INCVNABVLA
F min. 1593

INCVNABVLA
F min.
kat.komp.
1593

Wyrestaurował i na nowo oprawił zakład introligatorski Roberta Jahody w r. 1941. Z dawnej oprawy istniała tylko tylna deska okładkowa, pokryta brązową niezdobioną skórą, uszkodzony grzbiet pokryty taką samą niezdobioną skórą oraz ułomek przedniej deski okładkowej. (Blok książki był zszyty na trzech wiązadłach z podwójnego sznura, profile desek okładkowych skośno ścięte przy grzbiecie, do ściślejszego połączenia bloku z okładkami użyte cztery poprzeczne paski ze zgrzebnego płótna)x). Wyklejek nie było, wszywki pergaminowe okazały się czterema kartkami brewiarza z XV w. Odłączono je od niniejszego inkunabułu, wyrestaurowano, oprawiono i włączono do zbioru rękopisów.

x) Prawie identyczną technikę wykonania wykazywała dawna oprawa inkunabułu Nr. 1412. Oba inkunabuły były niegdyś własnością mgra Piotra z Zembrzyc.

LIBRARIÆ UNIVERS. JAGELL. CRACOVI

Inc. 1593

2.1.2.VII
4

HC. 15812

Iste liber est legatus pro libraria Artistarum
per venerabilem virum magistrum Petrum de Zembr[illegible]
[illegible] ordinarium [illegible] Oretur pro

14

Inven. 1593

BIBLIOTHECA VNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

* Hain, C. 15 812

presenti Libro continentur

Elegantiarum Laurentij Vallensis Oratoris Clarissimi

...atus de reciprocatione Sui et Suus eiusdem ad Johannem Tortelliū cubiculariū apostolicum.

Inuectiua in errores Antonij Raudensis

Laurentij Vallensis de libero arbitrio dialogus ad Garsiā Illerdensem. Episcopum.

Laurentij Vallae Liber Elegantiarum contentus Vide in Indice

P. Paulus Senilis cunctis bonarum litterarū cultoribus: S. P. D.

Rhetora quisquis amas: vates. linguā ve latinā:
Laurenti hoc valle perlege semper opus.
Nanq; docet verum: quo sunt sermone locuti;
Tullius: heroicum virgiliusq; pater.
Et docet: vt fuerint varijs erroribus vsi.
Multi: quos doctos inscia turba putat.
Hunc igitur legito iuuenis studiose: senexq;
Si recte queris verba latina loqui.

P. Paulus Senilis Joanni Heynlin de Lapide Salutē Plurimā Dicit.

Cum his primis diebus mecū ageres vir humanitate/litterisqz excellens vt clarissimi viri Laurentij valle quem merito latine lingue restauratorē di xerim:elegantias castigarez librariorū vitio corruptissimas:recepi tandē me id esse facturū. Nō q̄ ego me tāto oneri parem esse crediderim(Quippe quod vir doctissimi homines ferre queant)Sed q̄ tantū tua apud me au toritas valet:vt fatear/nihil a me tibi posse sine maxima ingratitudine de/negari. Est profecto res ista et digna/et pernecessaria:Sed que doctuz vi/rum et otiosum postulat:Quoz mihi neutrum adesse tu optimus testis es Nam et magnorū principum aule non ex imperitis litteratos:sed ex litte/ratis imperitos facere consueuerūt:Et hec procellosa tempora nō chartā. aut calamuz:sed equos sibi gladiūqz deposcunt. Accedit etiā ad has diffi cultates:q̄ ego in hanc vrbem me furtim(vt ita dixerim)ob comparanda mihi quedaz necessaria surripui/regem versus ilico redditurus. Inter has tamē tantas loci/temporisqz angustias gessi tibi morem:vt potui melius et Laurentiū nostrū non me ausim dicere emendasse:sed celerrime pcurrisse et quidem stomachabundū:tum quia non latini viri:qualis ipe fuit sed le/gere barbari hominis scripta videbar:tum quia molestissimuz mihi erat: ad emēdandos pro tenui ingeniolo meo tot librarioz errores oīno mihi otium denegari Tuum igitur nunc officium est:vt posteaqz ego te iubente hoc negotium:quod supra meas vires esse intelligo:aggressus sum:tu optima lima tua:tuoqz grauissimo iudicio psequaris plurima:que adhuc corrigēda supersunt:vt ego agellū hunc spinis lapidibus lolioqz mūdasse ac farculo coluisse:tu vero plantis et varioz florū genere exornasse iudice/ris Postulat hoc a te studiosoz iuuenū cetus:quib⁹ hic liber maxime vtili/tati futurus est:postulat Laurentius noster:qui cum ad extirpandā ab ho minibus nostris hoc suo aureo libro barbariem/incredibiles pene laboēs vigiliasqz subierit:cōmittendū est non est:vt nostra culpa ipe fuisse barba/rus videatur. Postulat deniqz Senilis tui honor:in quem multos impetū facturos esse non dubito:pīsertim in hac pīstantissima vrbe Lutetia vbi nō nullos esse audio:qui Ciceronis latine lingue omniū iudicio parentis scri/pta castigent. Que res certe non mediocri mihi voluptati est. Nam si forte ad me reprehendendū grauissimi censores isti descenderint:Ego ad Cicero/nem confugiam:vt quo ipe olim vrbem rhomā a Catilina:eodem nunc se meqz ab istorū morsibus ense defendat. Vale:

BIBLIOTHECA VNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

Petro Paulo Senili Christianissimi Francoꝝ regis secretario: Joannes de lapide Salutē Plurimā. Dicit.

Etsi me iandudū multis officijs tibi deuinxeras nūc tamē longe maiorib⁹ cū roganti mihi. Laurentiū Vallē (quem se voluit semp haberi) q̄ emēdatissimum q̄ latinissimū/e corruptissimo/barbarissimoq; feci sti ¶ Neq; pro/fecto vni mihi tantū beneficiū cumulate dedisti: sed et oīmbus eloquētie studiosis (qui quotidie multo plures q̄ ante lutetie nascūtur) et ipsi q̄z laurētio: quē barbarū pene reddidēat ipa librarioꝝ barbaries. Quo fit vt fere nesciā a quo potissimū tibi gratie plēs debeanť. An me ne: cui morē gessisti. an a scholasticis parisijs: quib⁹ labor tuus fructū est allaturus q̄ maximū. An fortassis a laurentio: quē inde fere redemisti/vnde latinitatē vix tandē diuturnis laboribus prīdē eripuisset. quēq; nō dubito (si quis modo suoꝝ laborū est illi sensus post mortē) maiorem in modū tibi gratari. velleq; non impares tibi gras atq; sibi deberi. Quoꝝ alter latinitatē collapsam restau rauit: alter restauratorē īpm/simili pene ruina latentē/impiger resarsit. Enī/uero ceteri vt q̄sq; volet: tibi laurētioq; gras egerint. At ego tātas vtriq; me debē crediderim: q̄ntas Romulo camillioq; debz lōga romanoꝝ posteritas. q̄ alter vrbē Romā p̄mus extruxit. alter postea delapsā p̄m⁹ restau rauit. Atq; vtinā ea mihi sit aliq̄ facultas: qua p̄ mea volūtate gratū tibi facē possim: q̄ mox a me rogat⁹/tā frugeꝝ laborē suscepisti: susceptū q̄z cō sūmasti Neq; sane q̄cq; reliqui fuit a me repertū: a quo vel minutissimā scabrā/obtusa mea lima (quā deceptus amore optimā dixisti) possz excerpere Sed ne laurentianū quidē agrum tm̄ (vt scribis) spinis lapidibus/lolioq; mundasti/et sarculo coluisti: verū etiā (quod incassum mihi reliquū esse vo luisti) plantis q vario florū genere/plurimū exornasti hec enim a me tm̄ exhorrent: quantū vni tibi maxime sunt honori. Non eni ego (vt tu) in latio: ꝛ alias in germania: alias parisijs: in nudo quodā/et barbaro pene ꝑmone florē etatis cōsumpsi. neq; tā oratoribus hic atq; illic/q̄z philosophis theologisq; me addixi: in dies q̄z magisq; addico. vt me vix quidē si possez q̄ mones: laurentio tuo liceret tēporis punctuz impertiri. Bene itaq; mecum egisti: qui vsq; adeo politū laurentiū reddidisti: vt nō a me: sed ne a se q̄dē si viueret: expolitior reddi posset. ¶ Obsequar tamē monitis tuis opa qua maxima potero. morē secut⁹ quorundā famulantiū/qui magna cū neq̄ant in minimis/quod summū ipsi habent/libenter pollicentur/ac faciunt Laurētianū siquidē opus non solum singulis capitulis annotaui: sed vnum (etiā vocabulū) quodq; per alphabeti seriē in table modū distribui quo quisq; possit: quod sibi volet vocabulū/sine laboē desumere Que res si forte cuiq; fuerit cōmoditati: non is mihi gratias habeat: at vero tibi q̄maximas et agat et referat: qui me tuo beneficio/tuisq; litteris/vt opere quidā lauren

tio prestarem/obstrinxisti. /Jam ergo nihil habeat hic noster laurentius/ quod non merito tibi sit tribuendū quē barbaroꝝ faucibus eripuisti:quez sauciū restauraſti:quem ad vnguem politum nitidumqꝫ ꝓdire iussisti:quē deniqꝫ singulorū membrorū/officijs distinctū/in nostroꝝ hominū/et oīs posteritatis vsū/lōge lateqꝫ mandasti. /Vale meqꝫ ama tui quidē amā/ tissimū. Edibus Sorbone scriptū Anno Domini Millesimo Quadringē tesimo Septuagesimo Sexto. vicesimaoctaua die mensis Septembris:

Quot Uniuerſū Operis Elegantiarū Laurētij

Valle ſint libri: que ve vnicuiq; libro ſubiecta materia: et quis in ſingulis materiis pertractandis ordo ſeruetur:

Uniuerſū hoc Elegantiarū Opus Sex Libris diſtinctum eſt:

Primus liber: eſt de Nomine/et Uerbo/et ex his compoſito participio
Secūdus de alijs ptibus orationis/quib Singule ꝓprietatis habeant
Tertius: de complexu dictarū partium orationis:
Quartus: de vocabulo; ſignificatione/eo; maxime: que ab alijs tractata non ſunt:
Quintus: de verbis ſpecialiter:
Sextus: de notis auctorum:

Libri Primi Ca. xxxiiij

Ca.i. de Noibus quorū Ablatiui plurales exeunt in abus
Ca.ij. de Noibus exeūtib⁹ in atio
Ca.iij. de hoc nomie Ludicrum
Ca.iiij. de hoc nomine Ficus
Ca.v. de nominib⁹ Diminutiuis
Ca.vi. de nomibus exeūtibus in rius vel rium.
Ca.vij. de hoc nomie Euentus
Ca.viij. de noib⁹ adiectiuis in ilis
Ca.ix. de adiectiuis in Bundus.
Ca.x. de nominibus in Jcus
Ca.xi. de nominibus. in ceus
Ca.xij. de natura comparatiui
Ca.xiij. de differentia compatiui a ſuperlatiuo
Ca.xiiij. de natura ſuperlatiui
Ca.xv. de Ut et Jta
Ca.xvi. de hoc magl. et eo magl.
Ca.xvij. de Per et Quam
Ca.xviij. de longe/multo/Facile valde
Ca.xix. de ꝓprietate q̄dā opatiui
Ca.xx. de opoſitis a Somnus
Ca.xxi. de Nominibus In Oſus
Ca.xxij. de ꝟbis Jnchoatiuis/falſo ſic dictis
Ca.xxiij. de verbis deſideratiuis male ſic vocatis.
Ca.xxiiij. de ꝟbis Deſideratiuis non rite ſic formatis
Ca.xxv. vbi Jnfinitiuo: vbi gerū diuo potius vtendū ſit
Ca.xxvi. de Foze/Affoze/defoze/abfoze/conſoze/profoze
Ca.xxvij. de Gerundijs
Ca. xxviij. de Supino in tum
Ca.xxix. de Supino in tu
Ca.xxx. de pticipio ꝑteriti tpis ſignificāte actionē: q de pticipio pñtis tpis ſignificāte paſſionē
Ca .xxxi. Ex Participiū pñtis tē/poris pro ꝑterito ponitur
Ca. xxxij. de compēdio participij
Ca. xxxiij. de Participijs In ens in ſubſtantiuū tranſeuntibus.
Ex pticipiū futuri temporis in nomen tranſit.
Ca xxxiiij. de Repetundis/et Repetundarum.

Libri Secūdi sunt capitula.lx.

Ca.i.de Illis ꝓnomibus Mei tui Sui
Ca.ij.de Meme/Tete/tutu/Sese
Ca.iij.de Nostras/vestras/cuias
Ca.iiij.de Iste et Ille.
Ca.v.de Hic et Is:item de Idez et Ad hoc
Ca.vi.de Prepositione Cum
Ca.vij.de Circiter
Ca.viij de Versus
Ca.ix.de Tenus
Ca.x.de Pridie et Postridie ad/uerbijs
Ca.xi.de Hei/heu Eheu/Ve
Ca.xij.Q: quedā ꝯpatiua et sup/latiua aduerbia ꝟuiunt acc̄o
Ca.xiij de O vel ꝓlata vl̄ omissa
Ca.xiiij.de Ne cū infinitio ⁊ acc̄o
Ca.xv.de En et Ecce/suisq; com/positis
Ca xvi.de Age/agite et Ageduz
Ca.xvij.de An et aut:ne vel ve:et eoꝝ compositis
Ca.xviij.de Nedum et nonsolum
Ca.xix.de Nisi
Ca.xx.de coniunctione Q:
Ca.xxi.de Etsi/Quanq̄z/quāuis/Licet
Ca.xxij.de cum et Tum
Ca.xxiij.de Quidem
Ca.xxiiij.de Vero/Autez/porro
Ca.xxv.de Siquidem
Ca.xxvi.de Sin
Ca xxvij.de Quippe vtpote/Profecto/Vtiq;/Nempe/Nimiruz/Sane/certe
Ca.xxviij de Vt
Ca.xxix.cū quibus litteris iungit̄ Ab et Abs
Ca.xxx.de Continuo/Protinus/Statim
Ca.xxxi.de Tantum abest/et tan/tumq; non
Ca.xxxij.de Simul/Vna ꝑiter
Ca.xxxiij.de Nudiustertius/nudi⁹ quartus pridie et Postridie
Ca.xxxiiij.de Dudum/Nuper/et Pridem
Ca.xxxv.de Olim et Diu/Suisq; compositis
Ca.xxxvi.de velut/sicut/q̄si/tanq̄z et similibus
Ca.xxxvij.de Nonquia et nōqd̄
Ca.xxxviij.de Facio vt/et Com/mitto vt
Ca.xxxix.de Quod et cum
Ca.xl.qua de causa vt/tamen/Et similia abijciūtur qn̄q; ab orōe
Ca.xli.de Duntaxat
Ca.xlij.de Quādoquidē/quādo/et Quatinus
Ca.xliij.de Igitur/Ergo/Quare/quāobrem/quapropter
Ca.xliiij.de Adeo/Vsque adeo/Vsque eo
Ca.xlv.de Quin et Quinetiaz
Ca.xlvi.de Secundum p̄positiōe
Ca.xlvij de Jam et Jamiā
Ca.xlviij.de tantisper paulisper/parumper/et similibus
Ca.xlix.de Fere et temere
Ca.l.de perinde/ꝓinde/subinde/identidē/itidē/et item
Ca.li.de Nunc
Ca.lij.de Bene Male/Peius/Pessime.

Ca.liij.de Super/supra/Intra/in
fra/subter.
Ca.liiij.de Sicut/Ita/Itaqꝫ/ꝛ sic
Capitl.lv.de Nam/nanqꝫ/nam ꝙ
quod autem et quod vero
Ca.lvi.de Iterũ/ãtehac/posthac
deinceps/et rursus
Ca.lvij.de Vltro/Citro/huc/Il
luc/Sursum/Deorsum/Vltro
et Sponte
Ca.lviij.de Et/qꝫ/Ac/Atqꝫ
Ca.lix.de Vicissim/inuicẽ/mutuo
Ca.lx.de Scilicet et videlicet

Libri Tertij sũt Capitula.Cxvj.

Ca.i.de tanti et quãti cũ suis cõ/
positis/deqꝫ pluris/et minoris
Ca.ij.de mea/tua sua/et cuia
Ca.iij.de tanti/quãti/magni ꝑui/
cum Interest
Ca.iiij.de Mille et Milia
Ca.v.de Numeralibus
Ca.vi.de Littera et Epistola
Ca.vij.de Edes et ei⁹ deriuatis
Ca.viij.de Liberi
Ca.ix.de Ortus
Ca.x.de Cõmeatus
Ca.xi.de Abusione pluralis pro
singl̃ari/ꝛ de reditu parẽthesis
Ca.xij.de Questubus et questib⁹
Ca.xiij.de Scala
Ca.xiiij.de Ordine numeroꝝ
Ca.xv.de Domus
Ca.xvi.de Compositis a Quis
vel Qui
Ca.xvij.de Affinitate Genitiui et
Ablatiui
Ca.xviij.de In auro et In Es
Ca.xix.de venustate discordie re/
latiui cum antecedente
Ca.xx.de Interiectu huius vocl.
Ne dicã et Dicere oportet Si/
miliumqꝫ
Ca.xxi.de Infinitiuo vel Interie
cto vel postposito
Ca.xxij.Vbi vtimur nominatiuo
pro accusatiuo
Ca.xxiij.Vbi vtimur nomiatiuo
pro vocatiuo.vel econtra
Ca.xxiiij.Cui ꝑsone/generi/nume
ro/verbũ respondere debeat
Ca.xxv.Vbi collocanduꝫ sit Ad
iectiuum
Ca.xxvi.Quid Momenti faciat
Coniunctio/Aduerbiũqꝫ Dis/
iunctiuũ ex collocatione
Ca.xxvij.de Vsu negationis
Ca.xxviij.Quot modis Iubem⁹
quid etiaꝫ intersit inter ꝑteritũ/
futurũqꝫ ꝯiunctiui modi
Ca.xxix.de Lepore si non/et Nisi
cum alijs verbis
Ca.xxx.de Vter vtri:Quis cui
Ca.xxxi.de Prior Primus Et si/
milibus
Ca.xxxij.de Regimine nominum
criminaliũ penaliumqꝫ
Ca.xxxiij.de Impleo/refertio/ple
nusqꝫ ac refertus
Ca.xxxiiij.de Potior/Potitus et
Compos
Ca.xxxv.de Traijcio
Ca.xxxvi.de Do tibi/et Ad te lit
teras
Ca.xxxvij.de In/et At/cum alijs

verbis
Ca.xxxviñ. de refero tibi ꝙ ad te:
Ca.xxxix. de Interdico
Ca.xl. de Pluit et Ningit
Ca.xli. de Decet/Juuat/ꝙ oducit
Ca.xlñ de Auſculto et Audiens tibi ſum
Ca.xliñ. de Dono tibi et te
Ca.xliiñ. de Incumbo huic rei Et In hanc rem
Ca.xlv. de Diuerſo varioꝝ regimine verboꝝ Cũ diuerſa ſimili ve ſignificatione
Ca.xlvi. de noua ratione regendi quozundã impſonaliũ
Ca.xlvñ. Cum venuſte verba/aut deſunt: aut redundant
Ca.xlviñ. Ꝙ amene tẽpus/aliqñ pro tempore ponitur
Ca.xlix. Ubi nitidi⁹ vtimur actio vbi paſſiuo
Ca.l. de Promiſcua ꝓpoſitõne ac Ratione
Ca.li. de vſu venuſto ꝟbi videor:
Ca.lñ. de Vulgari quodam vſu/ Mihi et Tibi
Ca.liñ. Quando Maiori tempore exꝓreſſo/Partez eius accipim⁹ et quando deeſt Poſt
Ca.liiñ. Ubi deceant Niſi/ꝗ/Et Preterꝗ
Ca.lv. de Suo vſu ꝟbi Trãſfero
Ca.lvi. de Committo
Ca.lvñ. de Regimine Oriundus
Ca.lviñ. de Regimine Memini
Ca.lix. de Differentia inter Alter et Alius
Ca.lx. de Quiſq; et Uterq; cum verbo aut participio.
Ca.lxi. de Tamen et Sed cuz Relatiuo
Ca.lxñ. de Id quod/cum alio antecedente
Ca.lxiñ. de Aliquis/quiſquã/quiſpiam/et vllus
Ca.lxiiñ. de Eadem perſona tan/quam alia
Ca.lxv. de Auxiliũ/ Opemꝗ fero
Ca.lxvi. de A/Ex/et De/cũ alijs:
Ca.lxvñ de Solus et Unus
Ca.lxviñ. de In diem/et In dies: in horam et in horas/ac prope diem
Ca.lxix. de Animaduerto
Ca.lxx. de Natus/genitor/vir/pater et mater
Ca.lxxi. de In Primis
Ca.lxxñ. de Hic cum illo compa/randus:
Ca.lxxiñ. de Intercedit
Ca.lxxiiñ de Amamus nos inui/cem: nos mutuo et ſimilibus
Ca.lxxv. de Facio et Ago/et Frã/go
Ca.lxxvi. de Conuenit
Ca.lxxvñ de Obuio tibi/ obuius tibi fio, obuius ſum tibi/et ſimilibus
Ca.lxxviñ. de Verbis ad Finitionem ꝓtinentibus
Ca.lxxix. de Verbis ad dictura pertinentibus
Ca.lxxx. de Verbis ad noticiam pertinentibus
Ca.lxxxi de Verbis ad Spem ꝓtinentibus
Ca.lxxxñ. de Verbis ad Recor/dationem pertinentibus

Ca.lxxxiij. de Verbis ad visionē pertinentibus
Ca.lxxxiij. de Parenthesi/per q̄s et Js:
Ca.lxxxv. de Verbis ad finez operis pertinentibus
Ca.lxxxvi. de Nomibus q̄busdaz in io:
Ca lxxxvij. de Bene et Male cum verbis:
Ca.lxxxviij. de loco p̄fis et in locum patris et similibus
Ca.lxxxix de Verbis ad autoritatem ptinentibus
Ca.xc. de Nihil ad te/et q̄d ad te:
Ca xci de omunione Gerundij et Nominis:
Ca.xcij. de Verbis Solidalibus
Ca.xciij. de Memoria et memorie cum alijs verbis:
Ca.xciiij. de facio tibi iniuriam/et afficio te iniuria
Ca.xcv. de Verbo Impono
Ca xcvi. de verbo Spectat

Libri Quarti Sunt Capitula cxcvj.

Ca.j. de Libertinus et Libertus
Ca.ij. de Accessus et Accessio/Ceteriscz hmōi in ius et in io
Ca.iij. de Obseruatio q obseruātia
Ca.iiij. de Potus et potio
Ca.v. de Senes vetres et antiq.
Ca.vi. de Defectus/culpa et Defectio
Ca.vij. de Rumor/et Fama
Ca.viij. de Murus/Paries/et Menia
Ca.ix. de Gesta et Acta
Ca.x. de Natalia/Natalis/et Natalitius
Ca.xi. de Precepta et p̄ceptōnes Instituta et institutiones
Ca.xij. de Aduocatus et p̄fonus
Ca.xiij. de Facies et vultus
Ca.xiiij. de Series et Ordo
Ca.xv. de Decus et de Decor
Ca xvi de Jocus et Ludus
Ca.xvij. de Libertas
Ca.xviij. de Indulgentia q venia
Ca.xix. de Ambitio et Ambitus
Ca.xx. de vicus et suburbana.
Ca xxi. de commentariū
Ca.xxij de cenaculū et cenatio
Ca.xxiij. de epule epulū et dapes
Ca.xxiiij. de Sementis
Ca.xxv. de Seges/et Fruges
Ca.xxvi. de Malleolus q Sarmētum
Ca.xxvij. de Arbor et Frutex
Ca.xxviij. de Acinus/Bacca/Pomum/et nux
Ca xxix. de crepitus strepitus/fremitus/et stridor
Ca.xxx. de Officium et officia
Ca.xxxi. de Histrio et Mimus
Ca.xxxij. de Actor et Auctor
Ca.xxxiij. de pupillus et orphan⁹
Ca.xxxiiij. de Triclinium et oclaue
Ca.xxxv. de Penus et cōmeatus
Ca.xxxvi. de Ceruix/Jugulus et Collum
Ca.xxxvij. de Sinus et Gremium
Ca.xxxviij. de Socius/comes/et Sodalis
Ca.xxxix. de Pompa et Spectaculum
Ca.xl. de Senecta et senectus: Juuenta et iuuentus

Ca.xli.de otinentia et abstinẽtia
Ca.xlĩ.de Pecus pecudis ꝙ pecꝰ pecoris
Ca.xliĩ.de collis/cluus/iugum ꝙ promontoriũ
Ca.xliĩ.de Officina et Taberna
Ca.xlv.de Duis et Volucris
Ca.xlvi.de Indoles
Ca.xlvĩ.de contio
Ca.xlviĩ.de Leges et Jura
Ca.xlix.de Aceruus/strues/Strages et sarcina
Ca.l.de Ministeriũ et Misterium
Ca.li.de Scurra et Parasitus
Ca.lĩ.de Bucca/Gena/Mala/Et cilium
Ca.liĩ.de Pastio/pastus/pabulũ et Esca
Ca.liĩ.de Incola/Inquilinus/et Accola
Ca.lv.de campus/area/et ager
Ca.lvi.de Silua/Lucus/Saltus/ et Nemus
Ca.lvĩ.de Femora/ Femina/ et Cora
Ca.lviĩ.de crimen et flagitium
Ca.lix.de Vectigal et fenus
Ca.lx.de Luctus;
Ca.lxi.de Ocium
Ca.lxĩ.de Amor et caritas
Ca.lxiĩ.de Seditio et factio
Ca.lxiĩ.de Bellũ/ Preliũ/pugna et certamen
Ca.lxv.de copia et copie
Ca.lxvi.de Elogium
Ca.lxvĩ de condictio ꝙ conditio
Ca.lxviĩ.de frondes et Folia
Ca lxix.de Excubie ꝙ Vigilie
Ca.lxx.de Suffragia
Ca. lxxi.de catulus/pullus/hinnulus et Fetus
Ca. lxxĩ.de Lues et Pestis
Ca. lxxiĩ de corpus
Ca. lxxiĩ.de Lamina et Bratea.
Ca. lxxv.de Munimenta ꝙ Monumenta
Ca. lxxvi.de Opera ꝙ Opus
Ca. lxxvĩ.de Solatium et consolatio
Ca. lxxviĩ.de Affectus/Affectio/ et Affectatio
Ca. lxxix.de Latebre et latibula
Ca. lxxx.de Luce ꝙ tenebris/Die ac Nocte
Ca.lxxxi.de Orator/Rhetor/et declamator
Ca. lxxxĩ.de Peregrinus et Hospes/diuersoriũ et hospitiũ
Ca. lxxxiĩ.de conciuis et conterraneus
Ca. lxxxiiĩ.de Pretor/pretorius et alĩs magistratuum nominibus
Ca. lxxxv.de locoꝝ quorundam nomibus et possessiuis horũ
Ca. lxxxvi.de Priscus et ꝑstinus
Ca lxxxvĩ.de Prosper et Felix
Ca. lxxxviiĩ.de Saluber et sanus
Ca. lxxxix de Jocundus et Gratus
Ca. xc.de Plura/oplura/pleraqꝫ/ et plerumqꝫ
Ca. xci.de clarus et preclarus
Ca. xcĩ.de Festus et Festiuus
Ca. xciĩ.de Venalis et Vendibilis.
Ca. xciiĩ.de Sciens feci/Prudẽs feci/et similibus.

Ca.xcv.de Marinus/maritim⁹/et transmarinus
Ca.xcvi.de Frequens/et celebris
Ca.xcvij de Ferus et Feror
Ca.xcviij.de Corporeus et Corporalis
Ca.xcix de Lassus/laxus/lapsus/fessus/defessus/et defatigatus:
Ca.c.de Bonus et Bonitas
Ca.ci.de Lubricus
Ca.cij.de Equalis et Equabilis.
Ca.ciij.de Perfidus et Infidus
Ca.ciiij.de Morat⁹ et Morigerat⁹
Ca.cv.de Proteruus. Procax/et Petulans:
Ca.cvi.de Orbus et Celebs
Ca.cvij.de Diuturnus et diutin⁹.
Ca.cviij.de Annuus
Ca.cix.de Capitalis
Ca.cx.de Meritorius
Ca.cxi.de Infensus et Infestus
Ca.cxij.de Presens
Ca.cxiij.de Stultus/Fatuus/ Et Stolidus
Ca.cxiiij.de Beatus
Ca.cxv.de Mollis
Ca.cxvi.de Crudus

Liber Quinti Ca.ciiij

Ca.i.de Disco/Edisco/ Dedisco/ et Dedoceo
Ca.ij.de Excogito/Reperio/inuenio/offendo/nactus sum
Ca.iij.de Desipio desipisco/et resipisco:
Ca.iiij.de Prohibeo et Inhibeo:
Ca.v.de Utor/Fungor/q Fruor
Ca.vi.de Sto Sedeo/Sido/ Et Sisto
Ca.vij.de Appeto/et Expeto
Ca.viij.de Vendico/et vindico
Ca.ix.de Explodo/ Complodo/ et Supplodo
Ca.x.de Dico et Quibusdam de riuatis ab eo
Ca.xi.de Adorare et supplicare
Ca.xij.de Assurgo
Ca.xiij.de Sustuli
Ca.xiiij.de Prouoco/et Lacesso
Ca.xv.de Ibio/ibisco/q Dehisco
Ca.xvi.de Do/et habeo fidem
Ca.xvij.de Pre se ferre
Ca.xviij.de Rationem habeo/Et Ratio constat
Ca.xix.de E et ex/diuersis noib⁹ verbisq; appositis
Ca.xx de Estimo et Existimo
Ca.xxi.de Coniuro et Conspiro.
Ca.xxij.de Cordi est et in aio est
Ca.xxiij.de Inuerto q interuerto
Ca.xxiiij.de Compertū est/et Exploratum est
Ca.xxv.de Fenero/ac feneror/mutuo et mutuor
Ca.xxvi.de gradum facio et gradum iacio
Ca.xxvij.de Certum est
Ca.xxviij.de Liceor/Licitor/q advico
Ca.xxix.de Audio/ et Exaudio: Oro et Exoro
Ca.xxx.de Lego/et perlego/multis q alijs a per opositl.
Ca.xxxi.de Quibusdā alijs a per/pre vel re compositl.
Ca.xxxij.de Prosequor et pseq̄r
Ca.xxxiij.de Partio/et impartio/ et Partior
Ca.xxxiiij.de In Manu est/et In manibus est

Ca.xxxv.de Preditus sum/et affectus sum
Ca.xxxvi.de Descendo
Ca.xxxvij de Amo et Diligo
Ca.xxxviij.de Declaro
Ca.xxxix de Ingredior
Ca.xl.de consulo/cōsulto ɔsultor et consultus
Ca.xli.de Ago gr̄as/habeo/refero/ac reddo gratias
Ca.xlij.de Gratulor ⁊ Grator
Ca.xliij.de Fingo et Effingo
Ca.xliiij.de Obedio/oppeto/et defungor
Ca.xlv.de Vestigo/ Peruestigo/ et Inuestigo
Ca.xlvi.de Nutrio et Alo
Ca xlvij.de Spero et confido
Ca.xlviij.de Dico et fero sententiam/dico et fero legem
Ca.xlix.de circūsto et circumsisto
Ca.l.de Vsurpo
Ca li.de Presto sum et Assum
Ca.lij.de fleo/gemo/ploro/plāgo eiulo lamentor/vociferor
Ca.liij.de Existit et Existat
Ca.liiij.de concilio et Ineo, cum alijs verbis
Ca.lv.de Obruo/et Ingurgito
Ca lvi.de Deuenio et peruenio
Ca.lvij.de Occupo
Ca.lviij.de Peto/Posco/ Postulo Flagito
Ca.lviij.de Labo et Labor
Ca.lx.de Deligo et Eligo
Ca.lxi.de Percontor/et Interrogo/ac sciscitor
Ca.lxij.de Debello et Expugno
Ca.lxiij.de compositis a re.
Ca.lxiiij.de Preparo et Apparo
Ca.lxv.de Presum et Presidio
Ca.lxvi.de Assentor/Adulor blādior
Ca.lxvij.de Excuso et causor
Ca.lxviij.de Mādo/Precipio Iubeo/ Impero/edico/et Indico
Ca.lxix.de Introcludo et Intercludo
Ca.lxx.de Ex sententia et ad votum habere
Ca.lxxi.de Facere iter/vel viam/ et Iter habere.
Ca.lxxij.de Propono ⁊ ostendo cum alijs verbis
Ca.lxxiij.de Pacificatus sum/pacatus sum, et placatus sum
Ca.lxxiiij.de Parem esse/et Paria facere
Ca.lxxv.de Solicito
Ca.lxxvi.de Gratuz facio/⁊ gratificor
Ca.lxxvij.de Deduco et reduco
Ca.lxxviij.de Satio/et Saturo
Ca.lxxix.de Incedo/et Ambulo
Ca.lxxx.de Aduersor/⁊ auersor
Ca.lxxxi.de Leuo/⁊ ɔpositis suis
Ca.lxxxvij de Perpendo/Expendo/Appendo/Impendo
Ca.lxxxiij.de Rapio/Eripio/et p̄ripio
Ca.lxxxiiij.de Titubo/Nuto ac Vacillo
Ca.lxxxv.de Vaco et Vacat
Ca.lxxxvi.de conscisco/Ascisco/⁊ descisco
Ca.lxxxvij.de Asseuero
Ca.lxxxviij.de Exhibeo/facio/vl Facesso negotiuz
Ca.lxxxix.de Deturbo, Exturbo et Disturbo

Ca.xc.de admoueo/ et amoueo/ aduerto/et auerto.
Ca.xci.de Cōsternere ꝛ ɔsternari
Ca xcij.de Non placeo/displiceo et placeo mihi
Ca.xciij.de Moror et maneo
Ca xciiij de cōflaui ɔtraxi ꝛ dissolui es alienū.
Ca.xcv.de Migro/et decedo discedo et recedo
Ca.xcvi.de Precor ꝛ Imp̄cor
Ca.xcvij.de Habeo orōem facio et habeo sermonē.
Ca.xcviij.de Polliceri/ cōue nire/ et audire habeo.
Ca.xcix de Mereor bene vel male de te/demereor et emereor
Ca.c.de Refero et Fero
Ca.ci.de Exhorreo ꝛ abhorreo
Ca.cij de Bene et Male mecū vel tecum agitur.
Ca.ciij.de Salio et Salto
Ca.ciiij.de abdico ꝛ exheredo

Libri Sexti Sunt Capitula.liij.

Ca i In Noniū Marcellum De Alumnus
Ca.ij. In eundem de Citare
Ca.iij. In eundem de capio
Ca.iiij. In eundē de ɔtēdere.
Ca.v. In eundem de cursus
Ca.vi. In eūdez de carpere
Ca.vij. In eūdē de Accipere.
Ca.viij. In eundē de graue
Ca.ix. In eundez Inficiator.
Ca.x. In eundē de Incisim
Ca.xi. In eundē de candeo.
Ca.xij. In Seruiū de Let'
Ca.xiij. In eundem de accuso et Incuso
Ca.xiiij. In eundem de Barba ꝛ Barbe
Ca.xv. In eundem de Nuntius et Nuntium
Ca.xvi. In eundē de arceo
Ca.xvij. In eundē de Innocuus et Innoxius
Ca.xviij. In eundē de instar
Ca.xix. In eundē de passim
Ca.xx. de Aduerbijs in Im exeuntibus
Ca.xxi. In eundē de Tandē
Ca.xxij. In Macrobium de Stella ꝛ Sidus.
Ca.xxiij. In Aulum Gellium de Recisco.
Ca.xxiiij. In eūdem de Dpreecor
Ca.xxv. In Priscianuz de Situs
Ca.xxvi. In eūdem de Docilis ꝛ Docibilis
Ca.xxvij. In eundem de Numine et Nutus.
Ca.xxviij. In eundez de Necatus et Nectus.
Ca.xxix. de Ne et Ve.
Ca.xxx. In Donatū De Valeat
Ca.xxxi. In varronē de vas
Ca.xxxij. In eūdē de decurio
Ca.xxxiij. In Festum Pompeium de exemplum exemplar.
Ca.xxxiiij In Boetiū de Persona
Ca xxxv. In Justinianū de Noxe
Ca.xxxvi. In eundem de Testamentum
Ca.xxxvij. In Jurisconsultos de Mulier.

Ca xxxviij In eosdē de Mu/nus et Donū.
Ca.xxxix. In eosdem de Pe culium.
Ca.xl. In eosdem de Fundus Ager Villa/Prediū.
Ca.xli. In eosdez de Noualis
Ca xlij. In eosdem de Liber et Volumen
Ca.xliij. In eosdem de Pro brū q Opprobriū
Ca xliiij. In eosdem de Stu prum et Adulteriū
Ca.xlv. In eosdem de Instra tum q Stragula.
Ca.xlvi. In eosdem de Pul satio et Verberatio.
Ca.xlvij. In eosdem de Pel lex et Pallata.
Ca.xlviij In eosdem de Ca/uillatio.
Ca.xlix. In eosdem de Preua ricator/tergiuersator/et calum/niator.
Ca.l. In eosdē de Ferri/por tari/et Agi.
Ca.li. In eosdem de Conui tiū/et maledictū.
Ca.lij. In eosdez de Versi/colonia.
Ca.liij. In eosdez de Penes et Apud.
Ca.liiij In eosdez de Prēs/maiores/posteri/et minores
Ca.lv. In eosdē de Victus et Penus.
Ca.lvi. In eosdez de Pign⁹ et Hypotheca.
Ca.lvij. In eosdē de Ferru/minatio.
Ca.lviij. In eosdem de Ite ratores et Nouitius.
Ca.lix. In eosdem de Quot annis ac similibus.
Ca lx. In eosdez de Turba et Rixa.
Ca.lxi In eosdem de Erau/catore.
Ca.lxij In eosdē de Depe/cus.
Ca lxiij In eosdē de Gem/ma et Lapillus.

Finis

Elegantiũ vocabulor̃

que in hoc opere ſparſim tradita ſunt: ſub p̃cipaliũ litterarũ ſuarũ ordine/cũ libror̃ capitulorũq; annotatione: opendiosa collectio

Ordo Incipientiũ ab littera A

A. libro.iĩj. Ca.lxvi.
Ab. libro.ĩj.ca.xxix
Abactus. li.vi.ca.xvi
Abactor. Ibidem.
Abauus. li.vi.ca.liĩj.
Abdico. li.v.ca.iĩj.
Abſore. li.i.ca.xxvi.
Abhorreo li.v.ca.ci:
Abiegnus. li.i.ca.iĩj.
Abigo. li.vi.ca.xvi.
Abigeatus li.vi.ca.xvi.
Abigeus. Ibidem
Abigere Ibidem
Abnepos. li.vi.ca.liĩj.
Abs. li.ĩj.ca.xxix.
Abſtinẽtia. li.iĩj.ca.xli.
Abuſus. li.iĩj.ca.ĩj
Abuſio. Ibidem.
Ac. li.ĩj.ca.lviĩj.
Acceptus. li.vi ca.vĩj.
Acceptilatio. li.vi.ca.C.
Accerſo. li.i.ca.xxiĩj.
Acceſſio. li.iĩj.ca.ĩj
Acceſſus. Ibidem.
Accidens. li.i.ca.xxxiĩj.
Accipio. li.vi.ca.iĩj.
Accipio li.vi.ca.vĩj.
Accipio fidẽ. li.v.ca xvi.
Accuſatio. li vi.ca.xiĩj.
Accuſator li.iĩj.ca.xĩj.
Accuſatorĩ li.i.ca.vi.
Accuſo. li.vi.ca.xiĩj.
Aceruus li.iĩj.ca.xlix.
Acicula li.i.ca.v.
Acinus. li.iĩj.ca.xxviĩj
Acta. li.iĩj.ca.ix.
Actio. li.iĩj.ca.ĩj.et.ix.q.xxxĩj
Actiones li.iĩj.ca.ix.
Actor. li.iĩj.ca.xxxĩj.
Actuarius. li.i.ca.xx.
Actuoſus. Ibidem.
Actus. li.iĩj ca.ĩj.et.ix.
Adamo li.v.ca.xxxvĩj.
Addico. li.v.ca.xxviĩj
Addictus. Ibidem
Adeo. li.ĩj.ca.xliiĩj.
Ades p adſis li.v.ca.li.
Ad hoc. li.ĩj.ca.v.
Aditus. li.v.ca.xxvi
Adiutor li.i.ca.ĩj.
Admoueo. li.v.ca.xc
Adoro. li.v.ca.xi.
Ad ſũmã li.vi.ca.xx.
Ad ſũmũ Ibidem.
Aduerſor li.v.ca.lxxx
Aduerſus Ibidem.
Aduerto. Ibidem
Adulatio. li.v.ca.lxvi
Adulanti li.vi.
Adulor Ibidem.
Adulteriũ li.vi.ca.xliiĩj.
Adultus. li.i ca.xxx.
Aduocat li.iĩj ca.xĩj
Ad votũ li v.ca.lxx.
Affatim li.vi ca.xx
Affectatio li.iĩj.ca.lxxviĩj
Affectio Ibidem.
Affectus. Ibidem
Affect ſũ li.v.ca.xxxv.
Affore. li i.ca.xxvi.
Afri. li.iĩj.ca.lxxxv

Afrıca li.iiñ.ca.lxxxv.
Age li.ñ.ca.xvi.
Agedum Ibidem
Ager li.iiñ.ca.lñ
Ager li.vi.ca.xl
Agere li.vi.ca.l.
Agi Ibidem
Agite li.ñ.ca.xvi
Ago li iñ.ca.lxxv
Ago gratias li.v.ca.xli
Agri li.iiñ.ca.lv
Albani li.iiñ.ca.lxxxv
Albenſes Ibidem
Aleator li.i ca.vi
Alleuo li.v.ca.lxxxi
Aliquantiſper li.ñ.ca.xlviñ
Aliquis li.iñ.ca.lxiñ
Alius li.iñ.ca.lix
Alo li.v.ca.xlvi
Alter li.iñ.ca.lix
Altilis li.i.ca.viñ
Alumnus li.vi.ca.i.
Amando li.i.ca.xxix
Amandum li.i.ca.xxviñ
Amator li.v.ca.xxxviñ
Amatum li.i.ca.xxviñ
Amatu li.i.ca.xxix
Ambitio li.iiñ.ca.xix
Ambitus Ibidem
Ambitioſus Ibidem
Ambulo li.v ca.lxxix
Amentia li.vi.ca.xxxvi
Amicus li.v.ca.xxxviñ
Amo li.iñ.ca.lxxiiñ
Amo li.v.ca.xxxviñ
An li.ñ.ca.xvi
Andromade li.v.ca.vi
Animabus li.i.ca.i.
Animaduerto li.iñ.ca.lxix
Animans li.i.ca.xxxiñ
Anniuerſarius li.iiñ.ca.cviñ
Anniculus li.i.ca.v
Animoſus li.i.ca.xxñ
Annona li.iiñ.ca.xxxv
Annuus li.iiñ.ca.cviñ
Antecedens li i.ca.xxxiñ
Antehac li.ñ.ca.lvi
Anthoniaſter li.i.ca.v
Antiqui li.iiñ.ca.v
Aper li.iiñ.ca.xlñ
Apertum li.i.ca.viñ
Apiaſtrum li.i.ca.v
Apicula Ibidem
Apparatus li.v.ca.lxiiñ
Apparo Ibidem
Appendo li.v.ca.lxxxñ
Appetitus li.v.ca.vñ
Appeto Ibidem
Apud li.vi.ca liñ
Aquatilis li.i.ca.viñ
Aratio li.iiñ.ca.ñ
Arbor li.iiñ.ca.xxvñ.
Arceo li.vi.ca.xvñ
Arceſſo li.i.ca.xxiñ
Argentarius li.iiñ.ca.xliiñ
Argutus li.i.ca.xxx
Architriclinum li.iiñ ca.xxxiiñ
Arcta mulier li.vi.ca.xxvñ
Area li.iiñ.ca.lv.
Area li vi.ca.xl
Armamentariū li.i.ca.vi
Armarium Ibidem
Armenta li.iiñ.ca.xlñ
Armentarius Ibidem
Armentum Ibidem
Armiger li.vi.ca.i.
Arra li.vi.ca.vi
Arrabo li.vi.ca.xl
Aruum Ibidem
Aruum li.iiñ.ca.lv

Dſciſco li.v.ca lxxxvi
Dſia li.iiñ.ca.lxxxv
Dſinarius li.i.ca.xxñ
Dſinus li.iñ.ca.xlñ
Dſſedi li.v.ca.vi
Dſſentor li.v.ca.lxvi
Dſſeuero li.v.ca.lxxxvi
Dſſideo li.v.ca.vi.
Dſſido Ibidem
Dſſt li.ñ.ca.xv
Dſter li.v.ca.xxñ
Dſtron li.vi ca.xxñ
Dſſum li.v.ca.li
Dſſumo li.v.ca.iñ
Dſſurgo li.v ca.xñ
Dtnepos li.vi.ca.lviñ
Dtramentarium li.i.ca.vi. atque libro.ñ.ca.lviñ
Dttamus li.vi ca.liiñ
Ductio li.iiñ.ca.xxxñ
Ductionari Ibidem
Ductor Ibidem
Ductoramentū Ibidem
Ductorari Ibidem
Ductus Ibidem
Dudiendus li.v.ca.xxix
Dudiens li iñ.ca.xxxviñ
Dudio li.v ca.xxix
Duerſus li.v.ca.xc
Duerto Ibidem
Duis li.iiñ.ca.xlv
Dula atria li.iiñ.ca.xxxiiñ
Duricula li.i.ca.v
Duris Ibidem
Duſpicari li.vi.ca.i.
Duſper Ibidem
Duſpicium Ibidem
Duſpicatiſſimū Ibidem
Duſculto li.iñ.ca.xxxviñ
Dut li.ñ.ca.xvñ
Dutem Ibidem

Incipientia a B.

Becca li.iiñ.ca.xxviñ
Bcillum li.i.ca.vi
Baculum Ibidem
Barba li vi.ca.xiiñ
Barbe Ibidem
Beatitudo li.iiñ.ca.cxiiñ
Beatus Ibidem
Bellum li.iiñ.ca.lxiiñ
Benedico li.i.ca.x.
Beneficiarius li.i.ca.vi
Benificiſſimus li.i ca.x
Benificentia li.iiñ.ca.C.
Benificus li.i.ca.x
Benignitas li.iiñ.ca.C.
Bene mecū agit li.vi.ca.cñ
Bergomenſes li.iiñ.ca.lxxxv
Betaceus li.i.ca.xi
Bimulus li.i.ca.v
Bimus Ibidem
Blandior li.v.ca lxvi
Bonitas li.iiñ.ca.C
Bonum Ibidem
Bonus Ibidem
Bos li.iiñ.ca.xlñ
Bratea li.iiñ.ca lxxiiñ
Breuiter li.vi.ca.xx
Bubulus li.iiñ.ca.xlñ
Bucca Ibidem
Bucce Ibidem
Burdo Ibidem

Incipientia ab C:

Caballus li.iiñ.ca.xlñ
Calamariū li.i.ca.vi
Calcaria Ibidem
Calcearium Ibidem
Caleo li.i.ca.xxñ

Calumniator li.vi.ca.xlix
Calumnio Ibidem
Calumnior Ibidem
Camelus li.iii.ca.xlii
Campania li.iii.ca.lxxxv
Camparius li.i.ca.vi
Campsor li.iii.ca.xliii
Campus. li.iii.ca.lv
Candeo li.vi.ca.xx
Capesso li.i.ca.xxiii
Capio spem li.ii.ca.lxxxi
Capio li.vi.ca.xv
Capior Ibidem
Capitale odiū li.iii.ca.cix
Capitale suppliciū Ibidem
Capitale vitiū Ibidem
Capitalis morb' Ibidem
Capra li.iii.ca.xlii
Caprarius li.i.ca.vi
Captus li.vi.ca.xv
Cardo li.vi.ca.lx
Caritas li.iii.ca.lxii
Carnarium li.i.ca.vi
Carpo li.vi.ca.vi
Castellum li.iii.ca.xx
Castra Ibidem
Catellus li.iii.ca.lxvi
Cathamitus li.iii.ca.cx
Catulus li.iii.ca.lxxi
Cauillatio li.vi.ca.xlvii
Caupona li.iii.ca.xliii
Cautus li.i.ca.xxx
Celebs li.ii.ca.vi
Celebris li.iii.ca.xcvi
Celebritas Ibidem
Celibatus li.iii.ca.cvi
Cenaculum li.iii.ca.xxii
Cenatio Ibidem
Censor li.i.ca.vi
Censor li.iii.ca.lxxiii
Censorius li.i.ca.vi
Censorius li.iii.ca.lxxiii
Centū xxv.ānos li.ii.ca.xiii
Cētū ꝙ xxv.ānos Ibidem
Centurio li.vi.ca.xxxii
Cerebrosus li.i.ca.vi
Certamen li.iii.ca.lxiii
Certe li.i.ca.xxvii
Certum est li.v.ca.xxvii
Ceruix li.iii.ca.lxiii
Ceu li.i.ca.xxxvi
Cicercula li.i.ca.v
Cicurare li.iii.ca.xlii
Cicuris li.iii.ca.xlii
Cicur Ibidem
Cilium li.iii.ca.lii
Circiter li.ii.ca.vii
Circumsisto li.v.ca.xlv
Circumspectus li.i.ca.xxx
Circumsto li.v.ca.xlix
Citari li.vi.ca.ii
Citro li.ii.ca lvii
Ciuis li.iii.ca.lxxxiii
Ciuitas Ibidem
Clarus li.iii.ca.xci
Cliens li.iii.ca.xii
Cliuis li.iii.ca xliii
Coctilis li.i.ca.viii
Coetaneus li.iii.ca.ci
Coeuus Ibidem
Cola li.vi.ca.x
Colliberte li.iii.ca.i.
Colliberti Ibidem
Collis li.iii.ca xliii
Collum li.iii.ca.xxxvi
Colluuies li.vi.ca.lx
Colorie Ibidem
Comata li.vi.ca.x
Comedus li.iii.ca.xxxii
Comenses li.iii.ca.lxxxv

Comes li.iiñ.ca.xxxviñ
Comis Ibidem
Comitus li.iiñ.ca.xxxñ
Comitari li.v.ca.lxxvñ
Commeatus li.iñ.ca.x.
Commeatus li.iiñ.ca.xxxvñ
Commentariũ li.iiñ.ca.xxxi
Commentarius Ibidem
Commentum. Ibidem
Commigro li.v.ca.xcv
Commilitones li.iiñ.ca.ꝑmo et ca.xxxviñ.et ca.lxxxiiiñ
Committo li.ñ.ca.xxx..
Committo li.iñ.ca.lvi
Commoditarius li.i.ca.vi
Comparo li.v.ca.liiñ
Comperi li.v.ca.xxiiiñ
Compertum Ibidem
Complacitus li.i.ca.xxx
Complodo li.v.ca.ix
Complura li.iiñ.ca.xc
Compos li.iñ ca xxiiiñ
Concha li vi.ca.xiñ
Conchilium Ibidem
Concilio li.v.ca.liiñ
Concipio de illo ſpem libro ẽtio. capꝯo.lxxxi
Conciues li.iiñ.ca.l.
Concluis li.iiñ.ca.lxxxiñ
Conclaue li.iiñ.ca.xxxiiiñ
Condemno li.v.ca.xxx
Condictio li.iiñ.ca.lxviñ
Conditio li.iiñ.ca.lviñ
Condiſcipuli li.iiñ.ca.ꝑmo et capꝯo.lxxxiiiñ
Conducit li.iñ.ca.xli
Conduco li.i.ca.xxviñ
Conductitius li.i.ca.xi
Confector li.vi.ca.li.
Confero li.iñ.ca xxxviñ
Confido li.v.ca.xlviñ
Conflare li.v.ca.xciiiñ
Confluens li.i.ca.xxxiiiñ
Confore li.i.ca.xxvi
Coniecto li.iñ.ca.lxxix
Coniecturã facio Ibidem
Coniecturo Ibidem
Coniuratio li.v.ca.xxi
Coniuro Ibidem
Conniueo li.iiñ.ca.lñ
Conſciſco li.v.ca.lxxxvi
Conſequens li.i.ca.xxxiiiñ
Conſerue li.iiñ.ca.i.
Conſerui Ibidem
Conſolatio li.iiñ.ca.lxxviñ
Conſoloꝛ Ibidem
Conſpiro li.v.ca.xxi
Conſternari li.v.ca xci
Conſternere Ibidem
Conſtitutum eſt li.v.ca.xxiiiñ
Conſuetudo li.v.ca.v
Conſul li.iiñ.ca.lxxxiiiñ. et capꝯo.lxxxiiiñ
Conſulo te li.v.ca.xl
Conſulo tibi Ibidem
Conſulto Ibidem
Conſultoꝛ Ibidem
Conſultus Ibidem
Conſideratus li.i.ca.xxx.
Contendo li.vi.ca.iiiñ
Contentio Ibidem
Contentus li.i.ca.xxx Et li.bro ſexto capꝯo quarto
Conterraneus li.iiñ.ca.lxxxiñ
Continens li.i.ca.xxxiiiñ
Contitio li.vi ca.li.
Continenter li.vi.ca.iiiñ
Continentia li.iiñ.ca.xli
Contingens li.i.ca.xxxiiiñ
Continuo li.ñ.ca.xxx

Contio li.iiij.ca.xlvij
Contrabo li.v.ca.liij
Contrari li.v.ca.xcuij
Contumelioſus li.i.ca.xxi
Coopto li.v.ca.lxxvij
Cordetenus li.iij.ca.xciij
Cordi eſt li.v.ca.xxi
Conueniens li i.ca.xxxiij
Conuenio li.v.ca.xcviij
Conuenit li.iij.ca.xcvi
Conuerſatio li.v.ca.v.
Conuitium li.v.ca li.
Copia li.iij.ca lxv
Corporare li.iij.ca.xcviij
Corporeus Ibidem
Corpulentus li.iij.ca.lxxxiij
Corpus Ibidem
Cora li.iij.ca.lvij
Crepitus li.iij.ca.xxix
Crepuſculum li.iij.ca.lxxx
Crimen li iij.ca.lviij
Crimina li.iij.ca.viij
Crudus li.iij.ca.xcvi
Cubile li.i.ca.v
Cubo li i.ca.ij
Cui li.iij.ca.iij
Cuia li.iij.ca.ij
Cuias li.ij.ca.iij
Culcitra li.vi.ca.xlv
Culpa li.iij.ca.vi
Culter li.i.ca.v
Cultio li.iij.ca.ij
Cultus Ibidem
Cum li.ij.ca.vi.et ca. capko.xxij
Cumani li.iij.ca lxxxv
Cumano li.iij.ca xx
Cumis Ibidem
Cupio li.i.ca.xxvij
Curioſus li.i.ca.xxi
Curo li i.ca.xxvij
Curriculū li.i.ca.v
Curſim li.vi ca.xx
Curſio li.iij ca.ij
Curſus Ibidem
Curſus li.vi.ca.v

Ordo incipiētiū ab D

Dpes li.iij.ca.xxiij
De li.ij.ca.lxvi
Dea li.i.ca.i.
Deabus Ibidem
Deambulatoriū li.i.ca.vi
Deambulo li.vi.ca.lxij
Debello li.v.ca.lxij
Decedo li.v.ca.xcv
Decens li.i.ca.xxxiij
Decet. li.ij.ca.xli
Declaro li.v.ca.xxxviij
Decoro li.iij.ca.xv.
Decerpo li.vi.ca.vi
Decretum eſt li.v.ca.xxiij
Decurie li.vi.ca.xxij.
Decurio Ibidem
Decus li.iij.ca..xv
Dedecoro li.iij.ca.v
Dedecus Ibidem
Dediſco li.v.ca.i.
Dedoceo Ibidem
Deduco li.v.ca.lxxvij
Defatigatus li.iij.ca.xci.
Defatigor Ibidem
Defectus li.i.ca.xxx.et lib. quarto capko.vi
Defectio Ibidem
Defendo li.vi.ca.xxiij
Defenſorius li.i.ca.vi
Defero li.v.ca.xliij
efeſſus li.iij.ca.xcix
Deficio li.iij.ca.vi

Defore li.i.ca.xxvi
Defunctus li.v.ca.v
Defunctus ẽ vita li.v.ca.xliiij
Defunctus Ibidem
Dehisco li.v.ca.xv
Deinceps li.i.ca.lvi
Delectum li.v.ca.lx
Delegimus Ibidem
Deliberatū est li.v.ca.xxiiij
Deliberaui Ibidem
Deligo Ibidem
Dementia li.vi.ca.xxxvi
Demereor li.v.ca.xcix
Demigro li.v.ca.xcv.
Demiror li.vi.ca.lxij
Demum li.vi.ca xxi
Deniq3 Ibidem
Deorsum li.ij.ca.lvij
Depectus li.vi.ca.lxij
Depeculor li.vi ca.xxxix
Deporto li.vi.ca.l.
Depositarius li.i.ca.vi
Depositorius Ibidem
Deprecor li.vi.ca.xxiiij
Descendo li.v.ca.xxxvi
Desciſco li.v.ca.lxxxvi
Desertus li.iij.ca.lxxxij
Deses li.v.ca.lxv
Desideo Ibidem
Desipio li.v.ca.iij
Desipisco Ibidem
Desisto li.iij.ca.vi
Despitio li.v.ca.lvi
Deturbo li.v.ca.lxxxix
Deuenio li.v.ca.lvi
Deuoluo Ibidem
Dicax li.v.ca.x
Dicacitas Ibidem
Dicere Ibidem
Dico li.v.ca.xlvij
Dicta li.v.ca.x.
Dictio Ibidem
Dictito li.v.ca.x.et.l.
Dicto li.v.ca.x
Dictum Ibidem
Diecula li.iij.ca.lxxx
Dies Ibidem
Diligo li.v.ca.xxxvij
Diluculum li.iij.ca lxxx
Discedo li.v.ca.xcv
Disco li.v.ca.i.
Discretus li i.ca.xxx
Disertus Ibidem
Displiceo li.v.ca.xcij
Dissimulatim li vi.ca.xx
Dissoluo li.v.ca.xciiij
Disturbo li.v.ca.lxxxix
Dissuadere li.v ca.xxx
Diu li.ij.ca.xxxv
Diuersorium li.iij.ca.lxxxij
Diutinus li.iij ca.vij
Diuturnus Ibidem
Do l.iij.ca.xxxvi
Do fidem li.v.ca.xvi
Docibilis li.vi.ca.xxvi.
Docilis Ibidem
Docillimus Ibidem
Doleo caput li.iij.ca.xvij
Dolet mihi caput Ibidem
Domitor li.i.ca.ij
Domitum Ibidem
Domitus Ibidem
Domus li.iij.ca.xv.et li. tertio capto.xv.
Donarium li.i.ca.vi
Donec li.ij.ca.xlvij
Dono li.iij.ca.xlij
Donum li.vi.ca.xxxvij
Dormitorium li.i.ca.vi
Ducem li.iij.ca.xxiiij

Ductilis li.i.ca.viĩ
Duoum li.ĩ.ca.xxxiiĩ
Dum li.ĩ.ca xlviĩ
Duntaxat li.ĩ.ca.xlĩ
Dux li.iĩ.ca.xxxviĩ

Ordo incipientiũ ab E

E regione li.v.ca.xix
E re mea Ibidem
E republica Ibidem
Eccam li.ĩ.ca.xv
Ecce Ibidem
Ecclesia li.iiĩ.ca.xlvĩ
Eccum li.ĩ.ca.xv
Eoes li.iĩ.ca.vĩ.et li. sexto capto.xl.
Edico li.v.ca.lxviĩ
Edificare li.iĩ.ca.vĩ
Edificium li.vi.ca xl
Ediles li.iĩ.ca.vĩ
Edilis li.iiĩ.ca.lxxxiiĩ
Edilitius Ibidem
Edisco li.v.ca.i.
Editui li.iĩ.ca.vĩ
Effigies li.v ca.xliĩ
Effingo Ibidem
Efflagito li.v.ca.lviĩ
Egresco li.i.ca.xxĩ
Eiulo li.v.ca.lĩ
Elabor li.v.ca.lix
Elefantus li.iiĩ.ca.xlĩ
Elefas Ibidem
Elegit li.v.ca.lxvi
Eleuo li.v.ca.lxxxi
Eligere li.v.ca.lxvi
Ellam li.ĩ.ca.xv
Ellum Ibidem
Elogium li.iiĩ.ca.lxvi.
Emereor li.v.ca.xcix
Emerita Ibidem
Emeritus Ibidem
Emigro li.v.ca.xcv
En li.ĩ.ca.xv
Epule li.iiĩ.ca.xxiĩ
Epulum Ibidem
Equa li i.ca.i.
Equabilis li.iiĩ.ca.cĩ.et lib sexto capto.xxvi
Equalis li.iiĩ.ca.cĩ.et li. sexto capto.xxvi
Eques li.vi.ca.xxxĩ
Equus li.ĩ.ca.xlĩ
Erarium li.i.ca.vi
Ergo li.ĩ.ca.xliĩ
Eripio abs te li.v.ca.lxxxi
Eripio tibi Ibidem
Estimo li.v.ca.xx
Esurio li.i.ca.xxiiĩ
Et li.ĩ.ca.xxi
Etsi li.ĩ.ca.lviĩ
Euelo li.vi.ca.xlĩ
Euentus li.i.ca.vĩ
Euidens li.i.ca.iĩ
Euoluo li.vi.ca.xlĩ
Ex li.iĩ.ca.lxvi
Ex sententia li.v.ca.lxx
Ex tempore li.v.ca.xix
Exaudio li.v.ca.xxix
Exauctoro li.vi.ca.lxi
Excandesco li.vi.ca.xi
Excedo li.v.ca.xcv
Excogito li.v.ca.ĩ
Excubie li.iiĩ.ca.lxix
Excuso li.v.ca.lxvĩ
Exegi li.v.ca.xxiiĩ
Exemplar li.vi.ca.xxxiĩ
Exemplum Ibidem
Exercitorius li.i.ca.vi
Exheredo li.v.ca.ciiĩ.
Exhibeo li.v.ca.lxxxviĩ.

Exhorreo li.v.ca.ci.
Exigo li.v.ca.x
Existimo li.iij.ca.lxxxvij
Et libro q̃nto capl̃o.xx
Existit li.v.ca.liij.
Exiciabilis li.vi.ca.xxvi
Exicialis Ibidem
Exoletus li.i.ca.iij
Exomnis li.i.ca.xx
Exoro li.v.ca.xxix
Expendo li.v.ca lxxxij
Explico li.vi.ca.xlij
Explodo li.v.ca.ix
Exploratum est li.v.ca.xxiiij
Exploraui Ibidem
Expostulo li.v.ca.lviij
Exprobro li.vi.ca.xliij
Expugno li.v.ca.lxij
Extat li.v.ca.liij
Extiti Ibidem
Exturbo li.v.ca.lxxxix

Ordo incipientiũ ab F

Facesso li.i.ca.ij.
Facies. li.iiij.ca.xiij
Facio te certiorẽ li.iij.ca.lxxv
Facio tibi iniuriã li.iij.ca.xciiij
Facio iter li.v.ca.lxxxviij
Facio sermonẽ li.vi.ca.xcvij
Factio li.iiij.ca.lxiij
Factiosi Ibidem
Factito li.v.ca.l.
Factor li.iiij.ca.xxxij
Falsus li.i.ca.xxx
Fama li.iiij.ca.vij
Famosus li.i.ca.ij.
Fastidiosus li.i.ca.xxi
Fastigiatum li.vi.ca.lx
Fatigatus li.iiij.ca.xcix
Fatuus li.iiij.ca.cxiiij
Felix li.iiij.ca.lxxxvij
et capl̃o.cxiiij
Felicitas li.iiij.ca.cxiiij
Femen li.iiij.ca.lvij
Femina Ibidem
Femora Ibidem
Femoralia Ibidem
Fenerator li.i.ca.xi
Fenero li.v.ca.xxij
Feneror Ibidem
Fenus li.iiij.ca.lix
Fer li.ij.ca.xlix
Fero li.iiij.ca.lxvij Et
libro.v.ca.xlviij.et li.v.ca.E
Ferox li.iiij.ca.xcviij
Ferri li.vi.ca.l.
Ferruminatio li.vi.ca.lvij
Ferrumino Ibidem
Fessus li.iiij.ca.xcv
Festinus li.iiij.ca.xcij
Festus Ibidem
Fetus li.ij.ca.viij
Fetificare li.iiij.ca.lxxi
Fetura Ibidem
Fetus li.i.ca.xxi.et ca.
septuagesimop̃mo.
Fex li.vi.ca.lx
Ficulnea li.i.ca.iiij
Ficulneus Ibidem
Ficus Ibidem
Fideicõmissarius li.i.ca.vi
Fideiussorius Ibidem
Fides li.i.ca.v
Fidicula li.i.ca.iiij
Figo li.v.ca.lxiij
Filiastra li.i.ca.v
Fingo li.v ca xliij
Fissilis li.i.ca.viij
Flagella li.vi.ca.xlvi
Flagellare Ibidem

Flagitium li.v.ca.lvii
Flagito li.iii.ca.lvii
Fleo li.v.ca.lii
Flexilis li.i.ca.vii
Fluuiatilis Ibidem
Fluxus li.i.ca.xxx
Folia li.iii.ca.lxxvii
Formidolosus li.i.ca.xxi
Frango li.iii.ca.lxxv
Frater li.i.ca.v
Fremitus li.iii.ca.xxix
Frequens li.iii.ca.xcvi
Frequentia Ibidem
Fretum li.v.ca.v
Friguit li.i.ca.xxii
Frondes li.iii.ca.lxvii
Fruges li.iii.ca.xxv
Fruitio li.v.ca.v.
Fruitum Ibidem
Fruor Ibidem
Fruter li.iii.ca.xxvii
Fruticari Ibidem
Fuga li.vi.ca.v
Funda li.vi.ca.xl
Fundamentare Ibidem
Fundamentum Ibidem
Fundare li.vi.ca.xl
Fundo Ibidem
Fundum Ibidem
Fundus Ibidem
Fungor li.v.ca.v
Furtum li.vi.ca.xxxix
Fustigare li.vi.ca.xlvi
Fustuarium li.i.ca.vi
Futilis li.i.ca.vii

Ordo incipiẽtiũ ab: G

Galli li.v.ca.vi
Gaudio li.ii.ca.xx
Gaudium li.vi.ca.xii
Gemma li.vi.ca.lxiii
Gemo li.v.ca.lii
Gena li.iii.ca.lii
Gene Ibidem
Generatim li.vi.ca.xx
Geniculum li.i.ca.v
Genitor li.iii.ca.lxx
Genuinus li.iii.ca.lii
Gesta li.iii.ca.ix
Gestio li.iii.ca.ii.
Gestus Ibidem
Glans li.iii.ca.xxiiii
Glorioſus li.i.ca.xxi
Gradior li.v.ca.xxxix
Gradum facio li.v.ca.xxvi
Gradum iacio Ibidem
Grandiloquens li.i.ca.x
Grandiloquus Ibidem
Gratificor li.v.ca.lxxvi
Grator li.v.ca.xlii
Gratulor Ibidem
Gratumfacio li.v.ca.lxxvi
Gratus li.iii.ca.lxxxix
Grauidus li.vi.ca.vii
Grauis Ibidem
Gremium li.iii.ca.xxxvii

Ordo incipiẽtiũ ab H

Habeo li.i.ca.xxv
Habeo audire li.v.ca.xcvii
Habeo euenire Ibidem
Habeo fidem li.v.ca.xvi
Habeo gratiã li.v.ca.xli.
Habeo orationẽ li.v.ca.xcvii
Habeo polliceri li.v.ca.xcvii.
Habeo ſermonẽ li.v.ca.xcvii
Habitaculum li.i.ca.v.
Harenaceus li.i.ca.xi
Haud ſcio li.vi.ca.xxix
Haud velim Ibidem

Hei li.ñ.ca.xi
Herbaceus li.i.ca.xi
Hereditarius li.vi.ca.xliñ
Hereditas Ibidem
Heres Ibidem
Hesitaui li.v.ca.xxiiñ.
Heu li.ñ.ca.xi
Hic li.ñ.ca.v
Hinnulus li.iiñ.ca.lxxi
Hio li.v.ca.xv
Hirci li.vi.ca.xiiñ
Hircus li.iiñ.ca.xlñ
Hisco li.v.ca.xv
Histrio li.iiñ.ca.xxxi
Honorificens li.i.ca.x
Honorificētissim⁹ Ibidem
Honorificus Ibidem
Horreacius li.i.ca.vi
Hyppotheca li.vi.ca.lvi
Huc li.ñ.ca.lvñ

Ordo inchoatiuū ab I.

Iaculari li.vi.ca.v.
Iaculum Ibidem
Iam li.i.ca.xlvñ
Iamiam li.i.ca.xlvñ
Iamolim li.ñ.ca.xxxv
Iampridem li.ñ.ca.xxxiñ
Iandudum li.ñ.ca.xxxiñ
Ianua li.iiñ.ca.i.
Io li.iñ.ca.lxñ
Idem li.ñ.ca.v
Identidem li.ñ.ca.l.
Igitur li.ñ.ca.xliñ
Ignoranter li.iiñ.ca.xciiñ
Ignorantia Ibidem
Ignotus li.i.ca xxx
Ilignus li.i.ca.iiñ
Illaboratum li v.ca.lix
Ille li.ñ.ca.iiñ
Illuc li.ñ.ca.lvñ
Immigro li.v.ca.xcv
Impartio li.v.ca.xxxiñ
Impartior passiuū Ibidem
Impartior deponēs Ibidem
Impendens li.iñ.ca.xlv. et li bro. ḉnto ca.lxxxñ
Impendeo Ibidem
Impendere Ibidem
Impendo Ibidem
Imperiosus li.i.ca.xxi
Impero li.v.ca.lxviñ
Impleo li.iñ.ca xxxiñ
Implorо li.v.ca.lñ
Impono li.iñ.ca.xcv
Imposcor Ibidem
Imprecor li.v.ca.xcvi. Et libro sexto ca.xxiiñ
Imprudens li.iiñ.ca.xciiñ
Imprudenter Ibidem
Imputo li.vi.ca.xliñ
Imputor Ibidem
In animo est li.v.ca.xxñ
In agendo li.iñ.ca.xci
In auspicata li.vi.ca.i.
Incedo li.v.ca.lxxix
Incessit li.iñ.ca.xlv
Incessus li.v.ca.lxxix
Incisim li.vi.ca.x.
Incisum Ibidem
Incola li.iiñ.ca.liiñ
Incorporale li.iiñ.ca.xcviñ
Incorporeus Ibidem.
Incumbo li.iñ.ca.xliiñ
Incuso li.vi.ca.xiñ
Indico li.v.ca.lxviñ
In diem li.iñ.ca.lxviñ
In dies Ibidem
Indoles li.iiñ.ca.xlvi
Indulgens li.i.ca.xxx

Indulgentia li.iiij.ca.xviij
Industrius li.i.ca.xxi
Inelaborατum li.v.ca.lix
Ineo gratiam li.v.ca.liij
Infensus li.iiij.ca.cxi
Infestare Ibidem
Infesta signa Ibidem
Infestus Ibidem
Inficialis li.vi.ca.ix
Inficias Ibidem
Inficiator Ibidem
Inficior Ibidem
Infidus li.iiij.ca.iij
Infra li.ij.ca.liij
Ingeniosus li.i.ca.xxi
Ingenuus li.iiij.ca.i.
Ingredior li.v ca.xxxix
Ingredior in spez li.iij.ca.lxxxi
Ingurgito li.v.ca.lv
Inhibeo li.v.ca.iiij
In horam li.ij.ca.lxviij
In horas Ibidem
In manibus est li.v.ca.xxxiiij
In manu est Ibidem
In mentē venit li.ij.ca.lxxxij
In morem li.iiij.ca.xi
Innocuus li.vi.ca.xvij
Innoxius li.vi.ca.xvij
In primis li.iij.ca.lxxi
Inquilinus li.iij.ca.liij
Insciens li.iiij.ca.xciij
Insomnis li.i.ca.xx
Instar li.vi.ca.xviij
Instituo li.iiij.ca.xi
Institutiones Ibidem
Institutorius li.i.ca.vi
Institutum li.iiij.ca.xi
Instratum li.vi.ca.xlv
Instruo li.v.ca.i.
Insummatim li.vi.ca.xx
Intendo li.vi.ca.iiij
Intentio Ibidem
Interactionem li.ij.ca.xci
Interagendum Ibidem
Intercedit li.ij.ca.xxij
Intercludo li.v.ca.lxix
Interdico li.ij.ca.xxxix
Interrogo li.v ca.lxi
Intersepio li.v.ca.lxix
Interuerto li..v.ca.xxij
Intra li.ij.ca.liij
Introcludo li.v.ca.lxix
Intueor li.ij.ca.lxix
Inuenio li.v.ca.ij
Inuerto li.v.ca.xxij
Inuestigo li.v.ca.xlv
Inueteratus li.i.ca.xxx
Inuicem li.ij.ca.lix
Inuidia li.i.ca.xxi
Inuidiosa Ibidem
Inuidiosus Ibidem
Joca li.iiij.ca.xvi
Jocari Ibidem
Joco Ibidem
Jocularia Ibidem
Jocundus li.iiij.ca.lxxxix
Jocus li.iiij.ca.xvi
Ipse li.ij.ca.i.
Is li.ij.ca.v
Is demum li.vi.ca.xxi
Iste li ij.ca.iiij
Ita li.ij.ca.liij
Ita demum li.vi.ca.xxi
Itaqꝫ li.ij.ca.liij
Item li.ij.ca.l.
Iter habeo li.v.ca.lxxi
Iterum li.ij.ca.lvi
Itidem li.ij.ca.l.
Jubeo li.iiij.ca.lxxviij
Jugeribus li.i.ca.vij.

Jugerum Ibidem
Jugulus li.iiij.ca.xxxvi
Jugum li.iij.ca.xliij
Juratus li.i.ca.xxx
Jurisconsultus li.iiij.ca.xlviij
Jurisperitus Ibidem
Jusciuile Ibidem
Jusgentium Ibidem
Jusnaturale Ibidem
Jussis li.i.ca.vij.
Jussu Ibidem
Justitia li.iiij.ca.C.
Juuat li.iij.ca.xli
Juuenta li.iiij.ca.xl
Juuentus Ibidem

Ordo incipiẽtiũ ab L.

Abasco li.v.ca.lix
Abo Ibidem
Labor Ibidem
Labores Ibidem
Laborioſus li.i.ca.xxi
Laboro li.v.ca.lix
Lacertoſus li.i.ca.xxi
Laceſſo li.i.ca.xxiij. Et libro q̃nto ca.xiij
Laliſio li.iij.ca.xlij
Lamentor li.v.ca.lij
Lamina li.iij.ca.lxxiij
Lapidare li.vi.ca.v
Lapillus li.vi.ca.lxiij
Lapſus li iij.ca.xcix
Laſſus Ibidem
Latebre li.iij.ca.lxxiij
Lateritius li.i.ca.xi
Latibula li.iij.ca.lxxix
Latrunculus li vi.ca.xvi
Lauatio li.i.ca.ij
Lauator Ibidem
Lauo Ibidem
Laxus li.iij.ca.xcix
Legatárius li.i.ca.vi
Leges li.i.ca.xlviij
Lente li.vi.ca.v
Lenticula li.i.ca.v
Leo li.i.ca.xlij
Letitia li vi.ca.xij
Letor li.ij.ca.xx. Et li. ſexto capło.xij
Letus li.vi.ca.xij
Leuo li.v.ca.lxxxi
Libelli li.iij.ca.xxi
Libellus li.i.ca.i.
Liber li.i.ca.i. et libro ſexto capło.xlij
Libere li.iij.ca.xxij.
Liberi li.iij.ca.viij
Liberta li.i.ca.i. ꝛ libro quarto capło ꝑmo
Libertas li.iij.ca.xvij.
Libertinitas li.iij.ca.i.
Libertinus Ibidem
Libertus Ibidem
Libidinoſus li.i.ca.xxi
Libra li.iij.ca.xiij
Libri li.iij.ca.xxi. Et libro ſexto capło.xlij
Licentia li.iij.ca.xvij. et capitulo.xviij.
Liceor li.v.ca.xxviij
Licet li.ij.ca.xxi
Licitans li.v.ca.xxviij.
Licitatio Ibidem
Licitator Ibidem
Licitaturus Ibidem
Licitor Ibidem
Lictor li.i.ca.vi
Lictores Ibidem
Lictorius Ibidem
Lintearius Ibidem

Loco li.i.ca.xxvñ.
Locus li.vi.ca.xxv
Lotio li.i.ca.ñ.
Lotor. Ibidem
Lotum Ibidem
Lubricus li.iiñ.ca.ci.
Lucinia li.vi.ca.xx.
Luculentus li.iiñ.ca.xci
Lucus li.iiñ.ca.lvi
Luctuosus li.i.ca.xxi.
Luctus li.iiñ ca.lxvi
Ludere li.iiñ.ca.xvi
Ludicra li.i.ca.iiñ
Ludicrum Ibidem
Ludus li.iñ.ca.xiñ.et li. quarto ca.xvi
Lues li.iiñ.ca.xxñ
Lupus li.iiñ.ca.xlñ
Lusio li.iiñ.ca.xvi
Lusus Ibidem
Lux li.iiñ.ca.lxxx

Ordo incipiẽtiũ ab. M

Macellum li.iiñ.ca xxxv.
Maceror li.i.ca.xxñ
Macesco Ibidem
Macresco Ibidem
Macruit Ibidem
Madefio Ibidez
Madesco Ibidem
Magistratus li.iiñ.ca.xxx
Magnificens li i ca.xxx
Magnificẽtissim' li.i.ca.x.
Magnificissimus Ibidem
Magni interest li.iñ.ca.iiñ.
Magniloquens li.i.ca.x.
Magniloquẽtior Ibidem
Magniloq̃ntissim' Ibidem
Magniloquus Ibidem
Maior li.i.ca.xiñ
Maiores li.vi.ca.liiñ
Maius li.i.ca.xñ
Mala male li iiñ ca.lñ
Male li.ñ.ca.lñ.
Maledicẽtissimus li.i.ca.x.
Maledictum. li vi.ca.li.
Malleolus li.iiñ.ca.xxvi.
Maluaceus li.i.ca.xi
Malum li.vi.ca.xl.
Mando li.i.ca.xxvi.et li bro.ñ.ca.xx.
Maneo li.v.ca.xciñ.
Mango li vi.ca.l.
Margarita li vi.ca.lxiiñ
Mater li.i.ca.v
Materia li vi.ca li.
Mature li.iiñ.ca.cvñ:
Matureſco Ibidem
Maturo Ibidem
Maturrimus Ibidem
Maturus Ibidem
Maxilla li.iiñ.ca.lñ.
Mea li.iñ.ca.ñ.
Membrum li.vi.ca.x
Meme li.ñ.ca.ñ.
Memini li.iñ.ca.lviiñ
Memoria li.iñ.ca.xciñ
Memoriter Ibidem
Menda li.iiñ.ca.vi
Menia Ibidem
Menſarius li.iiñ.ca.xliiñ
Mentarius li.iiñ.ca.cx
Mentaſtrum li.i.ca.v
Mentula Ibidem
Mercor li.v ca.xcix
Meſſis li.iiñ.ca.xxiiñ
Metuo' li.i.ca.xxiñ.et li. tertio.ca.xxvñ
Meus li.ñ.ca.i.
Migro li.v.ca.xcv

Mihi li.iĩ.cã.lĩ
Miles li.vi.ca.xxxiiĩ
Milia li.iĩ.ca.iiĩ
Miniſteria li.iiĩ.ca.l.
Miniſterium Ibidem
Minor li.i.ca.xiĩ
Minores li.vi.ca.liiĩ
Minoris li.iĩ.ca.i.
Minus li.i.ca.xĩ.et.lib.
quarto ca.xxxi
Mirificiſſimus li.i.ca.x
Miſellus li.i.ca.v
Miſer Ibidem
Miſteria li.iiĩ.ca.l.
Miſterium Ibidem
Moleſtare li.iiĩ.ca.cxi
Moleſtia afficere Ibidem
Mollis li.iiĩ ca.cxv
Momentum li.vi.ca.xl.
Monumenta li.iiĩ.ca.lxxv
Morat⁹ li.iiĩ.ca.ciiĩ
Morem gero Ibidem
Morigeratus Ibidem
Morigerus Ibidem
Moris li.iiĩ.ca.xi
Moror li.v.ca xciiĩ
Mos li.iiĩ.ca.xi
Motio li.iiĩ.ca.ĩ
Motus Ibidem
Mula li.i.ca.i.
Mulier li.vi.ca xxxvĩ
Mulieroſus li.i.ca.xxi
Mulus li.iiĩ ca.xlĩ
Munera li.vi.ca.xxxviĩ
Munerarius li:i.ca.vi
Municeps li.vi.ca.xxxviĩ
Munificens li.i.ca.x
Munificẽtiſſimus Ibidem
Munifici li.vi ca xxviĩ
Munimenta li.iiĩ.ca.lxxv
Munus li.vi.ca.xxxviĩ
Murus li.iiĩ.ca.viĩ
Murina li.vi.ca.lxiĩ
Muſmonium li.iiĩ.ca.xlĩ
Mutuo li.v.ca.xxv
Mutuor Ibidem

Ordo incipiẽtiũ ab. N

Nactus li.v.ca.ĩ
Nam li.ĩ.ca.lv
Namq; Ibidem
Nam q; Ibidem
Nares li.iiĩ.ca.lĩ
Nata li i.ca.i.
Natales li.iiĩ.ca.x
Natalia Ibidem
Natalis Ibidem
Natalitius Ibidem
Natus li.iĩ.ca.lxx
Ne li.ĩ.ca.xiiĩ.et li.
ſecundo capĩo.xvi.et libro ẽtio
capĩo.xxviĩ
Nec li.iĩ.ca.xxviĩ
Necatus li.vi.ca.xxviiĩ
Nectus Ibidem
Necubi li.iĩ.ca.xxviĩ
Nedicam li.iĩ.ca.xx
Nedum li.ĩ ca.xviiĩ
Ne pro valde li.vi.ca.xx.x
Nempe li.ĩ.ca.xxviĩ
Nequaq; li.iĩ.ca.xxviĩ
Nemus li.iiĩ ca.lvi
Nequeo li.vi.ca.xxix
Neruoſus li.i.ca.xxĩ.
Neſcio li.vi ca.xxix
Neutiquam li.iĩ.ca.xxxĩ
Nihil li.iĩ ca.xc
Nimirum li.ĩ.ca.xxviĩ
Ningit li.iĩ.ca.xl.
Niſi li.ĩ.ca.xix

et libro.iñ. ca.liiñ.
Nolo li.vi.ca.xxix.
Nongeni aliſq; noibus numeralibus li.iiñ.ca.v.
Non placeo li.v.ca xcñ.
Nonquia li.ñ.ca.xxxvñ.
Nonquod Ibidem
Nonſolũ li.ñ.ca.xviiñ
Noſtras li.ñ.ca.xiñ.
Nouacula li.i.ca.v.
Nouale li.vi.ca.xli.
Nouales Ibidem
Noualia Ibidem
Noualis Ibidem
Nouitius li.vi.ca.lviiñ
Noxa li.vi.ca.xxxv
Noxales Ibidem
Noxe Ibidem
Noxia Ibidem
Nudiuſtertius li.ñ.ca.xxxiiñ
Num li ñ.ca.l.
Numen li.vi.ca.xxvi
Numularñ li.iiñ.ca.xliiñ
Nunc li.ñ.ca.li.
Nuntium li.vi.ca.xv
Nuntius Ibidem
Nunquã li.iñ.ca.xxvñ
Nuper li.ñ.ca.xxxiiiñ
Nuſpiam li.iñ.ca.xxvñ
Nuſquam Ibidem
Nutrio li.v.ca.xlvi
Nutrix Ibidem
Nutus li.vi.ca.xxvñ.
Nux li.iiñ.ca.xxviiñ

Ordo incipientiũ ab o

O li.ñ.ca.xiiñ
Obes li.v.ca.lv.
Obruo li.v.ca.lv.
Obſeruantia li.iiñ.ca.iiñ.
Obſeruatio Ibidem
Obſeruo Ibidem
Obuiam li.iiñ.ca.lxxvñ
Obuio tibi Ibidem
Obuius ſum tibi Ibidem
Obuius tibi fio Ibidem
Occidens li.i.ca.xxxiiñ.
Occupatio li.v.ca.lvñ.
Occupatus Ibidem
Occupo Ibidem
Ocium li..iiñ.ca.lxi.
Octingeni li.ñ ca.v.
Odioſus li.i.ca.xxi.et liꝫ ſcõo. ca.ix.
Offendó li.v.ca.ñ.
Offero li.iiñ.ca lxvñ
Officia li.iiñ.ca.xxx
Officina li.iiñ.ca.xliiñ
Officium li.iñ.ca.xxx.
Olim li.ñ.ca.xxxv
Olitor li.i.ca.vi.
Olitorius Ibidem
Olla li.iiñ.ca.xxxiiñ
Olus. li.i.ca.vi.et liꝫ. ſcõo.ca.xxxv.
Onager li.iiñ.ca.xlñ.
Opem fero li.iiñ.ca.lxv.
Opera li.iiñ.ca.lxxvi
Opere Ibidem
Opere precium Ibidem
Operoſus li.i.ca.xxi.
Opifices li.iiñ.ca.xliiñ
Opinio li.iñ.ca.lxxxvi
Opinor li.ñ.ca.x.
Oppetere li.v.ca.xliiñ
Oppeto Ibidem
Oppida li.iiñ.ca.xx.
Oppidum li.iiñ.ca.xx q ca pitulo lxxxv.
Opprobriũ li.vi.ca.xliiñ

Optime li.ñ.ca.xñ
Oratio li.vi.ca.xxxvi
Orator li.iiñ.ca.xlviiñ 2
capko.lxxxi.
Orbitas li.iiñ cā.vi.
Orbus Ibidem
Ordines li.iiñ.ca.xiiñ
Ordo Ibidem
Oriens li.i.ca.xxxiiñ.
Oriundus li.iñ.ca.lviñ
Orphanus li.iiñ.ca.xxxiiñ
Ortus li.i.ca.vi.et liB.
tertio.capko.ix.
Ostendo li.v.ca.lxxñ
Ouis li.iiñ.ca.xliñ.

Ordo incipiētiū ab P

Pabulum li.i.ca.li.
Pacatus sum li.v.ca.lxxiiñ.
Pacificatus sum Ibidem
Paciscor li.vi.ca.lxñ
Pactio Ibidem
Pactus sum Ibidem
Pallata li.vi.ca.xlviñ
Pampinarium li.i.ca.vi
Pampinus Ibidem
Pannosus Ibidem
Parasitus li.iiñ.ca.li.
Parentalia li.iiñ.ca.xxiiñ
Parentare Ibidem
Paria facere li.v.ca.lxxiiiñ
Paries li.iiñ.ca.viiñ
Pariter li.ñ.ca.xxxñ.
Parsum li.v.ca.lxxiiiñ
Partio li.v.ca.xxxiiñ
Partior Ibidem
Parturio li.i.ca.xxiiiñ.
Parui interest li.iñ.ca.iñ
Parum esse li.v.ca.lxxix
Parumper li.ñ.ca.xlviiñ
Pasco li.iiñ.ca.li.
Pascor Ibidem
Passim li.vi.ca.xix
Passis Ibidem
Pastio li.v.ca.xxv
Pastus Ibidem
Patefio li.i.ca.xxñ
Pater li.i.ca.v
Pateſco li.i.ca.xxñ
Patres li.vi.ca.liiñ
Patrocinari li.iiñ.ca.xi.
Patrocinium Ibidem
Patronus li.iiñ.ca.xi.et li.
quarto.capko.ꝑmo
Paulisper li.ñ.ca.xlviiñ
Paulustra li.i..ca.v.
Pauper Ibidem
Pecora li.iiñ.ca xliñ
Pecudes Ibidem
Peculatus li.vi.ca.xxxix.
Peculialis Ibidem
Peculium Ibidem
Pecunia Ibidem
Pecus li.iiñ.ca.xliñ
Pedisſequus li.i.ca.x.
Pedor li.vi.ca.xxv.
Peius li.ñ.ca.liñ.
Pellex li.vi.ca.xlviñ
Penarium li.i.ca.vi.
Penates li.iiñ.ca.xxxviiñ
Pene li.iñ.ca.lxviiñ.
Penes li.vi.ca liñ
Penetrabilis li vi.ca.xxvi
Penetralis Ibidem
Penetro li.vi.ca.lvi
Penitet li.iñ.ca.xlvi.
Pennarium li.i.ca.vi
Penſilis li.i.ca.viiñ
Penuria li.iiñ.ca.lxñ

Penus li.iiij.ca.xxxv.7 li.vi.ca.lv.et capitulo.lvi.
Peragere reum li.v.ca.xxx.
Perceptibilis li.vi.ca.xxvi
Percontor li.v.ca.lxi.
Perditus li.v.ca.xxxi
Peregrinus li.iiij.ca.lxxxvij
Perendie li.ij.ca.xxxiij
Perfero li.v.ca.xxx.
Perfidus li.iiij.ca.cliij. Et libro.v.ca.xxxi.
Perfuga Ibidem
Perfunctus li.v.ca.xliiij.
Pergameni li.iiij.ca.lxxxv.
Pergamum Ibidem
Perinde li.ij.ca.l.
Periodum li.vi.ca.x
Periratus li.v.ca.xxxi
Periurus Ibidem
Perlego li.v.ca.xxx
Perlucidum li.v.ca.xxxi.
Permissis li.i.ca.vij.
Permissu Ibidem
Permitto li.v.ca.lxviij
Pernocto li v.ca.xxx
Pernox Ibidem
Peroratio Ibidem
Peroro Ibidem
Perpendo li.v ca.lxxxvij
Perpessus li.v.ca.xxxi.
Perscribo li.v.ca.xxx.
Persequor li.v.ca.xxij.
Persona li.vi.ca.xxxiiij
Personе Ibidem
Perspicuum li.v.ca.xxij.
Persuadere li.v.ca.xxx
Pertinax li.v.ca.xxxi
Peruenio li.v.ca.lvi.
Peruersus li v.ca.xxxi.
Peruigil li.v.ca.xxx.
Peruigilo Ibidem
Peruestigo li.v.ca.xlv.
Pessime li.ij.ca.lij.
Pestilentia li.iiij.ca lxxij.
Pestis Ibidem
Petito li vi.ca.ix
Peto li.v.ca.lviij.
Petulans li.v.ca.cv.
Petulantia Ibidem
Philomena li.vi.ca.xx.
Pigere li.iij.ca.xlvi
Pignero li.vi.ca.lv
Pignus Ibidem
Pinguit li.i.ca.xxij
Placatus li.v.ca.lxxiij.
Placeo li.v.ca.xcij.
Plango li.v.ca.lij.
Plantarium li.i.ca.vi.
Plenus li.iij.ca.xxxiij
Pleraqz li.iiij.ca.xc
Plerunqz Ibidem
Plicabilis li.i.ca.viij.
Ploro li.v.ca.lij.
Pluit li.iij.ca.iiij
Plumbatilis li.vi.ca.lvij
Plura li.iiij.ca.xc.
Pluris li.iij.ca.i.
Plusculus li.i.ca.v
Pluuiatilis li.i.ca.viij
Poeta li.iiij.ca.xlij
Polliceri li.v.ca.xcviij
Pomarium li.i.ca.vi.
Pomeridiani Ibidem
Pomerium Ibidem
Pompa li.iiij.ca.xxxix.
Pondo li.iij.ca.xiij
Pono li.iiij.ca lxvij
Populeus li.i.ca.iiij
Porcus li.iiij.ca.xlij
Porro li.ij.ca.xxiiij

Porta li.iiij.ca.viij
Portari li.vi.ca.l.
Portitor li.i.ca.vi.
Portorium Ibidem
Posco li.v.ca.lviij.
Possessio li.vi.ca.xl
Posteri li.vi.ca.liiij
Posterior li.ij.ca.x. Et capitulo.xxxiij
Posteriores li.vi.ca.liiij
Posthac li.ij.ca lvi.
Postridie li.ij.ca.x.Et capitulo.xxxiij
Postulo li.ij.ca.xij.et lib̄ q̄nto capl̄o.lviij
Potatio li.i.ca.ij.
Potator Ibidem
Potio li.iiij.ca.iiij
Potior li.iij.ca.xxxiiij
Potitus Ibidem
Potorium li.i.ca.vi.
Potus li.iiij.ca.iiij
Prauum li.vi.ca.xl
Precepta li.iiij.ca.xi
Preceptiones Ibidem
Preceptus li.v.ca.lxxxiij
Precipio li.v.ca.lxviij
Preclarus li.iiij.ca xci
Precor li.v.ca.xcvi.⁊ li sexto capl̄o.xiiij
Precox li.iiij.ca.cvij
Preditus li.v.ca.xxxv
Preditus sum Ibidem
Pregnans li.i.ca.xxxiij.
Prelium li.iiij.ca.lxiiij
Prematurus li.iiij.ca.cvij.
Pre me li.v.ca.xvij
Pre me fero Ibidem
Preoccupo li.v.ca.lvij
Preparo li.v.ca.lxiiij
Preposterus li.v.ca.xvij
Preripio li.v.ca.lxxxiij.
Pre se li.v.ca.xvij
Pre se ducit Ibidem
Pre se fert Ibidem
Pre se gerit Ibidem
Presens li.iiij.ca.cxij. Et libro p̄mo.ca.xxxiij.
Presentaneum li.iiij.ca cxij.
Presentissimus Ibidem
Preses li.v.ca.lxv
Presideo Ibidem
Prestans li.iiij.ca.cxij
Prestare li.vi.ca.xvi
Prestatio li.i.ca.ij.
Presto sum li.v.ca.li.
Presul li.v.ca.lxv
Presum Ibidem
Pre te li.v.ca.xvij.
Preterq̄z li.iij.ca.liiij
Pretor li.i.ca.vi.et lib̄. quarto ca.lxxxiiij.
Pretorius li.i.ca.vi.et lib̄. quarto ca.lxxxiiij.
Preuaricatio li.vi.ca.xlix
Preuaricator Ibidem
Pridem li.ij.ca.xxxiiij
Pridie li.ij.ca.x.et capitulo.xxxiij
Primipilarij li.iiij.ca.lxxxiiij
Primipilus Ibidem
Primus li.iij.ca.xxxi
Prior Ibidem
Priscus li.iiij.ca.lxxxvi.
Pristinus Ibidem
Priuatum li.vi.ca.xx
Proauus li.vi.ca.liiij
Probrum. li.vi.ca xliij
Procacitas li.iiij.ca.cv
Procax li.iiij.ca.cv

Proconsul li.iiñ.ca.lxxxiiñ
Procul li.ñ.ca.xi
Profecto li.ñ.ca.xxvñ.
profluens li.i.ca.xxxiñ.
profore li.i.ca.xxvi
profusus li.i.ca.xxx
prohibeo li.v.ca.iiñ
proinde li.ñ.ca.l.
promontorium li.iiñ.ca.xliñ
pronepos li.vi.ca.liiñ
prope li.iñ.ca.lxviñ
propediem Ibidem
propemodum Ibidem
properatim li.vi.ca.xx
propius ll.ñ.ca.xñ
propono li.v.ca.lxxñ
propretor li.iiñ.ca.lxxxiiñ.
prosequor li.v.ca.xxxñ.
prosper li.iiñ.ca lxxxvñ.
proteruia li.iiñ.ca.cv
proteruus Ibidem
protinus li.ñ.ca.xx
prouoco li.v.ca.xiiñ.
proxime li.ñ.ca.xñ.
prudens li.iiñ.ca.xciiñ
prudenter Ibidem
puer li.i.ca.v.
puerpera li.vi.ca.viñ
pugna li.iiñ.ca.lxiiñ
pullastra li.i.ca.v.
pullus li.iiñ.ca.lxxi
pulsare li.vi.ca.xlvi.
pulsatio Ibidem
pulso Ibidem
puluiſculum li.i.ca.v.
punctum li.v.ca.xl.
pupillus li.iiñ.ca.xxxñ

Ordo incipiciũ ab Q

Quadrigeni li.iñ.ca.v.
Quadrinum li.i.ca.v.
Quadrinus Ibidem
Qualitas li.vi.ca.xxxiiñ.
Quamobrem li.ñ.ca.xxxiiñ.
Quamuis li.ñ.ca.xxi.
Quando li.ñ.ca.xliñ
Quandoquidem Ibidem
Quancz li.ñ.ca.xxi.
Quanti li.iñ.ca.iñ.
Quapropter li.ñ.ca.xliñ
Quaqua li.iñ.ca.xvi
Quare li.ñ.ca.xliñ.
Quaſi li.ñ.ca.xxxvi
Quatenus li.ñ.ca.xlñ
Que li.ñ.ca lviñ
Quencz li.iñ.ca.xvi
Queque Ibidem
Queſtibus li.iñ.ca.xñ
Queſtor li.i.ca.vi
Queſtorius Ibidem
Queſtubus li.iñ.ca.xñ
Queſtuoſus li.i.ca.xxi
Quia et Qr li.ñ.ca.xxxvñ.
Quicquid li.iñ.ca.xvi.
Quicui li. ca.
Quicuncz li.iñ.ca.xvi
Quid li.iñ.ca.xc
Quidem li.ñ.ca.xxiñ.
Quin li.ñ ca.xlv.
Quinetiam Ibidem
Quingeni li.iñ.ca.v.
Quippe li.ñ.ca.xxvñ.
Quis li. ca.
Quiſpiam li.iñ.ca.lxiñ
Quiſque Ibidem
Quiſquis li.iñ.ca.xvi
Qñdo li.ñ.ca.xx.et capitulo.xxxix.Et libro tertio.capitulo.lxñ.

Quodautem li.ñ.ca.lv.
Quoduero Jbidem
Quodcunqꝫ li.iiñ.ca.xvi
Quom li.ñ.ca.xxxix
Quominus li.i.ca.xñ
Quoquo li.iiñ.ca.xvi
Quosecus li.i.ca.xñ
Quotidianus li.iiñ.ca.cviiñ

Ordo incipiẽtiũ ab R

Rapio li.v.ca.lxxxiiñ.
Raptum li.vi.ca.v.
Rasilis li.i.ca.viiñ.
Ratio li.v.ca.xviiñ. Et libro sexto.ca.xxvi.
Recaluaster li.i.ca.v.
Recedo li.v.ca.xcix
Reddo li.v.ca.xxxi
Recingo Jbidem
Recludo li.v.ca.lxiiiñ.
Reconcilior li.v.ca.xli.
Recrudesco li.iiñ.ca.xvi.
Reddo gratias Jbidem
Reduco li.v.ca.lxxvñ
Refero li.v.ca.C.et lib tertio.ca.xxxviiñ.
Refertio li.iñ.ca.xxxiiñ
Refertus Jbidem
Refigo li.v.ca.lxiiñ
Refodio li.v.ca.xxxi
Refragor li.iiñ.ca.lxx.
Reginenses li.iiñ.ca.lxxxv.
Regini Jbidem
Relaxo li.v.ca.lxiiñ.
Religiosus li.i.ca.xxi
Remaneo li.v.ca.lxiiñ.
Remigro li.v.ca.xcv
Remoueo li.v.ca.lxiiñ.
Renouo Jbidem.
Repere li.vi.ca.v.
Reperio li.v.ca.ñ.
Repeto li.v.ca.lxiiñ.
Repetundarum li.i.ca.xxxiiñ
Repetundis Jbidem
Repiguero li.vi.ca.lvi.
Reporto li.vi.ca.l.
Reposco li.v.ca.lxiiñ
Repositorium li.i.ca.vi.
Representare li.v.ca.lxiiñ
Repromitto li.v.ca.xxxi.
Reptare li.vi.ca.v.
Reptilis Jbidem
Repurgo li.v.ca.xxxi
Reputo li.vi.ca.xliñ
Rescisco li.vi.ca.xxiiñ
Reseco li.v.ca.xxxi
Resedi li.v.ca.vi
Reses li.v ca.lxv
Resideo Jbidem
Resigno li.v.ca.lxiiñ
Restibulus li.vi.ca.xli
Retego li.v ca.lxiiñ
Retexo Jbidem
Rhetor li.iiñ.ca.lxxxi
Reuelo li.v.ca.lxiiñ
Reuinco li.v.ca.xxxi
Reuoco li. ca.
Ridiculum li.i.ca.v.
Ridiculus Jbidem
Rixa li.vi.ca.lx
Rogationes li.iiñ.ca.xlviiñ
Rosarium li.i.ca.vi.
Rosetum Jbidem
Rubiculum li.i.ca.v.
Rumor li.iiñ.ca.vñ
Ruri li.iiñ.ca.lxxx
Rursus li.ñ.ca.lvi

Ordo incipiẽtiũ ab S.

Acrarium li.i.ca.vi.

Sacrilegium li.vi.ca.xxxix.
Sagarius li.i.ca.vi.
Salio li.v.ca.iij.
Salmentum li.iiij.ca.xxvi.
Saltatio li.v.ca.iij.
Saltatus Ibidem
Salto Ibidem
Saltuarius li.i.ca.vi.
Saltuosus li.i.ca.xxi
Saltus li.iiij.ca.lvi.⁊ li.
quinto.capl̄o.iij. Et libro q̄rto.
capl̄o.scd̄o.
Saluber li.iiij.ca.lxxxviij
Salubris Ibidem
Salue li.vi.ca.xxx
Saluebis Ibidem
Salueo Ibidem
Salutare Ibidem
Salutat Ibidem.
Sane li.ij.ca.xxvij.
Sanus li.iiij.ca.lxxxviij
Sarcina li.iiij.ca.xlix.
Satim li.ij.ca.xxx.
Satio li.iiij.ca.ij.et lib.
q̄nto capl̄o lxxviij.
Saturo li.iiij.ca.ij.
Satus Ibidem
Saxatilis li.i.ca.vij
Scala li.iij.ca.xiij.
Sciens li.iiij.ca.xciiij
Scienter Ibidem
Scilicet li.iiij.ca.lx
Scribo li.v.ca.xxx
Sciscitor li.v.ca.lxi.
Scitus li.i.ca.xxx
Sculptile li.i.ca.vij
Scurra li.iiij.ca.li.
Secatio li.i.ca.ij.
Sectile li.i.ca.vij.
Sectio li.i.ca.ij
Secundum li.ij.ca.xlvi
Sed li.iij.ca.xli
Sedeo li.v.ca.vi.
Sedicula li.i.ca.v.
Seditio li.iiij.ca.C.
Seges li.iiij.ca.xxv
Semel li.vi.ca.xx
Sementis li.iiij.ca.xxiiij.
Seminarium li.i.ca.vi
Semisomnus li.i.ca.xx.
Senator li.i.ca.vi.et lib.
quarto ca.lxxxiiij.
Senatorius li.i.ca.vi.
Senatus ꝯsultus li.v.ca.C.
Senectus li.iiij.ca.xl
Senecta Ibidem
Senes li.iiij.ca.v
Senium li.iiij.ca.xl
Sensibilis li.vi.ca.xxvi
Sensilis Ibidem
Separatim li.vi.ca.xx.
Septingeni li.iij.ca.v.
Series li.iiij.ca.xiiij.
Serio li.iiij.ca.xvi.
Sero li.iiij.ca.cvij.
Seruitium li.iiij.ca.l.
Seruitus Ibidem
Seruus li.iiij.ca.xij.
Sese li.ij.ca.ij.
Sessilis li.i.ca.vij.
Seueritas li.iiij.ca.C.
Sexceni li.iij.ca.v.
Sic li.ij.ca.liij.
Sincerum li.vi.ca.xxxvi.
Sicut li.ij.ca.xxxvi. et
capl̄o.liij.
Sido li.v.ca.vi.
Sidus. li.vi.ca.xxiij
Signa li.iiij.ca.cxv.
Silones li.iiij.ca.lij.

Silua li.iiij.ca.lvi
Simul li.ij.ca.xxxvij
Sinus li.iiij.ca.lij.
Sin li.i.ca.xij.et li6.
secúdo.ca.xxvi
Sinus li.iiij.xxxvij
Siquidem li.ij.ca.xxv
Sisto li.vi.ca.xxxi
Siticulosus li.i.ca.xxi.
Situs li.vi.ca.xxv
Soboles li.iiij.ca.xxvij
Socius li.iiij.ca.xxxvij
Sodalis Ibidem
Sodalitas Ibidem
Solamen li.iiij.ca.lxxvij
Solatium Ibidem
Solor Ibidem
Solus li.ij.ca.i.et li.iij.
capitulo.lxvij.
Solutilis li.i.ca.vij.
Somniculosus li.i.ca.xxi.
Sonitum li.i.ca..ij.
Sopor li.i.ca.v.
Soporcula Ibidem
Sortior li.v.ca.xxxiij
Spargo li.iiij.ca.ci.
Spectacula li.iiij.ca.xxxix.
Spectaculum Ibidem
Spero li.v.ca.xlvij.
Sponte li.ij.ca.lvij.
Statum li.v.ca.i.
Stator Ibidem
Stella li.vi.ca.xxiij.
Sterno li.iiij.ca.ci.et li.
sexto.ca xliij.
Stipendarius li.i.ca.vi.
Sto li.v.ca.i.
Stolidus li.iiij.ca.xciij
Stomachosus li.i.ca.xxi
Strages li.iiij.ca.xlix
Stragula li.vi.ca.xlv
Stragulum Ibidem
Stramenticeus li.i.ca.vij
Strepitus li.iiij.ca.xxix
Stridor Ibidem
Structilis li.i.ca.vij
Strues li.iiij.ca.xlix.
Studiosus li.i.ca.xxi
Stulte li.iiij.ca.cxiij.
Stultus Ibidez
Stuprare li.vi.ca.xliij
Stuprum Ibidem
Sua li.iij.ca.ij.
Suadeo li.v.ca.xxx.
Suasor Ibidem
Subfido li.v.ca.vi.
Subinde li.ij.ca.l.
Sublatum li.v.ca.lxxxi
Subleuo Ibidem
Subter li.ij ca.liij.
Suburbana li.iij ca.xx.
Suffragia li iiij.ca.lxx
Suffragium Ibidem
Suffragor Ibidem
Sulphuraria li.i.ca.vi.
Sūmatim li.vi.ca xxx
Sumo Ibidem
Sūptuosus li.i.ca.xxi.
Super li.ij.ca.liij.
Superficies li.iij.ca.lvij.
Superior li.i.ca.xlij.
Supplico li.v.ca.xi.
Supplodo li.v.ca.ix.
Supra li.ij.ca.liij.
Surdaster li.i.ca.v
Sursum li.ij.ca.lvij.
Suspitio li.v.ca.lvi.
Sustuli li.v.ca.xiij.
Sutilis li.i.ca.vij.
Sutrina li.iij.ca.xliij

Suus libro.ñ.ca.i.

Ordo incipiẽtiũ ab T.

Taberna li.iiñ.ca.xliiñ
Tabernarñ Jbidem
Tabulariũ li.i.ca.vi.
Tabule li.iiñ.ca cxv.
Tacitus li.i.ca.xxx
Tamen li.ñ.ca.xxñ
Et libro.iñ.ca.lxi.
Tandem li.vi.ca.xxi
Tanquam li.ñ.ca.xxxvi
Tanti li.iñ.ca.i.
Tanti interest li.iñ.ca.iñ
Tantisper li.ñ.ca.xlviñ
Tantũ abest li.ñ.ca.xxxi
Tantũq; non Jbidem
Tectorium li.i ca.vi
Tedere li.iñ.ca.xlvi
Tenebre li.iiñ.ca.lxxx
Tentoriũ li.i.ca.vi
Tenus li.ñ ca.ix
Tergiuersator li.vi.ca.xlix
Termino li.v.ca.ciñ
Testamentum li.vi.ca.xxxvi
Terra li.iiñ.ca.lxxxiñ.
Territoriũ Jbidem
Tete li.ñ.ca.ñ
Texilis li i.ca.viñ
Tharsis li.iiñ.ca
Thebani a thebis li.iiñ.ca.lxxxv
Thebei a thebis Jbidem
Theca li.i.ca.vi
Themere li.ñ.ca.xlviñ
Tibi li.iñ.ca.lñ
Timeo li.i.ca.xxv
Et libro.iñ.ca.xxviñ
Timeo te li.iñ.ca xlv
Tinctilis li.i.ca.viñ
Titubo li.v.ca.lxxxiiñ
Titubare Jbidem
Tornatilis li.i.ca.viñ
Tonsilis Jbidem
Tortuosus li.i.ca.xxi
Tortilis li.i.ca.viñ
Tragedus li.iiñ.ca.xxxñ
Tragicus Jbidem
Trañcio li.iñ.ca xxxv
Transfero li.iñ.ca.lv
Transmarinus li.iiñ.ca.xcv
Transmigro li.v.ca.xcv
Trapezeta li iiñ.ca.xliiñ
Trecenus li.iñ.ca.v
Tribunitius li.iiñ.ca.lxxxiiñ
Tribunus Jbidem
Tributarius li.i.ca.vi
Tributorius Jbidem
Triceni li.iñ.ca.v
Tricenus Jbidem
Triclinium li.iiñ.ca.xxxiiñ
Trimula li i.ca.v
Trimus Jbidem
Trinepos li.vi.ca.liiñ
Trinus li.i.ca.v
Tripudium li.v.ca.ciñ
Tritauus li.vi.ca.liiñ
Trivalis li.iiñ.ca.xvi
Tua li.iñ.ca.ñ
Tum li.ñ.ca.xxñ
Turbidus li.vi.ca.lx
Turbinatum Jbidem
Turbo Jbidem
Turbus Jbidem
Turmatim li.vi.ca.xx
Tutu li.ñ.ca.ñ.
Tutus li.i.ca.xxx
Tuus li.ñ.ca.i.

Ordo Incipiẽtiũ ab V

Vcat li.v.ca.lxxxv

Vacillo li.v ca.lxxxiiii
Vaco li.v.ca.lxxxv
Vas li.vi.ca.xxxi
Vadatus Ibidem
Vadimonium Ibidem
Vale li.vi.ca.xxx
Valens Ibidem
Vales Ibidem
Valitudinarii Ibidem
Valitudo Ibidem
Vbertim li.vi.ca.xx
Vbiq; li.vi.ca xix
Ve li.ii.ca.xvii
Vectigal li.iii.ca.lvii
Velut li.ii.ca.xxxvi
Venales li.vi.ca xxxix
Venalis li.iii.ca.ii
Venalitiari li.vi.ca lvii
Vendibilis li.iii.ca.ii.
Vendico li.v.ca.vii
Venia li.iii.ca.xvii
Verbera li.vi.ca.xlvi
Verberare Ibidem
Vereor li.ii.ca.xxvii
Vernaculus li.i ca.v.
Vero li.ii.ca.xxiii
Versibilis li.i.ca.vii
Versicolor li.vi.ca.li
Versicolozia Ibidem
Versicolozie Ibidem
Versus li.ii.ca vii
Vertex li.vi.ca.xvii
Vesperi p vespe li.iii.ca.vi
Vestiarium li.i.ca.vi
Vestigo li.v.ca.xlv
Vestras li.ii.ca.ii
Veterator li.vi.ca.lvii
Veteres li.iii.ca.v
Vetitus li.i.ca.ii.
Veto li.vi.ca.xvi
Vicinia li.iii.ca.xx
Vicinitas Ibidem
vicissim li.ii.ca.lix
vicus li.iii.ca.xx
victus li.vi.ca.lv
videlicet li.ii.ca.lx
video li.iii.ca.li
vigintiquinq; li iii.ca.v.
villa li.vi.ca xl
vinaceus li.i.ca.xi
vinarium li.i.ca.vi
vindico li v.ca.vii
vindicta Ibidem
vindicie Ibidem
virgo li.vi.ca.xxxvii
vitabundus li.i.ca.v
vitia li.v.ca.vii
vitiosus li.i.ca.xxi
vitium li.iii.ca.vi
vitiu et ficus li.i.ca.iii
vitulus li.iii.ca.xcv
vltro li.ii.ca.lvi
vmbzatilis li i.ca.vii
vna li.ii.ca.xxxii
vndiq; li.vi.ca xix
vnius li.ii.ca.i.
vnus li.iii.ca.lxvii
vocifero li.v.ca.li
volare Ibidem
volatilis li.i.ca.vii
volatus li.vi.ca.v
volitare Ibidem
volucris li.iii.ca.xlv
volumen li.vi.ca xlii
volumina Ibidem
voluptuosus li.i.ca.xxi
vzbs li.iii.ca.xx
vsquam li.vi.ca.xix
vsque li ii.ca.ix
vsque adeo li ii.ca.xliii

Usqꝫ eo	li.ij.ca.xliiij
Usurarius	li.i.ca.vi
Usurpo	li.v.ca.l.
Usus	li.v.ca.v
Ut	li ij.ca.xxviij
Uter	li.iij.ca.xxx
Uti	li ij.ca.xxxvi
Utor	li.v.ca.v.
Utpote	li.ij.ca.xxvij
Utiqꝫ	Ibidem
Utor	li.v.ca.v.
Vultus	li.iiij.ca.xiij

Prologus.

Excellentissimi acutissimiqz grammatici et oratoris. Laurētij Valle in librū elegāciarum suarum prologus foeliciter incipit.

Cum sepe mecum nostrorum maiorū res gestas/alioꝝqz vel regum: vel populoꝝ cōsidero: videntur mihi non modo ditionis nostri homines: verum etiam lingue ꝓpagatione ceteris omnibus antecelluisse. Nam persas quidē medos/assyrios/ grecos alios qz ꝓmultos longe/lateqz rerum potitos esse. Quosdam etiam vt aliquāto inferius/ qz romanoꝝ fuit: ita multo diuturnius imperium tenuisse cōstat. Nullos tamen ita linguam suaz ampliasse: vt nostri fecerūt: qui (vt oram illam italie/que magna olim grecia dicebatur: vt siciliam/ que greca etiam fuit: vt omnē italiam taceam) ꝑ totum pene occidentē: ꝑ septētriōez: ꝑ africe nō exiguam partem breui spatio linguā romanam (que eadē latina a latio vbi roma est: dicitur) celebrez / q quasi reginam effecerunt: et (quod ad ipsas prouincias attinet) velut optimā quandam frugem mortalibus ad faciendam sementez prebuerunt: opus nimirum multo preclarius/multo/ qz speciosius: qz ipsum imperium ꝓpagasse. Qui eñ imperium augēt: magno illi quidem honore affici solent: atqz impatores noiantur. Qui autē beneficia aliqua in homines contulerunt/ñ non humana: sed diuina potiꝰ laude celebrañt. Quippe cum nō sue tantum vrbis amplitudini / ac glorie consulant: ꝫ publice quoqz hominū vtilitati: ac saluti. Itaqz nostri maiores rebus bellicis/pluribusqz laudibꝰ ceteros homines superarunt: lingue vero sue ampliatione se ipsis superiores fuerunt: tanqz relicto in terris imperio/consortiuz deorum in celo consecuti. An vero ceres quod frumenti: liber quod vini: minerua quod olei inuentrix putatur: multiqz alij ob aliqz huiusmodi beneficentiā in deos repositi sunt: linguam latinam nationibus distribuisse minus erit? Optimam frugem/et vere diuinam/nec corporis/sed animi cibum: hec enim gentes illas/populosqz omnes omnibꝰ artibus: que liberales vocantur: instituit: hec optimas leges edocuit: hec viam eisdem ad omnē sapientiam muniuit: hec deniqz prestitit: ne barbari amplius dici possent. Quare quis equus rerum estimator non eos ꝓferat: qui sacra litteraꝝ colētes: ñs qui bella horrida gerētes clari fuerūt?

.a. z

BIBLIOTHECA VNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

illos em̄ regios homines:hos vero diuinos iustissime dixeris:a quibus non(quemadmodum ab hominibus fit)aucta res publica est/maiestas qꝫ .P.R. solum:sed quemadmodum a dijs salus quoqꝫ orbis terrarū: Eo quidem magis / ꝙ qui imperium nostrum accipiebant : suum amittere:et(quod acerbius est)libertate spoliari se existimabant :nec fortasse iniuria.Ex sermone autē latino non suū imminui:sed cōdiri quodāmodo intelligebant:vt vinum posterius inuentum/aque vsuꝫ non excussit:nec sericum/lanum/linū ve:nec aurum cetera metalla de possessiōe deiecit:ꝫ reliquis bonis accessionem adiunxit. Et sicut gemma aureo inclusa ānulo non deornamento/sed ornamento ē:ita noster sermo accedens alioꝝ sermoni vernaculo/contulit splendorem/non sustulit.Neqꝫ enim armis/aut cruore/aut bellis dominatū adeptus est:sed beneficijs/amore/concordia Cuius rei quantum ꝯiectura suspicari licet:hoc(vt ita loquar)seminariū fuit primum:quod ipsi maiores incredibiliter se in omni studioꝝ genere excolebant ita/vt ne in re quidem militari aliquis(nisi idē in litteris)prestans.esse videretur:quod erat ceteris ad emulatiōeꝫ non exiguum.incitamentū.Deinde quod ipsis litterarum professoribus premia egregia sane preponebant. Postremo ꝙ hortabantur ꝓuinciales omnis:vt tum rome:tum in ꝓuincia romane loqui consuescerent At(ne pluribus agā) de ꝯparatione imperij/sermonisqꝫ romani hoc satis est dixisse. Illud iam pridem tanqꝫ ingratū onus gentes/nationesqꝫ abiecerunt:hūc omni nectare suauiorem: omni serico splēdidiorem:omni auro/gemmaqꝫ preciosiorem putauerunt:et quasi deum quendam e celo demissum apud se retinuerunt.Magnum ergo latini sermonis sacramentum est:magnum profecto numen:qui apud peregrinos/apud barbaros/apud hostes sācte/ ac religiose per tot secula custoditur:vt non tam dolendum nobis romanis qꝫ gaudendum sit:atqꝫ ipso etiam orbe terrarum exaudiēte gloriandum amisimus romam:amisimus regnum:amisimns dominatum:tam et si nō nostra/sed temporum culpa.veruntamen per hunc splendidiorem dominatum in magna adhuc orbis parte regnamus Nostra est italia nostra gallia nostra hispania:germania:pannonia:dalmatia: illyricum : multeqꝫ alie nationes. Ibi nanqꝫ romanum imperium est:vbicunqꝫ romana lingua dominatur.Eant igitur nunc greci:et linguarum copia se iactent.plꝰ nostra vna effecit/et quidem inops(vt ipsi volunt)quam illorum quinqꝫ (si eis credimus)locupletissime et multarum gentium velut vna lex:vna ē lingua romana.vnius grecie(quod pudendum est) non vna/sed multe sunt tanqꝫ in re.p.factiones atqꝫ exteri nobiscuꝫ in loquendo consentiunt greci inter se consentire non possunt:nedum alios ad sermonem suum se

perducturos sperent. varie apud eos loquuntur auctores attice/ eolice/ ionice/ dorice/ boetie Apud nos: id est apud multas nationes/ nemo nisi romane: in qua disciplina cuncte libero homine digne continentur: sicut in sua multiplici apud grecos. Qua vigente quis ignorat: studia omnia/ disciplinasq; vigere: occidente occidere? Qui enim summi phi fuerunt/ sumi oratores/ sumi iurisconsulti/ summi deniq; scriptores? Nempe ñ: qui bene loquendi studiosissimi. Sed me plura dicere volentem impedit dolor: et exulcerat: lachrymariq; cogit intuentem quo ex statu: et in quem facul/ tas ista reciderit. Nam quis litterarū: quis publici boni amator a lachry mis temperetur? Cum videat hanc in eo statu esse: quo olim roma capta a gallis: omnia eversa: incensa: diruta: vt vix capitolina superfit arx. Si quidem multis iam seculis non modo nemo latine locutus est: sed ne lati na quidez legens intellexit. non phie studiosi philosophos: non causidici oratores: non legule iureconsultos: non ceteri lectores veterum libros perceptos habuerunt: aut habent: quasi amisso romano imperio non de ceat romane nec loqui/ nec sapere: fulgorem illum latinitatis situ/ ac rubi/ gine passi obsolescere. Et multe quidem sunt prudentium hominum va/ rieq; sententie: vnde hoc rei acciderit: quarum ipse nullam nec improbo/ nec probo: nihil sane pronunciare ausus: non magis q̄ cur ille artes: que proxime ad liberales accedunt pingendi: sculpendi: fingendi: architectā/ di/ aut tamdiu/ tantoq; opere degenerauerint: ac pene cum litteris ipsis demortue fuerint: aut hoc tempore excitentur: ac reuiuiscant: tantusq; tū bonorum opificum: tum bene litteratorum prouentus efflorescat. verum enimuero quo magis superiora tempora infoelicia fuere: quibus homo nemo inuentus est eruditus: eo plus his nostris gratulandum est: in qui bus (si paulo amplius annitamur) confido propediem linguam romanā vere plus/ q̄ vrbem: et cum ea disciplinas omnes iri restitutum. Quare pro mea in patriam pietate immo adeo in omnis homines/ et pro rei ma gnitudine cunctos facūdie studiosos/ velut ex superiore loco libet adhor/ tari: euocareq;: et illis (vt aiunt) bellicum canere. Quousq; tandem quiri/ tes (litteratos appello: et romane lingue cultores: qui et vere: et soli quiri tes sunt: ceteri enim potius inquilini) quousq; inq̄ quirites vrbem vestrā non dico domicilium imperij: sed parentem litterarum a gallis captā esse paciemini: id ē latinitatē a barbaria oppressaz? quousq; prophanata om nia duris: ac pene impijs oculis aspicietis? An dum fundamentorum reli quie vix appareant? Alius vestruz scribit historias: istud est veios habita/ re: alius greca transfert: istud est arcee osidere: alius orōnes: alius poe/ mata/ ponit: istud est capitolium: arcēq; defendere/ p̄clara quidem res/

et non mediocri laude digna. Sz nō hoc hostes expellit: non patriam li/
berat Camillus vobis: camillus imitādus est: qui signa (vt inquit Virgi
lius) in patriaz referat: eāqz restituat: cuius virtus adeo ceteris prestan/
tior fuit: vt illi qui vel in capitolio: vel ardee: vel veijs erāt: sine hoc salui
esse nō possent. Qđ hoc quoqz tpe continget: et ceteri scriptores ab eo: q̄
de lingua latina cōposuerit: non parum adiuuabuntur. Equidem (quod
ad me attinet) hunc imitabor: hoc mihi ꝓponam exēplum: ɔparabo (quā
tulūcunqz mee vires ferunt) exercituz: quē in hostes q̄z primum educam:
Ibo in aciem: ibo primus: vt vobis aim faciaz. Certem⁹ queso honestissi
mū hoc/pulcerrimumqz certamen non modo: vt patriaz ab hostib⁹ reci
piam⁹: verum etiam vt in ea recipienda quis maxime camillum imitabit̄:
appareat Difficillimū quidez ē prestare: qđ ille prestitit oim imperatoruz
mea sententia maximus: riteqz secundus a romulo ɔditor vrbis appella
tus. Ideoqz plures ꝓ se quisqz in hanc rē elaboremus: vt saltem multi fa
ciam⁹: quod vnus effecit Is tñ iure vereqz camillus dici/existimariqz de/
bebit: qui optimaz in hac re operaz nauauerit De me tantuz affirmare
possum: vt non sperarez tante me rei satisfacturuz: ita difficillimaz sūpsis/
se laboris partem/durissimamqz ꝓuinciaz: vt redderem alios ad cetera
ꝓsequenda alacriores. Hi enim libri nihil fere quod ab alijs auctoribus
his dūtaxat: qui extāt: traditum est: ɔtinebunt. atqz hinc principium no
strum auspicemur.

Laurentij Valle Elegātiaꝝ liber prim⁹

De noib⁹ quorū ablati pl'ales exeūt .i ab⁹ ca.i.

Deus/dea/deabus dicim⁹: diuus/diua/diuabus non dicimus.
Item in quibusdaz alijs: vt filius/filia/filiabus: nō priuignus/
priuigna/priuignabus: natus/nata/natab⁹: nō genitus/ta/ge
nitabus: equus/equa/equab⁹: mulus/la/mulabus: nō asin⁹/na/
asinabus/nec iuuencus/ca/iuuēcab⁹: nec cetera similia: non ceruus/ua/ab⁹
non lupus/pa/lupab⁹/Item vt dicim⁹ libertus/ta/tabus: ita non dicim⁹
libertinus/na/nabus: non patronus/na/nabus: non concubin⁹/na/nab⁹:
non pedissequ⁹/qua/quabus: non seru⁹/ua/uabus: non famul⁹/la/labus:
non dñs/na/nab⁹: non anim⁹/aia/aiabus: Taz et si quidaz his posterio
rib⁹ vtuntur. Cicero tñ ad vxorez/et filiaz scribens/duab⁹ animis suis di
xit: nō animab⁹. Et curti⁹ de matre. et vxore alexandri. dñis. nō dñabus
dixit. Qđ siq̄ ꝑ licentiā aliter loquūtur: nō est mirādū: cum quidem vete/
res dixerunt dextrab⁹ ꝓ dexteris: et eab⁹ pro eis. Sz ego de vsu loquēdi

disputo:non de abusu.

De noib⁹ exeũtibus in atio Ca ii

Omina/que veniunt a ẏbis prime diugatiõis/positiõez supini habẽ rib⁹ in itũ vel in ctũ pter ceteroz ẏboz legẽ exeũt in atio:nõ in itio nec in ctio:vt veto/vetui/vetitũ:inde vetatio/nõ vetitio.presto/pstiti/pstitum/pstatio/nõ pstitio.cubo/bui/cubitũ/cubatio/nõ cubitio/domo/domitũ/domatio nõ domitio.sono/nitũ/natio/nõ sonitio.crepo/pitũ/patio/nõ crepitio.tono/nitũ natio/non tonitio:licet dicam⁹ sonit⁹:crepitus:tonit⁹:nõ sonat⁹/crepat⁹/tonat⁹:frico/frictum/fricatio/nõ frictio:et ita in ceteris sectio tñ crebri⁹ reperitur:q̃z secatio.Hoz pticipia dissimilia sunt.Naz ea que sunt preteriti tpis:exeũt in itus:que vero futuri:in atur⁹.vetitus vetatur⁹:pstitus pstatur⁹.vnde Lucan⁹ stratura fides supat.domit⁹ domaturus et ita in ceteris/ Lauo et poto nõ habent supina neq̃z in atũ/neq̃z in itum/neq̃z in ctũ:sed in otum.Ideoq̃z formant nomia sua lotio/et potio. Inde sunt lotoz/et potoz ẏbalia noia:et lotiũ pro vrina/prima tamẽ breui.Aliquando reperit lauatuz/et potatũ:vnde sunt lauatio et potatio/lauatoz q̃z et potatoz.Juuo/iuui/iutum:neq̃z in hunc/nec in illũ modus format suũ deriuatiuũ.Ceterũ ex alio supino iuuatũ facit iuuatio: ab illo fit iutoz:seu potius adiutoz.Ex ceteris autez pauca sunt noia ẏbalia in oz: vt domitoz.nõ domatoz.et sectoz:qui significat eũ accusatorẽ:q̃ ex dãnatõe accusati dimidiũ bonoz expectat illi⁹:aut certe aliq̃z partem

De hoc noĩe ludicrũ Ca iij.

Ludicra inquit priscianus/et non ludicria ab hoc ludicri dicim⁹ Virgilius in.xj.Neq̃z enim leuia/aut ludicra petunt premia p q̃ vult ludicra tertie declinationis:cũ otra notum sit secunde esse:vt in lege illa frequenter repetita.qui artez ludricam exercuerit:in xiij.primis ordinib⁹ ne sedeat.Ars ludicra est ars histrionica et scenica:et(vt sentio)q̃cquid nomine ludicri intelligitur.Naz ludicrũ.q̃ est substãtiuũ:non modo ludus histrionicus est.et scenicus:sed q̃cũq̃z lusorium opus ac ioculare: etiam ludi publici

De hoc noĩe ficus Ca.iiij.

Jcus idẽ inquit etiã vitiuz corporis quarte est. Martialis in q̃nto epigrãmatũ Cũ dixi ficus.rides quasi barbara verba:Et dici ficos cecilianę iubes.Dicem⁹ fic⁹:quas scim⁹ in arboẽ nasci:Dicem⁹ ficos cecilianę tuos.Ex quo ostendit et vitium:et fructum quarte esse declinatiõis

genere aũt differre. Ego vo reperio ancipitẽ apud Martialẽ scripturaz: et frequenti⁹ sic: vt et ipse puto scribendum. Cum diri ficos rides quasi barbara vba: Et dici fic⁹ ceciliane iubes Dicem⁹ ficus: quas scimus in arbore nasci: Dicem⁹ ficos ceciliane tuos/Ante oia cur ille risissz Martialem: q̄ diceret ficus? An nõ reperitur ficus/saltem pro arbore: atqz etiaz p fructu in numero singulari? Non hoc ergo ille ridebat. Quid ergo? q̄ genere abuteret: ne hoc quidem/Quippe cuz dico ficus: quo genere vtar nemo intelligit/certe ridebat: q̄ alia declinatione uteretur: q̄z ea: qua debebat vt ex secundo versu: in quo mutata est declinatio: apparet/Quod si igitur cecilianus de declinatione agebat: non de genere: debuerat Martialis ad declinatiõez: non ad gen⁹ respondere: vt est putandum: atqz adeo necesse est eum respondisse/Siquidem (vt ostendi) ille reprehenderat q̄ hic ficos diceret: non fic⁹: que reprehensio si vera est: vt prisciano videt qui vult/ficus magis esse quarte: q̄ tandem modestia poete fuissz: eũ qui recte admoneat: tam execrabili/etiam vero crimine incessere. ergo diũxit accusatiõez imperitie cum accusatione flagitiꝫ p iocum: q vicacitatez: vt moris sui est: q̄ ille adeo stolid⁹ non solum neq̄z essz: vt negaret: ficos reperiri: quos secuz semper q̄ q̄ cum dolore gestaret: quod minime miruz est reperiri: cum pro fructu: ad cuius similitudinez morbus appellatus est: in scḋa declinatione: et (vt opinor) in genere masculino non modo apud poetas: sed apud oratores quoq̄z ꝓbatissimos reperiatur: vt Orati⁹ pinguibus q ficis pastum iecur anseris albi/Et Plinius ad Drusum octauũ: que nunc cum ficis: et boletis certamen nondum habent/Et Cicero de se nedute ex tantulo grano fici/Quidam grammaticorum recentium id est imperitorum aiunt/pro fructu quarte: pro arbore Secũde esse declinationis: cum pro ārbore sit sepius quarte vt idem de oratore/ vtrem suam suspendisse se de ficu: secunde autem vt apud Juuenalem ad que discutiẽda valent sterilis mala robora fici/Macrobius q ipse in secunda declinatione semper fere vtitur: q plurimos veterum ostendit vsos/Prisian⁹ vero vult p fructu/et morbo q̄rte esse: q ꝟ auctoritate/Martialis Neq̄z ego inficior vltimũ Martialis versum posse sic legi: vt recitat prisianus/Sed id magis ioco q̄z serio a poeta accipim⁹ esse dictum/Neq̄z enim se ipm: q̄ ficos dixisset: sed illi⁹ q neq̄tiã: q imperitiã reprehendẽ voluit/nõ ignorãs ficos q latine q vsitate dici/Nec vero prisciano faciendũ fuit: vt nõ Martialem sequeret: q cecilianum nescio quem: vt flagitiosũ hoiez: sic inerudi tum in eo p̄sertim locõ: vbi iocabatur poeta: nec suã sententiam aperiebat: q tacite negabat: qd affirmare videbat/Nam nequaq̄z dixissz ficus quarte esse declinationis: et generis masculini: qd inauditũ est: nec dꝫz

posuissz generis inter morbum ⁊ frūctum: cum hoc ab illo dicatur/ Qui/ dā ecclesiastici aiunt pro arbore ficulnea/ vt ibi respicite ficulneam: et cete ras arbores qđ nusq̄z alibi (si memoria non excidit) mihi reptum est Sz adiectiuū ficulneus/ficulnea/ficulneum/pro materiato ex illa arbore vt a populus populeus ⁊ a corilus corileus: et ab abies abienus: ab ilice ili/ gnus dicitur.

Capitulum quintum.

De noīb⁹ diminutiuis in vlus.

DIminutiua exeuntia in talem vocem: qualis est pisciculus si rite for/ mētur vera sūt diminutiua/ vt pisciculus/vermicul⁹/ passerculus/fra/ terculus/securicula/lucubratiuncula/virgūcula/sororcula/munusculuz/cor pusculum/mendaciunculum/plusculum: sin minus rite formentur: diminū/ tiua non sunt, aūunculus/cuniculus/musculus/quando nō est paru⁹ mus/ pediculus/vel (vt alij volunt) pedunculus cuculus/ cicercula nomen le/ guminis: nouacula culter rasorius: lenticula vasculi genus alia masculi/ na aut feminina non occurrūt/ Serui⁹ tñ super donatū ait acus acicula/ Acus enim dicitur qua vestes sarciunt̄/acicula qua mulieres vtunt̄ ad or natū capitis/ Adiectiua tria ānicul⁹/ridiculus/vernacul⁹/annicul⁹/ puer annicula/puella/āniculū iumentū/hoc ē vni⁹ āni: sicut bim⁹/bima/bimum/ duorum annoꝝ/trimus/trima/trimum/trium annorum/quadrimus/ma/ mum/id est quatuor annorum et non amplius/nec de animalibus modo: ꝫ de inanimatis/vt āniculum vinū/bimū oleum/ De pueris tamē magis loquimur ꝑ diminutiuū/bimul⁹/ trimulus/quadrimulus: quia intra hos annos adhuc parui sunt Similiter de his/in quib⁹ hec ratio locuz habet vt ānicul⁹ equus: bim⁹ aries: trimus porcus: quadrimū vinū: bimul⁹ pu/ er: trimula puella: dissimiliter in quibus hec ratio locū non habz/ Ridicu/ lus homo/ridicula res/ridiculum caput id ē deridendum/ Est etiam sepe neutrum: significatq̄z plerunq̄z sermonem risus potius/q̄z derisus excitan tem/ Vernaculus/ vernacula/vernaculum qđ est domi nostre/ vel in no/ stra patria natum: vt lingua vernacula: qđ vulgo dr̄ lingua materna: di ctum a verna: qui est seruus domi nostre natus: id est ex nostra ancilla Preterea neutra multa sunt vt vmbraculum/tabernaculum/spectaculū/ha bitaculum/ cenaculū/crepusculum/geniculū ꝑ germine/crepitaculū/vincu lum/amiculū ꝑ amictus genere quodam fere pallio/ Curriculū ꝑ cursu: ⁊ ꝑ loco/in q̊ certamen currēdi exercet̄/Nō nūq̄z etiā ꝑ curru/vt Curtius libr. viij: Alioꝝ turbati equi non in voragines modo: lacunasq̄z: ꝫ etiaz

in amnem p̄cipitauere curricula. Cubiculum q̄ certe a cubili non venit/ cū intra cubiculū cubile sit: et eius diminutiuū formet cubiculū ¶Puluis et significatione et formatione legitima diminutiuū facit: sed genus mutat apud hieronymū: vt vile puluisculū. masculinū tñ posuit Apuleius in quo vaz suo carmine: de quo meminit in apologia de magia: misi (vt petisti) mūditias dentiū/nitellas oris ex arabicis frugib⁹ tenuē candificuz nobi lem puluisculuz oplanatorez tumidule ginginule conuerritorez pridiane reliquie: ne qua visat tetra labes sordiuz: restrictis si forte labellis riseris Cōuent⁹ quoq; facit ouenticulū. Cicero p sextio tñ ouenticula hominū: que ciuitates noiarunt Baculus nō terminat diminutiuū in hac voce: ḡa sua talis est tñ neutr̄ habet bacillū. Cicero secūdo de finib⁹ bacillū aliud inflexuz: aliud ita natū. reperitur tñ primitiuū et in neutro vt apud Ouidi um libro. xv. esse solet/baculūq; tenens agreste sinistra Ne terebra quidez huius vocis ē: tñ gignit diminutiuū terebellū/nō terebella. Auricula vero rite format: sed significatione dissentit. Naz cartilago illa est circū auriuz ocauitatez: nō aūt parua auris. Mentula quoq;: que non paruam mentē significat: sed virilia Fidicula p instrumento torquendi: quod an rite for/ metur: nunc videam⁹. Nam fidis inquit Priscianus facit fidicula/Nam si eēt fides in hac significatōe: quomodo Seruio placet: nō fidicula fecisz: sed fidecula/Ouidius seruiuz Priscianus carpsit/vtpote vnā rez nō vno in loco reprehendens/Cetez ipse fallit: non Serui⁹/Nam nec fidis (quē/ admodū veterum autoritas tradit) Sed fides dicitur. et si fides dicatur: fidiculā potius q̄ fideculam analogia exigit De autoritate satisfecerit fe stus/Pompeius/ita scribens fides genus citharę dicta/quod tñ inter se chorde ei⁹: quātū inter homines fides concordēt. Analogie quoq; ratio fidicula exigit a fides: sicut edicula ab edes: sedicula a sedes: cedicla a ce/ des/nō edecula/sedecula/cedecula: sicut apes: de quo solo nomine facit il le mentiōez: apicula facit/nō apecula et si q̄ apis in ntio reperiat: vt ille ait/veluti est apud Ouidiū in. xiij. Non apis inde tulit collectos sedula flo res hoc p quā rarum est: et analogia apes/poti⁹ q̄ apis/defendit: ḡa a pede oppositum ac deriuatū putatur Deniq; fidis in nominatino inaudi/ tum est: ergo fides dicendum est: cuius diminutiuū fidicula est parua ci/ thara/vel corrula: in plurali torrorium (vt dixi) instrumentum ex duob⁹ (vt reor) et obliquatis lignis opactum: vel ab extorquenda fide/ac ve/ ritate: vel a nerueis funibus/vinculisq;: quibus ad illum modū hoies tor quendi alligabantur

De diminutiuis in er

AD hunc locū pertinet: qđ nunc subñciemus Nomina tertie declinationis exeuntia in er siue masculina: siue feminina: siue omnia huiusmōi vocem diminutiuoruz sortiri: vt pater paterculus: frater fraterculus: mater matercula: cuius quasi similis soror facit sororcula: et cicercula a cicer tam q̄z a feminino: pauper pauperculus/la/que sunt secunde declinationis taz adiectiua q̄z substātiua faciūt diminutiua in ellus masculina/in ella femi/nina/in elluz neutra. Culter cultellus/liber libellus/puer puell⁹, mgr̄ magi/stellus/tener tenera tenerz/tenell⁹/la/lum/miser/ra/rum/misellus/la/lum/sacer/sacra/crū/sacellus/la/lum: vnde hoc sacellū pro tēplo modico hinc factū est/vt feminina q̄z substātiuoz eodem modo/quo adiectiuoz facerēt diminutiua caper/capra/capella: puer/puera/puella: liber/libra/libella: li/cet multo aliud libra/q̄z liber significet. Hec diminutiua in ellus/ella exeūt Sūt quidam in illus/illa. Inter ea autem priora Priscianus ponit ala: vultq̄z facere diminutm̄ axilla. Cicero tamen inter posteriora: duo enim masculina/totidemq̄z feminina donat hoc genere termnatiōis pal⁹ paxil lus: talus taxill⁹: mala maxilla: ala axilla Sunt tamen alia in hanc vocē exeuntia

Diminutiua in aster.

ILla quoq̄z diminutiua: que fiunt in aster: imitationem poti⁹/q̄z diminutionē significāt neq̄z enim ea ratione dicitur oleaster/pinaster/apiastz/mētastz/siliquastrum/qđ sit parua olea/parua pin⁹/paruū apium/parua mēta/parua siliqua: ꝫ ꝓ siluestria oleā/pinuz/apium/mentā/siliquam imitantia Et quo quidam vtunt filiaster ꝓ priuigno: non paru⁹ filius est ꝫ imitans filiū: et parasitaster, nō paru⁹ parasit⁹ est. Aliter eni nō diceret a comico pasitaster puul⁹: ꝫ imitatoz pasitoz: vt apud. M. tullīū ꝓ vareno. Eruci⁹ hic nr̄ ātoniaster est: et ad atticū. li. xñ. Omnino solz esse fuluiaster: id ē Antonñ/Fuluñq̄z imitatoz/Et hūc augustin⁹ appellat philosophastz nō (vt puto) puū philosophū: sed imitatorez pb̄oz: nisi dicas imitatiōez esse diminutōez quādā perfectōis tñ aliud est esse diminutiua: aliud imitatiua nec quisq̄z dixerit oleastz esse minutaz oleam: et pinastrum esse minutam pinum: quā Plinius ait esse mire altitudinis: et vt quidam nunc solent pusillos homines appellare/anthoniaster/luciaster/paulaster/secuti Priscianum: qui preter superiora/hec addit esse eiusmodi diminutiua adulationis et maxime puerorum: vt Catulaster: Anthoniaster: Patritiolus: Sergiolus. Sed hec posteriora vere sunt diminutiua: illa (vt ostendi) non vere: ideoq̄z nec adulationis: quanq̄z omnia diminutiua nec minus/q̄z hec in vlus sunt apta adulationi: et sepe etiam

contẽptui: vt homũcul⁹: homullus: argutulus. Sed ad rez reuertamur. pullastra apud Varronem: q̃ est parua adhuc adolescensqz gallina: qđ nec ipsũ diminutiõez significat. Nam maiuscula potius pulla: qz minuscula est: etiã si minor gallina est: nõ gallinastra dicitur: sed pullastra. Duo tñ nomina sũt: que diminutionis regulã seruant surdaster: et recaluaster: quoz alterũ significat diminutionem surditatis: nam nõ est plane surdus surdaster: sed (vt sic dicã) surdulus: et recaluaster: qui fronte calu⁹ est: nõ toto capite: quasi recaluatulus: qđ est diminutiuũ. In quẽ modũ neque/unt resolui nomina illa: de quib⁹ supra disputauim⁹. Ex his autẽ/que retuli exemplis: liquet non modo in aster finiri hec nomina: et esse masculina: sed etiam in astra feminini generis: vt pullastra: filiastra apud quosdam p priuigna: siliquastra p piperito: quod nõ video/q̃d ex siliqua imitetur: et in astrum neutri: vt apiastz/siliquastrum a siliqua arboze ferente fructũ sui nominis: qđ greci vocant/ Significat etiam siliqua folliculuz: vbi grana leguminum includunt̃: et siquid leguminibus est simile: Fereqz hec nomina arboz: herbarũqz diuersum gen⁹ habẽt in primitiuis: a diminutiuis.

De nominibus exeũtibus in rius vel riũ. Ca. vj.

Tabulariũ loc⁹: vbi tabule id est instrumenta: q littere reponũtur. Scrariũ repositoriũ sacroz: crariũ repositoriũ eris id ẽ numorũ simi/liũqz rerũ pciosaz/atqz opum. Armariũ/vbi reponũtur libri: ceteraqz huiusmodi. Armamentarium/vbi reponuntur armamẽta: et arma. Atramẽ/tariũ/vasculũ: qđ otinet atramentũ. Calamariũ quidam vsurpãt p the/ca calamaria: in qua calami reconduntur. Sz qz hoc tpe pleriqz penna scribunt: potest etiã dici pennariũ: nisi malum⁹ appellare thecam pennari/am: thecam calamariã: et thecã graphiariã Penarium: vbi reponit̃ pen⁹: hoc est edulia: et ad victum pertinentia Viuariuz vbi continent̃ vi/ues/vel pisces/vel fere: que dũtaxat ad victum spectãt/Pomariũ/locus pomoz reponendoz: vel locus ꝺsitus pomis: vt Ouidius Jo metuens/solidis pomaria clauserat athlas: moenib⁹. Quidã hoc pomeriũ vocant. Titus autẽ. Liuius pomerium ait esse locũ ad muros intra q extra: in q̃ edificare nõ licet: quasi p⁹ moenia: vt dicim⁹ pomeridianũ: p eo/qđ ẽ p⁹ meridianũ: vnde Lucan⁹ lõga p extremos pomeria iũgere fines. Pomariũ igit̃ aut loc⁹ frequẽs arboribus pomi: siue fructuũ pomi repositoriuz: aut copia ipsa arboruz pomiferaz. Naz hoz nominum natura est significare vel locum: vbi illa sunt: vel ipsarum rerum/que in loco sunt/copiaz: vt alueariũ tametsi potest dici loc⁹: vbi sũt aluei apum: tamen potius

accipit̃ ꝓ copia alueoꝝ eodez in loco collocatoꝝ/vel apũ mellificãtium: et rosarium magis copiam fruticum vno loco rosas gignentium: q̃ ipsum locum vbi hi frutices sũt::significat. Quẽ locum ne rosetũ quidem appellare possis: cũ idẽ significet: qđ rosariũ: nisi ꝑ ɔtẽtũ significet̃ ɔtinẽs. Plantariũ non loc⁹ plãtaꝝ: ꝫ ipse plante: etiã si euulse aut non ɔsite fuerint Nec me fallit Seruiũ separare plãtaria a plantis: dicentez plante sũt rapte de arboribus: plantaria vero que ex seminibus nata cũ radicib⁹ de terra ꝓpria transferunt̃: ad quod sentiendũ videtur allexisse eum Virgilij versus: et viua sua plantaria terra Seminarium non locus: sed semen ipsum: id est plantule Pampinariuz non terra/vbi nascunt̃ pampini: sed congeries pampinorum: id ẽ virentiũ vitis ramusculorum: vel vt ait. Plinius palmes/qui e dũro exit: materiamq̃ in proximum annum promittit pampinarium vocatur: certe in hoc palmite multi sunt pampini Calcearium/vestiarumq̃ pro calceis/et vestibus: vt cibaria pro cibis. fustigariũ pro fustigatione: Carnarium nõ locus/vbi caro salsa suspenditur: sed caro ipsa: nisi contentum pro continente accipitur Donaria nõ locus repositorius donorum: sed ipsa dona: licet Seruius dicat/vbi dona oblata sunt: sicut lectisternia dicuntur: vbi homines sedere in templo cõsueuerũt Ita in ceteris adhibenda in similiuz nominum significatione accuratio ẽ Et hec de neutris Nam masculina feminina et communia officia hominũ qualitatem q̃ significãt. Caprarius/capraria: saltuarius: campari⁹: horrearius: classiarius: custos/exercitor ve capraruz: saltus/cãpi/horrei classis Sagarius/lintearius/vestiarius: venditor sagoruz/linteoruz, vestiuz ꝓprietarius/fructuarius/vsuarius: cuius est ꝓprietas predij/cuius fruct⁹/cuius vsus: que omnia significant actionem/passionemq̃ numero quidem incomprehensibilia. Paũca autem que passiue accipiuntur legatarius/commodatariũs/depositarius/beneficiarius/ fideicommissarius: qui legatũ/ɔmodatũ/depositũ/beneficium/fideicõmissuz accepit: ⁊ siqua sũt alia. Ex hmõi nominib⁹ fiũt etiã noia quedã rerũ/calcaria/sulphuraria: vbi calx coquitur: et sulfur fit. Atq̃ hec a nominib⁹ fere ꝓficiscũtur: illa vero magis a v̄bis/vel a v̄balib⁹ in or Et sũt adiectiua in ori⁹/oria/oriũ actiõez significãtia: accusatorius/petitori⁹/defensorius/fideiussori⁹/institutorius/exercitorius/tributorius: nam tributarius venit a tributũ: tributori⁹ a tributor sicut depositarius a depositu. depositorius a depositor. Significat itaq̃ tributarius/qui soluendo tributo obnoxi⁹ est: vt stipẽdiari⁹ q̃ soluẽdo stipẽdio: et depositari⁹/q̃ reddẽdo deposito: vt munerari⁹: q̃ dat munera ꝓpl'o gladiatorib⁹ in arena exhibẽdis: Ideoq̃ vas escariũ dicim⁹: ⁊ vas potoriũ: qr h̃ a noie v̄bali veit: illđ nõ venit. ꝑtor/senator

olitor/lictor non opinor descēdere a verbis:ꝫ qr vocem verbalē obtinēt: sicut censor/et questor/sic formauerūt sua denominatiua:p̄torius/senatorius/olitorius/lictorius/censorius/et questorius. Olitor autez est qui ortū olerū exercet: quē nōnulli ortulanū vocant. Est et olus vnaqueqꝫ herba qua vescimur. Nam sūt et orti non olerum/ꝫ arborib⁹ consiti:et volupta/tl. gr̄a ꝯparati:vt orti. Salustiani/Pōpeiani/Luculliani/Claudiani. lictor minister ꝯsulis/procōsulis:p̄sidis:p̄toris:qui fascem virgarū alligatū cū securi portat:sūtqꝫ lictores ꝯsulis duodeni:alioꝝ seni. Hisqꝫ addere possum⁹ aleator:quod videt̄ descendere a v̄bo:qd̄ nusq̄ꝫ reperit̄. Non enim aleare dicim⁹:ꝫ alea ludere. Neutra autē in orium/locum plerūqꝫ significant:vbi aliq̄d fit:vt deambulatorium locus vbi deambulam⁹:dormitorium locus vbi dormim⁹:repositorium loc⁹ vbi reponitur aliquid:tentorium locus:vbi tendim⁹ vela:aut siquid instar veloꝝ habet: vel potius ipsa vela siue velamenta ꝯtra iniuriā celi. Auditoriū locus vbi audim⁹ p̄ceptorem:aut orantem non in vera causa:aut op⁹ nouū recitantē:aut si q̄d simile est:vel ipsa turba/atqꝫ ipse coetus auditoꝝ. Tectoriū illinimentum est et quasi pauimentum parietis:atqꝫ incrustatio. Amatorium genus veneni amorez vel insaniam ingerentis. Portoriū vectigal portus/vl̄ fluminū/vel lacuū/vel stagnoꝝ. Nam et portitor ille dicitur:qui traducit homines:ac vehit nauigio vel ad nauem de litore:vel de naui ad lit⁹: vel ad vlteriorem fluminis lacus/stagni ve/seu ripam/ seu litus:licet frequentius dicat̄ lit⁹. Potest etiā accipi pro eo/qui portoriū ꝯduxit:id est q̄ fructus pecuniarios ex portu ꝯduxit:et a veniētib⁹ illos exigit:q̄ ratio in ceteris hmōi discernenda ē. hoc etiā loco addā ꝙ cū dicam⁹ dumetū/spinetū/vepretū/similiaqꝫ: tamē dicim⁹ sentitetū/non sentetū.

De hoc nomine euentus. Capitulū vij.

Euent⁹ in singulari generis masculini/et declinatiōis quarte est:cui⁹ pl̄i. M. Tullius sepissime in neutro genere/et declinatione scd̄a vtit̄: vt de oratore:ex alioꝝ factis/et dictis/aut euentis. Idem de diuinatione Si euenta querim⁹:que exquiruntur extis:et ad luceiū fabulam verum euentorūqꝫ meorum. Et ad atticū. Semper enim cause euentorum magis mouent:q̄ꝫ ipsa euenta. Quidam plane imperiti euentum aiūt significare principiū:vt apud. Ouidiū exitus acta probat:careat successibus opto. Quisquis ab euentu facta notāda putat. Illud em̄:exit⁹ acta ꝓbat/vox est accusantiū phillidem argumēto:qd̄ dicitur a casu:eosqꝫ phillis ipsa execrat̄ dicens. Careat successibus opto:quisquis a casu et non a causis alium laudat/aut vituperat. Similia sunt huic iussu/et permissu tuo:quoꝝ

pluralia sūt potius secūde declinationis:in singulari fere nunqz. Neqz em̄ dicere solem⁹ iusso tuo:ꝫ iussu:neqz ꝑmisso tuo:sed ꝑmissu. Orati⁹ tū vtor ꝑmisso.i.re ꝑmissa:nō aūt ꝑmissione:nec dixisset ꝑmisso tuo:nec iussib⁹ per missib⁹qz tuis dicim⁹:ꝫ iussis ꝑmissisqz tuis:aut iussus/ꝑmissusqz tuos:ꝫ iussa ꝑmissaqz tua. Virgl. Accipe iussis carmina cepta tuis. Et itez. Ille pr̄is iussa exequit. Et alibi aut mollia iussa. E diuerso iugez in singulari secūde:et in plurali tertie est declinatōis. Nō aūt (vt ait prisc.) iuger iugeris cū oīes dicāt in singulari iugez:et in plurali iugerib⁹/Significat ât mēsurā ducētoz.xl.pedū in longitudinē:dimidiū in latitudinē:vel(vt aliqui volūt)quantū par boū vna die arat:que due significationes in idez recidūt tantū vo solet vna die par boū arare:quantum dixi.

De Nominibus adiectiuis in ilis Ca octauū

Nomina que exeunt in tilis/vel in silis/vel in rilis/simillimā suis participijs vnde nascunt significationē habēt Vas fictile/qđ factū ē a figulo:nō qđ fingi ꝑt. Coctiles lateres:qui cocti sūt/et nō crudi Rasiles calati/quasi rasi nihil extantis/aut redūdantis plenitudinis. Virgili⁹ tū.et torno rasile buxū/q̄si rasibile. Pensilis vua. pensilis lect⁹. pēsiles lichni:pensiles balnee:pensiles orti:ꝙ suspensi sunt/q in aere pendētes. Flexilis ram⁹:flexiles vites:ꝙ flexe sūt:et lapsu erratico torquent Tortilis ansa:ꝙ retorta/ et replicata est. Tornatile poculū:qđ tornatū est:et torno factū. Textilis vestis/ꝙ detexta est. Sutilis balteus:sutilis cymba:ꝙ cō suta est. Sculptile simulacz:ꝙ sculptū est. Altilis auis/altilis quadrupes/altilis piscis:qui sagina altus:siue alitus est/atqz saginat⁹ Structilis basis structiles columne:q̄ nō sūt ex vno lapide/ꝫ e multis. Apertile lat⁹:qđ apt̄ū ē. vt Ouid⁹ de tristib⁹. Aspicis a dextra lat⁹ hoc ad aptile thauri. Tinctile virus:qđ tinctū est/aut intinctū spiculo sagitte:vt apđ cundē in eodē ope. Et tinctile virus. Tonsile buxū:et tonsiles oleas legim⁹:ꝙ tonse sūt: ac in orbem et comā putate. Et hec nomina in participiū passiuū resoluūtur:que passiuū habent:que vero passiuo carent:in p̄ntis participiū:qualia sunt neutra/vt anima volatilis/quasi volans: et quidā volatilia/volucres vocant: qz volant:vt altilia animalia:que alunt. Sessiles laduce:cōsidentes:qđ licet a participio nō veniat:tū eiusdē nature est: cū in significatiōe ꝺsentiat: et a supino nascat. Umbratilis videt ꝺuenire cū ceteris: quasi vmbratus:vt vita vmbratilis:et res vmbratiles id est vita vmbra/et opaco marcescens.et res per inuolucra q̄ inanitatem/ qualis vmbra est dicte:vmbratiles appellant. Versatilis q̄qz scena videt significare ꝙ ver

sat̄ hūc et illuc: nō ꝙ versata est. Et axis versatilis: et gladius angeli versatilis, ꝙ versatur. Quidam aiunt versilis scena et ductilis: versilis quidez ꝙ cū tota machinis quibusdā ꝯuertebat̄: aliā picture faciem ostenderet: Ductilis vero cū tractis tabulatis hac/atqꝫ illac species picture nudabat̄ interior. Plicatilis crista vpupe: ꝙ plicat̄: nō ꝙ plicata est. et nauis plicatilis que plicat̄ cū facta est ex coriis. Fissilis arbor/fissile lignū/fissile robur tū quasi fissum. Cuneus em̄ dicit̄ fissile lignū: tū quia findit̄ quasi fissibile: vt Plini⁹ li. xvi. hec maxime fissilia/alia frangi celeriora/qꝫ findi Idem paulo post Mille qꝫ fissile rimis hoc lignū id est fissum. Solutilis etiā nauis dicit̄: qualis nauis in qua agrippina a nerone filio ꝑ insidias posita: naufragiū fecit: quasi solubilis: que facile solui posset. Ego vero malim solutilem dicere solutā/et nō fideliter ꝯsutā. Et sectile porrum legim⁹: nō tñ sectibile (quid em̄ nō est sectibile) qꝫ sectū/et sua sponte ꝯcisum: naꝫ ꝯcisum et sectū introrsū videt̄. Futilis vanus et inutilis vel a futio tis. vnde effutio tis: vl̄ a fuo futū: vel ꝑ apocopen ab alio supino: qđ ab aliis diuinari malo: qꝫ a me ꝓferri. Aquatilis a nomine vel a verbo animal in aqua degens Saxatilis incola saxoꝝ piscis Fluuiatilis incola fluuij/nō maris: aliaꝝ ve aquarum piscis. Pluuiatilis aqua vel a pluo: vel magis a pluuia.

De adiectiuis in bundus capitulum ix

Priscianus libro quarto inquit: in bundus desinentia similitudinē habere significant: vt vitabundus/similis vitanti: predabundus/similis predanti: moribund⁹/similis morienti: errabund⁹ similis erranti: furibund⁹ similis furenti: Et paulo post excipit̄ alternitatis causa rubicundus qđ in penultima sillaba ꝓ b. c habuit: ne sit obsonū: si rubibūd⁹ dicam⁹. Sed videam⁹ an Prisci. recte sentiat. neqꝫ a me primū hec questio mouet̄: sed olim ab Aulo Gellio: atqꝫ ante hunc a Terentio Scauro Adriani temporibus: vt idem. Gellius ait: grammatico vel nobilissimo contra Ceselliū in cōmentario lectionum antiquarum/ita scribentem: ludibūdus: errabundus: ridibund⁹ idem est/quod ludens: errans: ridens. Quod scaurus reprehendit dicens/ludibundū esse: qui ludentē: errabundū: ridibūdū qꝫ qui errantē ridentēqꝫ agit/ac simulat. hoc A. Gelli⁹ ꝯfutat: atqꝫ ita cū Cesellio sentit: vt nō simulationem ꝑ hec nomina: sed e ꝯtrario vehementiā intelligi velit his quidē verbis Sed qua ratione scaurus adductus sit vt Ceselliū in eo rep̄henderet: nō hercle reperiebam⁹. Nō est em̄: quin hoc genere ipso duntaxat idem significent: quod ea demonstrant: a quib⁹ producuntur. Quid esset ludentem agere: vel imitari? et paulo post cum reprehensionem autem illam Scauri notaremus: in memoriam nobis redijt ꝙ

Bibl. Jag.

Sisenna in quarto historiaꝝ eiusdem figure ꝟbo ita vsus est/ populabū
d⁹ inquit agros ad oppidū ꝑuenit: qđ scz significat cū agros popularet̄
nō vt scaur⁹ in ꝯsimilib⁹ ꝟbis ait/ cū populantē ageret: vel cū imitaretur
poterat tñ. Au. Gelli⁹ magis etiam accōmodatū ꝓducere exēplū: quale
apđ Salustiū in iugurthino ipse q̄si vitabūd⁹ ꝑ saltuosa loca/ et tramites
exercitū ductare Si hmōi noia in būd⁹ significarēt silitudinē q̄d ita adde
ret q̄si: qđ silitudinē/ imaginez qz significāt? Pergit idez. Au. Gelli⁹ dicēs
Sz inq̄rentib⁹ nobis quenaz ratio/ et origo essz huiuscemōi figure popu/
labūd⁹/ et errabūd⁹/ mltorūqz alioꝝ id gen⁹ ꝟboꝝ enepibolos Hercle a/
pollinaris nr̄ sibi videi ait particulā istā postremā: in quā verba talia exe
unt vim/ et copiā/ et q̄si abūdantiā rei: cui⁹ id verbū essz: demōstrare: vt le/
tabūd⁹ is dicat̄/ q̄ abūde letus sit: et errabūd⁹: q̄ longo/ atqz abūdāti er/
rore sit/ Ceteraqz oia ex ea figura ita dici ostendit: vt ꝓductio hec/ et ex/
tremitas largā et fluentē vim/ et copiam declaret/ hec Au. Gelli⁹: a q̄ mi/
ror: cur desciuerit Priscian⁹: ꝛ vni scauro/ potiusq̄z ijs duob⁹/ tribus ve a/
stipulet̄: an quia grammaticus Scaurus/ et Prisciano ꝓfessionis similitu
dine coniunctus Cesellius vero iurisconsultus: et Au. Gellius orator: a/
pollinarisqz ꝑbus: puto potius Seruiū secutū: quanq̄z ab eo libenter dissē
tire solet/ Ait enim ille tum alibi: tum decimo eneidos moribunda mo
rienti similis/ qđ ita esse Salustius ostendit: qui ait/ quasi vitabundus ꝑ
tramites et saltuosa loca exercitum ductare. Nullum exēplum Serui⁹ ma
gis ꝯtra se ꝓferre potuit: vt modo ostendi/ audi/ quā subiūgit rationem
Nam iugurtha nō vitabat legatū: sed eū vitare simulabat/ Ita loquit̄ q̄si
exposuerit: vitabūdū dici a simulatione/ et non a similitudine/ non simula/
bat vitatiōez legati: sed timorez Preterea si q̄ foret similitudo: ea similitū
do atqz simulatio intelligitur ꝑ illud quasi: et nō ꝑ illud vitabūd⁹/ Addit
adhuc rationem/ Naz qr nomē est: ideo significat similitūdinez/ et nō pas/
sionem: et alia deinceps/ vbi nullū robur rationis est/ Sed preter ratiōes
illoꝝ/ ipse quoqz Priscian⁹ imprudens ꝯfessus est: qđ negabat/ Quero em̄
nunq̄d homo rubicūd⁹ (qđ ille simile facit ceteris in bund⁹) similis ruben/
ti est: an vere rubens? ꝓfecto vere rubens/ ergo idē erit rubicūd⁹: et rubēs
que sententia Cesellij est: q̄ et breuior est: nec min⁹ fortasse vera: q̄z illa siue
A. Gellij/ siue apollinaris: cum frequentissime sic accipiantur: populabun/
dus populans: errabūdus/ errans/ Sed nonnunq̄z (vt Gellius ait) vehe
mentiam significant quam vt breuiter et ipse cōplectar: idem significant:
qđ ꝑticipia frequētatiuoꝝ lusitās/ risitās erratitās letitans populatitās
si reperirem⁹: quod cum non sit ad hec (vt reor) in bundus terminata
decurrimus

De noibus in ficus quõ cõparatiuos suplatiuos q3 faciant Capitulum.x

Magnific⁹/hõrific⁹ /munific⁹ ex se nõ gignũt opatiuos/suplatiuos q3:ꝫ ex alĩs:q̃ in vsu nõ sũt:ac ne pñt q̃dẽ esse magnificẽs/honorificens/munificẽs/sed nõ ei dicim⁹ magnificior/honorificior/munificior:ꝫ magnificẽtior hõrificentior.munificẽtior:q in suplatiuo magnificẽtissim⁹.hõrificẽtissim⁹.munificẽtissim⁹.Mirific⁹ tñ mirificissim⁹ facit:vt Terenti⁹ mirificissimus ẽ patru⁹ tu⁹.Et.M.cato teste ꝓrisciano otra Theriñ de ptholomeo rege optimo ac beneficissimo.q Acti⁹ in scõo diuascali con.Atq3 magnificissimo/excellẽtissimoq3 hõre.Oia ergo a facio sic opposita et terminata hãc regulã sequunt.mirific⁹/malefic⁹:bñfic⁹/venefic⁹/vulnific⁹/tabific⁹/luctific⁹/pacific⁹/morbific⁹/sacrific⁹:et siqua sũt alia:q̃ oia a/scititiũ opatiuũ suplatiuũq3 habẽt/aliqñ etiã suũ/Sũt ne alia noia q eius dez nature/Certe sũt et ea/q̃ formant a dico q a loquor q siq̃ reperent a seq̃ maledic⁹/maledicentior/maledicẽtissim⁹/benedic⁹ aũt nõ inueni:quia nec bñdico inuenit:licz eo Prisciam⁹ vtat:et hoc tpe vtamur more greco rũ:q̃ auctoritate dedim⁹ huic ẏbo accm̃ pter naturã suã:cũ postulat datiuũ:sicut maledico:qđ et ipsũ nũc ad imitatiõez grecoꝝ habz etiã aliqñ accm̃.De benedico vni⁹ vocis loquor/nõ duaꝝ.Nam tũc et aliud significat:q aliud regit.pterea fatidic⁹/veridic⁹/iuridic⁹ ẏbo rarũ ẽẏbũ:causidic⁹ magis substantiuũ .Aloq̃ fortasse sũt plura:a seq̃ fortasse nulla:nisi pedissequ⁹ qđ substãtiuũ ẽ. Magniloqu⁹ /altiloqu⁹ /grãdiloqu⁹/vaniloqu⁹/doctiloqu⁹ /versutiloqu⁹/fatiloqu⁹/faciũt opatiua magniloquẽtior/grãdiloquẽtior/et itẽ cetera suplatiua/magniloquẽtissim⁹ /grãdiloquẽtissim⁹ et reliq̃ .Sz eoꝝ positiua possũt esse tũ pticipia magniloquẽs /grandiloquẽs:tũ noia magniloqu⁹/grãdiloqu⁹/pter vnũ suauiloquẽs:qđ nescio an dici possit suauiloqu⁹/Maledicẽs plane pticipiũ ẽ:sed et maledic⁹ dicim⁹:qđ in fatidic⁹ q veridic⁹ nõ fit:neq3 in illis supioribꝰ/magnificẽs/hõrificẽs/munificẽs:q̃ pticipia esse nõ possunt:cũ hec fuerit futura vera vox magnificens/honorificens/munificens.

De noibus in ceus Ca.xi

Finita in ceus pauca sũt:materiãq3 significãt:vt herbacens/betacꝰ /maluaceus ex materia herbe malue /bete/arũdinaceus/feruIacꝰ/rosacꝰ / triticꝰ /ordeaceus/testaceus/tofaceus /arenaceus cretaceus / argillaceus.ex materia arundinis / ferule / tritici / ordei

rose/teste/tofi/arene/crete/argille hoc tñ dñt(si quid dñt a materialib⁹) ꝙ illa magis totum significant:hec partem. Ager eñ cretaceus nō idem ē:qđ crete⁹:nec arundinace⁹ surcul⁹:qđ arundinea fistula.vnū est natum e: positū in creta/aut arūdine:alterum ex corpore/ac materia crete/et arū dinis factum:ꝫ panis triticeus ordeaceus ve/non ex solo tritico ordeo ve opositus ē:sed ex āqua quoqꝫ:licet triticeus vtriusqꝫ harum de quib⁹ loquor formaꝫ videri possit:et magis illius:cuius sunt creteus/arūdine/ us et similia/Nam triticaceus facere deberet:nisi dicim⁹ euphonie causa ca sillabam esse sublatam quod mihi ita videtur esse:quia disiuncta ē⁹spe/ cies eor :que exeunt in ceus:et eor que exeunt in us. Huius generis est vinaceus/cum est adiectiuū:vt vinaceo grano legimus quendam suffoca tum/ ꝓ acino vue.et vinacia substantiuū plurale pro granis vue iam pres se/Dicimus tñ mons terren⁹potius qꝫ terreus aut terreaceus/Sūt itē no mina finita in tius/descendentia ab habentibus t in vltima sillaba ꝫ si a nominibus quidem:significant materiam:si a supinis vero:passionē quā dam :vt cratitius/stramentitius/lateritius/conuentitius / pauimentitius/ itez fictitius/cōmentitius/pigneratitius/ feneratitius / ductitius/ascripti tius/dedititius/ratio fictitia/ac omentitia:que ficta et ad tempus omen/ ta est:et excogitata Res pigneratitia/aut feneratitia que data est pigne ri:aut ad fenus ptinet Dom⁹ conductitia que conducta est.homo ascri pti⁹/deditituſqꝫ:qui ad aliquam rem ascript⁹ est:et qui ex numero eor est:qui se in alterius imperium dediderunt.

De Natura cōparatiui Ca.xij.

Comparatiuū ꝓ minori vi accipi/qꝫ ipm positiuū habeat ait Prisci anus/vt Virgilius Tristior:et lachrymis ocłos suffusa nitentes/ Tristior enim hic ex pte tristis accipitur .Sepe ꝓ se positū ꝓ ipso positiuo :vt comites seniorꝭ aceste : ꝓ senis In quor vtroqꝫ est causa: cur aliquid nos addamus.Naz illđ tristior/plane pro tristis:nō ꝓ ex pte tristis accipiť:vt ait Quintilianus Vtimur vulgo oparatiuis ꝓ absolu tis:vt si quis se infirmiorem/appellans non dixit ꝓ minus qꝫ infirmus.et hic senior potius pro valde senex:qꝫ tñ senex vt idem Quintilianus de socrate eo ianqꝫ seniore(octauū enim et nonagesimū opleuit annum)pre cipere aristoteles pomeridianis scholis coepit.Et Ouidius de tristibus sospite sic te sit natus quoqꝫ sospes:et olim imperium regat hoc cum senio re senex.Ideo cum Seruio non sentio dicente secundum varronez senior et iunior oparatiua sunt per imminutionem .est enim senior non satis se/ nex:iunior non satis iuuenis/intra iuuen ē:sicut pauperior intra paupere ē

Hoc autez dicit varro in libris suis ad Ciceronem. quam rem a varrone tractatā confirmat etiaz Plinius. hec Seruius Si vero hoc varro⁊Plinius ait: quis non cernit/sibiipsi repugnare rationem hanc? Est enim natura comparatiui superare in ea qualitate: quā obtinet positiuus. Que superatio quotiens incolumis est: non possis tunc dicere factaz esse immutationez. Ponamus exemplum huic rei simillimū. Antiquioz te ego sum: id est maioz te natu sum. Item adolescentioz te suz: id est minoz natu te sū Ita iunioz te suz: id est minoris etatis/q̄z tu: videlicet supero te paruitate etatis: quem in modum accipitur illo in loco Seruij. ergo non per immutationem: sed proprie. quare vt in iunioz fallitur: ita in senioz falli dicendus est/que tamen omnia (vt sentio) pro positiuo accipi solent: quemadmodū etiam otius pro ociter: Minus pro non/semper fere accipitur. Frequentissime tñ iunctū aut cū sin: aut cū quo provt: sin minus: id est si non: quo minus id ē vt non: sicut q̄ secius: etiam provt nō. Quia de hoc optatiuo minus, feci mentionem: aliquid etiaz de ipso dicā. Placet autē mihi non modo a paruū venire: sed etiā a pauz: vt pauz pecunie habeo: nō āt paruū pecunie: ergo minus pecunie. ad pauz pecunie potius q̄z ad paruū pecunie videtur referri. Addaz aliq̄d e cōtrario de magis. Dit idē Prisci anus/oia optatiua mittere aduerbia similia neutro generi. Atqui magis nō in us exit more alioz: sed in is. q̄d optatiuū esse ⁊ vis ipsa huius vocis indicat: et multo p⁹ nescio quō fatetur hic auctoz. preterea q̄d a mai⁹ nullū aliud aduerbiū est: ⁊ aliq̄d esse debet. Dicim⁹ enim iustius queror meli⁹ scribo: peius canto: pl⁹ gaudeo: min⁹ doleo: maius gaudeo non dicim⁹: sed magis: q̄d a magnū positiuo optatiuū esse vel hinc palaz est: q̄ omnes sic loquimur. magis poterat Pompeius/q̄z cesar: ꝫ postea maxime olim potuit cesar. Ex quo apparet eiusdē positiui/q̄d est magnū: optatiuū eē magis: cui⁹ suplatiuū est maxime/mutata v in g ⁊ anteposita i: Q̄d cū ita sit: cur p magis/⁊ positiuum resolui optatiuum Priscianus voluit: tacens de ceteris: que eundem vsum prestant? fortioz plus fortis: vehementius fortis: validius fortis: et que sunt eiusmodi: Opinoz/q̄ nō pūtabat hoc esse optatiuū: vt q̄d a voce optatiui recesserat: aut si putabat: absurdum videbatur/cōparatiuum p optatiuū resolui cum positiuo: cum p̄sertim ipsum magis more alioz optatiuorum resoluendum sit. q̄d fieri neq̄t Quod si resolui nequit ne aliud quidem poterit. Quale est si dicam: quod est istoz maius edificiuz: aut q̄d validi⁹? absurduz (vt dixi) quibusdā videri possit: si resoluatur magis magnum/et validius validum. Dode/q̄d sicut resoluit optatiuum per magis: ita debuit resoluere suplatiuū p maxime: vt fortissimus grecoz achilles/maxime fortis grecoz: non autē sup

omnes grecos fortis. Nam hoc modo supra se fortis erit: qđ fieri nequit Item sine apposito/fortissimus hercules non commode dicitur valde fortis: sed validissime/id est maxime fortis. Nam quid absurdius: q̄z cū exponam⁹ opatiuū per opatiuū: suplatiuū per suplatiuū.

De differentia cōparatiui a superlatiuo Ca. xiij

Inter opatiuū/t suplatiuū ea in primis: que apud grecos differētia est: p compatiuū referē ad vnū: suplatiuū ad plura. quod reprehendit Prisscianus inquiēs. Fit aūt opatio vel ad vnū, vel ad plures tam sui generis: q̄z alieni. Quāuis greci honoris causa sue gentis magis/q̄z ratione veritatis/dicūt nō posse ad multos sui generis fieri cōpatiōez. Alij aūt dicūt hāc esse ratiōez ꝓpt̄ quam nō vtunt̄ tali opatione p cū ad plures sui generis fit opatio: suplatiuo vti possum⁹: vt fortissim⁹ grecorum achilles. Sed suplatiu⁹ multos alios excellere significat. Compatiu⁹ vero etiā potest t paruo superantem demonstrare. vnde etiam diminutionem iure accepit apud nos maiusculus, minusculus. hec Prisscian⁹ a quo tam pro grecis/q̄z pro latinis dissentio. Nam quero a prisciano: q̄ nam modo greci distinguerent sensum opatiui a sensu suplatiui: cuz ipsi quoq̄z opatiuo genitiuū tribuant: nisi hac ratione/vt hoc ad vnuz: illud referatur ad plura. loquor quotiens oparatio fit ad eos/qui sunt eiusdez generis. Nam ad eos/qui sunt alieni: necessario quoq̄z vtūtur genitiuo p oparatiuū: cū ablatiuo careant. Cum dico oparationem more Prisciani tam oparatiui: q̄z superlatiui intelligi volo. Atqui apud latinos ista ambiguitas nō ē: qui opatiuo ablt̄m tribuim⁹. de hoc paulo post respōdebo tamen tanti momenti est illa grecoꝝ ratio: vt eam latini ad formaz grece constructionis imitati sint: hoc est: vt cum genitiuo iungerent cōparatiuū vtiq̄z inter duo. Nam suplatiuū dubium nō est habere locum inter plura: vt aiacum fuit fortior thelamonius: vt manuū melior est dextra Si vero tres aiaces fuissent: diceremus non fortior: sed fortissimus: sicut digitoꝝ longissimus est/nō longior medius. Oratius o maior iuuenum inquit. ad duos enim pisones patrem filiumq̄z scribebat/Ouidius in persona medee que duos filios habuit: cū minor e pueris iussus/studioq̄z videndi Cōstitit ad gemine limina prima fores. Et cesar: siue alius pro cesare in ōmentario. x. in testamento ptholomei patris heredes erant scripti ex duobus filijs maior: et ea que etate ātecedebat. Ideo maior aiax: et minor: iste thelamonius. hic oylei fili⁹: Maior/et minor atrides. ille agamennon: hic menela⁹ Maior cato/et minor: Maior/et minor scipio de duob⁹ africanis Maior cyrus/et minor: siue superior et posterior. Nam tps significamus: non

dignitatem maiorem minorem ve. de malis tñ non maior et minor/ dici/
mus vt dionysi⁹ superior: et dionysi⁹ inferior. Qui numer⁹ cū supat /nō p
opatiuū: sed per positiuū/aut suplatiuū loq̄mur/vt mag⁹ alexander/ma
gn⁹ pōpeius: fabius maximus/valeri⁹ maxim⁹/et hec ē greco⁹ ratio/in q̄
nobis cū illis ouenit: q̄ ad vnū sui generis vtendū ē opatiuo: ad plures
superlatiuo. Ideoq; curiosissim⁹ in loquendo/et recōditissime scientie Ma
crobius in saturnalibus mihi non p̄batur: vbi dixit. Age serui non soluz
adolescentium: qui tibi equeui sunt: sed senū quoq; omnium doctissimus
non enim est eiusdem generis adolescens cum senibus: non aliter q̄z si di/
cam ego sum doctissimus romano⁹/q carthaginensium/si romanus sum:
tollendū est carthaginēsiū/Si carthaginensis/tollendū est/romano⁹. Si
neutr⁹ vtrūq; male iūgitur. Et priscianus in primo Oim breuissimū. ē eo⁹
q̄ diuidi p̄t/id qđ diuidi nō potest: nō aliter q̄z si dicas /hec est pulcerria
sua⁹ soro⁹: cum sit dicendum/hec est pulcerrima soro⁹/Nam soroum ip
sa vna est: suarum non est/Quid aūt ad plures generis diuersi: nēpe nos/
qui sextum habemus casum simillimum genitiuo: hunc adhibemus/vt a/
chilles troianis fortior fuit: et ego sum doctior carthaginensibus: qui
non sū doctissimus romanorum. et tu es doctior senibus/iuuenum longe
doctissimus. Greci eodez genitiuo vtuntur: vt sit hec differentia superla/
tiuū ad plura sui generis: comparatiuuz ad plura diuersi generis compa
rari: quod Priscianus reprehendit nolens hanc differentiam inter grad⁹
hos esse: sed hanc q̄ comparatiuus parum: suplatiu⁹ multum excellere
significat. Que ratio preterq̄z q̄ satis defendi opinionē greco⁹ / atq̄z a/
deo vsū latino⁹ etiā falsa ē. neq̄z eniz (vt ipse vult) q̄r opatiuū diminutō
nez accipit: ideo pa⁹ significat: et nō poti⁹ multū: q̄r diminui p̄t: p̄sertim
cū dicat/opatm̄ aliq̄ transcendere suplatiuū: vt achilles fortissim⁹ troia
no⁹ hectore fortior fuit. Sed ego hoc nō laboro: q̄ oparatiuum modo
transcendat: modo minuatur. Que res non mutat naturam opatiui. Ali/
ud aniaduertendum est: quo solo ipsi grad⁹ opatiōis ponderanť: q̄ opa
tio vnum gradū obtinet siue primū siue scōz. suplatio vero vltimū. Atq̄z (
vt ego sentio) nō ad singulas res: sed ad grad⁹ quosdā illa referēda sūt.
Nā vbi fuerint multa eiusdem generis: non tñ cadat suplatio vno eminē/
te ceteris paribus. Vt si inter plura vascula: aut plura nauigia ad vnam
magnitudinez facta aliquod sit longe capacius / et grandius: non recte
dicas/hoc est omnium maximum. Necesse enim est vbi superlatio est: ibi

sit ⁊ ꝯpatio: vt aliqđ sit maiꝰ aliquo/⁊ iterum altero maius hoc: qđ erit iam oim maximū. Ut in troianis sūt aliqui fortes: ⁊ his alij fortiores: atqꝫ alij adhuc his fortiores: qui vocant̄ fortissimi. Itaqꝫ nunqꝫ citra tertium numeꝝ fit suplatio: At Prisciano videt̄: si cetera paria nauigia aliqđ paululo antecederet: dicendū maius ceteris: si multo/maximū oim. Quid ergo si inter hec ipsa paria vnū vtrūqꝫ emineat: eiusdeꝫ tñ generis nō diuersi quō dicendum erit? ꝯpatiuū nō refert̄ ad ea que plura sūt eiusdē generis: ⁊ suplatiuū non habet locū inter paria. Malim ego dicere per cōparatm̄/sed in ablatiuo: vt maius ceteris. Nam inter duo (vt dixi) damꝰ gtm̄. Quidam dant gtm̄ etiam vbi plura duobus sūt: sed tantūmodo ec̄clesiastici/p̄sertim imitati grecos auctores: vnde interp̄tantur. Nulla enim lr̄a est latina noui testamenti. Dicūt ergo maior discipuloꝝ: minor fratꝝ siue qꝛ ceteri pares sunt: vnꝰ aūt aut excellat: aut excellatur: siue quia non magnificerunt hanc dr̄aꝫ ꝯpatiui ⁊ superlatiui altero pro altero/hoc est ꝯpatiuo pro superlatiuo vtentes: vt ex illo loco datur intelligi qui vult inter vos maior esse: sit vester minimꝰ. Cur nō dixit maximꝰ/minimusqꝫ: aut maior/minorqꝫ: nisi ꝙ ꝓ maximꝰ posuit maior. In quo grecos secutuꝫ scimus. In illo aūt (licet huc paꝝ pertinet) grecū nō sequimur. Nūc manēt fides: spes/caritas/tria hec. maior hoꝝ est caritas. Cur nō aut maior harum: aut maius horuꝫ: Greci gtm̄ hunc in omnibus generibus vnuꝫ habent: qui est. veruntamen potuissꝫ latinius dici/maximū: nisi grecos imitari maluissemꝰ. Grecos inquaꝫ vnde traduxerunt: nō aūt veteres illos: ex quibꝰ grammatica ꝯfirmatur. Naꝫ vt caritas est maior ceteris: ita ceterarum duaruꝫ (vt opinor) altera alteram superat. raroqꝫ reperitur numerus trium vbi non potius suplatio cadat: que tres diuersas exigit quātitates: qꝫ ꝯpatio. Ideoqꝫ greci ꝯtenti fuerūt dicere ꝯpationeꝫ ad vnū: suplationem ad plura: quasi omnia inter se aliud ab alio distantia. Quin ipse priscianꝰ quanqꝫ dissentit: tñ paulopost quasi imprudens qđ negauerat: ꝯfessus est: prior referri ad vnuꝫ: primus ad plura. Qđ antea diomedes. Donatus ⁊ Seruius dixerunt. Ideoqꝫ illud iūgi ablatiuo. more ꝯpatiuoꝝ: hoc aūt gtio more suplatiuoꝝ: q̄ nō significant melior ⁊ optimus (quēadmodū ipse vult) sicut nec potissimū pro optimū in phormione apud Terentiū. vbi dubites: quid sumas potissimum. Sꝫ in his oibus principalior principalissimꝰ: ⁊ principalissimū. Quod cū ita sit (vt in sūma colligam: ⁊ breuiter dicā: vt a principio institui) ꝯpatiuū inter duo esse: superlatiuū inter plura: si modo tria sint imparia/veluti si in duas partes ciuitas diuisa est: vt bello ciuili Pōpeij/et cesaris: recte dicas maior pars quiritum sequebatur. Pompeium:

minor cesarez .Non aũt maxima/aut minimã:nisi accipias pro valde magna maximam:q pro valde parua minimam:Sin in tres partes vt tẽpe triũuirali :dicendũ erit/maxima pars quiritũ sequebaꝫ octauiũ:maxima pars legionũ erat cũ Lepido/maxima pars nauiũ erat cũ anthonio,nõ maior:Jn quoꝝ vtroqꝫ(nequis putet neminẽ hec ignoraẽ)peccauit Lactantius vir sane latin⁹/q facũd⁹:qui in secundo libro institutionũ inquit Jt possis dubitare/quos dicas potissimũ stultiores illos ne/q falsã religionem suscipiũt:an qui nullã.Et in septimo.vt ea ipsa/ q̃ dicerez nõ nostris:sed alioꝝ potissimũ litteris ꝯfirmarẽ.Potissimũ dixit ꝓ poti⁹ .Due eniz ptes erãt:nõ multe:vt apud Quintilianũ.Jhoc loco q̃raz necesse est que ratio fuerit:vt iuuenis ad parricidiũ suo poti⁹ gladio vtereꝫ :taz q si non absurde hic potissimũ dici possz:quasi suo ex oib⁹ potissimũ.Et in illo Lactãtij quoqz:si tale foret:nõ alioꝝ/sed nostris potissimũ:quasi ex oĩbus potissimum.Erũtqꝫ multe partes:q totidez/quot sunt genera lr̃aruz vel nõ alioꝝ:ꝫ nostris poti⁹Erũtqꝫ due ptes/hinc nostre lr̃e illinc aliene Idem Lactãti⁹ in primo.Oẽs Sybille vnũ deũ p̃dicant: maxime tamen erithrea:que celebrioz/q nobilioz inter ceteras habeꝫ.Celeberrima/q nobilissima dicendũ erat.Cicero aũt quodã in loco id/quod dico apertissi/me ostendit: cũ ait in pisonem Me cũ questorez in primis.edilem priorez. pretorem primũ cũctis suffragijs.Po.Romanus faciebat.edilem priorẽ dixit:qz tantũ erãt duo ediles:sicut duo censores:q duo consules.Ceteri autem fere omnes magistratus multi vt pretor/questorqꝫ : inter quos se creatũ dixit aut primũ/aut inter primos/Cui⁹ rei si quis fidem ꝺesideret bini semper ediles nominantur a Terẽtio.Jpse Cicero pro milone inqt. septem pretores/octo tribuniplebis illius aduersarij / defensores mei. Nam q̃stores penc singuli singulis ꝓuincijs preficiebantur . Ex exemplo Lactãtij admoneoz:vt dicã illam p̃positiõez inter/tã opatiuo:qꝫ suplatiuo posse dari: vt ostat superiorib⁹.q retuli exẽplis:et Quintiliani in gladiatore:que inter nos(vt apparet)fortioz fuit.Et in geminis lãguentib⁹ Dij ꝓhibeant/vt ex duobus filijs vilioz incipiat esse periturus.De superlatiuo ipse paulo ante ꝓtuli exẽplũ.Celeberrima inter oẽs/et nobilissima habeꝫ.Que si pares p̃ter vnã fuissent:vtendũ pũtarem opatiuo:vt fecit Lactanti⁹.Solem⁹ quoqz interrogando/et dubitãdo dare vtr̃ opatiuo: q̃d aũt suplatiuo:vt idem Quintilian⁹.Jta nõ tm̃ vtrũ idem sit melius:ꝫ q̃d sit optimũ queritur.Jtem ex duob⁹ vter dignioz:ex plurib⁹ q̃s dignissim⁹.Et Cicero.tum quererе videꝫ oratoz vtrũ poti⁹:aut quid potissimũ dicamus.Tamen aliquando damus quid etiam opatiuo . Sed ego ad altioza ducente stilo transeo :q ad ea que oratoꝝ magis sunt:qꝫ grãma-

ticoꝝ: et magis latine eleganterq̄ loqui volentiū: q̄ eoꝝ qui ad normaꝫ grāmatice periti esse otenti sunt. Quare separem⁹ ea/que de hac re/dicēda supsunt: et eis suū locum assignem⁹: que et si possent posterius tractari: tñ qr ad materiā graduū pertinent: in hoc potissimū loco exequamur/rez dignam aurib⁹ studiosoꝝ de exactissima antiquoꝝ latinitate et elegantia a. M. T. Cicerone: mar. q̄ fabio Quintiliano p̄cipue obseruata duob⁹ luminibus atq̄ oculis cum omnis sapientie: tum vero eloquentie latine.

Capitulum decimumquartum

De quisq̄ cum superlatiuo. de omnis cum positiuo. et aliquando cum superlatiuo

Fitur suplatiu⁹ ascisit sibi quisq̄: relinquit aūt ois/vel cunct⁹ positiuo: vt optim⁹ quisq̄/sapientissim⁹ quisq̄/p eo qđ est vn⁹ q̄sq̄ qui est bon⁹/ac sapiens. vel oēs boni/et oēs sapientes. Non enim licet dicere boni quiq̄: q sapientes quiq̄: nec oēs optimi: q cuncti sapientissimi. Nō recte ergo prisc̄ianus in p̄hemio: oim iudicio cō p̄batur eruditissimoꝝ. Idem intelligo si superlatiu⁹ in alio casu ponat: q̄ illud quisq̄. Sic. maxime quisq̄ aio diuitias despicit. Valentissimi quisq̄ corporis lōge abest a sapientia. Vt vero opatiuo nō quisq̄ conuenit: sed ois Plegētius tñ nō p̄polit⁹ sane scriptor inquit. honestiores quiq̄ milites/p honestissimi quiq̄. Et lactanti⁹ de opificio. Nam et si ita essent placidiora q̄/q̄ aialia vel nihil fellis omnino/vel min⁹ haberent q̄ fere. Maluissem ego dicere/placidiora omnia aialia vt Quin. in egro redēpto. Rus/seruulos penates et omnia vtiliora ꝑperanti festinatione parentes addixi. Ex positiuis aūt illa excipimus: que carent suplatiuo: qualia sunt: que habent i vel u ante us: vt pius/et strēnuus: que nōnūnq̄ patiunt̄ superlatiuū. ideo/q̄ vtranq̄ ratiōem sequūtur: omnis pius: et pius quisq̄ Salustius in catilinario. Nam strennu⁹ quisq̄ aut occiderat in prelio: aut grauiter vulneratus discesserat. ipse mallem dicere strennuissimus quisq̄: p̄fissimus quisq̄. Quidam tamen Salustiani codices scriptū habēt strēnuissim⁹ q̄sq̄ Carēt etiā suplatiuo illa numeralia secundus/tertius/quartus/quintus deinceps/Nā primus etiā cū numerum significat: superlatiuum est: et vltimus. Dicimus itaq̄ primo quoq̄ tempore: primo quoq̄ die: quod imperitiores putant esse coniunctionem qūoq̄: que habet primam breuē: cum hic sit longa. Cicero in philippicis. Primo quoq̄ die oſules ad senatum referant. quanq̄ hic non tam omnis/q̄ vn⁹ omniū primus dies significa

tur. Idē ꝓ rabirio. tertio quoqꝫ verbo excitabat̄. ⁊ pro eodē rabirio q̄n to quoqꝫ anno de morib⁹ nostris iudicaret̄. Cesar ꝯmentario quinto. legione ꝓducta cognoscit nō decimū quenqꝫ militē reliquū esse sine vulnere Suetonius in vita cesaris. ⁊ intercalario mense sublato vn⁹ dies quarto quoque āno intercalaretur. Qđ ineruditi sic ꝓnūciare solent. omni q̄rto anno est bissextum: omni quinto anno fit lustruꝫ apud romanos: grecos qꝫ. Omni quinquagesimo anno iudei agunt iubileum: cū sit dicendū quin quagesimo quoqꝫ anno. Ulpianus apud Justinianū libro. xxvij. ait mili tem quasi millesimum quenqꝫ dictū/id est omnē qui est ex millenario nu/ mero vltimus est: cum accipiendus sit non vltimus: sed quisqꝫ ex eo nu/ mero. Nam cum dico: dabo tibi ex ouibus decimam quanqꝫ: non eam intelligo: q̄ decima in numerādo euenit: sed vnā de decē quecūqꝫ sit: vel(vt absoluti⁹ loquar) singulas ex denis/siue ex decez: quas tu elegeris Ita qꝫ vnaqueqꝫ p̄t esse decima. Et exemplo cesaris ꝯstat/decimū quenqꝫ esse vnū ex numero denario. Ita dicam⁹ millesimū quenqꝫ esse vnū ex numero millenario. Jurisperiti nostri elegantie latine ignari/intelligunt militez ex mille maxime strennuū. Unde puto errorem ortū de vocitandis militib⁹ hoc tempe insigne quoddam dignationis ferentibus. Sed ad rem/hinc etiam factum est: vt dicamus vnusquisqꝫ/⁊ singularis quisqꝫ: nō singula/ rissimus quisqꝫ qđ nō reperit̄: sicut nec vnic⁹ habꝫ vnicior/⁊ vnicissimus. Quot⁹ etiam iungitur cū quisqꝫ: sed tñ diuersa ratione a supioribus. Nū qꝫ em̄ fere vtimur hac dictiōe: nisi interrogatiue: ⁊ nisi in significatiōe/q̄ ē quot. Quot⁹ enim frequēter significat quot. vt Martialis. Dic quotus es quāti cupias cenare: nec vnū ad dideris v̄bū. mensa parata tibi. id est q̄t estis: ⁊ quot tecū habes. Cicero ꝓ ligario. quot⁹ eniꝫ istud quisqꝫ fecissꝫ? id est nullus/vel rarus. Ouidius de arte. Forma dei munus: forma quota queqꝫ superbit. Id est nulla/vel rara/Non venit in mentem: an cum alijs noibus iūgatur quisqꝫ. Hoc tñ scio: nō habere quisqꝫ gtm̄ pluralē dūta/ xat cū a diectiuo iūctū. Ideoqꝫ vtimur gtio singulari pro plurali. Idē eni ē optimi cuiusqꝫ anim⁹/qđ oim bonoꝝ animus. Unusquisqꝫ aūt ideo nō facile patit̄ suplatiuū: qꝛ illud vnus vim quandā/ac naturā(vt paulo añ ostendi) suplatiui obtinet: potiusqꝫ. dicim⁹ vnusquisqꝫ bon⁹/q̄ꝫ vnusquisqꝫ optim⁹/atqꝫ hec acten⁹ de quisqꝫ.

De Vt et Ita Capitulum xv.

Addam⁹ de vt/⁊ ita. sil̄ibusqꝫ. Duplicat̄ suplatm̄ vl̄ altera ex ꝑte nomē. vel altera ex ꝑte aduerbiū. vel vtrinqꝫ nomen. vel vtrinqꝫ aduerbium cum his indeclinabilibus. que nominaui Cicero de

oratore. Ut quisq; optime grece sciret. ita esse nequissimum Idem in eodem. vt eni quisq; optime dicit: ita maxime dicendi facultatez/varios q; euentus orōnis/expectationemq; hoim pertimescit. Idem de officijs. vt quisq; animi magnitudine maxime excellit: ita maxime vult princeps oim vel potius solus esse. Quintilianus. qō vt longe optimū: ita difficillimum Et iterum non vt quidq; primum dicendum: ita primum occurrit. in quo caueam⁹: ne pro quidq; dicam⁹ quodq;. Multū enim refert inter hec duo In catone maiore vtrunq; suplatiuū sustulit Cicero/vt quisq; etate ante cedit: ita sententie principatum obtinet. Qō facere alibi solemus: vt in illo Homo in primis doct⁹: nō in primis doctissim⁹/ne duas res suplationez habētes diūgam⁹ Justa igit̄ causa: q̄re Cicero suplatiuos ptermisit Que causa Donato in eunuchū: Terentij nō fuit: qui ait/vt q̄sq; miser ē: ita senior videt̄/Nam pter id/qō nō adhibuit suplatiuū: etiā ofusionez quādā fecit ex positiuo/et opatiuo/Qō ita emēdem⁹/tū p aduerbiū: sic. vt quisq; maxime miser ē: ita maxime senex videt̄: tū p nomen sic: vt q̄sq; miserrim⁹ ē: ita ānosissim⁹ videt̄/tū per altex aduerbiū: alterum nomen: ita vt q̄sq; maxime miser ē: ita annosissim⁹ videt̄: vel vt q̄sq; miserrim⁹ ē: ita et maxime senex videt̄: tum p opatiū/nā et hoc idez efficit: qō suplatiuuz hoc modo/q̄ quisq; miserior/vel q̄ quisq; magis miser ē: eo senior/vel eo magis senex videt̄. Qō ita licere fieri/exēplo p̄bandū. Quintilian⁹ scdo institutionū/Quo quisq; ingenio minus valet: hoc se magis attollere/ac dilatare conatur. Et paulo post/erit eo etiā obscurior: quo/quisq; deterior Justinus aūt/siue trogus suplatiuū cū opatiuo miscuit/inquiens libro/xvi/Locupletissimus vt q̄sq; est: ita plures equites in bello suo regi prebet/Ego dicerez ita. plurimos/Quin et ita ab illo scriptū fuisse suspicari libet Dicebam paulo ante/nō licere dicere/in primis doctissim⁹: idē sentio de inter primos/et cū primis: licet Salustius (si modo codex nō sit mēdos⁹) aliter dixerit/Ac sane (qō difficillimū est) in primis et plio strēnuissimus erat: et bon⁹ osilio/Similia his. sūt in paucis/cū paucis/inter paucos: inter oēs sup omnes/ante alios/pter ceteros/Sed hec cū positiuo frequentius gaudeant: tñ nō nunq; patiunt̄ suplatiuū/Ut Plin⁹ libro/xxvi/de vsu absinthij/Cōuenit dicere herbe facillime/atq; inter paucas vtilissime/Virgili⁹ in/vij Petit añ alios pulcerrim⁹ oēs turn⁹ auis/pauisq; potēs/Et in eiusdem operis primo/Pigmalion scelere ante alios immanior omnes.

De hoc magis et eo magis Ca. xvi

Hoc magis:et eo magis/idē.ē:qđ tanto magis.Item quo magis. idez est qđ quāto magis.Quare admoneor:vt aliquid de horū oim natura p̄cipiam:positiuos magis decere tātum/ꝛ quātū:cō/paratiuos tāto/ꝛ quanto.Cicero.quanto es maior:tanto te geras sum missius.Econtra.quātū potes:tm̄ elabora.nō aūt quāto potes:tāto ela/bora.Lactanti⁹ tm̄ preter morē oratoꝝ inquit.q̄nto frequēter impellīt:tā/to firmiter roborat̄.Et Boeti⁹ in dialecticis dixit.paulo equales hic:p paulū dicens paulo:ille p frequētius/firmiusqz:frequēter firmiterqz.To/lerabilius/qđ fecit poeta Catullus.tāto pessimus oim poeta :quanto tu optimus oim patron⁹.In superiore Lactātiꝰ exēplo bis peccatū ē in vtro qz mēbro.Quidā peccant in altero:vt si dicatur.q̄nto frequēti⁹ impellīt:tāto firmiter roborat̄:vel quāto frequenter impellīt:tāto firmi⁹ roborat̄. Nisi ita venuste dicas:vt.Virgil/in/xp̄i/Oprestans animi iuuenis q̄ntū ip se feroci.Vtute exuperas:tāto me impēsi⁹ equū ē osulere.Et Quintilianus in primo.Quid autē aliud in nostris legionib⁹ cornua/ac tube faciūt: q̄z concent⁹ quāto est vehementior:tanto romana in bellis gloria ceteris p̄/stat:qđ non licuisset aliter dicere . Proxime autē ad vim opatiuoꝝ acce/dunt illa aduerbia ante/et post siue p̄positiones:vt tanto ante ego veni: quanto tu post venisti.Et illud nomen alius/et suum aduerbium aliter et huic simile secus:vt Quintilianus.At quanto alius fuit ille infelicissimi iu/uenis affectus/ Et Terenti/verum aliter euenire multo intelligit.Et Cicc/ro.multo secus cuenit.Nam quod dico de tanto/et quanto: idem intelli/go de aliquanto et de multo de paulo/ceterisqz similibus.Rurs⁹ quod de tantum/et quantum : idem de aliquantum/de multum/et paulum/et reli/quis.Sed quia hec transeunt in aduerbia:ideo nonnūqz(de his/que exe/unt in um loquor)abutimur pro ijs que exeunt in o p̄sertim quando non est illa otrapositio duoꝝ: vt superioribus exemplis ostendim⁹. Juuena/lis.despiciam qui sit quantum sublimior athlas.Terenti⁹.Eius frater ali quantulum est ad rē auidior.Quintilianus:ac quidam si forte susceperint negotia' paulum ad dicendum tenuiora:ea conuitijs implent.Ita in ad/uerbijs participijsqz multum ante/et multo ante paulū post:vel paulo p⁹. Verbis aūt semper fere cōuenit p um:potius qz p o/exceptis ab ante/a pre/a post cōpositis more eoꝝ/vnde oponuntur:vt multo prestat:et mul tum prestat.Salustius / Multo prestat maleficij qz beneficij immemorem esse.ita multum/vel multo antecellit:Paulum vel paulo post habui tua ne gotia meis.Tā et qz similia/atqz eadē vident:q̄ tantū/et quantum.Joco qz raro cū opatiuo iungunt:vt Virgili.tam magis illa tremēs/ꝛ tristib⁹

effera flāmis: q̄z magis effuſo crudeſcūt ſanguine pugne. Cum ſuplatiuo frequenti⁹: vt tam hic eſt omniū optim⁹: q̄z nobiliſſim⁹. Saluſti⁹. q̄z q̄ſ/ q̄z peſſime fecit: tā maxime tutus eſt. Qđ idem valet: acſi diceret vt q̄ſq̄z peſſime fecit: ita maxime tutus ē. Teren. nanq̄z adoleſcens q̄z minime in ſpe ſitus erit: tam maxime patris pacem in leges conficiet ſuas. Solēt po ni tam ꝙ q̄z ſepatim: et alterū ſine altero/ vtrūq̄z in ſignificatione vehemē tie: vt Cicero. in tam optima cauſa nō debeo timere id eſt in tam valde/ ac pervalde bona cauſa Et itez. nondum erat noſtris tam grauiſſimis taz q̄z multis iudicīs/ ignominīſq̄z dciſus id eſt iudicīs noſtris/ ignomi nīſq̄z / tantopere grauibus dciſus. De q̄z hoc ſit exēplū: tu es hō q̄z iocūdiſſimus: id eſt valde/ vehementerq̄z iocūd⁹. Sed de hoc diſſerendū eſt lati⁹. Ideoq̄z in eūdē locū includam.

De per et q̄m. Ca xvij

Item nanq̄z ponderis in dpoſitiōe habēt per/ ꝙ q̄z. Sz altez po ſitiui ꝓriū eſt: altez ſuplatiui: vt ꝓpulchre/ pbelle: pdiligenter: q̄z pulcerrime/ q̄zoptime/ q̄zdiligentiſſime . Quoz exēploz referta ſūt omnia ſhoc intelligīt q̄tiens accipitur q̄z ꝑ valde: ſiue vehemēter. At contra q̄z ꝑ q̄ntū nūq̄z cū ſuplatiuo: ꝫ ſēp cū poſitiuo . Ut Cicero q̄z moroſi ſūt: qui amant . ex hoc potes intelligere. Vides vt q̄z ꝑ quātum nō ꝓt adiūgi ꝟbo principali duntaxat in recto modo loquēdi : hoc ē/ qñ nō figurate loq̄mur : vt exprobrādi/ deridēdi ve cauſa. hoc mō Quāci to veniſti ? q̄z ſuauis homo es? Loquor aūt: q̄tiens duo ꝟba in eadē oro ne inſerunt: ſp cū verbo nō principali iungi q̄z ꝑ quātū. q̄z ꝑ valde fre/ quēter vno verbo otentū eſſe : ꝙ in duobus principali potius gaudere: nō nūq̄z altero: vt vbi eſt lucz: eo q̄z primū aduolas . ꝙ ibi eſt lucz quo tu q̄zprimū aduolas. At in hac dra poſitiui ꝙ ſuplatiui aliqui ſe obīciēt/ afferētes Terentiū in ādria. Reiecit ſe in eū/ flēs q̄z familiariter: ꝙ in cunu cho Poſt illa tpa tu ſcis/ q̄z intimū te habuerim. In quoz exēploz pore ē q̄z ꝑ valde cū poſitiuo: in poſterioze q̄z ꝑ q̄ntū cū ſuperlatiuo. Ego ve ro accipio illud q̄zfamiliariter . ꝑ quantuz familiariter figurate: quaſi o quātum familiariter. ꝙ hoc intimū accipi volo ꝑ poſitiuo: ſicut primuz Dicim⁹ nanq̄z hic eſt mihi magis ꝓxim⁹: ita hic eſt mihi magis intimus Neq̄z tñ in hoc meo toto ope tā licentiā poetaz dſectoz: q̄z vſū oratoz. Neq̄z ſiq̄d aliter penes auctores repiaī: mihi obeſſe debz: q̄ nō legem ſcri bo: quaſi nunq̄z aliter factū ſit: ſed ꝙ frequentiſſime factitatū eſt : pſertim a Marco. Tul. Mar. q̄z fabio Quinti. apud q̄s ſiquando reperiatur q̄z cum poſitiuo ꝑ valde: aut cum ſuplatiuo ꝑ quantū: auſiz affirmare men

dose scriptum: vt in ꝓhemio de oratore: q̃z boni ꝑ diu nulli: quasi de val de bonis/ ⁊ nõ potius de bonis loquat̃/ Vera scriptura erat: boni per q̃z diu nulli. aut potius cũ boni per diu nulli Aliter enim videtur non ꝯgrue dici. Quod vitium scribendi vtinã in pautioribus essz/ Qđ Cicero ip̃e il/ lo suo eruditissimo seculo (qđ vix credibile videt̃) queritur ita/ vt apud lo tinos mendosiores sint codices latini/ q̃z greci/ Quanq̃z apđ grecos lon/ ge difficilior sit scribendi/ q̃z apud nos ratio Nã cur non sepius/ q̃z pro valde cũ positiuo in ill' reperiem⁹: si ꝓbassent potius q̃z respuissẽt Quaẽ in hac re non verebor rep̃hendẽ boetium/ priscianũ/ et elegantiorem vtroq̃z lactãtiũ Prim⁹ sup̃ Ciceronis topica ita ait. nosti oblatrãtis morsus inui die: nosti q̃z facillime in difficillimis causis liuor iudiciũ ferat. Mallem di/ xisse q̃z facile. Secund⁹ libro. xviij. ita: ido ex vno libro Ciceronis tot ver sus ꝓponere studui: vt docerem/ q̃z frequentissime hac constructõe vsi sũt auctores eloquentie latine. Latinius erat: q̃z frequenter vsi sunt: vel q̃z frequentissime vsos. Tertius ita libro primo institutionum. et q̃z multa alia de deo nostris hominibus locutus est similia. permulta ego dixissez. Idem libro. vi. hoc autem duplex sacrificij genus q̃z sit verissimum tris/ megistus hermes idoneus testis est. Et in principio statim libri de opifi/ cio inquit. q̃z minime sim quietus summis etiam necessitatibus: ex hoc li bello poteris estimare. Puto Ciceronem q̃z sit verum ⁊ q̃z parum sim quietus/ potius fuisse dicturum: qui scribens ad trebatium in prohemio ita ait sed dum fuimus vna: tu optimus es testis: q̃z fuerim occupatus: nõ dixit/ q̃z summe occupat⁹: aut q̃z maxime occupatus: aut q̃z occupa/ tissimus fuerim. Quod autẽ dixi de q̃z: nõ debere illud iũgi cũ sup̃latiuo quotiens significat quãtũ: vnum ꝟbuz excipitur: possum: et que idez signi ficant: queo/ valeo/ licet/ et si qua sunt alia vt scribas: q̃z optime potes. Nec recte dicas: scio q̃z optime scribas: quod preter auctoritatẽ sũmoꝝ auctorum/ etiã ratione nititur: qꝛ vbi est ꝟbũ potes: ibi q̃z nõ iũgit̃ cum superlatiuo: sed cum verbo/ sic. Scribas optime q̃z potes. In alijs autez nequit iungi cum ꝟbo sic. Scio optime: q̃z scribas: nisi alter sit sensus Er go illud non plane latinũ est. q̃z primũ mare intraui exorta tẽpestas est. Sed cum primũ. Et q̃z primum potero: mare intrabo. Sed cum primum potero: vel vt primũ potero: vel vbi primum mare intraui: aut vt primũ: vel vbi primuz potero: mare intrabo: latinum erit. Ex his que dixi: colli/ git̃: vbi est q̃z ꝓ quãtum: ibi quoq̃z poni posse ip̃m q̃ntũ. Vt Cicero de amicitia. Nisi ꝙ tãta est inter eos: quanta maxima potest/ studioruz mo rumq̃z distantia/ Quintil in scđo. Cum aliquid adhibita quanta maxima potest cura: diligenter elimauerit. Vt q̃z in loco q̃z/ vel quantũ succedit

nūc sine ita/nūc cū ita/Primo modo sic:vt apud eūdē in/xij/Nō omittēda ꝑs hec orōnis/sed exigenda:⁊ optime possumus:et Cicero in philippicis Quas vt honorificētissimis verbis ipe ꝯseq̄ potero:ꝯplectar mea sentētia Altero modo sic:vt apud eundē de oratore.Hec vt breuissime dici potuere:ita a me dicta sūt De positiuo aūt nemini dubiū erit q̄ꝫ et vt ꝯuenire cū possū:vt idez in philipp.Sed reliquū cursū vite q̄ꝫ q̄dem possum breuit̄ ꝑstringā:⁊ vt potui/breuiter ꝑstrinxi.Recte ergo q̄ꝫ pro quantū cū positiuo/⁊ superlatiuo intercedente verbo possū:male aūt cū ꝯpatiuo siue sine possum:vt q̄ꝫplura volumina ille ꝯposuit: dicendū est cōplura/nō q̄ꝫplura:vt quidam male scribūt In aduerbio quoqꝫ suꝑlatiuo non nunq̄ꝫ legimus ꝯplurimum/ꝓ plerūqꝫ:siue ꝑ possū/vt narraui rem gestā q̄ꝫ breuius potui:aut q̄ꝫ potui breui⁹.Cui⁹ hic quidē sensus:sed tñ barbare ꝓlat⁹ est narraui q̄ꝫ breuissime potui:quanq̄ꝫ hoc secūdū possꝫ accipi in eum sēsū qui est q̄ꝫ potui breui⁹.siue(vt aperti⁹ loquar)breui⁹/q̄ꝫ potuissez.Prim⁹ mod⁹ sic accipi nō potest:nec hoc quidem barbaria caret:licet hui⁹ loci nō sit.Iste est nimis iuuenis ad dandū sibi tale negotiū:qd̄ sic latine diceret̄.Iste est nimis iuuenis:aut iunior:q̄ꝫ vt sibi det̄ tale negotiū:vel est iunior:q̄ꝫ cui tale negotiū det̄.Cui⁹ rei plurima vbiqꝫ exēpla sūt.vt Quinti. Sꝫ hoc aperti⁹ est:q̄ꝫ vt ꝓbandū sit.et ita opus inchoatur.Valerij maximi.Vrbis rome.exterarūqꝫ gentiū facta simul/ac dicta memoratu digna:que apūd alios auctores latius diffusa sunt:quā vt breuiter cognosci possint.Id est latius sunt dispersa/ita vt non breuiter possint cognosci Item Quintili.in/x/Ideoqꝫ ne suscipiende quidem sunt cause plures:q̄ꝫ quibus se suffecturum sciat.In eandem rationem cadit ille mod⁹ qualis est/maiorez geris vestē:q̄ꝫ pro habitu corporis.Vt curti⁹.Maiorez q̄ꝫ ꝓ magnitudine.silue reddebāt sonū.Illud hoc loco iocosum inserere nō pudebit.Si quis interrogatus huius positiui perpulcer:qui ꝯpatiu⁹ sit:et qui suꝑlatiuus:non aliter bene respondebit:nisi ita multo pulcrior:q̄ꝫ pulcerrimus. Ex his autem duobus/de quibus diu disseruimus per/et quā:conflatur vnum perquā:quod vtri dandum erit positiuo.aut suꝑlatiuo?vtrūqꝫ enim in eo partez sibi vendicat.Certe positiuo:vel qꝛ anteri⁹ est:vel qꝛ indecens videret̄ duo aduerbia vehementiā significantia superlatiuo anteponi.Dicimus itaqꝫ perq̄ꝫ doct⁹:perq̄ꝫ eruditus: ꝑq̄ꝫ pulcer.. Et sicut verbo solet apponi ꝑ:ita ꝑq̄ꝫ vt ꝑq̄ꝫ veliz:ꝑq̄ꝫ placet:Plinius iunior in epistolis/Perq̄ꝫ velim scire.nisi interpositū sit q̄ꝫ inter prepositionem.et verbum:cū quo illa copulatur.Quale apud.Teren.ꝑpol. q̄ꝫ paucos reperias meretricib⁹ fideles.euenire amatores.Quod sic resoluitur.Pol.ꝑq̄ꝫ paucos.Boetius tñ in ꝯmētarijs logice breuiorib⁹ su/

perlatiuo dedit dicens/Apud scriptores quidez grecos pq̃z rarissimos. Et Pomponi⁹ de origine iuris digestoꝝ Justiniani libro primo/Nã ãte eũ Serui⁹ duos libros ad Brutum pq̃z breuissimos ad edictũ subscriptos reliquit. Et facũd⁹ scriptor curti⁹ libro q̃rto. Bessuz quoqz battrianorũ ducez pq̃z maximo posset exercitu coacto descendere ad se iubet/Sed hmõi exempla tam rara sunt: vt dubitez: an librarioꝝ sit culpa/Certe ipse sic loqui nõ ausim. A/quidez Gellius hoc qđ p̃cipim⁹: sp custodiuit. Ceterum (vt est in loquendo curiosior) ꝓ pq̃z ita loquitur/Sane q̃z vtile. voce admodũ q̃z suaui/oppido q̃z libens. nimis q̃z ineptũ/Que aduerbia idem pollent quod ꝑ pro valde/Usitatius tamen est pq̃z: vt perq̃z vtile: voce perq̃z suaui pq̃z libens: pq̃z nõ ineptũ/Tã et si cesar ꝯmentario xiij quibus reb⁹ oppido pq̃z pauci sub pellib⁹ adquiescebant/Et Serui⁹ sulpici⁹ ad ciceronez scribens/ita incipit Postea q̃z renuntiatũ est mihi de obitu filie tue: sane q̃z ꝓ ea ac debui grauiter/molesteqz tuli/Et ad eũdez Celius etiã ita incipit/Sane q̃z litteris cesaris sumus ꝯmoti/Nã cassius cis eufraten parthoꝝ copias esse scripsit/Et brutus quoqz decius ad eundẽ Nam suos valde q̃z paucos habet/Et iteꝝ in eadem epl̃a/Sane q̃z gauisus suz/Quid plura? Ipse quoqz Cicero ad fratrez/Nam quod de Pompeio Caninius ait/sane q̃z refrixit/Non succurrit mihi: si quod aliud exẽplũ apud ciceronem repperi/Et Tit⁹/L/nescio an alibi/ q̃z li/xiij/Cũ haud facile essz aut ea que obijcerentur: aut que aduersus ea dicenda erant/memoria complecti/Nec enim multa solum: sed etiam pleraqz oppido q̃z parua erant/Hec igitur dantur positiuo: illa vero magis superlatiuo: multo ⁊ longe. in eo fere significato: quo solet q̃z cũ suplatiuo: Sed cum hac tñ dr̃a: ꝙ huic q̃z non tribuim⁹ gtm̃ illum superlatiui ꝓprium: aut ablatiuuz accm̃ ve cum prepositione: vt fit sine ipso q̃z/Marcus Tullius. Acerrimũ autẽ ex oĩb⁹ nr̃is sensibus esse sensũ videndi/Et iteꝝ quem Crassus dilexit ex oĩb⁹ plurimũ/Non dixit q̃z acerrimum: aut q̃z plurimum ex omnib⁹ siue inter omnes.

De longe multo facile valde Ca. xviij.

Id qđ fit in multo/atqz in lõge ꝓ valde: ⁊ in facile ꝓ nõ dubie: vt Quintil/li/ij/Declamãdi ratio vt est ex oĩb⁹ nouissime inuenta: ita et multo est vtilissima Idẽ longe oĩm: quos quidẽ mihi audire cõtingit: p̃stãtissim⁹ Domiti⁹ Afer/Et Mar/Tulli⁹/Sed ego neqz illis assentiebar: neqz haꝝ disputationũ inuentori/et principi longe oĩm in dicendo grauissimo/et eloquentissimo platoni Idem ꝓ Rabirio/viꝝ vnũ toti⁹

grecie facile doctissimuz platonē. Amat etiā longe vt multo secū iungi cō
paratiuū. Ut virgil. in ix. ac pedibus longe melior lycus: et ea/ de quibus
antea disputaui: alius/ aliter/ sec⁹/ ante post/ pre/: vt longe ali⁹: longe aliter:
longe secus: longe ante: longe post: et cōposita a pre vt lōge prestans: lō
ge prestat. Quintil. Sed eū longe precedunt ingenia viuentiū Et cetera q̄
superlationē quandā habent: et ꝓxime ad cōparatiua accedūt: vt longe
superat: longe vincit. et ea/ que diuersitatem more illorū alius. aliter/ secus/
qualia sūt diuersus/ dissimilis. alienus: vt longe diuersus: longe dissimilis:
longe alienus. Princeps ne adiectiuū quidē est more positiuoꝝ: tamen qꝛ
superlationē significat: asciscit sibi longe. Ut idem. nouē vero lyricoꝝ lon
ge pindarus princeps. Et facile ꝓ eo/ qđ est haud dubie. Mar. Tul. ꝓ ro
scio Non solum municipij larinatis: ex quo erat: sed etiā regionis illius ac
ciuitatis ꝛ virtute/ existimatione nobilitate facile princeps. Preterea tum p̄
cipuus: tum primus/ tū secundus: et si qua alia sunt Ut Quin. de euripede
loquens: in affectibus tū in omnibus/ tū in his: que miseratione ꝯstant: fa
cile p̄cipuus et admirandus maxime est. Sic facile primus: vel facile sum
mus. Facile vero secundus dicimus/ nō ad ordinē respicientes: sed ad di/
gnitatē. Quale est tu es facile secūdus a rege: hoc est facile post regem pri
mus. Longe igitur ꝓ valde ꝓprium est exceptis paucis cōparatiui et sup
latiui. Ipsum aūt valde positiui/ et verbi: vt valde diues: valde paup: val
de laudat: valde vituperat. Nec ausim dicere/ longe diues: longe laudat:
nec valde ditior: valde ditissimus. Hec aūt que a me de aduerbijs tradū
tur: nō fuerunt intētata a veteribus grāmaticis. Nā nuper cū iam ista cō/
posuissem: inueni in biblioteca beneuentana Sergiū super donatū ita dicē
tem. Donatus dicit quinqꝫ tm̄ aduerbia positiuo eē iungēda tā: magis:
maxime: minus: et minime/ ea scꝫ ratione: qm̄ vim in se habēt cōparādi: at
qꝫ ideo nō debent cōparatiuis casibus iungi: ne videatur ꝯparatio gemi
nata Qui em̄ dicit tā doctior/ pene hoc dicit doctior/ doctior/ qđ latinitas
nō patitur. Probus aūt dicit Omnia aduerbia q̄ vim augentis: aut minu
entis in se habent: non debere cōiungi nec ꝯparatiuo: nec superlatiuo: vt
sunt ista valde/ multū/ plurimū/ per/ et similia Nā ista omnia tm̄ positiuis ca
sibus debemus adiūgere. Idē Sergius longe post ita ait. Cōparatiuo/
et superlatiuo quinqꝫ hec ꝯparationis aduerbia nō apponemus: vt tā: mi
nus: minime: magis: maxime: que tn̄ soli positiuo adijcient̄. Hec q̄ tres au
tores tradūt: et imꝑfecta sunt: nec omnino vera: vt ex his dat̄ intelligi: q̄
ip̄e precepi. Dicim⁹ em̄ multo fortissimus: et ego sum tā te fortior: q̄ꝫ nobi
lior: et tā omniū sum fortissimus: q̄ꝫ nobilissimus. Cōparatiua vero addi

nō oportere opatiuis ne precipiendū quidez est. Q. aūt posuit minime et maxime/et similia Sergius: non recte posuit. Naz minimū est ꝓprīū aduerbiū suplatiuū: mime vero pro negatione accipiť: quasi nequaqz. vt hic hō est minimū lr̄atus id est paurillū litteratus. Ego sum minime litteratus id est idiota: et nihil prorsus habens litterature:

De ꝓprietate quadā compatiui. Ca. xix.

Atqz hec actenus. Illud ad extremuz adñciamus de opatiuo: cō suetiorē sermonē esse ꝑ accīn: qz per ntm̄ in illis: quale est Tu maiorem laudē assecutus es patre tuo/tuisqz maioribus/vix audeas dicere/tua laus est maior patre tuo. Tamen solem' aliqñ sic vti: vt Virgi. in viij. Non secus ignipotens: nec tpe segnior illo. Et Quinti. de apib' pauperis. Unū rogo: ne cui minor vestra dignitate videatur causa litis mee. Et in tertio institutionū. Nō debes apud pretorez petere/fideicōmissū: sed apud cōsules. Maior ꝓtoria cognitione sūma est. Fortasse videť mollius in obliquo casu. Quod si ita nō est: volo tñ ānotatū esse: quod incōsueta vox auribus hec videť esse/maior sūma pecuniaria est ꝓtoria cognitione: ꝑ eo quod est: maior sūma est: qz vt apud ꝓtorē peti possit. Minor causa dignitate vestra pro eo/quod est: minor/qz vt videat digna: que apud dignitatem vestrā agatur. Et Vulcan' nō segnior illo tēpore pro eo quod est: nō qz illud fuit: segniori tpe: qz illud fuit. Q. q nō dissimile illud est. Ego sū maior. xx. ānis. ꝑ eo qđ est: ego sū maioris etatis qz ea/q est. xx. ānorū. vel maioris etatis. xx. ānoꝝ. Nā q ß licz dicē: qle etiā est: ego sū maior. xx. ānoꝝ: id est etate tali: vel ego sū etatis maioris etate. xx. annoꝝ. Frequētissime aūt hmōi genere orōnis vtimur: vbi adest ß nomē opio: vt sū ditior opinione hoim: quasi opinio hoiz diues sit: et sic nō accipi debeat magis: qz opinio hominū sentit: vel qz hoies opinanť. Cicero ad brutū suum sic erorsus est. Cū e sicilia decedēs rhodū venissem: ibiqz de Quintil. hortensij morte ess allatū: maiorē opinione hoim cepi dolorez: pro eo quod est maiorē/qz ille quē in me esse homies opinanť. Nec illud ab hoc multū recedit: cū dicim' nihil isto homine peius: nihil tuo patre abiectius: nihil hoc vino insuaui' pro eo quod est: nullus isto homine peior: nemo patre tuo abiectior: nullū vinū hoc insuauius. Rursus in laude nihil isto homine melius: nihil patre tuo generosius: nihil matre tua sanctius: nihil vxore tua verecūdius: nihil hoc vino suauius. Dictū est de omnib' rebus/nō tm̄ de singulis. Interdū etiā vbi nihil plus oprehendit in vniuerso: qz in parte: vt nihil est te litterā/tius: nihil est illo prudētius: nihil est isto inhumanius: nihil plus significa/tur hoc modo: qz si: dicas: nemo te lr̄atior: nemo illo prudētior: nemo isto

inhumanior:qm̃ lr̃atura/prudentia/hũanitas inhumanitasq̃ nõ nisi in homines cadit. Quid ergo in neutro genere poti⁹/q̃ in masculino/et femino ꝓbatũ est?nempe qr nescio:q̃d pleni⁹/et suauius in neutro genẽ est. Jdoq̃ tali ꝓmone delectati autores sũt:vt ipoꝛ crebra exẽpla documẽto esse pñt que inq̃rentibus notiora erunt:q̃ vt a me huc afferri debeant:

De Compositis a somnus Capitulũ xx.

Somnus oposita quedã sũt scde semp declinatõnis:quedã tertie Secũde Cicero in verrem. Hic etiã cũ semisomnus stuperet. Et ce cilius in antoniũ. Jpm nanq̃ offendũt semisomno tꝛpoꝛe pꝛofligatũ. Et Saluſtius in iugur. Signo dato castra hostiũ inuadunt:semisõnos ptim alios arma sumentes fugãt. Insomnẽ/et exomnem draconẽ sepe legimus et fere hanc dr̃am seruatã inuenim⁹. Hec admonui:vt in his noibus: q̃ an cipitẽ in opositione declinationẽ soꝛtita sunt:tamen sciamus vsum frequentiorez imitandũ. Seneca aũt de bꝛeuitate vite ait:q̃ multi hesterna crapula semisomnes et graues:

De nominibus in osus Capitulũ.xxi.

Omina/que exeunt in osus?partim a nomie descendũt:parti a verbo:ptim ab vtroq̃. Et ea q̃dẽ/q̃ descendũt a noie habitõz/siue vehementiã/copiaz ve significant et affectionẽ. vt Animosus:ingeniosus:lacertosus:neruosus:saxosus:aquosus:hec copiã/siue vehementiã/habitio/nemq̃ significãt:q̃ hñt in se vehementiã/ac copiã aque/saxoꝛ/neruoꝛũ/lacertoꝛ/ingenñ/animi. Vinosus:mulieꝛosus:libidinosus:seditiosus:factiosus:q̃ affectus est ad hec/et amat vinuz/mulieres/libidines/seditiones/factiones. Rursus ea/que a verbo sũt ptim actionẽ significãt:ptim passionẽ: partim vtrũq̃. Studiosus/fastidiosus/stomachosus/iniuriosus/otumelio/sus/curiosus semp actiue ab auctoꝛibus accipi solent. Otiosũ est in re apta inculcañ exẽpla:que vulgo sũt plurima. Hec eni accipiunt pro his qui operam dant studio:qui fastidiũt:qui stomachant:qui iniuriã/otumeliãq̃ faciũt:qui nimis curãt:nisi velim⁹ hec a noibus venire/non a verbis:vt fraudulosus:qui fraudẽ facit:q̃d a fraudula diminutiuo videt venire poti⁹q̃ a fraude. Quẽadmodũ meticulosus:qui timidus est a meticulo magis q̃ a metu. Et somniculosus magis a somniculo:q̃ a somno:et siticulosus magis a siticula q̃ a siti venit. Tenebꝛicosus quoq̃ repitur/et tenebꝛosus licz quedã ab vsu/regula q̃ recedãt:vt mõtuosus/potius q̃ mõtosus?saltuosus q̃ saltosus:toꝛtuosus q̃ toꝛtosus. Ueruntamẽ que sunt quarte decli

nationis:assumunt u vt vultuosus/actuosus/fructuosus. Ideoqz illud in psalmo.oues eoz fetose/legendum est fetuose a fetus:sicut e diuerso pleri/qz scribūt monstruosū pro monstroso.Lucan⁹.Monstrosiqz hoim partus. Nec mō in osus faciūt nomia quarte declinatiōis:vez etiā in arius:vt sal tuarius/actuari⁹/fructuarius:cū noia scde declinatōis careāt u vt asinari⁹ caprarius.Odiosus et inuidiosus passiue.Ille enim significat qui odio ha betur:et cui inuidia fit:non is qui odit:et qui inuidet. Hec passionē signifi cant vtiqz:cū a verbo veniūt:secus cū a nomie. Nā odiū/molestiā quoqz antiqtus significabāt.Teren.in phor.Nunqz tuo odio me vinces.Et itez si porro esse odiosi pergitis:id est molesti.Cicero ad atticū.Sed cū horas tris fere dixisset:odio et strepitu senatus coactus est aliqñ perorare. Et in catone maiore in infirmo corpe odiosa est omnis offensio.Et de oratore verū si placet(qm hec satis spero vobis quidē certe maiorib⁹ molestia:et putida videri)ad reliqua aliquanto odiosiora pgamus.Odiosiora dixit: quasi molestiora.Inuidia aūt pter illā significationē notā est vel dicto vel facto in altez malivolentie cōsiliatio.Vt si quis referat/ostendat ve cala/ mitates suas:vt auctori calamitatū odiū ceterox concitet. Et hoc vocat inuidiā facere/vel vocare/vel adducē inuidiā. Inde inuidiosa res q atro citatē facti augens:inuisū illud vel illius auctorē facit Et inuidia qsi atroci tas:vel detractio:in quā significationē accipio illū versum.Inuidiā nimio cultu vitare memēto.Que si nō ledit:tñ hanc sufferre molestū est.scz hanc vel voce/vel gestu/vel vtroqz modo detractionē Qua le illud quoqz Terentianū.Ita/vt sine inuidia laudez inuenias:et amicos pares.Et illud Salustñ licet e demosthene sit sumptū.Inuidiam gloria su perasti.Formidolosus/laboriosus/operosus piter actiue/passiueqz accipi/ untur.Terenti⁹.Egon formidolosus:id est ego ne:qui timeā:Salusti⁹ Re gibus boni/qz mali suspectiores sūt:semperqz his aliena virt⁹ formidolosa est:id est que formidat.Cicero.Videtis vt senectus nō modo lāguida nō sit:verū etiā operosa.id est que agit:et rebus agēdis operā dat.Idem p celio.nos laboriosos existimet:quibus ociosis ne in omuni quidē ocio lice at esse.Ouidius.moles operosa laborat.operosa:que ab aliquo operata est:nō q aliquā facit:vel vehemētis operis vl multaz opaz.Ita res labo riosa est vel q in ea laborē capiam⁹/necesse est:vel q plena laboris est Vo luptuosus quoqz/et religiosus licet a verbis nō veniāt:tñ istis similia sunt vt affectionē significēt/et habitionē:siue plenitudinē:simulqz actiue accipi/

antur/et passiue Voluptuosus homo:qui pcq̄ amat voluptatem. Res voluptuosa que in se habet voluptatē:vel que plena est voluptatis:q̄ qua homo delectat. Ille recipit:hec res recipit. Religiosus homo:qui amat religionē. Sepulcra et monumenta religiosa sūt.id est hñt in se religionē Ille adorat.hec adorātur. Preterea glorioſus/famosus/imperiosus nō nihil et ipa a ceteris dīfunt. Nā licet legamus glorioſā victoriā:id est plenā glorie et apd Juuenalē:famosus equitū cū dictatoē magros.et impiosos populos:hoc est latū imperiū possidentes:tñ dicim⁹ ita gliosum hoiem/affectatorē glorie:vt vinosū cupidū vini:et mulierosuz nimis appetentē mulierem Qualis miles glorioſus apud plautū/et terentiū. Et famosū pro infami q̄ turpi vt famosa mulier:que nosciť impudica esse. Et imperiosus ostētator imperij in exercenda seuitia. Qualis torquatus apud Liuiū:qui filiuz seui/tia ob imperiū otemptū occidit. Vnde imperiosus appellatus est. Verum impiosus glorioſus et qñq̄ honeste significātie sunt/pro gloriā/imperiūq̄ hñte/habitionē:plenitudinēq̄ significāt:qñ inhoneste affectionez:vt dixi. Similiter questuosus et sūptuosus ab affectione magis/q̄ ab habitione/siue plenitudine veniūt. Questuosus est hō auidior questus/et lucri:vndiq̄ lucella queritās. Sūptuosus/qui auidior est sumptus/q̄ questus:et immoderatuz sumptū facit.id est immoderatas impensas. Que duo magis pñt accipi actiue/q̄ passiue:magis qz ad hoies ptinent. Vt homo questuosus homo sumptuosus. Luctuosus vero magis ad rem.vt res luctuosa:hoc est plena luctu. Nescio an liceat de hoie misero/et afflicto dicere:homo luctuo/sus:sicut fortūa hui⁹ luctuosa. Ab industria aūt nō habemus industrioſus sed industrius. Nec a ἀρετὴ virtuosus more grecoꝝ qui

non deriuāt licet habeant sed pro illo

dicūt tum id est bonus:tū id est studioſus/Aristotele q̄z/et alijs q̄busdā testantib⁹ Qd Cicero ad Terentiū imitatus est/dicēs. Jdo q̄z bonis viris/id est studioſis amic⁹ erat. Morosus a more venit/nō a mora. Primā eni habet longā vt mos moris:significatq̄z eū:qui nimis exacte nimis q̄z ad vnguē fieri oīa postulat:vt aliqñ ob id indigneť:ac iraſcať. Vt Suetonius de cesare. Circa corpis curā morosior:vt nō solū tōdereť diligēter:sed etiā velleret. Jdē de Tiberio. Sed affectatione/q̄ morositate obscurabat stilū. Cicero de senectute. At sūt morosi/et anxij/et iracundi et difficiles senes. Et idē scdo de oratore. Me quidē hercle illa valde mouent stomachoſa:et quasi sūmoroſa ridicula naz cū a moroſo dicunť:tū eni nō sal:sed natura ridetur Suetonius accepit pro cupido nimis exacte diligentie. Cicero vero adiūgit impatientiā/et iracundiā.in significato tamē illo

supiore posuit in oratore. Usqz adeo morosi sumus: vt nobis nõ satisfaci at ipe demosthenes. Deniqz sic dicit̃ morosus a nimia diligentia/et seueri tate: vt curiosus a nimia cura/quotiẽs plus diligentie/q̃z oporteat impen/ dimus rebus vel nr̃is/vel alienis: Nr̃is cũ minutissima queqz disquirimus et nullius frugis. Alienis cũ de rebus ceteroꝝ occultiorib⁹ nõ satis cũ pu dore pscrutamur/aut interrogamus. Sed nõ tã a cura curiosus videt̃ de/ scendere: q̃z a curia: cui⁹ cõpositũ est magis in vsu incuria: id est negligẽtia tã etsi curia a cura dicat̃. Atqz vt curiosus a puersa cura vocat̃: Ita cere/ brosus a puerso cerebro. Unde Oratius. Donec cerebrosus psilit vnus id est insanus/et cerebri puersi. Pannosus et ipm aliquid differẽtie habet. Is eni dicit̃ pãnosus: qui crasso panno/ac vili opertus est Nec hoc nisi de paupere dicitur: que exempla sunt plurima.

De ꝺbis inchoatis falso sic dictis Ca. xxij.

GRãmatice autores vno ore vniuersi: qui de hac re scriptũ aliquod reliquerunt: aiunt/illa verba in sco: vt calesco/frigesco/significare inchoationez. Ideoqz inchoatiua Illa in so: vt viso/desideriũ: ideoqz desi deratiua Illa in rio vt esurio: meditationẽ ideoqz meditatiua appellari. In quibus oibus ab om̃ibus dissentio. Sed priscian⁹ eruditoꝝ nuprimo potissimũ respondebo. qui (vt ordinẽ sequar) inquit in illo. Virgilij versu Egrescitqz medendo/significari inchoationẽ: Qualẽ medicum voluit esse Priscianus: quo curante quis incipiat egrotare: q̃zq̃z quomõ curari quis ante possit: q̃z egrotus sit: necesse est ergo: vt ante egrotare cepisset. Et cũ dicit̃ egrescere: vt intelligat̃ inter medendũ egriorẽ fieri. Et hoc de Turno Virgil̃ intelligit: cuius augebat̃ egritudo ad latini salubria cõsilia. Sicut de didone prius dixerat. Expleri mentez nequit: ardescitqz tuendo. Quid igit̃ attinet exempla repetere: cũ nunq̃z in sensu inchoationis reperiant̃? an illud apud Quintil̃. hoc significat? tenuit ꝯsuetudo: que q̊tidie magis inua lescit: an illud Ciceronis: Quãto plura ille miscebat: tãto hic magis in di es ꝯualescebat. Et illꝺ ecclĩasticũ: qui sordet: sordescat adhuc. Quomodo potest quid quotidie incipere validũ fieri: et quidẽ magis/qꝺ dicit̃ respcũ p̃cedentis. at inchoationẽ nihil precedit. Aut quõ quod sordz: potest inci pere sordere: et sordere adhuc id est magis certe/q̃z antea/ergo antea ince perat. Sed quid disputam⁹: cum dicat̃ qui iã sordet: sordescat adhuc? q̃si sordidior fiat: nõ aũt sordere incipiat: quia iã sordet. Ideoqz grece et hoc et cetera huiusmõi verba per verba passiua explicant̃. et illud grece sorde/ scat nihil aliud est/q̃z sordidet̃. Plautus in captiui duo. Ego q̊ tuo merore maceror: macesco/ꝯsenesco/tabesco miser. Pro eodẽ pene accepit maceror

et macesco:nisi ꝙ maceror ad animū magis pertinet:quasi affligor. Macesco magis ad corpus. Videt aūt ratio velle dici potiꝰ macresco:vt nigresco/pigresco/egresco. Sed etiā dici potest macesco/et acesco. Crebresco tñ potius dixerim/qz crebesco. verū ad rem. E diuerso Virg. maria incipiūt agitata tumescere. Et itez. fluctus vbi ꝑmo cepit cum albescere ponto. Et iterū Sin in ꝓcessu cepit crudescere morbus. Vbi quid opus erat dicere. ꝙ incipiāt res tume scere. albescere. crudescere. cū satis. imo magis ꝓprium fuisset dicere. ꝙ tumescebāt. albescebāt. crudescebant. id est ꝙ incipiebant. siue inchoabāt tumere/albere/crudere. Quid ergo significāt inchoatiua Nempe(vt breuiter finiā) qđ verba opposita a fio. calesio/frigesio/tepesio/sordesio/inualesio/egresio/et ardesio: que ideo in vsu nō sūt: quia supuacuū essz duas nos voces hre idē significātes: nec nisi vbi alterū deficit/alterius p/sidio vtimur. Calescēs pro calesiens/patescens pro patesiens: cū vtrunqz repiatur patesco et patefio. qzqz ne in simplici quidē suo reperiť siens: nec qđ ab hoc formareť siēdus. Dicemꝰ itaqz calescens: q calefaciendus. Nec desūt qui siens vtanť. sed in eo de quo loquor significato: vt in psal. xi. Et factū est cor meū/tanqz cera liquefiens in medio ventris mei. Cum in alia translatione dicať/liquescens. Ex quo liquet eiusdē vtrūqz esse significatio/nis. Idiomate quoqz italico: atqz hispano(qđ ex italico oriundū est) astipulante: apud quod pene latina voce hec verba ꝓnūcianť: et certe in hūc quē ego dico/sensū: quale est hoc omni die macresco: ogni di magrisco per quod incrementū assiduū/atqz otinuū declarať/non inchoatio. Q siquid inter huiusmōi verba in sco/q in fio/intererit: hoc esse arbitror: ꝙ hec in sco passionē ex se hñt: illa vero in fio extrinsecus allatā. Vt in egipto cesar cū hostes fugeret: elata leua natabat: ne libelli: quos tenebat madefierēt: melius qz ne madescerēt. Et cū fores aperiūtur: melius patefiūt: dicit: qz patescūt. Vt cū quis in balneo sudore irrigať: q fores sua sponte aperiuntur: magis ille madescit: qz madefit: et he magis patescūt/qz patefiūt. Inchoatiuoꝝ aūt dicunť ꝓterita: eadē esse/que ꝑmitiuoꝝ. Tamē paucissimis cure est dignoscere: qñ a ꝑmitiuis sūt: qñ ve ab inchoatiuis: quoꝝ multū differt significatio: licz crebrior sit illa inchoatiuoꝝ: vt pinguit/macruit/friguit caluit: idem est/ꝙ pinguis factus est: non aūt pinguis fuit. macer factus est/q frigidus/et calidus factꝰ: nō aūt macer/frigidus/calidus fuit Nā pinguet idem est: ꝙ pinguis est: macret/friget/calet: idem ꝙ macer est: frigidus est: calidus est. quorū preterita sūt pinguit: macruit: friguit: caluit. vix vnqz in hoc significato pinguis/macer/frigidus/calidus fuit: sed in illo pinguis/macer/frigidus/calidus factus est: vt etiā ex hoc aptius patebit exemplo

Tam cito macruisti? tā sero pinguisti: nō id significo/ꝙ tā cito macer/aut tam sero pinguis fuisti: quasi nūc talis nō sis: sed ꝙ pinguis aut macer factus es: atq; etiā talis es: siue tūc eras: siue de alio tpe loquimur. Que p̄terita quia a p̄mitiuis nō veniūt (vt significatio indicat) necesse est veniāt a deriuatiuis in sco. Unde probat etiā inchoatiua nō significare inchoatōz Quare Seruius viderit: cur his verbis p̄teritū non tribuit: quoꝝ frequentius est/q̄z suorū p̄mitiuoꝝ. Nā quod ait: quia inchoatiua sūt ideo carere p̄teritis/cassa ratio est: cū hoc verbū inchoo etiā preteritū habeat. Veruz hec verba nec inchoatiua sūt: et p̄teritū habēt. Illud trāseo/ꝙ multa sunt que pro suis p̄mitiuis accipiunt/ɔticesco/adheresco/delitesco/concupisco/labasco/obdormisco/ɔtremisco/expauesco/et his similia:

De v̄bis desideratis male sic vocatis in priscianū.

Ca. xxiij

Nam que idē autor desideratiua appellauit ip̄ius quoq; exēplo ostendit: nequaq̄z esse desideratiue significātie. Hoc eni exemplū ille affert Virgi. in. viij. Nam memini hesionē visentē regna sororis laomedōtiadem Priamū. visentē dixit ꝓ cupientē videre: qd greci dicūt Idem et in eodē exemplo Seruius dixerat. Simile est facio facesso: capio capesso: lacero lacesso: arceo arcesso: accio accerso: que possum⁹ nō incongrue desideratiua noiare Sed quero a p̄sciano: cur magis priam⁹ cupiebat videre sororē: dum iter faciebat: q̄z dū erat in troia? aut cur magis p̄amus/q̄z ceteri: aut cur solus Postremo quis nouit voluntatē ei⁹? q̄d agat/video. Quid velit nō video Quid ergo significat visere? Nimirū id quod agit p̄amus: ire ad videndū sororē. qd frequentatiuū suū declarat visito. Itaq; actū corpis hec significant verba: nō affectū mentis. Viso vado ad videndū: nō aūt cupio vidē Cicero ad atticū. Cupio equidē. et iampridez cupio alexandriā: reliquāq; egyptū visere id est (vt ego sentio) ire ad videndū. Aliter dicendū erat: viso equidē et iampridē viso. Quo certe modo ne Priscian⁹ quidē ip̄e loqui auderet. Vsurpamus tñ hec verba (quēadmodū in supioribus testati sumus) pro eoꝝ p̄mitiuis. Vt missi sūt legati visēdi causa: id est vidēdi Qd certe ita exponi non pōt: causa videre cupiendi. Tolerabiliorq; nr̄a expositio foret: causa vt eant ad videndū. Similiter facesso/eo ad faciendū: vel facio. Virgi. Haud mora ɔtinuo mr̄is p̄cepta facessit Frequētius tñ accipitur pro eo ad recedendū: vel recedo. Vt Liuius. li. ij. Facesse hinc tarquinios: aut chorinthū. Capesso eo ad capiēdū/vel capio. Lacesso eo ad lacerandū/vel lacero ꝓuocādo. Accerso/vel arcesso vtrūq; pro eo ad vocand vel voco Terentius in andria. Obstetricē accerso. Quidā etiaz in quarta

ꝯiugatõe vtunt. Ut ibi. Mitte in yoppen. et accersi symonẽ quendã: qui co gnominabatur petrus:

De verbis Meditatis nõ rite sic vocatis. Ca. xxiiij

Commodius aũt desideratiua/atq; optatiua vocarent: ea que nominãtur meditatiua in rio ꝑturio/esurio. Cicero. Utinã aliqñ dolor populi. ro. pariat/quod iã diu parturit. Et Liuius. Et qđ diu parturit animꝰ vester: aliqñ pariat: affectũ significauit/nõ cogitationem/aut actum corꝑis: qui per hoc verbũ indicat. Unde meditatio armoꝝ: meditatõ declamãdi: meditatõ gladiatoꝝ id est exercitatio. Esurio cupio edere Quintil. pater filios esurit. Valerius Martialis. viij. epigrãmatũ. In oibus vaccerra qđ ꝯclauibus ꝯsumit horas: ⁊ die toto sedet: cenaturit vaccerra: nõ cacaturit: id est cenare cupit: nõ et cetera. Vel dicamꝰ hec accipi ꝓ ꝑmitis Scaturio magis pro suo ꝑmitiuo scatet ponit: qđ est nõ solũ aquarũ/sed herbaꝝ/ceterorũq; sua sponte vbertim nascentiũ. Q. si volumꝰ sua quibusq; apta tribuere vocabula: nec a ꝯsuetis recedere: ea que sũt in sco: appellemus meditatiua id est exercitatiua. Qui eni calescit: siue calefit: quasi meditatur/atq; vt crescat: exercet. Teren. in andria. Nũc vide vtrũ vis argẽtũ accipe: an causam meditari tuã? Ea in so inchoatiua: hec in rio desiderati/ua. Atq; hanc opinor fuisse verã/et germanã verboꝝ significationẽ: quaꝫ antiquitus impositã posteritas deprauauit:

Vbi infinitio vbi gerundio potiꝰ vtendũ sit. C. xxv

Quedã oratõnes infinitiuũ magis postulant: quedaꝫ gerundium/quedã vtrũq;. Adiectiua magis infinitiuũ siue actiuũ/siue passiuũ Substantiua gerundiũ genitiui duntaxat casus. Naꝫ de acusatio mox dicã. Tu es dignus habere opes: tu es dignus honorari: tu es letus me bene valere: tu es letus me honorari Rursus tẽpus est gaudendi/locꝰ est expostulandi: commoditas est alloquendi. Participia autem/et multa adiectiua a verbis deriuata vtranq; formaꝫ sibi vendicant. Sed ꝑticipia iuncta infinitiuis dicunt seruare vim ꝑticipioꝝ: iũcta gerũdiuo vim noim. Timẽs nauigare/et nauigandi: cupiẽs discere et discendi: doctus/peritus ꝓmptus/ꝯsuetus cãtare et cantãdi. Timidus/cupidꝰ/auidus nauigare et nauigãdi. Nã illđ admonitiõe nõ indiget: optia res ẽ agricolare: recte dici. Optima res est agricolandi/dici nõ rc̃e: q̃a sic illđ resoluit. agricolare ẽ optima res. hoc resolui sic nõ potest/agricolandi est res optima nisi forte

ure et aspere sit. Res agricolandi est optima. Quare illū non ꝓbauerim: qui dixit. nō est mihi opus respondēdi. Cū esset dicendū respondere: vt sit suppositū me respondere: opus. vero appositū. Itē habeo a patre manda/tum ouieniendi te: latine dicit. Mandatū est mihi a pre ouieniendi te: latine nō dicit: quia mandatū hic verbū est. Unde nō potest regi hmōi gerundi vū. illic nomē substantiū, vnde regit gerūdiui gtūs: nisi in vtraq; oratione expositione vtaris/in ꝑma quidē vt sic intelligas. Habeo a pre mandatū ouenire te scz hoc ipm cōuenire te: in scda vero vt mandatū sit nomen: nō verbū/aut pticipiū: quasi mandatū adest mihi a pre. Ad quā tergiuersati/onē ofugere nō poterit quispiā in talibus exēplis. Habeo in tabulis pub/licis a patre mandatū ouieniendi te. Hic nō poteris: dicere cōuenire te. Itē est mihi iniunctū/ac mandatū conuenire te: vbi dicere nō poteris/ouieniēdi te. Cicero tñ ad vrozē nouo quodā modo locutus est. cū in animo habere nauigandi: pro eo/qđ est nauigare. Ut libro. i. de diuinatione. Habere q; in aio nauē conscendere. Itaq; subintelligat ꝓpositū. sue volūtatis: sicut in illo fit apud eundē. Cū illius diei mihi venit in mentē. Et alibi. Nō minus ei venit in mentē potestatis: q; equitatis tue. Ubi quidā volūt accipi gtm̄ pro ntio. Mihi potius placet subintelligi oditio/status/qualitas illius diei tue potestatis/tue equitatis: aut aliq̄d simile. Ita hic ꝓpositū siue volūtas Ut sic: cū habere in aio ꝓpositū nauigādi. Venio nūc ad accm̄ gerundñ. Dicimus itaq; induxi te ad nauigādū: nō aūt nauigare: nisi more grecoꝝ qui cū careant gerūdio: funguntur infinitiuo cum articulo. raro siue eo licet nūc quidā frequētissime vtant/vt nō veni soluere legē: sed adimplere. Pleriq; eruditoꝝ dixissent: nō veni ad soluendū legē: sed adimplendā: quos ꝙ ipe nunc imitor: imitādos q; oibus arbitror. Quā enim causā habes: vt a/lienā linguā secteris: relinquas tuā: Quāq; ne illā quidē sequeris: cū care/as articulis: quibus greci vtant. Et qđ illi habent /tu malis dicere/q̄a aut qm̄: q; ꝙ: vt in eodē. Putatis: quia veni soluere legē: cū esset dicendum ꝙ. sed ad rē. Uocaui te ad currendū. nō currere. Sto ad p̄candū: nō p̄ca/ri. sedeo ad audiendū/non audire. vado ad venandū/non venari. Rursus iussi te arare: nō ad arādū. cogito insidiari/nō ad insidiādū: timeo edifica/re nō ad edificādū. Quedā verba cū vtroq; cōueniūt. Hortor te studere: et ad studendū. flagitor respondere/et ad respondendū. paratus sū scribē et ad scribendū. ego aptus sum pugnare: et ad pugnandum. ille est idone⁹ militare: et ad militandū. Que omnia rara sūt Nā pleraq; huiusmōi accm̄ postulant: vt bonus/vtilis/commodus/malus/inutilis/incommodus: ad militandum:

De fore.affore.defore abfore cōfore pfore C.xxvi

Fore vocē quidē habet infinitiui:vt esse:significationē vero fere pticipij:qđ est futurꝫ vna cū infinitio esse. Idē est enim fore/qđ futurū esse:nō tm̄ esse/licz forez/fores/foret idē sit.qđ essē/esses/esset.Quaē cū nomie iūgi debet fore:nō cū pticipio:ne duo pticipia simul ofūdamus Spero te amatorē/vel amicū fore:nō aūt amaturꝫ fore.sed tm̄ amaturum ne videaris hoc dicere/te futurū amaturū:qđ ratio nō patit:cū futurū superuacuū sit.Idē de pticipio futuro passiui.timeo te ꝟberandū forē.Satis erat ꝟberandū:vel adiūcto infinitio verberandū esse.Participia aūt psentis tpis/et pteriti videnť minꝰ omuniōis hr̄e cū fore:qđ ad futurꝫ spectat qz̄ pticipia futuri tpis.tm̄ plus hñt omunionis. Ibi enī idē nō ouenit:qa supuacua significatio est:qđ hic nō fit.Eoqz sepe cū istis diunctū illđ fore repimus:sed ita si transeūt in nomē alioqn nō ogruāt diuersoꝫ tēporum eodē in loco pticipia.Ut spero te sapientē fore.credo me amantē tui fore/nō te.Seruat enī natura nois/nō pticipij.Opinor te acceptū illis fore/nō ab illis.Cicero spero amiciciā nr̄am notā posteritati fore:nō dixit a posteritate. Qđ siqñ repiatur retinere naturā ꝟbi:qđ mirū: Cū etiā nomen nesit:an pticipiū dubitari possit:et putari potiꝰ nomē:vt ego sū dilectus ab oñibus:q ego ero dilectus ab oibus.Nō enī ꝟ est pticipiū pñtis tpis aut futuri.nec tps pfectū indicatiui:nec futurꝫ subiūctiui:tm̄ cū pñti iungit̄ q futuro.Propt̄ qđ debz potiꝰ nomē videri:sic̄ et pticipiū futuri passiuū in nomen ouertit̄:tūcqz recipit fore:vt spero hūc puerū admirandū virum fore id est admirabilē.Cōposita aūt a fore nullaz otroversiā hñt:qa fere nuda ponunt̄ sine noie et sine pticipio:affore.vt Virgi. Affore cernētis. Statiꝰ tm̄ li.i.thebaidos videt̄ accipe p significatiōe pñtis. Sēsit manifesto numine ductos affore:qs nexis ābagibus augur apollo portendi generos vultu fallente ferarū ediderat Defore:vt Mar.Tul.otra rullū. Nec arbitrabant̄ nō defore qui illā restituerēt Abfore/quod minꝰ in vsu est:vñ dicunt̄ abfuturi.Cōfore et pfore apud comicos Profore vt Oratl. Que nocuere/sequar:fugiā que profore credā.id est pfutura esse.

De gerundiis. Ca.xxvii.

Gerundia licet a pticipijs differant:tm̄ pprie inter participia numerari possunt:sicut supina inter verba.Meritoqz pticipialia vocata sunt.Nam et casus et genera in vtroqz numero hñt.Exquo verba nō sunt sed participia siue pticipialia.Regūt pterea casū more verboꝝ/participio rūqz.Ex quo noia nō sūt.Post se inqz regūt:nō ante se.Nam eiusmodi locutō/qualis est in ouertendo dñs captiuitatē syon/facti sumus sicut cōso-

lati:inaudita et plane latina nō est. Greca figura decipiēte:vt in alijs multis interpretez. Greci eni hoc loco infinitū hñt:qđ vult ante se accm̄. Qđ multis mōis trāsferri poterat/vel sic. Dū ouerteret dñs captiuitatē syon. Vel sic. cōuertente dño captiuitatem syon. et alijs (vt dixi) multis modis. Quidā imperiti aiūt/casū pro casu poni:q̄si latine diceret:si esset dñm:q̄le est illud. In deficiēdo ex me spiritū meū. Et alibi. In ueniendo populos in vnū/et reges:vt seruiāt dño. Cū (vt ostendi) gerundiū nō habeat ante se casū. Sed ad ꝓpositū Differūt gerūdia a pticipijs:q ipa significāt rei administrationē sine tpe:illa vero tpūs sine rei administratione. Vt tenet me occupatio iuris dicendi:gerundiū est:nec tpūs significo futurū:sed rei administrationē:hoc est in iure dicēdo. Rursus tenet me cura dotis numerande:id est que numerāda est. Participiū est futuri significatiuum sine administratione rei. Nescio an dicendū sit gerundiū esse oñe pticipiū p̄sentis tpis more grecoꝝ. Cuius rei hoc argumentū est:q idē est in legēdo/et in ipso legere:qđ greci melius Et in libris legēdis idē ē q cū libri legunt:pene eodē modo quo de futuro in legendis libris videz qui legendi sūt. Nolūt aūt grāmatici gerundiū rectū habere casū:sed q̄ttuor tm̄ obliquos. Fortasse et casu recto nō caret:vt apud lucretiū atqz Virgiliū. Voluēda dies en attulit vltro Voluēda non tpūs futurū intelligit:sed rei administrationē dies videz que voluit:nō que voluenda est:aut q̄ voluet. Vnde indicat gerundiū esse pticipiū p̄ntis tēporis. Jusiurandum etiā videri potest eiusdē casus:atqz etiā vocatiui. Sed de quattuor nūc obliquis disseramus. Quo in loco breuissime stultoꝝ quorundā opinionē reprehendamus:qui aiunt:recte dici/causa essendi rex/essendi regis/essendi regem. cū nusq̄ essendi reperiatur:et si reperiret:non regeret casū sicuti manēdi/viuendi/existendi. Et de gtio iam exemplū subijciemus. Occupatō iuris dicendi. De datiuo tale est. Da operā rebus agendis. De accō vt ad accusandos homies duci pmio:primū latrocinio est. De ablatiuo/tu delectaris criminibus inferendis. Cū accō fere semp iūgimus ppositionem preter pauca quedā:que sūt loco/duco/mando/curo/habeo/pro debeo. Et si q̄ alia sunt. Vt faciendā sepulturā locarent id est alteri darent:faciendam:vel ipsi locarent ad faciendū. Vtrunqz eniz significat. Nec pticipiū est:sed gerundiū illud faciendā. Qđ exemplū sumptū est ex sulpitio. Cicero de diuinatione libro secūdo. Magis numine deorum id factum q̄z casu arbitraris et redemptoꝝ:qui columnā illam de cocta/et torquato conduxerant faciendā. quasi locarent:et cōducerēt ad faciendū. Suetonius aūt in vita cesaris. Gladiatores inq̄t notos sicubi infestis inspectoribꝰ dimicarent:vi

rapiẽdos/reseruãdos q̃ mãdabat. Curauit iaciẽdos lapides sepe legim⁹ Sed ita fere: vt alius curet: alius iaciat. Ut Cicero. vñ verrinarũ. Recẽti negotio ad te l̃as misit: mittẽdas q̃ curauit. Interdũ idẽ qui curat/et q̃ agit. Ut Plini⁹ posterior. Petis vt libellos meos/quos studiosissime ꝯparasti: recognoscẽdos/emendãdosq̃ curẽ. Et itez. Cõtinẽdos cauea nido ve curabis. Quintil. in mathematico. Positus in ea ꝯditione tristissime sortis: vt nec pena dignus sim: nisi me parricidã putetis: nec p̃mio: nisi innocentẽ. Deoq̃ ludibr̃ys miserrime sũ diuersitatis implicitus: vt impetrãdũ a vobis habeã o vñ mei fauorẽ. Plini⁹ idẽ ad Saturninũ. Presertim cum entendũ h̃emus: vt qđ parẽtibus eoz: et orbis ꝓbaret. Suetonius in vita cesaris Ut ꝯsolandos eos magis imperator: q̃ puniendos habuerit. Hũc modũ loquẽdi apud Ciceronẽ repperisse nõ memini me Jn his exemplis: vbiq̃ gerundiũ est. Illa aũt ptĩcipia in nomẽ traseuntia. putaui ad te scribendũ: existimaui hãc rem tractandã: censui tibi illud significandũ: id ẽ dignũ scribi/tractari/significari. Que oratõ idez valet/q̃ scripsi/tractaui/significaui. Sz nõ sine deliberatõe tñ q̃ incõsulto. Dicebãt aũt ãtiq̃ores rogatũ te velim: oratos vos velim ꝑ eo/qđ ẽ rogo/vt oro. Sic posteriores: quoz ex⁹ Quintil. dicebãt venio petitur⁹/venio oratur⁹ ꝑ eo/qđ est venio petitũ: venio oratũ. Sed hoc ad supini magis rõem ptinet. Illud aũt qđ Seruí⁹ ait gerundiũ esse: ptĩcipiũ est potius/aut nomẽ: cũ inquit/simꝰ etiã accõ casu vtimur: cũ volumus absolutã facere elocutionẽ: et per gerundñ modũ aliquid dicere: vt petendũ mihi est equũ/codicẽ: birrũ. Hinc Virgi Pacẽ ab rege petendũ. Nã si dixeris/petendus est coder: iam nõ per gerũ dñ modũ: sed ptĩcipialiter loqueris. Hoc nõ aliꝫ ptĩcipiũ est/seu nomẽ: q̃ illud petendũ est mihi iumentũ. Presertim q̃ gerũdia non regunt passiue: sed actiue: et ntis carere creduntꝫ: et accis p̃positionẽ anteponi volũt (sic ostendi) vt accũs/ita et abltũs amat secum p̃positionẽ. Ut in defendẽdo maior labor est q̃ in accusãdo. Jndagem⁹ (si possumus) cũ quot p̃positõnib⁹ accũs gerũdñ iungiꝫ: cũ q̃t itẽ abltũs. Accũs iungitur frequẽter cum ad: raro/tñ cũ in. Itẽ frequẽter cũ ob/ꝑter/et inter. Raro cũ. ãte vt vado ad capiẽdũ hostẽ: et in capiendũ hostẽ. Ego veni ob te/vel ꝑ̃ te redimẽdum. Inter nauigandũ ꝑ in nauigãdo sepe legim⁹. Virgi. et inter agẽdũ occursare capro. cornu ferit ille: caueto. Idẽ. Nãq̃ añ domandũ. ingẽtes tollent aios Totidẽ fere p̃positiões abltio gerũdñ fuiũt. Jn frequẽter: cetera rari⁹. De/ex/vel e/a vel ab/et cũ. Jn vt in nauigãdo. De vt de edẽdo de migrando/de agendo. Quinti. Sed quia latius fusus est hic locus/mirtusq̃ cum elocutione tractabicur: cuz p̃cipere de apte dicendo ceperim⁹ Etiã cum motu/vt Cicero ad atticũ. li. viñ. Tu qđ cogites de transeũdo

in epyrū:scire sane velim. Ex vel e:vt ex defendēdo:q̄ ex accusando vberior gloria ꝯparat̄. A vel ab. Cicero. ex quo ardescit siue amor/siue amicicia(vtrūq; eni dictū est ab amādo) Alibi quoq;. In quo etiā isti nos iurisconsulti impediūt:a discendoq; deterrēt. Et alibi. Nō distinguit a non dolendo voluptatē. Plini⁹ posterior. Sermonibus dies trāsigebat:cū a scribendo vacaret. Cū/vt Quinti. Sed ratio recte scribendi iūcta cū eloquēdo est. Variant̄ porro gerūdia per om̄es quos enumeram⁹ casus:numeros q;:et genera. Nā(vt ego sentio)hec om̄ia h̄nt in gtio:vt delectatio fruendi p̄ncipatus/fruende ꝓuincie/fruendi imperij. molestia educandoꝝ filioꝝ locandaꝝ filiarū/colendoꝝ p̄diorū. Regitq; hic gtūs aliqñ accm̄ casum. Cicero equidē efferor studio p̄res vestros:quos colui et dilexi vidēdi. Nā durū fuerat futurū:studio vidēdoꝝ p̄rm vr̄oꝝ Et quotiēs oportet loqui per relatiuum:necesse est loqui per hoc gerundiuz:vt hic dies attulit initiū dicendi/que vellem:non autē dicendoꝝ eorum que vellē. Illud Titi Liuij libro. xxi. nisi scp̄tura viciosa est:certe vicio nō caret. Nō vereor:ne q̄s hoc me vestri adhortādi causa magnifice loqui existimet:ip̄m aliter aimo affectum esse. Adhortādi eni singularis numeri est:vestri vero pl̄alis. Itez Cicero. ij. de diuinatiōe. Dolebis tantā stoicos nr̄os epicurijs irridēdi sui facultatez dedisse. Plautus in captiui duo. Noiandi tibi istoꝝ erit magis q̄ edundi copia. In dtio. Vaco agro colendo/vince pastināde/nemori succidendo. In pl̄ali vna vox est triū generū:vt vaco agris/vineis/nemoribus ꝓcurandis. Qui casus regimē nō habet. Absurduz sit nāq; dicere do operam colendo agrū:vel legendo librū. Soluēdo nō sū/nunq̄ patit̄ secū substantm̄. Ideoq; dubitari pōt:an dtūs sit an abltūs Significat autē satis facere pro eo/quo obligatus sū siue pecunia/siue remuneratiōe. Vt Quin. Placeam⁹ licet nobis fortuna nr̄a pauperi soluēdo nō sumus. Vult autē semꝑ post se datm̄:licet nō semꝑ apponat̄. Interdū etiā aliū casū. Vt apd̄ eundē. Maximi tñ viroꝝ/et quibus artis sue soluēdo nō sit humanitas. In accō:vt eo ad salutandū fratrem:ad salutandā sororem:ad salutandum sydus:ad salutandos fratres:ad salutandas sorores:ad salutanda sydera. Quod elegantius dicitur:q̄ cum regimine:vt eo ad salutandum fratres:ad salutanduz sorores:ad salutandum sidera. Per alias quoq; prepositiones similiter:sed inter raro habet cum gerundio substantiuum:rarius regimen. Vt Liuius libro. secūdo. Et ipse inter spoliandum corpus hostis veruto percussus. Et iterum. Inter accipiendas de suis commodis rogationes. De ante nullum tale in presentiaruz exemplum occurrit. In ablatiuo sine prepositione:vt fit iniuria domino fundi vel defringendo

ramo:vel ligno incidendo.res eunt ordine lite estimãda id est cũ defringi/
tur ramus:cũ inciditur lignũ:cum lis estimat:vel defringendo ramũ:inci/
dendo lignũ:estimãdo litem.Sed frequẽtius vsi sũt veteres ablatiuo plu
rali in tali genere sermonis.Vt Cicero.Orationẽ aũt latinã pfecto legẽ/
dis nris efficies pleniorẽ id est legendo nostra.Nã in singulari solebãt se
pius apponere ppositionẽ.Vt in omittendo prelio.Regit aũt hic abltus
sine prepositione casum.Vt hos accusando:illos occidendo totã ciuitatẽ
labefactasti.Cũ ppositione in tũ regit:vt in tribuendo suũ cuiqz:tũ variat
genera:vt in colendo agro.in pastinanda vinea/in nemore excidendo
Per de simili modo et regit:vt Cicero in tusculanis.Ibis pstertiz cognitis
que de nihil sentiendo paulo ante dicta sũt.Nisi dicim⁹ nihil esse aduerbiũ
nũc non nomẽ.Et variat per genera:vt de accusatore ostituẽdo:de col/
locanda filia:de pdio emendo.Per ex vel e et a vel ab nescio an liceat da/
re tali gerũdio regimẽ.Nullũ enĩ exemplũ occurrit.Variari aũt p genera
certũ est.Catho ex cataplasmatis bibendis/ex aluo lauanda ⁊ abstineas
ab offendẽda re.p. Sed cauendũ:ne illud verbũ significet motum:quale
esset reuertor ab arando vel ab arando aruo:redeo a spectando/vel a spe
ctandis ludis:cum sit dicendũ reuertor ab aratione:vel ab aratione arui
redeo a spectaculo:vel a spectaculis ludorz.Per cum/vix locũ habet talis
oratio:vt nõ pticipiũ sit:poti⁹ q̃z gerundiũ.Vt sedeo cũ viro coronãdo:
id est qui coronabit:nõ aũt qui coronat.Posset etiã hr̃e regimẽ:sed nullũ
exemplũ ad manũ est.Atqz omia gerundia cũ sociata sũt substãtiuis pas
siue accipiunt.Disiũcta vero actiue/non nunq̃z passiue vtiqz sine ppositiõe
et sine genere in casu ablatio/et quasi absolute.Vt apud Virgi.Mlitur vi
cium:crescitqz tegendo.Et alibi.Egrescitqz medendo.Et iterum. Viritqz
videndo femia.hoc est cũ tegitur viciũ:cum curat eger:cũ videtur femia
Neqz id mõ apud poetas:verũ apud oratores q̃z.Vt apud Mar.Fabi
um.Sed memoria excolendo sicut alia oia auget.Excolendo/dũ excolit:
nõ autẽ dũ excolit.Nec regit casũ:quale foret.Virit femia videndo a ma/
ribus sicut dicim⁹ vrunt viri:et equi videndo feminas.Accusatiu⁹ quoqz
cũ ppositione nõ tm̃ actiue accipi solet:vt tu es idoneus ad discendũ.sed
etiã passiue:vt hec res est facilis ad discẽdũ.Salusti⁹ in iugurtino.Pauca
sup̃ repetaz:quo ad cognoscendũ.omnia illustria magis magisqz in apto
sint.Quidã non indoctus hac etate ausus scribere est.Jamiã vrbs in picu
lo capiendi est:pro eo/quod est iam vrbs in periculo est vt capiat:siue ho
stis parum abest a capienda vrbe.Cum semp sine substantiuo gerundiuz
accipiatur actiue:aut si a neutro venit:neutraliter:nisi aliq̃:vt ostẽdumus
in ablatiuo:

De supino in tum Capitulum xxviij

DE supinis ita ait Priscianus in opendiario quodā opusculo Sed hoc interest inter amandū:qđ est gerundiū:et amatū qđ est supinū:q̄ amandū necessitatē amoris significat:amatū aūt imitatōez ad amorē.Dignū obseruatione preceptū elegātie:si modo verū:qđ minime est tū autoritate:tū ratione.Nā autoritatis loco exemplū nullū posuit Et quodnā queso ponere poterat?quid interest vado venatū:et vado ad venandū?vado piscatū:et vado ad piscatū?dormitū: et ad dormiendū? Salustius legatos ad iugurtā de iniurijs questū misit.Et iterū.Non mea culpa ad vos sepe oratū mitto.P.C.sed necessario nō imitatione. Preterea p ratione hoc fit.qđ greci pro his duobus nostris transferētes vtuntur vno suo infinitiuo cū articulo qđ nos vicissim trāsferētes nūc p gerundiū:nūc per supinū interpretamur.Quicq̄d aūt inter hec duo interest:id erit:q̄ supinū nūq̄z fere est sine verbo significāte motū ad locū: vt eo,et venio.Nā illa do filiā nuptū:do venū siue venūdo edes: spectatū admissi fuimus/latentē in se motū obtinent.Idē priscianus in alio grandi opere et multi tū ingenij/tū laboris inq̄t.Frequēter tñ antiquissimi neutro participio futuri addebāt esse:et infinitiuū futuri significabāt: vt oraturū esse:p oratū ire:facturū esse/pro factū ire:nupturū esse pro nuptū ire. qđ mihi minime videt.Nā vt cōcedam:qđ merito denegare possum: vt latine/aut certe vsitate dicamus p eo qđ est cupio filiā meā nuptū ire:et nos factū ire cupio filiā meā nupturū esse:et nos facturū esse:cū dicendū sit nupturā esse:et facturos esse.Dico aliud esse oratū ire et oraturuz esse. Ego quidē cenaturus sum:nō tñ eo cenatū vel ad cenandū Et scio te cenaturū esse.sed nō ptinus ire cenatū vel ad cenandū.Nā participiū futuri cū verbo substātiuo nō habet actionē illā/et motū quē habet verbū eo Atqui in passiuo fuerat verisimilius:si dixisset quo etiā frequētius vtuntur auctores:idē esse damnandū esse:et damnatū iri.Nā eodem loco dicere possumus:credo peccatū meū rescisendū esse:et rescitū iri.Item intelligo/scio/video/opinor/existimo peccatū meū patefaciendū esse vel patefactū iri: et cetera verba hmōi.Illa aūt:que ad futurū respiciūt:vt timeo,metuo/vereor/spero/cupio non idem faciunt.Quibus maior differētia est cū passiuo participio futuri.Ut vereor peccatū meū patefactū iri: magis.q̄z patefaciendū esse.Cupio culpam meā celatū iri.potius q̄z celandā esse Itē timeo peccatū meū patefactū iri.Et pro illo mō per passiuū participiū futuri substituimus hunc.Timeo peccatū meū:ne patefiat:vel ne patefaciat Quod

fieri nequit in alijs verbis. nō cm̄ licet dicere: scio peccatū: vt resciscat: sed rescitū iri: vel resciscendū esse. Deniq; (vt eo reuertar: vnde egressus sum: et semel Pris. respondeā/nō idem esse oratum ire: et oratur esse) alter pre sentis tpis est: vt video te accusatū ire me id est nūc. alter futuri. vt video te accusatur esse me. et tñ accusatū iri me abs te video: accipit p eo/qd ē video te vel accusatū ire me: vel accusaturū esse me: vel abs te accusandū esse me

De supino in tu. Ca. xxix

Idem autor/et in eodem quo supra dixi/opusculo ita ait. Hoc vero interest inter amando/et amatu. q amando est in ipo amore: amatu vero p amatione/vel p amore. id est p ipa re accipit. Et hoc manifestat ipa etiā interpretatio greca. sed an hec differētia vera sit: et hoc ex greco argumentū quantū momenti habeat: Prisci. viderit. Mea autē sententia tū ex supiorib⁹: que dixi in gerundio: tū ex sequentib⁹ appa rebit. Paulo post subiungit: accipit venatū p ad venationē: qūo venatu p venatione: sicut miserabile visu/p visione: et mirabile dictu/et dictione. Multis igit modis sicut et in alijs docuim⁹ locis: nomina sunt hec accipiē da magis: q̄ verba. In hoc ego a Pris. libere dissentio vel ratione quam postea dicam: vel autoritate. et potissimū Mar. Fabij: q̄ omnib⁹ sine ɔtro uersia ingenijs antepono: qui ait dictu/factuq; aliud esse: q̄ dicto/factoq; que Pris. appellat dictione et factione: que alias in significando figure sūt q̄ visione/et venatione. Preterea Quinti. vocat verba participialia: sicut a multis gerundia dicunt participialia nomia. Et (qd ad rationē ptinet) supina hec p verbū poti⁹ a grecis transferunt: q̄ p nomen. Qd si nomia forent casus ablatiui: certe alij casus nō deessent. At nemo vnq̄ auditum habet: hic dict⁹/hic fact⁹: sed tm̄ dictu/et factu. ꝓpter quod necesse est aliud esse q̄ dicto et facto/siue dictione et factione id est aliud q̄ nomen. At vi su/auditu/cognitu inquies omnes casus habent: et hi ablatiui sūt Hec pa r prudētis: aut certe par pspicacis est ratio: de qua anteq̄ dicā: libet ca stigare vulg⁹ imperitū grāmatice: pfessor qui vniuersū sane orbē stulto errore puertūt/sic semp loquētes. eo lectū: venio lectu: pergo auditū: reuer tor auditu. Qui error vnde pfect⁹: et quo ex fonte impitie emanauerit: ne scio. Sūmoq; ope allucinationē publicā admiror: q tādiu a nemine aiad uersus est. Nūc ostendam⁹/que dr̄a est inter visu/et auditu noia: et inter vi su/et auditu verba. Qñ sunt nomina significant sensus corporis. Cōiungū tur cū adiectiuis/regunt casus. Regunt etiā a verbo ꝛ participio/subserui ente quoq; prepositione: vt careo toto visu oculor/ antea priuat⁹ auditu

ſubſeruiente quoq; ꝓpoſitione: vt careo toto viſu oculoꝝ/ antea ꝑuat⁹ auditu auriū/nō nihil etiā ex odoratu. Hec oīa abſūt a ſupino. Siq̄dez nō rem/nō ſubſtantiā/nō qualitatē:ꝫ actionē:ſiue poti⁹ verbi paſſionem ſignificat. Nō diungit cū adiectiuo:nō regit caſū:nō regit nec a ꝛbo/nec a ꝑticipio:ꝫ a noie tm̄:eodēq; adiectiuo:nūq; interueniēte ꝓpoſitione: vt miſerabilis viſu/id eſt cū videt:nō aūt miſerabilis ſenſu videndi:nō facilis viſu/id eſt vt videat:vel facilis ad videndū:nō aūt q̄ habeat viſū facilē. Nō effabilis dictu id ē vt dicat/nō aūt vt dicat Optimū factu id ē vt fiat nō aūt vt faciat. Difficile fatu:qz difficile ad fandū ē. Incredibile memoratu:cū memorat:nō memoratiōe. Dignū auditu:qđ ē audiri dignū:nō vt ſenſu audiendi potiat. Impoſſibile creditu:vt credat:nō credito. Decipenſer piſcis rarus inuentu:vt inueniat ſcz nō vt inueniat. Res iocūda cognitu:vt videlz ognoſcat Abſurdū relatu vt referat Obſcenū aſpectu: cū aſpicit Et ſiqua ſūt alia. At hō ſupb⁹ dicto et dictis nō dictu. ſeuus facto et factis/nō factu. id eſt cū dicit/nō cū dicit. cū facit/nō cū fit. Res ꝛo ſcua factu et dictu/id ē qñ fit aut qñ dicit/nō qz facit aut dicit. Scipio clar⁹ adminiſtratione belloꝝ dicit:et adminiſtratu belloꝝ/qñ eſt ablatiu⁹ id ē adminiſtratione. Cato dign⁹ adminiſtratione reipu./et adminiſtratu eodem modo. At res p. digna eſt adminiſtratu/verbū eſt/ id eſt vt adminiſtret:niſi addendo gtm̄/facias nomen adminiſtratu catonis Quare in illo virgiliano/qđ Priſc. attulit. Nec viſu facilis/nec dictu effabilis vlli Qñ quidē abeſt gtūs:nō eſt nomen. vt ille vult ꝑ viſione et dictione:ſed verbū pro eo qđ eſt ad videndū vel audiendū. Nec ignoro a multis legi effabilis non effabilis. qđ putat ſumptū ex illo verſu actꝰ in philophete. Quē neqz tueri otra/neqz affari queas. Qđ ſi ita eſt/nomē eſſe ofitebimur ſed tñ nequaqz ſupinū. Multi ſcripſerūt de cultu agroꝝ nomen erit/id eſt de cultione/q̄ cultura agroꝝ Locus aūt ſaroſus nō eſt dign⁹ cultu:nempe vt colat/vel dignus coli. Homo dign⁹ amatu. puer dign⁹ doctu. liber dign⁹ lectu/ id eſt qui ameť/doceat/legat. Ideoqz cū ex oīb⁹ verbis paſſiuis liceat vti talib⁹ ſupinis :raro tñ eiſdem vocib⁹ vtimur loco noīm. Quis em̄ dicat. tu es priuat⁹ amatu meo/excluſus a doctu meo. doct⁹ ſine lectu meo! ꝑfecto nemo. Ex quo apparet/cū in vſu vulgatiſſimo ſint ꝑ verbis/vt ille liber eſt dign⁹ lectu/nō poſſe inter noīa numerari. Ea tñ q̄ ambiguū vſum habent verbi et noīs:aduertēdū eſt/vtrā in partē accipi debeāt: vt tu es dign⁹ gubernatu ſi ꝑ gubernatione nomē erit:ſi ꝑ eo qđ eſt vt guberneris: vel dignus gubernatu:verbū. Sed nomini accōmodare ſolem⁹:aut etiā debem⁹ gtm̄:verbo nec debem⁹ nec ſolem⁹. Demqz ex duob⁹ ſupinis altoꝝ actiuo verbo dare poſſis:altoꝝ paſſiuo/vt amatū fit ab amo:amatu ab amor

De participio preteriti tpis significante actionez et de presenti passionem. Ca.xxx

Participia quedā in voce passiua actionē: quedaz in actiua passio/nē significant circūspect⁹/cōsiderat⁹/disert⁹/caut⁹/tutus/ignot⁹/argut⁹/falsus/ɔtent⁹/tacit⁹/ꝓfusus/scit⁹/fluxus: et quo nōnulli vtuntur discretus Circumspectus est non qui circūspicitur: quē solem⁹ appellare ɔspicuū: sed qui circūspicit: et in omnē partē more iam spectat/hoc est prudens/et sagax Considerat⁹/incōsiderat⁹ q3 q̄ agenda ɔsiderat: aut sec⁹: nō qui ɔsiderat̄: aut nō cōsiderat̄. Disert⁹ qui ꝓbe disserit: non qui disseritur Cautus qui scit sibi cauere: nō cui caueť: Nō nunq̄3 res cui caueť: vt ꝓ cecinna Cicero. Quo res mulieri esset cautior. Tutus portus/ tuta vrbs ꝙ tueať alios: nō ꝙ ab alijs defendať. Tñ sepe passiue in hōib⁹: vt tut⁹ sum ab hostib⁹: ꝙ munit⁹/et sine ꝑiculo sum. Ignot⁹ etiā sepe actiue. vt Quintilian⁹: ne q̄s tñ erret ignot⁹ nō est filij mei nouerca: ꝫ mater. Ignot⁹ dixit ꝓ ignorans: et ꝓ hospite et alieno: nō ꝓ ignorato Argutus qui est acuta quadā/et accurata solertia/quasi acute arguens/et vestigans: nō autē ab altero acute intellect⁹ et vestigat⁹. Falsus qui fallit: vt Teren. Censen me aliquā causam fictā/falsā/ineptā/saltē potuisse ꝓloqui? Aliqñ etiā passiue vt idem. Carine falsus es: id est deceptus es. Et Salusti⁹. Nec ea res me falsū habuit. Contentus qui ɔtinet: qđ animo satisfacit: nō qui ɔtineť Tacitus homo taciturn⁹ qui tacet: nō q̄ taceť. Virgi. tñ posuit passiue. Quis te magne cato tacitū: aut te cosse relinquat. Profusus/et flux⁹ actiue apđ Salustiū. Alieni appetens: sui ꝓfusus: quasi ꝓfusor. Nā diuitiaꝝ et forme gloria fluxa/et fragilis habeť. Scitus q̄ sciens est/et argut⁹: vñ scite Platonis interrogationes dicunť astute et vafre: et cū magna arte cōposite. vt apud Terenc̄. Scitū q̄3 hominē hic ꝓrsus ex stultis insanos facit. Nisi accipe velim⁹ passiue: vt apud eundē. Scitus puer natus e pamphilo est: quasi scite/et docte fact⁹. Discret⁹ qui qualitates ꝑsonaꝝ/et reꝝ momenta discernit: nō qui discerniť. Cōplacit⁹ aūt ab actiua voce sicut fluxus venit habet q3 significationē nec actiuā plane: nec passiuā: sicut flux⁹ et inueteratus: qđ et ip̄m ab actiua voce descendit Inueterasco: neutralis em̄ verbi et actiui vna vox est: sicut passiui et deponentis/atq3 ɔmunis: cui simile est iuratus a iuro. Juratos em̄ iudices dicim⁹: qui iurarūt: et excretos edos apud Virgi. ab excresco. Et exolet⁹ ab exolesco: qđ dū est substantiuū: significat scortū masculū: et precipue iam adultū. Dum est adiectiuū significat adultū: sed raro reꝑitur. vt apud Plautum. Reliqui domi exoletam

virginē. Adultus ab adolesco Defectus quoq; qui deficit. vt Martialis Dulcia defecta modulatur carmina lingua Cantator, cign⁹ funeris ip̄e sui Quintil. Defectaq; labore senect⁹ magna ꝑs mortis nihil m̄ relinquit: nisi diligentiā. Et hec quidez significationis actiue in voce passiua. Pautiora sūt passiue in actiua. Euidēs negociū dicit̄: qd̄ videt̄ apte: et intelligit̄: nō qd̄ videt/et intelligit. Indulgētior facies apud Quintil. ꝓ pulcra: nō que alijs indulgeat: ꝫ cui alij indulgeāt. Idē in alio loco. Fili indulgētissime vidi te: nec semel vidi. Vn̄ stati⁹. Pulcrior haud vlli triste ad discrimen ituro Vult⁹: et egregie tanta indulgentia forme. Preterea honorificentissimos magnificentissimos/munificentissimos ludos cū dicim⁹: vident̄ passionem significare in ꝑticipio p̄ntis tꝑis. Ab honorificens em̄ magnificens/munificens/veniūt/licet ficens ꝓ faciens dicat̄: vel certe a magnific⁹/ munificus honorific⁹: q̄ a facio ꝯponunt̄: qd̄ est actiuū: et tn̄ ita accipiunt̄ q̄i honori/fice/munifice/magnifice facti: nō aūt facientes. Sz causa ē: ꝙ hec ip̄a a facio ꝯposita tā actie q̄ passiue significāt. Siq̄dez vocam⁹ hoiez magnificū ꝛ op⁹ magnificū: illū q̄dez magnanimit̄ faciētē: ꝫ vero magnanimit̄ factū

ꝙ participiū p̄ntis tꝑis ꝓ p̄terito ponit̄. Ca. xxxi.

Solent autores nōnunq̄ ꝓ preteriti participio substituere illud p̄ntis: nec solū latini: qui carent participio preteriti actiui: ꝫ greci q̄z qui nō carent. Cicero in bruto. Cū e sicilia decedēs rhodū venissē Nō em̄ quis discedens ꝯplicat. multū inter principiū vie: et finē interest. ꝑmū discedim⁹. postq̄ vero discessim⁹: nauigam⁹: vl̄ iter facim⁹. postea quo tendebamus: ꝑuenim⁹ Quomodo ergo dixit discedens/e sicilia veni rhodum? Nempe vtens presentis participio/pro preteriti quod deest. Quod ꝓbatur per aliquod verbum: cui non desit huiusmodi participiū: quale est ꝓficiscor. Neq; em̄ dixisset. Cū e sicilia ꝓficiscens: sed ꝓfectus. vt idem de officijs libro tertio. Si exempli causa vir bonus ab alexandria profectus/magnū frumenti numeꝝ rhodū aduexerit. Nec tn̄ quis in om̄ib⁹ verbis ꝑmissum esse/quod in decedo: vel discedo ꝑmittit̄: putet/veluti si dicas: Cū amicos salutans: qui alexandrie erant: rhodū venissem. dicendū erat amicis salutatis. Nam is/qui recedit: tamdiu recedere dicit̄: q̄diu tendit ire: dumq; perueniat. Quod non idem fit in salutando. Siquis tn̄ hoc sepius vti velit: faciat: sed temperate.

de compendio participij Ca xxxij

Habet aūt participiū talem/tantāq; nōnunq̄ gr̄az: vt sine eo non sit latina plane or̄o: vt est apud quendā ꝑsepe ꝫ vitiū admittētez

Circũdedim⁹ castris fossam:et vallũ:ne hostes venire possint:et nos op primere:quasi fossa/et vallũ ideo fiant:aut hoc prestare queant:ne hostes venire possint.Sola ratio est/ac cautio de oppressione.Itaq; dicendũ fuit ne venientes hostes/aut ne aggressi hostes nos opprimant

De participiis in ens vel ĩ ans in substantiuũ trãseuntibus Ca.xxxiii

Presentis tpis participia solent cũ substantiuant neutri generis eẽ vt accidens/stinges/antecedens/sequens/decens/dueniẽs/ pre sens/stinens apud rhetores p firmamento rationis Quedaz tñ alterius generis sunt masculini:vt oriens/occidens/pfluens p flumine:z ofluens/quo duo flumina dueniunt/Feminini.Continens p terra:que nõ est insula:vt de sicilia ad stinentẽ paz intercapedinis est.Plini⁹ maior li/ bro.vi.Olymnũ a proxima continente abest. vñ. distat passus. Animans quoq; vt Cicero Reqrat/atq; appetat ad quas se applicet sui generis ani mantes .Nõ nunq; tamen hoc nomen in neutro genere reperitur: sed ma gis in plurali.Consonãs pro littera non vocali.Pregnans vero vnde sit participium:nescio.Alia quoq; quedam huc pertinentia in nostris de phi losophia libris omodius explicantur:

q̃ participium futuri temporis in nomen transit

Et illud quidem transeundũ est:quemadmodũ participiũ passiuũ futuri temporis transit in nomen:amandus/dignus amari:colen/ dus/dignus coli:ita et actiuũ.Seneca de naturalib⁹ questionib⁹. Nullã aũt mentionẽ fecit cometaz/nõ pretermissurus:siq̃d explorati apũ illos cõperisset:pretermissurus dixit pro eo/quod est talis: qui pretermit/ teret.Nec tempus innuit:sed hominis qualitatem/atq; animi voluntatem Quintil.in.xi.Neq; omnino huius rei meminit vsq; poeta ipe pfecto non taciturus de tanta sua gloria. Non alio modo dixit nõ taciturus: q̃ per participium passiuũ iam dorsum in nomen.vt modo dixi tacendũ dignũ taceri:sic neq; omnino significauit hoc vsq; poeta ipe pfecto rem sibi non tacendã.Et adhuc Plini⁹ iunior itaq;. Partẽ oneris tui mihi vendico: et tanq; parens alter puelle nostre confero quinquaginta milia numũ plus collatur⁹:nisi a verecundia tua sola mediocritate munusculi impetrari pos se confiderem:ne recusares

De repetundis et repetundaz. Capitulum xxxiiii

Repetundaꝝ/et de pecuñjs repetundis non habet alios casus: et dubitari põt participiũ ne sit:siue nomen:an gerundiũ Verres accusatus est repetundaꝝ:vel de pecuñjs repetundis Cũ dico repetundaꝝ subintelligo pecuniaꝝ.Quo noie pecunie oñia quibꝰ diuitie constant:contineri dicimꝰ.Hec accusatio ꝑprie cadit in eos:qui cũ forent magistratus ꝓuincialibus aut vi/aut dolo eripuerunt pecunias/aut vasa p/ciosa/vestem.frumentũ/nauigia/numos.Mutaꝫ aũt e in v.repetendaꝝ cũ erat dicendũ.Sed tertia diugatio ꝓter ceteras hoc iuris habet: vt litteram hanc immutare possit:sicut accusatiuo plurali tertie declinationis licꝫ mutare eandẽ vocalez in i/dũtaxat in his nõibꝰ:quoꝝ gtũs pluralis exit in iũ:vt Seruio placet.nam Prisc.plura ꝓcepta dat. Salustiꝰ in inicio catilinarij.Omnis homines: qui sese studeñt prestare ceteris animantibꝰ: sũma ope niti decet:ne vitã silentio transeant.Ita hoc siue participiũ nomen ve siue gerundium/a tertia diugatõne natũ mutauit e in u:vel ob hoc saltẽ vt differret ab illo quod dicit ad res repetendas:vt sunt missi legati ad res repetendas:quo significatur aut principi/aut populo erepta esse vel pecoꝝ vel hominũ/vel locoꝝ ac terraꝝ/agroꝝqꝫ corpora:

Finit liber primus

secundus

Laurentij valle viri disertissimi et oratoris clarissimi de rhomani sermonis elegantia Liber scds

Prohemiū in quo de vtilitate operis. deq; honesta autoris audacia ac necessitate ad hoc opus scribendū disseritur

ACtenus de nomine verboq;. et ex his duobus composito participio. Nunc de alijs partib⁹ orationis quid singule proprietatis habeant: disseram⁹. Postea de eaꝝ disputaturi complexu. De quo ego priusq̄ dicā: non puto mihi dissimulandum: non defore qui meos hos ꝯmentarios anteq̄ legant: sumant ve in manus: putent respuendos tanq̄ aut ea q̄ haud quaq̄ vetustas statuisset digna memoratu continentes. aut vetustatem ip̄aꝫ partim negligentie partim imperitie cōdemnantes: ꝙ preterisset que essent in primis (vt ego sentio) digna: q̄ litteris mandarentur: Aut potius vtrunq; facientes: ꝙ et inepta quedā minimeq; memoratu/digna precipiā: et veteres illos perfectos sane/et ꝯsūmatos existimē minus cōmode precepisse Ego vero (vt ad illud primū respondeā) nō video cur hāc: de qua loquor materiā se indignā existimassꝫ aut. C. cesar qui de analogia: aut messala: qui etiā de singulis lr̄is volumina cōscripsit aut Varro qui de ethimologia minutissimas tractauit q̄stiones: aut marcellus pompeiusq; lingue latine indagatores: aut. A. Gellius public⁹ pene lr̄aꝝ censor: qui vt magnū quoddaꝫ annotasse se preter ceteros apud Ciceronē existimat: explicauerūt ꝓ explicuerūt: et esse in hostiū ptātez/ ꝓ potestate: que ipse indigna ducerem opere meo: Aut macrobius gellij emul⁹ qui om̄es libros videt̄ excussisse: vt aliquid in latino lingua: quod aurib⁹ hoim dignū esset: pro sua virili parte ꝯferret in mediū: aut tres illi tanq̄ triūuiri/de quoꝝ principatu inter eruditos querit̄ Donatus: Serui⁹: Priscian⁹: quib⁹ ego tantū tribuo: vt post eos quicunq; aliq̄d de latinitate scripserunt: balbutire videantur. Quoꝝ primus est Isidorus indoctoꝝ arrogantissim⁹: qui cum nihil sciat: om̄ia precipit. Post hunc Papias: alijq; indoctiores. Ebrardus. Hugutio. Catholicon. Aymo: et ceteri indigni qui nominentur magna mercede docentes nihil scire: aut stultiorem reddētes discipulum/q̄ acceperunt. Multos transeo tum indoctos quos numero comprehendere non licet: tum doctos inter quos sunt Pedian⁹ et Victorinus: quoꝝ alter ad orōnes: alter ad rhetoricos Mar. Tullij ꝯmenta

ria cõposuit. Sed prior vt etate: ita doctrina longe antecedit. Postremo nõ video: cur aliquis de grãmatica/ac lingua latina ponens/hec suo officio minora existimet: quibus nihil sane est in grãmatica et latinitate prestantius: vt primus liber potuit esse documento. Quod cum ita sit: dicaz ne eos aut imperitia hec omisisse: aut negligentia: minime vero. Sed. C. cesaris/ ac messale libri interciderunt ipor tempor culpa. Varronis vero de lingua latina dimidiati reperiunt: in quibus fortasse ea: que ego preci pio continebant. Ceteri aũt fieri põt: vt que a superiorib⁹ tractata nouissent sibi non attingenda existimarent. Deniqz multi scriptores ad nostraz vsqz memoriã non peruenerunt. Neqz vero aliquis hoc loco expectet: vt dicaz non esse contumeliosum prioribus: si quid ad illorum inuenta posteriores adficiant. Nulli vnqz ab antiquis ad eundẽ cursum conficiendũ viam fuisse precluſam. Nihil vsqz quaqz pfectũ. Nõ oĩa posse omnes. Nõ dicã id: qõ Prisc. ait artis grãmatice vetustissimos quoqz autores maxime errasse: recentissimos vero et ingenio/et diligentia longe prestitisse. Jo dicã: qõ vere possũ dicere: me nõ tam mea voluntate: que ardẽtissima erat: ad hoc opus descendisse: qz prudentissimor/atqz amantissimor consilio cũ aliorum tũ precipue aurispe/et leonardi aretini: quor alter grece legendo: alter latine scribẽdo ingeniũ excitauit meũ. Ille pceptoris (vni cm̃ mihi legebat) hic emendatoris: vterqz parentis apud me locũ obtinẽs: ad qs cũ separatim de proposito animi mei retulissez degustationeqz quandã opis demõstrassem: vterqz p se: vt pgerem: hortat⁹ est. Et vt se auctore ederẽt: iussit: vt iaz integr mihi nõ esset: illor autoritati repugnare: si repugnare voluissem. Sed currentẽ (vt dicit) incitarunt. O viros omni laude dignissimos. O de litteris/ac de litteratis optime meritos/nõ veremini ne alĩ eo: quo p ueneristis (licet pqz arduum est) pueniant. sed hortamini: incenditis: q quasi de alto manũ scandenti porrigitis. Quare querentib⁹/atqz admirantib⁹ audaciã meã/ita responsũ velim: me sũmis viris suadentib⁹ hoc op⁹ et cõdidisse/et edidisse: Quãqz (qõ ad cupiditatẽ meã attinet) que tandẽ secordia atqz ignauia mea extitisset: si omisissẽ: vt ali⁹ hanc laudẽ m̃ qualẽcũqz priperet. Sũt em̃ q nõnulla hor q a me pcipiunt: vel de me/vel de auditorib⁹ meis audita (nunqz em̃ ista suppressi) in opa sua retulerint: festinentqz edere: vt ipi pores inuenisse videant. Sz res ipa deprehendet: cui⁹ dñi vere sit hec possessio. Quor vnius libellos quosdã p amicicia cũ legendos eo psente cepissem: deprehendi qdaz mea. Et q me amisisse nesciebam: furto m̃ sublata ignoui. Parco illi⁹ nomini. Erat aũt loc⁹ de/p/et qz in oppositiõe De qua re primo libro disputaui. Et de quisqz cũ adiungit suplatiuo. Negligenter ille quidẽ: et inscite tractat⁹: vt scires aliunde decerptũ: nõ ex se

ꝓlatū:et auditū/nō excogitatū esse Conturbat⁹ tñ sum:et inquā homini/ hāc ego elegātiā agnosco:et mancipiū meū assero:teqꝫ plagiaria lege cō uenire possū. At ille erubescēs/ioco tñ atqꝫ vrbanitate elusit:ꝙ diceret/ vti reb⁹ amicoꝝ licere:vt suis. At istud inquā abuti est: nō vti. Nihil em̄ mihi reliqui fit:vbi tu hui⁹ rei/in qua ipse elaboraui:palmā semel occupaueris. Tum ille etiā vrbani⁹:ꝙ mal⁹ parens essem:q̄ filios/q̄s genuissem:et edu/ cassez e ɔtubernio eijcerē. Jp̄e tū misericordia/tū amicicia nr̄a ad se domū suā colligeret:atqꝫ educaret ꝓ suis. Destiti in illū stomachari/ intelligens multo magis mihi bona mea negligenti:q̄ꝫ illi bona ab alijs neglecta col ligenti vitio dandū esse. Quare q̄s nō videt:nō inhonestū esse ea me man dare lr̄is ex me inuenta:q̄ alij ne furto quidē sublata/ turpe sibi ducūt/ scri ptis suis inserere? Adductus sū igit̄ ad hoc op⁹ ɔponendū nō modo m a gnoꝝ hominū ɔsilio:sed etiā necessitate. Nūc ad inceptū redeundū est:

Incipit liber secundus Capitulum Primum

De illis pronominibus Mei Tui Sui

Multis in locis Priscian⁹ testatur nihil interesse/an vtamur p̄ mitiuo/an deriuatiuo in illis ꝓnominib⁹, mei/tui/sui. Quid ē em̄ inquit meus est fili⁹:nisi mei fili⁹? Et alibi mei ager est:et mei agri instrumentū. Et mei agro dedit. et mei agrum colo Similiter mei agri/et mei agroꝝ/et mei agros dicim⁹. Simi liter tui agꝝ/et tui agros/et sui agꝝ/et sui agros. Nostri agrum/et nostri agros. Vestri agꝝ et vestri agros. Et alibi. amat ille suū filium/ et amat sui filium. Benedicit suo filio/et benedicit sui filio. Petit a me vt prosim suo filio/et prosim sui filio. Et in alijs adhuc locis nisi hac ratione(vt ip̄i⁹ vtar verbis)si ipsa tamen possessio in possessorem faciat transitionem: non est congruū vti pro genitiuo primitiui possessiuo: quia vim habet compositi greci:vt Ciceroni redit suus filius:non satis cōmode pro hoc dicit̄ Cice/ roni redit sui filius. Nec Ciceronem laudat sui filius:pro suus filius et simi lia. Quia nec apud grecos bene dicitur:nisi more attico

ꝓ simplici accipiat̄. In quo Priscianū. falli vel ex hoc argumentū est:ꝙ nullla(vt solet) fere autoꝝ exempla attulit. Et de ɔtrario illoꝝ vsu reticuit. Ego āt(qm̄ de his triū ꝓnominū gtis inter me/et Prisc. q̄stio est aliq̄nto alti⁹ repetā de natura genitiui:et de vsu doctissimoꝝ autoꝝ dispu tabo. Et licet nō pauca in hanc rem m̄ dicenda sunt: non ꝓsequar tñ par/ uula et minuta quedam:vt tot verbis ille fecit: sed que eruditissimis eua/

dere volentib⁹ sint gratissima. Que cū ignota fuerint Prisciano: declarant eū nō satis stilo oratorio fuisse exercitatū. Genitiu⁹ omnis (vt taceaz siqui sint alij modi) aut actiue: aut passiue accipit. Dde etiaz possessiue: qō pene p actie accipio. Actie vt puidētia dei/bonitas dei. passiue vt timor dei cult⁹ dei. Ibi de⁹ puidet et benigne agit: nō sibi puidet/et benigne fit. Ibic timet/et colit: nō timet nec colit. Possessiue: vt sedes dī/regnū dī. Atqz vt i hmōi orōe intellect⁹. apert⁹/atqz vn⁹ ē: ita i illis ambigu⁹/et anceps. Amor dei: caritas patris: suspicio vxoris: dubiū ē de vtro loquaris: an de amore: quem deus in nos habet: an de eo: quem nos in eum. de caritate pris in filios: an filioz in patrē: de suspitione maritali: an de suspitione vxoria. Taceo p aliqñ ambo hi genitiui eidem orationi adsunt. vt in Catone maiore. Cicero. Quid de publij Licinij Crassi et pontificij/et iuris ciuilis studio loquar? Crassus studet: quod est actiue. Jus (vt sic dicā) studet: quod est passiue. Jteꝝ de officijs libro primo. Quare. L. sylle. C. cesaris pecuni/aꝝ translatio a iustis dñis ad alienos/nō debet liberalis videri. Tria igitur pnomina: de quib⁹ agim⁹: sola omniū binos gtōs sortita sunt: vnos mei/tui/sui: alteros qui iam exoleuerūt: mis/tis/sis: in quoꝝ pene locū successerūt deriuatiua: meus/tuus/suus: hoꝝ binoꝝ gtōꝝ antiquitati placuit alteros actiue significare: alteros passiue. Nam illa mis/tis/sis (vt coniectura ducor) actiue: siue possessiue significabant. Ut hec ipa: meus/tuus/suus. vnde pronomina possessiua vocitantur. Ennius libro scdo. Ingens cura mis concordibus equiparare. Plautus in penulo. Da diē hunc sospitem rebus mis agendis. Quāuis idem in milite/et iteꝝ in mercatore/tis p tui videri possit accipe: tñ hic cū Ennio mis posuit p meis: nō p mei. Qō nō licere fieri autoritatē ex autorib⁹ repetam⁹. Nec accipi vnqz mei/tui/sui/nisi passiue. M. Fabius. Et (qō inter ista difficillimū fuit) amore mei vicit etiā et matrem suam. Cicero. Quod desideriū tui ferre non posset: q me tui pudet. Virgili⁹. Quiqz sui memores alios fecere merendo. Terenti⁹. Ihoc vnū scio: hanc meritam: vt memor esses sui. Non significatur hic amor meus: quem in alterum habeo: sed (vt sic dicam) de me quem alter habet: et quo amor. Jtem non desiderium tuū: sed alterius de te: et pudor nō tuus: sed de te: et memoria non sua sed de se. Similiter in plurali duntaxat duorū. Nam sui nō variat vocē genitiui pluralis: ac ne singularis quidē vt prisciano placet. Sis eñ nō repitur: vt mis/tis. Ideoqz opinor et hec duo illius exemplo pariter intercidisse: cum presertim in vicem eoꝝ succedant deriuatiua. Habent itaqz hec duo pronomina in plurali nr̄m/et vr̄m: que respondent ad illa mis/et tis. Et item nostri et vestri: que respondēt ad illa: mei/et tui. Ut nemo nostrum: nemo vestrum: non autem: nemo nostri: ne/

mo vestri. Rursus habete curā nr̄i sicut habem⁹ curā vestri: nō aūt habete curā nr̄m: sicut habem⁹ curā vr̄m. Siq̄s exempla desiderat: sibi facile repi re poterit. In diuersa opinione Serui⁹ grāmatic⁹ est: q̄ ait. Nostri autē et vr̄i gtūs pl̄is est antiqu⁹: et ex greco est descendēs: sicut singularis ē mis et tis. Et hoc ē: vñ dicim⁹ Nr̄i causa fecit. hoc est nr̄m. Forsitan A. Belliū (vt postea apparebit) est secut⁹. Sed hos et Priscianū cū alijs in errorem (vt auguror) induxit: qđ interdū inueniūt hec nō ad aliā referri ꝑsonā: ꝫ reciproca esse. vt ego om̄ia facio amore mei. tu istud fecisti gr̄a tui. Oblit⁹ q̄ꝫ sui est Ithac⁹ discrimine tanto. Sed nō fuit causa: cur errarent. Naꝫ ita in his passio est: vt in illis. Nec alio modo/ aliq̄d ego facio amore mei ip̄i⁹ q̄ꝫ tu amore mei. vt em̄ diligor abs te: ita diligor a me. vt est apud ouidia nū narcissū. Vror amore mei. Et tu sicut ab altero. ita et a te ip̄o diligeris Et sibi quisq̄ꝫ amic⁹ est: vt alteri. Est alia preterea causa: cur errarent: ꝙ vident hec que nos distinxim⁹ ꝑ actiue/ et passiue in multis indifferenter poni. vt causa mea ⁊ causa mei: fama mea ⁊ fama mei. imago mea/ ⁊ mei. memoria mea et mei. copia mea et mei. potestas mea ⁊ mei. vsus vtilitasq̄ꝫ mea et mei. Interdū etiā ip̄a deriuatiua ꝓnoia passiue accipi: vt apud Te rent: Vt apparēt facile/ desiderio id fieri tuo. videlicet ꝙ tu desideraris: nō ꝙ desideras. Quale est accusatio mea: et crimen meū: cū accusor crimi nis/ quasi accusatio mei: et crimen mei. Sed nō satis sollertis fuit: tā facile falli. Nam hoc vltimū vbi passiue positū est ꝓnomē deriuatiuū (qđ q̄dem raꝝ est) nō magis ɔtra me facit: q̄ꝫ ɔtra veteres om̄es: q̄ hec ꝓnoia pos/ sessiua vocauerūt: id est significantia possessionē. qđ nūc nō faciūt: qđ (vt dixi) raꝝ est. Ideoq̄ꝫ non passim hoc reperias. Nō em̄ dicas ꝓ eodē do/ lorē tuū/ et dolorē tui: vt dixit Terenti⁹. desideriū tuū/ ꝓ tui. Qđ scꝫ ip̄e nō dicerē. Veꝝ qñquidē nō infinita sunt hec noia: que natura quadā ab vsu alioꝝ recedūt: nō grauabor de nōnullis singillatim dicere: dū nō grauent̄ audientes: legētesq̄ꝫ hec audire vel legere. Dicā tñ breuiter. Et res digna scitu in primis: in qua videm⁹ maximos etiā esse allucinatos. Primū ē cau sa mea venisti/ et causa mei. Causa mea accipit̄ possessiue/ eo modo: q̄ via mea venisti: pecunia mea fecisti sumptū. Iter meo sūptu fecisti. Causa mei vero passiue eo modo quo beniuolentia mei. Mod⁹ tñ prior est vsitatior. Quid aūt de hoc Serui⁹ idem sentiat: postea videro. Fama mea: et fama mei/ eiusdē rationis est: et mea fama frequēti⁹ dicim⁹. Imago mea scꝫ que mea est: vt statua mea/ et forma mea. Imago mei nempe que de me est. Sed prior modus vsitatior. Hec que sequūtur in vtranq̄ꝫ partem frequen tiora: vt alteꝝ tamen/ alterius sensus sit. Memoria mea actiue: qđ ego re/ cordor. memoria mei: quod alij de me recordantur: vel mentionē habent.

Sepe etiã possessiue eo modo/quo fama mea. Dolor me⁹:quẽ ip̃e patior dolor mei:quẽ ali⁹ de me patit̃:vel forsan ego ip̃e: simq; dolens meaz vicẽ sicut dicim⁹ misereor mei. Copia mea possessiue:quã ego possideo. Copia mei passiue:qua ego possideor. Ut faciã om̃ib⁹ copiã mei: nõ meam. Meretrix fac̃ om̃ib⁹ copiã sui:nõ suã. Potestas mea:quã habeo.potestas mei/qua habeor. Nec pulcre dicas alteꝝ ꝓ altero.vt tu vides potestatez meã:quanta est:nõ mei. Habes ptãtez mei/nõ meã:nisi aliud significet ꝓ eo/ꝙ habes eandẽ similẽ ve ptãtez.vt apud Ciceronẽ.bello marsico Quitus Octaui⁹ om̃ib⁹ faciebat sui ꝯueniendi ptãtez.vtilitas mea:aliud est q̃ꝫ vtilitas mei. Ibi possideo:hic possideor. Quintilian⁹. Sed vt aliq̃d prestaret patrie vtilitas mei:id est de me. Nã fieri põt vt in eadẽ re non sit vtilitas sua alicui cũ vtilitate sui. Quidã legũt vtilitas mei. Idem Quid nunc agam?aut quẽ vltra esse vsũ mei dijs repugnantib⁹ credã? Usus inq̃ꝫ est nõ meus:sed ex me alioꝝ. Adhuc idem. Presens quidẽ illa ꝓtin⁹ redditur merces:ꝙ omnib⁹ quib⁹ insidere:odorem mellis inspirant:et breui ꝯtactu vim sui relinquũt:vim sui non suam/sed ex se. Quomodo te captum amore mulieris.illa mallet habere copiam sui:q̃ꝫ suam. Fastidiũ mei:quo ego ab alijs fastidior:fastidiũ meũ quo ego alios fastidio.vt idem. Seu mulier omnibus exposita mortalib⁹ vanitatẽ fastidio mei/despectuq; captauit Hec sunt et his similia nõ tñ plurima:que ancipitẽ naturam habent. Cetera vero minime Non em̃ sic dicim⁹:pulcritudo mei:fortitudo tui:longitudo sui:vt imago sui.non prudentia/nõ ingeniũ/nõ sapientia/ non ꝓbitas non virtus/non innumerabilia Q: si tam parua res eos mouit:debuit e diuerso illud magis mouere:ꝙ quedam que et ip̃a non multa sunt: habent ancipitem significationẽ:sed quaz nemo nisi cecus non discernat:vt pars dimidium/medium/membrum/quid/ aliquid/multum/ et siqua alia. Quis enim non videat:cum dico/hec est pars mea: non de corporis mei parte intelligi.sed de hereditatis?Et iterum:hec est pars mei: non de hereditate:sed de corpore?Manus pars mei est:non mea: Fundus pars mea est: non mei. Dimidium tui maius est:q̃ꝫ dimidium sui:profecto de corpore intelligo. Dimidium tuũ maius est:q̃ꝫ dimidium suũ /de preda/aut de cibo/ aut de successione/alijsq; similibus intelligendũ est. Mediũ tui tangã: non mediũ tuũ. E medio mei prodijt:non e medio meo.vt Auferã iniquitatez e medio tui israel. Membrũ cũ pro patre accipitur: eandem rationẽ sequitur.vt hic puer membꝝ mei est:quasi pars mei. Sin pro membro aliquo/ et in suo significato:ita accipitur:vt caput vt manus/vt pes. Hic puer mẽbrũ meũ est:quasi sit vt caput/et manus. Hic digitus membꝝ meũ est: nõ mei. Itẽ quid mei tegisti?quid tui vidi?aliq̃d tui virgo perdes:si venatum

cū adolescētulis ꝓbis. Nō aliquid tuū. nisi dicam⁹ tui a neutrali genere/ vt Cicero de oratore li. iij. Ex quo vereor: ne nihil sim tui: nisi supplosionez pedis imitat⁹/id est de tuo/nō de te Ulixe siquid tui poliphem⁹ ꝑhendet: id oīe deuorabit: mei nihil attigit. Quicqd eī attigisset mei: statim cōtri uisset. Multū mei ille auferre pōt: sed plus tui. plus inqz de te/et de me: nō de tuo/et de meo. Itē quicqd melibee diripuisti: aliquid meū fuit: nō mei. Nūc redeo ad Seruiū: qui ait. tui causa feci/et tua causa feci/ discretionem hāc habēt: vt tui causa tūc dicam⁹: si aliqd ipi/ ad quē loqmur ꝑstiterim⁹ vtputa/tui causa te defendi. Virgili⁹ in. xij. Vict⁹ amore tui gnato san/ guine vict⁹ Cōiugis: et meste lacrimis vincula oīa rupi. Tua vo causa: cū alteri aliqd alteri⁹ otemplatione prestam⁹. Ut tua causa mancipiū tuū defendi. Si Seruiꝰ tm̄ de hoc vocabulo causa loquit: et nō i vniuersū de oīb⁹ huiusmodi: nō recte attulit exemplū alteri⁹ vocabuli: presertim non nihil natura differentis. Sin vero de oīb⁹: nō pōt vna lex dari diuersis: vt supra ostendim⁹ Si tū lex est/ et nō poti⁹ otra legē omniū vetez. Nam (vt ego dicebā) causa sepius cū ꝓnoīe deriuatiuo copulat. Dtqz hoc qui dē indifferenter siue aliena sit causa/siue tua. Veluti. siqs dicat: Epicurus vult oīa cuiqz agenda esse causa sua: mihi mea: tibi tua: illi sua: nobis no stra: vobis vra: non mihi tua aut sua: nec tibi mea: nec illi nra: nec nobis sua: nec vobis nra. Hic nihil opus est admiscere primitiuū. Sed ne fine ex/ emplo loquar (quod ipe fecit) vno ero otentus/ sumpto ex Quintiliano. Mea depugnasti causa: tua peristi. Dtqz hoc/quod Seruiꝰ precipit nobis ipe ostanter vsus est/neminē te men secutus Quale est illud in. vij. Eneidos Non spe salutis: sed mei causa: Et in. vij. Hec signa mei causa fiunt Et in ix. Vult eī intelligi sui causa matrem secutaz. Dez quid miz de Seruio cum A. Gellius: et quidem antiquior non modo nullū exitum in hac questi one potest reperire: sed etiam non optime sentit! Ita eī inquit Cur igitur Terentius penitet nōstri: nō nostz: Nihil hercle mihi venit in mentem: nisi autoritas quedam vetustatis/non minus anxie/nec superstitiose loquētis paulo post. Sed procul dubio qui rectissime loqui volet: nostrum potius dixerit/qz nostri. Et idcirco importunissime fecerunt: qui in plerisqz Salu/ stij exemplarijs scripturaz istam sinceriſſimam corruperunt. Nam cum ita in catilina scriptum esset. Sepe maiores nostz miserti plebis rhomane: nostz oboluerūt/et nostri scripserūt. Ex quo in plures libros mende, isti⁹ soboles manauit. Tu A. Gelli. de gtō nostri loqueris: nō de ntō nri plis numeri: Utrū rectius! Dt exemplū Salustij (vt mihi/et ceteris placet) in nominatiuo casu/nihil ad rem facit: neqz ad exemplū Terentij. Et qui (vt tu vis) Salustij scripturā corruperūt: nō in genitiuū mutauerūt sonū illū:

sed in ntm̃.p quem casum non audeas tu dicere/corrupte nos loqui Imo (quantũ ego sentio) incorrupti⁹. Est em̃ vna eadẽq; vox nr̃i ab eo/quod est ego genitui casus: et nominatui ab eo qd̃ est nr̃. Neq; vero ego repu/gno. D. Gellio dicenti mutatã scripturã esse a nr̃m in nr̃i. Ntm̃ tñ non gtm̃ Nã neq; aliqs in gtm̃ mutasset. neq; ratõe mutasset. Quin poti⁹ fateor. et hoc libenti⁹: p vnicũ illud exemplũ: qd̃ ipe ex Plauto ptulit: fortasse men dosũ est/dicẽs. Duox laborꝰ hoim parsissem libens mei te rogandi/et tui mihi respondendi. Dit aũt. D. Heli⁹. mei em̃ hoc in loco Plaut⁹ nõ ab eo dixit qd̃ ẽ meus: ꝫ ab eo qd̃ est ego Itaq; si dicere velis patrẽ mei/p pa trẽ meũ (qd̃ greci modo dicũt inusitate q̃doꝫ) ꝫ recte pfecto/ea q; ratõne dicas: qua plaut⁹ dixit laborꝰ mei/p laborꝰ meos Nolo equidẽ tã ofidenter (vt facit gelli⁹) scripturã mendosaz dicerẽ: et affirmare qd̃ iner ploratũ habet. Taceo aũt p damnat fortassis immeritos: q̃ nec corrupe rũt scripturã: et meli⁹ sic: dici putauerũt. Quero cur verisimili⁹ sit aliqs scri pturã illã mutasse Salustĩ: in qua nihil absurdi erat: q; hãc Plauti: q̃ con tra grãmaticox leges/qualis est Seruiꝰ q Prisc. q̃ hũc poetã in schola lecti tabãt: facere videbaꝫ? si ita diceret: duox laborꝰ hoim parsissez libẽs. meo te rogãdi/et tuo mihi respondẽdi Nulla nanq; grãmatice rõ videt posse hoc tueri Quin quotiẽs p indiuidua exponim⁹ singillatim/ qd̃ dixeram⁹ p vniuersũ: eodẽ casu vtamur: sic duob⁹ hõib⁹ laborẽ detraxi? necesse est: vt dicam⁹ mihi scz et tibi: non aũt meũ/et tuũ. Tñ (vt ego sentio) in gtõ pmi sum est: vt affert hic accusationẽ duox hõim mei/et tui: siue meam/et tuã: Quale hoc loco fit: sed dicendũ poti⁹ p pnomina deriuatiua: q; possessio siue actio significatur: non passio. Quod ego mutatum esse nolo dicere ab ipo. D. Gellio: sed grãmatice professoribus: quorum nihil est supercilio su perbius: nihilq; improbius: et ad emendandos libros/ vel corumpẽdos potius magis auox. Preterea Plautus licẽtia verbox potest dici vsus in qua fuit plane nemo liberior. Postremo quid habet momẽti ex vno au tore et eo poeta afferre vnũ exemplum in tanto numero omnis generis autox: qui adeo refugerunt dare actiuam significationẽ his tribus geni tiuis primitiuox: vt eos mutauerint in alterã vocẽ: genitiuis aliax dictio nũ cũ quib⁹ diuncti erant natura repugnante minime mutatis: vt Cicero in gabiniũ/et pisonẽ. Dico mea vni⁹ opa rempublicã esse liberatã Idẽ ad atticũ. Soli⁹ em̃ meũ pcẽm corrigi nõ põt. Idez p murena. Ex tuo ipsius animo dieturã ceperis. Non dixit/ac ne dicere quidẽ potuisset/ mei vnius opera: mei solius peccatũ: tui ipi⁹ animus. Et in plurali Quintilianus. De inde cum satis vires eorum explorauerint: sue iporum fiducie permittunt Non dixit sui ipox fiducie. Quid multis! Cum etiam apud recentiores

(de xp̄ianis loquor) hoc sit obseruatissimum: vt in p̄s. xlix. et. lxviij. ſm he
braicā veritatem quoꝝ alter ita incipit. Dñe clamaui ad te: festina mihi:
exaudi vocē meā clamantis ad te. Alter sic. Exaudi de⁹ vocē meā loquē
tis: a timore inimici seruauit animā meā. Et in. lx. ſm aliā e greco translati
nē. Dñe memorabor iustitie tue soli⁹. Est aūt soli⁹ nō feminini generis/ sed
masculini/ vt ex greco apparet. Referr̄ q3 ad dñm: nō ad iustitiā. Itē libro
regū secūdo. Sustulit de latere meo ancille tue dormiētis. Et in euāgelio
Luce. Et tuā ip̄i⁹ animā gladi⁹ ꝑtransiuit Nec desūt quidā imperite docti
qui conant̄ illud exponere: tuā ip̄i⁹ animā/ aliud esse q3 tui/ si tui dicere lice
ret. Hoīes ignari nō solū theologie: sed etiā lr̄aꝝ. Interrogēt grecos: et
repient penes eos/ vñ nos sumpsim⁹/ tui esse/ nō tuā: cum illi nō habeāt in
his trib⁹ ꝓnominib⁹ quā nos elegantiā Ideo apud eos est pater nostꝝ
vel nostri: qui es in celis. sanctificet̄ nomen tui. adueniat regnū tui. fiat vo
luntas tui. sicut in celo et in terra. panē nostri: vel nostꝝ da nobis hodie. ⁊
dimitte nobis debita nr̄i vel nr̄m sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄i vel
nr̄m. Que nos ne barbare loq̄remur: mutauim⁹ in ꝓnoia deriuatiua. Ex
quo apparet nō modo illud. A Gellij maiores nr̄i ꝑ gtm̄ ɔtra grāmaticā
veꝝetiā illud maiores nr̄m ɔtra vsū eē: poti⁹q3 in tali genere vtendū deri
uatiuo nr̄i q3 p̄mitiuo nostꝝ: licet hac ratione nō vteremur: nec vsq3 ɔtra
riū exemplū repire ɔtingit nisi vnū in epl̄a quadā Ciceronis ad Curionē
sic dicētis. Eā aūt vni⁹ tui studio me assequi posse ɔfido. qđ et si defendi
posset. studio ꝓ gr̄a et fauore vel amore alioꝝ erga te. vt apud Oratiū ad
Juniū. Ne studio nr̄i pecces. tñ malim dicē. id factum esse vicio librarioꝝ
Ac ne semꝑ culpā reijciā in librarios falso: dabo argumentū: cur et prius
et nūc merito in illos impetū faciā. In ꝓxia statim epl̄a legit̄ bis Tyrāno
publio lentulo ꝓ eo qđ est tribuno plebis. Et in precedēte libro ad lentu
lū: qui est illi⁹ opis prim⁹: bis etiā idē viciū est in secunda/ et. xi. epl̄a. Et cū
om̄ia (vt reor: maximā em̄ partē vidi) exemplaria: que in italia sūt: mēdo
sa/ et deprauata hoc vicio essent: null⁹ tñ tantū viciū aiaduerterat. Itaq3
sicut nūc illud emendam⁹: ita hoc quoq3 emendare: ⁊ in pristinā sincerita
tem restituere audeam⁹: sic eam rem tuo vni⁹ studio me assequi posse confi
do. Nec alia causa factū est: vt Teren. dixerit: salu⁹ sum meo presidio: atq3
hospitis et nō presidio mei/ atq3 hospitis Quē imitari petrarcha si sciuisset
nō titulum opi suo indidisset de sui/ et alioꝝ ignorantia: sed de sua. Aliud
nanq3 est ignorantia sui: aliud ignorantia sua. si tñ sentit de ignorātia q̄m
de se habuit: recte dixit. Et vulgo dicim⁹: scio tuas diuitias: q̄ te pauperez
q̄reris: nō tui diuitias Aspicite liberos meos: q̄ dicor orb⁹. nō mei liberos
Cernat sua p̄dia: q̄ mihi vnū fundū inuidet: nō sui p̄dia Ubi nō mō gen⁹

dissimile est antecedenti: et relatiuo: sed etiã numer⁹. Quanq̃ (qd̃ validissi
mũ est) ingens d̃ra significationis est inter primitiua ꝓnomina: et deriua
tiua. Sed ista om̃ia fieri cogit: ꝙ nõ licet primitiuis genitiuis dare signifi
cationẽ actiuã. Cui⁹ rei et illud maxim argumentũ/et aptissimũ est: quod
subijciã/nulli adhuc grãmaticoꝝ intellectũ. ꝙ dicim⁹ mea/tua/ sua/nr̃a/ et
vr̃a/interest/et refert: nõ aũt mei/tui/sui/nr̃i/et vr̃i. Est aũt illud mea/tua/
nõ ex ꝑte ante (vt quidã volũt) sed ex parte post: nõ aliter q̃ cũ dicimus
hoc interest illi⁹: quasi hoc est officiũ illi⁹. Ita hoc interest mei: si liceret mei
aliter accipe q̃ possessiue. Nũc dicim⁹ mea in voce possessiua: sed ita tñ/vt
sit p̃mitiuũ: et substantiuũ: et nõ adiectiuũ. Deniq; ita/acsi dicerem⁹ mis re
gi ex ꝑte post/atq; ido hoc verbũ habere ante se ntm̃: sicut sum/es est. Sz
in neutro genere: quis dubitat/cũ om̃ia plena sint exemploꝝ? Cicero pro
plancio. Siquid mea min⁹ interest: id te forte magis delectat. Et ꝓ eodez
Nõ solũ quid cuiq; debeaz: sed quid cui⁹q; intersit. Et ꝓ sylla. Vr̃a em̃ q̃
cũ sũma elegantia et integritate vixistis: hoc maxime interest. Et pro lege
manilia. Illud primũ parui refert. Vbi etiã dicere possem⁹: id mea parui
refert. Sed hoc nihil ad pñs tps. Hec om̃ia resoluũt̃ in verbũ substantim
hoc modo. Siquid min⁹ meũ est: quid cuiusq; est vr̃m? hoc est maxie. Il/
lud parui momenti est: vt appareat nõ differre naturã verbi substantiui/ et
hoꝝ duoꝝ impsonaliũ verboꝝ: nisi ꝙ illud naturaliter post se ntm̃ postu/
lat: hoc gtm̃: sed actionis: siue possessionis more verbi substantiui. Et hoc
in ceteris nominib⁹ ac ꝓnominib⁹ nihil dubitationis habet: quoꝝ geniti
ui actiue/passiue/possessiue/et siquis est alius mod⁹/accipiunt̃. Mei aũt/tui
sui/diuersam naturã habent. Quid igit̃ faciendũ erat? hec passiue accipiũ
tur/siue possesse: nõ actiue, siue possessiue Illa verba post se volũt gtm̃ acti
uũ siue possessiuũ. Danda ergo fuit vox possessiua ꝓ significato p̃mitiui:
nõ gtũs possessiui: qui idez erat: qui est p̃mitiui: sed ablatiu⁹: qui natura ẽ
genitio simillim⁹/et in genere feminino vel tanq̃ triũ geneꝝ medio vel sua
uitatis gratia: ne duꝝ videret̃ meo/tuo/suo/nr̃o/et vr̃o. Ideoq; hi ablati
ui iungi sibi patiunt̃ adiectiua illa/tanq̃ actionẽ possessionẽq; significãtia
in genitiuo: vt supra demonstrauim⁹: sic mea soli⁹ interest: tua vni⁹ refert:
sua ip̃i⁹ interest: non mei soli⁹/tui vni⁹/sui ip̃i⁹: nisi in alia loquendi figura:
de qua mox subijciã Vnde maxime palã fit: nunq̃ hos gtõs sumi/nisi pas
siue: vt habeo curã mei soli⁹: nõ meã solius: habeo curã tui vni⁹: nõ tuam
vni⁹. vnusquisq; curã gerit sui ip̃i⁹: nõ suã ip̃i⁹ Cur ita? qr passio hic signi/
ficat̃: ibi supius vel actio/vel possessio: cuius rei vnũ exemplũ suffecerit ex
Terentio. Hem tot mei soli⁹ soliciti sunt causa: vt me expleant. Et planum
quidẽ iam fecim⁹: tres genitiuos mei/tui/ sui/passiue semꝑ poni. Me⁹ tuus

ſuus plerūq; poſſeſſiue. Ideoq; cū actiue vtendū eſt illis primitiuoꝝ gtis mutari ſonū de i in a. Nūc aliqua addenda ſūt de his dictionib⁹: q̄ legitie diungūtur cū hmōi ꝓnoim gtis. Nec eniz omnes pñt. Ante oīa nullum ſubſtantiū in cōſortio ſuo ſuſtinēt. Ut filij nolo domi recedere reſpectu mei pris. Qd nō tam placuiſſe Priſciano reor: q̄z per imprudentiā eſſe lapſum cū dicit: mei Priſciani eges: tui Priſciani egeo. Et alibi. Ego Virgilius: tu virgilius: ille ꝟgilius. mei virgilij: tui ꝟgilij: illius virgilij. Hec enim oratio declarat meū. Priſcianū/Virgiliū ve. aut tuū: nō me Priſcianū/Virgiliuz ve: aut te: non aliter/q̄z ſi dicas: eges mei patris: egeo tui domini. Quod ꝓfecto non eſt ꝑmitiuoꝝ ab eo/quod eſt ego/et tu: ſed deriuatiuoꝝ ab eo qd ē meus/et tuus. Neq; diſcrimē facit: ꝙ hic appellatiū nomē eſt: ibi ꝓpriū Virgi. Si qua tui coꝛdonis habz te cura: venito Et alibi. Enee mihi cura tui. Et itez. Eneeq; mei: que a meus/tuus: nō ab ego: tu veniunt. Itaq; ſic emēdemus Priſcianū: qui cū de latina lingua ꝙponit. antiquitatē o ēm coꝛ/rigens/nomē ſuū latine ploqui neſciuit Mei qui ſū Priſcian⁹ eges. tui egeo qui Priſcianus es: vel me ꝑſciano eges. te ꝑſciano egeo: vel tui/vel te ꝑſci/ano egeo. Nā illud apli ad Coꝛinthеos. Salutatio mea manu pauli e gre co eſt ſumptū Tertiū vero exemplū: qd idē protulit. il lius Priſciani eget: recte dicit. Nō hñt eni cetera ꝓnoia ancipitē naturam vt illa tria: de q̄bus diximus. Ideoq; vez eſt/hos ipos gtios reſpuere cō ſoꝛtiū ſubſtantiui: vt me in poſſeſſiuoꝝ quidez foꝛma illud pati velint. Ui dimus licere dicere meā vni⁹ operā: tuū ſolius ſtudiū. Nō tñ dicemus meū Laurentij ſtudiū: ſuū Priſciani prediū. ſed meū ſtudiū. qui ſū Laurentius. p diū ſuū: qui eſt Priſcian⁹. Neq; tñ ob id excludo: ſi gtios hos paſſiue acci/piam⁹ eo mō: quo exēplū ponemus. Mā (vt ſupius docui) aliq̄ duos ge/nitios altez actiue: alterū paſſiue poſitū videm⁹ vna iungi: vt q̄d de. P. Li cinij Craſſi iuris et ciuilis/et pontificij ſtudio loquar: Ita fit in ꝓnomie: vt idē autoꝛ ad atticū. Mihi fuit et laudis nr̄e gratulatio tua iocūda: et timo ris oſolatio grata. Et itez. Uehemēterq; tua ſui memoria delectat. Qd ſi igit hec ꝓnoia ſiue in gtio paſſiue: ſiue mutata in vocez poſſeſſiuoꝝ actiue nō admittāt gtios ſubſtātiuoꝝ: nūquid admittūt oim adiectiuoꝝ? Non o pinoꝛ. ſed ꝓprie ſoloꝝ ptcipioꝛū/ptcipialiūq; gerūdiuoꝝ: et frequētiſſime illoꝛū triū (vt quidā volūt) ꝓnoim vni⁹/ſolius/et ipius: et ſiqua alia q̄ ra/ra ſūt: de quib⁹ moꝛ dicā: ꝑ gtm cū ptcipio. Cicero ad lentulū. Quocūq; tpe mihi ptās pūtis tui fuerit. Per femininū ſed cum gerūdio. Ouidius he roidū. Copia placāde ſit modo parua tui. Per vocē mutatā in poſſeſſiuū: vt ad Ciceroné cato. Libenter facio: vt tuā virtutē/innocentiā/diligentiaz

cognitã in maximis rebus domi togati/armati foris pari industria administrari gaudeã. Cicero de oratore. L. Crassum quasi colligendi sui causa se in tusculanũ otulisse. Sed hoc gerundiũ est: et ea exempla: que sup attuli quoꝝ vnũ fuit: sustulit de latere meo ancille tue dormiẽtis: ad qd pnomẽ malo referri illud dormiẽtis: quod est adiectiuũ: qz illud ãcille: quod ẽ substãtiuũ: ita vt si abfuisset pticipiũ: vix tolerabile fuẽrit futuꝝ. Quale Boethi Solank mesti nũc mea fata senis. Quintiℓ etiã solet omittere pnomẽ. Ut Accepi fateor illũ: qui solutus q̃z nõ sequebaℓ: quẽ non gaudiũ redempti/onis: nõ letícia plati/non hortãtis erexit pris amplexꝰ. Et in eodez libro. Rus/seruulos/penates: et oĩa vtiliora ꝑperãti festinatiõe parẽtis addixi Omisit sui: vt esset non letícia sui plati: et meus: vt esset non meus hortãtis amplexus: et itez mea: vt esset q̃z festinatiõe mea parentis. Poete etiã frequẽter. Ouidius heroidũ. Deniq̃ quisquis erat castris iugulatus achiuis Frigidus glacie pectus amãtis erat: id est meũ amantis. Idez. Illa meis oculis species abeũtis inheret: Cũ pmeret portus classis itura meos Dulsus es amplecti: colloq̃ infusus amãtis/Oscula per longas iungere pressa moras. id est tua abeũtis: et mea amãtis Idẽ in eod opc/ꝫ invsitatius. Et flesti/Et nros vidisti flentis ocellos. nostros dixit pro meos: et flentis pro flentiũ. Est eni illud flentis gtũs singularis: nõ accũs plakis. qd accentus pbat: cũ tales accusatiui habeãt vltimã longã: que hic non est. Hoc dixi: qa quidã hũc locũ exponũt per accm. Illa diuersitas numeroꝝ meos/siue nostros amãtis vix alĩ/q̃z poete pmissa est Postremo hec pnoia/siue in p/mitiuoꝝ gtis: siue in possessiua voce (vt dixi) maxime gaudent illis tribus vnius/solius/ipsius: quorũ multa exempla iã protuli. Nec ab re fuerit/sicut vnius: ita duoꝝ/triũ/q̃ttuor posse dici. Itẽ oĩm/cuiusq̃/pluriũ: et siqua sũt adhuc: vt vestrã duoꝝ/vel vestrã triũ/vel vr̃am oĩm operaz desidero: pro vestrũ. Cicero de oratore li. iĩj. Sed volũtati vr̃e oĩm parui. Cuiusq̃ aptꝰ cũ pnomie sui siue suus diũgitur: vt vellẽ nosse/que sit sua cuiusq̃ sentẽtia non sui cuiusq̃. Brutus ad Ciceronẽ. Qui vr̃is paucoꝝ respondeat laudibus. pro vestrũ. Ieꝝ iam huic questioni finem imponamus:

De Meme tete tutu sese Ca. iĩj.

Eadem hec tria pnomia geminari etiã solent: ꝑpria quidẽ per figuram meme/tete: tertiũ sine figura: Virgiℓ. in. ix. Meme adsũ qui feci in me cõuertite ferrũ o rutuli. Et in. xi. Meme duce ferrũ: corripite o rutuli. Et in. xĩj. Uerte oĩes tete in facies. Sed hoc videri potest esse sine figura Non eniz est ita acre/et ardens: vt apud Quintiℓ. Tete hoc loco mulier interrogo. In ntio plane semꝑ figuratũ est: vt Cicero in ãtoniũ. Tutu facce

illas incendisti. Sese (vt dixi) nunq̄ figuratū est: vt idē. Hic viri fortissimi sanguine aspersus sceleratā gratulantibus manū porrigens/in templū Jouis contulit sese. id est se:

De Nostras Vestras Cuias Ca. iij.

Nostras/vestras/cuias/nō tm̄ patriā/nationēq̄ innuūt: ꝫ etiā ptes et quasi sectam: vt nostrates philosophi nō sūt ita populares: q̄ fauorabiles: vt vestrates: qui ab epicuri schola ꝓdierūt. Et cuiates pbi vos estis stoici: ne an achademici: an peripatetici: an nostrates epicurei? Cicero. Putares ne vnq̄/vt mihi verba deessent/non solū ista vestratia oratoria: sed hec etiā leuia nostratia:

De Iste et Ille Ca. iiij.

Iste/et ille (si audire Prisciānū volum⁹) hoc differunt: q̄ iste spatio ꝓpinquiore: ille aūt longiore intelligit. Cui⁹ autoritas plurimos in errorē induxit: qui pro istud dicūt illud: veluti si ad hoiez longe positū scribas: si quid noui in illa vrbe ē/mihi notū facias: pro eo qđ est in ista vrbe Quod nō mediocre peccatū ē. Nā de me loquēs dicere debeo: hoc caput: hec manus: hec ciuitas. De te vero istud caput/ista man⁹/ista ciuitas. De tertia aūt psona/illud caput: illa manus illa ciuitas. Cicero in antoniū. Remoue paulisper istos gladios. Et in eodē libro. Tu istis faucibus/istis lateribus ista gladiatoria totius corpis firmitate tātū vini in hippie nuptijs exhauseras vt tibi necesse esset in conspectu populi. rho. vomere postridie: Hoc est istis tuis faucibus/istis tuis lateribus/ista tua firmitate. Ñ na/scunt̄ aduerbia istic/istinc/istac/istuc/istorsū/isto. Vt idē ad lētulū Qui istinc veniūt: aiunt te supbiorē esse factuz: id est qui ab ista ꝓuincia in qua agis: huc in italiā: rhomāq̄ veniūt. Aliq̄n tamē iste accipit̄ pro hic: vt idez q̄ in cundē. Cū isto tpe stent cum gladijs armati. Et Quintil. Juuenis iste: de quo sūma in rebus humanis monstra finguntur. Et iterū. Juuenis hic patris sui heres solus inuētus est. Ille quoq̄ non nunq̄ per dignitatē aut p eminentiā ponitur/indicans esse: q̄ omnes debeant nosse: vt alexāder ille magnus. ille censorius Cato. architas ille tarentinus:

De Hic et Is Itē de Idem et ad Hoc Ca. v.

Hic/et is habēt potius illam: de qua modo memini Prisciani differentiā. vt hic spatio ꝓpinquiore: is vero longiore intelligat̄. Multū tamē in locis vtrunq̄ locū habet vt qui prefert virtutē diuitijs: is sane fortis est: vel qui p̄fert: virtutē diuitijs: hic sane fortis est: vel per ꝯparationē vt

quecunq; mulier adultera: eadē venefica est. Et fere per hec duo ꝓnomia licet sic loqui: nec per vlla alia: licet poete vtātur ille pro is: quia amboruz eadē pene significatio est. vt Orati⁹ de arte poetica. Qui didicit: patrie q̄d debeat: ⁊ q̄d amicis Quo sit amoē parēs/quo fr̄ amādus/⁊ hospes Q̄d sit ɔscripti. q̄d iudicis officiū: que Partes in bellū missi ducis: ille profecto Reddē ꝑsone scit cōuenientia cuiq;. Quare sanctis viris e greco transferē/tibus sic ꝑmittamus dicere. Nō qui se ip̄m commendat ille ꝓbatus est: sed quē deus ɔmendat. Possūt aūt hec eadē duo/de quibus loquor: ꝓnoia/et alio modo vsurpari. Vt alexander paruis copijs fretus/suꝑauit dariū cū infinito exercitu/et id in adolescētia. Vel et hoc in adolescentia Item ⁊ hoc modo. Pauca vestis/et ea detrita ⁊ sordida potius q̄ꝫ ⁊ hec. Paucis numis superbit nec ijs suis: ꝫ aliūde corrogatis potius q̄ꝫ et his. Idē/q̄d est ab is ɔpositū/quasi pro etiā poni solet: vt Cicero. Et huic coniuncta est beneficētia: quā eandē vel benignitatē/vel liberalitatē appellari licet id est quā etiā Quintil'. Si causā veneficij dicat adultera non. M. Catonis damnata iudicio videt̄: qui nullā adulterā nō eandē esse venefica dixit. In hoc ꝓnomie idem annotaui quiddā dissimile ab is. quia ibi potest addi copulatiua: hic non potest. Q̄d tamē affirmare nō ausim: vt quācunq; in sedem migrat apiū rex: in eam ⁊ apes ipse comitant̄. At si dicam in eandē tollam copulatiuā: sic. In eandē apes ipse comitant̄. Nam idem habet in se velut vim copulatiue Hoc cōpositū cū p̄positione ad/significat p̄terea: vt apud Salustiū. Cognouerā paruis copijs bella gesta cuz opulentis regib⁹: Ad hoc sepe fortune violentiā tolerasse: facundia grecos: scientia belli gallos ante romanos fuisse:

De prepositione cum Ca. vj.

Cum p̄positio per appositionē nō iūgitur rei notāti instrumentū: ꝫ comitē. Et hoc est q̄d Quinti. ait. vt queramus nūquid apud nos sit vis quedā septimi casus: et apud grecos sexti: nā inq̄t: cuz dico hasta ꝑcussi non vtor ablati natura: nec si idē grece dicā datiui. Propter q̄d Seruius/et quidā alij: plane affirmant esse septimū casū. Q̄ aūt nō vtamur ablatiui natura: hanc causā existimo: ꝙ abltūs aut vi nois regit̄: aut vi verbi aut aduerbij: aut postremo intercidente p̄positione Quoꝝ nihil hic fit: nisi volumus errorē quorundā sequi: qui subintelligūt p̄positionē cuz. Et quō subintelligi potest: que ne poni quidē potest? Naz ꝑcussi cū hasta/inauditū est. Instrumentū eni ꝑcussionis hasta est. Peccauitq; non incelebris huius etatis vir: qui scripsit gladiū: qui cū se percusserat: eduxit. Percussi igit̄ gladio: non cum gladio. Impuli te pugno/nō cum pugno. Video te oculis:

nō cū oculis. Tango te manu: nō cū manu. Deleuit eplam lachrymis. Absterſit ſordes aqua Siccauit cretā: Liquefecitqz cerā igni Nō aūt cū lachrymis: cuz aqua: cū igni. Sed hos fefellit: q aliqñ illa ꝓpoſitio videri poſſit iuncta nomini inſtrumentū ſignificāti: vt acceptus eſt a nobis cuz honore: magna cū beniuolentia ſcripſit: cū mira affabilitate me allocutus eſt: cū ira truculentia me aſperit: Ueruntamē hi ablti inſtrumentū nō ſignificant ſed comitē. Si quidē acceperūt me hoies inſtrumento corpis/nō honoris ſed honore comite. Scripſit miniſterio manꝰ: nō beniuolētie: ſed hac ſocia. Allocutus eſt lingua operatrice: affabilitate pñti: ꝛ aſperit inſtrumēto ocu lorū truculentia ſuffuſoꝛ: que nihil facit ad ipam inſpectionē: ſed oculi Sūt qui velint Priſcianū ſenſiſſe/cū haſta ꝓcuſſi: dici poſſe: vel hāc ꝓpoſitionez ſubintelligi. Ego vero affirmo neminē antiquoꝛ neqz ꝓtuliſſe hanc: neqz ſubintelleriſſe:

De Circiter Ca. vij

Circiter Priſcianꝰ inquit ad tēpus ſolū ptinet: vt circiter calendas Januarias. Imo et quidē frequētius ad numeꝛ: vt circiter duum miliū militū: circiter decē miliarioꝛ. Sed aliqñ etiā ad locū: vt Caſſiꝰ. Emina lapidē fuiſſe quadratū circiter in media arce iunctū/candelis q̄z verſuz

De verſus Ca. viij.

Verſus otra naturā ꝓpoſitionis ſemꝑ poſtponit: vt italiaz verſus megarā verſus. Liuius. Duo rhomana vno loco ꝓpius albā: tria albana rhomā verſus. Saluſtiꝰ. Deinde philemnon are: quē locū egyptū verſus finem imperij habuere carthaginēſes. Cicero de diuinatōe. Qui cū exercitu luſtrato Aretiū verſus caſtra mouiſſet. Surſum/ſiue ſuſum verſus frequēter legimus. Nōnunqz dicit verſū: ſicut aduerſū. Nā ita verſus/ſicut aduerſus vnde quoqzuerſus: et vtroqzuerſus id eſt in vnāquanqz partem et quocūqz: et in vtrāqz ptem: et deoꝛſū verſus. Atqz neſcio quomō nō reperio hanc inter ꝓpoſitiones eſſe numeratā: an quia poſtponit: et nō ꝓponitur? Ne tenus quidē prepoſi ſolet. de qua nūc dicā Et tamen eſt ꝓpoſitio An quia nō vice ꝓpoſitionis fungitur: quotiens alia adeſt ꝓpoſitio? vt ad occidentē verſus. quo quidem modo aduerbium eſt. vt vſqz: que et ipſa ſic aliqñ in oratione collocatur ad occidentem vſqz:

De Tenus Ca. ix

Tenus vt dixi (semp postponit. Atq; in singlari vtiq; cũ abltio: vt hac tenus qua ten⁹ verbo ten⁹ capulo tenus. In pluraliv̄o cũ gtio etiã/nõ solũ cũ abltio. Sed q̃ntũ ego sentio cũ gtio tũc/aut necessario/aut venustius fit: p̄sertim more grecoꝝ: cuz res est: vel gemina/vel numero singulari carens. Neq; hoc apud poetas modo: sed etiã apud oratores Virgil. crurũ tenus hispida nanti. Et iteꝝ. Et crurum tenus a mento palearia pendẽt. Quintil. in xij. Sed ille vir bonus: qui hec nõ vocibus tm̄ sibi nota atq; noibus auriũ tenus in vsũ lingua ꝑcepit. Sed qui v̄tutes ip̄as penit⁹ mente ꝯplexus ita sentiet. Celius. Jã illi rumores de comitijs transpada/noꝝ cumarũ tenus caluerunt. Curtius. Pauci hostiũ tenus exacti penetrauere ad portũ. Est aũt significatõ vsq; ad. Vmbilico tenus/vsq; ad vmbilicũ: ethyopia tenus nilo tenus: vsq; ad ethyopiã: et nilũ. Aliqñ etiã ꝓ nõ vltra. vt gessit cõsulatũ titulo tenus id est non vltra q̃ titulo. cuiusmodi nõ nulla ex superioribus exemplis sunt:

De Pridie et Postridie aduerbijs Ca. x.

Pridie: et postridie quẽadmodũ tenus/genitio ꝯuiunt: et nõ nunq̃ etiã accõ. Vt pridie illius diei: postridie nonaꝝ decembriũ Cicẽo ad atticũ: pridie ꝯpitalia memẽto. Titus Liuius libro. vi. Etiam postridie idus rebus diuinis suꝑsideri iussum. Inde vt postridie kalẽdas/ac nonas eadem religio esset: traditũ putant. Idem libro. xlix. pridie parilia medio ferme die atrox cum vento tempestas coorta:

De hei heu et heheu ve et ꝓcul Ca. xj

Hei quoq;/et heu simile quid obtinẽt. Tamẽ alteꝝ datiuo: alterum accusatio iũgitur. Vt hei mihi qualis erat: q̃ntũ mutatus ab illo hectore. Teren. heu me miserũ. Et fere cũ huiusmõi ꝓnoibus. Nã cum alio nomie frequẽtius ꝑ exꝓbrationẽ: vt Virgil. Heu stirpez inuisã. Et Plini⁹ libro. vij. Heu dementiã ab his initijs existimantiũ ad suꝑbiaz se genitos Aliqñ etiã cũ ntio: vt idem Virgil. Heu pietas/heu prisca fides. Teren. in adelphis. Heu miseriã. Illud vero in psal. Heu mihi/quia incolat⁹ me⁹ ꝓlongatus est: nescio an vicio factũ sit librarioꝝ: quale illud in euãge⁹: ascendit in arborẽ sicomoꝝ: quia inde trãsiturus erat: qd̄ scribendũ est illac. Et illud ad rhomanos. Tu aũt cũ oleaster esses: insertus es/pro insitus. Et in actibus apostoloꝝ. Egressi sumus foras portam iuxta flumen/pro extra portam Eheu nulli casui seruit. Virgil. in bucolicis. Eheu quid volui misero mihi. Ve q̃z dtio Martialis. Carpere causidicus fertur mea carmi mina: q̃s sit. Nescio: si sciero: ve tibi causidice. Hec appelles licet siue aduer/

bia siue interiectiones. Nam hanc inter pteſoratiōnis nō numero. siue etiā ꝓpoſitiōes. Procul apd q̄ſdam caſui fuit: vt apd Curtiū. Procul vrbē.

Qd quedā cōpatiua et ſuplatiua aduerbia ſeruiunt accuſatiuo: preter ſuā conſtructionē: Capi. xij.

Compatiua aduerbia: et ſuperlatia ꝓter ſuā ꝯſtructionē ablatiui et genitiui: vt ſcribo meli⁹ te: et optime oīm: aliqñ fuiūt accō/vtique ea que a ꝓpoſitionib⁹ veniūt/illaꝝ naturā ſeruātia. Cicero ad octauianū. Cū caſtra medio itinere longi⁹ aduerſarioꝝ caſtris: et ꝑpius vrbez mouerent. Idē ad atticū. Tamē eſſe officiū meū putaui/exercitū habere q̄ꝫ/ꝑprime hoſtē. Saluſtius. proxime hiſpaniā mauri ſūt. Neq; hec regere pōt dtm̄: vt Priſciano placet. Quale vult eſſe/ꝑpius ſtabulis armata tenerent. Dtūs hic nō regit natura cpatiui: ſed ipius nomis: non aliter/q̄ſi dicas nauigo te ꝑpinquius terre. Et qm̄ ipa rei ſerie quedā de complexu orōnis dicere incepimus: iam de hoc ipo diſſeram⁹: ſimulq; de natura indeclinabiliuz dictionū/quarundā q; aliaꝝ/ab eo potiſſimū incipientes qd huic loco ſimillimū eſt:

De O vel ꝓlata vel oīſſa Ca. xiij.

O Fortunati quoꝝ iā menia ſurgūt: eneas ait. Et alibi. O fortūatos nimiū: bona ſi ſua norint agricolas. Hic accūs eſt: ibi vel ntūs/vel vtūs eſſe pōt. His eni tribus caſib⁹ indifferēt autores vtūtur. Cicero: o variā/volucrēq; fortunā. Neq; hoc in tertia ꝑſona tm̄: ꝫ etiā in ꝑma/et ſcda. vt idē. O me miſerū: o te infelicē. Etiā nō appoſito ꝓnoie. vt idē. O miſeruz et deteſtabilē hoiem: ſi hec ignoras: id eſt o te miſerū. O te infelicē. Que exclamatio ad oēm affectū cuenit vel miſeratiōis vel indignatiōis. Sili mō in ntio/et vtio: vt idē. O fortūata mors: que nature debita ꝑ pria ē potiſſimū reddita. Et itez. O magna vis veritatis: q̄ cōtra oīm ingenia/calliditatē/ſolertiā/otraq; fictas hoīm inſidias/ſe per ſe ipa defendit. Idē. o nox illa: que pene eternas huic vrbi tenebras attuliſti. Et iteruz. O none ille decembres: que me oſule fuiſtis. Aliqñ ab illo ſuſpidemus/vtiq; in re leuiore neq; ita magni calorīs. Ut indignū facin⁹: q hoiem nequā: qui nō dubitaret vel in foro alea ludere: vel cū lege de alea cōdemnatis. Ciceronis ẏba ſūt in antoniū. Et Plini⁹ iunior ad octauiū. Hoiem te patientē/vel potius durū/ac pene crudelē: qui tā inſignes libros tādiu teneas. Q; ſi excādeſcemus: dicendū eſſz O hoiem nequā/q o hoiez patientē. Aut ſine indignatione: vt apud Valeriū maximū li. iij. Sed mihi vti iſta oditione vite nō ē opus ſine/vllis imaginibus nobilē animū. Aliquāto hoc remiſſius eſt: q̄ſi

dixisset. O aim sine vllis imaginib⁹ nobilē: id ē sine maiori nobilitate nobilem. Idoqꝫ Teren. leuioris caloris interiectione vsus est. Hui tam graues rastros queso. Sed hoc simile eius speciei: cuius mentionē nūc faciam:

De Me ne cū infinitio et accō Ca. xij

Me ne incepto desistere victā: nec posse italia teucroꝝ auertere r̄gē Et iteꝝ. Me ne iliacis occūbere cāpis nō potuisse: tuaqꝫ aiam hāc effundere dextra. Hec Virgil. Ad terentiā āt Cicero. Me ne miseꝝ in tantas te calamitates mea culpa incidisse. Et iterū in Bruto. Tū Brutus admiratus tantā ne fuisse obliuionē inq̄t: in scripto p̄sertim vt ne legēs q̄dem senserit/ quantū flagitij ꝯmisisset. In his oībus placꝫ mihi subintelligi vere ne ita est: me nō posse auertere italia regē teucroꝝ: et cetera. Plini⁹. iunior ad adrianū. Hoiem ne rhōnū tā grece loqui: id est vere ne ita est: vl̄ oportuit ne: siue oportꝫ? Terē. in and̄ Seruon fortūas meas me ꝯmisisse futili?

De En et Ecce suisqꝫ cōpositis Ca. xv

En/ et ecce in eadē pene significatiōe amāt ntm̄/ et accm̄. Apud comicos vero hem ꝑ en affectui ꝟuiēs: quo oratores nō vtūtur. quēadmodū nec ast pro at: qd̄ est poetaꝝ sillabā illā breuē interiectione s. longā facientiū. Adiūgit̄ aūt en ntio ꝑiter/ et accō/ tū indicādo/ tū exꝓbrādo. Indicando Virgi. En p̄amus: sūt hic etiā sua premia laudi. Exꝓbrādo. En agros: et quā bello troiane petisti. Hesperiā: metire iacēs. Seneca in agamennone. En paridis hostē. Juuenal. li. ij. En habitū: q̄ te leges/ et iura ferentē. Montanū positis audiret vulgus aratris. Oratoēs sepi⁹ exꝓbrādo et sepius per ntm̄. Quintil. En imꝓbitas Cicero. En crimē: en causa cur regem fugitiu⁹: dn̄m ꝟuus accuset. Ecce simlr cū vtroqꝫ casu iungit̄: vt idem ecce tibi Stati⁹ noster. Cū accō āt nō memini me apud oratores legisse: ꝫ ne apud poetas quidē. Nā illud apud Teren. in eunucho. Ecce aūt alterū nescio q̄d de amore loquit̄? Alter scribi debet: nō alteꝝ/ Donato q̄ꝫ ꝓbā/ te. Sed demus aliqn̄ reꝑiri: vt semel apud Plautū in bachidilibus. Opus ne erit tibi aduocato tristi/ iracūdo. Ecce me Eccū/ eccā/ eccos/ eccas: elluꝫ ellā ellos/ ellas ab ecce ꝯposita sūt et secū videt̄ gerē casū: ꝫ nō gerūt Que Priscia. ita resoluit. Ecce eū: ecce eā: ecce eos: ecce eas ecce illū ecce illā ecce illos ecce illas. Sergi⁹ q̄ꝫ ꝯmētās dōtū ait: nihil significat ellū: nisi ecce illū. Pauloqꝫ post. Cū g⁹ ellū sit ecce illū: ⁊ eccā ecce illā nihil possum⁹ dicē nisi magis demonstratiue. Sed pace Prisciani/ Sergijqꝫ et alioꝝ hoc nec veꝝ nec ꝯueniens significatū est. Nā inter ecce eū: et ecce illū: q̄d interest? Poti⁹

dicendū erat eccū ecce hūc:eccos ecce hos:de quibus agimus.Talis erat ꝯueniētior interp̄tatio.Sed que nec vera foret.Resoluūtur eni hec per aduerbia nō ꝑ ꝓnoia.Eccū.ecce hic/sbintellige virū?de quo agebam⁹ Eccā ecce hic/subintellige feminā de qua mētio erat Ellū:ellā:ecce illic viꝝ:feminā ve subintellige:de quo/de qua ve agebat̄.Nā vt de homie:qui ante cōspectū nostrū adest:recte dicas:ecce ille:vel ecce ego:siue ecce illum vel ecce me:ita male loquaris:ellū hominē:vel ellum me.et rursum de longe posito eccū.Terenti⁹.Eccū parmenonē:et eccū me:nempe nō ecce eū parmenonē quasi aliq̄s alius sit p̄ter hūc parmeno.et ecce eū me:quē me:et quez eū loqueris.Plautus in Menechinis Atqꝫ eccam Et in mercatore Ecce illuz videto.Eccū ego parmenonē id est ecce hic parmenonē.et eccū me id ecce b̄ me.Et ellum parmenonē dicentes/nō sic loquimur:quasi de paꝝ noto:vt solemus:cū dicimus:ecce ille parmeno quasi ille incognitus tibi:ꝫ audit⁹. Ellum igit̄ parmenonē significat:ecce illic parmeno:siue parmenonē.Sed an possit ecce hr̄e accm̄ nō ante indubitatū habeo:q̄ꝫ exemplū videro:nisi illud tale sit apud Virgil̄.En q̄ttuor aras Ecce duas tibi daphni:duoqꝫ altaria phebo:Pocula bina nouo spumātia lacte quot annis.Cratherasqꝫ duos statuā tibi pinguis oliui.Sed de prosa magis dubitare me dico.

De Age Agite et Agedum Ca.xvj.

AGe singularē numerū desiderat.Agite pluralē.Agedū vero nō singularē tantū:ꝫ etiā pluralē.Neqꝫ id modo in carmine:vt Propertius.Vos agedū sed etiaz in prosa.Quintilia. Agedum(si videtur)extra portas ꝓspicite squalida arua:et spinis obsitas segetes:et semesos arborum truncos.Cicero.Agedum conferte nūc cum illis vitam.P.Sylle.vobis populoqꝫ rhoma.notissimā?

De an et aut Ne vel ve et eorū cōpositis Ca.xvij

AN/et aut coniunctiones sūt.Quintil̄.inquit.Male tamē interroges hic/aut ille sit.Nos cum talem tantūqꝫ autorem habeamus:tamē pleriqꝫ multis iam seculis peccauerunt:ac peccant.Quod grande flagitiū ē.Sz due cause eos decipiūt.Fere eni nunq̄ꝫ decipimur?nisi mēdacij q̄dā specie ꝟitatis.Et vt inq̄t Orati⁹. Decipimur specie recti.Vna qđ interp̄tantes e greco/nō reperiētes hāc apđ illos dr̄am.Quippe cuz greci vnā eni habeant vtriqꝫ nr̄aꝝ respondentē:putāt pro vna voce greca vnā

latinā posse sufficere. Altera quod reperiūt apud nos in interrogādo aut
Et ꝑme quidē opinioni hoc respōsū sit. Eos male mereri de lingua latina
qui dimidiū verboꝝ fastidiunt. Nam pleriq; vtunt aut more grecorum et
interrogando/et sine interrogatione: an omnino relinquētes. Sequētiq;(
quod tamē caput huius erroris est)ita respondem⁹. Si paulo diligentius
aduertissent nō in aut: sed in an interrogationē ohistere: deꝑhendissent Ut
apud Ciceronē. An vero romulus ille aut pastores/aut cōuenas ogregas
se: aut sabinoꝝ cōnubia diunxisse: aut finitimoꝝ vim repressisse eloquentia
videtur. Nō est hic multiplex interrogatio: quasi de hoꝝ singlis interroge
tur. Sed duplex sic. Nunq̄ romulus hec omnia fecit eloquētia? Ihec vna
pars est interrogationis Supple/an nō fecit? Et hec erit altera pars. Itez
es tu stoicus: aut epicureus: aut peripateticus: aut achademicus? Ihec inē/
rogatio ꝙ bene dici potest: et male. Nā si non cōstet interrogāti te esse ꝑbm
bene inꝛrogauit. Supplendaq; est duplex an. Sic: es ne tu stoicus: aut epi
cureus: et cetera. an nō. Sin constet illi te esse ꝑbm ex aliqua harū sectaruz
sed cuius sis ignorās/de ipa interoget: male quesiuit. Cū an/nō aut dicen/
duz fuerit. Et vbi nos modo posuim⁹ duplex an: omittendum. Sic Es tu
stoicus: an epicureus: an peripateticus: an achademicus? Que interroga/
tio potest tendi in infinitū. Illa vero semp est duplex. Ihic ad singulas par
ticulas bine interrogationes sūt: ibi in vniuersū due. Cū enī quero an stoi/
cus: subintelligit altera interrogatio e diuerso Sic. An nō. Itē es ne epicu
reus an nō: es ne peripateticus an nō: es achademicus an non? Offeram⁹
aliud aptius exemplū. an est hic illo nobilioꝝ? an plus ꝓ salute mea labo
rauit? an cui homies magis cupiant? an formosioꝝ ꝙ magis dign⁹: cui filiā
meā collocē. Ihic octo interrogationes sūt: ꝙa octies interrogatio repetit
Ibi semp due: qꝛ bis semp repetitur. Ex quo patz nō esse interrogatōz in
aut: ꝫ in an. Inꝛrogationē inq̄z otrarioꝝ: qlis nō est illa ꝙd dicā? aut ꝙd
nō dicā Inter hec nō ambigimus: sed ipa ābo simul ambigim⁹. Secus in
illo: abeam/an maneā? De duob⁹ ita quero. Ut vtꝛ mihi faciēdū: et vtrū
nō faciendū sit/dubitē. Ideoq; nō solū interrogando: sed citra interroga
tionē quoq; vtimur an: vbicūq; aliquid otrarietatis inest. Ut dubito/an
viuat pater: an mortuus sit. Et in maiori numero. Nescio an pater rhome
sit: an valeat: an viuat: an venturus ad me sit Muta verbū dubitatiōis in/
scientieq; in dissimile aliud verbū. Sic. scio an pater viuat: an mortuus sit.
male locutus es. Bene aūt: nescio an pater viuat: an mortu⁹ sit. Itaq; ver
bis huiusmōi dubitationis et inscientie damus subiunctiuū cū an. Verbis
vero opinionis/et scientie indicatiuum cum ꝙ: ꝙ aut sic/ Opinoꝝ ꝙ pater
aut mortuus est: aut grauiter egrotet:

Secūdus

Quod p̄ceptuz est de an: hoc quoqz sit/de ne: que plerūqz vna/solaqz/et
semp̄ in p̄te p̄ma collocat̄: vt bonus ne vir est: an malus? Aliqñ cum socia:
Sed id sepius apud poetas: vt Virgil. Querere cōstituit. teneāt homies
ne: fere ne. Sepe hoc modo. Illuc eam nec ne ignoro. hoc dubitatiue. In/
terrogatiue q̄z: vt pro Flacco Cicero. Vtrum vultis p̄tori Flacco licuisse
necne? id est licuisse an non: Quidā sup̄uacuo addūt alterum an sic. Nescio
an benefaciā nec ne Atqz vt ostendi quosdā errare in aut/non videntes in
quo differat ab an: ita quidā faciūt in vel/putantes poni pro an: id est in/
terrogatiue et dubitatiue: siue ignoratiue: vt istud est aurū: vel auricalcum
Nescio si sit aurū: vl̄ auricalcū. imo scis: ꝙ est aurū: vel auricalcū. Et neuter
vestrū dubitat: ꝙ vel hoc: vel illud est. Sz nescitis an hoc: an illud sit Iōqz
et tu interroga aurū ne sit: an auricalcū. Et tu respōde/ꝙ nescis an sit hoc
an illud. Illud aūt: quod est apud Quint. Querendūqz arbitrant̄ iustū ne
sit: sacrilegiū appellari quod obijciat̄ vel furtū: vel amentiā: potest q̄busdā
mouere dubitationē: quasi in re dubia loquamur per vel. atqz ideo ipsum
misceam⁹ cū ne: siue an. in quo mīme dubitandū nobis est. Talis enim ibi
locutio est Querendūqz arbitrant̄: iustū ne sit appellari aliq̄d nomie sacri/
legij/an nō? vel iustū sit aliq̄d appellari furtū an non? vel aliquid sit iustum
appellari amentiā an nō: Ve magis accedit ad vel/q̄z ad an: vt duob⁹ tri/
bus ve mēsibus: id est duobus vel trib⁹ mēsibus. Raroqz repitur gemiatū
nisi adiūcta si vt siue hoc: siue illud. Aut adiūcta ne/pro vt nō: vt apud eun
dem. Cauendū etiā neue sit maior trāslatio: q̄z oporteat: neue (qđ sepe ac
cidit) minor: neue dissimilis. Cicero. Ita iungetis: vt neue aspere ꝯcurrāt:
neue vastius deducant̄ Lucanus sine ꝯpositione aliqua. Nec quenq̄z iam
ferre potest: cesar ve p̄orem Pompei⁹ ve parē Id est nō potest iā aut cesar
sup̄iorem ferre: Aut Pompei⁹ parē. An/et ne ꝯiūgi solent ꝓ an qđ magis
poeticū est. vt apđ emulos Virgilij. Dic mihi dameta: cuium pecus an ne
latinū. Illud Ciceronis multi ita legūt. Quo mihi etiā indignius videtur
obtrectatū eē. Gabinio dicā/an ne Pompeio: an vtriqz Id quod ē verius
sine interrogatiōe durū videt̄: vt Virgil. Vrbes ne inuisere cesar: An de⁹
immensi venias maris: et tua naute An ne nouū tardis sidus te mēsibus
addas? Ideo dixi durū: quia per interrogationē quiddam vrgentius/ et
instantius est in hac geminatione an ne: q̄z in illa simplicitate an. quod hic
nō fit: vt ex alijs ꝯpositis elucebit. Nō ne fuit sati⁹ tristis amaryllidis iras
Atqz superba pati fastidia? non ne menalcā? Non ne ego te vidi damonis
pessime caprum Excipere insidijs? In hac interrogatione non id agi/
tur: vt respondeas nescienti: sed vt cogaris assentiri scienti. Nec alia
vis orationis est: q̄z si diceres an non: quod magis vrget q̄z solum non:

Licet et hoc solū pro illo opposito accipi soleat. Alia composita (si modo o posita sunt) hec sunt ita ne. ergo ne: que interrogando responsionē nō po/ scunt: sed assensum extorquent:

De Nedum et Nonsolū Ca. xviij.

Nedum duobus modis periti vti solent. Uno cū vtranq; sententiā eodē claudimus verbo: altero cū suū vtriq; sententie verbū damus Primo mō sic. Funderē pro te sanguinē: nedū pecuniā. Scdo sic. Funderez pro te sanguinē: nedū pecuniā tibi crederē. Et hoc affirmatiue. Negatiue/ sic. nō perderem pro te obulū: nedū sanguinē. Jtē non crederē tibi obulum nedū p te funderē sanguinē. Atq; in affirmando id/ qđ plus est maioriq; momenti: in ꝑma pte est ponendū: in negādo id/ quod minoris. Plus est ꝙ magis momētosum fundere sanguinē q̄z pecuniaz. Et minus est: et leuius perdere: aut crederē obulū: q̄z pdere: et fundere sanguinem. Imperiti vero hanc dictionē accipiūt pro nō solū: sic dicentes. Nedū laborem p te susci/ perem: sed etiā mortē. Quod sic dicendū erat. Mortē pro te susciperē: nedū laborez. Aut per nonsolū. Nā otrarius modus est per nōsolū a modo per nedū: sic vt ꝑora exempla ouertamus. Non solū pecuniā pro te funderē: ꝫ etiā sanguinē. Jtem nō modo pecuniā tibi crederē: verū etiā sanguinē pro te funderē. Hoc affirmatiue. Rursus negatiue. Non modo p te sanguinez non pderem: sed nec pecuniā. Jtē nō tm̄ pro te sanguinē nō funderez vez ne obulū quidē tibi crederē Hec igit differētia est inter nedum: et non solū siue non modo: siue non tm̄. Aliq̄n tamē repimus hoc posterius pene pro nedū accipi. Cicero in officiorū tertio. Huic igit viro bono: quez/ Fimbria etiā/ nō modo socrates nouerat: nullo modo videri potest/ quicq̄z esse vtile qđ nō sit honestū. Possemus hic dicere pro nō modo Socrates/ nedū So crates: ꝫ nedū auget: ꝑpolletq; alteri pti: cui adiūgitur. non modo autem equiparat Jocoq; puto Ciceronē voluisse equare Fimbriā rhomanū So/ crati greco: dixisseq; illud nō modo sicut in quibusdaz alīs exemplis. Ut in eisdem officīs. ad quod est adhibenda actio quedā nō solū mentis agi tatio Et pro Plantio. Plura ne dicā: tue me lachryme impediunt vestreq; iudices: nō solum mee Hic non ausim pro non solum dicere nedum:

De Nisi Ca. xix

Nisi quotiēs ꝓncipiū sententie est: indicatiuū desiderat: alias etiam subiunctiuū. Cicero p milone. Nisi forte putam⁹ dementē. P. Sci pionē africanū fuisse: qui cum per seditionē a. C. Carbone interrogaretur quid de Tiberī Gracchi morte sentiret: respōdit iure sibi cesum videri. Et

Quintil. Nisi forte impatorē quis idoneū credit in prelijs quidez strennuū et fortē/et oim que pugna poscit/artificē: sed neqz delectus agere: nec copias ɔtrahere/atqz instruere: nec ꝓspicere ɔmeatus: nec locū capere castris scientē Preter ꝑncipia aūt sentētiaꝝ: sic. Vapulabis: nisi caues: vel nisi caueas. In illo supiore nisi. adest verbū ꝑncipale: hic non adest:

De Coniūctione ꝙ Ca. xx.

Quod scribas gaudeo: ⁊ quod scribis gaudeo: vtroqz mō dicitur Volo ꝙ scribas: nō aūt ꝙ scribis. Illius supioris hec similia sunt credo/opinor/puto/letor voluptatē capio et reliqua. Huiꝰ posterioris hec mando/iubeo/impero/exigo/postulo/et reliqua. In illo tñ supiore cauēdū est: ne diuersoꝝ modoꝝ verba copulemꝰ. Quale foret illud Terentij quod nōnulli sic legūt. An ꝙ viā ignorāt: an ꝙ iter ꝑferre nequeāt. Cū sit dicendū: aut sic an ꝙ viā ignorent: an ꝙ iter ꝑferre neq̄ant. Aut sic. An ꝙ viam ignorāt: an ꝙ iter ꝑferre nequeūt. Cui simile illud aliud est apud eundem. Nihil cū est. nihil desit. cū sit legendū desit: non desit: vt bonis autoribꝰ placet. Et in ꝓhemio Cicerōis ad Herenniū sic quidā legūt. Etsi negotijs familiaribus impediti vix satis otiū studio suppeditare possimꝰ: ⁊ id ipm qđ datur otij libentiꝰ in ꝑhia ɔsumere ɔsueuimus. cū sit potius legendū possumus: vt modi ɔcordent: qui copula media ɔiūgunt. Quanqz et sonus ipe vtpote in cursu medio periodi ɔuenientior est in possumus qz in possimus Est etiā alia causa: cur hoc non liceat: quā modo subiūgam:

De Etsi quanq̄z. quāuis. licet Ca. xxj

Etsi/qz qz/qz uis licet eiusdē significatiōis sūt: aliquid in vtendo discrimis hñtia. Nā maior quedā dignitas data est ꝑmis duobus: q̄ semper asciscūt sibi indicatiuū duntaxat in principio statim orationū/epl̄arum/librorum. Alia duo in hoc loco raro: in ceteris omnia indifferēter. Cicero in oratione pro milone. Etsi vereor iudices. Et in epistola ad atticuz Etsi nihil noui afferebatur. Et in opere ad Herenniū. Etsi negotijs familiaribus impediti vix satis otium studio suppeditare possumus: et id ipsum quod datur otij libentius in philosophia consumere consueuimus Quinti. in declamatione de corpore proiecto Etsi iudices in hac asperrima conditione fragilitatis humane: in qua nemo prope mortalium impune viuit: hec omnibus natura est: vt sua cuiqz calamitas precipue misera/atque intoleranda videatur. Cicero pro lege manilia. Quāqz frequēs conspectus vester mihi multo iocundissimus: Hic aūt locus ad dicēdum amplissimus

ad agendū ornatissimus est visus quirites. Idē de officijs. Quāq̄ te mar/ce fili annū iam audientē Cratippū: idq̄ athenis/abundare oportet prece ptis/institutisq̄ phie. Lactantius tñ scdm librum de institutione sic incipit. Quanq̄ libro primo religiones deoꝝ falsas esse monstrauerim. Alia duo magis postulāt subiunctiuū: nō nunq̄ tamē et indicatiuū vt dixi. vt apud Oratiū sic quedā epl'a incipit. Quāuis Sceua tibi per te tibi ꝯsulis: et scis Et apud Quintil'. declamationū. Quāuis iudices in tāta maloꝝ ꝯtinuati one iam poterā nihil ex accidentiū meoꝝ nouitate mirari. In alijs ꝑtibus q̄ in p̄ncipijs parē om̄ia hec locū sortiūtur. Habēt et hoc differentie duo p̄ora a duobus posterioribꝰ: ꝙ illa aliqñ eo modo: quē de nisi ostēdimus a nullo dependēt. Cicero pro marcello Quid eni est omnino hoc ip̄m diu: in quo est aliquid extremū: quod cū viuit: om̄is voluptas p̄terita ꝓ nihilo est: quia nulla est futura. q̄q̄ iste tuus animus nunq̄ his angustijs: quas natura nobis ad videndū dedit: cōtentus fuit: semper eni immortalitatis amore flagrauit Nec vero hec tua vita dicēda est: que corpe/ꝛ spiritu con tinetur. Hoc fit acrius per interrogationē: ac sublimius: vt (ne si alia exem pla afferā: longior sim) si dicamꝰ hoc idem sic. Quāq̄ quis ignorat istum tuū animū nunq̄ his angustijs/quas natura ad viuendū nobis dedit: fu/isse cōtentū. semperq̄ immortalitatis amoē flagrasse. De/etsi/siue tametsi (idem eni sūt) et apud eundē/et apud alios repienda relinquimꝰ exēpla hu iusmodi/licet pauciora. Unū ex Plinio satis sit ad corneliū priscū. Dedit eni mihi quātū maxime potuit/daturus amplius: si potuisset: tāetsi q̄d hoi dari pōt maiꝰ q̄ gl'ia/laus/et et'nitas. Hic nō possis ponere licet et q̄uis:

De Cum et Tum Ca. xxii.

CUm/et tum indicatiuū fere postulāt. Est aūt in cū quiddā minꝰ: in tum quiddā maius. Et hoc duobus mōis: vt aut generale aliq̄d p̄cedat: spetiale sequat̄: aut ābo sint spetialia Primo mō sic: vt apd Quin tilianū Qd cū oibus ꝯfitendū est: tū nobis p̄cipue: qui rōem dicendi a bo no viro nō separamꝰ id est oibus multū: mihi vero maxime. Altero modo apud eundē. Quod opus marcelle victori tibi dicamꝰ: quē cū amicissimuz nobis: tū eximio lr̄aꝝ amore flagrantē dignissimū hoc mutue inter nos ca ritatis pignere iudicabamus. id est multuz propter amorem tuum in nos plus tamē ꝓpter amorem in litteras. Vix aliter repias: quale est Cicero/nis in verrē actione p̄ma: factū est: vti cū summū in veteribus pr̄onis mul tis: tū nō nullū etiā in me presidiū suis fortunis ꝯstitutū esse arbitrarent̄. Sz hoc loco adiectiua sūt: que designāt illd plus: et illud minꝰ. In ceteris

locis fere adiectiua non adhibent̄:qualia nunc sunt summū et non nullum Raro aūt alius modus:q̄z indicatiu⁹ ꝯuenit:quale fuit ꝓximū ex^m. Idez Quintil̄.in.ij.Quid aūt est ex his:de q̄bus sup̄ dixi:qd̄ non cū in alia:que sūt rhetoꝝ ꝓpria:tū certe in illud iudiciale cause genus incidat.Cicero ad curionē.Graui te teste p̄uatus sū amoris sūmi erga te mei pr̄e tuo clarissi/mo viro:qui cū suis v̄tutibus:tū vero te filio superasset oīm fortunas:si ei cōtigisset:vt te ante vidisset:q̄z vita decederet.Nunq̄z hoc fit:nisi sub vno verbo.Qd̄ si qn̄ sub duob⁹ fieret:nunq̄z tn̄ in diuersis v̄borū mōis/diuerꝑ ve tp̄ibus:vt fecit Boeti⁹ in p̄ncipio tertij(vt reor)de dialectica libri. Cū in om̄ibus ph̄ie disciplinis ediscendis/atq̄z tractandis summū in vita posi tum solamē existimē:tū iocūdius/et veluti cū quodā fructu etiā laboris ar ripio:que tecū ꝯmunicanda cōpono.Nisi forte putamus hoc eodē modo pro deiotaro incepisse Ciceronē.Cū in om̄ibus causis grauiorib⁹.C.cesar initio dicēdi ꝯmoueri soleā vehementi⁹:q̄z vel vsus/vel etas mea videtur postulare:tn̄ in hac ita me multa ꝑturbāt.Tn̄ dicit̄:nō tum.Respondz eni ad illud cū pro q̄z̄uis:vt alio idez in loco.Satis ne ꝯstanter facere videa/mur:qui cū p̄cipi nihil posse dicam⁹:tn̄ ⁊ alijs de rebus disserere soleamus et hoc ip̄o tp̄e p̄cepta officij ꝓsequamur.Cū scilz pro q̄z̄uis Aut si scribat̄ tum nō tamen:scribendū etiā erit soleo/non soleam Quale est illud in ꝓhe mio quarti libri tusculanaꝝ questionū. Cum multis locis nostrorū homi/num ingenia/virtutesq̄z brute soleo mirari:tum maxime in his studijs:que sero admodū expetita in hanc ciuitatē e greca transtulerunt.Idem autor opus de natura deorū sic inchoat:quod quidā deprauare solent dicentes sint pro sunt.Cum multe res mihi in ph̄ia nequaq̄z satis adhuc explicate sunt.tum perdifficilis brute(quod tu minime ignoras)questio est de natu ra deorum.Priscianus quoq̄z vix grāmatice locutus est in prohemio ma/gni operis:et quidem in prima dictione:atq̄z adeo in prima sillaba dicens Cum omnis eloquentie doctrinam:et omne studiorum genus sapientie lu ce prefulgens a grecorū fontibus deriuatū latinos proprio sermone inue/nio celebrasse:et cetera.Que tanta sūt p̄cedentia verbum p̄ncipale vt non modo demosthenes:qui cōtenta voce/et vno spiritu complures versus ꝓ nunciabat:aut hercules/qui sine respiratione vnum stadium decurrebat:ꝫ ne nouellius quidā torquatus mediolanensis:qui vno spiritu tres vini cō gios siccabat:possit illam sententiā/atq̄z periodum vna vocis contentiōe ꝓnūciare.Tandē verbū p̄ncipale subiūgit.Conatus sū pro viribus rē ar duam quidē.sed officio professionis non indebitaz sup̄ nomiatoꝝ virorū p̄cepta:que ꝯgrua sūt mihi visa:in latinū transferre ser monem. Cum inue niam/erat dicendum:aut quoniā inuenio.Sed ad tum reuertamur:quod

sepe sine cū ponit geminatū:triplicatū:et in quēuis locū multiplicatū. Sz quantuz ego sentio:in rebus parib⁹:vt Quintil. Nec indigne herodotus equari sibi Titū Liuiū tū in narrādo mire iocūditatis:clarissimiqz candoris:tū in contionibus(supra qz enarrari potest)eloquētie:ita dicunt omnia tum rebus:tū psonis accōmodata. Taceo de eo modo quādo accipitur pro aliquādo:vt tū hoc:tuz illud dicas.id est aliquādo hoc:aliquādo illud:vel modo hoc:modo illud:

De Quidem Ca xxiiii

Quidē duobus/tribus ve modis accipi solet. Uno mō ad distinguendas res:qđ apud grecos pene nimis fit sepe/vt vnus quidē sic:alius aūt sic. Ego quidē rhome sum:tu vero athenis:frater aūt alexandrie. Altero aūt quasi per exceptionē illius:qđ affirmes:vt apud Marcuz Fabiū. Torquebis quidē filiū:sed fatebit mater:adeo vt apud hūc/et. M. Tulliū nunqz diungant quidē/et ille:quin huiusmodi sequat exceptio. Ut de officijs libro.iij. Ab optimis illis quidē viris/sed non satis eruditis. Et de amicitia. Qui aūt in virtute summū bonū ponūt pclare illi quidē. Sed hec ipa virtus amiciciā et gignit/et cōtinet. Dicendū erat pclare hi quidē prout in pnoibus ostēdimus:potiꝰ qz illi. Sed hoc fecit:vt ille diūgeretur cū quidē. In supiore modo tm duabus comitibꝰ quidē vti potest:que sūt vero/et aūt. In hoc scdo pluribus pōt/pter has duas verū/veruntamē. at sed/cetez/tamē/attamē/sedtamē. Atqz in hoc scdo modo ipm quidē alternatim poni pōt nūc in laudē:nūc in vituperationē. Atqz id aut a vituperatione incipiēdo/et finiendo in laude:aut incipiēdo a laude/q finiendo in vituperatione:vt tu lentus quidē es:et piger:sed tm fidelis. Rursus tu quidē fidelis es:sed tm lentus/et piger. Tertio mō/quo plenus est etiā sermo vulgaris/nullo aūt/aut vero/aut sed/alia ve diūctione simili sequente:sicut et hec ipe nōnunqz sine quidē sūt. Cicero eniz aut nemo(quod quidē magis credo)aut si quisquā est:ille sapiens fuit:

De vero.autē.porro Ca xxiiii

Vero/et aūt idē significāt:et eodē in loco poni possūt antecedente vtiqz aliqua dictione. Nunqz eni ab his sentētia incipit. collocant aūt frequēter:vt nusqz referātur:sed tm distinguāt sententiā a sentētia:vt mea ipius verba declarāt:vbi sum vsus modo aūt. Habent tm aliquādo nescio qđ differētie in vtendo. Cur nāqz nō dicim⁹:neqz aūt:sicut neqz ẋo vt Quintil. Neqz vero me lacedemonij:atqz athenienses magis nouerunt

q̃ꝫ ꝓplus rhoman⁹:apud quē sūma semꝑ oratorib⁹ dignitas fuit. Itē tum ꝓpter hoc:tū vero ꝓpter illud nō autē tū ꝓpter hoc:tū aūt ꝓpter illud. Cōtra nō dicim⁹:nō vero:sicut nō aūt. vt sum tibi amic⁹:nō aūt assētator. muta illud aduerbiū:et habebit locū vero/sic Sū tibi amic⁹ assentator ꝟo nō vel assentator aūt nō:et in similib⁹. Incipim⁹ em̄ maiora q̄daꝫ capita per vero/poti⁹ q̃ꝫ ꝑ aūt. Virgl. Junonē cū venere sic loq̄ incipientē facit. Egregiā vero laudē/et spolia ampla refertis Tuqꝫ puerqꝫ tuus. Et ad sulpitiū scribēs Cicero ita epl̄aꝫ incipit. Ego vero Serui vellē (vt ais) in meo dolore affuisses. Preterea nō ita dicas:age aūt/sane aūt/iam aūt/em̄ aūt/ at aūt:vt age vero/sane vero/iā vero/em̄ vero/at vero. Atqꝫ vt in quibusdaꝫ locis hec duo et cetera similia a me ꝑus enumerata habēt gr̄aꝫ: si ponantur:ita in quibusdā nō habent:quale est:cū idez verbū repetit̄ hoc modo Quintl. Pro pr̄e mori possū:corā pr̄e nō possū. nō recte dicas:corā patre aūt nō possū:nisi reticeas verbū sic. Corā pr̄e aūt nō. Atqꝫ hic sequit̄ negatio:aliqñ aūt añcedit. Cicero. Tu cū ꝑncipē senatorē auūculū domi habeas:ad eū nō refers:ad eos refers:qui suā domū nō habent:tuā exhauriūt. Quare nō de eo modo intelligit̄:quotiens verbū sine ɔtrarietate repetit̄:vt idem. Tribues his tꝑib⁹ quantū poteris:poteris aūt quantū voles. Neqꝫ quotiens aliq̄d ꝑlongū est:aut nō nihil immutat̄:vt idē in verrē Nō em̄ inquit illud peto:qđ soleo:cū vehementi⁹ ɔtendi impetrare:re⁹ vt absoluat̄:nō peto:sed vt poti⁹ ab hoc q̃ꝫ ab illo accuset̄:id peto. Et in philippicl. Ego autem veteranos tueri debeo:sed eos quib⁹ sanitas est/ certe tueri nō debeo. Tale nō fuit Lactantij:qui ait. Sed (vt dixi) venia concedi pōt impitis:ꝛ qui sapientes se nō fateant̄:his vero nō pōt:qui sapientiā ꝓfessi:stultitiaꝫ potius exhibent. Ego dixissem. His non pōt. Poete hoc nō seruant. Virgl. Nō erit auxilio nobis etolus:et arpi: At messapus erit Ouidius. Non formosus erat:sed erat facundus vlixes Porro licet eiusdē significationis sit:cuius vero, et aūt:tñ ꝓ illis ponere nō possis. Nō nūq̃ꝫ tñ eundem locum sortit̄:vt age vero/age porro. Sed illud nunq̃ꝫ in fronte sententie collocat̄:hoc aūt sepi⁹:vt Quintl. Porro qui ɔfessū defendit:non absolutionē sceleris petit:sed licentiā. Per illa dicerem⁹ qui vero/vel q̄ aūt ɔfessū defendit. Apud quosdā/ꝛ presertim poetas volūt significare longe certe postea vltra Ideoqꝫ sepe nō in ꝑncipio sententie:ꝫ in medio inuenit̄

De siq̄dem Cap. xxv

Siquidem ex si et quidē ɔpositū videt̄. Sed cur nec primā sillabaꝫ longā habet:cū si longa sit:nec significationē alicui⁹ haꝝ vnde cōponi dicit̄ dictionū. Est em̄ siquidē idē qđ nam. vt apud Quintl.

Atq; natura ipa videt ad tolerandos facilius labores musicaz velut nu
mer nobis dedisse. Siquidē et remigem cantus hortat. Et Ciceronē Cō
fiteor eos nisi liberatores populi rho. ɔseruatoresq; reipublice fuerint: pl⁹
q̄z sicarios, plus etiā q̄z parricidas esse. Siquidē est atrocius patrie parē
tē q̄z suū occidere. Nōnulli nō internoscūt/qñ siq̄dem est vna dictio: qñ du/
plex: qđ internoscere facile est: vt apud eosdē ambos. Priorem li. quarto.
Quare illud stultissime precipit: qđ defendi nō pōt. silentio siq̄dem dissimu
landū est illud: de quo iudex ꝓnunciatur⁹ est. Atsi extra causā sit adductū
et cetera Posteriore ꝓ Milone. Deinde ꝓfect⁹ est id tpis: cū iam clodius
(siquidē eo die rhomā ventur⁹ erat) redire potuisset. Et ꝓ Flacco. O morē
ꝑclaꝝ: disciplināq;: quā a maiorib⁹ accepim⁹. Si quidē tenerem⁹. Sed ne/
scio quo pacto iam de manib⁹ elabit. In hoc tñ significato apud Ouidiū
repit li. iiij. fastoꝝ ꝑma sillaba breui/tanq̄z sit dictio ɔposita. Sed si forte
tibi nō est mutabile pect⁹. Statq; semel iuncti rūpere vincla thori. Hoc q̄z
tentem⁹. siquidē ieiuna remansit: Sin minus inferni ɔiugis vxor erit Idez
libro tertio sine titulo. Que mihi ventura est: siquidē ventura senect⁹ Cum
desit numeris ipa iuuenta suis. In altero significato apud Lucanū li. iiij.
Hoc siquidē solo ciuilis crimine belli Dux cause melioris eris:

De Sin Ca. xxvj

Sin ꝓ si nunq̄z in prima parte collocat: sed in secūda: vbi fere duo
rū est oppositio/atq; hoc siue vocali sequente: siue ɔsonāte. Tereñ.
Si illū relinquo: eius vite timeo: sin opitulor: huius minas. Et ali/
bi. Si hoc celet in metu: sin patefit: in ꝓbro siem. Nōnunq̄z sin vnū repit:
sed quod secundi loci vicem obtineat. vt Salusti⁹. Imperat: vt precio: si/
cuti multa ɔfecerat: insidiatores massinisse paret: ac maxime occulte. Sin
id paꝝ ꝓcedat: quouis modo Numidā interficiat. id est occulte si potest:
occulte si nō potest vtcunq;. Quorundā tñ vsus est: vt dicant: sin aūt ꝓ eo
qđ est si nō: quasi in sin/aut in aūt sit negatio. Mirarerq; de vulgo: nisi id
apud quosdā prestantes viros repirē. Quale est illud in Apocalypsi. Sin
aūt venio/et mouebo candelabꝝ tuū. cū ꝑsertim paulo post dicat. si quo
minus veniam. Ego vero in vtroq; dixissem sin minus: vel sin aliter. Et in
euangelio. Si ibi fuerit filius pacis: requiescet sup illū pax vr̄a. sin autē ad
vos reuertet. Et alibi. Siquidē fecerit fructū. sin aūt succides illā. In q̄b⁹
om̄ib⁹ grece negatio adest. Qđ viciose dictū esse quis dubitet. Serui⁹ vult
nō nunq̄z si accipi pro siquidem: vt ibi. Tua si tibi menala cure: quod mihi
minime placet

secundus

De Quippe Vtpote Profecto Vtiqz Nempe Nimirꝝ Sane Certe Ca.xxvij

Quippe et vtpote/ꝓfecto et vtiqz/ nempe et nimirꝝ/sane et certe/vel certo:similiora sunt quidē in.significato:q̄ꝫ illud qd̄ modo dixi de siquidē loquor. Sed ad hoc ip̄m ꝓxime accedūt duo quippe ⁊ vtpote:q̄ licet vulgo accipiant̄ ꝓ certe:cui nō om̄ino equidē repugno:tamē malim accipe ꝓ causatiuis:vt Quint. Falsa em̄ est q̄rela paucissimis hominib⁹ vim ꝑcipiendi:que tradant̄:esse ɔcessam. Plerosqꝫ vero laborē/ ac tꝑa tarditate ingenij ꝑdere. Naꝫ ɔtra plures reꝑias et faciles in excogitādo:et ad dicendū ꝓmptos. Quippe id est homini naturale: ac sicut aues ad volatū:equi ad cursū:ad seuitiā fere gignunt̄: Ita ꝓpria nobis est mentis agitatio/atqꝫ sollertia. vnde origo animi celestis credit̄. Atqꝫ licet huiusmodi dictiones eodē tendant:tñ vsu dissident. Et quasi diuerso itinere ad idē ꝑueniūt. Vt em̄ ꝓ quippe hoc in loco recte dicā siquidē: vel nam: aut nanqꝫ:vel em̄:aliqua dictione antecedente ad hunc modū. Id em̄ est homini naturale:ita rarius ꝑ qm̄:que ɔiunctio habet aliū suū vsū: q̄ nulli hoꝝ alteri ɔcedat̄:vt in hoc Tulliano exemplo. Qm̄ vtriusqꝫ ɔsilij causaꝫ P.C. ꝓbatā vobis esse ɔfido.priusq̄ꝫ de repub.dicere incipio:pauca loq̄r de hesterna.M.Antonij iniuria. Hoc idē ꝑ quippe sic dicā. Priusq̄ꝫ de re.p dicere incipio.P.C.pauca loquar de hesterna.M.Antonij iniuria Quippe ꝓbatā vobis esse ɔfido causā vtriusqꝫ ɔsilij:vel quippe cū ꝓbataꝫ vobis esse ɔfidā:vel quippe qui ꝓbatā vobis esse ɔfido:vel ɔfidaꝫ. Huic simillimū est vtpote:preterq̄ꝫ primo modo. Nō em̄ habet suū verbū:quale foret vtpote id est homini naturale. In ceteris omnibus vsum habet. Plinius de naturali historia. Vtpote cū quidā annuo et biennij spacio durauerit. Cicero ad atticum. Me incōmoda valitudo: qua iam emerseram: vtpote cum sine febri laborassem:tenuit. Idem ad eundem. Ea nos(vtpote qui nihil contemnere solemus)non pertimescebamus Et in philippicis.L.qui dez frater eius vtpote qui peregre pugnauit:familiam ducit. Salustius in catilinario.Antoni⁹ procul aberat/vtpote qui magno exercitu locis equioribus expeditos in fugam sequeretur. Hic subiunctiuo: ille indicatiuo vsus est. Nonnunq̄ꝫ sine cum/et sine relatiuo reperitur:et nescio an frequentius. Cuiusmodi essꝫ hoc. Antonius aberat a bello:vtpote eger/ac iacens in lecto. In qua forma etiam reperitur quippe. vt Quintili. Si alienum/et ignotū: tñ que ɔmunis omniū mortaliū. Quippe sub vno parente:nature ɔgnatio est:hoiez cibo forte iuuissem pena dignū: videt̄ seruasse periturā

animā. Tit⁹ Liui⁹ li.iij. Notā iudici fabulā: petitor quippe apud ipm̄ acto rē argumenti ꝑagit. Profecto aūt/et vtiqz sine dubio affirmant. Sed hoc secundū nunqz: aut fere nunqz apud Ciceronē: apud posteriores frequen ter: vt Quintil. Solent hmōi negotiatores aliqd ꝓriū ac priuatū stipu/ lari/vtiqz. cū alienā rem vendūt. qđ non ita solet ad re pensionē adhiberi vt illud altez: vt Cicero. Quis hoc renūciauit? Is ꝓfecto qui interfuit. li cet idē facere ꝑ certe: vt idē Tantā solicitudinē bonoz: tantū timorē oim/ in quo meminim⁹? certe in nullo/Et ꝑ nimiz: vt Quintl. Dem⁹ id qđ nullo modo fieri pōt: id ē ingenij studij doctrine/pessimo atqz optimo viro: vter melior dicet orator? nimiz qui homo q̄z melior. Sed vsitatū oim maxime est nempe: vt Cicero. Apud quē hec dico? nempe apud eū: q̄ cū hoc sciret/ me tñ anteqz vidit: rei p reddidit. Nōunqz sine interrogatione Orati⁹ em̄ quandā eplaz sic inchoat Nempe hoc quesisti. Et Persi⁹. Nempe hoc assi/ due dixi. Quintl. q̄z inqt. Nempe em̄ in hoc plurimū laboris exhausim⁹: vt rhetoricen ostenderem⁹ bene dicendi scientiā: et vtilē: et artē et virtutē esse Sane tū affirmatiue sumit̄: vt ita sane: Sane vero: tū ꝑ valde/vt hō sane nobilis. Interdū cū suplatiuo: vt Suetoni⁹ de vita cesaris: Bellū sane dif ficillimū gessit. Tū ꝓmissiue: quotiens aliqd aduersario tribuim⁹: vt sit sa/ ne vt ais. vt Quintl. Tulerit sane fili⁹ noster merito penas: tedderit spiritū supplicio. nihil de ꝓterito loquamur: quasi esto: ita sit/vt vis. Certe modo affirmat: mō ꝑ saltē accipit̄: vt nō potero tāgere. certe potero videre: vel at certe. Ideo dixi ꝙ ꝑ saltē accipit̄: ꝙ hāc eandē sententiā nihil differre puto ab ea q̄ est: nō potero tangere: saltē/vel at saltē potero videre. Aduū git̄ aūt illud at/qūo iungit̄ sed/ cū tñ: licet altez eoz sufficeret. Significat em̄ nō nunqz at idē: qđ saltē: vt in illo virgiliano. At messap⁹ erit. Certe cō iuncta cū diunctione et/semp affirmat: vt Cicero. Et certe extra cesarē est ingressus armat⁹. Apud Quintl. Et sane frequenter: vt libro ꝓmo. Et sane q̄s ocipiat vel declamātis habitū vel orantis vocē/incessum/ ꝓnūciatōez/ illū deniqz animi et corporis motū. Certe diūcta cū scio/ similib⁹ qz verbis solet mutare e in o. vt Certo scio: sicut dicim⁹ manifesto scio: ꝑ manifeste: aperto ꝑ aperte: liquido ꝑ liquide: tuto ꝑ tute et similia:

De Ut Capitulum .xxviii

UT ꝑ quippe: siue ꝑ vtpote accipit̄ sequēte relatiuo: vt Quintl. Tū me vt cui⁹ interiecto mari nō fortunā quisqz nosse/ nō natales/ nō patrē poterat Una tñ res faceret apud quosdā miserabiles: ꝙ vi debar inique comparatus. Et alibi. Jā illud dixim⁹ quanto plus nitoris et cultus demonstratiue materie: et ad delectationē audientiū cōposite q̄z

que sunt in actu/et otentione suasorie iudicialesq; ꝓmittāt. Vt i est vt/licet ponere quippe/vel vtpote. Quintl. vt frequenter vtiť. vtpote raro. Et alibi Nec ignoro igiť quos transeo nec vtiq; damno: vt qui dixerim esse in oīm bus vtilitatis aliq̄d. Et alibi. Theopomp⁹ his minor: vt in historia prędi ctis minor: ita oratori magis similis: vt qui anteq; est ad hoc opus solli/citat⁹: diu fuerit orator. Aliq̄n accipiť quasi ꝑ ꝑm: vt Cicero. Qui sermo: que precepta: quāta notitia antiquitatis: scientia iuris augurū: multe etiā vt in homine rhomano littere id est ꝑm id q̄d solēt scire rhomani: Et alibi Postea clisthenē multū vt tpib⁹ illis valuisse dicendo. id ē ꝑm illoꝝ tēpoꝝ eloquentiā. Et itez Deniq; hunc primo seculo themistoles insecutus est vt apud nos pantiqu⁹: vt tpib⁹ illis nō ita sane vetus. Et itez atq; iteruz in eodē Bruto. Fuit vt tpib⁹ illis luculēt⁹ erat tū lr̄is latinis/tū etiā grecis vt tpib⁹ illis eruditus. erat etiā in primis vt tēporib⁹ illis grecis doctrinis institut⁹: quorum vtriusq; orationes sunt: vt asiatico genere laudabiles

Quibus cū litteris iungitur Ab et Abs Ca. xxix

Ab cū duabus liquidis/et cum i quando sit cōsonans: adiungi so let: vt ab lege/ab legatis/ab lr̄is/ab rege/ab rogo ab re/ab Joue Abs vero cū t: vt abs te: abs tito. Interdū vero cū q: vt Teren. Abs quouis homine beneficiū accipere gratum est

De continuo Protinus Statim capitulum xxx

Continuo/ꝑtinus/statim quid significent: notū est: quibus addita negatiōe significatio fit qualis nō ideo. vt de oratore Cicero. At si ille seditiones saluti huic ciuitati fuissent: nō otinuo siq̄s mot⁹ po puli fact⁹ esset: id C. Narbono in nephario crimine/et fraude capitali esset ponendū. Quintl. Nō aūt vt quicq̄d precipue necessariū est: sic ad efficien/dū oratorē maxime ꝑtin⁹ erit momenti. Et itez. Neq; id statim legenti p/suasum sit/oīa que oīes auctores dixerūt: vtiq; esse ꝑfecta. Eandē vim obtinet interrogatio/quā negatio: vt idem. Continuo ne: si ille stulte cogi/tauit: nobis quoq; stulte dicendū est: id est num ideo? Cui⁹ significationis mutate hec causa est: quod nō plane recessum est a prima illa eius/et natu rali: quasi dicať num: aut nō. ꝓpter hanc solā et se primo offerentē rationē Seruius non est vsus hac re eleganter in ea parte: vbi abest negatio Non q; mulier/statim et ancilla. Si aūt ancilla/statim et mulier ē. Tollendū em̄ erat posteri⁹ statim Protin⁹ (vt ego interꝑtor) ꝑ simul siue etiā aliq̄n acci piť. vt Virgl. Quin ꝑtin⁹ omnē ꝓlegerent. Quintl. Traxerat et firmitate mētis magnā protin⁹ ꝛ in mēbra ostantiā. Etem̄ q̄d statim fit: q̄si simul fit

De Tantum abest. et Tantum qz nõ. Capi. xxxi

Tantũ abest aut vnũ vt post se habet: aut duplex. Vnũ sic. Cicero de officijs Tantũ abest ab officio: vt nihil officio magis possit esse otrariũ. Idem p marcello. Tantũ abes a perfectione maximoꝝ operum: vt fundamenta nondum que cogitas iecceris. Duplex sic. Idem pro lege manlia. Tantum abest: vt aliquam bonã gratiã queſſe mihi videar: vt multas etiam simultates, partim occultas: partim apertas subeũdas mihi esse intelligã. Quẽ modũ loquendi a grecis mutuati sum⁹ duos ãt duos/ꝗs attigi modos: idez significare ex hoc liq̃bit: q alterũ in alterũ cõuertẽ licet: sic. Tantũ abest/vt officiũ sit: vt nihil officio possit magis esse contrarium. Item tantũ abes vt maxima opera pfeceris: vt fundamenta nondũ que cogitas ieceris. Rursus tm̃ absum a oratione alicui⁹ bone gracie: vt multas etiã simultates: et cetera. Quin quo plani⁹ hmõi orõnis sensus patefiat: resoluam⁹ p nõ solũ. Non solũ aliquã bonã gr̃az quesisse nõ videor: sed etiã multas: et cetera. Item nõ modo officiũ nõ est: verum etiam nihil magis officio põt esse cõtrariũ. Et non tm̃ abes a perfectione magnoꝝ operꝝ: sed fundamenta quoqz nondũ que cogitas/iecisti. Põt et in nedum resolui: vt supra docuim⁹. Sed hoc faciendũ legentibus relinquimus. Aliqñ tm̃ abest et sine geminatione illa: et sine ablatiuo reperimus. Sed pquã raro: vt in curionẽ Cicero. Tm̃ abest: vt inflammares nostros animos: somnũ isto loco vix tenebamus. Apud Quintl. hec exempla non inueni. Sed tale genus loquendi: Si vltra hostiũ affectus: qui cesos acie sepe tumularunt vltra tyrannos/vltra latrones paꝝ habet non sepelire: nisi alioꝝ quoqz officia precederit: tantũqz nõ petita ex fluctibus aqua restinguit ignẽ. Et alibi. Hoc triste spectaculũ/et tantũ nõ ipi qui fecerat miserandũ. Et itez. Tantũqz non durũ/ac rusticũ et paꝝ meretricijs artib⁹ querit educatũ: id est tantũ abest: vt restinguat ignẽ: tm̃ abest: vt ipe miserear: tm̃ abest/vt querat dur/ac rusticũ ac paruz meretricijs artibus educatum. Valerius in primo tm̃ non suis manibus deducit. siue p̃pe abest vel prope est vt quod etiam e greco sumus mutuati.

De Simul Una Pariter Capitulum xxxii

Simul geminatũ nõ memini me reperisse apud Ciceronem. Apud posterioẽs sepe: vt Quintl. Simul vt plenioze obsequio demererer amantissimos mei: simul ne vulgarẽ viam ingressus alienis demũ vestigijs insisterẽ. Virgil. Obstupuit simul ipe: simul pulsus achates. Et itez. Accelerat simul eneas simul agmina troũ. Cicero. Et tm̃ raro p simul

dixit vna/in verrē actione secūda. Vna et id quod facio ꝓbabit: vna et in hac causa ꝓfecto neminē preponendū mihi esse existimabit. Simul non geminatū/et pariter apud Quintl. sepe. Vt homo fortis simul et sapiens: vel homo fortis pariter et sapiens. Raro cū et geminata: vt Orati⁹. Aut simul et iocūda et idonea dicē vite. Cicero ꝓ roscio. ꝑditissimi ē igit̄ hōis/ simul et amiciciā dissoluere: et fallere eū: qui lesus nō esset: nisi credidisset

De nudiusterti⁹. nudinsquartus. Pridie et postridie capitulū xxxiij

Nudiusterti⁹ et nudiusquart⁹: nec vltra ꝓgredit̄: sicut biduo/triduo quatriduo: et binoctio/et trinoctio/quadrinoctio: et nō ampli⁹: nisi putam⁹ sine menda scriptū esse in philippicl. Nudiustertiusdecim⁹. Plaut⁹ (vt solet) licēter inquit Nudiusterti⁹/quart⁹/q̄nt⁹/sext⁹/septim⁹ octau⁹/et deinceps adhuc. vt etiā ad millesimū fuerit ꝓcessur⁹. Sed cur quēadmodū habem⁹ biduo/et binoctio. nō etiā habem⁹ nudiussecūd⁹? Nēpe qr adest aliud vocabulū et q̄dez magis ꝓpriū qđ est heri. De die aūt: q̄ p̄cessit hesternū: dicim⁹: nudiusterti⁹. et de supiore adhuc nudiusquart⁹: scz nūc de die tertio/vel quarto. De sequenti cras/de hinc ꝓximo. ꝑendie. Cicero ad atticū li. xij. Scies igit̄ cras/ad summū ꝑendie Vñ dies ꝑendin⁹/dies abhinc terti⁹. Cesar in ꝯmentarijs. Qui si ꝑ te liceat perendino die cū ꝓximis hibernis ꝯiuncti ꝯmunē cū reliq̄s belli casū sustineāt. Et ꝯpendinare differre in longū de die in diē. Pridie et postridie: simillimā obtinent significationē ei/cui⁹ sunt heri et cras. Est em̄ pridie quasi heri: nō tñ p̄ñtis diei Et postridie quasi cras nō p̄ñtis diei: sed cuiusdā alteri⁹ aut preteriti/aut futuri. Preteriti sic. Pridie q̄z intrarē mare: lux serena fulsit. Futuri sic. Pridie q̄z intres patriam: sacrificiū facito: id est die precedenti: quo aut mare intrasti: aut patriā intrabis Itē postridie q̄z pater mortē obijt: epulum feci Et postridie q̄z vxorē duxero: nauigandū mihi est. Vel cū gtō sic. Pridie illi⁹ diei/et postridie illi⁹ diei: quo hec et hec feci: vel faciā. Vel sine q̄z et sine diei sic. Venit ad me chremes postridie clamitans. supple illi⁹ diei. quo hec gesta sunt Et cū intraui vrbē: audiui hoiez ꝑdie recessisse. Dicim⁹ tñ cū has lr̄as dabā: erat ꝑdie kalēdas augusti: vel postridie nonas. Et hodie est ꝑdie ludoꝝ Circensiū/cras est postridie nundinaꝝ. Referr̄ em̄ tale tps nō ad hodiernū/crastinūq̄z diem: sed ad aliū quendā: veluti ad eū quo ee lr̄e legent̄. Ideoq̄z errauit q̄ scripsit sic. Cū em̄ rhome domū loquendi gr̄a adissem: orauit me dicens/postridie ad me redeas. Dicendum erat: cras/ Aut sic. postridie vt redirē orauit. Rursus nō recte dixisset sic: cras vt redi

rē orauit sed postridie. Atq; vt nō dicim⁹ nudiussecūd⁹: ita nec secūdo ka
lendas/secūdo nonas: secūdo idus: sed pridie kalendas/pridie nonas. pri
die idus. Itē vt nō dicim⁹ nudiusprim⁹. ita ne primo quidē kalendas. pri/
mo nonas/p̄mo idus: sed kalendis/nonis/idib⁹. Preterea ex his duobus
alterꝝ format ex se denominatiuū: alterꝝ vero minime. Ex p̄die fit pridian⁹
ex postridie nō fit postridian⁹: aut in vsu nō est. sed ꝓ eo abutimur crastin⁹
ꝑ qd̄ significat̄ nō modo dies sequens hodiernū: sed etiā quēlibet alium:
Virgl. georgicoꝝ p̄mo. Si vero ad solē rapidū/lunasq; sequētes. Ordine
respicies: nunq̄ te crastina fallet hora: neq; insidijs noctis capiere serene
Eodē quoq; modo abutimur hestern⁹ ꝓ p̄dian⁹. Terenti⁹. Jure hesterno
panē atrum vorent. Cicer Vidē videor alios intrantes. alios exeuntes: q̄s
dā ex vino vacillātes: quosdaz hesterna e potatione oscitantes. nō de he/
sterno die loquit̄: qr (vt sic dicā) ab illo heri nō fuerat factū: cū hec dicerē
tur. Vtimur frequēti⁹ hoc ꝑ abusionē q̄ illo naturali et ꝓprio: quo et ipse
frequenter vtimur Suetoni⁹ in vita Tiberij Solennib⁹ ip̄e cenis pridiana
sepe et semesa obsonia prebuit Idē in vita Caij. Marcēte iā stomacho p̄di
ani cibi onere. Barthol⁹ cū leguleis suis accipit postridie post tres dies.
Vñ ɔsequens fuit dicere pridie: ꝓ eo qd̄ est p̄orib⁹/et ꝓximis dieb⁹. Naz
ita vulgo loquūt̄ p̄die emi domū: cū dicendū sit nup: de q̄ nūc disseram⁹

De dudū ac Jamdudū Nup ⁊ Pridē. cōpositisq;

Capitulum xxxiiij

Dudū/et iamdudū de paruo tp̄e vni⁹ hore/aut semihore/ aut dua
rū horaꝝ/aut certe breuissimi tp̄is Nup siue pridē/ et iamp̄dez de
longiore tp̄e decē/aut viginti dieꝝ/aut mensis/mensiū ve/ et non/
nunq̄ annoꝝ ꝓ ɔditiōe materie. Itē dudū/et nup/seu pridē de re siue acti
one: q̄ non insistit: sed statim transit Jamdudū/et iampridē de re siue actio
ne: que insistit et immorat̄. Illa preteritū vtiq; postulant: hec frequēti⁹ pre
sens: nōnunq̄ etiā p̄teritū. Dudū intraui: et iamdudū te expecto: id ē ho/
ra/aut semihora est vel due vel tres: vel (vt multū) quatuor: ex quo intra
ui: et ex quo te expecto. Sed ip̄a actio intrādi nō insistit sed statim desinit.
Secus aūt expectandi actio. Itē nup ex sicilia redij: et iam pridē ex sicilia
absum: vel iam pridē ex sicilia redij: id est supiorib⁹ dieb⁹, mensib⁹ ve ex sici
lia redij. et iam multi dies sunt: vel aliquot menses: ex quo absū ex sicilia:
vel ex quo ex sicilia redij. hic ɔtinuatio intelligit̄ tp̄is: illic minime. hic signi
ficat̄ mora: qua in hoc loco immorat⁹ sū: illic momentū illud applicationis
Ceteꝝ qr dixi nup/et iampridē nō modo menses ɔplecti: veꝝ etiā annos:

ꝓ ꝯditionē materie:tale exemplū sit.Nuꝑ inuenta est machina:quā bom/
bardam vocant:id est nō multo tꝑe abhinc. Jamꝑdez bon barda in vsu
est:hoc est iam aliquāto abhinc tꝑe in vsu est Cicero de diuinatiōe. Neqꝫ
ante philosophiā patefactam:que nuper inuenta est:hac de re ꝯmunis vi
ta dubitauit Idem de amicitia.Neqꝫ em̄ assentior ijs qui nuꝑ hec disserere
ceperūt:cū corporib⁹ simul animas interire:atqꝫ om̄ia morte deleri. Quid
attinet plura hic exempla repetere cū nemo aliter locut⁹ sit? Forsan aliqñ
poete apud quos legim⁹ iamdudū ꝓ ꝯtinuo:sed fere in ꝑsona loquente:
et alios/vt maturent hortante:vt Virgl. Jamdudū sumite penas. Rari⁹
iampridem:vt fecit Lucan⁹.Tollite iampridē victricia tollite signa. Nisi iā
pridem victricia dicam⁹.Quare Boetius videt̄ male voluisse imitari vnū
locum.M Tullij in rhetoricis/dicentis.Aliquādo respondendū esse primū
ijs/que aduersarius nuꝑrime dixerit:cū in cōmentarijs dialecticis dixit.
Hoc aūt quod nuꝑ dixim⁹.cū dicere debuisset vltimo/ aut nouissime /aut
postremo/aut ꝓxime. In saturnalib⁹ quoqꝫ Macrobius iamdudū inquit
hec questio ab arestotile et ꝓposita est et soluta:cum dicere debuisset iamꝑ
dez:aut potius iamolim.Plinius etiā maior(si vere scriptū est)libro.xxiij
sic inquit.Somno vero ac securitatib⁹ iamdudū hoc fuit. qđ illa Helena
ante cibum ministrauit.Et iteꝝ libro.xix.Nam dudum ex eadem hispania
zeolicon venit in italiam:plagis vtilissimū Et Liui⁹ libro.xli.In eo capti/
uoꝝ numero fabri:qui dudū fuere assueti apud penos mercede opus in
arce locroꝝ facere.Pridem aūt et nuper idem significant.Est aūt nuꝑ nō
longo tꝑe a nunc.Interdū non longo tꝑe a tunc:vt Curtius. Qui nuper
ab alexandro missi erant.Titus Liuius.Tunc hec ipa indignitas agebat
animos non in retinendis modo publicis agris:quos vt teneret pertina
cem nobilitatē haberet:sed ne vacuū quidē agꝝ nuper ex hostib⁹ captum
plebi diuidere.Cicero de oratore libro.ij. Quāmulta de balneis quas nu
per ille vendiderat.Pridem vero raꝝ est.Plini⁹libro.xvij.naturalis histo
rie.Ipi vero pridē vidim⁹ eadē ferme om̄ia preter pubertatē in filio Cor
nelij taciti equitis rhomani.Paulus iuriscōsult⁹.et nō est miꝝ si peculiū q̄z
defuncti pridē filij deferr̄ patri.Vlpian⁹.Quereť cū ordinē tenere quē pri
dem habuit Modestin⁹a lr̄is pridē sibi editis.Sepius cū negatione ⁊ cū
q̄z et cū ita.Plini⁹ libro.xv.Medici nō pridē venere in italiā.Cicero ꝓ ro/
scio comedo.Quāpridē nomē fannij in aduersaria detulisti Item in bruto
Fuit em̄ regnante iam grecia/nostra aūt ciuitate non ita pridē dominatu
regio liberata.Pampinian⁹.idez in vectigalib⁹/nō ita pridē ꝯstitutum est
vt sui tꝑis singuli periculū prestarent. Idem intelligať in dudū qđ in pri
dem:vt q̄z dudū hic sedes?respondebis.nō ita dudū:vel iamdudum

De Olim Jãolim et diu ſuiſqz cõpoſitis Ca. xxxv

OLim et iamolim ſiue olimiaz.diu et iamdiu/et tãdiu:habent aliq̃o cũ ſuperiorib⁹ affinitatis.Quoꝝ primũ apud Ciceronez rariſſimũ: apud Quintl.frequẽs:qui li.viij.ſic ait.Sed in foro tñ illam facili/tatem olim deſideraui⁹:id eſt iamolim.Et alibi.Olimiam impator inter fulgentes virtutes tuas liuor locũ querit:hoc eſt iamolim:quod eſt iam a longo tpe.Olim ꝓ futuro nõ apud poetas tñ:vt Virgl.Hunc tu olim ce lo ſpolijs orientis onuſtũ accipies.Sz apud oratores q̃z vt idez Quintl. Sũt clari q̃z hodie eiuſdẽ opis autores:q̃ olim nominabañ poete Etiã ꝓ aliq̃n:vt idem Virgl.Et iamolim ſeras poſuit cũ vinea frondes. Non nunq̃z etiã ꝓ iamdudũ accipiẽ:vt Curtius libro.viij. Olim eñuero mero ſenſib⁹ victis/et lecto repente ſurgit. Diu vero nihil aliud ſignificat:niſi ꝓ longũ tps:diu nauigaui:diu equitaui:nõ aũt/diu receſſi aut diu equum aſcendi.Sed nuper receſſi:aut dudũ.et dudũ equũ aſcendi.Quidaz tñ ſic loquũtur.Jam diu eſt:q̃ receſſi/vtentes aduerbio ꝓ nomine. Eadẽ ratio eſt in iamdiu et tãdiu.Jdeoq̃z cauendũ eſt:ne verba que mometaneã acti onem ſignificant:his aduerbijs applices:quale eſt.iamdiu publicaui opus iamdiu duxi vxorẽ.ſed iampridẽ: licet recte dicaẽ iamdiu ẽ opus publica/tũ:et iamdiu vxor mihi ducta eſt/adhuc tñ virgo eſt non aliter q̃z dicatur opus iamdiu eſt publicatum:adhuc tñ elimare nõ deſino.et vxor mihi iã/diu ducta:adhuc tñ virgo eſt.Significaẽ eñ hic cõtinuatio tpis:quo op⁹ q̃dez publicatũ:vxor vero ducta manet ac pſeuerat.qõ in illo ſuperiore nõ fit.Jdeoq̃z tuba dudũ:aut iamdudum ſonuit. non iamdiu ſonuit. iamdiu mortuus eſt:nõ iamdiu animã emiſit:ſed dudum.et idem in ceteris

De Velut Sicut Quaſi Tanquã et ſĩl⁹ xxxvi

VElut/et veluti et vti tria hec ſimiliora ſũt in ſignificatione illis tri bus quaſi/tanq̃z/ceu/q̃z alijs tribus:ſicut ſicuti/vt. Ea eñ ſer ſupi ora imagiñe innuunt:hec tria poſteriora ſimilitudinez.quanq̃z vt põt videri generale/et omune cum omnib⁹/necnõ vti:cuius ꝓprie ſignifica tio eſt:que vt:tu iraſceris tanq̃z leo:quaſi canis:velut vſus eſt metapho/ra.Tu iraſceris ſicut/vel ſicuti leo:comparatio eſt.Jbi cñ dico te leonem: hic autem leoni ſimilem.Quod hinc probatur:quia illud reſoluitur ꝓ ver bum ſubſtantiuũ:hoc per idem verbũ.Tu iraſceris tanq̃z leo:id eſt tanq̃z leo eſſes Jraſceris ſicut leo:id eſt ſicut leo iraſciẽ.Atqui qũo hoc ipm ꝓba tur:q̃ ita he orationes reſoluañ potius q̃z econtrario! Nempe q̃ cũ hu/iuſmodi verbis diunctas inuenim⁹:vt tu incedis velut eſſes rex:nõ autem

sicut esses rex. Rursus tu incedis sicut incedit rex: nō aūt velut incedit rex. Ita in similib⁹. Ego sentio sicut plato: supple sicut plato sentit: nō sicut pla/to essem. Ego dico sicut antea supple dixi: nō sicut antea fui. Possunt tamē illa q̄ dixi resolui p verbū substantiuū. etiā resolui p idez verbū: sed non in indicatiuo. vt tu incedis: velut incederet rex. Ideo illa que habent prepo/sitionē vix aliter resolui possunt. Ego venio ad te tanq̄z ad deū: nō est di/cendū tanq̄z deus esses: sed tanq̄ ad deū accederem. Deniq̄z hec subiun/ctiuū postulant: alia indicatiuū. Seruius p sicut posuit velut. xi. eneidos. Nam diadema velut aliaꝝ italaꝝ gentiū reges non habebant. Si velim afferre exempla viuentiū: plura possem: ineleganter dicta: sed vnū interim afferam: qui ita e greco interpretat. Nā veluti iustū est/in eos animaduer tere: qui aliquid pperā patrarunt: ita ijs qui nos beneficio fouerūt: refer/re gr̄az decet. veluti p sicuti posuit Sed decept⁹ est: qr greci ista nō distin guūt. Aliqñ ne nos quidē distinguim⁹/vtiq̄z cū quedā enumerant: postea aliquid exempli subiungim⁹: vt apud Ciceronē officioꝝ primo. Tñ ex sin/gulis certa officioꝝ genera nascunt: velut ex ea parte/que prima descpta est. Idez de natura deoꝝ. Aut quid tā temerariū: tāq̄z indignū sapientis grauitate/atq̄z constantia: q̄z aut falsū sentire. aut qđ nō satis explorate per ceptū sit/et cognitū/sine vlla dubitatione defendere: velut in hac questiōe Plinius naturalis historie li. ꝑmo. Preter hec inferiore celo relatū in mo/numenta est lacte/sanguineq̄z pluisse. M. attilio. M. portio cōsulib⁹. Et sepe alias carne: sicut. L. Voluminio Seruio Sulpitio cōsulib⁹ Eaq̄z nō pputru isse: q̄ diripuissent aues. Et itez: Quidā vero amnes odio maris ipa sube unt vada. sicut arethusa fons syracusan⁹: in quo redduntur iacta in alueum qui p olympiā fluens/peloponēsiaco litori infundit. In hoc igit solo mō loquendi: velut cū sicut similitudinē habet. cū reliqs illis: q̄ iam enumerauī dissimilitudinē: que nequaq̄z licet ponere in tali genere sermonis. Signifi/cant cm̄ imaginē: id est nō ipaz plane veritatē. Aliqñ tñ ꝓpe ipaz q̄z veri/tatē: tū affirmando: tū vero negando Ut pater tu nō amas me: q̄ filium imo te fili amo/quasi filiū Ego nō amplector illū velut filiū: licez mihi filius sit. Ille diligit me/tanq̄z filiū: licet nō attineā. Ibi plane imago est. Habet aūt quasi quidā ꝓtiū: quale est. objcis mihi/q̄ vtorē repudiauerim: q̄si tu idem nō feceris: vel quasi vero. Que exempla nusq̄z nō plurima sūt Uti etiā accipi solet p vt. et hec duo p q̄ Virgilius. Nanq̄z videbat vti bellā tes pergama circū/hac fugerent grai. Quint. Neq̄z ego grauissimū patrē suprema sua inueni iactasse crediderim: vt heredē filium scriberet. Ceu ma gis est poetarū: sed q̄ multi q̄ presertim Plinius vtuntur. Quidam doctus indocte his temporibus vtitur pro sicut

De nõ qr. sed qr. et nõ ꝙ De q̊ ⁊ vt. qr ⁊ ꝙ xxxvii

Non quia negem hoc bene esse ꝯpositũ: sed qr legez hanc esse com ponendi in om̃ib⁹ principijs recusem. Iterꝝ idem Quintl. Et febrẽ quiete, et abstinentia: nõ qr rationẽ videbat. sed qr valitudo ipsa coegerat mitigauit. Iterꝝ. Qđ ego nõ idcirco potissimũ in hac parte tra/ ctare sũ aggressus: qr nõ in ceteris q̊z doctiorib⁹ idem hoc examinandũ q̃z diligentissime putẽ: sed ꝙ magis eius rei necessariam mentionẽ facit etas ip̃a discentiũ. Iterꝝ. Nõ qr ꝓdesse vnq̃z satis sit: sed qr hoc ꝓspicere debet nequid peius q̃z fecerit/faciat. Ex his exemplis videre licet: nunc bis qr re peti: nũc vnũ qr esse: et vnũ ꝙ. Et vbi est quia: ibi semel/bis ve posse esse ꝙ Preterea in secundo membro nũc subiunctiuũ esse: nũc indicatiuũ: nunq̃z tñ idem repeti verbũ: presertim modo verbi mutato: vt fecit quidã: q̊ ait: Nõ qr amic⁹ non esses: sed ꝙ ita amicus eras Cum dicere debuisset: non quia non amicus: sed quia: vel sed ꝙ ita amicus esses. In quo illud ob/ seruatione dignũ de causa efficiente dicendũ esse qr et ꝙ/ de finali/quo/vel vt. De duob⁹ priorib⁹ exempla inspexim⁹. De posteriorib⁹ Cicero in phi lippl. Nõ vt ꝓficerẽ aliq̊d: siue nõ quo ꝓficerẽ aliq̊d. Quidã ignari hui⁹ dif ferẽtie scribũt nõ raro. quo ꝓ ꝙ: vt apud eundẽ et eodẽ in loco. Primũ igit̃ acta cesaris seruanda censeo: non quo ꝓbem. cũ scribendũ sit ꝙ. Pro eo qđ est qr. q̊d signi! Certe ꝙ in altero membro est qr: cũ dicit. Sed qr ra tionẽ habendã censeo pacis atq̃z ocij. Et nemini dubiũ est ꝙ resolui ꝓ q̊a/ et quo ꝓ vt. Et hoc in loco a Cicerone significari causam efficientẽ/cui cõ petũt ꝙ et qr. Non finalem/cui ꝯpetunt quo et vt. Qđ liquide ꝓbat̃ cũ in eadẽ sententia de vtraq̃z causa fit mẽtio. Quale est: nõ castigo te: ꝙ odio habeã sed quo meliorẽ efficiaz. In primo membro est causa efficiens: in se cundo causa finalis. Mutem⁹ iterꝝ causas sic. Nõ castigo te: ꝙ odio habeã sed ꝙ amem. Rursus. Non castigo te: quo voluptatem ex ꝯtumelia tua cõ traham: sed quo meliorem reddam Ubi est ꝙ. illic posse poni quia. et vbi quo: illic vt: vel duplex vel simplex iam dictum est:

de Facio vt et committo vt capitulũ xxxviij

Inuitus feci: vt. C. flaminiũ de senatu eijcerem. Et alibi idem Cice ro. Faciundũ puto: vt paucis rationẽ nostri ꝯsilij dem⁹. Et Quin/ til. Qꝛ si nemo mirat̃ poetas maximos sepe fecisse: vt in principijs operꝝ suoꝝ musas inuocarent Discrimẽ habet hic loquendi modus ab al tero. Alibi nanq̃z fit aliud ꝓpter aliud: vt cum quis inuigilat diligentius faciunde mercature: cur id faciat / interrogatus: vt liberi mei honestius

viuāt:respōdebit.Aliud est ergo qō ipe facit:aliud ꝓpter qō hoc ipm facit Nō ita in exemplis a me modo recitatis.Quid cato fecit.vt flaminiū ejce ret de senatu? nempe hoc ipm qō fecit.Quid faciunt poete vt musas inuo cent?Nempe nil aliud nisi ꝙ musas inuocant. Idē est igit in genere hmōi ꝓncipiū/et finis?siue opa/et effect⁹.Idē facit Cicero quodā in loco/in ver bo omitto.Qui ſm naturā viuere volet nunqz omittet:vt alienū appetat: et qō alteri detraxerit:sibi assumat.Idē est hoc:ac si dixisset:qui ſm natu rā viuere volet:nunqz alienū appetet.Ut in supiorib⁹ Inuit⁹.C.flaminiū de senatu eieci.et paucis ratio nr̄i osilij est reddenda.Et ita in ceteris:

de ꝙ et Cum Capitulum xxxix

Quod ꝙ cū:quidā peculiare in oratione exhibent.vt in bruto Ci cero.Augebat etiā molestiā:ꝙ magna sapientū/ciuiūqz bonorum penuria iam in ciuitate esset Idem ad sulpitiū.Quo in ꝑiculo non nihil me osolar̄:cū recordor hec me tū vidisse. Quid est ꝙ augeat Cicero/ ni molestiā?aut qd eū osolar̄?vel ꝙ magna penuria sapientū esset:vel cum recordaret sue ꝓuidētie?Nempe hoc ipm ꝙ magna penuria sapientū est: et ꝙ illud iuū osiliū recordar̄.Idem est igit id:in quo molestiā/ osolatōez ve capit:ꝓpter quod ipaz molestiā ac osolationē capit

Qua de causa Ut Tamē et similia abnciunt qñq; ab oratione Capitulum xl

Sepe admirari soleo:ꝙ nunqz tibi grauem senectutem esse senserim Quid miraris Scipio te nō sensisse:ꝙ sentire non posses? Quippe quod nunqz fuit.Miraris ꝙ nunqz senseris me fuisse luscū qñ nūqz fui.Mirandū potius foret:si sensisses me luscū:aut grauiter tolerantē senectutem.Nec sic locutus est Scipio cū Catone:quasi diceret . Miror senectutem tibi/vt sentio non esse grauem.Et alibi idem Cicero.Declarat ad studiū bellice glozie:ꝙ statuas qz videmus ornatu fere militari.non ꝙ vi demus:sed vt videm⁹:ꝙ sunt statue ornatu fere militari:declarat studiū bellice glozie.Et alibi:nō tam me ista fama delectat/falsa presertim qz q spero amicicie nostre memoriā sempiternā fore:pro eo quod est:qz ꝙ ami cicia nostra(vt spero)sempiterna erit. Et alibi. Num etiam contemnitis ꝙ sensistis tam charā populo rhomano Tuli hirtij vitam fuisse? ꝑ eo qđ est:vt sensistis/tam chara vita hirtij populo rhomano fuit.Et alibi.Et eo studiosius hoc negociū suscepimus:ꝙ te non sine causa velle cognoscere rhetoricā intelligebam⁹.ꝑ eo quod est:vt intelligo nō sine causa vis co

noscere rhetoricã. Quintil. in secundo. Sicut Policratẽ cũ Busyrim lauda ret: et clytẽnestrã quanqz io: qõ his dissimile nõ est: cõposuisse oratiõnẽ: q̃ est habita otra socratẽ/dicit. Nõ est hoc qõ oposuisse dicit oratiõnẽ otra Socratẽ simile illi: qõ laudaret Busyrim: et clytemnestrã: sed hoc ipm/ q̃ oposuit oratiõnẽ vt dicit. Nanqz dũ fortius opus pmisit etas: terrã manibus subegi: et difficultatẽ labore pdomui. et inuito solo nõ nihil tñ fecũdi tatis expressi. Subintellige quãuis. sic/q̃uis solũ esset inuitũ: tñ nõ nihil expressi fecunditatis. et in his pristine fortune reliq̃is miseris/ et afflictis: tñ haberet quosdã: quoz animos. ne supplicio quidẽ suo satiare posset. id est quãuis reliquie pristine fortune misere sint/et afflicte. tñ haberet quosdam Illud hoc loco. nõ omittam⁹/querẽtes vbi est: q̃uis/licet/etsi/quanqz/ similiaqz et tñ: vnde incipienda sit ostrui oratio. Utinq̃z p̃hiberis. Sed nimirũ a verbo cui adherebat tñ: Jp̃o tñ excusso. Qõ idcirco in ligatura et quasi iunctura orationis insertũ est: q̃ oratio vnde nõ debuerat/incepeat Ut etsi vereor iudices et cetera. Qõ si a principali verbo cepisset: superuacuũ fuisset/inserere tñ. Nunc igit cũ recte inchoat/ illã dictiõnẽ vt supfluaz quasi functã officio suo debem⁹ abñcere

De duntaxat Capitulum.xli

Duntaxat licet idem significet: qõ solũ: tñ fere solet aliter in oratiõnis serie disponi: nec recipe post se illud: sed etiã vt solũ: vt tñ: vt modo faciũt Cicero p̃ deiotaro. Qõ ipm etsi nõ iniquũ est in tuo duntaxat periculo. Et de oratore. Jta loquamur: vt ei tradam⁹ ea duntaxat: que nos vsus docuit. Quintil. in. xi. Ergo cũ iudex in priuatis: aut p̃co in publicis dicere de causa iusserit: leuiter est dsurgendũ. tũ oponenda toga vel de integro inicienda duntaxat in iudicñs. Apud principẽ em̃ et magistrat⁹: ac tribunalia nõ licebit. Paulo post Narratio magis platam manũ/ amictũ recidentẽ/gestũ distinctũ/vocẽ sermoni primã/et tñ acriorem: sonũ simplicem frequentissime postulabit in his duntaxat qualia hec sunt Caius tñ/et paulus preter morez hac dictione sunt vsi. Alter em̃ ait sic. Fabros lignarios dicim⁹ nõ eos duntaxat: qui ligna dolant: sed omẽs q̃ edificant. Alter sic Cũ tutor nõ reb⁹ duntaxat: sed etiaz morib⁹ preponat in primis mercedes p̃ceptorib⁹: nõ quas minimas poterit: sed p̃ facultate patrimonñ/ p̃ facultate natalicũ dstituet. Semel quoqz Titus Liui⁹ li. xlvi. Nec animũ vobis duntaxat fidelez ac bonum prestitit. sed omnibus interfuit/que gessistis

De Quandoq̃dez Qñ et Quatenus Ca. xlii

QUando quidē et qñ idem significant: et significant qñ. Cicero et Virgl. frequenti⁹ supioze vtunt. Quinti posterioze. Cicero de oza toze. Que sunt in hominū vita/qñquidē in ea versat oratoz. atqz ea est ei subiecta materia: omnia quesita/audita/lecta/disputata/tractata/ cogitata esse debent. Virgl. Qñquidez ausonios nō fas ostingere portus Sine quidē. Hic tibi fabor em qñ hec te cura remordet. Mirorqz cur Prisci⁹ illud virgilianū qñ/p aliqñ exposuerit. Qō accipiendū est pro qñ. Sed his qñ vltima cernunt extrema iam in morte parant defendere telis. Quinti. Quādo igit orator est vir bonus(is aūt citra virtutē intelligi nō pōt. Virtus etiā si quos dā impetus ex natura sumit: tñ pficiēda doctrina est) mores ante oīa oratori studijs erunt excolendi. Eiusdē significati est quaten⁹ apud seculū duntaxat Quinti. Is ita ait. Sed quaten⁹ luctus nri in ius vocant: et flenti disputandū est: et orbitati sue mater irascit: supem⁹ quā exorare nō possum⁹. Et eius discipul⁹ Plini⁹-minor. Et quaten⁹ negatur nobis diu viuere: relinquam⁹ aliqd: quo nos vixisse testemur. Naz Cicero dixit. Quaten⁹ solūmodo p inquantū: sicut eaten⁹ p intantū. vt in Lelio. Videndū est quaten⁹ amicicie tribuendū est. Seculū aūt Quintiliani a Liuio/virgilio/Cratio exordior: quoz vltim⁹ in sermonib⁹ sic ait. Surrē tina vafer qui miscet fece falerna Vina columbino limū bene colligit ouo Quaten⁹ ima petit voluens aliena vitellus

De Igit Ergo quare quāobrē quapropt Ca. xlij

DItur atqz ergo breuiorib⁹ adhibent oclusionib⁹. Quare qzobrē quapropter maiorib⁹: nisi ita dicas. Nescio quare sic loquaris. Intelligo qzobrem sic facias. Illud aūt primū/qō ptuli: sepe ad significandā disiunctionē partiū orōnis adhiberi solet: et fere post aliquā rem interiectā: quasi in hūc sensū. Vt aūt otinuē: aut vt pergā ad sequentia. ac ne sim long⁹ in exemplo: vt necesse fozet: afferā breue ex poeta sumptū. Et certamē erat Corydon cū tyrside magnū: Posthabui tñ illoz mea seria ludo. Alternis igitur contendere versibus ambo cepere. Ergo etsi rarius/ tamen nōnunqz et hoc modo vsurpatur

De Adeo Usqzadeo Usqzeo capitulum xliiij

HAdeo exponunt pro valde: vt Terenti⁹. Juuenē adeo nobilem. Significat etiā in tantū/nō nunqz sequēte vt: nō nunqz nō sequente. vt apud Quinti. Cuncta(si videt) iura pcurrite. nusqz adeo p nobis solicita lex ē: vt qō prestat: extorqueat: dedit ceco talionis actionē: nō man⁹ recusantis impellit. Jniuriaz cedis agere pmisit: sed non cogit inui/

tos adeo pene leuius est/vltionē perire:q̄ ptātez Genus seruitutis est co acta libertas. Hoc eadem sententia fuerit:si dixero adeo/vt pene leuius sit vltionē perire:q̄ potestatē. Nam sepe hoc modo legim⁹ adeo positū cum vno verbo:nō cū duob⁹ Quale fuerat exemplū supius:vt apud eundē. Nec cū ptinus respondendū est:oīa parari nō possunt adeo:vt paulo min⁹ pmptis etiā noceat scripsisse:si alia ex diuerso q̄ opinati fuerint: occurre/rint. Licuisset hoc etiā sic dicere. Adeo paulo min⁹ pmptis etiā noceat scri psisse. Idem efficit vsqz adeo/ et vsqz eo:vt apud eundē. Hinc tumez/et va na de se pluasio vsqz adeo vt illo discipulo⁹ tumultu inflati si pa⁹ a pre/ceptore laudent:ipsi de illo male sentiant Sine vt et p indicatiuū apud Ci ceronē li.primo. Ne siqñ ei dicendū erit de iustitia de fide/mutuet a Plato ne:qui cū hec exprimenda verbis arbitraret:nouā quandā finxit in libris ciuitatē. vsqzeo illa que de iustitia dicenda putabat:a vite dsuetudine et a ciuitatū morib⁹ abhorrebāt. Multi ad hunc ipm modū vsurpant tanto

de Quin et q̄netiā et atqzetiā ca xlv

QUin pro q̄netiā/siue atqzetiā. Virgl. Quin aspera Juno:que ma re/nunc terrasqz metu celumqz fatigat. Consilia in melius referret Quin p vt non vbi deiderat vtiqz subiunctiuū verbum. Idemqz nō principale. vt idem. Hic tibi nequa moze fuerint dispendia tanti Quin vatem insanaz aspicias. Quin pro cur non/semper interrogatiue:et p indi catiuū. Idem. Quin tu aliquid saltem potius quez indiget vsus. Tumini bus molliqz paras detexere iunco. Nescio quid voluit Seruius:qui hunc locum exposuit quinetiaz. Sed duo prozes sensus vulgo sunt noti/ in car mine:et in psa frequentes:et obuñ. De tertio afferaz ex oratoribus q̄z ex emplum. Cicero p rabirio. Quin compescitis istam vocem indicem stulti/tie:testem paucitatis. Quintilian⁹ in paupere amatoze. Quin tu potius ad mittis iuuenis consiliñ rationem.

de Scōm prepositione ca xlvj

SEcundū nōnunq̄ pro iuxta/et post. Virgl. Dulcibus illa quidem illecebris/aut plena fm flumina. Quintil. in pariete palmato. Tu iaces fm occasionem:et expeditū tibi in proximo facinus est. Sul pitius ad Ciceronem M. Marcellū post cene tempus a magio syllene fa miliari eius pugione percussum esse:et duo vulnēa accepisse:vnū in stoma cho:alteq̄ in capite fm aurem. Hic iuxta significat. Item: quod ab alte ro secōm est id iuxta est atq; post. Idcoq̄ fm pro post accipitur quasi secū do loco. Idem Quintil. in gladiatore. Nam quod vnū mihi fm patrem

fortuna videbat̃ parasse p̃sidiũ:id ego sperare in illa sorte non poterã Ci
cero. ꝓxime aũt/et ꝑm deos hoies hoibus maxime vtiles esse possũt. Idẽ
appellat. L. Anniũ. qui erat institutus ꝑm filiã. Liuius. li ix. etrusci belli fama
exorta est. nec erat ea tẽpestate gens alia, cui⁹ scd̃m gallicos tumultus ar/
ma terribiliora essent. Scd̃m etiã accipit̃ pro eo quod est pro/ vt ꝑm te litẽ
do. ꝑm me iudica. ꝑm se iudiciũ des. id est ꝓ me/ pro te/ et pro se. Et ꝓ in vt
ꝑm quietẽ id est: in quiete somni. Scd̃m aũt Platonẽ/ ꝑm pythagorã sens⁹
hic notissimus est.

De Jam et Jamuero et Jamiam Ca. xlvij

Iam eleganter vsurpari solet/ aliqñ quasi pro tunc: vt Cicero. Ipsa
vba cõpone: et quasi coaugmẽta (quod ne greci quidẽ facitarũt
)iã neminẽ antepones Catoni. Quintil. Quod si satis prudẽter ea
viderint: iã ꝓꝑe ꝯsũmata fuerit p̃cipientis opa. Aliqñ significat p̃terea/ q̃si
nodus quidã inter sentẽtias: vt. Virgil. Jam maris immensi ꝓlem/ et ge/
nus om̃e natantũ. Jã varias pelagi volucres. Huiusmõi exempla sũt cre/
bra. Idem efficiet iunctũ cũ vero. Jã vero vrbibus cõstitutis et cetẽa. Jã/
iam de futuro/ palã est q̃d significet. Vt iamiam aderit. Et de pñti/ licz ad
futurũ resoluat̃. Jãiamq; manu tenet: et p̃mit hasta. quasi nuncnũc tenebit
Non nunq̃ figurate per indignationẽ/ miserationẽ ve accipit̃ Vt idẽ Vir
gil. Jãiam nec maxima iuno/ nec saturnus hec oculis pater aspicit eq̃s. Ci
cero in verrem. Jamiã dolobella neq; me tuo/ neq; tuoꝝ liberũ: quo te ali/
qui innocentẽ putant casu/ miseret Quintil. Jamiã malo venena ferrũ/ subi
tos ictus improuisãq; mortẽ: qui incestũ nõ credit: torquere nõ debz Qui
credit statim debet occidere. Et hec per indignationẽ. Per miserationẽ vo
Salustius in iugur. Jamiã aio meo charissime frater: quanq̃ tibi immatu
ro/ ꝛ vnde mime decuit vita erepta est: tñ letandũ magis q̃ dolendũ puto
casũ tuũ. Per exhortationẽ q̃z/ vt apud Quinti. Jamiã ꝯmilito q̃cũq; cas⁹
manet: etiãsi te imꝑator dãnatur⁹ est: habes solatiũ. sati⁹ ẽ/ q̃ a p̃re occidi.

De Tantisper paulisper parũper et sil'ib⁹ C. xlviij

Tantisper fere postulat post se dũ/ pro donec: siue q̃diu. Nam ꝛ do
nec duobus modis accipit̃ Dabo operaz voluptatib⁹: donec mo
riar: id est vsq; ad mortẽ. ꝛ dabo operã voluptatibus/ donec viuo
id est q̃diu viuo. Eiusdẽ nature est dũ. Ideoq; in p̃ore sensu amat sb̃iũcti/
uum: in posteriore indicatm̃/ more donec: vt apud Ciceronẽ. Deinde est in
carcerẽ ductus: vt ibi esset tantisper: dũ eculeus in quẽ cõiectus deferret̃: ꝯ
pararet̃. Teren. Ego tantisper te dici volo meũ: dum id/ quod volo facis.

Sūt tñ qui pro tantūmō accipiāt. Sūt qui etiā ꝓ interea Cetera q̄z sic a ꝑ
ꝯposita/ad tp̄is breuitatē referunt̄. Parumper/paulisper/aliq̄ntisper Sūt
q̄ ꝑ imperitiā hec accipiūt pro suis p̄mitiuis: que sunt paꝝpaulū aliq̄ntulū

De fere et temere obiter citra interim Ca xlix

Fere significationē habet nō omnibus notā: nisi qñ significat pene
cuius significatio est Paulū abfuit quin vt pene/siue fere in manus
incidi: id est paulū abfuit: quin in manibus hostiū inciderē. Altera
significatio est: cū subintelligit̄ aliqua vniuersalitas: vt Quintil̄. He sunt fe
re emendate loquēdi scribēdiq̄z ꝑtes. id est fere om̄es. Ideoq̄z illud om̄es
adiūgitur: vt idem. Nā in oībus fere min⁹ valent p̄cepta q̄z exp̄imēta. Si/
militer de loco/de tp̄e/similibusq̄z. vt vtor fere hac veste in faciendis sacris
id est in om̄i fere tp̄e. Fere rhomani orbem subegerūt: id est fere totū orbē.
Fere fit/vt iuuenes ament̄. id est fere vbiq̄z. Cuius significationis imperiti
corruperūt illud Ciceronis de amicitia. memini illū in eū sermonē incidere
qui tū fere multis erat in ore: cū scribendū sit: qui tum fere erat in ore. id est
fere oībus. Pro fere accipit̄ temere apud omnes post Ciceronez natos vt
Quintil̄. Illud ingenioꝝ velud precox gen⁹/nō temere vnq̄z ꝑuenit ad fru
gem. Sūt eni quedā: que sequēs/ac ꝓximū. M. Tullio seculū adiūgēda exi
stimauit. vt ꝓculdubio obiter pro specialiter tali causa vl̄ ꝓ statim. q̄tiens
pro quādo. Nā cicero fere nunq̄z vtitur: nisi addat totiens. Citra pro sine:
vt ibi plusq̄z si saperes vsus sine doctrina: q̄z citra vsū doctrina valeat In/
terim pro aliqñ. Meo nomīe/tuo nomine/hoc nomine. pro mea/tua/hac cā
siue hoc respectu vt ibi. Minus est qd̄ flendū meo nomine: q̄z ꝙ illius gau
dendū est. Et alibi. Ago q̄nimo gratias hoc solo nomine crudelissimis fa/
tis: quod maximū facinus non in prima eui mei parte posuerūt. Cicero ra
rissime: vt in bruto. At vero inq̄z ego tibi brute nō soluā: nisi prius a te caue
ro amplius eo nomine neminem: cuius petitio sit petiturū. Et ꝓ sylla. An
cū tanto imperio/tantaq̄z potestate nō dicis fuisse regem: nunc p̄uatum re
gnare dicis? quo tandē nomīe? Sed hoc declinabile est. Nūc aūt de inde/
clinabilibus agimus: qualia et hec sūt alioquin/alias/nihilominus/sup̄/et
supra. diuersius aliq̄ntulū a Ciceronis vsu De qua dr̄a in ꝯmētarijs a me
in huius orationes illius declamationes ꝯponendis disseretur:

De perinde ꝓinde subinde identidē itidē et itē C. l.

Perinde flagitat post se/acsi: vel atq̄z si. cum significatio eius sit ita.
vt fac perinde/acsi tua res esset. id est ita quasi Cum negatiōe vēo
etiā q̄z vt Suetonius de vita Domitiani. Nulla tñ re ꝑinde mot⁹

q̃z responso casu aschitaronis mathematici. Qđ si non sequat̃ nec acsi: nec negatõ accipiet̃ ꝓ eque. vt Plinius iunior fuimus rus clarissimi viri ⁊ perinde felicis Pro ita: id est multũ: vt idẽ Suetonius de vita Galbe. Quare aduent⁹ eius nõ perinde gratus fuit. Proinde idẽ est qđ ideo: vel potius/ ideoqz. Semꝑ eni dependet a suꝑiore sententia. Quidã/ quorũ est Lucreti⁹ accipiũt ꝓinde in eam significationẽ: quã dedimus perinde. vbi ꝓinde duas sillabas hr̃e facit. Subinde reperit̃ ꝓ inde: vel deinde statim: vt Titus Liui⁹ libro. iij. Subinde arreptus a publio numitorio spurius Oppius. Et Oratius ad celsũ. Si dicet recte: primũ gaudere: subinde p̃ceptũ auriculis hoc instillare memẽto. Etiã ꝓ idẽtidem/ siue frequẽter cũ quodã interuallo Ut si iter faciens crebro ad comitẽ respiciã/ an ne sequi possit: dicam. Subinde respicio Cicero aũt diceret identidẽ. Nã subinde vti nõ solet: ne equales quidẽ eius: Varro: Salustius: Cesar: licet illi vtant̃ nouissimo ꝓ vltio multiqz alij: qđ Cicero nõ facit. Itidẽ et item significãt id qđ similiter. Hec om̃ia ab inde ꝯposita Priscian⁹/ multiqz alij ꝓnũciari volunt accentu in antepenultia sillaba: qualia sunt (vt eidẽ placet) cõposita a qñ aliqñ/ siqñ/ ne/ qñ/ nunqñ. Est eni hoc vltimũ et ip̃m ꝯpositũ. Ideoqz per n in tertia litera scribendũ non per m pro eo qđ est num aliq ñ. Est aũt hui⁹ monosillabe significatio pene eadẽ: que an. Subintelligitqz vtiqz negationẽ. Ut nũ ego te spoliaui? q̃si dicat̃. ego te nõ spoliaui. At quotiẽs per negationẽ interrogamus. subintelligit̃ affirmatio. vt nõ ego te spoliaui? q̃si dicat: ego te spoliaui. Affirmatiua aũt responsio hec ꝓpria est etiaz. Ut vidisti me hodie? si vidi te: rñdere debeo etiaz vel sic. Plini⁹ ad Tacitũ. Studes inq̃z? respondit etiaz. Ubi? mediolani. Vulgo aũt respondemus/ ita. Neqz hoc sine autoritate. Simo apud Terentiũ. dicenti Dauo mihi ne? respondit ita:

De Nunc Ca. lj.

Nunc solet vsurpari sine significatione tꝑis: vt de diuinatiõe. Cicero. Que quidẽ multo pl̃a euenirẽt: si ad quietẽ integri iremus. Nũc onusti cibo et vino ꝯfusa et ꝑturbata cernim⁹. Et de oratore. Etsi in huiusmodi genere nihil esset: nisi falsũ/ atz imitatione simulatũ: maior ars aliqua esset requirenda. Nũc ego quid dicam? Et in eodẽ. Nã si ita dicerẽ et cetẽa Nũc vero fateris. et cetera:

De Bene Male Peius Pessime Ca. lij.

Bene nõnunq̃z accipit̃ ꝓ valde: vt Cicero. Habetis orõem bene lõgam. Quintil̃. Cũ mlta diserte: sũmisqz clamorib⁹: que neqz ad iudicẽ: neqz ad litigatorẽ ꝑtinent: decantauerũt bene suadẽtes beneqz comitati ꝑ forũ

reducũtur Huic simile quiddã habet male. vt Comici frequẽter vtũtur/ma le mihi timeo: ꝓ eo qđ est valde timeo. Cicero in bruto. Addebat etiã: id qꝫ ad rem ꝑtinere credebat: scꝑtores illos male mulctatos: id est valde: et quasi bene mulctatos. Sꝫ in malũ illoꝝ. Idoqꝫ nõ bene dixit mulctatos/ sꝫ male. Neqꝫ id solum in positiuo aduerbio: sed in suꝑlatiuo q̊ꝫ. Ut pessime mulctatos Atqꝫ adeo in ꝯꝑatiuo: sed frequẽtius cũ verbo odi: vt idem in Philippicl. Quo neminẽ veterani peius oderũt. peius q̃si magis/et validi⁹ Idẽ ad mariũ. Oderã multo peius/q̃ꝫ illũ ip̃m clodiũ. Illũ eni oꝑpugnaue ram: hũc defenderã. Nec tm̃ per ꝯꝑatiuũ cũ verbo: veꝝ etiã per positiuuꝫ vt Terenti⁹ in adelphis. Illud rus nulla alia causa tã male odi: nisi quia ꝓꝑe est. Tã male pro eo/quod est tã valde. Per aliud aũt verbũ. vt Ouidi/ us heroidũ. Peius adulterio turpis adulter obest:

De Super Supra Intra Infra Subter Ca liiij

SUper/et supra licet in eodẽ loco sedere possint: tñ in hoc plerunqꝫ differũt: ꝙ illud ꝯtiguũ est: hoc interiecto spatio. Ut sedeo suꝑ la pidẽ/magis q̃ꝫ supra lapidẽ. Rursus aquila volat: vel nubes pen/ dent supra nos potius/q̃ꝫ suꝑ nos Nõ tñ sic semꝑ. vt apud Quintilia. Nec vlla est supra terras adeo rabiosa belua: cui nõ imago sua sancta sit. Et Liuiũ libro. xliiij. Ubi circa muros supra/subterqꝫ terrã per dies q̃ndecim pugnatũ est. Intra/et infra etiã differũt. quia intra ad numerũ/ꝛ spacium referr̃: vt intra. xx. dies: et intra muros: nõ aũt infra. xx. dies: vel infra mu/ ros. Infra ad dignitatẽ/et ad locũ: vt infra dignitatẽ meaꝫ est: et infra te/ ctum: id est subter tectũ Deniqꝫ intra habet relatiuũ extra. Infra vero su/ pra. Subter q̊ꝫ relatiuũ hꝫ suꝑ. Ideoqꝫ tactũ rei fere significat. Ut hic vri/ nator mirifice natat: duratqꝫ subter aquã:

De Sicut Ita Itaqꝫ ꝛ sic Ca liiii

SIcut habet nõnunq̃ꝫ venustatẽ magnã: atꝫ vtilitatẽ in disponẽdo q̊tiẽs añcedentẽ ãnectit cũ seq̃te snia: vt apđ Quintil. Sũt ꝛ alia ingenita quidẽ: q̃ adiuuãt. vox/lat⁹ patiẽs laboris/valitudo/ꝯstãtia/decor q̃ si modica obtigerũt: pñt rõne ãpliari. Sed nõnunq̃ꝫ ita desunt: vt bona etiã ingenij studiaqꝫ corrũpant. sicut et hec ip̃a sine doctore perito, studio pertinaci legendi/scribẽdi/dicendi multa et ꝯtinua exercitatione ꝑ se nihil prosunt. Plinius. libro. xvij. Ferũt crassuꝫ auũ crassi in parthis interempti nũq̃ꝫ risisse: ob id Agelastũ vocatũ: sic̃ nec flesse mltos Serui⁹ grãmatic⁹ hac dictione et bene et frequenter vtitur. Possumus eodem modo/quo sic̃ vsurpare duo alia quemadmodum/et quomodo: aut siquid aliud est eius

modi nature. Habet et aliā naturā sicut: vt non modo res similes copulet: quod est frequētissimū: sed diuersas q̄z/et sepe ōtrarias: vt idem. Quintil. Sed hec eloquēdi p̄cepta sic̄ cognitioni sūt necessaria: ita nō satis ad vim dicendi valēt: nisi illis quedā facilitas. que apud grecos lexis nomiaī: accesserit. Q̄d licet dicere etiā per vt/et quidē frequētius. vt idem. Quod vt optimū: ita longe difficillimū. Sed in hoc genere sermonis bonā sibi ptez vendicat illud ita. De quo hoc etiā addam: q̄d nōnunq̄z accipiī p̄o ita ꝫ hac differētia: vt nunq̄z sibi antecedat in eadē ſnia altera dictio. Cicero. in tusculanis. Jta nobilissima ciuitas grecie/et olim potentissima sepulcrum ciuis sui ignorasset: nisi ab hoie arpinate didicisset. Possemus per itaq̄z sic dicere. Jtaq̄z ciuitas vel ciuitas itaq̄z: eodē modo quo sic/p̄o sicq̄z. Quintilian⁹. vbi de adolescēte in opere duro/ac virili se exercente dixisset: intulit sic: effectū est: vt quēadmodū aliqui putāt. posset cito militare. Accipiī etiā ita p̄o valde: vt Cicero. Nec ita multo post edictū bruti affertur et cassij. Quintil. Nec res est ita magni tpis/ac laboris:

De Nā nāq̄z nāq̄ q̄ aūt et q̄ vero Ca. lv.

Nam/et nanq̄z quidā similē hñt: quod ita/et itaq̄z. Quippe cū nā/q̄z solcat et p̄mū locū sortiri/et scdm: aliq̄ etiā tertiū. Nā nō solet sed p̄ma semp est dictionū. Preterea hoc aliq̄ accipiī p̄o autē ad distinctionē sentētiaꝝ: vt in Salustiū Cicero. Maz quod in vrozē/atz filiā meā tā petulanter inuectus es. Idem valet acsi dixisset: q̄ aūt in vrozē et cetera. Siue quodvero veluti sepe incipere solemus: vt idē. Quod aūt scri/bis de exitu belli sentiā: magis osiliū pētere possū: q̄ ipe alīs dare. Idē de oratore libro p̄mo. Quodvero viros bonos iure ciuili fieri putas: quia le/gibus et premia ꝓposita sūt virtutibus/et supplicia vitīs: equidem putabā virutē hoibus (si modo tradi ratione possit) instituendo/et psuadēdo nō minis/et vi ac metu tradi:

De Iterū ātehac posthac deinceps et rursus C. lvj

Iterū referī etiā ad p̄mā vicem: nō tm̄ ad posteriorē. Nā iteruz vo co te: id est iterata vice vsitatū est. Jteꝝ vocaui p̄ter hāc vicē: min⁹ est vsitatū. Cicero p lege manilia. Cū tantā multitudinē cuz tāto studio videram⁹: quantā nō iteꝝ in eodē hoie p̄ficiendo vidim⁹. Antehac et posthac huic filia sūt: hoc est antehoc vel posthoc tpūs. Aliq̄ tamen re perim⁹ anteillud vel postillud tpūs. Salust. Sic erat accensa libidine: vt se pi⁹ peteret viros: q̄z petereī a viris. Sz ea sepe antehac fidez ꝓ̄derat. cre ditū abiurauerat. Suetonius in domiciani vita. Pari arrogantia cū ꝓcu/

ratoruz suoꝝ noie formalē dictaret epl'am: sic cepit. Dn̄s et deus noster sic iubet fieri. Unde institutū posthac: vt ne scripto quidez/ac sermone cui⁹ q̄z appellaret aliter. Deinceps similiter accipit pro de hinc: et pro deinde: atz etiā ꝓ gradatim. Cicero in tusculanis. Om̄es qui deinceps accubarēt: ad lyraz canerent. Et ad terinū. Sed tn̄ tres fr̄es/sūmo loco natos/ꝓmptos nō indisertos te nolo hr̄e iratos: quos video deinceps tribunos plebis ꝑ trienniū fore. Sed redeamus ad iteꝝ qd̄ aliq̄d nouitatis exhibet: cū dicit iterūq̄z ad tarda reuerti corpa Quomō iterū? nūquid semel ātea redierāt? minime. Quid ergo? aut accipiendū est quō rursus ꝓ ecōtrario. Cicēo officioꝝ libro. iij. Neq̄z me dolorib⁹ dedidi: quibus essem ɔfectus: nisi restitissē nec rursus indignis homie docto voluptatibus. Aut reuerti/redireq̄z pro venire. vt idem de fato. Ad chrisippi laqueos reuertamur cū nihil de chrisippo meminisset. Quintil'. Si verū est post vetusta secula/et innumerabiles annos/reddi rursus alijs corpibus animas: fortasse in me r̄natus sit aliq̄s ex illis. Reddi quasi dari. Nam idē hoc verbū efficeret. et alibi. Sed ad illos iam ꝑfectis/ɔstitutisq̄z viribus reuertamur. Qd̄ in cenis grandib⁹ sepe facimus: vt cū optime saciati sum⁹: varietas tn̄ nobis ex vilioribus grata sit. nō ait reuertendū ad viliores libros/quasi ab his incipiendū sit: sed cū saciati fuerim⁹ bonis libris/tanq̄z cibis: postea nos ad viliores ɔuertam⁹

De vltro citro huc illuc sursū deorsū vltro ⁊ sponte

Ca. lvij

Vltro/citroq̄z in factis et in dictis. Quinti. in ceco in limine. Juuenis sic̄ solet vltro citroq̄z cōmeare. Cicero libro. vij. de re publica. Multisq̄z v̄bis vltro/citroq̄z habitis ille nobis cōsūpt⁹ est dies. cū ego te alloquor: tūc v̄ba vltro q̄si vltra eūt. cū te alloquentem audio: tūc v̄ba citro quasi citra veniūt: sic̄ pedes cū a loco recedūt tunc vltro eūt: cū redeūt: tūc citro. Nec elegās esset: huc atq̄z illuc ɔmeabat: nisi errabundū/et incertū iter significes. Quidā tn̄ sursū/et deorsū vtunt̄/opinor imitātes Terentiū: qui in eunucho ait Sex ego te totos parmeno hos mēses quietū reddā: ne sursū/deorsū cursites. Nescio an de athenis hoc dc̄m sit: cui⁹ portus in imo: vrbs vēo in editiori loco sita ē: Forte sic loq̄ deceat per sursū/deorsūq̄z: si de fortūe mutabilitate dicat̄: que nūc tollit: nunc deꝑmit. Vltro tn̄ a sponte sic videtur (vt breuiter dicā) differre: ꝙ vltro est q̄si sine requisitione: vt vltro ad te veni: id est a te non requisitus veni. Spōte ad te veni/id est meo consilio. licet ad res inanimatas transferimus: vt mlte arbores sua sponte nascuntur: id est per se:

De Et qz Ac Atqz Ca.lviij.

ET multifariā solet in vsu accipi: cuius cōditionis est: qz et ab eo cō posita negatiua neqz per apocopen nec. Virgili⁹. audieras/ ⁊ fama fuit. Martialis. Q̄ numos cernis mitti: nos credis amice. falleris: et numos ista tabella rogat. Quintil. Has p̄mū audiat puer harū verba effingere imitādo conabit/ et natura tenacissimi sum⁹ eoꝝ: que rudib⁹ animis ꝑcepimus. Et pro qr accipiendum est. Ouidius in fastis. Nil aliud vestam q̄z purā intellige flammam: Nataqz de flāma corpa nulla vides. qz ꝓ qr siue nanqz. Silr Cice. Nō solū nobis nati sumus. ortus qz nr̄i partē sibi patria vendicat: ꝑtē amici. Duplicant interdū he ꝯiūctiones/ sed in rebus diuersis venustius. vt te admirant ⁊ ciues ⁊ hospites. Virgi O rex hoimqz deūqz. Id est o rex ⁊ hoim ⁊ deoꝝ. Salusti⁹ in iugurtino. Seqz/ nobisqz dignuz est. id est et se et nobis dignū est Raro tñ in ꝓsa. in carmine vero frequentius. Quintil. Nihil ociosū pati: qđqz in inuētione/ qđqz in elocutione annotatū erit. Quare de nec/ et de neqz et de siue similibusqz quotiēs geminant (cū facilia inuentu sint) omitto exempla. Et q̄z initijs sentētiaꝝ cōpetit: vt idem libro p̄mo. Et finite quidē sunt partes duc: quas hec professio pollicetur. Eiusdē nature est ac/ et atqz: Cicero. Acsi volumus hui⁹ rei/ que vocat eloquentia: siue artis siue studij/ siue exercitationis cuiusdā a natura profecte cōsiderare p̄ncipiū et cetera. Idem. Atqz ceteri imperatores: q̄ de illo triūpharunt: et cetera. Interdū etiā et affectui seruit. Vt idem pro milone. Et sūt qui de via appia loquantur: taceant de curia Et in philipp. Et ad eū legatos de pace mittemus: qui pacis nūcios repudiauit. Idem. Et postea miramur. quare ferat moleste populus rhoman⁹. Interdū neqz copulā: neqz affectū significat. vt si hoc mō loquar. Superaui illū in palestra: et est tā vastus. vel/ et sū tā pusillus. Vt idē de senectute. Defendi legez voconiā magna voce/ bonisqz lateribus/ et videtis ānos. Acsi dixisset/ defēdi legē voconiā iuuenili voce/ atz lateribus: et sū ita senex. Interdū etiam tali mō. Defendi fortissime illā legē. et hoc in tā ꝓuecta etate: vel et id in taz ꝓuecta etate Vel per qz siue per atqz sic Id qz in taz ꝓuecta etate Repudiaui vxorē: idqz autore patre suo. Itē per negationē. Duxi palaz vxorez: neqz hoc vel neqz id sine prudentū hoim autoritate: vel nec id sine consilio: vl ⁊ hoc nō sine consilio vel id q̄z non sine consilio. Que exempla et mihi relatu longiora sunt: et legentibus (vt supra dixi) facilia inuentu. Illud non indiget admonitione: qz pro et: et quoque pro etiam debere accipi. vt alteruz quasi membra cum membris: alterum quasi corpora cum corporibus copuletaliter absurdū esset. Hoc admonendū est: et pro etiā apđ Cice. nusqz

repperi:sicut in ceteris illo posteriozibus:vt a Virgil.incipiamus.Vt natus et ipse dea.Quintilian⁹.Tamē siq̄ aduersus te ipse cōmisit adolescēs sit hostis et meus.Cicero dixisset sit hostis etiaz meus:vel me⁹ quoqz.Idē inquit.Quod inter omnes constat:nisi inter eos/qui ipsi quoqz insaniunt: insanissimū.Quintl.id ē seculū ab illo p̄imū dixisset cū illo modo.tum etiam sic:nisi inter eos/qui et ipi insaniūt. Simili ratione de nec pro nec etiā. Vt idem.Persolui gratia non potest nec malo patri.Cicero:et superioēs oēs dixissēt:Persolui gr̄a nō p̄t ne malo q̄dē p̄ri.Interdū miscem⁹ et atqz nec/nūc ab hoc:nunc ab illo principiū sumētes:vt q pacē respuis:nec bellū geris.vel nec bellū geris:et tamē respuis pacem.vel sic. Et pacem nō vis: nec tamē bellum geris.vel pacem nō vis:q bellū gerere nō potes. Nam in nec/siue in neqz(de vtroqz eniz loquor)inclusa est et/vel qz:que resolui pōt et vbi est nec vel neqz:id resolui potest per et non:vel qz non. Poete etiam maiorē in his sibi licentiā permittunt.Nec et neqz sequente enim aut vēo p simplici/non pro composita negatione accipiūtur.Siquidē idez est nec enim siue neqz enim/quod non eniz:nisi ita resoluimus.non eteni:neqz vero idem q̄d non vero:si modo nonvero dicere licet:

De Vicissim Inuicē Mutuo Ca.lix.

Vicissim non memor sum vsqz esse apud Ciceronē.ac Quintilianuz et fere maximos quosqz autores:nisi pro scōo loco.siue e diuerso/ vel ecōtrario.Virgilius.tm̄ semel/neqz id aperte videt vsus pro inuicez et mutuo Quid possit vterqz:vicissim experiamur.Quod imitatus est Sueto nius:et alij plures.Cicero semp(q̄d ego quidem sciam)sic id acciperet ab alio/vicissimqz redderet.Et itez.Sed ego admiratione quadā vtutis ei⁹ ille vicissim opinione fortasse nō nulla:quā de moribus meis habebat:me dilexit.Itidem Quintil apud quē/et ceteros illius etatis nō modo inuicez tali modo vsurpatur:quale est in declamationibus inuicē sustinentes/inuicem inniti.id est alter alterū sustinens:et vterqz alteri innitens:sed etiaz in sensu:cuius est vicissim:vt in libro.x.Tam cōtumelios os in se videt inuicem eloquētia:et qui stultis videri eruditi volunt:stulti eruditis vidētur.Et iterum neqz eni video que iustior adquirendi ratio/q̄z ex honestissimo labore et ab ijs de quibus optime meruerūt:qui si nihil inuicē p̄stent:indigni fuerunt defensione.Plinius posterior.Habes res vrbanas inuicem rusticas scribere.In eadem significatione est mutuo:de quo modo attigi/non solū in hac:qualis est inuicē se amant:vt mutuo se amant:et mutuus amor:Sz in ea/de qua disputaui.Idē Quintil.in eodē statim post loco Ac ne tanqz paup quidē mercedē accipiet:ꝫ mutua beniuolentia vtetur:id est rūdente

Cicero. Fac me mutuo diligas: hoc est: fac/vt mihi in amore respondeas.

De Scilicet et Videlicet Ca. lx.

Scilicet/et videlicet videnť significare idem: quod certe: sed vsū ha/bent: et p̄cipuū per amaritudinez quandam cum derisu p̄mixtam. Vt apud Virgiliū. Scilicet is superis labor est. Et apud Teren. Jo po/pulus curat scilicet. Et apud Quintilianū. Hec videlicet expectasti: q ne ca ptiosum esset officio tuo/maturius redȳsse: ex industria tempus triuisti. Nō nunq̄ sine hac amaritudine: et irrisione: vt apud eūdem. Sed est videlicet vltima quedam calamitatū rabies: et nouissime in furorem vota ipsa ver/tūtur. Nōnunq̄ post relatiuū: sicut solet poni quidem/nōnunq̄ et ante/vel sine relatiuo. Et hi sunt fere modi vtendi his duabus dictionib⁹ ap̄ō do ctissimos: apud quos vix reperias illum vulgo vsitatissimū modū: cuz ea que cōfuse dicta sunt: per singula postea exponimus. Quale esset quattuor sūt virtutes: scz vel videlicet prudentia/iustitia/fortitudo/temperantia:

Finit Liber Secundus.

Liber

Laurētij valle viri Eruditissimi ⁊ Oratoris Clarissimi Liber tertius.

Libri tertij prohemium de iurisconsultorū laude in Elegātia scribēdi: sine q̄ nemo/nec in iure nec in logica: pbiaq; pficere pt

Elegi prime quinq̄ginta digestoz libzos ex pleriſq; iuris consultoz volumibus excerptos: et relegi cū libenter: tum vero quadā cū admiratiōe. Primū q̄ nescias vtz diligē/tia ne/an grauitas: prudētia/an eq̄tas: sciētia rerū/an orationis dignitas pstet: et maiozi laudi danda esse videatur Deinde q̄ hec ipa ita in vnoquoq; illoz oīa sunt egregia/et pfecta: vt vehemēter dubites quē cui pferendū putes. Cui fide q̄dā (vt de vltima tm̄ pte: que ad nos ptinet dicā) in epīs ciceronis admirari solebā: que cū a plurib⁹ scribank: oīes tamē ab vno eodēq; (audaci⁹ dixerim) si psonas sustuleris: ab vno cicerone scripte iudicenk. Ita verba ac sententie. characterq; ipe dicendi vbiq; est sui similis Q̄ō eo magis in iurisco sultis est admirandū: q̄ illi eadē etate cuncti extiterūt in eodez quasi ludo ac schola instituti. Sbi vero inter se etiā seculis distant: licet oīes post ciceronē. Joeoq; q̄busdā in verbis ab eo differētes/quales oīes vsq; a virgilio vsq; ad liuiū fuerūt. Nā Seruū Sulpitū atz Mutū sceuole nihil extat sed alterius Mutū recentioris. Et pisci illi quidē iurisco sulti quales quāti/q; in eloquēdo fuerint: iudicare nō possumus. quippe quoz nihil legimus Sbis aūt: qui inter manus versank: nihil est mea sentētia quod addi/adimi ve posse videak/nō tam eloquētie (quā quidē materia illa nō magnopere patitur) q̄z latinitatis/atq; elegantie: sine qua ceca oīs doctrina est/et illiberalis/pīsertiz in iure ciuili. Ut eni Quintilianus inq̄t: oīe ius aut in verboz interptatione positū est: aut in equi/prauiq; discrimine. Et q̄ntuz momenti in vboz interptatione sit: ipsi iurisco sultoz libri maxime testātur in hac pcipue laborantes. Utinā integri foxent: aut certe isti non foxent: q̄ in locū illoz etiā Justiniano vetante successerūt. Nota sūt eozum/et nimis nota nomla: vt supuacuū sit: ea per me recensēri: qui vir quintā partē iuris ciuilis intelligūt: et ob imperitie sue velamentū aiunt: nō posse doctos euadere in iure ciuili facundie studiosos: quasi iurisco sulti illi aut rustice locuti sint: id est istoz more: aut huic scientie nō plane satisfecerint. Quid de illis loquoz ego mediocri ingenio et mediocri lr̄atura pdit⁹? Profiteoz me cēs qui ius ciuile interptank: apoz sciētiā edocturū. Q̄ō si cicero ait/sibi hōi vehemēter occupato si stomachū moueāt: triduo se iurisco sultū foze: nōne

et ip̄e audebo dicē: si iurisperiti (nolo dicere iurisimperiti) stomachuz mihi moueāt. aut etiā sine stomacho me glosas in digesta triēnio ɔscripturū/lō ge vtiliores Accursianis. Merent̄ sūmi illi viri nancisci aliquē: qui eos vere riteqz exponat. Vel certe a male: et gothice potius q̄z latine interp̄tantib⁹ defendat. Gothi isti quidni et Vandali existimādi sūt Nā postq̄z he gētes semel/iterūqz italie influentes rhomā ceperūt: vt imperiū eoꝝ: ita linguam q̊z (quēadmodū aliqui putāt) accepim⁹. et plurimi forsan ex illis oriūdi su mus. Argumēto sūt codices gothice scripti: que magna multitudo ē Que gens si scp̄turaz rhomanā dep̄uare potuit: q̄d de lingua p̄sertim relicta so bole putandū est? vñ post illoꝝ aduentū p̄mū/alterūqz/om̄es scp̄tores ne/ quaq̄z facūdi. Idoqz p̄oribus multo inferiores fuerūt. En quo lr̄atura ro mana recidit. Veteres admiscebāt lingue sue grecā. Isti admiscent gothi/ cam. Neqz v̄o hoc dico: vt iuris studiosos carpā. Imo vt adhorter poti⁹: p̄suadeāqz sine studijs hūanitatis nō posse/quā cupiūt: assequi facultatem Malintqz iuriscōsultoꝝ q̄z leguleorū sil̄es esse. Nā (vt Virgiliano v̄su vtar) O fortūatos nimiū: bona si sua norint Argolicas Ita ego appellez iuri o perā dantes fortūatos: si norint sua bona. Que eni disciplina/scz q̄ publi/ ce legit̄: tā ornata. atqz (vt sic dicā) tā aurea: vt ius ciuile: an (vt hinc inci/ piaz) ius pontificū (qd̄ canonicū vocant) qd̄ ex maxia p̄te gothicū est an ph̄oꝝ libri: qui ne a gothis quidē/aut Vandalis intelligerent̄: quos ego ob hoc maxie errare. qd̄ loquēdi facultate caruerūt: in libris meis de diale ctica ostendo: q̊s iā edidissez: nisi amici me hos poti⁹ edere coegissent. An grāmaticoꝝ: quoꝝ p̄positū videt̄ fuisse: vt linguā latinam dedocerēt? An deniqz rhetoricoꝝ: qui ad hanc vsqz etatē pl̄imi circūferebant̄: nihil aliud docentes q̄z gothice dicere? Vna sup̄at iuris ciuilis scia adhuc inuiolata/ et sancta: et q̄si Tarpeia arx vrbe direpta. Hanc etiā isti gothi/non galli p̄ spēm amicitie polluere atz euertere tentauerūt: euertereqz pergūt. Hāc ip̄e (q̄ntū in me erit) vt. M. Manilius torquatus p̄tegā. Imo oēs: qui h̄ noie p̄fitent̄ p̄tegere debent. Qd̄ si fecerint (vt spero/et opto) nō legulei sed iu risconsulti euadent. Quod ad meum aūt hoc opus attinet: non fraudabo iuris conditores debita laude. Tantum igitur deberi puto huius faculta tis libris: quantū illis olim qui capitolium ab armis gallorū/atqz insidijs defenderunt: per quos factum est: vt non modo tota vrbs non amitteret̄/ verum etiam vt tota restitui posset Itaqz per quotidianam lectionez dige storum et semp̄ aliqua ex parte incolumis/atqz in honore fuit lingua rho/ mana: et breui suam dignitatem/atqz amplitudinē recuperabit. Sed ad re liqua pergamus:

Incipit Liber Tertius

De Tanti et Quanti cũ suis cõpositis deqz plu-ris et minoris

Capl'm. primũ.

Etqz vt ab eo potissimũ incipiã: qđ nec ab aliquo (quod sciaz) traditũ: et traditu dignissimũ est. Duo tãti/et quãti/compositaqz ab eis tantidẽ/quãtilibet/ꝛ q̃nticũqz totidẽqz/ꝯpatiua pluris ꝛ minoris. Preterea nulla alia nec ꝯpatiua/nec noia nec dictiões queũt in gtõ casu adiungi his verbis emo/vendo/venũdo/veneo mereor/comparo/estimo/taxo liceor/addico/distraho/metior pro estimo/ꝯstat cõduco/loco/feneror/paci/scor/pango pepigi/ꝯdemno/postulo: et siqua sũt alia similis hoꝝ significationis. Neqz eni audiuim' vnq̃z dici: vendidit hic patriã auri: aut achilles vendidit corpus hectoris auri: Priamusqz illud redemit magni ponderis auri. Sed per abltm̃ sic Vendidit hic auro patriã: et exanimũqz auro corpus vendebat achilles. Hec Virgil'. Valeri' q̃z libro. v. Magno vbiqz p̃cio ꝟtus estimat̃ Quãti vero/ꝛ tanti/ceteraqz (vt dixi) gtm̃ nõ mutant: vt Terentius in eunucho. Quid agas? nisi vt te redimas captũ: q̃z queas minimo: etsi nequeas paulo: at quanti queas id est tanti te redimas: quanti queas. Cur nõ dixit quãto: vt ꝯgrueret cũ illis minimo et paulo: aut minimi: et pauli: vt ꝯgrueret cũ hoc q̃nti? nisi quia tãti et quãti mutare non licz et ab eis: que dixi ꝯposita. Quinti. in pastu cadauerũ. Hoc vnũ superat: vt deuectũ tantidẽ venderes Et in verrẽ Cicero. Aiebat te tantidẽ estimasse quãti sacerdotẽ Juuenalis. Quanticũqz domus cõstet. Idez/qđ ad p̃dc̃a compatiua ꝑtinet. Balnea sexcentis/ꝛ pluris porticus empta. Cur non dixit et pluri: vt copularet ꝯiunctio eosdẽ casus? Titus liuius libro. xlviij. Mãcipia minora ãnis. xx. que post ꝓximũ lustrũ. x. milibus eris: aut pluris venissent: Ea q̃z decẽ tãto pluris q̃z q̃nti essẽt: estimarent̃. Adeo vt in t̃rogati/per eundẽ sepe casũ rñdere nequeamus. vt Plautus in epedico. Quanti eam emit: vili. quot numis? quadraginta numis. Horatius. Quãti empte? paruo. quãti ergo? octussibus. Heu heu Naz illud apud Ciceronẽ. in. ij. de ora. quãti addictus? mille numũ. non est illud mille gti sed ablati casus: vt mox docebo quasi millenario numum id est numoꝝ Et hec quidẽ int̃rogatio est per gtm̃: rñsio aũt per abltm̃ Aliqñ e diuerso. vt emisti ne decem numis istum equũ? imo pluris. Aliqñ hi duo casus iuxta idem verbũ herent: vt emisti istum equũ decẽ numis: an pluris? Q̃ si aduerbia forent (vt nõnulli estimare solent) cur potius dictũ est tanti: et quãti: pluris/et minoris: nõ tanto/et quanto: pluri/et minori: cum huiusmõi verba vtiqz abltm̃ deside/

rent? Cur nō idem fit in ceteris compatiuis: que palā aduerbiant? nō eniz dicit: emi equum vilioris/carioris ve: q̄z tu. aut viliori/aut cariori ve q̄z tu. Sed vilius q̄z tu aut carius: neqz vendidisti edes melioris: peioris ve: q̄z tu. Sed melius. peius ve q̄z tu. Cur deniqz (quod nō minus mirandū est) hec ip̄a que nomiaui: quotiēs substantiuis maritant: formā naturalē/et legem custodiūt: excepto tātidē/quia ē substantm̄: qd̄ ablatm̄: datiuūqz non agnoscit tantodem. Solasqz has voces habet tantundem/et tantidem Dicendūqz erit: quāta pecunia istū equū emisti: sicut q̄t minus? Juuenalis Quāto metiris p̄tio. qd̄ ni tibi deditus essem. Deuotusqz cliens: vxor tibi virgo maneret. Liuius. libro. xxij. Hic miles magis placuit: cū p̄cio minore redimendi captiuos copia fieret Itaqz gtios illos tāti emi equū/quāti potui: sic exponere nō possum⁹ tāti p̄tij: et q̄nti p̄tij ꝫ sic/tanto p̄cio/quāto potui. Et per ꝯpatiuum: vt illud Ciceronis. Nō pluris vendo: q̄z alij/fortasse etiā minoris. Cū aliquē doces: nō ita exponas/pluris id est pretij/et minoris id est pretij. Nam huiusmodi expositio fecit: vt pleriqz fallerent. ꝫ sic pluris/id est pluri pretio: minoris id est minori sūma:

De Mea Tua Sua et Cuia Ca. ii.

Non tantū in his causis: quas ostendi: nōnunq̄z aliter respōdemus q̄z quomō interrogati sumus: sed etiā in illis tribus ꝓnominibus de quibus ꝓximo libro disputaui tā p̄mitiuis/q̄z deriuatiuis: quoꝝ diuersam cōuicimus esse naturā. Et p̄ter hoc vnū cuius/cuia/cuiū: quod a veteribus nō inter nomina: sed inter ꝓnoia numerabat: vt meus/mea/meum. Nec greci relatiuū: vnde hoc nomen descendit: inter nomina: sed inter articulos collocāt. et nos ꝓnomina quedā/articularia solem⁹ appellare. Idō/qz vt dicimus mea est tua est sua est. et mea tua sua interest et cuia interest. Plaut⁹ in epidico. Ego illū ꝯueniā atz adducā ad te cuia est fidicina Cicero pro Murena. Ea cedes potissimū si crimini dat ei/cuia interfuit/nō ei cuia nihil interfuit. Igit interrogati/cui⁹ hois est hoc opus. rn̄debimus meū nō mei. Cui⁹ dn̄i hic fūdus? tuus aut suus. nō tui aut sui. Rursū meū ne fundū possides an tuum? respōdebo neutrius vel illius Interrogam⁹ adhuc respōdemusq̄z per varios casus Meū ne prediū est an illius? rn̄debo illius certe nō tuū. Similiter de cui⁹ ad quod nunq̄z respōdeas per eundem casum nisi in tribus pronomibus deriuatiuis vt cuiū pecus: rn̄deas meū vel illius. Interrogatur etiam per diuersos casus. vt cuiū pecus tuū ne an melibei: sed per talem dictionē nunq̄z rn̄detur. nisi sic dicas est cuium est. vel est

cuium esse debet. etsi quid est simile:

De Tāti Quāti Magni Parui cū verbis interest et refert Capl'm. iij.

Eadem tanti et quāti/positiua q̄z duo magni ꝛ parui sola in gtio iūgunt̄ cū illis geminis v̄bis interest et refert. Cetera aūt vel aduerbialiter vel in voce noiatiui vel accusatiui. Et in p̄mis hoꝝ ꝯpatiua supla tiuaq̄z magis et minus maxime et mime. atz hoꝝ germana multū plus plurimū. parū. paulū. pusillū. nihil. aliq̄d. et siqua sūt alia. Tāti interest/quanti interest/magni refert/parui refert/plurimū interest/maxie interest/magis refert/paulū refert/minus refert/parū refert. q̄netiā non modo quattuor hec nomia id nature hn̄t cū his duobus verbis et verūetiam cuz multis alijs. vt magni existimo/parui facio. parui pendo. q̄nti facis tanti facio/sed cum huiusmōi verbis nōnunq̄z alia nomia iūgunt̄ vt plurimi existimo:

De Mille et Milia Ca. iiij.

Et q̄z vt ꝓmissū exoluā illud Ciceronis mille numū singularis nūeri esse tū exēplo eiusdē tuz. M. Varronis ꝯprobabo. in Philippicl. Inuētus ē. qui. L. antonio mille numū ferret expensū. Et pro Milone In q̄bus ꝓpter insanas illas substructōnes facile mille hoim versabat̄. Qualia exempla plura repeterē: nisi Varronis p̄ceptio satis esset: qui in libris de analogia inquit. Cū ꝑuentū est ad millenariū assumit singulare neutꝝ. qd̄ dicit̄ hoc mille denariū: a quo multitudo fit milia denariū. Et paulo post. Vt sit vtrunq̄z sine casibus vocis dicemus: vt hoc mille/hui⁹ mille: ita hoc decies huius decies. Hec actenus Illud q̄z p̄ter hec addamus. mille hoim dici: et milia hoim. Iterū mille hoies dici: milia hoies nō dici. Cui⁹ rei causa est ꝙ ꝓprie dicim⁹ mille hoies. Vt centū hoies. milia hoim: vt cētenaria vel turbe hoim. Hoc substantm̄ est: illud vero adiectiuū. Itaq̄z nō licz dicē milia hoies: q̄a duo substantiua nō coherēt sine copula. Neq̄z in his vllus certus inesset sensus. Mille hoim licet dicere: qꝛ mille substantiuat̄ vt mltū hominū/ ꝓ multi hoies. Item mille hoim ꝓ mille homies. idemq̄z erit qd̄ miliū hoim. si milia singl'are haberz. Qd̄ nō habet: nisi pro miliario: quod cōstat ex mille passibus: vel pro seminis genere: vel more Varronis quia dicimus hoc mille. Vel quia (vt maxime reor) nec adiectiuū plane: nec substantiuū est: sicut hic/hec/hoc: iste/ista/istud: et nōnulla alia ꝓnomina. Naz cetera adiectiua nō patiunt̄ sibi ista adherere adiectiua/vt ꝓnoia Dicim⁹ eni hic robustus messor/ista robusta mulier. Nec dicimus ātiqu⁹ robustus messor: antiqua robusta mulier. At nomia numeroꝝ sunt istis ꝓnomibus

similia vt centū auree patere:mille armate naues. Ergo latine dicēt:mille ex hoibus:sicut dicēt isti ex illis.Que locutio idē est:qđ mille hoim Cetez nomia numeralia siue substantiua/siue adiectiua sint inter se iungi recusāt: quia nec duo substantiua:nec duo adiectiua sola esse possūt. Ut duo cētū tria mille:cū pcertim sint sua ꝓpria noia:vt ducenta/trecenta/et supra mille est milia:qđ plane substantiū est.Ideoqz dicim⁹ mille hoim duo milia ho/minū:nō duo mille.Tria milia ꝯttuor milia hoies:ꝛ deinceps. Nec(vt di xi)tria/aut quattuor mille. Sz bis mille/ter mille:et bis centū ter centum. Non duo centū:tria centū:aut(vt aliqui indocti loquūtur)ducentū/tricen tum.Virgil.Tercentū niuei tondent dumeta iuuenci.Et alibi.Hic iā tercē tos totos dominabit ānos.Repimus tamē apđ eccīasticos sepe hoc mō dici:quale est.Debebat decē milia talēta:et duodeciz milia signati.Quod defendi nō pōt:nisi resoluas sic.Signati duodecim milia:talenta decez mi lia.quasi dicat:numero duodecim milia:et numero decē milia.et subintelli/gatur entia.Debebat talēta entia.x.milia:signati entes.xij.milia.nisi inter/ponas verbū substantiū sic.Signati erant.decē/duodecim milia:quod in altero exēplo fieri nequit.Quo certe modo ipe nō loquerer.sed poti⁹ duo/decim milia signata aut duodeci milia signatoz:et decē milia talentorū/ꝛ xij.milia dragmaz argenti.Cui⁹ erroris(si error est)causa(vt opinio mea fert)hinc fluxit:ꝙ sepe legimus decē milia pondo argenti:quasi illud pon do sit nomiatiui/aut accusati casus:et nō potius gti.Sepe decē milia quin genti pedites.nō peditū. Ita cū numerus posterioz defuerit:putant recte dici posse:decem milia pedites:quod falsū est Nā cū dicimus/decem milia quingenti pedites:sic intelligimus:decem milia peditū:et quingenti.Quo sepe modo loq̄mur.Nec aliter loqui possumus.Atqz vt nūc ad hoc q̄ngen ti subintelligimus pedites:ita ad illud milia subintelligim⁹ peditū. Quale esset in superiozibus exemplis/decem milia et ducenti signati:vel duodeci milia signatoz/et ducenti:et ita in ceteris Rarius aūt reperitur mille pro milia.Nam illud:quicunqz te angariauerit mille passus:vade cuz illo alia duo:subintelligunt.milia passuū.Alioquin dixisset alios duos:nō alia vel potius alios bis mille:

De Nomib⁹ Numeralibus Ca.v.

Et q̄m de numeris cepim⁹:de ipis aliqua dicere ꝓsequamur.Et p mū hoc admonem⁹:in quo pleriqz fallunt.treceni scribendū eē:nō trecenteni:cū significat trecētenariū numez.qđ sincopatum est:sicut cetera

Dicimus eni duceni pro ducēteni.treceni ꝓ trecēteni:quadringeni:q̄ngeni sexceni:septingeni:octingeni:nōgeni:vel noningeni:ꝓ quadringenteni:q̄n genteni:sexcēteni:septingēteni:octingenteni:nōgenteni:vel noningenteni: Centeni aūt/ꝛ milleni/nō sincopanť:quia nō sūt p̄longe dictiones:sicut su periores Treceni aūt caret sincopa:sed immutauit g/in c:sicut viceni ꝓ vi geni:et triceni pro trigeni.Est eni simillime vocis c/et g:quēadmodū d/et t:ꝓpter quod dicim⁹ q̄dringenti pro quadrincēti In quo nomie et t/in d: et c in g mutatū est.Atq; qm̄ dixi quosdā falli sil̄itudine vocū:recenseam⁹ hec ip̄a infra centū:vt supra centū fecimus Dicamus igiť singuli/bini/terni q̄terni/quini/seni/septeni/octeni/noueni/deni vndeni/duodeni/ternideni.q̄/ ternideni.q̄ndeni.senideni.vl̄ deniquaterni. deniquini.deniseni.denisepteni deniocteni.deninoueni. viceni. vicenisinguli. vicenibini viceniterni vel (vt postea ostendem⁹)singuli et viceni bini et viceni.terni et viceni.et ita deinceps.Tum triceni quadrageni.q̄nguageni.sexageni.septuageni.octogeni nō octuageni(Octoginta eni dicim⁹.nō octuaginta)nonageni.vel nongeni nō nouageni.Deinde centeni. Ideo aūt hec nomina in plurali ꝓtuli:ꝙ in prosa scribētes fere pl̄ali vtūtur.In carmine frequēter etiā singulari.Et singularē quidē hoꝝ noim numerū nō prosa oratōne scribentiū ait p̄scian⁹ esse:sed poetaꝝ vt Virgil̄.Gurgite septeno rapidus mare sūmouet amnis Verū tamē nō tm̄ poetaꝝ video esse:sed nōnunq̄ etiā aliorū.Vt plinius libro.xij.Traduces gallica cultura binis vtrinq; lateribus.Si pars q̄dra/ geno distet spatio quaternis viceno inter se obuij miscentur Et in vicesimo quinto.Altera maior folijs laterū modo/inclusa q̄z:quia septena est.Et in xxvi.Prodigiosa sūt:que circa hoc tradit Theophrastus autor alioquin grauis Septuageno coitu durare libidinē ɔtactu herbe:cui⁹nomē spēmq; nō posuit Septuageno id est septuaginta coitibus per singl̄as noctes Nā ita hec nomia exponūtur:vt creabanť olim bini ɔsules:id est ꝑ singl̄os an nos duo.Vtunť ergo oratores legitima significatōe hoꝝ noim.bin⁹ eniz siue bini significat singulis duo.Ternus siue terni singl̄is tres Quaternus siue quaterni:singulis q̄ttuor.At poete nō ita.Septenus eni gurges nō ē singulis septē:ꝫ septē tm̄ vni flumini nilo.Nec in singl̄ari mō significatione hac abutunť:verumetiā in pl̄ali:vt idē Per duodena regit mūdi sol aure⁹ astra.Duodena astra pro duodeci astra. Ad hec septeno p̄scian⁹ exponit septenario:qđ mihi nō placz.cū inauditū sit flumē aliquod hr̄e septenariū alueū:et fontē edere septenariū riuū.Si quidē hec noia numerū aliaꝝ reꝝ que non numeranť:indicāt/nō multiplicationē sui ipsoꝝ:vt lapis centena/ rius/non ꝙ sit centuplus lapis:sed centū librarū Homo cētenarius/nō ꝙ sit centū geminus:sed ꝙ habet centū annos Grex centenarius:non ꝙ sint

tamē in philippicis inquit. Optima sūt et mente/ꝙ viribus. Nescio an culpa librariorꝫ sit: qui ita scripserūt/pro eo quod est et mente optima sunt/et viribus: vel optime sunt et mente/et viribus:

Quid momenti faciat Cōiunctio Aduerbiumqꝫ

Ex his que tradidimus palam est: nequaqꝫ recte dici corrupto vel corpe vel mēte. Debet eni adiectiuū illud ad vtrunqꝫ substantiuuꝫ applicari in genere/et numero. Neqꝫ de vel tantūmō intelligo: sed de cetēis quoqꝫ diiūctionibus. Per et: vt modo ex Cicerone attuli exemplū. Per nec per siue: per cetera huiusmōi neqꝫ hoc solū vbi adest substantiuū cū adiectiuo: sed etiā sine eo: Quale hoc est. Tu nec faceres: nec ego pmitterē: nō est hic sermo latinus. Dicendū nāqꝫ erat: nec tu faceres: nec ego pmitterē: aut sic: Tu nec faceres nec a me facere pmitteris. Tota eni oratio depēdet a p ma dictione Itē potes cognoscē partim ex alioꝫ sermone/ptim te docebit ipe Tabellari⁹. Nō est latinū. ꝫ sic. Partim potes cognoscē, ⁊c. ⁊ sic. Potes ognoscē ptim ex alioꝫ ꝑmone: ptim ex Tabellario Itē puto tū ex supiorib⁹ lris te oia intellexisse. tū ex his intelligē potes Dicēdū erat tuꝫ ex his intel ligē posse. Itē paratus sis vel pugnare: si ꝙ te lacessūt: vel si qui nō sunt: ne recuses facere pacē. Dicendū erat/aut sine illo ne recuses: aut sic. Vel pat⁹ sis pugnare. Ex his que dixi: videor reprehendere legem illā duodeciꝫ tabu laꝝ. Liberi parentes in egestate aut alant/aut vinciank. Quasi dicendū fuerit liberi aut parētes in egestate alant/aut vinciank. Sꝫ nō est vetustas illa reuocanda ad hanc regulā: que constat ex vsu eoꝝ: qui more illo vetu sto nō sunt locuti. Tametsi haud dubie opinor: primū aut/a quibusdaꝫ ad iectum. Legiqꝫ ita in vetustissimo quodā codice declamationū Senece. Li/ beri parentes alant/aut vinciantur. Huius etiā loci illud est: ne hoc modo verba cōmisceamus/diuersam naturam habentia. Quale est. Ille mihi nec nocuit vnqꝫ: nec adiuuit: Ego nec offēdi se. nec ꝑfui. Dicēdū erat/ille mihi nec nocuit vnqꝫ. nec profuit. aut sic. Ille nec nocuit mihi vnqꝫ: nec me adiu uit ego nec offendi eū/nec adiuui. Aut ego nec offendi eum/nec eidem ꝑfui

De Negationibus et earū vsu Ca. xxviij

Ores aliquādo negationes non plus efficiūt: qꝫ due/collatiōe ipa dictionū efficiente. Vt nunqꝫ mihi nec obfuisti/nec profuisti Tres hic sunt negationes. Muta ꝑmā negationē in mediū: aut in postremū. iam euanesceret cum ibi locum non inueniat/sic Mihi nec obfuisti vnqꝫ nec ꝑfuisti

Aut sic.mihi nec obfuisti:nec profuisti vnq̃ Nescis nec in pace/nec in bello viuere.nec in pace/nec in bello scis viuere.Ibi tres negationes sũt:hic due cum eadem sit sentẽtia.Vereor/metuo/timeo:et siqua sũt alia:idez efficiũt vel cum negatione/vel sine ea.Vt vereor ne veniat:q vereor vt veniat.Timeo ne moriar:et tĩmeo vt moriatur.Et in Oratore Cicero.ne pro vt non Metuo vt ne pereat.Et Terentius. Apprime in vita vtile:vt nequit nimis Ex quo miror Seruiũ ita scripsisse ꝑmo georgicoꝝ. Vnde male quidã hũc locũ scribunt.Pater adest:caue ne te tristẽ sentiat.Si eni hoc est:dicit/vide vt te tristem sentiat. Nam et ne/et caue ꝓhibentis est. Neutiq̃ ꝑ nequaq̃ et ipm nequaq̃/et nusq̃/q nuspiã simplicẽ negationẽ indicãt.Jdoq̃ vnico verbo otenta sũt:vt nequaq̃ veniã Necubi vero duplicem:ideoq̃ duplex verbũ postulat Volo necubi mihi obuius fias:id est ne alicubi:vt sicubi ꝑ si alicubi Sicunde pro si alicũde.Cetera que de natura negationũ disputari solent:in libros dialectice nostre otulimus:que ideo ꝓterim⁹:q fere non sint ignota oratoribus.Dialecticoꝝ vero nemini cognita Illud tamen ad uerbiũ huc illinc transferamus. Vir malus nulla lacessitus iniuria ab amicitia recedit. Vir bonus nulla lacessitus iniuria ab amicitia recedet/vel recedat.Nescio/an liceret dicere:recedit.Ihoc loco eadẽ verba dantur malo viro/et bono.Sed tñ malus recedere ab amicitia intelligit:bonus nõ recedere.Et ille non lacessitus iniuria:hic lacessitus.Et haud scio:an hoc sit satis ad hec distinguenda dixisse:quod alibi rẽ significam⁹:alibi admonem⁹ Huc addamus vnũ:in quo nõ pauci falli solẽt:vbi debeat geminari negatio:vbi nõ debeat.Vt hoc exemplo.Nõ modo stelle:sed ne luna quidẽ ad solem seruat splendorẽ suũ:recte dicitur.Jtẽ hoc modo recte.Non mõ nulle stelle sed ne luna quidẽ/et cetẽa.At quotiẽs dictionib⁹ adest quedã otrarietas:non possis tollere alterã negationem:vt hoc modo.Non modo stelle non apparent:sed etiã luna ad solez obscurat.sine negatione geminata nõ recte loqueris.Jtem non modo nõ absoluo hunc:sed ne leui quidem pena secum transigendũ esse puto.Quidam tamẽ nuper scripsit.Non modo absoluendũ hunc:sed nec etiã grauiter puniendũ puto.cum dicere debuisset. Non modo non absoluendũ.Sunt enim diuersa absoluendũ et puniendũ. Jtẽ non tantũ non constanter:sed etiam trepide/et confuse locutus est Jtẽ nõ tantũ incõstanter:sed fortiter q prope minaciter locutus est. Male hoc scõm dixisti/empta negatione.Erat enim dicendũ:non tantũ non inconstanter.Jn quod vitiũ incidit Boetius libro tertio in Ciceronis topica dicens.Non confuse sc lum/verum etiam distributim et in suarũ partiũ ꝓprietate noscantur.Dicendũ erat non solũ non cõfuse.Diuersum est eoꝝ viciũ qui ad illud non modo applicant:sed etiaz cum deberent applicare.ꝫ saltẽ

aut sed certe:aut sed vel.quale est Lactantij libro.i. Quis enim mētis emote non modo futura p̄dicere.sed etiā coherentia loqui possit:Dicendū erat: sed vel coherentia:aut sed saltem:aut sed certe coherentia possit loqui Nisi forte culpa librarij est.Ego vero in vtroq; non autorē/sed tale genus oratio nis reprehendo:

Quot mōis impatiuo vtamur indifferēter et quid

Veniā interfit inter preteritū futurūq; subiunctiui: Ca.xxviij.

Veni ad me:venito ad me:venias ad me:venies ad me. Scribe ad me:scribito:scribas:scribes indifferenter pene his quatuor vtimur horū tamē vno in negatione ne venias:et altero quo in affirmatōne non vtimur/in hunc modū:ne veneris.Nā ipm veneris duobus modis accipit Uno modo subiūctiue:vt si veneris/vel cū veneris.Altero sine subiūctōne Ideo illud non est verbū p̄ncipale:hoc est:vt si me iuueris rem optimaz fe ceris.dimitte me/et diuitē feceris Dufer huic magistratū/et eū iugulaueris Eamus in portū/iam naues venerint. Cicero.Atqui nobis gratissimū(vt etiam pro Scipione pollicear)feceris:si quādo et cetera.Sciendum tamen est:q̄ hec omnia verba futuri sunt temporis:veluti si ita cōmutemus. Si abstulero huic filiam/eum iugulauero:non autez iugulauerim.Ego hoc vi dero/tu videris/vos videritis:quasi ego hoc videbo vt videā:tu videbis vel videas.Ne veneris/futuri item est temporis:non veneris p̄teriti.Illud vetat:hoc negat.Quod scōm commune est:cum prima persona/et tertia: vt neq; vero crediderim:neq; vero fuerim in ea opinione/qua ceteri Et sīn negatione improbe dixerim/dixerit aliquis non veni:non fac:non iugula. apud oratores fere nunq;:sed apud poetas.vt Virgilius.Ne seui magna sacerdos Et Terentius.Ne nega.Liuius libro.ij.Crastino die oriente sole in aciem redite.erit copia pugnandi ne timete.Et Quintilianus. Tu illam defende:ama:ne relinque hic nos Quintilian⁹.admonet:ne pro illo ne fe ceris:dicamus/non feceris:quia alterū negandi est:alterū vetandi Idoq; ne cuz prima persona singularis numeri nunq; diunctū inuenimus/ob eam dem causam ꝓpter quam imparatiuū caret prima persona in singulari:q̄a nemo sibi soli imperat/aut vetat.Unde frequēter legimus:ne timuerimus ne timeas/ne timueritis/ne timeant Nunq; aūt ne timeā:nisi ne pro vt non Sed non timeam/non ausim/non sperem/non timuerim/nō sperauerim/nō crediderim:id est timere/audere/sperare/credere non possuz/aut nō debeo ita in alijs personis:vt idem Quintilianus. Non expectes/vt statim grās agat.qui sanatur inuitus:id est expectare non debes.Non enim eo modo hoc dixit quo dicere solemus:cum vetamus:ne me expectes amplius. Hic

enim negatio est:non vetatio Ita nō expectaueris:et ne expectaueris:q̄ alterū p̄teriti temporis est/negatq̄.alterū futuri/et vetat:

De lepore sī non et nisī cum alijs verbis Ca xxix

Hoc quod adhuc de negatione subīciam:ad solam elegantiā dicendi pertinet. Quod quale sit:subiectis ex exemplis per se apparebit. Quintilianus.Nō est difficile:vt maritū vxor occidat:si nō est difficilius:vt filius patrem.Idem.Atq̄ eo causam dimittimus.vt nō sit absoluendus adolescens:nisi etiaz laudandus.Idem.Quare nō petit vt miserꝝ putetis:nisi et innocens fuerit.non petit:vt afflictum alleuetis:nisi et p̄bauerit sese infeliciotē:q̄ patrem amisit:q̄z q̄ oculos.Seruius Sulpitiꝰ.Atq̄ amittere liberos malū est:non maluz nisi hoc peius est ferre/et perpeti.Sallustius.Parcite dignitati Lentuli:si ipe pudicitie/si fame sue/si dīs/aut hoibus vnq̄z vllis pepercit.Ignoscite Cethegi adolescentie:nisi iteruz patrie bellū fecit.Titus Liuius libro.xxxi.Nam quod ad ea attinet:que nob obiecit:nisi gloria digna sint:fateor ea defendi non posse.Ouidius.Nec tamē hec series in causam p̄osit achiui:si mihi cū magno non est omunis achille Huic simile est:quale apud eundē.Mentior/obscurū nisi cum nox fecerit orbez.Nuper honoratas sūmo mea vulnera celo Videritis stellas.Et Quintilianū. Mentior nisi cum peregrinatio mea nos diuduceret:maluit esse cum matre.Et iterū.Assidere enī/cibos ministrare.manū porrigere/quilibet poterat.Mentior/nisi factum est.Idem verbū apud Ambrosiū eodem modo positum/tum in libris officiorū/tum in hexameron/tum in alīs reperies:et apud Cypzianū ad Donatū.Mētior:nisi alios:qui talis est/increpat.turpes turpis infamat:

De Uter utrī Uterq̄ utriq̄ neuter neutri quis cui Capitulū.xxx.

Uter vtrū accusat:latine dicitur:vt Cicero pro Milone. Uter vtri insidias fecerit. Uterq̄ vtriq̄ vir ausum dicere. Neuter neutri omnino non dixerim. Terentius in phormione inquit. Quia vterque vtriq̄ est cordi.In.x.quoq̄ cōmentario rerum a Cesare gestarum siue ab Hyrcio siue ab Oppio(naz incertus autor est)edito sic legi Interim dissēsione orta inter achillam/et Arsinonā/cum vterq̄ vtriq̄ insidiaret: q̄ summa imperī ipe obtinere vellet.Cicero autē et Quintilianꝰ(quantū inueni) sic nunq̄z locuti sunt.Quorū prior sic ait Quoꝝ vterq̄ suo studio delectatꝰ cōtemplit alterū.Posterior sic.Cū eni vterq̄ alteri obīciat/palā est vtrūq̄

feciſſe. Atq; ſic dicendum eſſe per illud frequentiſſimū ꝓbatur. Alter alteri obiicit. Alter alterū cōtemnit. Alter alterꝫ accuſat. alter eni alterū/non ābo ambos accuſant. Idem dico de neuter. vt idē Quintilian⁹. Ita fiet/vt cum equali cura linguam vtranq; tueri ceperimus: neutra alteri officiat. Quare peccauit tū amicus meus Philelphus (ſi amicos palaz licet reprehēdere) qui mihi nuper ad ſe ſcribenti/vter vtri belluz intuliſſet: reſpōdit neuter neutri/aut potius vterq; vtriq; Tum Priſcianus/qui libro. ij. ait Fiſcina vēo a fiſco/an fiſcus a fiſcina/an neutrū a neutro dubiū eſt. Debuerat dicere an/ neutrū ab altero. Nā quod a ſe non deriuet: ſupuacuū eſt dicere. Sed dicē dum tantū ab altero: non aūt a neutro. quaſi nec ab altero/ne a ſe. Ne illō quidē ſileamus: vt dicimus vter vtri/ita quis cui: vt Virgilius. Que quib⁹ anteferā. Et Cicero. Quid cui preponendum ſit Quintilianus. Quid quo loco collocandum ſit. Idem Quintilianus. Vt dubium ſit quid quo referri oporteat:

De Prior Primus et ſimilibus Ca. xxxj

Vocaui te prius non eſt idem: quod prior. Illud ſignificat tempus: quaſi prius q̄z nunc/vel tunc. Hoc vero perſonā/id eſt: ego duorū prior. Et hoc quādo duo ad vnū referūtur. Siquidē/ego et hic te vocauimus. Sed ego prior: hic aūt poſterior. Idem fit cū vnus ad duos refertur Vocaui te ꝓrē meli⁹ q̄z ꝓus. Illū aūt poſteriorē: meli⁹ q̄z poſterius. Per paſſiuū q̄s iā hoc neq̄at dicē! Vocat⁹ es a me ꝓr ſi duo eſtis. Vocat⁹ es a me ꝓre ſi duo/ſum⁹ Eadē ratō ē ſuplatiuoꝫ ꝓm⁹/ꝝ poſtrem⁹: ꝝ ſiqua ſūt alia. Vocaui te ꝓmus: vel poſtremus: ſi multi ſumus. Vocaui te primū: vl poſtremū ſi multi eſtis. Nōnunq̄z ex neutra parte ſūt duo. ſed vtrinq; ſingli et tamē per hoc idem compatiuū loquimur: vt vocaui te prior: percuſſi te poſterior: ſupple q̄z tu me. Nonnunq̄z vnus hinc eſt: illinc plures: vt vocaui vos prior: ſupple q̄z vos me. vocauimus te ꝓres/ſupple q̄z tu nos. Idē de Suplatiuo: vbi multa mēbra ſunt: vt primi nos venimus. vos poſterioēs Ille vltimus: ꝓmus ego intraui vallum: tu ſerior: illi tardiſſimi:

De Regimine nominū criminalium penaliumq; Capitulū xxxij

Si quis furetur rem ſacram de ꝓphano: teneť ne ſacrilegij: an furti: an vtroq;? non aūt an vtriuſq;. Qui ſuſtulerit rem ſuam de ſacro: furti ne tenetur: an ſacrilegij: an neutro? non aūt an neutrius: Accuſare hūc potes vel furti/vel ſacrilegij/vel de vtroq; vel de ābobus Nō aūt

vtriusq; aut amboꝝ. Cōdemnare non licet de vtroq;: sed de altēo vl' furti vel sacrilegij Nō aūt sed alterius/ vel furti/ vel sacrilegij. Cur ita fit. vt dem⁹ varios casus eidē verbo/ p̄sertim sub ɔiūctionibus: que eosdē ɔiungere casus debēt Nempe, q̄ nomia peccatorū cū huiusmōi verbis idē valent in genitiuo: qd̄ in abltio p̄positionē habente/ vel non habēte. Non itē in ceteris. Neq; hoc in his modo noibus que certū peccatū significāt/ et speciale: sed in his etiā que generale/ et incertū: vt Cicero. An non intelligis p̄mū quos homies/ ⁊ quales viros mortuos sūmi criminis arguas? Et iteꝝ Sceleris atq; nefarij parricidij ɔdemnabimus. Per hec verba licebit tanti/ et quāti cū suis substantiuis adiūgunt̄: per gtm̄ vti: vt quāte pecunie condemnasti: tante sūme damnaui: quante postulasti. Liuius li. xlvij. Sed nequaq̄ tantū relictum est: quante sūme damnatus fuerat:

De Impleo refercio plenusq; ac refert⁹ et ꝗs similibus ablatm̄ sine p̄positione postulantibus: Capl'm. xxxiij.

Contrariū prope huic est: quod subijciā. Impleo/ et refercio/ et similia verba abltm̄ sine p̄positione postulant: vt impleui nauim frumēto. Refersi apothecā vino. Et tamē aliqñ addimus p̄positionez de, sicut impleui nauim de om̄i genere frumenti. Refersi apothecā de vario genere vinorum. Vixq; ausim dicere. Impleui omni genere frumenti: et refersi varia natura vinoꝝ Hoc quod dicimus: exemplo ɔprobandū est. Cice. de Ora. Q̄ si tantā vim rerū maximaꝝ arte sua rhetorici amplecterent̄: q̄rebat cur de ꝓhemijs/ ⁊ de epilogis/ et de huiusmōi nugis (sic eni appellabat) referti essent eoꝝ libri. Hic nequaq̄ licuisset sine p̄positione loqui. Non enim libri illi referti sunt ꝓhemijs/ ⁊ epilogis: sed p̄ceptis ꝓhemioꝝ/ ⁊ epilogoꝝ Sic̄ in supioribus nō est nauis impleta om̄i genere frumēti: sed frumēto oīs generis. Neq; apotheca referta om̄i natura vinoꝝ. Sed vino omnis nature. Quia de refercio/ et impleo feci mentionē. Dicaz hoc amplius de refertus et de plenus. Exemplū qd̄ modo attuli: ostendit refertus postulare abltm̄ sicut impletus/ sicut vacuatus: sicut vacuus. Idez tñ Cice. ait pro lege Manilia. Referto p̄donū mari. Et pro plantio. Audierā refertā esse greciā sceleratissimoꝝ hoim ac nephariorꝝ. Sed nūc trāsit in nomē: Tametsi cetera hmōi noia abltm̄ semp hñt Vt vacuus incolis: nō incolaꝝ Frequēs ꝓplis nō ꝓplorꝝ: p̄terq̄ plen⁹/ cui Cicero semp gtm̄ dedit. De ceteris autorib⁹ nō possū in vniuersū ꝓnūtiare. Cū mlti etiā sue etatl. dederint abltm̄ vt Varro. li. iij. rerū rusticaꝝ. Nihil sua interesse: vtrū his piscibus stagnuz habeat plenū aut ranis. Et Salustius in iugurtino Que quanq̄ grauia ⁊ flagitio plena videbant̄: tñ qꝛ mortis metu mutabant̄ sicuti regi libuerat: pax cōue

nit. Suo itaqꝫ arbitrio scp̄tores vtuntur. Posteriores vero omnes/vt hoc nomen nouissimus pro vltimo: ita etiā plenus vino dixerūt/non solū plen⁹ vini. Quare qui solo gtio ɔtentus erit: Ciceronē imitabit̄: qui vtroqꝫ casu vtitur: ceteros. Sed mutādo habebit et venustatis rōnem/ꝛ lucis. Quod vel ex ꝓximo exēplo ostendit̄. Aue gr̄a plena. Ego ad euitandū amphibologiā dixissē Aue gr̄e plena quēadmodū in alio factū ē: vbi nō ēat ābiguitas: plenū gr̄e et v̄itatis. Licet diuersa verba hic sint. atqꝫ illic in altero est

Liuius vt nomini

plenus dat etiā ablatiuū: ita verbo impleo dat etiā genitiuū: vt in quinto ip̄e multitudinez quoqꝫ/que ferme semper regenti est similis: religionis iuste impleuit:

De Potior potius et Compos Ca xxxiiij

Potior/hos eosdē casus habere pōt: sed cū ceteris frequētius ablatiuū. Cū hoc nomie res fere semꝑ genitiuū. vt Lacedemonij rerum diu potiti sūt: id est rerū imperiū diu tenuerūt In alijs noibus magis significatio exponit̄ per obtinuerūt: q̄ꝫ per tenuerūt: vt potitus sū victoria: sum potitus amica: id est pugnando/vel laborādo obtinui victoriā/vel amicā. In pn̄ti tp̄e plerūqꝫ ꝓ fruor. Cice. Qđ si voluptatib⁹ his bona etas fruit̄ libētius p̄mū ꝑuulis fruit̄ rebus: vt diximus. Deinde ijs/q̄bus senect⁹ etiā/si nō abunde potit̄: nō om̄ino caret Pro eodē posuit fruitur ꝛ potit̄ At potitur ꝓ potitus est/p̄sertim more historico legim⁹. Potior a potis descēdit Ideoqꝫ illi in significatiōe simillimū est. Nā sum ɔpos mētis/cōpos animi/cōpos ratiōis/ɔpos sanitatis. qꝛ hec habeo: at compos voti/ɔpos victorie/compos optati: ꝙ hec opera mea/atqꝫ labore obtinui: obtineoqꝫ. Illđ tamen sciendū est apud Ouidiū in. xij. sic legendū. Tuqꝫ tuis armis nos te poteremur Achille. non potiremur antepenultima breui/nō longa/a tertia scꝫ non a quarta coniugatione:

De Traijcio Ca xxxv

Traijcio exercitū id est transporto exercitū trans mare aut trās flumen. Traijtio mare/vel flumen: id est transeo. Aliqn̄ vtrūqꝫ ɔiūctū vt Liuius. Traiecit copias hyberū. Et Plautus. Traieci exercitū Isaram

De Do tibi et Ad te litteras Ca. xxxvj

Do tibi litteras tanq̄ꝫ tabellario: do ad te litteras scꝫ ad te perferēdas. Aliqn̄ hec duo cōiungūtur. Vt Cicero. Dedi illi ad te lr̄as. Et Salustius. Vulturtio lr̄as ad Catilinaꝫ dat. Ergo qui mittit litteras

dat. Cui littere dant̄ si perfert: reddere dicit̄: sic̄ ille ad quē dant̄ accipere:

De In et ad cum alqs verbis Ca. xxxvii

EO in villā et eo ad villā. ꝓficiscor in campū: ⁊ ad campū Confero me in agrū: et ad agrū. Et Itē in similib⁹: ꝑterq̄ in hoc vltio verbo quotiēs refertur ad ꝑsonā Dicimus eni ꝯtuli me ad Catonē: et cōtuli me ad patrē. non aūt in Catonē/et in patrē ad distinguendū videlz significationē. Nam cū dico/in ꝑsonā nō potes addere alterā ꝑsonam: velut me sed rem: velut beneficiū. Eritq̄ donationis significatio vt multa contuli in Catonē: id est multa donaui Catoni. Nemo in patrē potest tāta beneficia conferre/quanta contulit pater in filiū:

De Refero tibi et ad te Ca. xxxviij

RETulit mihi: et retulit ad me ita differunt. Illud est/narrauit. Hoc vero in ꝯsultationē tulit. Vt Quintil̄ Relaturus vobis iudices ordine maloꝝ meorū euentū: quē nemo tam crudelis/nemo tā seuus audiet: vt me nō pascat. sed hoc nemini ignotū est. Idē Vultis scire iudices/nihil impatientia charitatis fecisse patrē. non retulit ad matrē: nō ꝓpinquos cōsuluit/non amicos. Cicero in Catilinā. Refer inquis ad senatuz: id est fer in cōsultationē senatus. Virgl. iij. enei. Delectos redeo ad ꝓceres ꝑmūq̄ parentē Monstra deū refero. Et ne dubitares de sensu sermonis huius: more suo aperuit/subiūgens: et que sit sentētia posco. Pauloq̄ post. Surge age et hec letus longeuo dicta parenti Haud dubitāda refer. Sūt enim deoꝝ verba/non cōsiliū ab anchisa petentiū: sed illum quid agendū sit. docentiū. Ideoq̄ addit̄ illud/haud dubitanda. Porro vtraq̄ haꝝ sentētiaꝝ in verbo versat̄: aliqñ etiam in facto: sed diuersa est significatio: vt Quintilianus Ad patrē arma nō retuli: id est reportaui. Et Cicero. Si ad vnū om̄ia referenda sunt: dignissimū esse Pompeiū. Hoc est: si in vnū omnia ꝯferēda sūt de re intelligitur/non de ratione. Quid illud: quale eiusdē est ꝓ Deiotaro Qui rumores ad se referrent. Et quale est Cesaris. Vt que dicēt Driouist⁹ cognoscerēt: et ad se referrent. Hic de verbis agit̄: ⁊ tñ non significat̄ ferri in ꝯsultationē: sed potius narrari/et renūciari mādata ab altēo data. Preterea hic solet adhiberi accūs/vel ntūs: Ibi crebro/in ꝓsa ꝑsertim abltūs cū ꝑpositione de: vt de om̄ibus his referā ad Senatū. Om̄ia aūt hec referaz ad Senatū, rarius dicit̄. Tñ significat idē qd̄ ē in Senatoꝝ ꝯsiliū ferā

De Interdico Ca. xxxix

Tertius

Interdico tibi aqua/et igni:nõ aũt interdico tibi aquam/et ignem Neqꝫ interdico te aqua/et igni. Quo ãt mõ mutabit̃ in passiuũ hec orõ? Sũt tres modi (quãtũ colligere possũ) mutãdi actiuũ in passiuũ. Unus vbi est solus accusatiu⁹:ab eo in noiatiuũ mutato incipiendi/vt dedi tibi equũ:equ⁹ a me tibi datus est. Alter vbi sũt duo accusatiui/alterũ in ntm̃ cõuertendi/alteꝝ relinquendi:vt docui te musicã tu a me doctus es musicã. non autẽ musica docta est a me te Tertius vtrũlibet hoꝝ accusatiuorũ mutandi in ntm̃:alterũ vel relinquendo/vel in ablatiuũ cum a/vel ab transferẽdo:sic. Ego rogaui te veniã. Tu rogatus a me es veniã vl̃ venia abs te rogata est mihi licet per hoc scd̃m tu magis videaris rogasse ꝓ me q̃ꝫ ego te. Quẽ hoꝝ modorũ huic verbo tribuemus? nullũ. Et tamen tres istis similes vnus hic est. Tibi interdictũ est aqua/et igni:quod est frequentissimũ. Alter hic aqua/et ignis tibi interdictus est. Ut Liui⁹ libro. viij. Interdictumqꝫ mare antiati populo est. Q: si esset mari/prioris modi foret exẽplum. Tertius hic. tu interdictus es aqua/et igni. Sed tamẽ hic modus ceteris est rarior. Metellus numidicus. Illi vero omni iure/atqꝫ honestate interdicti sunt. Ego neqꝫ aqua/neqꝫ igni careo:

De Pluit et Ningit Ca. xl

Pluit caret supposito/habens appositũ ablatiuum. vt Liuius. Nũciatum est in Albano lapidibus pluisse Licet nunc dicamus:de⁹ pluit carnem:pluit manna:pluit escam:ningit vero suppositũ/et appositũ respuit:

De Decet Iuuat et Conducit et Explicit Ca. xlj

Decet/iuuat/conducit pro vtile est:⁊ siqua sunt alia:nec personalia sunt plane:nec impersonalia:cum habeant numeros. Vestes hedecent nos. Illi cibi iuuant te Studia secreta conducũt maxime. Explicit expliciuntqꝫ nunq̃ꝫ (quod sciam) legi:

De Ausculto et audiens tibi sum Ca. xlij

Ausculto te/audio te. Ausculto tibi:obtempero tibi. Sum audiens te:ꝙ te audio. Sum audiens tibi:quod tibi obedio:vt Lex. xij. tabularũ apud Quintilianũ. Filiũ minus audientẽ dicto liceat abdicare. Cicero in philippic. Et audiẽs esset huic ordini. Et pro Deiotaro. Aut quid dicto audiẽtes in tanta re nõ fuissent. Cuꝫ verbo repperisse apud scp̃tores prose orationis tale scribendi genus non. memini. Sed apud Plautum in comedia:que inscribitur captiui duo. memini/dicto haud audiebat:facto

nō ledebat. Hinc est/qre vnū obedio ex opositis ab audio postulat datiū.

De Dono tibi et te Ca. xliii

DOno tibi munus notū est quid significet: dono te munere plerūqz pmiū gratia: sed interdū admirationis/interdū beniuolentie: interdum misericordie. Cicero pro Archia. Sylla cū Gallos/et Hyspanos ciuitate donasset: videlicz in pmiū. Quę exempla sunt plurima. Ut militaribus donis/corona vallari/immunitate donatus sum. Idē pro eodē Itaqz si ciuis rhomanus Archias legibus nō esset: vt ab aliquo Imperatore ciuitate donarē: pficere non potuit. Certe Impator non remuneratiōis cā Archiam ciuitate donasset. sed admiratione ingeniī/q beniuolētia. Virgi. Nemo ex hoc numero mihi nō donatus abibit. Nimirū nō premiī gra. Nā tres premia pmi accipient. Beniuolentie ergo/nō meriti illoz gratia: cum postremi nihil oīno mereant. Quale est valeriī maximi libro. ii. Rex Antiochus bello: quod cuz Rhomanis gerebat: filiū Scipionis a militib⁹ suis interceptū honoratissime excepit: regiisqz muneribus donatuz vltro/q celeriter patri remisit vtiqz amicitie gra. Et Amphitryon apud Plautū. Nec ita animat⁹ fui/itaqz nūc sum: vt ea te patera donem. Et paulo post Alchmena inquit. Pateram pfecto foras/qua hodie meus vir donauit me. In quoz̄ vtroqz sola in donando beniuolentia declarat. Idez Plaut⁹ in aulularia. Dii immortales quibus et quantis me donatis gaudiis. Quintil. in gladiatore. Quid me facere cōuenit: qui per maria latrociniis infesta solus petitus sum: qui lucez/libertatē/deniqz quicquid patri debeo/nō ignarus (vt primo natalis hore tempore) sed videns/sentiensqz acceperim: nec solum donatus his bonis/sed sūmis periculis liberatus sum. Verba sunt hominis exaggerantis beneficia amici: vt se maxime illi ostendat obstrictū Sola ergo fuit ratio beniuolentie. Idem in pariete palmato. Quā blande ille se posuit miserū suum: cqz diligenter vtroz̄ gaudētis excluſit oculos: cqz multo cecum pudore donauit. Hic habita est misericordie ratio. Suetoni⁹. in vita Augusti. Et ne enumerē quot/et quos diuersarū partiū venia/et incolumitate donatos Cornelius nepos de vita Attici. Auxit hoc officium alia quoqz liberalitate. Nam vniuersos frumento donauit/pfecto clemētie non remunerationis gratia:

De Incumbo huic rei et in hanc rē Ca. xliiii

INcumbo studiis: et incūbo remis. Virgi. Validis incūbite remis. Incūbo in studia q ad studia sed nō incūbo in remos q ad remos

Cicero pgite adolescẽtes:et in hec studia/in q̃bus estis:incũbite.Et alibi. Quare incũbamus O noster Tite ad illa p̃clara studia:et eo/vñ discedere nõ oportuit:aliqñ reuertamur.Neq; hoc in bonũ tm̃modo accipit̃:ꝫ etiã in malũ.Ut idẽ.M.Catoni incũbenti ad eius pnitiem.Sed illud incũbite remis:nõ est per translationẽ dictũ:vt hoc Nã vt cũ remiges incumbũt re/mis:vel cũ nos operi faciundo incũbimus toto pectore/significat̃ diligen/tia/et conatus:ita cũ accuratius q̃d mente agimus:incũbere dicimur quẽ/admodũ e contrario supini dicũtur:qui negligenter agunt:

De diuerso varioq; regimĩe verboꝝ cũ diuersa siti ve significatione: Capl̃m.xlv.

Timeo te:tanq̃ inimicũ:timeo tibi tanq̃ amico.Illic tanq̃ offẽsu/rus sis:hic tanq̃ defendẽdus.Cõmendo te regi:id est committo Cõmendo te apud regẽ:id est laudo.Cedo tibi:vnde et concedo tibi/pro non repugno tibi:facitq; p̃teritũ cessi.Cedo te pro flagello te:cui⁹ p̃teritũ est cecidi:ꝓ flagellaui:et supinũ cesum.Unde cesus vel qui flagellatus est: vel qui ãputatus est/siue occisus.Raro pro occido hoc verbũ accipit̃.Ci/cero in philippi.Cedit greges armentoꝝ Dimitto te discedens:id est relin quo.Dimitto te discedentẽ id est abire pmitto.Vel dimitto te id ẽ mitto. Unde dimissi legati dicuntur.Incessit mihi cupiditas id est subijt.Incessit me ille/id est offensurus me petit et accusat.Inest huic loco:et inest in hoc loco.Primũ apud Quintilianũ/ceterosq; frequẽtius.Ait eniz Verum hoc melius faciet natura ip̃a duce.sed naturis ip̃is ars inerit.Scd̃m/apud Ci ceronẽ frequẽtius/vt ibi.Illud enim honestũ/quod sepe diximus:si in alio cernimus:tamẽ nos mouet:atq; illi/in quo id inesse videtur:amicos facit: Comparo hanc rem illi:et cum illa.Confero te isti/et cum isto.Ego sum si/milis tibi/et tui.Hoc est cõmune omnibus/et omniũ.vel cõmune mihi tecũ et cum ceteris.Ego sum particeps laborũ tuoruz:et tibi sum in laboribus particeps.Quintilianus.Et in plerisq; ruris operibus marito particeps. Curtius.Quod fuisset illis in periculis particeps.Accedit huic rei/et ad hanc rem:vel accedit huc/vel eo/vel eodem.Quintilianus.Atq; vt acce/dat dolori meo cumulus:que hoc facit vxor mea est.Cicero.Ut ad illam optimam/preclaramq; predam damnatio Sexti roscij velut cumulus ac/cedat.Impendo curam/vel operam/vel laborem.et similia huic rei/et in hanc rem:quod in Quintiliano sepe reperies.Partior laborem multis ne/gocijs/et in multa negotia:vt apud eundẽ.Adijcio huic rei et ad hãc rem Respondebo tibi/et ad te.Celo te hãc rẽ/et celo te de hac re.Tu es natus ad laudem et laudi.Cicero pro Sextio.Nã quid ageret vir ad dignitatẽ

et glozias natus? Et in eadez Qui se patrie/qui ciuibus suis/qui laudi/qui glozie non qui somno et cõuiuijs et delectationi natos arbitrant. Aggre/gabo te illis vulgo dicimus/Idem/aggregare te soleo in numerũ nostrũ. Idem pro Archia. Ascribi se in eam ciuitatẽ voluit. Et pro eodẽ. Cuz fue rit in alijs quoqz ciuitatibus ascriptus. Idem in philippi. Tu vero ascribe me in talem numerũ. Idem pro Rabirio. Si quis hunc rephendenduz pu/tat: ascribat ad iudiciũ suuz nõ modo meã: sed huius etiã ipius/qui omisit sententiã Idem contra Rullũ. Illum sibi collegã ascriberes. Tibi hoc ascri bendũ est: id est tibi tribuendum/et imputandum:

De Nona ratione regendi quorundã impsonaliũ

Scilicet cepit piget Tedet misereor. Cap'm. xlvi.

Cepit cum penitere: posset te pigere: desinet me tedere/sepius dici/mus: qz cepit ille penitere: posses pigere: desinã tedere. Quintilia. in milite Mariano Neqz si sit cupidissimus vite penitere eum sui facti põt. Ci/cero de petendo consulatu. Si hic ciuis liber est: cuius autoritatis neminẽ posset penitere. Idez in Verrẽ. Jamiã Dolobella me neqz tui/neqz tuorũ liberũ. quos tu miseros in egestate/atqz in solitudine rliquisti: misereri põt. Simile est illud Terentij Ita dij me bene amabunt: vt me tuarũ misertũ est Menedeme fortunarz. me pro a me misertum dixit:

Cũ Venuste verba in orõue aut desũt aut redundãt

Oesunt nõnunqz in oratione verba. sed non sine gratia: vt Oratius. Quo mihi fortunã: si nõ pmittitis vti: id est ad quid vultis esse mihi bona fortune. Hoc modus incipit p quo Ali' incipit per vnde: vt idẽ. Vnde mihi lapidẽ quorsũ ẽ opus: vnde sagittas? supple putas: vel dicas/mihi esse. Juuenalis li. v. Vnde tibi frontẽ/liberta temqz parentis. Cũ facias peiora senex? Cicero ad Fabiũ. Martis vero si/gnũ quo mihi pacis autori Quintil. Quo per fidẽ diuitias ceco. Et alibi. Quo nũc tantũ frumenti: quo classem omeatu graue? Idẽ. Vnde hunc illi animũ: Et alibi. Vnde tantũ virium ceco: vt in vno statim ictu mors tota pagat. Idẽ tũ ait alio loco. Vnde misere tũc: vnde sõnus? supple erat/vel est. Terti' modus/vt apd eundẽ. Sequit qstio: an vtilis rhetorice? nã qdã vehementer in eã inuehi solent et (qd sit indignissimũ) in accusatione ora/tionis/vtũtur orandi viribus. eloquentiã eni esse: q penis eripiat sceleStos cuius fraude damnent interim boni: cõsilia ducant in peius. supple dicunt eni eloquentiã. Cicero. Habẽdas esse qz laxissimas amicitie habenas. Ca/put eni esse ad bene viuendũ securitatẽ. supple dicũt eni caput. Qui modus

loquendi apud grecos est frequētissimus. Idē verbū aliquādo redundat. vt de Oratore Cicero. Titū illum: qui studiose pila luderet. Et idē. Signa sacra noctu frangere putaret: gregalesq; cum in campū non venisset requirerent: excusauit Vespa terentius ꝙ eum brachium fregisse diceret. Satis erat dixisse: ꝙ brachiū fregisset. Et non longe illinc. Cui cū familiaris q̄dā quereret: ꝙ diceret vxorez suam suspendisse se de ficu: amabo te inquit: da mihi ex ista arbore quos seram surculos. Sat erat sine illo diceret. Sz hoc verbū libenter apponit cicero. Quartus/cū suppletur/respondeo: vt idē frequenter. Quod autē scribis de illo negotio ego nescio quid cōsilij capiam: vel ego iam antea timuerā: supple respondeo. Raroq; vel nunq̄ hoc v̄bū ꝓfertur. Aliquādo subintelligitur simile verbuz: vt apud Quintilianū. Sz si confessionē culpe mee exigitis: ego fui patrie durus/et patrimonij: quod iam melius ab his administrari poterat: tenax custos. supple ꝯfiteor/quod est Quintus modus: vt apud Ciceronē. In obsequio (quoniā Terētiano verbo libenter vtimur) assentatio absit: veritas retineat Subintellige/ita loquimur: quoniā Terentiano verbo libenter vtimur Et alibi. Satiari delectatione non possum: vt mee senectutis requiē/oblectationemq; noscatis Subintellige/hoc dico: vt noscatis. Sextus modus: vt apud Pliniū iuniorem Studes/an piscaris/an venaris/an simul omnia? supple facis. Quintil. Nil aliud q̄ renuet. Id est/nil aliud faciet: q̄ renuet Et iterꝝ Et acceptis literis meis iuuenis filius nihil aliud q̄ cum matre fleuisset. id est/nil aliud fecisset: q̄ cū matre fleuisset. Marcialis. Nil aliud bulbis q̄ satur esse potes. id est nil aliud facere. Cui confine est illud: vbi ꝓbato aliquo aduerbio q̄litatis/subintelligit ꝓ cōditione materie aut dixit: aut fecit. Vt bene Enni⁹ p̄clare Anaxagoras: fortiter Scipio prudenter Fabius. supple dixit aut fecit. ꝓut ex ijs: que aut iam diximus: aut dicturi sumus colligit Et per cōparatiuū Dij melius. supple fecerint/aut faciāt/aut certe velint. Nec de dijs solum: verū etiam de homibus: vt apud Quintilia. Tu melius vxor: que facturū retinebas. supple fecisti. Interdū etiā per nomen. Naz illud melius est aduerbiū. vt dij meliora. Lucanus. Ip̄e verbū apposuit Dij meliora velint Nec ꝓcul ab huius natura abest: quādo vtimur hoc nomie res siue in nominatiuo: siue in accusatiuo: forte etiā in alijs casibus: vt restat mihi exponenda vita: quā hic egit in magistratu/res digna auditu in p̄mis: vel reliquū est/vt exponā vitam huius: qua fuit in magistratu/rem dignā auditu in primis:

HQd amene tp̄ūs aliqñ ꝓ tp̄e ponit Ca. xlviij

Annibal apud titū liuiū alloquēs milites inquit. Si tales animos

in prelio habebitis.quales hic ostenditis:vicimus.Quintilianus.Si tales
milites omnes habebimus/mari vicimus.Cur de futuro non per verbum
futuri temporis locutus est?Nempe ad asseuerandam rem:vt non futura
sed iam esse videatur Multoq; plus ponderis habet/vt dicamus:vicimus
q̃ vincemus.Idē Quintilian⁹.Dimitte tantuz:et euocasti id est euocaris.
Cicero.Unū ostende in tabulis/aut tuis:aut patris tui emptū:et vicisti ꝓ
viceris.Idē pro Sextio.Restitisses/repugnasses/mortē pugna oppetisses:
pro eo quod est resistere/repugnare:mortē pugna oppetere debuisses.Oui/
dius.iiij.metamorphoseon.Premiaq; eripies:que si tibi magna vident:ex
illis scopulis/vbi erant affixa:petisses:id est petere debuisses Terentius in
andria.Prediceres:pro eo/quod est predicere debebas.Et alibi.Fortasse
aliquāto iniquior erat pater eius.libidinē pateret/pro pati debebat.Item
Cicero.iij.offici.Male etiā Curio cū causā Transpadanoꝝ equā esse dice/
bat:semp addebat:vincat vtilitas.potius diceret non esse equā:quia non
esset vtilis Rei publice.id est dicere debebat Huic simile est quale apd Oui
diū de remedio.Gnosia fecisses/opem sapienter amasset.id est si fecisses in/
opem.Oratius Decies centena dedisses huic parco/paucis cōtento.q̃nq;
diebus Nil erat in loculis.id est/si dedisses.Plinius iunior.Dedisses huic
animo par corpus:fecisset qd optabat Id est/si dedisses.Illud magis poe
ticū.vt Virgilius.Tu quoq; magnā partem opere in tanto sineret dolor
Ichare haberes.id est si sineret.Iuuenalis.Greculus esuriens in celū iusse
ris ibit.id est/si iusseris Adhuc diuersū huic est:quale est apud Ciceronem
Conchiliatis Cnei Pompei.Peristromatl.seruoꝝ in cellis stratos lectos
videres:id est vidisses.Quintilia.Semp vidisses/vt ibi vidisses nō quēad
modū tenues vmbre corpus accipere cogitationib⁹ solent.Apud hūc sepe
est hic modus loquēdi.quale est illud.Si ꝑseuerassem:duos excecauerā ꝓ
excecassez.Quale est illd Horatianū.ij.carminū:quod metri causa Priscia
nus dici putat.Me timentis inaptus cerebro sustulerat:nisi dextra leuassz.
Apud illū quiddā pene ɔtrariū:vt ibi.Dictatoris nomē:quod sepe iustuz
fuisset:pro fuerat.Naz de imꝑfecto subiunctiui:quod solet poni pro imꝑfe/
cto indicatiui in ꝓximo libro iam dixi.Cuius hoc exemplū fuerat Non q̃a
amicus nō esses.Cicero de Re p.li.vi.Et ꝙ de via fessus essem:et ad mul
tam noctem vigilassem:pro fessus eram/et vigilauerā

Vbi nitidius vtimur actiuo vbi passiuo Ca.xlix

Oportet legere libros.expedit euoluere autores.vtile est ɔgnoscere
plurima.operep̄tiū est habere:quos imitemur.necesse est adhibere
vsum.ɔducibile est descendere in certamē.et agitare cum alijs ɔtrouersias

Vel per passiuū oportet legi libros/euolui autores/cognosci plurima/haberi quos imitemur/adhiberi vsū/agitari cum aliis ɔtrouersias. Hunc posteriorē modū magis ars grāmatica probat: illuz magis autoritas. Secꝰ in preterito Nanqꝫ nō ita sepe legimus/fecisse hoc oportuit. vt factum hoc oportuit. Cicero in Verrē. Tamen id factum non oportuit Et in eundem Apollinis signū ablatum certe non oportuit. Et alibi Totā rē illi integrā seruatā oportuit. Non dissimile sane est illud per alteꝝ verbum (de volo loquor) vt idem. Liberis ɔsultum volumus: etiāsi posthumi futuri sint. Idez ꝑcurram tamē breui: vt non minus hoiem ipm/qꝫ ius cōmune defensū velitis. Quintil. An incidisse in sordidū nomen/non eo cōtemptū homis: quez destructū volebat/auxisse:

De mō q̊dā loquēdi apd̄ Quītil. Cice. ⁊ reliq̊s C. l

Nam vbi vinci necesse est: expedit cedere: siue plura sunt: de quibus querit: facilior erit in ceteris fides: siue vnū mitior pena solet irrogari verecūdie. Miscuit hoc loco Quintilianus ꝓpositiones rōnesqꝫ: cum sit vsitatissimū: sic dicere. Siue plura sūt/de quibus querit: siue vnū Si eni plura facilior erit in ceteris fides Sin vnū: mitior pena solet irrogari verecundie. Atqꝫ iteꝝ Firmis aūt iudiciis/ianqꝫ extra periculum positis suaserim et antiquos legere: ex quibus si assumatur solida et virilis ingenii vis/deterso rudis seculi squalore: tum hic noster cultus clarius enitescit: et nouos: quibus et ipis multa virtus adest. Alius dixisset suaserim et ātiq̊s legere et nouos. antiquos quidē et cetera. nouos et cetera. Cicēo. in Antoniū. O te miserū siue illa tibi nota non sunt (nihil eni boni nosti) siue sunt q̄ apud tales viros tam impudenter loquere:

De videor mihi et videor tibi meliꝰ q̄z videt̄ Ca. lj

Non videtur tibi/ꝙ benefaciā. ⁊ mihi non videtur/ꝙ bene loquaris Sicut vobis videtur ꝙ male facimus: ita nobis videtur/qd̄ male facitis. Videtur tibi/ꝙ ille bene scribat. ⁊ videtur mihi/ꝙ isti bene arent. Rusticanus hic sermo est: et agrestis. Eruditi enim sic loquūtur. Nō videor tibi benefacere: et tu non videris mihi bene loqui. Sicut vobis videmur malefacere. ita nobis vos videmini. Ille videtur tibi bene scribere: et isti videntur mihi bene arare:

De vulgari quodā vsu mihi et tibi Ca. lii.

Hic mihi gloriat̄ se om̄es honores sine repulsa obtinuisse. Et alibi. idē Cicero narrās Bruto/rem in qua ille non affuerat inq̄t. Ecce

tibi pōponius noster. illd mihi et tibi/nō magis ad me, vel ad te q̄z ad cete ros ptinet. Sed est orō sumpta de medio: qua vulgo vtimur. Tu mihi sem/ per dormis: ille mihi assidue sedet. Cū super cenā essemus: ecce tibi hostiuz crepuit Hic sermo neqz ad me/neqz ad te/neqz ad quenq̄z refertur. Ideoqz differens est ab illo significato quale est apud Virgil. Heu mihi tū molles libeat iacuisse per herbas. Neve tibi ad solez vergant vineta cadentē Hic p̄cipitur ad vniuersos sub prima/et scda persona. Ibi non p̄cipitur: nec ad aliquem finem sermo est:

Supioribus diebus paucis diebus triduo ⁊ silibus non per sed intra dies significari Capl'm. liij.

SUperioribus dieb' veni in Cumanū. Et iterꝝ Qui his paucis die/ bus pontifex factus est. Et in futuro paucis dieb' erā domesticos tabellarios missurus. Et iterꝝ. Triduo/aut ad sūmū q̄triduo periturū Hec Cicero Et Salustius. Legati triduo nauim cōscēdere Nō est accipiendū p supiores dies: et per paucos dies/per triduū/et q̄triduū sed intra supiores dies/intra paucos dies/intra triduū ⁊ q̄triduū. Nā illud quod aliq̄ dicūt. tēpus ɔtinuatū/⁊ solidū significari per accusatm̄. secus vero per ablatiuū: plane falsū est. Cicero eni atz Virgili' sepius acc̄o/et quidez indifferenter vtūtur. Posteriores vero pleriqz abltio Aliqñ in huiusmōi genere ꝑmonis omittimus post/sic Intra decē dies: q̄z venit: cōfecit om̄e negotiū In pau cis diebus/q̄z rhodū appulit: vxorez duxit: id est postq̄z venit postq̄z appu lit. Que exempla apud historicos sunt plurima:

Vbi deceant nisi q̄zet preterq̄z Ca. liiij

QUid est animal nisi corpus cū anima ɔcretuz? recte ⁊ latine. Quid est animal. q̄z corpus cū anima ɔcretū? nō recte Adde aliud/vel ali ter/vel secus: et vtroqz modo licebit dicere. Quid est aliud animal: q̄z corp' vel nisi corpus cum anima ɔcretum? Cicero. Quid est aliud gigantū more bellare cum dijs: nisi nature repugnare? Idem faciet compatiuū. Vt quid est melius: q̄z gaudere? vel nisi gaudere? Vt Quintilia. Nihil est facili': nisi totam causam omnino nō age. Preterq̄z eandez/aut ꝓpe parem vim ob tinet: q̄z nisi. Cuius exempla/vt facilia p̄termittimus/vnum illud admonen tes: vbi est preter: ibi locum habere preterq̄z ad hunc modum. Vt nullius rei sum auarus: preter laudem/vel p̄terq̄z laudis. Nulli places p̄terq̄z mihi vel preter me:

greges:sed grex centũ capitũ.Rursus nõ dicim⁹ centenariã librã:sed cẽtu/
plam:nec centenariũ annũ:sed centuplũ annoꝝ.Tamẽ dicim⁹ centenariũ/
septenariũ:duodenariũ numeꝝ Siquidẽ nũerus om̃ia ꝯplectit̃.siue cente/
narius siue decenari⁹:siue alius quiuis numerus librarũ/rerũ/annoꝝ/simili
umqꝫ Ideoqꝫ recte dicim⁹ centenariũ numerũ ãnorũ ingressus est:nõ autẽ
centenariũ annum:et millenariũ numerũ portat pondo:nõ aũt millenaria
pondo.Potuisset igit̃ priscianus ꝯmodius exponere/septeno gurgite pro
septenarij numeri gurgite Qua expositiõe vti solemus in illis numeralibus
que vltimũ numeri eius significãt.decim⁹/vndecimus/cẽtesimus/millesim⁹/
id est qui vltimus est ex.x.ex.xi.ex.C.ex mille.Aliqñ etiã sic.hoc aruũ attu/
lit cẽtesimũ:illud ꝟo sexagesimũ:tuũ ꝟo tricesimũ fructũ.id ẽ centenarij nu/
meri sexagenarij/tricenarij fructũ/vel centuplũ/sexagẽtuplũ tricẽtuplũ.Pli.
li.xviij.Admiscet̃ huic far:vt mitiget amaritudinem eius:et tamẽ sic quoqꝫ
ingratissimũ est ventri.nascitur qualicunqꝫ solo:cũ centesimo grano.ipsũqꝫ
pro letamine est.Non vltimũ granum e centenario numero intellexit:ꝫ gra
na centenarij numeri:siue granum centuplum.siue centenum eo modo quo
antea dixit viceno.Hac etiã rõne appellata est quadragesima. ꝙ q̃dragin/
ta dies ꝯtinet.Quo vocabulo eloquẽtissimi xp̃ianoꝝ vtũtur.Quidã etiaꝫ
q̃nquagesima/sexagesima/septuagesima. Atqꝫ(vt ad rem redeam)vtimur
supioribus illis noĩbus crebrius in pl̃ali numero:singuli/bini/ terni. Trinũ
igit̃ cũ habeat singularẽ numeꝝ:apparet nõ esse nature istoꝝ.Quinimo nõ
memini ꝯperisse me illud in pl̃ali:licet et singl̃are perrarũ sit:vt trinũ nundi/
nũ Promulgari eni debebat ãtiquitus rogatio apud rhomanos trino nũ
dino.qđ(vt opinor)aut tribus in locis vno die:aut tribus diebus vno in
loco celebrabat̃. Vt trinus triũ ãnoꝝ:ita trinus triũ dieꝝ:aut triũ locoꝝ
Priscian⁹ aũt ait trinundinũ ꝓ trinũdinarũ Cicerõis exẽplo pro cornelio
Primo ex ꝓmulgatione trinundinũ dies ad ferenduꝫ potestasqꝫ venisset.
Qđ si ita esset:a tris ꝯpositũ esset:nõ a trinũ:vt ait Priscian⁹:sic̃ trinoctiuꝫ
Sed forte per apocopã dicim⁹ trinundinũ ꝓ trinũnundinũ:aut plane tri/
nũ nundinũ.Quint̃.li.ij.Siue nõ trino forte nũdino ꝓmulgata/siue nõ ido/
neo die:siue ꝯtra intercessionem:vel auspicia/ aliud ve: qđ legibus obstet:
dicit̃ lata esse vel ferri.Titus Liuius li.iij.Postq̃ꝫ vero comitia decemuiris
creãdis i trinũ nundinũ indicta st̃ Idẽ li.v. Nisi editione menda inest Ait:
Antea trina loca cũ cõtentione summa patritios explere solitos.Nũc iam
octouiges ad imperia obtinẽda ire.Donatus tamẽ hoc noĩe vtit̃:et disci/
pulus eius non tamẽ magistro indoctior Hieronym⁹ cũ alibi:tuꝫ ad Mar
cellam.Trinã negationẽ trina postea ꝯfessione deleuit.id est triplici.Cete/
ri quoqꝫ eodẽ nomie vtunt̃. Vnde dicta est trinitas triũ ꝑsonaꝝ vna diui/

nitas Seruius sup illud Virgilianū Terna arma mouēda: ait figura poe
tica. Nā trina debuit dicere. Arma eni sūt tm̄ numeri pl'alis. Sed hec ratio
Seruij q̄z sit efficax: ipe viderit: qui vult hoc nomē aptū esse noibus numēi
pl'alis. quod etiaz repimus ɔiunctū cū nomibus singularē numeꝝ hn̄tibus
Et quid p̄terea dixisset: si apud Virgil' foret/quat rna arma? nūq̄d legen
dū esset quatrina: verū nō est trinū de numero eorū: de q̄bus disputauim⁹:
quoꝝ singularē nō frequētari ab oratoribus diximus: sed a poetis et q̄dē
im ꝓprie. Etiā nō nunq̄z im ꝓprie pluralē: q̄d aliqn̄ ipi quoqz oratores faci/
unt/sed necessitate in his noibus que singl'ari carēt. vt codicilli. Licz Justi/
nian⁹ vtatur vt liberi/vt pugillares/vt nuptie/vt arma/vt castra: aut si nō
carent sūtqz vel diuersi generis: vt nundinū: et nūdine: deliciū: et delitie. vel
diuerse significatiōis: vt hec edes: et he edes. vel diuersi ꝛ generis: et signi
ficati vt epulū: et epule. Necessariū ē aūt dicere binos codicillos: et ternos
et quaternos: nō duos/tres/q̄ttuor rōne dictante. Q̄d eni si de diuersis co
dicillis dicendū mihi sit: quomō dicā? duos codicillos scripsit pater: vnum
ad me: alterū ad vxorē? illud eni vnū/et illud alteꝝ ad quid referr̄: ad codi
cillū: quod non reperir̄: Dicendū est ergo vnos. Q̄ si vnos: ergo et binos
dicendū erit. Quod ex Ciceronis exēplo liquebit. Duplices similitudines
esse debent: vne rerū: altere v̄boꝝ. Q̄d si dixisset duplex sil'itudo: subiūxissz
vna rerū/altera verboꝝ. Verū quia in pl'ali locutus est: nō putauit alteri
numero locū esse oportere. Dicam⁹ ergo binos codicillos: non duos. Rur
sus duo testamēta/nō bina De cui⁹ nature noibus q̄busdā nomiatim faci
amus mentionē: sed tn̄ illud monuerimus ex p̄dictis colligi vtroqz modo
posse dici Relinquo filijs meis testamēto singulis/siue cuiqz si m'lti: siue vtri/
qz si duo fuerint: Dena predia: vel singulis/siue vnicuiqz siue vtriqz decem
predia Cū ego et fratres mei ex bonis paternis habuerim⁹ singl'i siue vn⁹/
quisqz siue vterqz vnū prediū vel singuli: siue vnusquisqz: siue vterqz singula
p̄dia. que etiā vno loco ɔiunxit. Cicero in paradoxis. Capit ille ex suis pre
dijs sexcenta sestertia. ego centena ex meis. Nō dixit aut sexcenta et centuz.
aut sexcena et centena. Que tamē diuersa sūt: vt intelligamus ab illo sexcē
ta capi vno anno/non singulis annis: ab hoc centena nō vno anno/ꝫ sin/
gulis annis. Ego tamen puto scribendū esse sexcena/non sexcenta. Multa
hic/et multifariā vitiose dicta repetere liceret. Sed vereor tātos viros car/
pere. Vnū tantūmō dixerim ex. iij. libro regū. Septena retiacula in capitel
lo vno: et septena retiacula in capitello altero: cum dicendū esset septem in
vno/et septē in altero: aut septena in singulis: aut septena in vtroqz. Etsi fu/
issent plura duobus: septem in vnoquoqz. Cuius ɔditōnis est illud in eod̄
libro. Q̄ absconderim de prophetis domini centuz viros/q̄nquagenos ꝛ

q̃nquagenos in spelūcis. Hoc modo nō recte dicit: sed eo modo q̃ paulo ante dictū erat. Tulit ille centū ꝓphetas: et abscondit eos q̃nquagenos in speluncis id est in singulis speluncis quinq̃ginta. Quidā iuris studiosi accipiūt dena pro viginti, non intelligētes significari singul. s duoꝝ decē: de quorū imperitia quid multū dicendū? cū putent recte dici vna quinq̃ quasi vna sit nomē: et nō aduerbiū. Ne illud quidē obticebo (quēadmodū supi⁹ ostendi nomia illa supra centū sincopari: infra vero centū minime. Ita e diuerso aduerbia infra centū sincopari: vltra nō sincopari. vt vicies ꝓ viginties: tricies pro triginties: deinde q̃dragies: quinquagies: seragies: septuagies: octogies nō octuagies nonagies nō nouagies Cetera nō sincopātur q̃nquies/sexies/septies/octies/nonies/decies/centies/ducēties/trecenties/quadringēties/septingenties/octingēties/noningenties/Milies: deinde bis milies: ter milies: quater milies/quinquies milies/vicies milies: et deinceps cetera. Nunc ad institutū reueam⁹ ab hoc potissimū noie incipientes:

De Littera et Epistola Ca.vj

Littera in singulari numero significat elementū ipm vt a/b/c/vl manū scribentis. vt ad atticū Cice. Nam Alexidis manū amabam: ꝙ tā ꝓpe accedebat ad similitudinē tue lr̃e Jn plurali vero epl̃am p̃terq̃ apō poetas: qui pro epl̃a versus gr̃a in singulari semp vtūtur: vt Ouidi⁹. Quā legis a rapta briseide littera venit. Nam qđ Cicero. ad Celiū scribit. ad se nullā lr̃am bubulū misisse. Ita ait: quasi nullū verbū misisset: quod vt vehementer extenuaret: nō dixit verbū/aut syllabā: sed lr̃am. Frequētissimū igit̃ est littere pro epistola: inter que duo nomia hec elegantie differētia est. Q. dicimus vnam epistolā/vnas lr̃as. duas/tres quattuor/quinq̃ epistolas binas vero litteras/ternas/quaternas/senas/septenas/octenas/nouenas/denas/nunq̃ aliter. Quale esset vnas/binas/ternas epl̃as duas/tres/q̃tuor litteras. Jn hoc tñ conueniunt: vt dicamus dedi singulis/vel vnicuiq̃: vel vtriq̃ siue singulas litteras: siue singulas epistolas. Iterū in maiori nūero non conueniūt: vt dedi singulis duas litteras: vel binas epl̃as: sed binas litteras et duas epistolas: non aūt secus. de quo iam dixi. Jn quo obꝑuādum ē de ceteris quoq̃ vocabulis: vt si dicas/accepi abs te binas littēas non subiūgas: quarū alteri respōdi per ꝓximū tabellariū: alteri nūc respōdeo. sed alteris. De epistola vero apertū est: vt accepi duas epistolas: q̃rū alteri iaz respōdi: alteri nūc respondeo. Cicero fere ait: accepi lr̃as: accepi epistolas. Plinius frequenter etiā recepi: niſi libri mendosi sunt:

De Edes et eius deriuatiuis Ca.vij

EDes in plurali accipitur pro domo: nec vnq̃ aliter: vt edes meas non ꝓscribã. In singulari atq; adeo in plurali pro templo: vt Cicero philippicaꝝ. li. i. Ex eo die/quo in edem telluris cõuocati fuim⁹: in quo templo (q̃ntũ in me fuit) ieci fundamẽta pacis. In quo templo/id ẽ in qua ede telluris Sed hac in re differt a tẽplo: ꝙ semꝑ in vtroq; numero habet adiectionẽ. vt in ede Jouis/Mercurij/minerue/in ede ꝯcordie/telluri. honoris/v̄tutis/in ede sacra. ⁊ in pl̄ali sacras edes. edes deoꝝ: edes nymphaꝝ Naz cũ ait Lucretius de Joue loquẽs: Jp̄e suas edes disturbat: ꝑinde est acsi dixisset: Jouis edes. Jgit̄ pro templo dicem⁹ duas/tres/q̃ttuor deoꝝ edes duas sacras edes. pro domo binas/ternas/quaternas/p̄uatas edes Editui aũt ab edibus sacris quas tuent̄: appellati sũt/nõ a p̄uatis. Ediles quoq; magis a sacris edib⁹ dicti sũt: quibus curandis p̄positi erãt. Edificare aũt: magis ad domos hoim spectat: q̃ deoꝝ. nec domos tantũ/veꝝ etiam naues: vt Cicero. Qui cuz maximas edificasset: instruxissetq; classes. Neq; hoc indignũ est admonitione: ei cui domus edificat̄: dici edificare: vt idem de cõsulari viro inquit. Qui cũ edificasset in palatio plenã dignitatis domũ. Similiter in ceteris verbis: vt horatius de p̄diuitibus Diruit edificat: mutat: quadrata. rotundis:

De Liberi Ca.viij

LIberi pro filijs singularẽ nõ agnoscit: cuius natura a supioribus dissentit. Nam vt dicã: lego Titio ternas edes: vnas in foro: alteras in ianiculo: tertias in suburra ita nõ dicã ex ternis liberis meis vnos alteros/tertios: sed ex tribus liberis meis/vnũ in alienã familiã dedi: alterum abdicaui: tertiũ heredẽ institui. Cuius rei causa est: ꝙ cum dico vnum alterum/tertium/adiungi solet filiuz: et tres liberos quasi tres filios. quod ita non fit in edes/in litteras: nisi subintelligas domũ/et epistolã. Sz quid facies in ceteris in nuptias/et pugillares? absurdũ sit dicere/vnã nuptiam vnam pugillarem. Pugillares autẽ significãt tabellas cereas/siue ligneas siue alterius materie: in quibus stilo scribim⁹ Libeꝝ tamẽ pro filio ⁊ apud Quintilianũ/⁊ apud Paulũ Caiumq; reperio:

De Ortus Ca.ix

ORtus quoq; eiusdẽ nature est. Nam in singulari/pluraliq; pro orti. olitorijs accipitur id est olera ꝓducẽtib⁹. Est eni olus om̃is herba

satiua: qua vescimur: ꝛ cuius foliis/et caule in eduliũ vtimur Orti ꝟo in plurali arboribus cõsiti dicuntur: et voluptatis amenitatisq; causa parati. In superiore igit̃ significatione dicemus vnũ ortũ: duos/tres ortos. In posteriore vnos/binos/ternos/q̃ternos ortos: nisi alicuius autoritas aliud sibi vendicauerit:

De Odore

Odor huic simile est: qua voce notũ est quid in vtroq; numẽo significatur. In plurali vero tãtũ odoramẽta. vt odores ex arabia sũt Hoc tamen nomen raro cum numeralibus iũgitur: sed cũ aliis adiectiuis:

De Commeatus Ca. x

Commeat' aũt/et siqua sũt similia nõ recipiũt talem ambiguitatem Si quidẽ supiora in vno sensu habent vtrunq; numerũ: in altẽo tm̃ pluralẽ. Hoc vero in altero tm̃ singularez. Est enim cõmeatus in singulari tãtum pro facultate/ad tempus a militia ab aliove ministerio recedendi: quam prebet militi impator/prepositus ve inferiori eundi quo velit/ad prescriptũ diem reuersuro Licet Liuius. libro. xxiij. ait. Magna pars sine ꝯmeatibus dilabebatur In vtroq; aũt numero pro cibariis/ad alimoniã Re. P aut exercitus: aut alicuius multitudinis. Interdũ etiam ꝑuatim. Cicero. ꝓ lege manilia. Jam cõmeatu/et priuato/et publico ꝓhibebamur:

de Abusione pl'alis ꝓ singulari et de reditu parenthesis Capl'm. xi.:

Ex his que dixi colligi potest: non verũ esse/quod aliqui volũt q̃tiens autor in numero plurali loquitur declarari dignitatẽ quandã et (vt sic dicam) magisteriũ. Quid eniz cause est: cur hec nomina pluraliter nõ singulariter efferantur? quid athene potius q̃z athena? quid rhoma: potius q̃z rhome? Sed (ne in re aperta dicã plurib') huic opinioni repugnat cum ipa rhetorica ars: que iubet nos vti modo plurali ꝓ singulari: modo singulari pro plurali: tum plurima exempla adeo: vt vno atq; eodem loco de se orator in vtroq; numero loquatur. Virgilius. O melibee/de' nobis hec ocia fecit. Nanq; erit ille semper mihi deus/illius aram. Sepe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus: Ille meas erraẽ boues. Hic de se loquẽs Tityrus nunc nos/nũc me ait. Homerus quoq; Iliados. xiij.

et in ꝓsa vt Quintilianus in egro redempto. Vtinã hoc saltẽ mihi sero fa/

ta prestarent: vt residuū laborantis anime in tuo poneremus amplexu. Et Cicero in philippic. quod exemplū in aliū etiā vsum volo afferre prolixius Ait igitur Itaqꝫ ego ille qui semper autor pacis fui: cuiqꝫ pax p̄sertiꝫ ciuilis quanq̄ꝫ omnibus bonis/mihi tamē in p̄mis fuit optabilis. Omne enim curriculū industrie nostre in foro/in curia in amicorū p̄iculis propulsādis elaboratū est. Hinc honores ā plissimos: hinc mediocres opes: hinc dignitatem (si quā habemus) consecuti sumus. Ego itaqꝫ pacis (vt ita dicam) alumnus: qui quantuscunqꝫ suꝫ (nihil eni mihi arrogo) sine pace ciuili certe non fuissem periculose dico quēadmodū accepturi P. C. sitis horreo Sed pro mea ꝑpetua cupiditate vestre dignitatis retinende/ꝛ augende queso. oroqꝫ. P. C. vt p̄mo si erit vel acerbū dictu: vl incredibile: a Mar. Cice. esse dictū existimetis sine offensione/quod dixero. Nec id p̄us/q̄ꝫ quale sit explicauero: repudietis. Ego ille (dicā sepi⁹) pacis semper laudator semper autor/semper amator pacem cum. M. Antonio. esse volo. Hec in eum quoqꝫ finem retuli. vt ostenderē oratores cū incepte orationi aliquid longius inseruerūt: redire iterū ad id: quod inceperant. Aliqñ etiā frequētius memorie iudicū reficiende gratia vel eodem verbo repetito vt in ꝓximo exēplo: vel quod idem efficiat: vt apud eundē/et in eodem opere. Collegam tuum aiunt in hac sua fortuna: que bona ipsi videtur: mihi (ne grauius quippiaꝫ dicam) auorū: et auūculi sui consulatū si imitaret/fortunatior videret Sed eum iracundū audio factū. Aiunt et audio idem efficiunt:

De Questubus et Questibus Ca. xiij

Questus in plurali pro querela a queror: vnde fit cōqueror: cuius datiuus/et abltūs est questubus: vt portubus. Questus/cuius in vtroqꝫ numero plurali datiuus/ꝛ abltūs est questibus a quero: vnde fit ꝯquiro. Deriuat per sincopā a supino quesitū: significatqꝫ lucrum numariū. Nam lucrū vocamus etiā non numariū: velut amicitie/glorie/scientie: ceterorūqꝫ huiusmōi. Questū q̄ꝫ nōnunq̄ꝫ pro actione ip̄a/atꝫ artificio lucrande pecunie: vt apud Cice. Nā de artificijs/et questibus: qui liberales h̄ñdi sunt: qui sordidi sunt. Et Quintilianū. Nā vt p̄mū lingua esse cepit in q̄stu: institutūqꝫ eloquētie bonis: male vti. Questu dixit quasi adquisitione

De Scala. Ca. xiij

Scala a quibusdam in singulari vsurpatur. Salustius cū alijs quibusdaꝫ ostendit pluralē tantū habere: cum dixit in iugurthino. Deinde vbi vne/atꝫ altere scale ꝯminute sunt: qui superstiterant: afflicti sūt nō dixit vna/atqꝫ altera:

Pondo aũt caret singulari numero teste Foca. Dicimus aũt duo pondo: tria pondo: non bina pondo: terna pondo. Quintilia. in. i. Quid? q̃ quedam singula p̃culdubio viciosa sũt. iuncta sine rep̃hensione dicuntur Nam⁊ duo et tre et pondo diuersoꝝ generũ sũt barbarismi. At duo põdo et tre pondo vsq; ad nostrã etatẽ ab oĩbus dictum ẽ Et recte dici Messala cõfirmat. Forsitan hui⁹rei causa est: q̃ sicut superius de liberis diximus: ita hic/siq̃s ita loquat Relinquo liberis meis duo pondo auri: alterũ signatũ alterũ rude: intelligit libras. Idem ẽ eni due/tres/ q̃ttuor libre: qd̃ duo/tria q̃ttuor pondo. Quidã existimãt aliud esse. cũ legãt apud Liuiũ li. xxij. Argenti põdo bina: et sex libras in militẽ p̃staret cũ legendũ sit se libras Quidã etiã singularẽ huic nomini dant: et h⁹ ipius autoris (si editio verax est) nõnulla exempla sũt. Quale ẽ etiã Columelle. Scylle aride pondo libras/et quadrantẽ adiici oportere Sed nũc pro pondere videt accipi huius conditionis est ludus et ludi. Sed hoc in alterũ librũ reseruamus.

De numero maiore et minore locandis xliij

Nunc aliquid etiã de numeris addam⁹. Plato vno et octogesimo anno scribens est mortuus. Socrates quarto ⁊ octogesimo anno eum librũ: qui Panathenaicus inscribit: scripsisse dicit. Vixitq; q̃nquẽniuz postea. cuius magr̃ Leontinus Gorgias centũ et septẽ compleuit annos. Hec Cicero: cuius ex verbis datur intelligi: ante centũ p̃poni numeꝝ minorẽ: post centũ vero postponi. Quod Quintilia. quoq; cõfirmat: cũ ait. Artium aũt scp̃tores antiquissimi Corax/et tisias siculi: quos insecutus est vir eiusdez insule Gorgias leontinus empedoclis (vt traditur) discipulus Is beneficio longissime etatis (nam centũ et nouẽ vixit annos) cũ multis simꝰ floruit. Et paulo post. Nam et Isocratis p̃stantissimi discipuli fuerũt in oĩ studioꝝ genere. Eoq; iam seniore (octauũ enim et nonagesimũ compleuit annũ) Pomeridianis scholis Aristoteles p̃cipere artẽ oratoriã cepit Hoc tamẽ videtur fieri intercedẽte copula. Nã ea sublata vt quisq; numer⁹ maximus ẽ. Ita p̃mo loco p̃ponit/ quantumcunq; citra centũ Vt maior viginti q̃nq; annis: non aũt maior quinq; viginti annis Etiã in illis que supra⁹ tractaui numeralib⁹ viceni singuli: viceni bini: viceni terni: aut singuliꝝ viceni: bini ⁊ viceni: terni et viceni. sup̃ centũ naturalẽ ordinẽ sequimur: vt supiora exem/pla docẽt. Centũ et septẽ opleuit ãnos. centũ ⁊ nouẽ vixit ãnos. Plinius li vij. naturalis historie. Cẽtum viginti annos Parme tres edidere Bruxilli vnus. Fauentie vna mulier Centum vigintiquinq; Parme duo Centuz triginta. Placentie vnus. Fauentie vna mulier. Centuz vigintiquinq; Bononie. q̃quaginta Terentius Marati filius. Arimini ẋo Mapomas sex et q̃n/

quaginta:Tertulla centū trigintaseptē Citra Placentiā in collib⁹ oppidū est Velleiatū:in quo ducentos xx ānos ser detulere:quattuor vero centenos vicenos:vn⁹ centū.L.Marcus Muti⁹ Marci filius Galeria Felix.Dt(ne pluribus moremur in re ofessa)in regione italie octaua centū annorum cenū sūt homes q̄ttuor et.L.Centū denū homies quattuordeci.cētenū vicenū quinū homies q̄ttuor Centenū tricenū quinū/aut septenū totidē.cētenū quadragenū homes tres.Idem tñ Plini⁹ paulo post ait.Ut tñ in septimū/ q̄ q̄nquagesimū atq; cētesimū vite duraret ānū Er quo apparet fine copia maximū quēq; numerū p̄cedere.Cū copula nōnihil varie/p̄sertiz retrorsuz eundo Adhuc que dixim⁹ et recitauimus exempla/intra numeꝝ millenari/ um sūt.Sed in ipo quoq; maximū quēq; numerū semp preponemus:vt a natali saluatoris anni sūt mille q̄dringenti trigintiocto.vel mille et q̄drin/ genti ac trigintiocto Illud tñ notandū est/in milibus eandez esse naturam atq; in numeralib⁹ citra centū:vt milites nostri sūt sex/et viginti milia:non aūt viginti et sex milia.Vel milites nostri sūt vigintisex milia. Siue militū nobis sūt viginti milia Siue milites nr̄i sūt vicies mille:siue nobis singulis sūt decies mille milites.siue nobis singulis sūt dena milia militū siue nobis singlis sūt decē milia militū.Oīa aūt que locuti sumus.vltra vicesimū nu/ merū intelligi volo.Nā decē et septē/decē et octo decē et nouē normā illam quā dixi:nō tenent.Ibis inferiora ne ipa quidē seruant suā legē.Illa enī cō iunctionē hūt interpositā:hec nō habēt.Verūtamē nec hre possūt:cuz sint ꝓposita:nec plura/sed singula nomia.Undecim/duodeci/tredeci/q̄tuordecim/q̄ndecim/sexdecim:sicut illa q̄z ꝓposita:atz vnica sūt noia/vndeviginti:duodeuiginti:vndetriginti:duodetriginti:vndecentū:duodecentū Hoc est vno/aut duob⁹ demptis de viginti:de triginti:de centū Ut ab incarnatione saluatoris sūt ānī mille q̄dringenti duodequadraginta.Et per denominatiua:vt ab incarnatione agit ānus millesimus q̄dringētesimus duodeq̄dragesimus.Plini⁹ li.xxxv.naturalis historie.Duo enī deuicesima Olympiade interfūt canduales.Licet pleraq; exemplaria habeant duodeuiginti olympiade.Idē primo libro.Atq; adeo duodequadragenū pedū luculi/ lei marmoris in atrio.Scauri collocati.Duodequadragenuz.p duodeq̄/ dragenoz Titus Li.li.i.Duodequadragesimo ferme āno:ex quo regnare ceperat Tarquinus:

De Domus Ca.xv.

Domus gtios duos habz:vnū scde:alteꝝ quarte declinatiōis domi et dom⁹.Sed ꝓz significat locū:vbi q̄s manet. Posterior corpus ipm/atz edificiū qđ ex parietib⁹ stat:q tecto vt domi maneo:nō do

mus.et ꝑtem domus demolitus sũ:supiora domus ascendi:nõ domi.Nã illud domus mee impiũ teneo:nõ ꝑ loco accipiẽ:sed ꝑ familia:que otineẽ edificio.Figurate otinens ꝑ cõtento Qñ etiã dicere licet domi mee:q̃si in domo mea Qñ aũt idem sit domi:et in domo:notũ est.vnũ tñ affrã exem/plũ Quintiliani li.v.In domo furtũ factũ ab eo:qui domi fuit. Datiu⁹ tñ quarte est.Accũs indifferẽs.Ablatiu⁹ scde.In accusatiuo et ablatio vl cũ ꝓpositiõe:vel sine ꝓpositõe loq̃mur.It reuertor domũ:vel ad domũ Ex/eo domũ:vel e domo/et sũ in domo:vel domi.Ihoc grãmatice est:illõ ꝛo latinitatis/q elegãtie.Ihũc gtñ scde nõ iungi nisi cũ tribus siue q̃nq; ꝑnominib⁹ mee/tue/sue/nostre/vre:q vno noie aliene.vt ego viuo domi mee nõ viuo domi tue.Erã domi sue:nostre/nõ vestre domi habitare volo.Cicẽo in libris ad Iherenniũ.Qui cũ ista etate/et forma aliene domi volo dicere: quidã volũt illud domi adverbiascere.Sed quõ cõiungereẽ cũ adiectiuis ꝙ si qñ q̃nq; hec ꝑnoia adiectiua supꝑimaneẽ:tñ subintelligũtur It domi ero:id est mee.domi crim⁹ id est nostre.domi eris:eritis ve id ẽ tue/aut vre domi erit/aut erũt:id ẽ sue:sicut in altero sensu:et in plerisq; ncib⁹:vt ptẽ domus locaui.In altera ꝑte ipe habito id ẽ ꝑtem domus mee. Et pr̃ me iussit:mater te vocat:frater nos expectat.hoc est pater meus/vel nr̃:mater tua vel nostra.fr̃ nr̃.Qñ aũt hic gtũs scde regit alteꝝ gtñ siue ꝑnomẽ siue nomẽ:certũ est.vt ego erã domi illius:domi hui⁹:domi cesaris:domi Põ/pei.Domi aũt publice:domi ꝑuate:domi honeste:domi infamis:domi paterne:domi materne:habito et similia/nõ licere dicere iam tradidimus:

De Compositis a quis vel qui Ca.xvj

Quisquis et Quicunq; ꝑ eodez accipi solent.It quisquis es:huc venias.Et quicũq; es huc venias.Quicq̃d/et Qdcũq; nõ accipiuneẽ ꝑ eodẽ:cũ alteꝝ sit substantñ.vt quicq̃d festiuũ:quicquid molle quic/quid tenerũ:quicquid iocũditatis:quicquid gaudij:quicquid pecuniarum Alterum adiectiuũ:vt quodcũq; telum:qdcunq; scutum.quodcunq; iacu/lum.Cui⁹ differentie causa est:ꝙ voces he in masculino ꝺuenientes/in neutro postea discordant.Erat enī quidcunq; et vox/et significatio similioꝛ:si repiretur eo mõ/quo dicim⁹ quicq; a quicq̃d. Qdq; enim siue vnũquodq; ꝺponiẽ a qd.Sed vt nõ repiẽ quidcũq;:ita nec quodquid.Illud nãq; cõponiẽ ex qui que quod:hoc aũt ex quis/et quid.Caretq; genere femininoq̃netiã masculino in accõ casu.tãtũq; habz noiatiuũ quisq̃s/accm quicq̃d:ablñ q̃quo tũ in masculio/tũ in neutro Nõnunq; etiã in femino q̃qua It apd Suetoniũ de vita Titi Galba mox tenẽte Rẽ P.missus ad gratulãd q̃qua iret:ꝺuertit hoies q̃si adoptõis gr̃a accerseret. In accõ q; interdũ

in alio genere, q̃ neutro: sed vix apud oratores. Plaut⁹ in captiui duo. Nã
meus balista pugn⁹ est: cubit⁹ catapulta. Humer⁹ aries: tũ genu ad quẽq̃
iecero: ad terraz dabo. dentilegos om̃es mortales faciã quẽq̃ offendero
Quenq̃: id est quẽcunq̃. Sergius aũt Donatũ ɔmentãs ait. Utraq̃ pte
declinat̃ hoc ꝓnomẽ quisq̃s cuius cuius: cuicui: quẽquẽ: quisq̃s: a quoquo.
quiqui: quorũquoꝝ: q̃busquib⁹, quosq̃s quiq̃/a quibusq̃bus. Noli putare
hoc casu declinationis esse: vt apud Ciceronẽ. remãsit cuicui. Hec Sergi⁹.
Igit̃ cũ sit ɔpositũ quicq̃d ex quid: q̃dcunq̃ ex quod: debuit illud esse sub/
stantm̃: vt quid et aliq̃d. hoc adiectiuũ vt quod et aliq̃d. Dicim⁹ eni quid
feci? nõ aũt q̃d feci. aliquid feci: nõ aũt aliq̃d feci. Itẽ quod malũ feci? non
aũt q̃d malũ feci: sed quid mali: Et scio q̃d faciã: nõ aũt scio q̃d faciã. Ui/
deo quid facis sepius: q̃ video q̃d facis. Ita et cetera ab his ɔposita q̃d/
dam/quoddã. Nã quiddã adheret adiectiuo: quoddã substantiuo. vt mi/
rabile quiddã: obscenũ quiddã: quiddã mai⁹. At quoddã templũ: q̃ddaz
nemus: quoddã antrũ: oppidũ quoddã. In quo nulli fere errãt: Hic autẽ
multi pro quicq̃ ponentes quodq̃: vt optimum quicq̃ honestissimũ q̃cq̃
saluberrimũ quicq̃. Ubi nõ licere poni quodq̃/ex his liquet exẽplis opti
mũ quodq̃ prediũ: honestissimũ quodq̃ ɔsiliũ. Ex iumentis que cepi. deci
mũ quodq̃ sit tuũ. Nam substantiui natura est ɔiungi cum adiectiuo. Adie
ctiui vero cũ substantiuo/quasi ɔnubio quodã. Ideo vbicunq̃ est substan
tiuũ: desiderat adiectm̃/quasi ɔiugez: impatiens alterius substanti. Rursus
adiectiuũ sine substantiuo/tanq̃ sine viro esse nõ põt/cum altero adiectiuo
nihil cõsorcij hñs. Eoq̃ factũ est. vt hi quos dixi errarẽt ꝙ qñq̃ videt̃ sine
substantiuo esse quodq̃: vt reliquit mihi pater multa p̃dia: quoꝝ optimũ
quodq̃ mihi sublatũ est: vel ex meis multis p̃dijs optimũ q̃dq̃ mihi sb̃la/
tũ est Sz oibus liquet/subintelligi substantm̃ sic. Optimũ q̃dq̃ p̃diũ Quic
q̃ aũt idez esse: q̃d vnũq̃dq̃ añ significaui. Quintil̃. Nec causas cur q̃cq̃
coꝝ accidit/ꝑsequi ꝓposito opi necessariũ est. Hoc q̃z addamus quid so/
lere vsurpari ꝓ inquo: vt apud eundẽ. Quid tibi tm̃ mali feci? quid offẽdi?
Et alibi Si q̃d offendi. Ci. in lelio. Quid eni indigẽs African⁹ mei? Eodẽ
modo nihil. vt nihil te offendi. De differẽtia aũt inter quidã et aliq̃s/siue
quispiã siue quisquã: ꝙ illud certũ hominez: hoc vnum quẽlibet significat(
vt in libris dialectice disputauimus) Hic tantũ admonendũ est/quosdaz
his posterioribus eo modo vti: quo ego non vterer pro illo superiore: vt
Hieronymus: qui sic librum de hebraicis questionibus exorditur. Qui in
principijs librorũ debeaz secuturi operis argumentũ ꝓponere: cogor p̃us
respõdere maledictis. Terentij quippiã sustinẽs: qui comediarũ ꝓlogos in

defensionē sui dabat. Ego dixissem quiddaz potius/q̄z quippiā. De certo enim crimine loquitur: non de incerto. Idem est eni quippiā: quod aliquid Sed de hoc in libris his/quos dixi: latius. Sed forte Hieronymus scp̄tū reliquerat quiddā: et librarij in quippiam mutauerunt:

De affinitate genitiui et ablatiui Ca. xvij.

Magna autoritate est vir/vl' magne autoritatis (vtroq̄z eni modo dicim⁹) ꝫ raro sine adiectiuo duntaxat in gtio. Nā in abltio nūq̄z: vt Cicero in Salustiū. Nunq̄d q̄s ꝓtulit scipiones/et metellos āte fuerint aut opinionib⁹/aut glorie? Ceterū in eadē orōne nō est vtendū gtio et ablatio: nisi velim⁹ illud Plinianū ex li. vij. naturalis historie seq̄. Choromandoꝝ gētē vocāt Tauroni Siluestrē/sine voce/stridoris horrēdi/hirtis corporibus/oculis glaucis/dentib⁹ caninis. Poterat dicere stridore horrēdo Quanq̄z (qđ ad elegantiā ꝑtinet) ego ꝓ lege accipio quicq̄d magnis autoribus placuit: quoꝝ in p̄mis est. Plini⁹. Presertim cū Cicero ad Lentulū ita scribat. Lentulū nr̄m eximia spe/sūme v̄tutis adolescentē cū ceteris artibus/q̄bus studuisti semꝑ ip̄e: tū p̄mis imitatione tui/fac erudias. Licet illđ eximia spe posset videri sepatum ab illo sūme virtutis: quod regit̄ ab illo adolescentē. Ut si dicas: habeo sūma spe filiū adolescentē optime indolis. Qđ si ita nō est: licebit in vtraq̄z oratōne vti gtio/et abltio. Tamē (vt ego sentio) parce. Nā illud ab hoc loco separatū est: qđ idē dixit Scipio Africanus id etatis atz his rebus gestis. Illud eni id etatis vel idez est: qđ ea etate: sicut dicim⁹ decē ānis vixi: ⁊ more greco decē ānos Quā honestiorē locutionē Serui⁹ putat: vel aduerbialiter ponit̄. Vel subintelligit̄ habens vel agēs/vel natus id etatis In quo ꝓtinus admoniti sum⁹ oratoēs sum/ope synecdochen refugisse. quale foret gentē stridore horrendā/hirtā corporibus/oculis glaucam. historici nō refugerūt: vt Salustius. At ex altera parte. C. Antonius pedibus eger in p̄lio adesse nequibat Cicero. Quintilianusq̄z dixissent Pedibus egris Nec dixerūt doleo caput: doleo ilia/aut ilibus. Esset eni synecdoche. Sed dolz mihi caput: ⁊ ilia tibi dolēt In hoc verbo et illud notandū est: ꝙ de re extra nos posita: sicut de corpe nostro loq̄mur. vt istud/quod facis: dolet mihi: vtinā doleret tibi: vt apud Terentium. Dolet dictū adolescenti pudenti/et libero. Et iterum. Si istud itidem doleret tibi: vt mihi dolet. Et in eadē comedia. Fac illi/quod itidez doleat Qđ nunq̄z per synecdochen dicere possum⁹. Naz ego doleo istud/quod fecisti: qui sermo vt superior/apud autores est frequens: vt Salustius quasi dolens eius casum: non est synecdoche. Hec enim figura tantuz ad animi et corporis qualitatem pertinet: nihil ad extrinseca respiciens: qualia

fuerūt doleo caput/doleo ilia:⁊ hic pulcer faciē:ornat⁹ animū. Idoq; illa synecdoche nō erūt:potēs diuitijs/grauis pietate preditus dignitate:

de In Auro et In Es Ca.xviij

IN marmore incise sunt littere, in gemma/in lapide/in ligno/in auro non autem in marmor/in gemmā/in lapidem/in lignum/in aurum. e diuerso in es/nō in ere. Ita eni apud om̄es autoēs(quantū inueni)semp scriptū est. Liuius.libro.iij. Prius q̄ in vrbē ingrederent:leges decemuirales(quibus duodecim tabulaꝝ est nomē)in es incisas in publico ꝓposuerūt Sed quid exempla ponimus paucoꝝ:quod omnes facere affirmamus:

De Venustate discordie relatiui cū añcedēte C.xix

RElatiuū frequēter nō respondet antecedēti neq; in genere neq; in numero:vtiq; cū reflectitur eius sentētia ab ātecedente ad sequēs substantiuū/de masculino in neutrū vt Salustius. Est locus in carcere:qd Tullianū appellatur Quod aliter dixit Valerius maxim⁹ libro.v. Antea senatus assiduā stationē eo loci peragebat:qui hodie senaculū appellatur Et plinius In coitu vero lune:quod interluniū vocant:cuz apparere desierit. Mutato etiam numero:vt Cicero. Quibus tandez gradibus romulus in celuz ascendit?his neq; isti appellant bona?De masculino quoq; in femininū/vt idem. Omnes tenues/atq; humiles:que maxima in populo mltitudo est/sibi presidiū paratum putant. Et Virgilius. Nec partē posuere suis que maxima turba est. Manente quoq; genere videtur fieri quedā mutatio vt Quintilianus. Ubi vero vniuersas familias fames extinxit:que maxia pars est:inanes domus situm ducunt. E diuerso de feminino in masculinū non mutato numēo. Salustius. Ea fines habet ab occidente fretuz nostri maris/⁊ occeani:ab ortu solis decliuē latitudinē:quez locū cathabatmon incole appellant. Mutato etiam numero:vt Quintilianus. Resistā his/qui omissa rerum:qui nerui sunt in canis/ diligentia/quodā inani circa voces studio senescunt. Et alibi. Et supplicationes/qui maximus honor victorib⁹ bello ducibus datur:in toga meruit De neutro in aliud genus. Salustius Ipse ex flumine:quam ꝓximam oppido esse aquam supra diximus:iumenta onerat. Mutato etiaz numero. Vt Liuius. Anxur fuit:que nūc terracine sunt:vrbs prona in paludē. Aliquādo sine vllo certo antecedenti:vt Quintilianus. Egoq; felicissima:vel lassitudo:vel sacietas est:virtute consenui

De Relatiuo respondẽte antecedenti

Quersũ huic genus est: cũ dictio respõdet antecedẽti: cũ deberet respondere sequẽti substantio: vt apud Virgiliũ. At puer Ascani⁹: cui nũc cognomẽ Julo. Liuius. li. xxñ. Scipio. cui Africano fuit cognomẽ Quimodus per dtm̃ licet frequẽtior sit tñ nõnunq̃ et ntio: qđ est magis naturale/vtimur: vt Cicero Argẽtari⁹ sextus clodi⁹ cui nomẽ ſormio Et Quintilia. Notũ est: q̃o Gliconi acciderit: cui Spiridion fuit ognomẽ. Neq̃ per relatm̃ modo sed etiã citra relatiuũ: vt Terenti⁹. Mechirra est huic nomen fabule: et hoc per noiatiuũ. Per datiuũ/vt Liui⁹ li. ꝑmo. Faustulo fuisse nomen ferũt. Et Solinus de mirabilib⁹. Lapis iste in aquis mollis est: humo durat exemptus. Nunq̃ duo simul reperiũtur. Inde vnionib⁹ nomẽ datur

Qũ relatiuũ ⁊ antecedẽs sunt in eodẽ casu

Hec de Datio est/et Accõ q̃z sua natura: vt antecedens sequat casuz relatiui relicto suo. vt apud Virgiliũ Urbẽ quã statuo vestra est subducite naues Oratores aũt postponũt antecedens: quale fore⁹: quã vrbem statuo vestra est. Ut apud Ouidiuz. Cecidere manu/quas legerat herbas. Et quale est Quintiliani. Timeo ne quos porrexerim cibos venena fiant. In quo est habita ratio venustatis: vt relatiuũ et antecedens sint in eodẽ casu. Sed sepius antecedẽte postposito. Quãq̃ apud Ciceronem nonnulli illud in Salustiũ/sic legũt Nunq̃o eos/quos ꝓtulit Scipiones ⁊ Metellos ante fuerint aut opiniõis: aut glorie: Quidaz legunt nunquid hi quos ꝓtulit Quidaz nũquid quos protulit. Tale est in euangelio Sermonem/quem audistis non est meus. Quod in greco/hoc est in fonte: est ꝑmo non sermonẽ. Unde interpres noster transferens maluit latine/q̃z grãmatice loqui. Nec ignoro qualia imperiti in hoc euangelñ loco disputare solent. Profecto nequaq̃ sic disputaturi: si grecã linguam mediocriter: latinã pfecte tenerent. In tali sermonis genere vel idẽ nomẽ repetemus vel accm in debitũ casum resoluim⁹. Nã vtrunq̃ fieri exemplis operimus. Siquidẽ ita frequẽter locuti sũt autores. Quas res tibi tum terra/tum mari nuper misi: he res sint cum fratre cõmunes/vel he sint tibi cum fratre communes vel ex eis aliqua/cõmunicabis cum fratre. Et Item per ceteros casus: vt quarũ rerũ nõ indiges: eas res donabis mihi: vel ee mee erunt: vel ee res auxilio mihi esse poterunt. Et ita multis modis per casus variare oratõez licebit. Cicero ꝓ ligario. Sed hoc nõ cõcedo: vt quibus rebus gloziemini in vobis easdẽ in alñs reprehendatis. Et paulo post Quotus eni istud q̃sq̃ fecisset: vt a q̃bus partibus in dissensione ciuili non esset receptus: essetq̃

etiã cũ crudelitate eiectus: ad eas ip̃as rediret Idem tñ in rhetoricis inusitatius Sulpitio: cui paulo ante om̃ia cedebãt: eũ breui spatio nõ mõ viuẽ sed etiam sepeliri ꝓhibuerũt. Illud magis poeticũ Quale apud Oratiũ. v. carminũ Quis nõ malarũ/quas amor curas habet: hec inter obliuiscit̃ Et Iterꝫ in Satyra. Qui fit mecenas: vt nemo q̃ꝫ sibi sortẽ Seu ratio dederit seu sors obiecerit: illa Contẽtus viuat laudet diuersa sequẽtes?

De quadã diuersitate acci et nti et interiectu huiꝰ vocis Ne dicã. et Dicere oportet/Similiũqꝫ: Capl̃m. xx.

Homo prudẽs Ne dicaꝫ sapientẽ. melius q̃ꝫ Ne dicã sapiens. Cicero ꝓ deiotaro. Crudelis castor/ne dicã sceleratũ/et impiũ. Et hoc substantiuo p̃cedente. secus aũt sequẽte Quale esset. crudelis ne dicã scelẽatus/et impius castor Et prudẽs/ne dicã sapiens homo. Nã si ponamus in acc̃o: perq̃ꝫ absurdũ foret/sic. Crudelis ne dicã sceleratũ et impiũ castorem et prudens ne dicã sapientẽ hominẽ. In p̃ori enim modo subintelligit̃ eum sic: crudelis castor/ne dicã eum sceleratũ/et impiũ. In alijs casibus non est hec neqꝫ diuersitas/neqꝫ causa: vt idẽ An sperasset hoc viuo Milone/ne dicam Consule? Vel an sperasset hoc viuo: ne dicã ꝯsule Milone. Illd̃ eiusd̃ in libris ad Herenniũ neqꝫ dissimile his: neqꝫ vsqꝫ adeo sil̃e est. Obfuit plurimũ in eo tp̃e Rei. P. Consulũ siue malitiã siue stultitiã dicere oportet: siue potius vtrunqꝫ. Nã vbi erit suppositũ? certe deest. Illud nanqꝫ verbum qd̃ interiectũ est: de nomiatiuo mutauit in accusatm̃. Sed sicut in Euripo/aut sicilie freto inflata vento vela aquarũ impetus retroire cogit. ita orationẽ lege grãmatica euntẽ autoritas ip̃a ꝯsuetudoqꝫ inhibet ac repellit. Verꝫ (vt grãmaticoꝝ expectationi satisfaciã) sic erit construendũ. aut stultitia cõsulũ/aut malitia/aut potius vtrunqꝫ obfuit plurimũ eo tp̃e rei. p. siue illud factũ consulũ dicere oportet stultitiã/siue malitiã/siue potius vtrunqꝫ. Vel sic Obfuit plurimũ reipublice eo tp̃e cõsulũ factũ siue illud malitiã siue stultitiam eorũ siue vtrunqꝫ dicere oportet:

De Infinitio vel Interiecto vel Posposito C. xxi

Audiui te/vt ceteros affuisse in prelio: et audiui te affuisse in prelio/vt ceteri. Hic subintelligitur affuerunt: ibi intelligi non potest statim sequente infinitiuo/et omnia ad suum regimen trahente. Itaqꝫ sic exponitur: audiui te affuisse in prelio: vt audiui ceteros affuisse. Alterũ vero (vt dixi) hoc modo. Audiui te affuisse in prelio. vt ceteri affuerunt. Quod nequaq̃ concedit̃ sic dicere: audiui te/vt ceteri affuisse in p̃lio. Hoc

enim declarat Audiui/vt ceteri audierunt. Alter fortasse sic/audiui te affu/isse in prelio vt ceteros.

Vbi vtimur ntiõ pro otiõ vel ecõtra Ca xxij

Defende me dñe: Adiuua me optime vir: tace imperite hõ. Mutato vocatiuo in ntm nõ recte dicetur. Itẽ defende me tu dñe deus me⁹ Adiuua me tu vir optimus: tace tu homo imperitus. Hic per nominatiõ etiã recte loq̃mur. Subintelligit eni ens hoc modo: tu ens dñs me⁹. Qua ratõe defendi posset illud in psalmo: dñe dñs noster: nisi sumptũ esset e gre co. Idẽ fit in vocatiuo alicui⁹ nomis. Virgilius. Nate mee vires/mea ma/gna potentia solus. Idez in noibus ꝓpriis qđ fit in hoc ꝓnomie: et in vo catiuis casibus sic. Aue Cesar sũmus Impator. Neqz illud tantũmõ in im peratiuo: verũ etiã et quidẽ facilius in alijs mõis: vt quo tendis enea ex/tremus oim Troianoꝝ: vel extreme viuis ⁊ regnas Helene dono deũ Et regnas medi⁹ seuissimoꝝ hostiũ/melius q̃z medie. Male per solũ ꝓpriuz no men aut iunctũ cũ ꝓnoie: vt quid facis tu. Serui⁹. Aut per nomẽ appella/tiuũ sine ꝓnoie: vt quid facis dñs meus? nisi tali mõ: vt quid sedes inq̃ ser/uos dñs meus? hic subintelligit ens: ibi subintelligi non põt. Quare illud Plinianũ in li. vij. de naturali historia: nisi menda librarij est: nõ placz mihi Salue ꝑm⁹ oim parẽs patrie appellate. Ubi nõ mõ appellate a ꝑm⁹ in ca su discordat (qđ etiã impitis ad reprehensionẽ patz) ꝙ ne appellatus quidẽ si diceret. Plane latinũ foret cũ fuerit dicendũ ꝑme: siue sic. sed ita scriptum ab autore fuisse suspicari licet Nam et illo mõ dicere licuisset Salue Marce Tulli ꝑmus oim parẽs patrie appellatus qđ ita scptũ fuisse diectatuz nõ est ex ceteris ꝛbis q̃bus paulo ante autor vtit sue/Salue tu ꝑme oim pa rens patrie appellate vel/Salue parẽs eloquentie ꝑmus omniũ pater pa trie appellatus. Est enim illud parens Uocatiuus:

Vbi ꝓpriꝰ iungimus ntiñ cum infinitiõ q̃z

accusatiñ et q̃bus cũ ꝛbis iungi ntus nõ põt. Capm. xxiij.

Spero tibi esse bon⁹ amicus: credo tibi fuisse fidelis ꝓprie dicit. Per accusatiñ vero nõ: nisi alterũ accusatiñ addas: qui antecedat infi/nitiũ. Nam hic sequit hoc mõ. Spero me tibi esse bonum amicum: credo me fuisse tibi fidelem. Quedã verba cuz nomiatiuo iũgi recusant imo ple/raqz. Nam vt recte dico: Incipe mihi esse familiaris: et noli esse illi intim⁹: ita inusitate dicã: ꝑcipe illi esse mihi familiaris: ne libeat tibi esse illi intim⁹ Hoc tamen gen⁹ loquendi nonnunq̃z reperimus: vt apud Lucanum. in. x Tutũq̃z putauit iam bonus esse socer. Alius dixisset/iã socerum esse bonũ.

Et apud Ouidiuz de ponto. Ecquis in extremo positus iacet orbe tuorũ: Me tñ excepto/qui p̃cor esse tuus. Dicere potuisset sed nõ tã venuste quez p̃cor esse tuũ. Terenti⁹ in Andria: que sese inhoneste optaut parare hic diuitias/potius q̃z in patria paup viuere. Aptius apud eundẽ Ouiõ libro. i. sine titulo. Sperneq̃ in molli mobilis esse thoro. Et vsus vulgatus. Spne repugnando tibi tu contrarius esse. Quod si dixisset. Noli repugnãdo tibi tu otrarius esse: vsuſq̃ patereꝯ: nullũ de cõstructione dubiũ esset. Talis tñ modus loquẽdi e greco fluxit: vbi vsitatissimus est:

Verbũ sequi debere vltimũ suppositũ in pso-

na genere et numero Capl'm. xxiiij.

Verbũ sequi debz vltimũ suppositũ in psona nũero/q genere vt ego illũ de suo regno. ille me de nostra Re.p. pcontatus est Duo suppositã sũt ego et ille: quoz vtriq̃ verbũ accõmodaꝯ. Sed sequẽti palã ãtecedenti per subintellectionẽ: vt sic. Ego illũ de suo regno pcontatus sum: ille me de nostra Re.p. pcontatus est. Cõuerte ordinẽ psonaz. simul personaz verbi mutaueris sic. Ille me de nr̃a Re p. ego illũ de suo regno pcontatus sum Muta genus: sic. ego illã de suo regno: illa me de nostra Re.p. pconta/ta est. Muta nũeros sic. ego illos/illas ve de suo regno: illi/ille ve me de nostra Re.p. pcontati/pcontate ve sũt. Et itẽ ecõtrario. In hãc tñ formulam nõ cadit: q̃tiens per oparionẽ aut silitudinẽ loq̃mur quale est. Melius ego istud q̃z vos fecissem: nõ aũt q̃z vos fecissetis. Hoc ille ita prudẽter vt ego fecisset: nõ aũt vt ego fecissez. Hic enĩ subintelligiꝯ sic. Hoc ille ita prudẽter vt ego feci/et ipe fecisset. melius ego istud q̃z vos fecistis/fecissem. Verbuz enĩ pncipale debet efferri: subintelligi aũt quod nõ est pncipale:

Precedẽti adiectiuo obsequi substantia debe

re et econtrario Capl'm. xxv.

Adiectiuo cũ p̃cedit: debẽt obsequi substantiua. Aliter viciosum est vt hoc modo. Nulla vgo est dicẽda vel corrupto animo vel corpe dic̃ p animo mẽte sic. Nulla virgo dicenda ẽ vel corrupta mẽte/ vel corpe aut vel corrupto corpe vel mente nõ erit latinũ. Qõ otra fit aut p̃cedente substantio: aut in fine reiecto adiectiuo sic. Nulla virgo dicenda est vel mẽte corrupta/vel corpe: aut vel corpe corrupto vel mente. Item vel mente/ vel corpe corrupto: aut vel corpe/vel mente corrupta. Similiter in plurali variabo exempla ad euitãdũ fastidiũ. Nemo diues est vel valitudine infirma/vel sensibus: aut vel sensibus infirmis/vel valitudine. Item nemo felix est vl' sciẽtia vel mẽbris affectis: aut vl' mẽbris/ vel sciẽtia affecta. Cicẽo

De transferre Ca.lv

Quez morē spartiate trāstulerūt in feminas. Et alibi idē. Cicero. Qđ nisi in amicitiā trāsferat̄ Que in alios trāsferunt̄: non solent remanere penes eos/a quib⁹ transferuntur. Mos aūt (vt Cicero vult) ita trāsfert̄: vt penes priorez q̄z remaneat. Ut libro.i.officioꝝ Qđ ab Ennio positū in vna re trāsferri in multas p̄t. Et in eodē. Eadēqz me/diocritas ad ōmnē vsū/cultūqz vite trāsferenda ē. Lucan⁹ in/x/Nōdum translatos romana in secula luxus

de cōmitto sequēte vt. Ca.lvj.

Non ɔmittas: vt cū oia tibi a nobis suppeditata fuerint: tu tibi defuisse videare. Et iteꝝ. Nō ɔmittas: vt dicēdū sit: nō putarē Hec Cice. Quinti. q̄z. Nō ɔmittā: vt illa dubia faciā defensiōis sollici/tudine. Et alibi Nihil tibi min⁹ ɔmittendū: q̄z vt vlciscaris hoc flagitium/in eo p̄sertim: qui apud malignos poterit videri te pmittēte fecisse. Cice. tñ q̄daz in loco nō p vt: sed p quāobrez locut⁹ ē: dicēs. Considerare dēs nihil tibi esse ɔmittendū. quāobrem eoꝝ q̄s laudas te nō simillimū p̄be/as. Idez pollet quāobrez: qđ vt. Et licebit illud tollere: et hoc subijcere. Ex quib⁹ exēplis datur intelligi: hoc v̄bū sequente vt/ vel simili dictione semper accipi in malam partem. Nec recte dicas/fac cōmittas: vt oēs te laudent: aut sic non cōmisisti vnq̄z: vt laudareris. Preterea semper habere secū negationem.

de regīe Oriūd⁹ vim pticipij nō hñs Ca.lvij

Oriund⁹ qđ nō habet vim pticipij credo alij dixerūt: cuius vtēdi hic mod⁹ est. Ego sū ort⁹ Rome: oriūdus a Placētia Titus liui. nati carthagine: sed oriūdi a Syracusis/id est a Syracusis originez trahentes: vnde fuerūt parentes. Vel sine p̄positione: vt idē. alba oriūdū sacerdotiū. In psonis fere cū p̄positione. Idē. Is longe princeps latini nois erat (si fame credim⁹) ab Ulixe deaqz Cyrce oriūdus. Idez Quid hoc si polluit nobilitatē istam vrāz: quā pleriqz oriūdi ex Albanis/ꝛ Sabinis nō genere/nec sāguine: sed p cooptatiōez in patres habetis? Non/nunq̄z p indeclinabilia: vt inde ego sū oriūdus: vnde tu. Liui⁹ tñ (si recte scribit̄) ait li/viij/Palepolis fuit haud ꝓcul inde: vbi nūc Neapolis sita est. Duab⁹ vrbibus idezqz ꝓpl's habitabat: cumis erāt oriūdi. ꝛc.

de Memini quib⁹ casibus iungatur Ca lviii.

Memini ꝓ recordor/tū gtm̄:tū accm̄ postulat. Ut Teren/Faciā vt meiq; /et hui⁹ diei/ac loci sp̄ memineris.Cicero.Oia que curāt senes meminerunt/vadimoia ɔstituta/q̄ sibi/cui ipsi debeāt.Quid iuris ɔsulti:q̄d pontifices .q̄d augures.q̄d philosophi senes q̄ multa meminerūt. Idē v̄bū ꝓ eo:q̄d est mentiōez facio : recusat accm̄:postulatq; gtm̄/vel abltm̄ cū p̄positiōe de/ vt Quint̄ Neq; oino hui⁹rei meminit poeta ipse.Et iterꝝ.De q̄b⁹ multi meninerūt.Hinc videt̄ deriuari mentio q̄si a meno p̄sēti/ꝛ geminato ptō memini:vñ supinū mētū:ex q̄ mētio/ꝛ mēs q̄ oim recordatur ꝛ mentū qꝛ in mentiōe facienda /hoc est in loquendo/ p̄cipue mento vtimur.Nullū eniz aial mouet partē oris superioris nisi Cocodrillus .sed oia inferiorez/sicut et nos mentū.Hinc etiā mentior:qꝛ cōtra mentē loq̄r.Forte et hinc venit menta.Sz nolo eius etymologiā aliquaz afferre: necui forte videar argutulus.

de differentia inter alter et alius Ca.lix.

Alter de duob⁹ dici:ali⁹ de multis notū ē oib⁹.licet nō omnes rc̄e vtant̄.Macrobi⁹ de saturnalib⁹.Cū igitur asseruerim⁹ / q̄ttuor in corpe fieri digestiones : q̄ꝝ altera pendet ex altera.Dicēdū erat q̄ꝝ alia pendet ex alia .Idē in alio ope.de naturalib⁹.Ille vero insolubiles cause sunt que mutuis inuicem nexib⁹ vinciunt̄:ꝛ alterā altera facit:ac vicissim de se nascunt̄.nunquā naturalis societatis āplexib⁹ sepant̄.Nam Ouidi⁹ de nouē picaꝝ transformatiōe loquēs:quanq̄ eū excusare metri necessitas p̄t:tamen/ꝙ singule singulas / ac certe certas intuerent̄ intellexit:cū inquit.Alteraq; alteri⁹ rigido ɔcrescere rostro Ora videt.Suetonius de vita Caij.Nec cessauit ex eo alteꝝ alteri criminari:atq; inter se oēs ɔmittere.Nescio/an sic accipiendū sit:vnū vni:ꝛ rursus/hunc illi.Plini⁹ li. xij/inquit de formicis. q̄z ex aduerso conuehunt altera alterius ignara. Quare dicam⁹/aliqñ sic loqui esse ꝑmissū/E diuerso nōnunq̄z de duobus dicim⁹ ali⁹ et ali⁹:nec dicere aliter possum⁹:vt dubitat̄ vter excellat Salusti⁹/an Liui⁹/Et ali⁹ aliū p̄ponit:nō aūt alter alteꝝ.Ratio.postulabat/vt diceremus:alius alterum.Nam alius ad plurimos refertur: qui de duobus iudicant:alter ad vnum de duobūs:de quibus iudicatur.Sed quia videbat̄ inuenustū sic loq̄:maluerūt mutare alteꝝ in aliū Afferam⁹ exēplū Salusti⁹ in catilinario /de Cesare ꝛ Catone loquēs inq̄t.Gen⁹ etas/eloquentia ꝓpe paria fuere.magnitudo.q̄z animi et gloria. sed alia alij. Vel

est ea ratio: quā dixi: vel hec/ꝙ idez est alia alij: quod diuersa/diuerso Ut alia est facies mea/alia est facies tua: id est diuersa/ Proprie igitur alter refertur ad vnum de duobus: vt Hānibal in transitu Apēnini/amisit alterum oculum: siue ad vnam duaꝝ partiū: quod superius etiam significaui vbi hoc Ciceronis exemplo vsus sum. Duplices similitudines esse debent vne reꝝ altere v̄borum. Et quale est Virgilij exēplum. Aurea mala decē misi. cras altera mittā. Aliqñ etiā accipitur alter ꝑ scd̄o ex duob⁹: plurib⁹ ve: vt vn⁹/alter/terti⁹/quart⁹. vne/altere/tertie/quarte littere. Et/hic est alter ann⁹ belli punici. Et/ego altero mense repudiaui vxorez: id est secūd⁹ annus ab origine belli: et secundo mense a ductione vxoris. Aliqñ ꝑ ipsis duob⁹/vt vn⁹/aut alter: id est vnus/aut duo. Vnus ⁊ alter id est vnus et duo. Qd̄ etiam in aduerbijs respondet semel/aut iterum/id est semel aut bis. Item semel/et iteꝝ. Cice/in Bruto. Semel et iterum Philipp⁹. Dubitari tñ potest: cum dicitur iterum consul. an secunda vice: an bis intelligatur consul/Que dubitatio in ceteris non erit. Tertium enim consul/⁊ q̄rtū consul sic differt ab illo /ter consul/et quater consul: ꝙ in altero significat̄ tertia/⁊ quarta vice In altero trib⁹/⁊ quattuor vicib⁹/Aliqui tamē dubitarent/an in hanc significatiōez vice/⁊ vices repiatur.

De quisqz et vterqz cū v̄bo aut ꝑticipio Ca. lx

Hirūdines vere ineunte/redeūt in suū pristinū vnaqueqz nidū immigrātes. Muta illud vnaqueqz: sic. In suū pristinū nidū vnaqueqz immigrātes. Aut sic. Vnaqueqz in pristinū nidū immigrātes. Jā nō erit latinū. Item offendi parētes suo vtrūqz morbo affectos. Trāsfer illud vtrūqz: vt modo ostendi: iā non erit elegās. Nā si ita mutem⁹: ille pluralis numer⁹ immigrātes/⁊ affectos refert̄ ad illū singularē vnaqueqz: ⁊ vtrūqz: qd̄ fieri nō potest/At illo modo superiore sec⁹. Refertur eniz numerus pluralis ad pluralez: sic/Hirūdines vere ineūte redeūt immigrātes in nidos pristinos: vnaqueqz in suū supple immigrās. Offendi parentes morbis affectos. vtrūqz supple suo affectū morbo. Virgi. in xij. Dant sonitū spumosi amnes: ⁊ in equora currūt. q̄sqz suū populat⁹ iter Et paulo post. Pro se quisqz viri sūma nitunt̄ opum vi/ In priore exemplo /si v̄sus pateret̄: non decuissz dicere: quisqz suū populatus iter: sed populati: Nec in posteriore/pro se quisqz viri sūma conat̄ opum vi. Secus aūt solet fieri vbi abest suus. aut se. Vt Quintil/Cōmendo tibi senem: quem facimus vterqz mendicū/Nec recte dicas: cōmēdo tibi senē: quem nos filij alleuare debem⁹/eū vterqz mendicū faciētes. Vel sic: quē nos vterqz captiui mendicū fecimus: nisi more poetico: vt apud Ouidium. Vtraqz formose me

iudice sunt venerande. Et apud Oratiū. Legati magnis missi de reb⁹ vter
qz. Qđ apud Oratores nō reperiē: sicūt ne illud quidem: licet. A. gelli⁹ v/
tat: ꝯle apud Teren. Qđ pleriqz oēs faciūt adolescētuli. Qđ quidā expo
nūt ꝓ eo/qđ est pleriqz oim: quidā ꝓ eo/qđ est omnes.

de tamen et Sed cum relatiuo. Ca. lxi

Homo illitterat⁹ ē: cui tñ paucos in rez gerendaz sciētia antepo/
nas: latinū ē. Homo illitterat⁹ ē: sed cui paucos in rez agendarū
scientia anteponas/etiā elegans est. Itez in negatiōe. Hō quidē
illitterat⁹ est: quē tñ nō postponas multis: latinū est: vt dixi. Elegās etiā
sic. homo quidē illitterat⁹: sed nō quē multis postponas Ideo dixi elegās
qz subintelligitur talis: qđ in alio nō fit: vt sic. Homo illitterat⁹ sed talis
quē et cetera Vel. sed is pro talis. Idcoqz et hoc eleganter dicē. Homo
illitterat⁹: nō tamen quem multis postponas id est nō tñ is / quem mul/
tis postponas. Aliqñ nō subintelligitur talis: neqz is. Ut/hic ager est me/
us: sed eius vsus careo.

de Jo qđ cum alio antecedente Ca lxii.

Video te amatorē studioz: qđ me maxime iuuat: vel q̄ res me ma
xime iuuat: vel id qđ me maxime iuuat: amator es studioz/Itez
video te qđ me maxime iuuat: vel que res me maxime iuuat: vel
id qđ me maxime iuuat/amatorē studioz. Que exēpla sibi quisqz aquirat

de Aliquis quisquā quispiā et vllus ꝙ idē signifi/
cāt Capitulum lxiii

Aliquis/quisquā/quispiā/vll⁹ idē significāt. Differūtqz a quidam:
vt in alio opē: qđ de dialectica ꝑdiē edem⁹: ostendē. Vll⁹ tñ
quodāmodo claudicat: nec fere citra negationez/q̄si citra baculū
ingredi ꝑt: nisi interrogatiue: vt vocat me vllus? aut subiūctiue: vt si vllus
me vocat. Nūquā plane affirmatiue: sicut illa superiora.

de locutione quadaz qua Greci frequenter. nostri
raro vsi sūt Ca. lxiiii

Me occupato in administratiōe mgrat⁹/nullū tps seponere ad studē/
dū poterā. Vel me occupato in administratōe mgrat⁹/nullū tps mi
hi reliquum erat. Rarissime latini sic locuti sūt. Greci frequenter: sed hoc

modo potius. Occupat⁹ in administratõe mgr̃at⁹ nullũ tps seponere ad studia poterã. vel occupato in administratiõe mgr̃at⁹/nullũ mihi tps ad studia reliquũ erat. Dixi rarissime/nõ tñ nũqz Nam q̃dã sic locuti sũt. vt Orati⁹ de arte poetica. Se puero censor/castigatorqz minoz. Quint⁹ Tulli⁹ ad Tyronez. Nõ potes effugere hui⁹ culpe penã: te patrono. Marcus est adhibend⁹ p te patron⁹. Simile quidã sapit p: q̃le est apud Marcum Tulliũ Cũ et per me ipsũ egisses/ꝛ p Drusũ sepe tẽtasses. Illud. n. p significare solet mediũ quendã/aliũqz intercessorem. Nunc vero q̃s queat medius esse inter se ꝛ aliũ? ꝛ tamen sic vulgo loquimur: Per me ipm rogaui: p te ipm obtinuisti

De Auxiliũ Opemqz fero Ca. lxv.

Auxiliũ do: feroqz dicim⁹. Opem do: nõ dicimus: sed fero. Inde o/pitulor: quod Tullianum verbuz esse Seneca auctor ẽ. Quo tamẽ ꝛ Salusti⁹ vtit: ꝛ Plaut⁹: ꝛ alij nonnulli.

De A Ex et De cum aliis Ca. lxvi.

Audiui a pr̃e meo: ꝛ audiui ex patre meo: ꝛ audiui de patre meo/id ẽ significare inueniet: q̃ bonos libros euoluet. Cice. tñ pcipue sic locut⁹ est Similiter apud eũdez. Quesiui te ab hostio/ex hostio/de hostio. Uocaui te a via/e via/de via. Sz hoc vltimũ apud eũdez in aliũ q̃z sensũ accipit: vt in Philip. Cũ qz de via languerẽ: ꝛ mihimet displicerẽ Et de re. p. Et q de via fess⁹ essez: ꝛ p ad multã noctẽ vigilassem. Et de Achademicis. In Cumano nup cũ mecũ Attic⁹ nr̃ essz: nũciatũ ẽ nobis a. M. Uarrone venisse eũ roma pridie vesperi: ꝛ nisi de via fess⁹ essz: continuo ad nos vẽtuz fuisse. Quasi de laboze vie. Hic eniz via significat iter hoc est actionez ambulandi: illic locũ qua ambulamus.

De Solus et Unus ca. lxvii

Inter oia adiectiua: q̃ non sũt suplatiua: duo fere hec sol⁹/ꝛ vnus moze suplatiuoz regũt gtiñ. Ut solus oim nõ remittit sibi: vt incredibilioz sit in parricidio cec⁹: qz fuit cũ videret. hec Quintili. Et Plini⁹ Accipenser vnus oim squamis ad os versis otra aquas natando meat. Similiter abltiñ cũ ꝓpositione Nã vt dicim⁹: ex omnib⁹ maximus: ꝛ inter oẽs maxim⁹: ita vn⁹ ꝛ solus ex omnibus: vel inter oẽs Uerum vnus p solus accipio. Joeoqz fere cũ illo adiectiuo ois tñmodo cõiungit. Nã vn⁹ ex fortib⁹: vnus ex ꝓplo/alteri⁹ significatiõis ẽ. Cũ substantiuis q̃z iungit: vt idez Plini⁹. Caluitiũ vni tñ animaliũ homini: sed qua/

si subintelligitur omnium

De In diem et in dies in horā in horas ac prope diem Ca lxviii

In diem aliud multo est: qz in dies. Illud plerūqz cū hoc verbo vi uit iungit: vt Quintil. Nō vt fere volucres pñtis/mō cibi memo/res in diem viuūt. duratur hyemi reponit vict⁹. Aliqñ ꝫ raro cuz alio iungit verbo. Vt Salusti⁹. Panē in diez mercari. quasi dicat pñtis diei habere ratōez nihilqz cogitare de crastino. In dies idē est qō q̄tidie ꝫ ꝑtie cū quodā incremento. Ideoqz plerūqz cū opatiuo: vt cū in dies malū arti⁹ ꝓmeret: q cū in vrbe infinitū malū serperet idqz manaret in di/es lati⁹. Etiā sine opatiuo/sed tñ ꝑ verbū significās incremētū: vt Liuius. Crescēte in dies multitudine. qō nō liceret dicere/ocurrēte in dies multitu dine: ꝫ q̄tidie: aut in dies magis: cū tñ liceat supioza exēpla dicere p q̄ti/die. cū q̄tidie malū arti⁹ ꝓmeret: q cū in vrbe infinitū malū serperet: idqz manaret q̄tidie lati⁹. Et per singulos dies Vt Cicero ad Atticū Quoti die vel poti⁹ in dies singulos breuiozes ad te lr̄as mitto: id ē nō mō quo tidie breuioēs: ꝫ cē in dies. Nā he q̄tidiane lr̄e sūt breuiozes his q̄s ātea mittere solebā: q̄ poterāt esse oēs pari breuitate. Atqui hc q̄ in dies singu los siue in dies mitto breuioēs: tales sūt vt hodierne sint breuioēs hester nis: q crastine hodiernis/q perendine crastinis. q ita assidue. Et pestilētia in dies fit maioz: q q̄tidie fit maioz. Sic possūt videri hec duo differre q̄ in ꝫ possūt hodie sup̄ numez hesternū decessisse q̄ttuoz cū heri decesserit decē sup̄ numez eoz q̄ decesserāt nudiusterti⁹. Nō ita in illo vbi vltim⁹ q̄s qz dies maxime increscit. vt si nudiusterti⁹ decesserint. xñ. heri. xiiij. hodie ne cesse ē decedāt saltē decē et septē: cras saltez vn⁹ q viginti: perendie saltē sex q viginti. Eandē differēciaz habēt in horā q horas: q̄m in diez q in di es. Cicc. in Philip. Nec qui in horā viuūt nō mō de fortunis q bonis ciui um: ꝫ ne de vtilitate quidē sua cogitauerūt. Virgili⁹. Hallo cui⁹ amoz tm̄ mihi crescit in horas: Quātū vere nouo viridis se subñcit aln⁹. Siq̄s āt in dies q in horas siue in dies singulos q in horas singulas: sine illa exa/cta ratione incrementi accipe velit: nō denegandū sibi hoc puto. Prope diem est. quasi prope est dies/quando hoc fiet. Cicero. Et presens prope diem (vt spero) q dū aberis absens loquar. Eodem mō quo dicim⁹ ꝑpe modum quasi prope mensuram/quod accipitur pro pene/siue prope cum est aduerbium.

de animaduerto. ca lxix.

Animaduerto te: ⁊ animaduerto in te differūt: cum intueor te/ ⁊ intueor in te non differāt. Animaduerto in te: ē punio te/ sed cū hac differentia/ q̄ punire est quorūcunq; siue iure/ siue iniuria Animaduertere est eius: qui in alteꝝ habz potestatē ordine/ ac rite: id ē cū animaduersione punire. Sz hoc ꝓprie referť ad ꝑsonas/ Animaduerto ꝓ intueor ꝑsonaz/ ⁊ rem dicimus.

de Nat⁹ genitor vir pater et mater Ca. lxx

Oratores sepi⁹ dicūt fili⁹: q̄z nat⁹: pater/ q̄z genitor: mr̄/ q̄z genitrix. Parens ꝓ vtroq;. Etiā sepe hō poti⁹ q̄z vir. Quotiēs ita accipiť ille, de quo agim⁹/ aut loq̄mur: q̄le ē hoc. Illi deduxerūt hoiez in palestrā. Poete poti⁹ e cōtrario. Historici mediā q̄ndā viā tenēt: vt Salusti⁹. Eos mores atq; eā industriā viri cognoui.

de In primis ca lxxi

In primis potēs: si de masculo loq̄ris: intelligiť iter p̄mos: si de femina/ iter p̄mas: si de neutro iter p̄ma Nā idē pollet in p̄mis qđ inter p̄mos: vl' inť p̄mas: vel inter p̄ma. At si defuerit adiectm̄: vtiq; accipieť in neutro. Quale ē illđ Virgilij. In p̄mis venerare deos. Nisi sit tale: q̄le apud eundē. In primis regina quietū/ accipit in teucros animū/ mentemq; benignā. In primis nō inter primas aut inter prima accipiendū est: sed inter primos. Una eniz inter mares femina noiať siue feminis alijs: aut inter primos ⁊ inter primas.

de Cōparandus ca lxxij

Hic nō ē cū illo ɔparād⁹: meli⁹ de minore ad maiorez diciť. vt Virgili⁹ cū homero: Orati⁹ cū Pindaro nō ē ɔparād⁹: q̄nq̄z e diuerso sic. Homer⁹ cū Virgilio. Pindar⁹ cū Oratio nō ē ɔparandus.

de intercedit Ca lxxiij.

Intercedit mihi tecū amicitia. Intercedit tibi cum illo affinitas Intercedit sibi mecū necessitudo: hoc ē amicitia/ affinitas/ necessitudo inter nos ē media quedā: que nos ɔciliat. Tribuni intercesserūt. Scipio intercessit. Cato intercessit. B ē in mediū se ꝟbis/ aut vi opposuit.

De amam⁹ nos iuuicē nos mutuo et ſilib⁹ ca lxxxiii

AMamus nos inuicem. Amatis vos mutuo. Amant ſe pariter Cū vero adhibem⁹ ꝓpoſitionē inter: tollit accuſatiu⁹: q̄ regit a ꝓbo: ne turpe fozet: ſi replicaret/ſic Amam⁹ inter nos: nō aūt amamus nos inter nos: amatis inter vos: amant inter ſe. Nō aūt amatis vos iter vos: amāt ſe inter ſe. Cicero ad fratrez. Pueri valde inter ſe amāt. Et de amicitia. Neq; ſolū inter ſe diligēt: q colēt: ſed etiam verebuntur. Terēti⁹ in Adelphis. Video eos ſapere/intelligere in loco/vereri/inter ſe amare Idem in cadē. Quaſi nō nozim⁹ inter nos. Bene habeo/bene habes: id ē bene valeo/bene vales. In tertia aūt ꝑſona etiā ſine ſuppoſito. Bene hz. id eſt/bene ſe res habet. qđ exēplum vbiq; frequens eſt.

De Facio et Ago et Frango Ca lxxxiv

FAcio te certiozez: nō certū. Nā Virgili⁹ Anchiſē facio certū: ido dixit: qz ſyllaba breuis inter lōgas non ꝑt collocari in ꝓſu. Pro/ſa aūt oz̄one ſcribētes ſp certiozem dixerūt. Et ſp facio: nunq; a/go certiozez. Facio tibi gratum: nunq; ago tibi gratum. Facio ludos/ſa/cio rē diuinam/facio ſacrifitiū/facio ſolennitatez: nunq; ago. q multis hu/iuſmōi. Item feci iacturam: feci dānum: feci naufragium: vix vnq; paſſus ſū iacturā/dānūm/naufragiū. Cicero. Magna in re. p. facta iactura ē. Idē dānū. n. illi⁹ immaturo interitu res romane: latineq; lr̄e fecerūt. Quintili. In portu naufragium fecim⁹ q in ceteris quibuſdam. Feci tñ fugā: ꝙ ego fugi alterum: non ꝙ alter me. Feci timozem: non ꝙ ego timui alterum: ſed ꝙ alter me. Item feci iter: nunq; egi iter. Aliq̄n etiā feci viam: feci copiam tibi rez mearum. Nūq; egi/aut vedi/aut preſtiti copiam. Feci poteſtatem ſui videndi meas res domeſticas: nō aūt vedi. Feci lucz. nō aūt adqui/ſiui lucz. Honore dicto vrinam fecit: ſtercus fecit. non aūt emiſit. Simile huic eſt: qđ dicim⁹: fregit nauim: fregit brachiū: quaſi ipſe fregerit: id eſt ipſe egerit q nō poti⁹ paſſus ſit. Terenti⁹. Is fregit nauim apud andrum Cicero Gregaleſq; eum in campū cum non veniſſet: requirerent: excuſa/uit. Veſpa. Terenti⁹ ꝙ eum brachium fregiſſe diceret. alius dixiſſet: qđ ei brachiū fractū eſſet. Ita etiā accepi moleſtiā/accepi cladem/accepi otu/meliam/accepi vuln⁹/accepi iniuriam/accepi dedecus/accepi ignominiaz Vix autem paſſus. De quo verbo omodius alio loco dicam. Accepi eti/am voluptatem/gaudium/letitiam.:.

De conuenit. Capitulum. lxxvi.

QUenit hoc mihi: aut conuenit hoc vobis: id eſt decens eſt/q con

ueniens. Conuenit hoc inter nos: id est constat: ⁊ ɔtrouersia caret. Cõue/nit mihi hoc tecum: id est sine ɔtrouersia est inter nos: qđ ego dixi/Cõue uit tibi mecum: id est sine ɔtrouersia est inter nos: qđ tu dixisti. Nõnunq̃ sine supposito: vt ɔuenit inter nos. Nonnunq̃ sine apposito: sed subintelle/cto. vt hoc conuenit. Nõnunq̃ sine vtroq̃: vt conuenit.:.

De Obuio tibi/obui⁹ tibi fio/obuius sum tibi/⁊ similibus. Ca. lxxvij

Obuio tibi: obui⁹ tibi fio: obuius sum tibi/obuium me tibi fero: obui/um me tibi fortuna obtulit. Cice. Fit ei Clodius obui⁹. Virgili. Cui mater media sese tulit obuia silua. Domicius afer apud Quintilia. Forte vos in ea solitudine obuios casus. misere mulieri obtulit. Obuiam quo/q̃ per eandem/⁊ alia plura verba variatur: vt obuiam processi/obuiam iui/et alia multa.:.

De verbis ad finitionem pertinentibus. Capitulum. lxxviij.:.

Epicurus omnia terminat voluptate: zeno cũcta finit honestate. hie ronymus vniuersa definit: determinatq̃ indolentia corporis. Car/neades singula metitur nature bonis. Aristippus nihil non ad commodũ suum refert. Piron nihil reliquit: quod non reuocet ad scientiam. ille sum/mum bonum in gula constituit: Ego bonuz ipsum pono in dilectione dei tuus finis ad quem tendis: tibi ipsi ignotus est. Tot igitur verbis vnam eandemq̃ rem declaramus .:. que exempla passim inquirentibus sese offerent.

De verbis ad coniecturam pertinentibus. Capitulum. lxxix.

Coniecto/coniecturo/coniecturam facio/coniecturam capio/coniectu ra consequor/coniectura colligo/coniectura ducor: pro eodem acci/piuntur: aut parum differunt: quia efficatius quiddam est: inɔiectura cõ/sequor/et coniectura colligo: q̃ in ceteris: quorum exempla adducẽ longum est.

De verbis ad noticiam pertinentibus. Capitulum. lxxx:

Non me fallit/non me preterit/non me fugit/non me capit idem signi/ficare: quod non ignoro: Quintilianus autor est.

De verbis ad spem pertinentibus. Capitulum. lxxxi.

Capio spem de te/concipio de illo spem/ducor in spem huius negocij/vocor in spem. ingredior in spem/non tm̃ spei firmitatẽ significant: quãtum colloco in te spem/et repono in te spez. Cice. In quo maiores na tu spem sue dignitatis collocarant. Quintili. In quo spez vnicam senectu tis reponebam.

De verbis ad recordationẽ ꝑtinẽtib⁹ ca. lxxxii

In mentē venit mihi/occurrit mihi/succurrit mihi/subit mihi: ꝓ eodē accipi solēt. Sz h̄ vltimū frequēter q̄z ad miseratiōez Ut Quintili. Nobis vero natura aduersus exanimes ingenuit nō solū miserationē (q̄ cogitationi nr̄e subijt) sed ec̄ religionē. Ubi nō ita decuissz: succurrit/occurrit/in mentē venit. Virgili⁹. Subijt chari genitoris imago/subit deserta creusa. Ubi nequaq̄z decuissz/in mentē venit mihi de charo genitoē/ ⁊ de creusa deserta. Jungit̄ etiā hoc verbū cū acc̄o: vt Curtius Sera penitentia subijt regem.

De Verbis ad visionē ꝑtinētibus Ca. lxxxiii

Videas/videre licet/licz cernere: apd̄ quosdā etiā cernere ē pro eodē accipiunt̄. Ut itaqz videas iustos iniustis reb⁹ maxime dolere/imbecillib⁹ fortes/moderatos immodestis. Licet videre nōnullos tanta stulticia: vt vix differant a natura brutoꝝ. Licet ora ipsa cernere iratoꝝ vt imitentur. Ciceronis hec exempla sunt.

De parēthesi ꝑ quis et is Ca. lxxxiiii.

Si potuissz redimere oculos matris: q̄ pietate fuit: vicarios suos dedisset: id ē/tāta pietate in matrē fuit Idē Quintil. Hoc si scisset pater affirmo/ꝓmitto cui⁹ pietatis es/nemo te ātecessissz. Et alibi. Que pietas tua ē? Trib⁹ eni modis vtimur ꝑ relatiuū: totidē: ꝑ ꝓnomē is. Primo mō sic ea pietas tua ē. Scd̄o sic. ei⁹ pietatis es: ꝫ h̄ rari⁹. Tertio sic. ea pietas tua est. Ea ꝓ tanta accipit̄. Ideoqz ⁊ ipso tanta vti licet eodē mō/q̄ ⁊ ꝓ noīe. Habet aūt aliquid plus talis oratio: q̄z si dicas/ꝓ tua pietate

De verbis ad finē operis ꝑtinētib⁹ ca. lxxxv

Habes que sentiā Brute de ratione dicēdi. Hec habui de amicitia: q̄ dicerē. Hec sūt: q̄ putaui dicenda h̄ tpe. Sūt v̄ba Ciceronis ad extremū materie a se tractate. Quib⁹ ⁊ ceteri auctores vti solēt. Ut Quint̄. Habes Marcelle Victori q̄b⁹ p̄cepta dicendi adiuuari ꝑ nos posse videbant̄. Et iteꝝ. Nihil habui ampli⁹: qd̄ in vniuersū p̄ciperē. Et iteꝝ. Hē fere sūt emēdate loquēdi/scribendiqz partes.

de noībus quibusdam in io ca. lxxvi

Veni in opinionez actiue accipit̄: ꝙ talē opinionez habeo. Aliqñ etiā passiue: cum opinio significat famam. Opinio inq̄z: que de me habetur ab alijs: non quam ipse habeo de aliquo. Sicut existimatio est opi/

nio/atq; sententia:cum accipitur actiue:vt existimatio mea:id est:ita exi/stimo. Aliqñ passiue:vt homo magne existimatiõis:id ẽ fame ꝙ nois:ꝙ eũ hoies magni existimãt. Jta hõ magne opinionis:vt Quintil. Qđ acci/disse etiã poetio latroni:qui prim⁹ clari nois ꝓfessor fuit:tradit̃/vt cũ ei sũ mã in scholis opinionẽ obtinẽti/causa in foro essz orãda:impẽse petierit: vti subsellia in basilicã trãsferent̃. Cice. Sermonib⁹ familiarũ puenim⁹ ee nos in opiniõez Ueio in suspitionẽ/sp passiue:vt idẽ. Qđ si falso. Jp. Se/xtio venisses in suspitionez.i.in suspitionez tui/nõ tuã. Ueni in obliuionez sp etiã passiue.vt idẽ. Jt si fuerint excellẽtes viri:certe iã venerint in obli/uiõez:id ẽ/ꝙ ceteri de illis obliti sũt:nõ ꝙ illi de alĩs/aut de se Siliter. ve nio in vituperationẽ. Jdẽ q̃rto Uerrina. Jt ꝓpẽ cũ in ꝑmonẽ hoim/at/q; in tãtã vituperatiõez veniret. Offensio etiã ꝓpe sp passiue accipit̃: id⁹/q; idẽ nõ Clodij offensiões dirit:ꝫ offẽsas.suas ⁊o offensiones. Et alibi. Jn egro corpe odiosa ẽ ois offensio:id ẽ/molesta ois passio. Uectatio q̃ q; huic sile ẽ: cui⁹ rei causa ẽ:ꝙ vector cũ deberet significare/qđ vehit: vt nauis/equ⁹ vehiculũ significat poti⁹ id/qđ vehit̃:qui est hõ. Cicero. Etiã sũmi gubernatores in magnis tẽpestatib⁹ a minoribꝰ vectoribꝰ admone/ri solent Quintil. sic Jn nauim filij mei male permutatus vector imponor. Nõ tñ vectorez accipias pro nauta. Jnde est/ꝙ inuenim⁹ nõnũq; dictum nautas/ꝙ vectores. Sũt enim vectores:qui pretio in aliena naui veh. unt̃. Jdez Quintil. Cur infrenatis equis vector insidet? Nõnunq̃m pro eo q̃ vehit:vt Seneca in Hercule insano. Tyrie p vndas vector Europe nitet Jdẽ in Hipolito Pro sua vector timidus rapina:cũ de eodem Thauro/cademq; Europa loq̃ret̃. Nam cetera fere/que a supinis veniũt/tam acti/ue q; passiue accipi solẽt. vt Accusatio Marci Tullij/actiue. Accusatio Ver ris/passiue. Donatio mariti/actiue. Donatio bonorum passiue.

De bene et male cũ verbis Ca lxxxvii.

Male iudico/male cẽsec/male ꝓnũtio/male opinor/male sentio. ma le existimo:hoc male ad me ipsũ referẽ. erroremq; meuz declarat Male cogito /ad alterum refertur. significatq; perniciem/non er/rorem:vt Cicero. Cartaginem diu male cogitantem non prius timere desinam:q; excisam cognouero male cogitantem: videlicet mala in alterum perniciemq; cogitantem:non autẽ se ipsam fallentem Jtem ma ledico tibi:male opto:male precor tibi/male imprecor. Hís non nihil simi/lia sunt /male de te sentio:male tu de me existimas/male de illo iudicam⁹ Non error. hic sentientis /existimantis/ iudicantis innuitur: sed vitium/ de quo iudicamus /existimamus/ sentimus. Male quoque audio /

id est infamor/crimina mea audiens:cui⁹ ɔtrariū est/maledico .Salusti⁹ in Ciceronez.Rñdebo tibi:vt/siquā maledicendo voluptatez cepisti:eaz male audiendo amittas .Bene quoqz maxima ex ꝑte huic sile ē :vt de te bene sentio/bene tibi ꝑcor/bene de te mereor

De loco patris et in locū patris et sil'ilib⁹ ca lxxxviii

Loco patris/loco fratris/loco filij te habeo:nō ita accipit̄/ꝙ vbi illi antea erāt:ibi tu nūc apd̄ me sis:sed ꝙ in ea charitate:q̄ illi aut fuerūt/aut sūt/aut essent/aut esse debeāt:vt Chrysis pamphilo apud Teren.loquit̄.Si te in germani fratris dilexi loco.Cice.in verrē Inparentū loco questoribus suis ꝑtores esse oportere.Illa aūt sentētia in locū potius q̄z in loco:requirit tale aliqd̄ verbum:quale est apud Quintili. Nā quō pugnam ineuntibus tot simul metus laboris /doloris, postremo mortis ipsi⁹ exciderint:nisi in eoꝝ locū pietas.ꝛ fortitudo/ꝛ honesti pñs imago successēit!Et alibi.Nō ꝑdidit filiū:quisquis occidit.Explicat a dolore patrem:ꝙ sibi videt̄ fecisse rem maximā:ꝛ in locū iuuenis amissi/substituit de vanitate solatiū .Ergo ita dicit̄ :vbi aliud erat/aliud successit :q̄ diuersa a superiori sententia ē.Loco voluptatis mihi ē/loco turpitudinis loco honoris : id est voluptuosū /turpe/honorificū.Illud aūt hac in parte ɔpetit:vt dicamus nō recordari me:an vsq̄z reppereriz gen⁹ illud ꝑmonis:quo ecclesiastici passim vtunt̄.Ego habeo te in patrez:tu es mihi in filiū/accipio te in fratrez.Dicunt enim veteres/habeo te loco patris/tu es mihi loco filij/accipio te loco fratris.vel habeo te pro patre/tu es mihi ꝓ filio.accipio te ꝓ fratre/Et nōnullis alijs modis.Atqz hic videt̄ aliq̄d nō vtiqz tale esse:sed ꝑinde esse:acsi tale foret.Ideoqz expositiones mee locū habent:vbi tale aliq̄d non est:vt dixi:ꝫ ꝓ tali habet̄:vt in illo.Ex illa hora accepit eā discipulus in suā.Qd̄ liceret dicere/accepit eā loco mr̄is/vel ꝓ matre/siue ꝓ sua:Nō aūt ita in illo:qd̄ ꝓ vero accipi debet.Ego ero illi in patrez:ꝛ ipse erit mihi in filiū/Licuissz ergo dicere : id est dixissēt veteres :Ego ero pr̄ illi :et ipse erit mihi fili⁹.Sed more grecoꝝ:vñ hec sūpta sūt nr̄is ecclesiasticis :ita loqui placuit Jidē veteres:qui illo modo locuti nō sūt:sic tñ loq̄bant̄/reuertor in patrez tibi:redij in amicum. Sed hic verbum est significans motum/Quintili/Et post exitum amici reuertor in patrem.Curtius tamen.li.v.Igit̄ rex Arci Babylonie Agatice in presidē esse iusso.

De verbis ad auctoritatem pertinētibus Ca lxxxix

More maioꝝ ɔparatū est:legibus ita ɔpatū ē:legib⁹ ita constitutum

est/ita natura ꝯpatū:ita natura constitutū est:ita natura p̄scriptū ē Hoc nobis ipsa natura p̄scribit:nobis natura datū est:vt ꝑiclitantes alleuemus. Hoc ratio ipsa prescribit:ita videtur ratiō dictare.

de Nihil ad te.et Quid ad te ca xc

Addidit etiā illd̄/equites nō optimos misisse credo cesar/nihil ad tuū eq̄tatū:id est nihil ad ꝯpatiōez tui equitatus. Idem Cicero. Persiū nolo legē hic fuit eniz(vt noran⁹)oim fere nr̄oꝝ doctissimꝰ. Luciū decimū volo legē:q̄ ꝯgnouimꝰ viꝝ bonū/ꝛ nō illitteratū:ꝫ nihil ad Persiū:id ē nihil ad Persij ꝯpatiōez:q̄le ē/cū subintelligit̄ ꝑtinet. vt hoc q̄d ad te:hoc nihil ad te:supple/ꝑtinet:vel potiꝰ paꝝ ē:vt sit in cōpatione Persij paꝝ doctꝰ:et in ꝯpatione tui eq̄tatꝰ sint paꝝ boni eq̄tes. Terentiꝰ. Est ne Thays(vt fertur)formosa? Sane:ꝫ nihil ad nostrā hāc Nō plane nihil:sed paꝝ potiꝰ accipiendū est.

de Coīone Gerūdij et noīs ca xci

Inter agendū/inter actiōez/in agendo:inter cenandū / inter cenā/in cena/sup cenam/inter consulendū/siue consultandū/inter consilia/siue consultatiōes/in consulendo/siue consultando.

de Verbis Solidalibus ca xcii

Et appellāt te hoīes sapiētē:ꝛ existimāt.te malū esse:ꝛ dicūt et sentiunt:illū et putāt ꝓbū:ꝛ loquūtur.hi ꝛ habent̄ mali/ꝛ appellant̄. Diligētia hōres ꝛ gignit/ꝛ ꝯtinet/Studio lr̄e ꝛ parant̄/ꝛ ꝯseruantur.

de Memoria et Memoriter Cū aliis v̄bis ca xciij

Memoria teneo:nō memoriter. Pronūtio memoriter/nō memoria Cicero. Memoria teneo bello marsico cū quinto Octauio Idē quintus Mutiꝰ Augur Sceuola mlta narrare de.C.Lelio socero suo memoriter ꝛ iocūde solebat. Cōplector tamen memoria/ꝛ memoriter / Repeto memoria/ꝛ memoriter. Quintil. Si lōgior ꝯplectēda memoria fuerit oratio:ꝓderit ꝑ ꝑtes ediscere. Cice. Cōplectebat̄ memorit̄:diuidebat acute. Quintili. Memoria repeto ꝯuictos a me:q̄ rep̄hendē erāt ausi:q̄ h̄ v̄bo pepigi. vsus eēm. Teren. An ꝯgnoscit signa:ac memorit̄? Aliud tñ ē ille ablatiuꝰ q̄ꝫ illud aduerbiū. Memoria ei/q̄d significat/apparet Memoriter v̄o ē:q̄d lr̄atores nr̄i imperiti dicūt/corde tenꝰ/mente tenꝰ Apud Pliniū tamē ad Romanū lego. Tu facillime iudicabis:qui tam memoriter tenes;vt cum hac conferre possis. Si recte sic scriptū est:recte sic dici/iudicabo.

De facio tibi iniuriã et Afficio te iniuria ca. xciij

FAcio tibi iniuriam:et facio tibi contumeliam/Afficio te iniuria:et afficio te cõtumelia.Facio tibi molestiam non ita libenter dixeriz:vt afficio te molestia.

De Verbo impono. Ca. xcv.

IMpono tibi hoc oneris/notũ est:quid significat.Impono tibi:idez quod decipio te.Quintil. Quid quod hoc ipsum tam placide/tam quiete facit:quasi captet imponere!Et alibi Fefellit te ingenitus honestis animis glorie amor:spes tibi perpetue laudis imposuit. Unde impostores dicuntur:qui alios verbis magna pollicentibus incantatiõibusqz seducunt:ac decipiunt.Paulus.Item Alcatores/q vinarios nõ contineri edicto quosdam respondisse Pomponius ait:quẽadmodum nec gulosos nec impostores/aut mendaces/aut litigiosos.Ulpianus.Non tamen si incantabit/si imprecatus est .Si(vt vulgari verbo impostoris vtar)exorcisauit:non sunt ista medicine genera:tametsi sint:qui hos sibi profuisse cũ predicatione affirmẽt.

De Verbo spectat. Ca. xcvj.

AD me spectat id est ad me pertinet.Ad mortem spectat id est mortẽ quasi respiciendo tendit .Cicero.Officiorz libro tertio.Ad extremuz si ad pernitiez patrie res spectabit:patrie salutem anteponet saluti patris Quintili.In pauperem amatorem.Et qõ ad pessimuz spectat euentũ:miserabilis sis:oportet:vt amator esse videaris.

Finit Liber.Tertius Feliciter.

quartus

Laurentii Valle viri eruditissimi Oratorisq; clarissimi de latini sermonis Elegãtia Liber quart⁹

Prohemium in libꝝ Quartum: de Castigatione theologisantium/sine facundia atq; elegantia virtutem alioꝝ/vitium: vitium ipsorum virtutez vocantium.

Scio ego nõnullos eorum presertim qui sibi sanctiores/ꝛ religiosiores vident: ausuros meũ institutũ h̃ laborẽq; rep̃hendẽ: vt indignũ xp̃iano hoine: vbi adhortor ceteros ad libroꝝ seculariũ lectionẽ: q̃ꝝ ꝙ studiosior essz hieronym⁹: cesũ se flagell' ad tribunal dei fuisse ꝯfitet: accusatũq;/ ꝙ Ciceronian⁹ foret: ꝛ nõ xp̃ian⁹: q̃si nõ possz fidelis esse ꝛ idẽ Tullian⁹ Eoq; spopondisse: ꝛ id diris execratiõib⁹ libros seculares p⁹ ea se nõ esse lectuꝝ. Hoc crimen nõ magis ad pñs op⁹ pertinet: q̃z ad me ipsũ: ac ceteros lr̃atos: q̃ꝝ studiũ/ac doctrina lr̃aꝝ seculariũ rep̃hendit. Rñdeamus igit istoꝝ accusatiõi/eosq; vicissiz ꝛ q̃dẽ in p̃teritũ q̃z accusem⁹: q̃ꝝ culpa nõ ex minima ꝑte latine lr̃e iacturã/naufragiũq; fecerũt. Quid ais tu/ nõ esse legẽdos auctore hieronymo seculares libros? Qui sũt isti q̃so libri oẽs ne oratores? oẽs historici? oẽs poete? oẽs philosophi? oẽs iuriscõsulti? ceteriq; scriptores? an vn⁹ Cicero? Si illos dicis: vt dẽs dicere: cur nõ ceteraꝝ q̃z litterarũ studiosi abs te rep̃hendunt: cũ quib⁹ me aut dãnare debes: aut soluere? Sin ita nõ sentis: ꝛ solũ Ciceronẽ reũ facis: Vide ne stultũ hieronymũ videri velis. qui neminez seculariũ ꝓmisit se lectuꝝ: cuz de Cicerone tantum ꝓmittere deberet. At non q̃d ille ꝓmiserit inquis/est intuendũ: sed quid accusatus sit. Fuit autem accusatus: ꝙ esset Ciceronianus. Ita ne? missum ergo faciam⁹ ciceronem/relinq̃m⁹/abijciam⁹/ Quid de alijs auctoribus senties? Quid de tot disciplinis? Certe omnes seculares sũt: atq; adeo gẽtiles id ẽ: nõ a xp̃ianis: nec de xp̃iana religione ꝯscripte. Si legendas ais: tibi ipsi repugnabis: qui mihi harum obijcis lectionem. Si negas etiã atq; etiã considera: ne seculariũ disciplinarum familie in te impetũ faciant: te quoq; omnes nemine auxilium ferẽte discerpãt Minime inquis ita est. Sed cum hieronymus ꝙ ciceronianus est/rep̃henditur: id reprehendit: ꝙ studiosus eloquentie esset. Ideoq; damnati/et repulsi intelliguntur: qui ꝯparande eloquẽtie gratia lectitantur. Jam

videō: times inuidiam. Sed sero times: q in eodem hesitas luto. Si tm̃ e/
loquentes excludis. Cur modo in vniuersū mihi vetabas(vt sepe facere
soles) legēdos seculariuz libros: at postea accusatōez tēperasti: q de elo/
quentibus dūtaxat intelligis. Ita fit. Erraueris. Sane do veniam imperi
tie. Parco cupiditati feriendi/licet lacessitus. Cur tātū ab hieronymo dis/
sides: qui seculares non aūt eloquentes/se nolle tangere pmisit? Cur te-ne
qz cum iudice illo vnū Ciceronem intelligis: neqz cum hieronymo vniuer
sos seculares? Quid sibi vult ista anceps/vacillāsqz sentētia? Quanqz dñ
boni nihil ne in illis libris/nisi eloquentia ē: Nō memoria tēpoz/ gētiūqz
historie: sine q̄b⁹ nemo nō puer ē? Nō multa ad mores ptinentia? Nō oim
disciplinaz tractatio? Nunq̄o hec omnia negligam: ne forte/dum talia di
scere volo: eloquentiam discam/et venenū bibam: hoc vino dilutum: ma/
limqz aquam/et quidem cenosam potare: qz cū hoc timore phalerna dul/
cissima? Porro quinam sunt· isti libri: in quibus venena eloquentie occul/
tantur? Certe ego nullos scio/non eloquentes: nisi tuos/tuozqz similiū: q̄
b⁹ nec robur vllum adest: nec splendor. Contraqz ceteroz opera pro sua
vnūq̄qz portione miram quandam pre se ferunt bene dicendi diligentiā
Ita aut eloquentes /aut nulli libri legendi erunt/An ex his duob⁹/de qui
bus hieronymus meminit: aut ille grecus infacundus fuit: aut noster lati
nus vlli dūtaxat latinoz in philosophia secundus? Quoz vterqz nescias
prestantior sit pbus: an orator. Q̄ si omnes libri veterum ita sunt eloquē/
tes: vt vel plurimum sapientie: ita tradentes sapientiam: vt vel plurimum
eloquentie habeant. Quinam isti erunt: quos ob eloquentiam dāmādos
putemus? atqz cum eos duos lectitasse se hieronymus fateatur. Vide ne
non tam de oratoriis Ciceronis opib⁹: qz de philosophicis dictum existi
mare debeas. Ego certe de philosophicis dictuz accipio: vbi soli philoso
phi nominantur Q̄qz Platonicus essz: non ideo nō obiectuz/quasi sancte
faceret Platonem legens: sed tm̃ Ciceronian⁹: q̄ homo latinus magis ci
ceronis stilum cupiebat exprimere. Stilum inqz/quali ille vtebatur in que
stionibus pbie: non quali in forensibus causis/contionibus ve/ aut in se
natu. Non enim orator causarum ciuilium hieronymus: sed scriptor san/
ctarum disputationum studebat euadere. Cur non ergo credamus nō mi
nus Platonem nocuisse ei/qz ciceronem? Cur nōn magis pbos/qz orato
res? At ornatus ipse dicendi reprehensus est/non scientia. Si ita est: oēs
ad vnum reprehenduntur. Quis enim caret ornatu. In quo tu intolerabi
li calūnia vteris? cum non sit facta mentio de ornatu in illa accusatione:
sed q̄ tm̃ Ciceronianus essz. Nunquid tm̃ in Cicerone ornatus? nonne. q

pbia? nō cetere artes? nō (vt dixi) in ꝑlatone facundia? nō in ceteris? Cur nō oēs piter exterminam⁹? Cur nō potius Ciceroīs pbia nocuisse putā/ da hieronymo est: q̄z ars dicendi: Nolo hoc in loco ꝯparationē facere inter pbiam et eloquentiaz vtra magis obesse possit: de quo multi dixerūt ostē/ dentes pbiam cū religione xp̄iana vix coherere: oēsq̄z hereses ex pbie fō tibus ꝓfluxisse. Rhetoricā vero nihil habere/ nisi laudabile: vt inuenias: vt disponas: quasi ossa/ et neruos oratōi des: vt ornes/ hoc est: vt carnē/ colo/ rem q̄z inducas. Postremo vt memorie mādes: decenterq̄z ꝓnūties: hoc ē vt illi spiritū/ actionēq̄z tribuas. Hec ego cuiq̄z nocere posse credā? nisi ei q̄ cetera negligat: et pīertim verā sapientiā/ atq̄z virtutes: vt hieronym⁹ facie bat. Hanc ego artē obfuturā putem? ꝓfecto nō magis q̄z pingendi/ fingē di/ celandi: et (vt de liberalibus dicā) q̄z musices artē. Et si ex his, qui bene canūt/ bene pingūt/ bene fingūt: ceteriq̄z artibus multū vsus/ atq̄z ornamē ti diuinis accedit rebus: vt ꝓpe ad hanc rē nati esse videant: ꝓfecto multo plus accedet ex eloquētibus. Quare nō fuit illa accusatio/ q̄ ciceronianus esset hieronymus: sed q̄ nō xp̄ianus: qualē se falso esse p̄dicauerat: cū litte ras sacras despiceret: Nō studium huius artis: sed nimiū studiū siue huius artis: siue alterius/ ita vt locis meliozibus nō relinquaꝯ reprehensū. Nō ce/ teri: sed solus hieronymus accusatus est. Alioq̄n ceteri simili castigatione correcti fuissent. Neq̄z enī vna oībus medicina ꝺuenit. Et alios aliud de/ cet. Neq̄z semp/ et vbiq̄z idem aut ꝓmittitur: aut vetatur. Neq̄z ille hoc alīs vetare ausus est: ne facerent. cōtraq̄z plurimos laudauit/ tum superioꝝ tuz suorū tempoꝝ eloquētes Verū quid mītis agimus? Quid hieronymo ipo eloquētius? Quid magis oratoriū? Quid (licz ille sepe dissimulare velit) be ne dicēdi solicitius/ studiosius/ obseruanti⁹? (Quid? qđ ne dissimulat q̄dez) nā obīciente sibi hoc somniū Rufino: hoiem verēdet: planeq̄z fatetur/ se le/ ctitare opera gentiliuz: et lectitare debere. Joq̄z cum in alīs multis locis (quanq̄z etiā sine confessione palam est) tum vero epistola illa ad magnum oratorē. Lutiū nunc Et verere: ne aliena accusatio tibi obsit: cū illi nō obfu erit sua/ et non audeas facere: quod ille rescissa pactione facere non timuit. Tametsi nō desunt: qui credāt eū puerili etate illa ꝓcepisse. sempq̄z postra memoria tenuisse O ridiculos homines: q omīs doctrine imperitos: q̄ opi/ nentur eum tantā rerū copiā/ ac scientiā: qua nulli xp̄ianorū cedit: aut tam cito potuisse discere: aut tādiu non potuisse dediscere: cum et rarissimi repe riātur: qui centesimā ꝑtem sciētie illius assequi possint: et nō minore laboē (vt antiquitus dictū est) Hec facultas retineaꝯ: q̄z paretur. Et tamen q̄ntu lum interest inter furari/ et furtū non reddere. Quid prodest alīs ꝓhibere ne furentur: si tu furto tuo palā potiris: Si nō debemus discere eloquētiā:

nec vti certe si vidicim⁹. Quid ꝙ libros gentiliū sepe in testimoniū assumit? Quos si nō licet legere/minus ꝑfecto legendos exhibere. Et si nos deberetur a lectione gentiliū (quod non facit) magis intuendū putarē/quid ipe ageret: q̄ quid agendū alijs diceret. Ueruntamē semp idem et dixit/q fecit. Nā postq̄z tenerā illā etatem saluberrimo sacrarū scripturaꝝ alimēto pauit: ac in ea quā despectam habuerat/sciētia sibi vires fecit: Janq̄z extra periculū positus ad lectionē gentiliū redijt: siue vt illinc eloquentiā mutuaretur: siue vt illoꝝ bene dicta probās/male dicta reprehenderet: Quod cetēi omnes latini/greciq̄z fecerūt. Hilarius. Ambrosius/Augustinus/Lactāti⁹/Basilius/Gregorius. Chrysostomus/alijq̄z plurimi: qui in omni etate pretiosas illas diuini eloquij gemmas auro/argentoq̄z eloquentie vestierunt. Neq̄z alterā ꝑter alterā scientiā reliquerūt Dc mea quidē sententia siquis ad scribendū in theologia accedat: parui refert/an aliquā aliam facultatē afferat. Nihil eni fere cetera cōferūt. Dt qui ignarus eloquentie est: hūc indignū ꝓsus: qui de theologia loquatur/existimo. Et certe soli eloquentes quales ij/quos enumeraui colūne ecclesie sunt: etiā vt ab apostolis vsq̄z repetas: inter quos mihi Paulus nulla alia re eminere: q̄z eloquentia videt. Vides igitur/vt in otrariū res ipa recidit? Nō modo nō reprehendendum est studere eloquentie: verū etiā reprehendendū/non studere. Et ego sic ago tanquā eloquentie cōtra calūniantes patrocinij prestem. Quod ē maius ꝑpositū meū. Non eniz de hac: sed de elegantia lingue latine scribim⁹ us Et qua tamē gradus fit ad ipam eloquentiā. Uerū si quis eloquens non sit: ita demū non erit castigandus: si talis nō potuit euadere: nō si hunc laborem effugit Qui vero eleganter loqui nescit: et cogitationes suas lris mādat in theologia p̄sertim: impudētissimus est. Et si id consulto facere se ait insanissimus. Quanq̄z nemo est: qui nolit elegāter/et facunde dicere: quod cum ipis nō otigit: videri volūt (vt sunt pueri si) nolle/aut certe non debere sic dicere. Joeoq̄z aiūt gentiles hoc modo locutos esse. nō decere eodē loq̄ xp̄ianos: q̄si illi/quos noiaui more istoꝝ locuti sint! et nō more. Ciceronis ceterozūq̄z gentiliū: qui qualiter loquanť: nec cognitū isti/nec expertū hñt. Non lingua gentiliū/non grāmatica/non rhetorica/nō dialectica/cetere q̄z artes damnande sūt. Si quidē apli lingua greca scripserunt: sed dogmata/sed religiones/sed false opiniones de actione virtutū. per quas in celū scandimus. Cetere aūt scientie atq̄z artes in medio sunt posite: quibus et bene vti possis/q male. Quapropter conemur obsecro eo puenire/aut saltē ꝓpe quo luminaria illa nostre religionis puenerūt. Vides q̄z mirabili ornamēto vestes. Daron distinguanť: q̄z arca federis: q̄z templū Salomonis Per hoc mihi significari eloquētia videtur: que (vt ait nobilis Tragic⁹) regina

rerū est/et pfecta sapientia. Itaqz alij ornant domos puatas: ñ sunt qui student iuri ciuili: iuri canonico/medicine/pbie nihil ad rem diuinā oferentes. Nos ornemus domū dei: vt in eam ingredientes non ex situ ad otemptuz sed ex maiestate loci ad religionē cōcitenť. Non possum me continere: quo minus/quod sentio/dicaz. Ueteres illi theologi videntur mihi/velut apes quedā in longinqua etiā pascua volitantes/dulcissima mella/ceraſqz miro artificio condidisse. Recentes vero formicis simillimi: que e primo subla/ta furto grana in latibulis suis abscondūt. Ut ego (quod ad me attinet) nō modo malim apis, qz formica esse: sed etiam sub rege apiuz militare: qz formicarū exercitū ducere. Que probatū iri bone mentis iuuenibus (nam senes desperandi sunt) confidimus.

Nunc ad inceptū redeo. Quanqz ea/que sequūtur: a superioribus nōnihil differunt. Tractabimus eni de verboz significatione. Neqz de oīmbus vocabulis: sed quasi gustū quen dā/et eoz maxime: que ab alijs tractata nō sunt. Nā de omnibus dicere/prope infinitū est:

Incipit Liber quartus De libertin⁹ et libertus

Capitulū. i.

Libertinus et libertus sola elegantie gratia habēt differentiā: quā nec grāmatici/nec iuris periti (quod maxime pudenduz est) sciunt. Quā ne eorū quidē aliquē/qui his tpib⁹ merita bene scribēdi laude celebrank: inueni scientē. Quod nolim videri cōtumelioſe dictum: sed necessario potius/atqz honeste. Uereor enim/ne per facilitatē: qua semp candide quecunqz studio inuestigassem. cū amicis cōmunicaui: amici ipi (si mō tales amici dicendi sunt) laudem mihi preripiant. Quod crimē longe a me semper abfuit Et ex omnibus/que in hoc opere precipimus profiteor nihil omnino ex aliquo huius etatis vel audiuisse/vel legisse. Itaqz sic mihi meā ab alijs gloziam preripi moleste fero: vt illorū a me preripi nefas puto Nemo autem litteratoz erit: quorū paucissimi mihi familiares non sunt qui se hoc antea ignorasse. ꝛ a me verbo/vel scriptis didicisse neget Igitur libertinus relatiuū est ingenui. Libertus relatiuū est patroni Licet vnus idemqz sit et libertinus et libertus. Per libertinū significamus conditionē homis: sicut per ingenuuz. Per libertum significamus priuatum quendam respectum. sicut per patronum. Ideoqz libertinus adiectiuum est/sicut ingenuus. Eoqz non fit a libertina libertinabus/vt a liberta libertabus. Libertus substantiuū/sicut patronus. Illudqz solemus diffinire: hoc nō solemus. Ut in iure ciuili libertini sunt: qui iusta seruitute manu missi sunt. Quemadmodū

e contrario ingenui sũt: qui libera matre nati/nec postea serui facti sũt. Significatur eni (vt dixi) conditio homis per ingenuũ/et libertinũ. Vt liber/tinus homo: libertina mulier: libertine cõditionis. Non autẽ libert⁹ homo/liberta mulier/liberte conditionis. Hec enim priuatũ quendam significant respectum ad patronũ/patronã ve relata: id est ad eum/eam ve qui antea dominus/aut que domina huius fuit: cum seruus ancilla ve esset: vt libert⁹ Cesaris/libertus Messaline liberta Claudĩ/liberta Agrippine: nõ autem libertinus Cesaris/aut libertina. Ideoq; interrogamus hic ingenuus ẽ: an libertinus: non aũt an libertus? Et cũ responsũ est libertinus: Inrogam⁹ cuius libertus: non aũt cuius libertinus. Respondeturq;/est libertus meus aut tuus/aut illius/aut Catonis/aut nullius. Atq; libertus sine patrono: patrona ve non est. libertinus esse potest: q̃uis necesse est/euz aliqñ habuerit. Quo factũ est: vt dicamus colliberti/colliberteq;: quẽadmodũ cõserui. cõserueq;. Dr ñ plures sub vmbra vnius patroni sint: sicut illi sub imperio vnius domini. Non aũt collibertini/aut coingenui. Do nullã enim alteram priuatã personã plures hoz referri possunt: Nec alĩ ab alĩs distinguũtur Colliberti a collibertis diuisi sunt: vt mei a tuis/et conserui a cõseruis. quẽ/admodũ conciues mei/a ociuibus tuis: qui alterius ciuitatis es. Condiscipuli mei a tuis Cõmilitones mei a tuis: qui sub alio vel p̃ceptore/vel duce es. Libertinis vero atq; ingenuis hoc nõ otingit: cũ nõ magis nexus mihi sit cũ ingenuis mee vrbis: et tibi cũ libertinis tue vrbis: q̃z cũ alĩs q̃busuis Ideoq; nõ dicũtur coingenui/et collibertini. Et libertus/collibertusq; esse aliquãdo quis definit: libertinus esse non definit. Deniq; licet poteramus altero hoz nominũ esse contenti: tamen distinguere veteribus placuit p̃uatum respectum/a publico. Et ideo libertinitas dicimus/non libertitas. Ex seruo tamen/non quod ad priuatũ dominũ refertur fit seruitus: sed quod ad publicũ. Dicimus enim non modo seruus meus: sed etiaz sine respectu domini. Vt hic seruus: et homo seruus: quod in libertus non fit. Ceterum cogitanti mihi vnde factum est: vt in tanta exemploz copia elegantiã hãc accuratissime custodientiũ: tñ tot hoim milia nunq; annotauerint: Hoc extimo causse fuisse q̃ frequẽter q plurimũ inuenirẽt sine mẽtione relatiui (hoc est patronũ) libertuz nominari. Quo falli sopite negligentie fuit. Si enim nõnunq; reperiebant liberto non apponi patronũ: tamẽ reperiebãt liberti no nunq; apponi. Quanq; semper adhereret liberto patronus vel noiatim vel subintelligẽdo: vt in multis fit. quale est. Vendidi patrimoniũ: suppleẽ meũ Collocasti filiam/suppletur tuam. Et illud Quintiliani Pater exurit filios suppletur suos. Publicauit opus. suppletur suuz. Ita hoc loco quale est apud Quintiℓ. Licet q nihilomin⁹ amicũ grauẽ virũ aut fidelẽ libertũ. laici

filij sui adiũgere: videlicet suum. Cice. pro Sextio. cuz ait Quintũ fratrẽ auxilio seruoꝝ/libertoꝝqꝫ ereptũ a ferro Clodianoꝝ: nõ genus seruile/libertinũqꝫ: nec cuiuscunqꝫ seruos/libertosqꝫ significat: sed suos ip̃ius. Quid attinet plura ex iure ciuili exempla repetere: cũ etiã sint distincti tituli de libtis et libertinis. Quã dr̃am q̃ ignorat (oẽs aũt legulei ignorãt) pl̃ima et capitalia in ip̃o iure ciuili peccata ɔmittit. Serui⁹ grãmatic⁹ (si codex est fidelis) pro libertino posuit libertũ in. viij. enei. Feronia mater Nympha Campanie: quã etiã supra diximus. Hec etiã Libertoꝝ dea est: in cuius templo raso capite pilleũ accipiebant. Adijciã quod ait Suetonius de vita Claudij in ip̃m Claudiũ. Ignarus tp̃ibus Appij/ ⁊ deinceps aliq̃ꝫdiu libertinos dictos/non ip̃os qui manumitterentur: sed ingenuos ex ijs ꝓcreatos.

De Accessus et accessio ceterisqꝫ hmõi in vs et io Capitulũ. ij.

Accessus/et accessio differũt. Siquidẽ accessus ẽ aditio/siue appinquatio Accessio aũt adiectio atqꝫ incrementũ. Que differẽtia rara est in ɔsimilibus nomibus. Satus enim et satio idem sunt. Cultus et cultio Motus et motio/Actus et actio. Nisi ꝙ dicimus actionẽ causaꝝ/non actũ: et actũ comediarũ/nõ actionẽ. Cursus et cursio/Abusus et abusio. Gestus quoqꝫ ⁊ gestio non parũ differũt. Nã gestus est actio quedã/ ⁊ quasi ꝓnũciatio corp̃is. Gestio vero est administratio/et actio: q̃ꝫuis parũ in vsu est. Hec aũt duo/de quib⁹ dicere instituerã: ideo differũt/ ꝙ verbũ vnde descẽdunt: dupliciter et regit/ ⁊ significat. Ut accede ad ignẽ hũc id est adi/atqꝫ appinqua. Et hoc calamitatibus meis põdus accessit: vel ad calamitates id est adiunctũ est/et increuit. A prima significatione nascitur accessus: cui⁹ cõtrariũ est recessus. A secũda accessio: vt Cicero. Accessionẽ adiunxit edibus: id est adiectionẽ/et incrementũ Preter vsũ tamen sup̃iorũ Macrobius in ɔmentarijs naturalibus dixit. Aut eni accessio/aut in leuã dextrã ve r̃flexio/aut sursũ quis/aut deorsũ mouet̃/aut in orbem rotatur. Et iterũ. Has solis portas physici vocauerũt: q̃a in vtranqꝫ obuiante solstitio vlteri⁹ solis inhibetur accessio. Accessus ip̃e dixissem potius. Ciceronẽ imitatus: qui iij. de Oratore libro ita ait. Ut luna accessu/et recessu suo solis lumen accipiat. Naz ꝙ febris accessio sepe legitur: ego pro incremento accipio/nõ ꝓ accessu. Alioquin aliq̃n legeremus accessus febris: si idẽ esset: qd̃ nunq̃ꝫ fit. Plinius li. xxiij. Si id dandũ non nisi in accessione sẽserit: alij in r̃missione: illi vt sudorẽ coerceant: hi quia tutius putant. Accessionẽ remissionẽqꝫ pro cõtrarijs posuit. Etsi remissio imminutionem significat: profecto accessio

significat incremētū Quia viri noia in vs/q in io/a supis ꝓfecta fere eiusdē significationis esse/hoc exceptionis addo:ꝙ ea que positionem habent in io/latius significare solēt:nec actionē mō/sed rem etiā/ac corpus:vt aratio possessio sessio.Cice.in philippi.Ibe quondā arationes Campani/et Leontini agri ppli Rho.pīmonio grandifere/et fructuose serebanť:id est ij agri ad arandū idonei Idez in eisdē.Quid possessiones datas/q̄d ereptas ꝑferam!Idem de Oratore Tot locis sessiones Gymnasioꝝ:id est tot sedilia.Ea tamē que sunt in vs/pro personis accipi solent.Conuētus nō est cōuentio/sed homies:qui vnū in locū conuenerūt.Consessus non est cōsessio:ꝫ homines vno in loco considentes:

De Obseruatio et obseruantia Ca.iiij

Obseruatio/et obseruātia simili quodam mō vt accessus et accessio differūt.Obseruo nāqz duo significat.Inū q̄d est custodio aliq̄d oculis/animoqz in modū speculatoris:ne nos silentio/tacitoqz p̄tereat:vt obserua trāseūtes:obserua filiū:obserua Dauū:quid agat/quid loquatur quasi custodi/et annota.Et hinc fit obseruatio:quasi ānotatio/et animaduersio.Item obseruo nō speculantis modo:sed admirantis/venerantisqz. Et id tm̄ in homines/non in res:quotiens quem vel virtute/vel dignitate suspicimus/et colimus.Inde fit obseruantia:que est veneratio quedaz/et honoris exhibitio.Quare melius obseruationē/q̄z obseruantiā ij qui nominantur fratres:suū institutū nominarent:

De Potus et Potio Ca.iiij:

Potus/et potio nō differūt ob huiusmodi causā.Potus enī vini/aq̄ similiūqz dicit.Potio vero a medicis datur egrotanti quod grece dicitur Nōnunqz tamē potio pro potus accipit Seneca de tranquillitate.Aliqñ vectatio/iterqz/et mutata regio vigorē dabūt oui cuiusqz/et liberalior potio.Cice.in Tusculanis.Quid quod ne mente quidē recte vti possimus/multo cibo et potione repleti.Et alibi.Tantū cibi q potionis adhibendū:vt reficiant vires/non opprimantur:

De Senes Veteres et Antiqui Ca.v.

Senes vocant quantū ad priuataz ip̄oz vitam:ꝙ vsqz ad senilem etatem vixerunt.Veteres quantū ad publicū tēpus:ꝙ alia etate vixerunt etiāsi ad seniū non puenerunt.Inde quidā iuniores fuerūt seniores veteribus,Antiqui vtriqz dicunť:sed magis veteres/q̄z senes:

De Defectus Culpa et defectio Ca.vj.

DEfectu medicoꝝ multi ꝑierūt. Plures tñ culpa medicoꝝ Is nāqꝫ defectu medici perit: cui medicus p̄sto non est. Culpa vero medici qui moriturus nō erat: nisi p̄sto sibi medic⁹ fuisset. Quā maiorē ꝑtez esse arbitror. Hoc ido dixi: ꝙ nōnulli ꝓ culpa medicoꝝ aiūt defectū Et vitia hominū/rerūqꝫ vocāt defectus: cū dicere deberēt vitia/vel culpas/vel mēdas vt mēda libri. Defectio plurimū a defectu dissētit: cū sit recessio/aut militū aut ciuitatis a dño/vel a supiore. Est eni deficere ⁊ desistere a ductu alteri⁹ recedere: ⁊ quasi rebellare Et defectio q̄si rebellio q̄ exēpla passim repiūtur

De Rumor et Fama Ca.vij.

RUmor/et fama idē sūt: quoꝝ alterū latinū. Alterū e greco ē Cice. in philipp. Improbissimis rumoribus dissipatis. Et nō longe post hoc. Triduo vel q̄triduo/tristis a Mutina fama manarat. Et statim p⁹ Famā istam fasciū dissipauerūt. Significat aūt ijs duobus noibus ꝑmo q̄dā in ꝓpl̄o sine certo autore/de re aliqua recenti siue bona/siue mala. Exemplū Rumoris de re bona ponam⁹ Liuij li.ij. Manat tota vrbe rumor. Fabios ad celos laudibus ferūt. Frequenter tñ fama etiā pro ꝑmone nō rei recentis/sed iā inueterate/et ꝓ opinione quadā. vt fama est Athenas iam plus annoꝝ. xx. milib⁹ fuisse ꝯditas. Et ꝓ laude ⁊ pro celebritate hois: vt fama Camilli/fama Scipionū/Metalloꝝ/Fabioꝝ. Et eorū quoqꝫ qui viuunt. vt fama mea/fama tua/fama illius: pro quo nō recte dixeris rumor:

De Murus paries et menia porta ⁊ ianua. Ca.viij.

MUrus/et paries quid differāt supuacuū erat admonere: nisi his tēporibus (vt sūt om̄ia deprauata) murus pro paries a plurib⁹ vsurpare: quanqꝫ et apud grecos eodē sono ꝓnūcietur. vtrūqꝫ distinctum tamē et lr̄is/et genere. Murus est vrbis lapideus ambitus: qui grece dicitur Paries vero domoꝝ grece Murus est etiā nō vrbis/sed vrbis tamē similiū: vt munitionū/castrorūqꝫ. Menia pro muris accipi solent: et pro edificijs ip̄ius vrbis. Porta murorū est/munitionūqꝫ atqꝫ castroꝝ. Janua parietis ac domorū:

De Gesta et Acta Ca.ix

GEsta et acta hoc differūt: q̄a illa sūt in administratiōe magistrat⁹ et in rebus maioribus. et ad rem.p. vel ad pl̄imos spectantibus. vt gesta Alexādri/gesta Pompeij/gesta Cesaris. Acta vero etiā reꝝ ꝑuataꝝ

et minoꝝ ac familiariū. Ut Ci. An in ꝯmentarijs/et Thyrographis/ac libellis se vno autore ꝓlatl.: ac ne ꝓlatl. quidē/sed tm̄mō dictis Acta Cesaris firma erūt: que ille in es incidit: in quo ꝓpli iussa ꝑpetuasq; leges eē voluit ꝓ nihilo habebunt? Equidē sic existimo: nihil tam esse in actis Cesarl. q̄ leges Cesaris. Quidā illd̄ eiusdē ita legūt in Salustiū. Q̄ si aut de mea vita/atq; actibus/huic ꝯuiciatori respōdero: inuidia gloriā ꝯsequet. Reor scribendū esse actis. Q̄ si scribi potest actibus (vt est apud Lucanū: licet ingētes obruperit actus) minus miror cur actus apostoloꝝ magis/q̄ acta dicamus. Idem tamē sunt actus/et actiones:

De Natalia Natalis et Natalitius Ca. x.

Natalia significāt quod natalis: qui est dies natalitius vtrunq; conuersū in substantm̄ ab adiectiuo hic ⁊ hec natalis ⁊ hoc natale Ut natalis hore tpe apud Quintl. in Gladiatore. Natales vero magis conditionē sanguinis/⁊ familie. Ut generosi natales/obscuri natales. Ut idem Quintl. in eadē declamatione Cuius vt interiecto mari non fortunā quisq̄ nosse/non natales/nō patrē poterat. Plinius ad Messiū. Nōnunq̄ cādidatus aut natales ꝯpetitoris/aut annos/aut etiaz mores arguebat. Hic pro ignobilitate accipitur: illic pro nobilitate:

De precepta et preceptiōes instituta et institutōes ¶ Ca. xi.

Precepta/et p̄ceptiones indifferēter vtimur ꝓ disciplina. Instituta et institutiones per dr̄am. Instituta eni sūt mores cōsilio/et ratione sūpti. Naz mores bonos/et malos dicimus/et in morē id est similitudinē: vt in morē leonis Mitis vt in morez stagni placideq; paludis inq̄t Virgl. Institutū aūt bonus mos. vt faciā meo instituto: licet institutū nōnunq̄ significet inceptū ꝓpositū ab instituto: qd̄ est incipio. Instituta v̄o (vt instituerā dicē) boni mores sūt ꝯsilio/⁊ rōe sūpti. Quintl. Nā is quanq̄ trienniū nutricibus dederit: tn̄ iam formari tū optimis institutis mentē infantiū iudicat Cur aūt ad lr̄as nō ꝑtineat etas: que ad mores iam ꝑtinet? Eandē rem appellans instituta/et mores. Apud Valeriuz maximū titulus est de institutis antiquis quasi de moribus antiquis. Institutiones sūt p̄ceptiones: q̄bus instituūtur: et docent̄ hoies: vt libri ab eod̄ Quintiliano/ac Lactantio/multisq; alijs autoribus inscripti de institutōne oratoria: siue alio nomie atq; materia:

De Aduocatus et Patronus Ca. xij.

Aduocatus/et patronus sic differūt: ꝙ illud generalius est nomen:

qz vt tñ significet eum/qui alterius causam agit. Siquidem quicunque adest alteri in causa officij gratia aduocatus appellatur/etiaz si nihil dicat neqz agat:sed qui tamē paratus sit defendere. Ut Terentius in Eunucho Tu abi/atqz hostiū obsera intus:dum ego huc transcurro ad forū. Volo ego hic adesse vobis aduocatus in turba hac. Et Cicero Cū in alijs mul/tis locis:tum pro Cecinna qui ad possidendū prediū contulit se cuz aduocatis:quorū presidio ab aduersarij iniuria tutus esset:qui et ipē venit cum aduocatis suis:sed armatis ad arcendū Cecinnā a predio. Patron⁹ aūt ꝓprie est/qui agit causā/sed accusati non accusantis. Quintilian⁹ Cuz accusatori satis sit plerūqz verum esse id/quod obiecerit/patronus neget/defendat/transferat. Accusator premeditata pleraqz domo affert. Patronus et inopinatis frequenter occurrit Accusator dat testem. Patronus ex eo r̄fellit. Ex quo colligitur accusatorē nūqz patronū esse. Verū quoniā nō oīs lis circa accusationē/q defensionē criminū versatur/vt in mutuis depositis locato/et cōducto similibusqz:ea re tā actor/qz defensor solet appellari patronus. Quippe cum vterqz non alterius oppugnande/sed sue defendende partis gratia dicat:vt idem. Nec immerito quidē quanqz in dicendo mediocres/hac tamē altercandi prestantia meruerūt nomē patronoꝝ. Patronus etiaz dicitur respectu liberti. Et nescio an hic ab illo:an ille ab hoc nominatus sit Utrunqz tamē a patre venit. Uterqz eni simile quidā patris habet Et vt dñs manumissione serui/liberat cuz a misera cōditione:ita aduocatus hominē obnoxiū potestati iudicū/et periculo litis opera sua liberat Propter quod clientē vocamus ipsum litigatorē:cuius causā agimus et eū/qui sectator est:et sub tutela alteri⁹/et pene famulus:qles sūt liberti in prōnos Et prōcinari tā ꝛbo/qz facto imbecilliorē ꝓtegē a q̄ fit prōciniū:

De Facies et Vultus Ca.xliij.

Facies magis ad corpus. Vultus magis ad animū refertur/atqz voluntatē:vnde descendit Naz volo supinū habebat vultū. Inde dicimus irato et mesto vultu:potius q̄ facie. Et contra lata aut lenga facie nō vultu:a quo oppositū est superficies. nō sane discrepans a suo simplici vt facies maris/facies terre:quasi superficies. Et facies homis quasi primū illud quod intuemur in homie. Est tamen aliqñ vbi vtroqz vti liceat:vt fedata facie/q fedato vultu/scissa facie/q scisso vultu Cōuersa facie/et ouerso vultu. Que exempla sunt plurima:

De Series et Ordo Ca.xliiij.

Series ab ordine in significatione differt. Nā ordo ē digestio:et in

ſuo loco cuiuſq; rei collocatio/veluti in acie ſit:vbi pedites/vbi ale equitū/vbi leuiter armati/vbi ſagittariꝰ/vbi fūdibulariꝰ/vbi ceteri ex vtilitate rei diſtribuūtur:vt in argumētatōne:vbi ponenda ſūt firmiſſima argumēta/vbi infirmiora/vbi mediocria. Unde in ciuitatibus/q Rhome pſertim ordines ſūt Ordo diſularis, ptorius/ſenatorius/equeſtris. Loco vt ordo quoq; p ipis hoibus accipiat illius ditionis. Cicō. In hoc ordine pro in ſenatu aut p eqtibus rhomanis frequētiſſime dixit. Joez q̄dā loco ait. Qui apd oēs ordines eſſz grōſus:id ē apd oim ordinū hoies. Series eſt rerū q̄daz otinuata pgreſſio:vt in ſerie orōis:id ē in otinuato otextu. Quintl. Quod nō niſi in otextu orōnis ſerieq; otingit. Virgl. Fortia facta patrum/ſeries longiſſima rerū. Per tot ducta viros antique ab origine gentis Statius. Longa retro ſeries:

De Decus et decor Ca.xv

Decus eſt illa(vt ſic dixerim)honorificētia ex bñ geſtis rebus. Uñ decora militie/laudes/honores honeſtamēta militi in bello opata Cuius otrariū eſt dedec' pprie ignominia quedā/aut ignominie genus/q infamis turpitudo. Unde dedecoro Cicero inqt de q̄dā. Magiſtatū ipſum dedecorabat.id ē turpificabat:q otumelia/atz ignominia afficiebat Trāſfertur etiā ad animū. Quippe decus p honeſto. Dedec' pro inhoneſto accipitur.vt idem. Sequeť decus/atq; honeſtatez. Quintl. Satis dedecoris/atq; flagicij caſtra ceperūt. Decor eſt quaſi pulcritudo quedā ex decentia rerū pſonarūq; in locis tpibus ſiue in agendo/ſiue in loquendo. Trāſferť quoq; ad virtutes:appellamus q; decorū/nō tam ipm honeſtū:q; qd hoibus et omuni opinioni honeſtū videť et pulcrū/et approbabile. Uñ verbū decoro media longa. Nam decoro media breuis a decus venit:

De Jocus et Ludus Ca.xvj.

Jocus/et ludus quid ſignificent tuz ex Cicerone de Oratore/tū ex Quitiliano de ridiculis pōt colligi:vt ſit iocus in verbo:ludus in facto. Sed vtrunq; tñ patitur exceptionē. Ut Juuenalis. Quotiēs voluit fortuna iocari. Videlicet nō de verbo intellexit:ſed de facto. Ouidi'. Hos ignara iocos tribuit natura puellis. Materia ludūt vberiore viri. Mille fac eſſe iocos:turpe eſt neſcire puellam Ludere.ludendo ſepe paratur amor. Jocos pro ludo q ipſe poſuit. Joca quoq; pro iocos nonnunq; legimus Cicero. ad Atticum. libro. xiiij. Itaq; ioca tua plena facetiaꝝ. E diuerſo ludus pro iocus Orati'. Prētēa ne ſic vt qui iocularia ridēs pcurrā. Quanq; ridentē dicē vez Quid vetat! vt pueris olim dāt truſcula blādi Doctores

elemēta velint vt discere p̄ma. Sz tñ amoto q̄ram⁹ seria ludo Hinc ludere pro iocari frequēter inuenit̄. Cice. de natura deoꝝ. Cū vēo deos nihil agē nihil curaē ɔfirmat. mēbrisqꝫ hūanis esse p̄ditos at eoꝝ mēbroꝝ nullū vsū hr̄e: ludere videt̄. Plini⁹ ad Valerianū. Cū alij diuū me: alij rapinis meis mee auaritie occursū per ludū acceptū dictitant. Plinius idē ad Fabiū Iustum Ludere me putas/serio peto Ludere dixit ꝓ iocari. ⁊ se nō ioco agere sed serio. Que duo ɔtraria esse Quintl. autor est/inq̄ens. Iocū vero accipimus/qđ est ɔtrariū serio. Idē in eodē loco inq̄t. Ludere nunq̄ꝫ velim⁹ Qđ nō tā pro eo: quod est iocari puto dixisse: q̄ꝫ ꝓ eo quod est scurriliter/et leuiter loqui: vel deludere alteꝝ/siue eludere Nā ɔposita a ludo ad v̄buꝫ q̄ꝫ orōemqꝫ ꝑtinent/nō modo ad actionē: vt in eodē opere Cice. Sed et vos ab illo irridemini/et ipsi vicissim illū eluditis. Ludere etiā dicit̄ v̄sibus scribere Sed nō fere: nisi in opusculis qualia sūt epigrāmata. Et hec opuscl̄a dicunt̄ ludus. Et hoc ita sentire sūmos autores annotaui. Alludere est/cuꝫ aliud dicim⁹/⁊ aliud latenter r̄ferre sētentiā. Vt Virgl. Actiaqꝫ Iliacis celebramus litora ludis Dū eni narrat ludos enee/alludit ad Augusti victoriā/qua ɔtra Antoniū in his locis potitus est. Ludus itē differt a lusu/siue lusione. Ludus eni tū ꝑiculū: tū spem sibi ꝓpositā habet. Lusus nihil preter merā voluptatē. Itaqꝫ qui pila: qui troco: qui tesseris: qui etiā q̄cunqꝫ genere taloꝝ delectationis gr̄a ludūt/lusū potius q̄ꝫ ludū exercent. Cice. Ex multis lusionibus nobis senibus talos relinquāt/et tesseras. De voluptate videlicꝫ senili locutus est: nō de spe lucri. Cuius spei causa pleriqꝫ ludūt. Ideoqꝫ ludū talariū dicim⁹/non lusū: ⁊ ludū alee: qui etiā lege prohibetur Quidā et hūc lusū vocant: vt Suetonius li. iiij. At ne ex lusu quidē alee cōpendiū spernens. Dicim⁹ etiā ludū scholā ip̄am: vbi et ꝑiculū ⁊ spes est: ⁊ certe labor atqꝫ vapulatio. Vt dionysius tyrānus regno eiectus/fact⁹ est ludi magister. Et Camillus ludi magr̄m discipulos hostib⁹ ꝓdentē eisdē pueris in vrbem cedendū vsqꝫ p̄buit. Est igit̄ ludus litterarius tū aliarum quarundā artiū/tū schola grāmatice: quā triuialē scientiā dicim⁹: ꝙ in triuijs et cōpitis docet̄. Hoc ideo admonui: ꝙ quidā imperiti triuialē scientiam appellāt grāmaticā/et rhetoricā/et dialecticā. Quadriuialē alias q̄tuor liberaliū artiū Lud⁹ igit̄ (sicut dicebam⁹) est aliaꝝ q̄ꝫ artiū sicut musice. vt apud Terentiū de Fidicina/que q̄tidie discebat in ludo. De grāmatice schola (vt mea fert opinio) magis q̄ꝫ rhetorice intellexit. Cice. de Oratoē cū inq̄t: hoc in ludo nō p̄cipit̄. faciles. n. cāe ad pueros deferunt̄. Et statim post. Hec ē in ludo causaꝝ fere formula Nā vt inq̄t Quintl. Rhetoēs suas ꝑtes omiserūt: et grāmatici alienas occupauer̄t. Siquidē grāmatici latini rhetoricā etiā docēt/qđ indicāt ip̄ius q̄ꝫ Cice. v̄ba/cū pueros nō iuuenes

nominat. Est et ludus armoꝝ: qui idē (vt sentio) gladiatorius dicitur: vbi discūt gladiatores. vt apud Quintl. De me diu pirate in carcere retentuz: quia diuitē illis ꝓmiserā patrē/in ludū vendiderūt/tanqꝫ decepti. Et iterū Et inter dedita nocte mancipia cōtentissimus tyro gladiator/vt nouissime ꝓderem calamitatis mee innocentiā/discebā quotidie scelus. Ludos tamē gladiatorios/frequētius qꝫ ludū dicim⁹: quotiens vnū plura/ve paria gladiatoꝝ ad spectaculū pugnatura ꝓducūtur. Que res munus gladiatorū appellat. quia populo tanqꝫ munus donatur. Et qui donat munerarius q qui familiā gladiatoꝝ habz: gladiatoresqꝫ domi in disciplina/et (vt dixi) in ludo exercet/ac postea vendit: lanista. Vocant aūt ludi gladiatoriī sic ludi Appollinares/ludi Circenses/ludi Seculares. Nā spectacula publica vtiqꝫ in honorē deoꝝ/ludos antiqui vocabāt: vt nō absurdū sit solennitatem in natali die sanctoꝝ/ꝑsertim cū apparatu illo/et pompa ludos vocari. Nā quo alio noie vocem⁹ illā spectaculi exhibitionē: qualis fit in multis ytalie ciuitatibus: et (vt audio) in mltis alīs ꝓincīs. Hec de ludo/q de ludis actenus. De lusu quoqꝫ aliqd afferat exemplū. Quintl. Nec me offendit lusus in pueris. est et hoc signum alacritatis. Et itez paulo post. Sunt etiā nōnulli acuendis pueroꝝ ingenīs nō inutiles lusus.

De Libertas et licentia Ca. xcij.

Libertas in loquēdo accipit in bonū/cū quis nō timide) qd seruile est) sed ingenue/et libere/hoc est vt liberū hoiem decet/loquitur Licentia vero in malū/quādo hac libertate abutitur vsqꝫ ad temeritatē et ꝓtracitatē. Inde Quintilianus. Que in alīs inquit libertas est: in alīs licētia vocatur. In agendo simili qꝫ mō: vt libere fecit/libere egit id est digne libero hoie. Cicēo sepe et de libere dictis/ac factis loquit. Et de licētia gladiatoꝝ queritur. Quintl. Porro/qui cōfessū defendit: nō absolutionē sceleris petit: sed licentiā. Terētius deteriores oēs sumus licentia. Est autem huius nomis significatio/impunita quedā facultas agendi quicqd velis: de facto loquor. Nā de verbo iā dixi: qd dubitationē nō habet. Idō hoc dico: quod videt vocari posse in dubiū de facto Siquidē Salust⁹ in Jugurtino ita ait. Rhomā legatos ire iubet/agendaꝝ rerū et quocunqꝫ mō ponendi/licentiā illis ꝓmittit. Qd nescio an in malū accipi debeat: quasi vt male: et cū damno atqꝫ dedecore regis possint ponere. Quale ē Quintiliani. An existimas hāc legatis peccādi dari licentiā: vt q̄cunqꝫ scelera in eo officio ꝓmiserint. cū his oībus hac vna lege decidant. An etiaz in bonum vt solent dicere iurisconsulti. Data est mihi licentia eundi/redeundiqꝫ qualiter etiā pleriqꝫ ecclesiastic oꝝ scriptoꝝ locuti sūt:

De Indulgentia et Venia Ca.xviij

Indulgentiã vulgo nũc accipiũt ꝑ venia: vt indulgentiã deus tibi tribuat: vel deus tibi indulgeat. Qđ quis neget dici nõ latine? Indulgere eni est dcedere: et (vt sic dicã) obsequẽter/delicateq; tribuere. Cui⁹ rei admoneri certe debuerant illo trito versu/nescio cuius/sed certe inter autores minutos latinissimi: et quo mille ãnis nemo carmẽ scripsit elegãtius Indulgere gule noli: que vẽtris amica est. Nunq̃d in gulã nequaq̃ miseri/cordes iubemur esse: anteq̃ peccauit? an ne omittem⁹: vt illa peccet: Quiti. Mollis illa educatio: quã indulgentiã vocam⁹/neruos oẽs et mẽtis/q̃ corporis frãgit. Nõ ergo indulgẽtia pro venia accipiẽda est. Est eni venia remissio culpe: vt idẽ. Peccaui/veniã peto. et errare hois est: et ignoscere pris Melius qui e cõtrario veniã ꝑ indulgẽtia capiũt Ut Virgl. ꝓmo eneidos Orãtes veniã: et templũ clamore petebãt. Et Cice. ꝑ Archia. Dabitis ñ hanc veniã id est indulgetis/dcedetisq; mihi hoc si forte peccauero. Nam apd hũc vir vnq̃ indulgentia repit Teren Da pater veniã. Sine te exorẽ Hec duo ꝑ vtroq; posuit id est da veniã/et sine: vt hoc etiã si im ꝓbum sit abs te impetrẽ Et cũ venia tua dixero: hoc est si q̃d erro/tñ cũ pace tua: q̃ (vt isti loquũtur) cũ licẽtia tua dixero. Frequẽter legim⁹/facio tibi potestatẽ eundi/q̃ redeũdi. Quẽ in modũ mallẽ ego dicere, q̃ do tibi licentiã. Porro dare potestatẽ/est plus q̃ facere potestatẽ. Est eni dare potestatẽ/rem alterius arbitrio omittere. Ex hoc veniã dare/admoneor: vt dicaz te penitere quod nõnunq̃ pro pudere/siue tedere accipitur: vt Liuius. li. ꝓmo. Nec me eor̃ sentẽtie esse penitet. Cice. de Senectute. Num igit si ad cẽtesimũ vixisz annũ/senectutis eũ sue penitẽt. Virgl. Nec te peniteat calamo triuisse labellum. quod qui exponũt pro parũ videat/mihi nõ ꝓbantur:

De Ambitio et ambitus Ca.xix.

Ambitio in animo est: ambitus in actu. Nam qui preter modũ cupit aut honores/aut laudẽ. ambitione peccat. Qui vero dilargit pecunia aut ꝑpo muneribus ludisq; blandit/aut ceteris artibus/que legitime nõ sũt/ad publicos honores tendit: ãbitũ omittit. Cui⁹ similis est quaz hodie simoniã vocãt/a simone mago: nisi q̃ hãc tñ in rebus sacris volũt esse Ambitus ab ambio venit: siue q̃ is qui nõ sue virtuti ofidit: non recte gra/ditur: sed per circuitũ/siue q̃ rhomani qui honores peterẽt: singulos circu/ibant/phensantes/roganteq; : vt se in suffragiis adiuuarẽt: siue q̃ qui pro adipiscendis honoribus soliciti sũt: cum rogant, exordio quodã longiore et verboruz circuitu vtuntur. Hec oñia: que ambitus facit: ambitio facere opellit. a qua ambicioſi dicũtur/nõ ab ambitu. Nõnunq̃ ãbitus ꝑ affectu

ambitionis accipiť apud Quintilia. siue pro specie quadã fauoris/q quasi captatione misericordie: vt si iuuenis innocẽtissimus iudices vti vellet ambitu tristiss me calamitatis/poterat allegare vobis amissam in oculis cogitationũ omniũ temeritatẽ. Ab hoc etiã ambitiosus dicť: vt apud eundem libro. vij. Non sum ambitiosus in malis nec lachrymaꝝ augere causas volo. Vtiqꝫ nãqꝫ essꝫ ratõ minuẽdi Ouidi⁹ libro. iij. de Põto. Sed tamẽ hoc factis adiunge ꝓbibus vnũ: Pro nostris/vt sis ambitiosa malis:

De Vicus et Suburbana Ca. xx

Vicus pars vrbis. Diuisa est eni vrbs in vicos/quasi in mẽbra minora: sic Suburra Carine/ Exquilie vici rhome (vt opinor) erãt. Nã regiones citra. xx fuerant: hodie qꝫ tm̃ tredecim seruãt noia. Vici aũt et olim/et nũc vltra mille. Extra vrbẽ vero frequentes ville/ac frequentes domus instar vici vrbani vicus vocanť: si modo suburbane nõ sint. Tunc nanqꝫ suburbana dicũtur plurali quidẽ numero. Nã singulari significatur ꝑdiũ in suburbanis vt suburbanũ meũ/et suburbana mea si plura sũt Quale est in sibus: vt fui in cumano in tusculano id est in fundo meo cumano/ et prędio meo tusculano Eramus in Formiano tuo: et in põpeiano Varronis id est in villa tua/et Varronis Cetey (vt ad rem redeamus) hic vicus pagan⁹ fere murl. căret. Nã si haberet muros: castelli nomẽ acciperet: qõ a castrũ descendit: quo significať locus muris munit⁹: et (vt Ꝟuius ait) vrbs. In plurali vero notũ est appellari locũ: in quo milites tẽtoria fixerũt Quanqꝫ varius mos est castrametandi Veteres solebant illa fossa/ vallo/ qꝫ circundare/et alĩs pro natura loci minutionib⁹. Oppidũ omis vrbs est ꝑter rhomã: que peculiari nomie vrbs vocari cepta: fecit vt cetere vrbes oppida vocarenť: ꝺa ipa oppidũ amplius nõ est. Vnde dicať vrbs q oppidum/cũ alĩ dixere tum parũ attinet de etymologia disputare. que plerũqꝫ fallax est/et in ꝓmis (nisi fideli fundamento nitatur) friuola. Vicinia autẽ non tã homies/qui eundẽ incolũt vicum significat: qꝫ qui ꝓpe domũ tuam habitant. Vicinitas aũt non homies sed ꝓpinquitatẽ ꝓxie quidẽ vicinorum: abusiue vero etiã ceterarũ rer. Mõnunqꝫ otinens pro otento: vt laudanda vel potius amanda vicinitas:

De Commentariũ Ca. xxi

Commentarij nomen quid significet. iij. declamationũ lib. Seneca declarat: cum dicit. Sine commentario nunqꝫ dixit: nec cõmentario contentus erat: in quo nude res ponũtur. Et Tice. in bruto. Mõ est oro sed capita rerum: et orationis cõmentariũ paulo plenius. Et Quintilian⁹

Plerũq; autẽ multa agentibus accidit: vt maxime necessaria/ ⁊ vtiq; initia scribant. cetera/ que domo afferunt: cogitatione complectant̃: subitis ex tẽpore occurrant. Quod fecisse M. Tulliũ suis cõmentarijs apparet. Sed ferũtur et aliorũ quoq;: et inuenti forte: vt eos dicturus quisq; composuerat Et in libros digesti/ ⁊ causaꝝ: que sunt acte a Seruio Sulpitio: cuius tres orõnes extant. Sz hi de quibus loquor ɔmentarij: ita sũt exacti/ vt ab ip̃o mihi i memoriã posteritatis videant̃ eẽ ɔpositi. Per hec Quintiliani v̄ba colligit̃: nõ modo id/ quod dicebã: simulq; in plurali hoc nomẽ esse genẽis masculini: cũ in singulari sit neutri: de quo mox etiã dicã: verũ etiã ɔmentarios idem esse: qđ libros. Qđ Cicero. ɔfirmat Tũ. iij. libro de finib⁹ dicẽs Tu ip̃e cum tantũ librorꝝ habeas: quos hic tandẽ requiris cõmentarios? quosdã inquã aristotelicos. Tũ. ij. de Oratore. Tres patris Bruti de iure ciuili libellos tribus legendos dedit. Et libro p̃mo. Forte euenit et cetera. Ac statim post. Ubi sũt hi fundi Brute: quos tibi pater publicis cõmentarijs ɔsignatos reliquit: Q̃ nisi puberẽ te iã haberet: quartũ librũ composuisset: et se in balneis locutũ cũ filio scriptũ reliquisset. Ecce eandẽ rem/ t̃bus vocabulis Cicero declarauit/ libellis/ libris/ cõmentarijs Quare ita sentio/ om̃es ɔmentarios libros esse: ꝫ nõ cõtinuo libros ɔmentarios. Nãq; vbi res sũt late/ diffuseq; explicate: vt nõ breuius q̃ꝫ poterant tractari/ libri tm̃ sũt/ nõ ɔmentarij. Unde Cesaris ɔmentarij. in q̃bus ad exequendã historiam alijs videt̃ subiecisse materiã: qui si fuerint singuli: cõmentariũ vel cõmentarius/ vel liber dicet̃. Liuius li. xlviij. Queri iussit ab eo/ et quez de his rebus ɔmentariũ a patre accepisset. Cũ respondisset accepisse se/ nihil p̃us. nec potius visũ est q̃ꝫ regis ip̃ius de singl̃is responsa accipe: librũ poposcerunt. Si pl̃es: p̃mus, et scđs ɔmẽtarius: nõ p̃mũ/ et scđm commentariũ: vt Hyrcius/ siue Oppius: qui accessionẽ adiecit Cesaris cõmentarijs ait: ꝓximus/ alter ve ɔmentarius/ nunq̃ꝫ ɔmentariũ Ita mihi ãnotasse in magnis autoribus videor. Quidã tñ aliter faciũt vtiq; in alia significatõe que est (vt sentio) expositio/ et interp̃tatio autorꝝ vtroq; genere ꝓmiscue vtentes: vt Au: Gelli⁹. Est adeo ꝓbi grãmatici ɔmentarius satis curiose fact⁹. Et iterũ: Nõnulli grãmatici: qui cõmentaria in Virgiliũ ɔposuerũt. Et iterũ Noster Thaurus in p̃mo cõmentariorꝝ: quos in Gorgiã Platonis cõposuit: scriptũ reliquit. Boetius. Quod in his ɔmentarijs diligenti⁹ expediuimus: qui a nobis in eiusdẽ Ciceronis topica scp̃ti sunt. Et iterꝝ. Quo autẽ mõ de his dialecticis locis disputet̃: in his ɔmentarijs quos in aristotelis topica a nobis translata ɔscp̃simus: expeditũ est. Quidã etiã talia hmõi opera commentũ vocauerunt: vt Nigidius/ Donatus. Priscianus/ alijq; nõnulli. Seruius ɔmentariũ/ ɔmentariosq; ꝓ homie accipere videtur cuz

Inquit in. vij. enei. Dixit quidā cōmentarius uera legendū. Et in Georgi/
cōz primo Superfluo mouent questionē ōmentarij

De Cenaculū et cenatio Ca. xxiij

Cenaculū locus ad cenandū in loco superiori Cenatio locꝰ ad ce/
nandū sed in imo potius. Juuenalis. q algentē rapiat cenatio solē
Verumtamē cenaculū non tam pro loco cenandi qz pro parte domus su/
periore accipiť que frequēter hospitibus ad habitandū locari solet: q totā
domū cōducere non possūt/et parte inferiore siue illa taberna, siue officina
sit: non hñt opus. Cuius rei ꝓferrē exempla/nisi abunde Varro sufficeret/
dicens: Ubi cenabāt cenaculū vocitabāt. Postqz in supiore parte cenitaē
ceperūt superiozis domus vniuersa cenacula dicta/postqz vbi cenabāt pla
facere ceperunt:

De Epule Epulū et dapes Ca. xxiiij

Epule sūt cibi ministerio hoim et in nostrū vsum cōparati. Epulum
solēniozes quedā epule: et ꝓpe publicū uniuersū in ꝓpatulo nūerosis
ciubus exhibitū siue in dedicationē templi alicuius: siue in honorē deoruz
vel in magnificētie ostentationē siue in funere magni alicuius viri Cui sile
est. qđ hoc tpe fit: cū publice pascimus paupes pſertim in mortibus ꝓin/
quoꝝ. Vel idem est pene: qđ parentare: si hieronymo credimus: qui ita. iij
libzo in hieremiā inquit Mos aūt q in gentibus ferre cibos: et p̄parare cō
uiuiū: quod greci vocant: et a nostris vulgo appellanť parentalia/
eo ꝙ parētibus ista celebrenť. Dapes volunt esse vel deoꝝ/vel nostras in
sacrificijs deoꝝ.

De Sementis et messis Ca. xxiiij

Sementis est satio/siue (vt sic dicā) seminatio. Liuius. Campani se/
mentē facere possēt. Mirozqz quare cū in alijs locis. apud hierony
plurimis: tum in geneseos ꝓncipio semētis ꝓ semine posītū est. Messis tū
ipa messio ē/tum seges iaz matura Cice. de Ora. Qualē sementē feceris ita
Cmetes

De Seges et Fruges Ca. xxv

Seges et fruges eoꝝ seminū/ex qbus conficitur panis nondū de/
messa. Nōnunqz otentū ꝓ otinente vsurpantes/ipam humū ad ac
cipienda semina subactā/segetē vocam⁹: vt Virgl. Illa seges demū votis
respondet auari Agricole: bis que solē/bis frigora sentit. Fruges ño quic
quid ex fructu terre in alimoniā vertimus. Liuius. Eam gentē tradit fama

dulcedine frugū:maxime vini/noua tū voluptate captā. Idē. Non arbore frugifēa/nō satl. in spem r̄lictis. Plini⁹ li.i.titulū dedit de arborib⁹ frugiferl.

De Malleolus et Sarmētū. Ca.xxvj.

Malleolus a sarmento sic distat:vt pars a toto. Est eni malleolus(vt placet Columelle)in modū mallei/rostra habens/aptus plāta/tioni. Quādo aūt arefacta sarmēta sūt/cū malleolis:igni reseruata:indiffe rēter vocant̄. Nā et Hanibalē legimus/sarmenta cornibus boum alligasse eaq; incendisse:vt hostes falleret. Et nonnullis ciuibus rhomanis:ꝙ do/mos haberēt/plenas malleoloꝝ ad capitolij vel vrbis incendia fraudi fuit

De arbor et Frutex Ca.xxvij

Arbor a frutice ita differt/vt frutex ab herba. Est eni frutex qui ad iustā magnitudinē arboris nō assurgit et statura similis est multis herbis:sed nō demorit̄/neq; arescit vt herba:sed pennis est. Inter frutices est soboles q̊z illa arboꝝ et plantula. Ab hac fruticari verbū/quasi fruti/cem renasci ex arbore. M. Tulli. ad Atticū. Excisa est eni arbor/non euulsa Itaq; q̄z fruticet̄/vides Nā illud:qd̄ sepe legim⁹ fruticari pylū translatū ē

De acinus bacca pomū et Nux Ca.xxviii

Acinos inter/et baccas. hoc interesse puto:ꝙ acini inter fructus mi nutiores arboꝝ/fruticū ve densius nascant̄. Bacce vēo dispersius et rarius. Inter acinos eni enumerant̄ vue/grana hedere grana sambuci/grana ebuli/grana mali punici. Addo etiā morū/et quicquid his est simile. Inter baccas vero ⁊ fructus lauri:fructus oliue/corniloti/quā fabā Syri/cam vocāt myrti/lentisci/similiūq;. Supra hec aūt poma dicunt̄/duntaxat q̄bus vescimur. Cerasū vero vel(vt Seruio placz)cerasiū/⁊ prunū/⁊ mes/pilū/poma nō acini neq; bacce noiant̄. Glans in numerū istoꝝ non venit. Siluestris eni ⁊ pastio porcoꝝ est Castanea inter nuces refert̄ Vñ Virgl. Castaneasq; nuces. sicut pinus/corilus siue a loco auellana/amigdalus iu/glās/et siqua sūt his sil̄ia:nō poma dicunt̄ ꝫ nuces. Nōnūq̄z acini ⁊ bacce indifferent̄ ponunt̄. Vt Virgl. Sanguineis ebuli baccis nimioq; rubentē

De crepitus strepitus Fremitus et stridor C.xxix.

Crepitus sonitus est violentus:et impulsu resultans. Vñ increpa/re est cū eruptione vocis/et immani sonitu rep̄hendere. Cymbala Tympanaq; crepitant. Vnde fit crepitaculū. Tube q̊z et cornua/similiaq; crepūt siue crepitant. Crepitus q̊z speciali vocabulo q̊d significet

malo me tacente minus notū esse. qz me dicente nimis. Strepitus fit ex corpozū tactu/siue collisione rerū/q multaz vocū in vnū ofusione: si modo nō sit immodicus. Tunc eni dicit fremitus: vt ex alto mari sonus fluctuū/et in populo murmur vocat etiā fremitus. Quin et indignantis/q exandescentis/q quasi humanā vocē pre ira cūdia immutātis: vox/oro qz: fremitus dicitur. Stridor est acrior/et qsi sibilans collisio. Strepit' tñ ꝑtie pedū ambulantiū/manuū qz aliqo ptractantiū sonus est. Appellat etiā fastus/q pompa diuitiarū: quasi a strepitu comitantiū. Ut apud. M. Fabiū. Hic cū me euocasses subito trepidū/totoqz fortune sue strepitu circumstetisset

De Officiū et Officia Ca. xxx:

Officiū est virtutis actio: qđ greci vocant καθηκον. Vel vt latius explicem pro loco/p tpe/pro rez dignitate/similibusqz. Inde illud qđ dicit a multis. In familia bene instituta omēs in officio sūt: id est omēs agūt quod debēt. Et missi sūt legatis obuiā ciues/officij gra. Et circumstabant Senatores Cesarem sedentē in aurea sella officij gra id est honoris gra quē legatis/Cesari ve exhibere debem'. Nihil eni tā nos decet: qz merenti vel honorē exhibere/vel opē ferre. Quo factū est etiā: vt officia signifi cent beneficia/siue obsequia. Ñ illud Ciceronis. Odiosū sane genus hominū est/officia exprobrātiū: que meminisse debet is/in quē collata sunt/nō cōmemorare/qui otulit. Et illud Quintiliani Duxit me similis etas/euicerit officia/cepit fides/amantē odisse nō potui. Magistratus qz officiū dicitur siue quia honoris causa factus est/siue opis populo ferende/siue qz ius suū cuiqz et quod cuiqz debetur/reddat. Cetere autē artes: que modo honeste sunt: suam actionez officiū vocant: vt officiū grāmatici est/officium medici/officium architecti:

De Histrio et Mimus Ca. xxi.

Histrio qui psonatus in scena tragedias agit/comedias qz voce et corpis gestu. Mimus qui vel intra/vel extra scenā gesticulationes quasdā exercet/imitatur qz mores hoim/ac naturas pīsertim obscene. Nam Mimoz scriptorū res: obscenos amores tractant. Primū Etrusco quodā homie tractū nomē esse. Titus Liuius ac Valerius maximus/autores sūt alterū e greco venit. Mimi tam homies qz poemata vocant

De Actor et auctor Ca. xxii.

Actor/et auctor ita differūt/p actor dicit oratorem: qui agit causam qui qz gestum vultus et corpis agit. Inde tū ipa pnūciatio/tum

oratio:que habetur/tū orō scpta/actio est appellata Itē comedus/et Tragedus id est histrio:qui agit gestus in scena:et quod huic generi simillimū est:qui agit Atellanas:et Mimus omis actor vocari pt. Et ptes comedie actus dicūtur. Nā Comicus/Tragicusqz poeta ipe est comediarū/tragediarūqz auctor. Auctor aūt est(vt sic dicā)factor. Nā factor in vsu nō est:nisi in quibusdā e greco translatis. Et illud quotidianū. Credo in vnū deū patrem omipotentē factorē celi et terre. grece est hoc ē poetā At nos poetas ceterosqz operū auctores vocamus. Et illum qui fecit aliquod op⁹:qui egit bellū:egit pacē/auctorē operis, auctorē belli/auctorē pacis dicimus/nunqz actorē. Quidaz originem eius e greco repetunt sed a latino quoqz vel facilius formari pōt/nisi q nullū latinū in or a supinis descendēs/est omunis generis/vt auctor. Nā cū est ab augeo(si mō vnqz repitur)auctor/et auctrix facit:vt Seruio placet super Virgiliū scribenti Idē sup donati artē:ita ait. Queritē auctor:vtz per se: an de verbo oriatur. Sed sciendū est:q a se nascit. Nā illō:quod est augeo nō nos deducat:q inde veniat:Aliud eni ē augere:aliud auctorē ee. Ego vero a Seruio nō omino dissentio/cū huius vocis non videat mihi origo esse/nec augeo nec et inauditū est/significatōnes illius hic et hec auctor esse. Nā nūqz aliud(quantū ego sentio)significat qz duo. Vnū quod dixi/et alterum qō est huic simile. Iboiem in quo est ius/ptās/et dignitas. Vnde auctoritas dicta est:vt apud Liuiū dicit. Decreuerunt eni:vt cū popul⁹ regē iussisset:id sic ratū esset:si patres auctores fierēt hoc est auctoritatē(vt aiūt)suā/et decretū interponerēt:ratū haberēt/atqz ratificarent siue oprobarēt. Et alibi. Maiores nostri nullā:ne puatā quidē: rē agere feminas sine auctore voluerunt/ in manu parentum esse fratrum/virorum. et auctores pupilli vocantur:In quorum administratione infirma etas/res qz eius sunt Ideoqz filios Regum pupillos sub auctoribus fuisse legimus Vnde Paulus iurisconsultus/etiāsi nō interrogatus tutor/auctor fiat:valz auctoritas eius:cū se pbare dicit:id/quod agitur. Hoc est eni auctorē fieri. Et Pomponius Et si pluribus datis tutorib⁹ vnius auctoritas sufficiat. tamē et si tutor auctoret. Quare auctores sentētie alicuiusqz cōsilij vocant hi quorū sententiā cōsiliū ve secuti sumus. Etiam duces militū/auctores vocabantur. Vnde auctorare. Liuius li. xlvi. Signo dato suo imps sas tabellas misit:et vero pignere/velut auctoratū sibi pditorē ratus ē: id est obligatū/et subiectū. Et Valerius maximus libro. ix. Auctorato socijs officio. Suetonius libro iij. De legendo vel auctorādo milite:ac legionuz et auxiliorū descriptione. Ex quo fit auctoramentū vel quasi obligationez/ netumqz:vel quasi stipendiū quodda/et preciū cuiusdaz milicie/ac pugne/

actionisq;:vt Quintilian⁹ Nec difficilē sane sub illo p̄sertim auctoramēto habuisset missionē.sed voluit gladiator viuere.Suetonius.Munus gladiatoriū dedit.rudiarijsq; quibusdā reuocatis auctoramēto centenū milium/ Cicero.Quorū ip̄a merces auctoramentū ꝑuitutis est.Seneca li.vij.epl'aꝝ Nullū sine auctoramēto malū est.auaritia pecuniā ꝓmittit/luxuria varias voluptates/ambitio purpurā/et plausum/et ex hoc potentiā/et quicq̄d potentia potest mercede te vicia solicitant. Deniq; auctor nihil habere commune cum augeo/neq; cū greco auctio probat.que vēditio quedaꝫ est in publico/ac celebri loco.Et hinc auctionari publice/et fere sub hasta vendere non ea que ad esum spectant:sed ea que ad supellectilē/atq; ad alios vsus/nec fere nisi que penes alium in vsu fuerūt.Differt igitur auctio ab auctu:quia diuersam originem sortita sunt.Auctus eniꝫ est incremētum ab augeo descendens/vt haustus ab haurio:

De Pupillus et Orphanus Ca.xxxiij.

Pupillus est:qui caret quidē patre:sed tantisper dū est in etate cui adhibetur tutor.Orphanus:qui caret patre presidioq; paterno:ꝛ qui sūmopere desiderat illius opem:cum sine eo male habeat. Grecū tamē nomē est/non sane a veteribus vsitatum:

De Triclinīū et Conclaue Ca.xxxiiij:

Triclinīū a tribus thoris/mensis ve appellatū est.Ibi eniꝫ comedebant p̄cipue in ꝯuiuiū accepti cum res ip̄a postularet tres thoros mensas ve extrui.Qui aūt huic ministerio p̄erat/architriclinū vocāt.Quintilianus quidē triclinīū vocat:qđ Cicēo ꝯclaue.Nā de eodē conuiuij loco: vbi Simonides artez memorie traditur inuenisse:ille sic ait. Vix eo limen egresso triclinīū illud supra ꝯuiuas corruit.Hic sic.Hoc interim spatio cōclaue illud dicit̄ concidisse.Est igit̄ triclinīū cōclaue distributoriū.Nam cōclaue generali⁹ est:qđ est etiā ꝑs quedā in penetralib⁹ remotior in qua vl viri colloqui:vel mulieres ꝯfabulari solent.Aulam aūt quod grecū est/nostri semper transferūt atriū.Nā aulam pro olla/Plauto vetustissimisq; dicēdum relinquamus:

De Penus et Commeatus Ca.xxxv.

Penu ea om̄ia ꝯtineri dicūtur:que ad victū ꝑtinēt:sed p̄uatū:si mōdomi reposita/ac recondita sūt.Nā locuꝫ vbi ista reponunt̄ Varrone teste penariū appellam⁹.Que vero ad victū publicū spectāt(sicut alio loco dixi)ꝯmeatus vocātur/sed ex paucioribus ꝯstat:vt sum⁹ diligētioēs

pro re priuata q̃ꝫ ꝓ publica fere. Nihil em̃ aliud ꝯtinet cõmeat⁹ q̃ꝫ anno/nam: et quicquid annone vicem habere potest. Quanq̃ꝫ (vt iterꝫ dixi) pri/uatoꝝ etiã ꝯmeat⁹ ẽ: nec annona tm̃ frumẽtaria Cicerone dicente. li ij. de diuinatione. aut si Epicuri de voluptate liber rosus esset: putarez annonã in macello cariorem fore. Nescio tamen an macellum non tm̃ pro loco vbi caro venditur, accipiatur: sed vbi et annona

De Ceruix Jugulus et Collum Capitulum xxxvi

Ceruix est posterior colli ꝑs: vñ origo est om̃ib⁹ neruis. Jugul⁹ an terior: vñ vox halitusq̃ꝫ ꝓcedit. Collũ om̃es partes in solidũ ꝯple ctit̃. Et qm̃ nerui: qui corp⁹ erectũ rigidũq̃ꝫ faciũt: in ceruice sũt col locati/dicim⁹ hominẽ dure ceruicis/quasi indomabilẽ more ferociũ boum: vel qui ceruice erecta et rigida est: contumaciã quandã et rigorem mentis pre se fert: tanq̃ꝫ nemini caput inclinare velit/tali nomine vocat̃ quasi duri capitis/dureq̃ꝫ mentis. Ceruices etiã dicim⁹ pro ceruicẽ Jmo in singulari numero neminẽ ante Hortensiũ dixisse. Quintilian⁹ est auctor. Similit̃ qm̃ in iugulo mortifera statim plaga est p̃ ceteris membris: eadẽq̃ꝫ pars cor/poris vulneri obnoxia: ad quã mucro inter ip̃a arma facile subit: a veteri/bus dicebat̃: petere iugulũ/ferire iugulũ: ꝓ eo quod est petere mortẽ/infer re mortẽ. Quintl. Initur⁹q̃ꝫ Forensiũ certaminũ pugnaz/iam in schola/vi ctoriã spectat/et iugulũ petere/et ferire vitalia/aut tueri sciat. Cicl. in Ver rinis. Sua ꝯfessione inducat̃ ac iugulet̃ necesse est

De Sinus et Gremium Ca. xxxvij.

Sinus est intra pectoris brachioꝝq̃ꝫ ꝯplexũ. Vñ sinus vestiũ qua les erant tunice romanoꝝ/et modo quorundã religiosoꝝ sup̃ cin cturã. laxitas illa vestis: q̃ cingulũ operit. Litora q̃ꝫ curua ꝛ quasi brachijs mare amplectentia: sin⁹ vocam⁹: Gremiũ est intra ꝯplexũ femorũ feminũ ve/in quo ꝯplexu mulieres ꝯcipe solent. Et ꝑ translationẽ gremiũ terre appellam⁹: cũ semen suscipit/ꝯceptũq̃ꝫ retinet: quasi viuentẽ fetum po stea paritura. Quare cũ allactant̃ infantes ad sinũ admouent̃. Pueri vero iam facti a sedentib⁹ matrib⁹/vtiq̃ꝫ cũ illis blandiunt̃ ad gremiũ excipi so/lent: vt Virgl. de cupidine sub imagine pueri Ascanij. Heret et interdũ gre mio fouet inscia Dido. Quinetiã matres/nutrices ve. cũ sup̃ genua collo/cant infantẽ aut extremis vestib⁹ repositum et ad vteꝝ vsq̃ꝫ sublatũ gestãt in gremio magis q̃ꝫ in sinu tenere aut gestare dicunt̃. vt idem de eodẽ. Et fotũ gremio dea tollit in altos italie lucos

de Soci⁹ Comes Cõmilito et Sodalis Ca: xxxviii

Socius socio dicit̃: comes comiti raro dicit̃. Nanq̃ socius est par: Comes vero minor: quippe qui sequit̃: et ducẽ habet. vt Cic. Non comitẽ se inquit sed ducẽ se prebuit. Et alibi. Neq̃ em̃ p̃nceps tunc ad salutẽ esse potuissem: si esse alij comites noluissent. Ideoq̃ duces in bello quotiens comites alloquũtur: ꝯciliande beniuolentie gratia/nõ fere appellant comites/sed socios: ꝯmunicantes quodãmodo ip̃oꝝ dignitatem cũ illis: vt e diuerso cũ eosdẽ ꝯmilitones vocant/ꝯmunicãtes eoꝝ ꝯditionẽ ac sortẽ se cũ ip̃is. Neq̃ em̃ dux ꝯmilito ẽ militũ: sed milites inter se cõmilitones: vt apud Virgl. Eneas comites suos ꝯsolãs ait. O socij. Et auctor ip̃e sua p̃sona loquens de Achamenide inq̃t. Comes infelicis Vlixi. Et iteꝝ. Vno graditur comitat' Achate. Neq̃ recte dixeris de Vlixe et Enea hũc esse comitẽ Achate: illũ comitẽ Achamenidis Idẽ tñ ait. Arma deosq̃ parãt comites. Et iteꝝ. Sacra deosq̃ tibi ꝯmendat Troia penates: hos cape fatoꝝ comites. Nunq̃d dij erãt comites grecoꝝ atq̃ Enee an duces? Certe dij penates comites erãt ꝯfessione/tũ Enee/tum ip̃oꝝ q̃z deoꝝ. Nã li. p̃mo Eneas ait. Victos q̃ ex hoste penates Classe veho mecũ. Et in tertio: dij aiũt. Nos te Dardania incẽsa/tuaq̃ arma secuti Nos tumidũ sub te p̃mensi classib' equor/sub te. i. te duce/et te secuti sum'. i. tui comites fuim'. Idẽ q̃z de grecis dicendũ est: et de eoꝝ dijs. Idẽ etiã de Sibylla et Enea: quãq̃ modo hic/mõ illa dux erat aut comes. tñ qꝛ seq̃bat̃ Enee voluntatẽ Sibilla: et quasi ministrã se p̃bebat: comes erat. Quia vero ducebat p̃monstrans iter ⁊ declarans ea q̃ ille ignorabat: dux eadẽ d̃r Tãetsi aliqñ comitẽ ꝓ socio dicim': vt Cicero in rhetoricis de illo viatore qui cũ ante lucẽ surrexisset: comitẽ inq̃t suũ inclamauit semel/et sepi': cũ de eodẽ antea dixisset In itinere quidẽ ꝓficiscentẽ ad mercatũ quendã et secũ aliquantũ numorũ ferentẽ est comitat' id ẽ secut'. Quare peccauit tũ Priscian' ad Julianũ scribens. tibi ergo hoc op' deuoueo om̃is eloquẽtie presul vt mihi (quantũcunq̃ deus annuerit) suscepti laboris gloriã te comite quasi sole quodã dilucidius crescat. Quid magis absurdũ/q̃z quez dicas tuũ solẽ: eundẽ appellare comitẽ tuũ? hoc ip̃o ꝙ sol ẽ Tũ ille (parco nomini sacrosancti viri) q̃ dixit ebrietas est comes libidinis et intẽperãtie: sup̃bia comes odij: diuitie sũt comites sup̃bie. Nã poti' dicendũ erat. libido et intẽperantia comes est ebrietatis. Sequit̃ em̃ libido et intẽperãtia: ebrietas antecedit Odiũ comes sup̃bie est: sup̃bia comes diuitiarũ. Cicero. Est gloria comes virtutis. Gloria em̃ sequit̃ honestatẽ sicut vmbra corp'. In eodẽ opere nup̃ a quodã p̃docto viro illud iracundiã laudant comitẽ fortitudinis esse dicũt/emendatũ sic erat. comitẽ fortitudinis vt scirem' verum esse q̃d ait Quintl. dũ librariorũ inscitiã insectari volunt: suam confitẽtur.

Idem Cicero alio loco. Cupiditas dicendi pacis est comes otiiq; socia. Siquidē pacem sequit dicendi cupiditas. Quid ergo si hec comes est/ illa dux erit? dicemus q3/ pax est dux cupiditatis vincendi. et ebrietas est dux libidinis et intemperantie. Non est hic sermo quidem visitatus sed poti9 per alia verba/ quoz tria nūc in mentē veniūt. magister magistra ve/ mater parens ve/ materies materia ve. vt ebrietas magistra est libidinis et intemperantie. Superbia est mater odij. Tuntie sunt materia supbie Quib9 tribus sepe fere indifferenter vti possum9. In psonis vero magis ouenit dux: aut in his reb9 que psonis sunt simles qualis est fortuna que dea fingit. Cicero nō semel dixit fortunā nō ducē: sed comitē fuisse quibusdā imperatori/ bus. Est preterea (vt eo redeā vnde ego egressus sū) alia differentia inter comitē et sociū: q9 comes est q̄ vtcūq; sequit alteri9 ductū. Socius plerūq; in negocijs serijsq; reb9 et fortune arbitrio subiectis: vt Cesar in cōmentarijs. Itaq; Androscenes pretor italie cū se victorie Pompeij comitem esse mallet: q3 sociū Cesaris. in rebus aduersis omnē ex agris multitudinē seruoz ac liberoz in oppidū coegit. Ex huiusmodi differentia aptior est inter sociū et sodalē. Est em̄ ꝓprie sodalis in reb9 leuioz ib9 ac sepe voluptuosis. Quintl. Quo tandē patereris animo: si delicat9 adolescēs presertim splēdidis opib9 vel ex etate mozes vel ex fortuna traxisset: et tēpestiua ouiuia et puigiles iocos aduocata sodaliū turba: solutus atq; affluens ageret? M. Tul. Epulabar modice cū sodalib9. Sodalitates em̄ me questore sunt institute. Idem alibi. Ego Plantiū laterensis et ipm gratiosū dico et habuisse in petitiōe multos cupidos sui gratiosos quos tu si sodales vocas officiosam amiciciā nomine inquinas vitioso. Caius autē sodales inquit sunt qui eiusdem sunt collegij quos greci vocant. A quo nō sane discordat apud M. Tullū Anthon9 qui Norbanū questorē suum appellat sodalē. Comis ē benign9 homo et facil q̄ alijs nō grauate inseruit

De Pompa et Spectaculum Ca. xxxix.

Pompa omnis spectaculū est sed nō contra Pompa quidē in ꝓspe ris ē et in aduersis: qualis ē in triumpho et in funere: quasi quidā solennis apparat9 et ostentatio. Cicero. Sed iam e pompa in veram aciē descendam9 Virgl. Ad delubra iuuat solennes ducere pompas Quintili. Quid em̄ si respondere iubeas orbitatē cur in exequias totos egerat census: quid sibi velit ille funebriū longus ordo pomparū? Spectaculū vero est nunc illud q̄ spectat: vt Nocte pluit tota redeunt spectacula mane. Nunc ipa spectatio: vt O acerbum spectaculū. Nunc locus: vnde spectat: vt Sedebat in spectaculis: et de spectaculis excitatus est

De Senecta et senectus. iuuenta et iuuent⁹ Ca xl

Senecta est senilis etas Juuenta aũt iuuenilis. Et (vt quibusdã placz dea ipa melioris etatis et iuuẽtutis Dt senect⁹ idẽ est qđ senecta Juuent⁹ vero etiã frequẽtia iuuenũ nõ solũ etas Seniũ q̃z p senectute accipit

De Continentia et abstinentia Capitulum. xli

Continentia ab abstinentia ita differt: p abstinentia iustitia est Cõtinentia vero illa que inter virtutes quarta numerat: que eadẽ dicit tẽperãtia et modestia Est em̃ hec cũ a voluptatib⁹ nos otinem⁹ Abstinentia cũ abstinemus ab alienis nulli vim inferentes/nihil cuipiã eripientes. Cicero. Si in vna voluptate otinuerit: in alia se effuderit Rursus Quod beneficiũ ẽ: qđ te abstinueris a nefario scelere Nõnũq̃z tm̃ indifferẽter: vt apud Valeriũ maximũ titulus est de abstinentia et continentia vbi exempla ista virtutũ p̃miscua sunt. Ut tamen sentio cõtinentie dare poteris nomen abstinentie potius q̃z e diuerso. Illud em̃ specialius videtur: hoc generalius: quẽadmodũ temperantia putatur sub iustitia esse vel ab ea non posse separari. Illa vero sine hac frequenter est. Quare recte continentia vocatur abstinentia

De Pecus pecudis. et pecus pecoris Ca. xlii

Pecus pecudis et pec⁹ pecoris p̃re nihil differunt Significat em̃ hoc nomie animal: qđ sub imperio hominũ ex pabulo terre pascitur vt bos: qui taurũ vaccãq̃z oph̃endit p̃ter suũ p̃riũ significatũ Equus caballus ve. Qui asinariã potius operã exercet asin⁹: nõ aũt onager nec lasiõ. Mulus qui p̃re generatus est ex asino et equa. Nã hinnul⁹ dicit qui patre equo/matre asina genit⁹ est: quẽ quidã burdonẽ nominant Camel⁹ q̃z nõ tm̃ pascit sub mgr̃o: vez in quibusdã locis inter armenta. Et eius significatio nõ modo ad marẽ feminãq̃z ptinet: vt passer aquila: sed cũ genere femineo nõnunq̃z iungi inuenit: vt camelos fetas. quale est bos: vt apud Virgl. Ille meas errare boues vt cernis et ip̃m Ludere que vellem: et cetera Quod ideo min⁹ mirz est p lupus etiã apud Varronẽ et Enniũ et Fabium pictorẽ in genere feminino reperit siue hic lupus lupam quoq̃z significet. Huic simile est bubalus. Ceterũ et ipi cameli et cetera que enumeraui armenta faciunt: licet quidaz velint tm̃ esse boũ: quasi ab arando aramenta dicta. Deinde sublata tertia littera armenta. Preterea ouis quemarem feminãq̃z significat. Capra cũ qua caper siue hirc⁹. Porcus cũ quo porca intelligit. Iñ fiũt greges: vt grex ouiũ: grex capraz: grex por

coꝝ. Ouidius metamorphoseon. iiij. Mille greges illi totidē q̄ armenta ꝑ herbas Pascebant Virgl. iij. georgl. Hec satis armentis supat ꝑs altera cure. Lanigeros agitare greges hirtasq̄ capellas Idē tñ de ceruis ꝑmo eneidos dixit Hos tota armenta sequūtur Ut min⁹ mirandū sit: si de bobus gregē dixerit Aut aliquā in magno sequit̄ grege. tñ ad distinctionez adiunxit magno: sicut Orati⁹ adiecit mugientiū in epodis. Aut in reducta valle mugientiū ꝓspectat errātes greges quasi grex sit generali⁹ nomen: armentū vero speciali⁹: et illud sine apposito de pecorib⁹ minutis intelligatur: cū apposito possit etiā ad maiora trāsferri. vt Cicl. in phili. Fudit apothecas cecidit greges armētoꝝ Hec omīa pecudes ꝛ pecora dixeris: q̄ꝝ exempla tot sūt quotiens hoc vocabulū reperim⁹. Veꝝtñ pecus pecoris nōnunq̄ repit̄ ꝓ multitudine pecoꝝ siue pecudū: sed gregaliū potius q̄ armentaliū: vt Virgili⁹. Dic mihi dameta cuium pecus an Melibei? infelix o semper ouis pecus Et alibi Caprigenū q̄ pecus nullo custode per herbam Ouidius metamor/libro xiij. Hoc pecus omne meū est multe stabulantur in antris: Multas silua tegit multe quoq̄ vallibus errant. Nec si forte roges possum tibi dicere quot sunt Pauperis est numerare pecus: de laudibus harū Nil mihi credideris: presens potes ipa videre Ut vix circuerant distentum cruribus vber. Sunt fetura minor tepidis in ouilib⁹ agni. Sunt quoq̄ par etas alijs in ouilibus hedi. Cur dixit multe et haꝝ cum nullum genus antea nominasset nisi ꝙ intellexit oues et capras quas postea nominat. Cicero in Verrem. Nominat iste seruū quē magistrū pecoris esse diceret Virgili⁹ tamen georgicoꝝ. iij. ait. Pascitur: itq̄ pecus: longa in deserta sine vllis Hospitijs. tm̄ cāpo iacet omnia secum Armentarius afer agit. Armentarium pecus dixit. Nōnunq̄ pecus pecoris significat ouem: nec solum vulgo vbi hec animalia pecora dicuntur: verum etiam apud graues oratores quorum est Plinius qui libro viij. inquit. Est in hispania sed maxime corsica non absimile pecori genus Musmoniū. caprino villo q̄ pecoris velleri propius. quorum e genere et ouibus natos prisci vmbros vocauerunt infirmissimum pecori caput. Et nō longo post Suis fetus sacrificio die quinto purus est/pecoris die sexto/ boum tricesimo. Quintilianus. Cur in vsum vestium sepe pecori lane detrahuntur Preter pecudes autem cetere quadrupedes fere sunt: licet proprie videantur fere dici que feritatē habent: vt leones/vrsi/pardi/lupi/vulpes. Haꝝ quecunq̄ mansuefacte sūt: cicures vocant̄: qualis canis: qui nec pec⁹ nec fera est: licet sit natura ipa non tm̄ fera sed etiā ferus: qualis elephas siue qd̄ vsitati⁹ est elephant⁹ ad bella domit⁹: Alioquin fera natura: de quo noie

idem: qđ de camelo fortasse dici pōt: ꝙ et ꝯmunis generis sit: et armentū faciat Quidā suem domesticū tm̄ cicurim vocāt: ego poti⁹ aprū dixerim: q̄ ex fero cicuris est fact⁹. Nec aprū modo/ ꝫ etiā onagꝝ/ ceruū capreolum/ damā/ capreā/ leonē q̄ꝫ Deniqꝫ quicq̄d cicurari p̄t. Cicurare em̄ (vt Varro ait) est mansuefacere Q. đ em̄ a fero discretum est: id đr cicur: et ideo dictū cicur ingeniū obtineo. i. mansuetū Innatū a cicro circur videt̄ Cicrum dicebāt mēbranā tenuē q̄ est in malo punico discrimē. hec Varronis ꝟba ꝯfirmat Cicl. vbi ait Nā alie st̄ fere: alie cicures: alie natātes: alie volucres

De collis. cliuus. iugū et ꝓmontoriū Ca. xliij

Collis est (vt ita dicaꝫ) monticulus siue ꝑ se et a monte sepat⁹: siue pars montis Jugū (vt etiā ita dicā) ip̄a arduitas montis et ꝓcliuis ac ꝓna supinitas Cui similis est in colle cliu⁹: tn̄ mollis magis et clemens: vt cliu⁹ capitolin⁹: Cliu⁹ qui ducit ad ianiculū Cliuus montis Auentini: quos om̄es scim⁹ esse in vrbe roma colles Vn̄ quidā vocant eā vrbem septicollē et antiq̄tus fiebāt festa q̄daꝫ septimontalia Liui⁹ Itaqꝫ cū ꝑ Cassilinū euadere nō posset: petendūqꝫ mōtes et iugū Caligule superandū Et alibi Quantū in altitudinē egrediebant̄ magis/ magisqꝫ silue/ stria et pleraqꝫ inuia loca excipiebāt Vt vero iugis appropinquabāt (qđ rarū in alijs locis essꝫ) adeo om̄ia ꝯtecta nebula: vt haud secus q̄ꝫ noctur no itinere impedirent̄ Promontoriū locus est in mare ꝓminēs: vt Plini⁹ li. xxxvi. Promontoria aperiunt̄ mari: et reꝝ natura agit̄ in planū Liui⁹ li. xxxiij. Aut aperientib⁹ classem ꝓmontorijs Idem. xlv. Adiunctaqꝫ insula Euboea et excurrente in altū velut ꝓmontorio attica terra sita

De Officina et Taberna Capitulum. xliiij:

Officina est vbi opera fiunt Taberna vbi opa ip̄a cetereqꝫ merces venditant̄ Officina est statuarij/ fusoris/ flatoris/ celatoris/ excussoris/ vitriarij/ pictoris/ sutoris/ fabri: qui multiplex est: Lignari⁹ et ꝫ non vnius generis Ferrarius/ nec hic simplex Lapidari⁹ qui et ip̄e in multas diuidit̄ species Taberna vocat̄ vinaria/ lanaria/ olearia et mille huiusmodi Vnde opifices et tabernarij vocant̄ Cicero ꝓ Lutio Flacco Opifices et tabernarios atqꝫ illam omnē fecem ciuitatū quid est negocij concitare Nec negauerim aliqn̄ vnū eundēqꝫ locū officinā et tabernaꝫ esse vt sutrina: in qua calcei et fiunt et venduntur Quedam igit̄ artificia (quanq̄ꝫ sola artificia sunt opificum/ cetera questus et opere dicuntur) Sed quedā huiusmodi semper habent suū nomen: vt hec ip̄a sutrina sutoris: et lignarij ꝓprie fabrica Aurificis aurificina Cauponis caupona: tamen et eā que

vinū venditat: cauponā vocam⁹. Quidā malunt dicere cauponā ꝓ loco. Argentarij argentaria/quod nomen quidem pro artificio: et argentariū ꝓ artifice(qui idem est aurifex)accipiunt.atq; ita est in Hieremia Titus aūt Liuius Cicero Quintilian⁹: ceteraq; omīs antiquitas ꝓ his accipit: qui campsores vulgo dicunt:nō illos dico minutos qui numularij ⁊ mensarij a nobis:colibyste a grecis dicunt.qui ijdez trapezite vocari possent Nam et colybiste trapezetas habent. Sed Plautus in gurgulione trapezetam et argentarium pro eodem accipit

De Auis et Volucris Ca.xlv

Auis est q̄ oua ponit vel parit:pennisq; est predita:p̄ter vnū vespertilionē qui vtroq; caret.Quatuor em̄ pedes habet et semimus est Volucris est quecūq; volat:nec auis solum:sed ille bestiole q̄z minutiores:vt apes:vespa:culex:taban⁹:locusta:cicada.Siquidē Quintl.apes volucres vocat.Et Plini⁹ nō semel hoc significat.Vñ et cupido volucer dicit

De Indoles Ca.xlvi

Indoles nō est solum in pueris et adolescentib⁹ significatio future virtutis:vt apud Quintilianū In primis annis laudaret indoles Cicero:vt em̄ adolescentib⁹ bona indole preditis sapientes senes delectant.Et Valerius titulū de indole fecit/non tm̄ puerorū adolescentiumq; exempla repetens:sed etiā in viris et quidem presentis virtutis:vt idem Cicero de officijs.In quibus est virtutis indoles cōmouent. Idem pro Celio. Siquis iudices hoc robore animi atq; hac indole virtutis ac cōtinentie fuit Liuius de Lauinia iam matre:et post mortem Enee res administrante inquit.Tanta in ea virtutis indoles fuit Lucanus. Indole si dignum latia si sanguine prisco Robur inest animis Indole quasi generositate quadam virtutis atq; animi Liuius ad malam quoq; partem et ad muta atq; inanimata transfert loquens de Hannibale sic. Cum hac indole virtutum ac vitiorum:triennio sub Astrubale imperatore meruit Et alibi Sicut in frugibus pecudibusq; non tm̄ semina ad seruandam indolem valent quantum terre proprietas celiq; sub quo alūtur:generosius in sua quicquid sede gignitur:insitum aliene terre in id quod alitur natura vertēte se degenerat:

De Contio Ca.xlvii.

Contio est populi multitudo ꝯgregata:vel ex magistratus iussu: vel ex publici sacerdotis:vel interdum sua auctoritate:et sponte propria

ad audiendū oratorem cōcionantē in bonū publicū: cuius etiā oratio vocatur concio. In prioze significato est grece quā nos pro latina voce habemus. Multiqz ecclesiam nescio quo iure edes sacras appellant: cum cetum hominū (vt dixi) significet: non loca

De Leges et Jura Ca. xlviii

Leges iuraqz scriptū sepe inuenim⁹. Ex quo dat intelligi aliud esse leges aliud iura Sūt igit leges aut pncipis aut liberi populi: q̄ a rege condunt/alteri⁹ osensū nō req̄runt/que ad ppm ferunt: que qz sine eius iussu fere rate nō sūt. Quia rogari id est interrogari de his pp̄s solet: rogationes etiā dicunt Jura aūt magis generalia sūt Siquidē et ius gentiū ē et ius ciuile Nā ius naturale dicere: qđ natura oīa aialia docuit: ridiculū est Appetitū coeundi atqz adeo nocendi imbecilliozi animali/spoliandi. occidendi q̄s ius esse dixerit? Ideoqz. M. Tulli⁹ in libr. officioz de iure naturali silentiū egit/inter solos hoies ius esse significās Itaqz gentiū esse vel ciuile Jn rhetoricis tñ ius naturale statuit: sed q̄ in hoies tm̄modo cadat Cui⁹ species sex esse voluit/religionē/pietatē/gratz/vindicationē. obseruantiā/veritatē Sed hec hacten⁹ Jus ciuile dicim⁹ tā leges: qz plebiscita: senatuscōsulta: decreta pncipū: responsa prudentū Qđ vltimū velut interpretatio est supioz/qđ qui pfitent iuriscōsulti nominant Qui vero legē fert ad pp̄m/fere orator est: aut presidio oratoris indigens: vt appareat quanto prestantioz orator est: qz iuriscōsult⁹: cū hic sit quasi illi⁹ scriba aut ille preceptoz. hic pedagog⁹: ille dux. hic ducis legat⁹ atqz assecla Quid dicaz de iurisperitis hoc p̄sertim tpe: qui cū maximo ab illis osultis interuallo distent: se īratoz arcem tenere arbitrant? Quoz quanta sit cruditio vel hinc colligi dictura pōt: q̄ quotiens Pauli. Ulpiani alioz ve testimoniū assumunt: legē nouā nomināt cū longe aliud sit legem esse/et habere vim legis (quodqz deformi⁹ est) vnā legē in plures leges partiunt: verbi causa Ad legē aquiliā/quotiens Scevola/quotiens Papinian⁹: alius ve quis loquitur: etiāsi bina verba/et quidē a supioribus dependentia: totiens nouā legē appellant: nō ab Aquilo legislatoze vnā legem: sed ab infinitis interpretibus legū infinitas leges esse iudicātes Etiā titulū de verboz significatione legem/imo leges appellant Quo quid absurdius?

De Aceru⁹ strues strages et sarcina Ca: xlix

Aceruus minutarū ppie rerū congeries est: vt frumēti: vt leguminis: vt salis. Interdū aliquāto etiā maioz: vt aceruus scutoz. Apud Virgiliū Et fere generale ad omnia est. Strues autē ppie lignoz̄ Strages

vero cadauerũ interfectoꝝ vno in loco/ac ꝑtie iacentiũ multitudo: siue humanoꝝ/siue mutoꝝũ. Sarcina vtensiliũ/et eoꝝũ: que ad cultũ/ad ornatuz/et ad ceterũ vsum ꝓtinent (vt sic dicam) fascis: quẽ quis in itinere faciendo ꝯportare possit. Siquidẽ milites cũ castra mouere volũt: sarcinulas colligẽ dicũtur. Et qui in aliã domũ immigrant: sarcinas suas ꝯponere. Res eniz nostras domi cistis capsisqz cõpositas/sarcinas vocamus: vt apũ Quintl. Jacent relicte sine herede sarcine:

De Ministeriũ et Mysteriũ Ca:l.

Ministeriũ ministri opa est ꝑtie: sed ꝓ omni opatione quoqz accipitur: vt de rege Latino Virgili⁹ Mestusqz refugit/feda ministeria. Mysteriũ vẽ grecũ est arcana quedã res/et ꝑtie diuinis viris sacerdotibus qz tm̃m̃õ ognita. Illud ꝑus in numero plurali solz accipi ꝓ ministris: sicut seruitia ꝓ seruis. Naz ꝑuiciũ/aut seruitus ip̃a/aut ꝑuitutis actio est: vt Dauus apud Terentiũ. Ego pamphile hoc tibi ꝑ seruitio debeo: conari manib⁹ et pedibus/noctesqz et dies capitis piculũ adire: dũ prosim tibi. Afferamus etiã in alijs exẽpla. Salusti⁹ Interea seruitia repudiabat: quoꝝ in initio ad eũ magne copie ocurrerant: ꝙa opibus coniurationis fretus/simul alienũ suis rõnibus existimans videri/causã ciuiuz cũ ꝑuis fugitiuis omunicasse. Quintl. sepe ministeria ꝓ ministris dixit vt ibi. Non torsit ministeria ceci: et officia: ꝓ officia obsequiaqz exhibẽtibus Paulus iurisc̃õsultus teste Labeone ait: vbica ministeria dicimus etiam q̃ extra vbẽ nobis ministrare osueuerũt. Ulpianus deniqz concubinã/filios naturales alumnos constitit: generali appellatiõe nõ cõtineri: et siqua alia sunt eiusmodi ministeria. Liuius libro quarto. Frumento nanqz ex Etruria ꝓuincia pecunia per hospitũ clientumqz ministeria coempto:

De Scurra et Parasitus Ca.lj.

Scurra est: qui risũ ab audientib⁹ captat/nõ salua dignitate ꝑsone Parasit⁹: ꝙ oia ad volũtatẽ ei⁹ loquit̃: in cui⁹ otubernio ẽ. oia assẽtatur: oia illi⁹ fca/simł ac dicta laudat/nihil repugnat. nihil facẽ recusat ventris gra: in quo sũmũ bonũ ostituit q̃z magna copia in ꝓncipũ domib⁹ est

De Bucca Gena Mala et Ciliũ Ca.lij.

Uccam/et buccas ꝓ eodẽ accipim⁹. Oratores frequẽtius in singulari. Unde illud vsitatũ. Dicã quicqd in buccam venerit: id est in os. sed non in labra: vt vulgus existimat/ Quintiliano ꝓbante: qui ait Ore enim magis/q̃ labris loquendũ est. Sed vulgus errat: atque fallitur:

cũ legit buccã/et duas buccas:in illa accipiens vnum os:in his duo labra. Verꝝ ego ostendi/os/ipaꝫ ꝯcauitatẽ esse:vñ vox ꝓcedit:nõ oram labroꝝ. Eteni Juuenalis cũ ait. Bucca foculũ excitat:nõ de extremitate oris/ꝫ de interiori ꝑte dixit:que inflari solet:ventũqꝫ ꝯcipere. Et iterꝝ de Tubicinib⁹ loquens. Noteqꝫ per odia bucce:de illa deformi vtrinqꝫ inflatiõe intellexit tubam inflantiũ:nõ de labris:que latent:cũ tuba canit Nã et Oratius q̃ꝫ cũ inq̃t Ut Jupiter ambas inflant buccas:nõ de labris locut⁹ est:q̃ infla/ri nõ possũt. Qd̃ Plautus aptius docet in penulo. Nescias vtꝝ ei maioẽs bucce:an mãme sient Quid autẽ bucce significent:ex Plinio audiamus/simꝫ qꝫ quid male:quid gene/quid ciliũ. Hec eni eodẽ loco tractat is:ꝑterq̃ꝫ, ꝙ alibi dicit buccarũ sinus. Et iterũ buccarũ manicas. Ita libro.xi.ait Seq̃r aũt ip̃ius ordinez/seriemqꝫ libri. Quibus fragilia opimenta:ijs oculi duri/om̃ia talia/et pisces/et insecta nõ habent genas/nec integũt oculos. Om̃i/bus mẽbrana vitri modo translucida obtendit. Pauloqꝫ post Sed q̃dru pedibus in supiore tm̃ gene:volucribus in inferiore. Ac paulopost. Graui/ores alitum inferiore gena ꝯniuent. At quadrupedes:que oua pariunt:vt testudines/Cocodrilli in inferiore tm̃ sine vlla nictatõne ꝓpter ꝑduros ocu los. Extreme ambitũ gene supioris antiqui cilium vocauere Unde et sup/cilia. Hoc vulnere aliquo obductũ nõ coalescit in paucl. corporis humani membris. Infra oculos male:hoim tm̃:quas prisci genas vocabãt:xij. ta bularũ edicto radi eas vetante. Pudoris hec sedes:ibi maxime ostenditur pudor.intra eas hilaritatez/risumqꝫ indicantes bucce. Et altior homi:tm̃ quẽ noui mores subdole irrisioni dicauere nasus nõ alijs. Animaliũ nares eminent. Auibus/piscibus/serpentibus foramina tm̃ ad olfactum sine nari bus Et hinc nomina simorũ Silonũ. Septimo mense genitis sepe numero foramina auriũ et nariũ defuere. labra a quibus Bochilabiones dicti. Ex his Plinij verbis apparet etiã eam in vultu partem vocari buccas:que vẽ to inflari solent:genam membranã illam:et quasi vestem qua oculus inte/gitur:cum cõniuet:id est aperitur/et clauditur. Hoc eniz est conniuere Ma lam vero illud inter genam/et buccam/quasi rotundum in speciez mali. Nã vtrunqꝫ horum vocabulorũ primam longam habet. Malus vero mala/malum primam breuem. Cuius interior pars:que oris hiatum efficit:vbi molares affixi sunt:maxilla dicitur:nomen diminutiuũ nõ re/sed voce Ma lam quoqꝫ genam dici Plinius idem fatetur. Ideoqꝫ dens ille intimus/et ipsi gene affixus genuinus dicitur:qui quia maxime latet:ea re factum est iam tritum vetustate prouerbium genuino rodere dente id est latenter per inuidiam carpere famam alterius:et hoc(vt ille testatur)a posterioribus Nam veteres tm̃ membranã illã oculi/genã appellarunt:quã vetustatem a

posteriozibus quibusdã seruatã repimus.nec poetis mõ vt draconis gene
p oculis/otinẽs pro otẽto:q Seneca in tragedijs de Edippo loquẽs inqt
Et p irati sibi genas parẽtis/etiã otinẽs pro otento:verũ oratorib⁹ quoqz
vt Quintl.de ceco loquẽs.Ille ppetua nocte clause gene nõ custodierũt

De Pastio Pastus Pabulũ et Esca Ca.liij.

Pastio videt significare cibũ:sed tñ potius ad alimenta pecoꝝ pti
net:que pasci dicim⁹:quanqz suapte natura significabat ipam acti/
onem pascendi.nũc frequẽtius cibũ.Pastus homi opetit.Varronis liber
de re rustica titulũ habet de villaticis pastionib⁹:videlz q̃ ad bruta ptinẽt
Cicero tusculanaꝝ libro q̃nto.Cũ oblectatione solertie:qui est vn⁹ suauissi
mus pastus aioꝝ.Pabulũ et pecudũ quidẽ q tñ alioꝝ q̃z brutoꝝ(q̃ntũqz
ego sentio)magis cibus herbaceus/feniceusqz/ac paleaceusqz:et stramẽti/
tius/similiũqz:q̃z ex seminibus.Pasco eni q hoc descendit:sicut pastio Es
cam antiqui accipiebãt etiã qñ dabãt auibus/piscibus ve ad decipiendũ/
nõ solũ pro cibarijs humanis/alioꝝũqz aialiũ.Quo modo aũt pasco neu/
trũ/et pascor deponẽs/idez significent:Priscian⁹ viderit:qui hoc sibi psua
sit.Est eni pascor comedo:et voro:sẽperqz regit accusatiuũ.Illud vẽo sine
accusatiuo:vt pascentes suabit Tityrus hedos.Proprie pascere bestiarũ
est:sicut vesci hominũ:nisi p hoc regit ablatiuũ et aliqñ potũ quoqz cõple/
ditur:vt Anacharsis apud Ciceronẽ/carne/caseo/lacte vescor.Pro quo si/
gnificato nõ recte dicam:carnem/caseum/lac pascor.Aliud ergo est pascor
aliud vescor:

De Incola inquilinus et accola Ca:lv.

Incola qui in alterius regione habitat:q in aliena ciuitate atque re
publica.Inquilinus/qui in alieno priuato/proprie tamen cõducto
siue in vrbe/siue ruri.Cicero de officijs.Peregrini et incole officium est:ni/
hil preter suum negocium agere:nec esse in aliena republica curiosum.Idẽ
in philippi.Que in villa illa ante dicebantur:que litteris mandabanꝫ iura
populi Rhomani monumenta maioꝝ omnis sapientie ratio/omnisqz do/
ctrina.At vero te inquilino non domino personabũt omnia vocibus ebri/
orũ.Hoc ẽ in quo incola differt ab inquilino. Rursus incola ita differt ab
accola:p incola/qui in loco/accola qui ad locuz habitat. Ideoqz quicũqz
iuxta aquas sunt accole dicuntur.Nec refert in suo/an in alieno:vt accola
Ulturni/accola Padi/accola Rhodani. At qui in montibus domos/
vrbesqz positas habent incole dicuntur. Qui iuxta montes accole. Nec
immerito legendũ est illõ in psalmo cẽtesimo q̃rto Et Jacob incola fuit in

terra Tham. nõ autẽ accola: cũ quo vox greca etiã ɔsentit licet multis aliis in locis apud Hieronymũ q̃z hoc vocabulũ repit̃/sic positum

De Campus area et ager Ca. lv.

Campus ẽ planicies terre ampla/et grandis. Ideoq; spatiose platee/aree ve campi nomẽ acceperũt. Unde Rome campus Martiꝰ Nã locus huiusmõi angustior vocat̃ area. Ager vero tũ circumiectum ipsi vrbi territoriũ: vt ager campanus/ager leontinus/ager phaliscus. tũ locꝰ in rure quẽ colimus siue arando/siue ɔserendo. Nam is qui scritur: frumentis/aruũ noiatur. Verũ in h̃ scd̃o significato habet pluralẽ numeꝝ: vt oẽs agros cãpaneos ⁊ leontinos ciuiũ depopulatꝰ est In p̃ore nõ habz/dũtaxat dũ loquimur de singl̃ariũ vrbiũ t̃ritoriis. Nõ eni dicas rc̃e sic. Antoniꝰ dedit militibꝰ suis agros cãpanos ⁊ leõtinos Nã h̃ pacto nõ ɔplector nemora saltus/pascua/desertos montes: sed sic potius. Dedit militibus suis agros campanũ/et leontinũ id est agrũ campanũ/et leontinũ. Quo quidẽ mõ ɔplector oĩa. que in territorio illo sũt. Ager etiã flumina/lacus/cetẽaq; omnia includit:

De Silua Lucus Saltus et Nemus Ca. lvi

Silua. et lucus/saltusq; sic differũt: quia silua generalius nomen est Preterea solet esse Cedua. Lucus nequaq̃ ceduus est: quin potius manu ɔsitus/religiosusq;/atq; vel alicui deo/vel alicuius homis funeribus consecratus Ideoq; aut circa delubra numinũ: aut circa sepulcra virorum positus est. Saltus vero silua inuia/nec transeuntibus peruia: in quo pasci atq; estiuare pecudes solent. aut si locus/aerq; patiat̃/hyemare. Nemora aũt voluptatis causa ɔparata sunt/et plena amenitatis:

De Femora femina et coxa Ca. lvii.

Femora partẽ illam exteriorẽ significant. Femina partem interiorẽ molliorẽq; que se ɔtingũt. Vel femora partẽ anteriorẽ. Femia posteriorẽ. Liuius li. xxij. Quosdã et iacentes viuos succisos feminibus poplitibusq; inuenerũt. A quo conficitur nomẽ femoralia/siue feminalia (vtroq; eni modo scriptũ reperio) ꝓ bracis/ Dicit̃ tamẽ nomiatiuus femen nõ reperiri. Coxa pars supra femora. Vertebrũq; ip̃m quotiens vitiatum est: aut os illud/qd̃ in vertebro voluitur fractũ: coxa vitiata. fracta ve dicitur

De Crimen et Flagitiũ Ca. lviii.

Crimen non mõ pro delicto/sed ꝓ ip̃a etiã criminatiõe Cicero etiã

in philipp. Hereditatē mihi negasti obuenisse. vtinā hoc tuū verꝝ crimē essꝫ flagitiū ꝓprie in libidine quasi flagris dignū crimē: sed ꝑ ceteris q̄ꝫ pccis accipit. Nec tm̄ turpib⁹ verū his etiā que ꝑ negligentiā imprudentiā/obliuionē ꝯmittunt. vt idē in Bruto. Tantā ne fuisse obliuionē inq̄t inscripto p̄sertim: vt ne legens quidē senserit: quantū flagicij admisissꝫ: id ē erroris:

De Vectigal et Fenus Ca: lix

Vectigal nō solū ex publico: verꝝ etiam ex priuato capit: vt in paradoxis Cicero. Ex meo tenui vectigali capio ego ducenta. Et iterū nō intelligunt hoīes quantū vectigal parsimonia est Paulus. Cesē arūdinis vel pali ꝯpendiū si in eodē fūdo: vectigal esse ꝯsueuit: ad fructuariū pertinet. Ex om̄i tn̄ predio vectigal est. Fenus vero ex solo ip̄o. Naꝫ dicitur naturalis fructus terre fenus. postea aūt ad vsuram translatuꝫ quasi pecunia per se fructum producat sicut terra

De Luctus Ca. lx

Luctus est dolor qui exterius prodit vultu ip̄o atqꝫ aspectu. Sepe ille ip̄e habitus. vultus. atqꝫ vestis luctus est. Unde secūdo bello punico post cladē illā cannensem censuerunt patres ꝯscripti: ne femine vltra triginta dies in luctu essent: nō videlicet: ne in dolore (nō em̄ imperare dolori possumus) sed ne in illo lugubri habitu. Et matrone Juniū Brutum anno luxere: tantoqꝫ tempore item Publium Valerium

De ocium Ca. lxi

Ociū vacatio a labore: qd̄ notū est. Cui⁹ ꝯtrariū est negociū. Sed qꝛ his: qui studijs operā dant: necesse est vt nō negociosi sint: factū ē vt ociū ꝑ litterario studio accipiat. vt Quintl. Inquirendo scribēdoqꝫ talia solemur ocium nr̄m. Nō desiderat ociū solatiū: sed labor. Ergo ꝑ labore studij ocium accepit. Cicero. Quid dulcius ocio litterato id est studio. Et (vt ita loquar) negocioso ocio. Tale quid habet apud grecos,

de Amor et Charitas Ca. lxii

Amor gen⁹ est. Charitas species. Illud ad om̄ia ꝑtinens. hoc aūt ad hoīes demū: et q̄dez ꝑ dignitate ac qualitate ꝑsonaꝝ. Maxima q̄dē charitas debet parētib⁹: ꝓxima filijs: et deinceps reliq̄s. Caritatē etiam ꝑ penuria accipim⁹: sed frumēti q̄dez et annone caritatē dicim⁹. penuriaꝫ vero vini/aque/pabuli/pecunie/viroꝝ/ceteraꝝqꝫ hmōi reꝝ. Vel penuria ē (vt sic dicā) carentia omniū rerū. Caritas vero que contraria est vilitati.

Ideoq; Plini⁹ iunior ait Accessisse agris suburbanis caritatez. Et Quintil. cū ait. Itaq; caritas annonerarum frumentū cedes ac direptio pecorum: idē est ac si dixisset: caritas annone penuria frumenti

De Seditio et factio Ca. lxiiii

Seditio vel a seorsum se dando: vel (vt Cicl. placet) a seorsum eundo dicta: tūc est cū populo secū discordante res ad manū vocat. Qualē ciuitatis statū. Virgilius describit. Sic dicens. Ac veluti magno in populo cū sepe coorta seditio est. seuitq; animis ignobile vulg⁹ iamq; faces et saxa volant. furor arma ministrat Similiter dicit. seditio in exercitu/in classe/in schola/et siquid est tale. Factio est diuisio ciuū in diuersa studia: cū aliqui se principes et p̄marios in ciuitate efficē conant inē q̄s emulatio est: qui et factiosi dicuntur p̄ se quisq; q̄z maximam p̄ōt ciuium multitudinē (q̄ clientes vocant) ad se trahēs: sibiq; quouis pacto p̄ fas nefasq; ocilians. Que pestis intestina cūctas ciuitates dūtaxat italie infecit

De bellum.prelium.pugna et certamen Ca. lxiiii

Bellū est tū ipa pugna: tū totū temp⁹ quo in militia sumus: quaz illiterati guerram vocant Prelū ipm tantūmodo armoz̄ certamē Nā et pugna: certamenq; etiā citra arma fit. Interdū etiā nudis verbis

De copia et copie Capitulum lxv.

Copia: facultas: potestasq;. Vt faciā tibi copiā inspiciendi libros meos. id ē dabo tibi facultatē: vel faciā tibi potestatē. Vt cm̄ alio loco dixi semp iunctū cū verbo facio dūtaxat apud oratores. Nā pocte cū alīs verbis et p̄cipue cū do: vt Virgl. Affari extremū misere data copia matri. Et itez̄. Postq; introgressi q̄ corā data copia fandi. Sine his aūt duob⁹ verbis copia plerūq; p̄ abundantia dicit. Unde dicta est copia oz̄onis: et copia pecuniaz̄: et copia frumēti. In plurali q̄z p̄ eodem significato: vt noui copias tuas: omniū rez̄ copias habeo. Peculialiē tñ appellam⁹ militū multitudinē: vt copie Pompei: copie Cesaris: copie aduersariez̄: gentes nostre Et in hoc etiā significato nōnunq; in singulari: vt Pompeius ad domiciliū. Neq; solus cū ista copia tantā multitudinē sustinere poteris. Idem ad cunctz. Etiā atq; etiā hortor: vt cū omni copia q̄ primū ad me venias. Salusti⁹. Postremo ex cm̄i copia Catiline neq; in prelio neq; in fuga quisq; ciuis ingenuus captus est. Virgl. in. ij. encidos. Et que sit mecum copia lustro

De Elogium Capitulum lxvi

Elogiū est testificatio de aliquo siue honoris siue vitupationis causa. Vitupationis vt Quintl. Nō est iudices: qđ putetis ideo nullū adiectū ad exhēdationē iuuenis elogiū: qr de scelere ɔstaret. Et alibi. Si exheredatū a se filiū pater testat⁹ fuerit elogio ꝓpterea ꝙ is meretricē amaret Multa sūt hmōi exempla apud iuriscōsultos. sed vnū suffecēit Modestini: vbi hui⁹ nois (nisi ab altero adiecta sit interp̄tatio) repit̄. Cui⁹ hec verba sūt. Desertorē auditū ad suū ducē cū elogio: id ē cū vitupatiōe mittat. Honoris causa: vt. M. Tul. In qđ elogiū plurime ɔsentiūt gentes virū esse ciuitatis primariū: et cetera. Et iterꝫ Quid elogia sepulcroꝝ? Que qualia sint Suetoni⁹ in Claudij vita oñdit: dicens. Nec ɔtent⁹ elogiū tumulo eius versib⁹ a se ɔpositis insculpsisse: etiā vite memoriā ꝓsa oratiōe ɔposuit Seneca in declamationib⁹. Decessit negociator/testamēto omniū bonoꝝ reliquit formosā heredē/et adiecit elogiū: qr pudicā comperi. Pro simplici aūt sententie sue testificatione Tic. Solonis q̄dez sapiētis elogiū est: quo se negat velle suā mortē dolore et lachrymis amicoꝝ vacare

De Condictio et conditio Ca. lxvii

Condictio a condico nascit̄. Conditio a condo. Illud rari⁹ est: qđ ita Justinian⁹ (si credim⁹ hoiez grecū romana iura potuisse p̄scribere) definit. Cōdicere est denūciare prisca lingua. Nūc vero abusiue dicim⁹ cōdictionē actionē in ꝑsonā: qua actor intendit sibi dari oportere. Nulla em̄ hoc tempore eo nomine denunciatio fit. Ergo cōdictio erit vel hec actio: vel illa denūciatio. Conditio vero multi his temporib⁹ male (vt pleraqz) vsurpant/accipientes ꝓ mentis qualitate: veluti. Hic est homo mansuete et bone ɔditionis. Qđ antiqui dicebāt boni et māsueti ingenij. Nos q̄z mansueti animi et mansuete mentis. Nos (cū dico) de illis dico: qui latine loquūtur. Nā hō bone ɔditionis latine đr: si ad fortunas referat̄: nō si ad mores. vt Ille est vir magne/parue/mediocris ɔditionis: id est diues/pauꝑ ve/aut inter hos medius. Ego sum poti⁹ in hac cōditione id est fortuna ac sorte. Cicero. O miserā ɔditionē administrandi cōsulatus Huic significato illud pene par est: cū inter/plura eligende sortis est oblata electio. vt apud. M. Fabium. Oblata est a iuuenib⁹ tyrāno ɔditio vt dimitteret alteꝝ ad visendā matrē ad diē prestitutū reuersuꝝ: ita vt nisi occurrisset ad diē de eo q̄ restiterat/pena sumeret̄. Dicim⁹ igit̄ offero ɔditōez vel fero vel pono ɔditionē. Nunqz fere ꝑ aliud verbū. Que ɔditio dū placuit: etiā fere semꝑ dicim⁹: accipio ɔditionē. vt apud Terentiū. Amatores

Chrisidis tulerũt mulieri ꝯditionẽ: si vellet eis morẽ gerere se daturos illi pretiũ liberalẽq; mercedẽ. Ipa vero accepit ꝯditionẽ: hoc est pactioni ꝓmissioniq; assensit. Ab illo significato nõ longe absũt: offero electionẽ: do optionẽ. Hec tñ solent esse inter plura: illud vero in vno frequẽti⁹: vt offero electionẽ vtꝝ velis eligendi: et do optionẽ qđ velis potissimũ optandi Deinde tu aut eligẽ te dicis aut optare Offero ꝯditionẽ Chrisidi vnã scz

De Frondes et folia Ca. lxviii

Frondes arborum sunt tm̃. Folia autem et arborum et herbarum et florum quoq;

De Excubie et Vigilie Ca. lxix

Excubie diurne et nocturne. Vigilie tantũmodo nocturne

De Suffragia Capitulum lxx.

Suffragia sũt (vt sic dicaz) voces: que dicebant̃ ad comitia: in tabella ve scribebant̃: quib⁹ suã quisq; declararet voluntatem de aliquo eligendo in magistratũ Qualis est hoc tpe electio summi pontificis. Et eius quẽ cesarẽ Augustũ xp̃iani nõ erubescunt appellare/a damnatis nominib⁹ tyrãnoꝝ qui nõ modo oppressere remp. vt nemo iã possit vocari rex romanoꝝ/sed sub eoꝝ gladio rex verus celi et terre occisus ẽ Et postea isti insani et nr̃e religionis immemores vocãt diuũ Augustum: diuũ Claudiũ: diuũ Traianũ: quasi vulg⁹ atq; hoies possint principes referre in deos. Sed hec omittam⁹/hoc tm̃ dicentes Romanos nõ agnoscere regẽ aliquẽ. Et cũ cetere gẽtes in libertatẽ se asseruerint. hoc multo magis nobis licere. Suffragia igit̃ (vt dicebã) sũt voces in electionib⁹: quod suffragiũ qꝛ cui prestam⁹/nimirũ eidẽ gratũ facim⁹: hinc factũ est vt suffragiũ ꝓ auxilio sepe ponam⁹: et suffragor ꝓ auxilium fero. Refragor repugno ꝓprie quidem in dictis: sed nõnunq̃ et in factis

De catul⁹ pull⁹ hinnulus et fetus Ca. lxxi.

Catuli sũt feraꝝ siue immaniũ siue mitiũ. Nã et catulos muriũ legim⁹ Pulli vero pecudũ. Fet⁹ auiũ et pisciũ: quanq̃ et hoc generali⁹ nomẽ est. Vñ fetificare ꝓ parere: et fetura ꝓ partu ad oia aialia muta ꝑtinent. Ceruoꝝ hinnulos dicim⁹: capreoloꝝ q̃z caprearũ: damarũ leporũ siliuz q̃z Catulos q̃z serpentũ vt Virgl. de colubro. Catulos tectis atq; oua relinquẽs. Immaniũq; pisciũ: q̃ nõ edũt oua. Prop̃e tñ catuli sũt filioli canũ Virgl. Sic canib⁹ catulos similes. Cicl. de diuinatiõe. Erat aũt mortuus Catell⁹ eo noie

de Lues et Pestis Ca. lxxii.

Lues et pestis hoc differunt/ qd gen⁹ et species. Nam cũ in vrbe aut in agro febris aliud ve gen⁹ morbi seuit: siue solos homines siue sola pecora siue vtrosq; corrũpens: lues dicit̃: interdũ etiã si arbores ac sata. Pestis ꝟo aut cito occidit aut cito abit ab eo quẽ inuasit q̃ eadẽ d̃r pestilẽtia Nõnunq̃ tñ ꝓ lue ponit̃ atq; ad animi vitiũ sepe trãsfert̃

De corpus Ca: lxxiii:

Corpus poti⁹ q̃ carnẽ nostꝝ viuentiũ dicim⁹: ⁊ hominẽ corpulentũ poti⁹ q̃ (vt aliqui loquũtur) carnosũ. Quintl. in. vi. Corpulento litigatori: cui⁹ aduersari⁹ itez puer circa iudices erat: ab aduocato lat⁹. Quid faciã? te ego baiulare nõ possũ. Idẽ in ꝑmo. Ossa detegũt q̃ vt esse et astringi neruis suis debẽt: sic corpe operiẽda sunt. Idẽ in v. Neruisq; illis/ quib⁹ causa ɔtinet̃: adijciũt inducti sup corpis speciẽ. Et alibi. Heret astricta nudatis ossib⁹ cutis: et in fame sua homine ɔsũpto iaz mẽbra sine corpe. Cicero ad Galliũ. Ego hic cogito ɔmorari quoad me reficiaz Nã et vires et corp⁹ amisi. Sed si morbũ depulero: facile (vt spero) illa reuocabo. Qd etiã significauit Martialis: cũ ait. Viuebãt laceri mẽbris stillãtib⁹ art⁹ In q; omi nusq̃ corpe corp⁹ erat. Videlicz ꝙ in corpe illi⁹ non erat caro

De Lamina et bratea Ca. lxxiiii

Laminã tam ferreã/ creã/ plumbeã/ stanneã: q̃ aureã/ argenteã/ electreã/ auricalceã dicim⁹. Brateã poti⁹ ex his posterioribꝰ: aut certe bratea tenuis est/ et sua sponte plicabilis. Lamina vero crassior ex quali armatura ɔficit̃/ et qua incensa olim hoies torq̃bant̃. nec crepitat vt bratea ꝑ tenuitate. Virgl. in vi. Talis erat species auri frondẽtis opaca Ilice. sic leni crepitabat bratea vento. Verꝝtñ ita tenuis nõnunq̃ bratea est: vt crepitare nõ possit: vt illa ex qua fit auratura et argentatura

De Munimenta et monumenta Ca lxxv

Munimenta sunt munitiones castroꝝ/ ceteraꝝq; reꝝ: q̃ ɔtra aduẽtũ hostiũ muniũt siue vallo et fossa: siue aliq̃ quouis mõ quo sint milites (vt dixi) ab hostiũ aduentu muniti. Monumenta i mutata in u/ sepulcra/ statue tituli ceteraq;: q̃ nos alicui⁹ rei ꝑterite moneãt. Nam de futuro (vt q̃daz volũt) ideo sepulcra appellari monumenta: ꝙ nos nr̃e ipoꝝ mortis admoneãt: falsũ est. In honorẽ em̃ mortui illa tm̃modo fiũt nõ in publicã ꝑceptionez. Vixq; monumẽta dixerim. nisi lr̃e aut alij tituli appareant: q̃ si desint magis sepulcꝝ q̃ monumentũ erit. Liui⁹ libro. xlvij. Vtrobiq; monumenta ostendunt̃: et statue. Nam et linterini monumentũ

monumentoq; statua supimposita quã tempestate disiectã nup vidim⁹ ipi. et rome extra portã capenã in Scipionũ monumẽto tres statue sunt quarũ due Publij et Lucij Scipionũ dicunt. tertia poete Quinti Ennij:

De Opera et opus Ca. lxxvi.

Opera est actio: vt dabo operã. Et in iure ciuili de operis libertor. Cicero de offi. Nõ male precipiũt: qui seruis vti iubent: vt mercenarijs/ iusta prebenda/ operã exigendã/ id est laborẽ q operationẽ corpis. siue (vt ait Vlpian⁹) opere sũt diurnũ officiũ. Opus est finis fructusq; ope. Vñ opera auctorũ dicunt: et opera publica/ ipa publica edificia. Nõnunq; videt opus p opa accipi vt Virgl. Mollib⁹ e stratis opa ad fabrilia surgit quasi ad operas. Sed (vt videre videor) quotiens nõ ad laborẽ corpis: sed ad laborẽ animi et ad artẽ industriãq; respicim⁹: magis op⁹ q; opera dicendũ est: vt in ope rustico: in ope faciundo: in ope fabrili: in ope textorio. Hanc differentiã ita ponit Seruj⁹. Hoc opus et hec opa tũc dicimus qñ negociũ ipm significam⁹: qđ gerit. Si aũt feminino genere dixerimus operas: ipas psonas q aliqđ faciunt: sicut ipa custodia dicit que custodit Vt cernis custodia qualis Nã vt hi qui custodiunt custodia dicant/ usurpatũ est. Vñ male est in usu: custodie audiunt. Hec Seruj⁹. Sed nõ absolute diffinit opus et operã. Vtrũq; aũt horũ nominũ in eodẽ posuit loco Terentj⁹ Qđ in ope faciundo opere osumis tue: si sumas in illis exercẽdis plus agas. Opere aũt pretiũ ab opera est: vt versus indicat Juuenal. Est ope pretiũ penit⁹ ognoscere toto. Quid faciãt agitentq; die: id est fructuosum est et ad rem ptinens. Ideo vel qz docens vel qz vtile vel qz glorioſũ vel quia iocundũ. Ab hoc nomine Liuj⁹ exorsus est dicens. Factur⁹ ne ope pretiũ sim: si res gestas populi rhomani ab initio pscripserim: nec dũ scio nec si sciam dicere ausim:

De Solatium et consolatio Ca. lxxvii.

Solatium et osolatio idem sũt. nisi q illud re/ hoc verbis fit. Quintili. Cecitatis misere solaciũ est habere rem videntiũ. Idem. Itis obuiã osolationib⁹: et (qđ omnẽ modũ feritatis excedit) captatis in magna calamitate laudari Nec mirũ cũ osolari sit oratione. solari vero semp fere aliter. Nolo afferre plura male vtentiũ exempla: que facile quilibet sibi inueniet. Cice. tñ de amicicia ait Me ipe osolor: et maxime eo solatio osolor q eo errore careo: quo in amicorũ discessu pleriq; angi solent. Vtrũq; recte dictũ est. Quid eñ nõ recte Cicero dicat? Nã cũ se tãq; alterũ quasi colloco a meroze reuocet: debuit dicere osolat Quia vero oratione nõ vtit/ solatiũ

dicere potuit. Solamē idem qđ solatiū est. sed magis poeticū. Virgl. Solamenq; mali de collo fistula pendet. Quo tñ Boeti⁹ et quidā alij vtunt̄

De Affectus. affectio. et affectatio Ca: lxxviij.

Affectū nusq̄ videor repperisse ꝯpud. M. Tul. Frequētissime affectionē Contraq; apud Quintl. frequētissime affectū: raro affectionē: vt illo loco (si modo nō est mendosus) vbi ait. Cupiditas causa sceleris fuit: que vis eius ira quantū efficiat in animis hoim talis affectio Nescio an sit affectus. Et in alio loco Illa vero frigida et puerilis in scholis affectio. Affectionē Cicl. modo sic diffinit Affectio est animi ⁊ corpis ex tpe aliqua de causa mutatio: vt letitia/cupiditas/met⁹/molestia morb⁹/debilitas: et alia q̄ in eo genere repiunt̄. Modo sic. Affectio est q̄daz ex tēpoꝝ aut ex negocioꝝ euentu aut administratione aut hoim studio ꝯmutatio reꝝ: vt nō tales: quales ante habite sūt aut plerūq; haberi solēt: habende videant̄. In tusculanis idē autor et alibi. volūtatē hois affecti ad virtutē atq; ipaz virtutē animi appellari affectionē ait: qualis nō est affect⁹: q̄ grece dicit̄ Qđ ipe Cicl. interp̄tat̄ ꝑturbationē malens dicere q̄ morbū/quo noie sepissime vtit̄. At Quintl. Nō ꝑturbationē sed affectū nominat. Neq; ipe aut solus/aut p̄m⁹: sed pleriq; añ eū: vt Seneca Plini⁹ Rutili⁹ Columella Valerius Liui⁹/alijq; multi. Ita em̄ ille ait. qđ greci vocant nos vertentes et recte ac ꝓprie affectū dicim⁹. Illa igit̄ (vt ego quidē sentio) affectio grece dicit̄: quā nostrates pbi in latinū v̄tentes appellāt dispositionē. Aliquib⁹ tñ videri posset diffinitio illa Ciceronis hūc q̄z significatū qui est ꝯplecti. Quib⁹ qr ad rem nō multū attinet: nō sane repugno. Cū p̄sertim om̄es fere iuriscōsulti/ om̄es ecclesiastici scriptores affectionē ꝓ affectu accipiāt. Est aūt affect⁹ ꝑs illa anime qualitatis q̄ e regione rationis est. Quicq̄d em̄ in aia p̄ter partē illā memorie ratio nō est: affectus est. Et rursus. quicq̄d nō est affect⁹/ratio. Ab hoc fit affecto: quo etiā Cicero ipe sepe vtit̄ in libris ad Herenniū. Nō tā affectāda q̄ supiores: ꝫ tñ adhibenda nōnunq̄. Apud eundez nunq̄ (nisi me incuria fefellerit: aut memoria fallat) legi affectationē: frequēter apđ Quintl. et ceteros: vbi ait Nihil est odiosius affectatione: id est affectu conatuq; emulandi alteri⁹ virtutē: quā assequi nequeas refragāte natura vel nimio affectu/nimioq; conatu alteri⁹ virtutē emulandi. Ita vt turpe sit: ac deforme: sic auide emulari

De Latebre et latibula Ca. lxxix.

Latebre hominū ꝓprie dicunt̄. Latibula vero feraꝝ. Quintl. Et q̄uis odio euersoris nostri euocatus e latebris suis populus subsellia non

implet Cicero. Videant: ne querat latebra piurio: id est excusatio piurij. Latibula nonunq̃ hominũ. Latebre etiã ferarũ. Liui⁹. lxvij. Inter vepres in latebris ferarũ noctẽ vnã delituit:

De Luce et tenebris. Die ac nocte Ca. lxxx

Luce et tenebris ꝑ die ac nocte accipe solem⁹. Differt tñ prima luce a prima die Nã ibi intelligit ꝑma ꝑs diei: et quasi diluculo. hic aũt ꝑma dies. Ita ꝑmis tenebris et ꝑma nocte. Ibi de ꝑte noctis loq̃mur. Hic de nocte ipa. Ideoq̃ ante lucẽ meli⁹ dicim⁹ q̃ ante diẽ si diluculũ significam⁹. Nã ante diẽ ꝑ ante tꝑs dici solet. ꝑterq̃ si de certo die loq̃mur. vt añ diẽ decimũ. vel ante. vi. diẽ kalendarũ nouẽbriũ. id est sexto die ante kalendas nouẽbris In quo q̃dez loco ꝑceptũ Pauli inserere nõ inutile fuerit: q̃ ait. Añ diẽ decimũ kalẽdarũ. et post diẽ decimũ kalendarũ. eque vtroq̃ sermone vndecima dies significat. Verũ nõ quẽadmodũ ante lucẽ meli⁹ q̃ añ diẽ ꝑ diluculo dicim⁹ Sic añ tenebras q̃ añ noctẽ ꝑ crepusculo. sed e diuerso poti⁹. Repit aũt luci ꝑ luce et vesperi ꝑ vespe: et ruri ꝑ re. Cicl. in philip. Quis em̃ audeat luci et in militari via. Diẽ ꝑ diurno tꝑe Itẽq̃ ꝑ certo tꝑe volũt esse masculini generi. notauerũtq̃ Virgiliũ indifferenter accepisse. Ego tñ et apud hũc. et apud ceteros ꝑ tꝑe ipo adnotaui semꝑ esse feminini: vt ipa dies facit hoiez prudẽtẽ: et mlta dies magnã dat hõib⁹ rerũ exꝑientiã Vñ Pedian⁹ vult fieri diecula ꝑ paruo tꝑe. Et apud iuriscõsultos: bima: trima: quatrima dies ꝑ tꝑe biẽnij: triennij: quadriennij: qd iurisperiti nõ intelligũt. In certo tꝑe Pedian⁹ idẽ ꝯsentit debere esse generis masculini. Dicem⁹ ergo hesterno die et crastino: nõ hesterna die et crastina. Ad diẽ nõ venit: ad diẽ nõ affuit. id est die prestituto

De Orator rhetor et declamator Ca. lxxxi

Orator est q̃ causas orat vel in iudicijs vel in cõtionib⁹/ q̃ grece dicit id est rhetor. Nos tñ rhetorẽ ꝓfessorẽ rhetorice vocam⁹ nõ oratorẽ. Mirorq̃ cur in hoc tã facili ꝑuulgatoq̃ noie exponẽdo Victorin⁹ errauerit. Declamator est q̃ studens apud rhetorẽ in ꝯuẽtu scholasticorũ fictã causã orat: id agẽs: vt in veris postea causis possit orare. Ipe q̃z rhetor ⁊ q̃cunq̃ ali⁹ etiã extra scholã hoc ipo genẽ vtit: siue vt alios siue vt se exerceat: declamator vocat. Nõnunq̃ tñ more greco rhetorẽ repim⁹ poni: vt Cice. li. ij. de natura deorũ. Hec cũ Cocta dixissz: tũ Vellei⁹: ego inq̃t incaut⁹/ q̃ cũ Achademico et eodẽ rhetore cõgredi conat⁹ sũ. Nã neq̃ indisertũ Achademicũ ꝑtimuissem. neq̃ sine ista ꝓbia rhetorẽ q̃uis eloquentẽ/ Rhetorẽ dixit vel oratorẽ vel rhetoricũ:

De Peregrinus et hospes. diuersoriū et hospitiū. Ca. lxxxii

Peregrin' et hospes hoc differūt: ꝙ ꝑegrin' vocat̄ q̄ in ciuitate sua nō est. Hospes q̄ in aliena est. Vel peregrin' q̄ ex nr̄a ciuitate oriund' nō est. Hospes q̄ in nr̄a est. Cicl. Vos soli in hac vrbe hospites estis: vr̄e ꝑegrinant̄ aures. Quintl. Attica anus Theophrastū hoiez alioq̄n disertissimū ānotata vni' affectatiōe verbi hospitē dixit. Nec alio id se dep̄hendisse interrogata respōdit: q̄ꝫ ꝙ nimium Attice loq̄ret̄. Pro hoc imperiti dicūt Forenses aut extranei (loquendū em̄ mihi barbare est vt barbariē emendē) Hospites igit̄ sunt tā q̄ in ꝑuato alicui' hospitio sūt: q̄ꝫ q̄ in publico: qd̄ diuersoriū/vel tabernā meritoriā appellam': tā q̄ꝫ q̄ recipit q̄ꝫ q̄ recipit̄. Vñ Ouidi'. Nō hospes ab hospite tutus. Cicl. Per dexterā istā: quā hospes hospiti porrexisti. Sz ille receptor proprie vocat̄: q̄ ꝑuatim et amicicie causa recipit: vt idē Fuit mihi cū illo vet' hospitiū. i. amicicia/familiariter: vel mihi hospitādi apud illū: vel illi apud me. Vñ hospitales hoies/q̄ amore/nō p̄tio/hospitiū suū ꝯmunicāt. Hospitiū et ꝑuatū ⁊ publicū dicit̄. Liui' tarento Hanibali ꝑ dolū ꝓdito ait. Hospitia tm̄modo romanoꝝ a militib' fuisse direpta. Certe ꝑuata non publica. Cicl. Ex hac vita sic decedo tāq̄ꝫ ex hospitio nō tanq̄ꝫ ex domo. Cōmorādi em̄ natura diuersoriū nō habitādi dedit. ꝓ eodē posuit diuersoriū et hospitiū

De Conciuis ⁊ Conterraneus Ca. lxxxiii

Conciuis qui eiusdē ciuitatis est. Conterrane' qui eiusdē terre: hoc est territorij. Maior est em̄ terra q̄ꝫ vrbs/oppidū ve: cui' habitatores vocant̄ ciues. Cicl. Eoꝝ qui in hac terra fuerūt magnāq̄ꝫ greciā: que tūc florebat institutis et preceptis suis erudierūt. Plini' tñ Catullū cōterraneū suū vocat: vel ꝙ ex diocesi illa: vel ꝙ ex vrbe sit Veronensi. Vterq̄ꝫ aūt dict' est Veronensis. Nam illi' nepos: et ꝑ adoptionē filius fuit Nonicomensis. Et ideo Plini' secūd' et ip̄e dict' est. Quidā librū nuꝑ sic inchoauit. Fauoni': ciuis me' optime princeps et cōsul tuus. Cū dicere debuisset cōciuis meus. Dñs em̄ ciuitatis ciuē suū vocat quia non potest appellare ꝯciuem. Quēadmodū miles sociū in militia nō militē suū vocare potest: sed cōmilitonem. Et discipulus eū qui vna eidem preceptori dat operam: non discipulū suū: sed condiscipulum. E diuerso preceptor nō vocat auditores suos cōdiscipulos suos: sed discipulos. Et dux in bello non cōmilitones: sed milites suos appellabit. Licet Cesar et quidā alij appellauerūt milites suos cōmilitones: ꝯparande beniuolentie gr̄a vt apud Virgiliū Eneas: q̄ sub eo erāt: socios vocat. Hic ergo homo priuat' nō debu

et quenq̃ suũ ciuẽ appellare: sed ꝯciuez. Nec rursũ aliquẽ principis ꝯsulẽ dicere. Nõnunq̃ tñ inuenit̃ ciuis ꝑ ꝯciuis: vt Lelius apd̃ Lucanũ. Nec ciuis meus est: in quẽ tua classica cesar audiero. Dicã tñ municeps me⁹ ꝑ eo qd̃ est ꝯciuis meus: qꝛ ꝯmuniceps nõ inuenit̃. At quotiens nõ apponim⁹ ꝑnomen rectius sine appositione loq̃mur. Audite ciues/ succurrite milites/ legite discipuli: etiãsi mei fuerint ꝯciues/cõmilitones/ꝯdiscipuli. Q̃ siqñ ꝑ hec posteriora sine ꝑnomine loquor: tñ ꝑnomen subintelligendũ est: vt om̃es me ꝯciues amant. Tu nõ das cõmilitonib⁹ partem. Ille semꝑ exagitat cõdiscipulos questionib⁹: subintelligit̃ mei/tuis/suos. Dicim⁹ tñ vos estis ciues nostri: quasi reipub. nostre: nõ quasi singulariũ aliquoꝝ ciuiũ:

De pretor pretori⁹q3 et alijs ingrãtuumq3 nõib⁹

Ca. lxxxiiii

Pretor qui preturã Consul qui ꝯsulatũ Questor qui questurã. Edilis q̃ edilitatẽ. Censor q̃ censuraz. Tribun⁹ q̃ tribunatũ Primipil⁹ q̃ primipilatũ gerit. Senator q̃ senator ẽ: aut fuit. Pretori⁹ q̃ preturã. Consularis q̃ ꝯsulatũ. Questorius q̃ questurã. Edilitius q̃ edilitatẽ Censori⁹ q̃ censurã. Tribuniti⁹ q̃ tribunatũ. Primipilaris q̃ ꝑmipilatũ gessit. Senatori⁹ nõ d̃r (vt dixi) sed senator vel senatorij ordinis: aut de domo senatoria. Triũphator q̃ triũphat ꝓprie: sed etiã q̃ aliqñ triũphauit. Vt victor exercit⁹: qui vicit. Triũphalis q̃ triũphauit. Ceterũ illa ꝑora noia sunt substantiua: eoq3 iũgunt̃ cũ adiectiuis. vt diligens ꝯsul bon⁹ tribun⁹: iust⁹ pretor: seuer⁹ censor. Hec posteriora sunt adiectiua: eoq3 cũ substãtiuis: vt homo ꝯsularis: tribunitia mulier: pretoria familia: censoriũ edictũ. Q̃ si absint substantiua: subintelligunt̃. vt consulares rogantur primi sententiã in senatu: ꝓximi pretorij/deinde tribunitij. Intelligim⁹ homines. Quẽadmodũ in illis plebei nobiles potẽtes ingenui libertini. Procõsul nõ q̃ ꝑ alio ꝯsule ꝑest ꝓuintie: ꝫ qui cũ ptãte ꝯsulari extra ordinem ad aliquã ꝓuintiã administrandã mittit̃: preterq̃ ꝙ nõ. xij. fasces cũ precedũt: qui precedũt ꝯsulẽ. sed tm̃ sex: vt etiã pretorẽ: et presidẽ. Proꝑtor nõ ꝑ alio ꝑtore preturã: sed extraordinariã gerit. Ita qui ꝓquestor dicit̃: etsi q̃ sunt alij huiusmodi nominũ magistrat⁹

De locoꝝ q̃rũdã nõib⁹ ⁊ possessiuis hoꝝ Ca. lxxxv

Regini ex oppido Calabrie. Reginẽses ex oppido Gallie cisalpine. q̃ꝝ oppidoꝝ vtrũq3 vocat̃ regiũ. Albani et albenses. Ex oppido Alba in Latio Albani. Ex oppido Alba ad lacũ fucinũ Albenses. Cumani ex oppido cumaꝝ in cãpania quã nũc ꝑue vocãt terrã labori. Cãpaniã v̄o eaz regionẽ: q̃ illi finitima ẽ romã v̄sus Comẽses ex oppido como in eadẽ gallia quã nunc Lombardiã nominant: in qua ipa gallia ⁊ finitimũ. Como ẽ

Bergomū: vnde Bergomenses: Pergamū: ex qua pergameni in Asia a q̄ vrbe q̄ ob penuriā carthe/ ab Attalo rege missa est membranarū copia: membrane pergamena sunt nominate. In Asia ꝓuintiā intelligo. Nā in ea que est tertia pars orbis terrarū: regio quedā est eodē nomine quā Turchiam nunc vocant. quēadmodū in Africa: que et ipa tertia ꝑs orbis dicitur: est regio eiusdē nominis: vnde afros dicim⁹ homines: nō aūt africā regionem. Thebani a thebis in grecia. Thebei a thebis in egypto. Sed thebei ꝑm grecā formā fit. Nam et thebani grece Thebei dicunt. Nō tñ occurrit vbi in libris gentiliū legerim thebeos

De Priscus et pristinus Ca. lxxxvi.

Prisca que superioribꝰ seculis aut supiore etate: vt prisci latini. priscus Tarquiniꝰ: prisca tpa. Pristina que supioribꝰ annis/ mensibus/ diebꝰ et que nostra memoria fuerunt. vt pristina nostra amicicia. pristina beneficia nostra. Neq̄ recte hic dicas prisca: neq̄ illic pristina. At vero si de rebus que non senescunt loquaris: pristinū non priscū decebit: vt Phares q̄ Tyrus nunq̄ in pristinū statum redibunt. Maria in freto Messanensi laborant: ne montes (si Lucano credimꝰ) repetant pristina confinia. Atqui tm̄ tpis est: ex quo illuc mare irrupit: vt memorie nō inuniat proditū. Quod post quingentos et eo amplius annos solet reuerti in pristinū cursum

De Prosper et felix Ca. lxxxvii

Prosper qui dat. Felix qui recipit ꝓsperitatē. Si dus veneris (si credimus mathematicis) ꝓsperū est. Natus sub illo sidere felix. Dicimus ergo ꝓprie quidē homines felices. Deos aūt tpalia/ loca/ actiones/ fines/ successus ꝓsperos: et siqua sūt similia. Utrūq̄ tñ aliq̄ recipit exceptionē Nā et nō semel legimꝰ ꝓsperā alicuiꝰ valitudinē vt Suetoniꝰ de cesare. Fuisse eū ꝓspera valitudine: id ē bona et quasi felici. Et de Tiberio Valitudine ꝓsperrima vsū eū esse ait. Salustiꝰ Sz postq̄ res/ ciuibꝰ/ muris/ agris satis aucta/ satisq̄ ꝓspera visa est. Rursus Virgl. Sis felix: nostrūq̄ leues quecūq̄ laborē: ꝓ eo quod est: sis prospera et benigna

De Saluber et sanus Ca. lxxxviii

Saluber siue quod vsitatius est: salubris dicit aer/ cibus/ potus locus multaq̄ huiusmodi: idez fere qđ salutifer siue salutaris. Sanꝰ homo dicit: ceteraq̄ aialia. Sed res salubris prebet sanitatē/ homo vero recipit Pōt et prebere: tūcq̄ saluber quasi salutifer dici. Sz in vtroq̄ etiā aliqua reperit exceptio. Siquidez sanū aerem/ sanū cibum/ sanū locū vocamꝰ: qua

si salubrē et prebentē sanitatē. Contraqꝫ salubris ꝓ sano. Salusti⁹ Genus hominū salubri corpe/velox/patiens laboꝝ. plerosqꝫ senectus dissoluit. Liuius. Grauiore tpe anni iam circūacto defuncta morbis corpa salubriora esse cepere. Martialis: dū describit vitā beatā inquit. Lis nunqꝫ/toga rara mens quieta/vires ingenue/salubre corp⁹. prudens simplicitas/pares amici. Hi tres/quos ꝓduxi: loci: idem nomē habent ꝯiunctū cū corpore. Quare non ausim dicere: vt dixit Boetius in translationib⁹ suis. Eger an saluber. Nā de equali suo Cassiodoro: qui apud nōnullos in pretio est. Nūqꝫ ideo facio mentionē: quia cum regibus suis Theodorico et Allarico quorum scriba fuit: Gothicum sonat et barbarum

de Iocundus et gratus Ca: lxxxix

Iocund⁹ et grat⁹ sic differūt: ꝙ iocund⁹ ꝓprie in ꝓsperis. Grat⁹ in aduersis. Iocundū vero nō qui let⁹ est: sed q̄ letitie est alteri: vt prosper ac saluber. Usqꝫadeo pōt q̄s tristis mestusqꝫ esse: et tñ iocund⁹: veluti cum hostis meus in dolore est tūc mihi iocund⁹ est: et ego gaudens/sū illi minime iocund⁹. Quare nō recte locut⁹ est q̄ ait Iocundos nos faciat sue intēsse ꝯmemorationi. Sed ad dr̄aꝫ. Cicl. ad Sulpitiū ꝯsolantē de morte filie inq̄t. Serui⁹ tñ tuus om̄ib⁹ reb⁹ interfuit: cui⁹ officia etsi aliqñ iocundiora nunqꝫ tñ gratiora. Idez ad Luceiū. Amor tuus ex om̄ib⁹ partib⁹ se oñdit in his lr̄is: quas a te ꝓxime accepi: nō ille q̄dez mihi ignot⁹: sed tñ grat⁹: et optat⁹. Dicerē iocundū: nisi id verbū in om̄e tps ꝑdidissem. Idē ad Atticū. Fuit mihi sepe et laudis nr̄e gratulatio tua iocunda/et timoris ꝯsolatio grata. Idem tñ li. iij. inuectiuaꝝ. Est mihi iocunda in malis et grata in dolore/vr̄a erga me voluntas. Iocunda dixit quasi letitie plena et voluptuosa qualis est in ꝓsperis. Grata q̄si plena effect⁹ ac fruct⁹. In iocūdo em̄ quedā gratia est delectatōis. In grato vero etiā ꝯmodi. Quippe aspectus rosaꝝ/lilioꝝ/violaꝝ florūqꝫ/ac similiū iocund⁹ est. Aspect⁹ plene messis/vbeꝝ oleaꝝ/grauiū fructu vitiū/pinguiūqꝫ pecoꝝ grat⁹ Et pueritia filioꝝ atqꝫ infantia iocundior. Adolescentia vero ac inuēt⁹ gratior: vtpote vtilior. Idē de offi. li. ij. Quanqꝫ em̄ q̄d pñs/tanqꝫ in manū dat̄ iocūdius est: tñ hec in posteꝝ gratiora muri/naualia/port⁹. aquarū duct⁹ om̄iaqꝫ: q̄ ad vsum reipublice ꝑtinent. Hieronym⁹ nōnunqꝫ his duob⁹ nominib⁹ cū ea quam ostendi ꝓprietate et distinctione vsus est

De Plura complura Pleraqꝫ et plerūqꝫ Ca. xc

Plura ⁊ cōplura sic differunt: qꝛ plura pñt esse duo. Cōplura duo esse nō pñt. Illud ꝯpatiuū est. Hoc vero minime Ideoqꝫ nō regit casum

Pleraqz modo auctores ꝑ maxima parte accipiũt: modo ꝑ nõnulla. Salusti⁹. In diuisione orbis terre: pleriqz in parte tertia Africã posuere Pauci tantũmodo Asiam et Europã. Paulo post. Plerosqz senect⁹ dissoluit: nisi qui fero aut bestijs interiere mã morb⁹ haud sepe quenqz superat. Quintil. Videas plerosqz ira percitos id est nõnullos. Plerũqz magis a priore significato qz a posteriore venit: id est ꝑ eo qd est fere semper. Quintl. in amatore. Excussa sũt plerunqz languentiũ vitia verberib⁹: id est nõnunqz Tamen in hunc sensũ hec dictio (siue nomen siue aduerbiũ sit) rarissime reperit. Seruius quidem nescio an vnqz vtaꝫ aliter

De Clarus et preclarus Ca. xci.

Clar⁹ et ꝑclar⁹ figurate accipiunt ꝑ eo q̃ tanqz fulgore quodã fame et glorie resplendet. Vñ clarissima et ꝑclarissima gesta dicim⁹. Sz ꝑclar⁹ nõnunqz ꝑ bono repit apud Cicl. sicut apud eundẽ luculent⁹ ꝑ magn⁹: vt in Philip. Luculentũ vuln⁹ accepit. In eodẽ ope ait. O ꝑclaꝛ custo dẽ ouiũ (vt aiũt) lupũ. Nõ claritas in custode desiderat: ꝫ ꝓbitas. Ergo ꝑclaꝛ ꝑ bono posuit. Idẽ in Lelio. Cũ illo vero qs neget actũ esse ꝑclare Et paulo post. Cũ illo qdez (vt supra dixi) actũ est optime. mecũ incõmodius: nõ supra dixerat actũ cũ illo optime: ꝫ ꝑclare Verũ ideo sic dixit: qz ꝑclare et optime idẽ roboris et viriũ in significatione obtinent. Eoqz crasciscon qd est optimũ et apud grecos accipi solet: et a nobis transferri pre

De Festus et festiuus Capitulum. xcij.

Festus dies potius qz festiu⁹. Res festiua potius qz festa. Mã fest⁹ festa festũ ad diem festũ ptinens. Festiu⁹ festiua festiuũ: res iocũda et lepida: vt oratio festiua: dictũ festiuũ: frondẽ festiuã legim⁹. non que ad festum comparata sit: sed que iocunda et leta. Nam et festam frondem vocamus. que festis adhibetur Festiuũ multi pro festo accipiunt

De Venalis et Vendibilis Ca. xciij

Venale et vendibile hoc habẽt differẽtie: ꝙ illud significat rem vẽditioni expositã. hoc rem que facile põt vendi. Hec dom⁹ est venalis. i. ꝑscripta vel exposita vẽditioni Et hoc de Curione significat Lucanus cũ dicit. Venali curio lingua: id est pretiũ/ nõ veritatez honestatemqz sequens ex sue lingue facundia. Tice. in Bruto. Horum etati ꝑpe cõiunct⁹. L. Gell. nõ tã vendibilis orator/qz vt nescires qd ei deesset. Et in eodẽ. Mã populo nõ erat satis vendibilis/preceps quedã/et tũ idcirco obscura et pacuratũ rapida/et celeritate citata oratio. Et alibi. Naz vt sint illa

vēdibiliora:hec vberiora certe sūt. Vēdibile dixit ꝓ gratū. et ꝙ aios hoiz solicitet ritu reꝝ;q̄ ad se alliciūt emptorē.hoc a vendo venit:illud a veneo

De Sciens feci.prudens feci et similib⁹ Ca:xciiii:

Sciens feci:et prudens feci. Itē insciens et imprudēs atq; ignorās feci. Hoc est ꝙ cū facerē aliq̄d:sciui me facere illud:aut ignoraui:ꝛ sciēter feci:idē est:qđ cū ɔsciētia ac doctrina feci: semꝑ q; in laudē est. Scientē q̄d fecisse:tū laudare/tū vituꝑare solem⁹ ꝓ rei qualitate. Si ergo scienter facere semꝑ laudabile est:e diuerso inscienter facere sꝑ est vituꝑabile. Prudēter q̄z facere op⁹ prudētie nimiꝝ est: Imprudēter vero facē tū stulte/tū q̄dez imprudēter. Ignorāt̄ raro in vsu ē. In cui⁹ locū velut succedit ꝑ ignorantiā et ꝑ imprudentiā factū ꝑ se neq; laudi neq; vitio dādū Idē em̄ ē ꝑ imprudētiā siue ꝑ ignorātiā fecisse aliq̄d boni mali ve:qđ imprudent̄ ignoranterq; fecisse. q̄ꝝ neutꝝ aut p̄miū meret̄:aut penā

de Marinus maritimus et transmarinus Ca:xcv

Marinū piscē dicim⁹:et auem marinā: et deū marinū: vel deam:vel nymphā marinā. Noiatim q̄z vitulū marinū:lupū marinū:turdū marinū:turturē marinū. Preterea aquā marinā:casū marinū:ꝑiculū marinū:sonū:fluctū. Aquā marinā:nō maritimā. Nauē marinā. Quidā etiā nauē maritimā. Rursus orā maritimā:gētē maritimā:res maritimas bellū maritimū:nō marinū. Itē hoiez/gentē/vrbē/triūphū transmarinū nō transmaritimū. Hoꝝ oim hec dr̄na est:ꝙ marinū vocat̄ qđ incolit mare ꝛ ex mari est. Maritimū qđ mare accolit et ad mare est vel ad mare fit. Trās maritimū: qđ trans mare est. Transmaritimū em̄ foret quod trans loca maritima esset:idem ꝓpe quod mediterraneū

De Frequens et Celebris Ca.xcvi.

Frequentē locū dicim⁹ quē frequētare multi solēt:vt vrbs frequēs oppidū frequens:platea frequens:vbi multi hoies aut habitāt:ꝛ diuersant̄: Quādo aūt de ꝑsona aut de re animata loq̄mur. duobus modis dicit̄. Vel de sola/sic/sit miles frequens spectator preliorū: id est creber et assiduus. Vel de turba/sic. Frequēs populus.frequēs senatus id est copiosus et mult⁹. Et q̄dez cū noie collectiuo in singulari. Cū ceteris vero in plurali:vt frequētes ciues: frequētes senatores:hoc est multi ꝛ numerosi. Verūtn̄ cū dico:sis frequens/innuo actionē. Cū dico frequēs loc⁹ passionem. Ille frequentat.hic frequentatur. Cui simile est celebris semper passiue positū:tam ad rem q̄z ad personam relatum. Locus celebris: ꝙ ce

lebrat. Homo celebris q̄ cū honore celebrat et colit. Propter qđ in hāc ducor opinionē: vt locꝰ celebris ꝑrie sit honoratoꝝ frequētia cultꝰ Nō ita frequēs neq; frequētia: quo nōie qualiscūq; hoim multitudo significatur. Qđ ex vocabulo hinc ducto ꝑbat: qđ ē celebritas: q̄ tū hoim cetū honoratū declarat: tū dignationē ipaz atq; honorē. Quintl. Ante oīa futurꝰ orator cui in maxima celebritate et in media repub. luce viuendū est: assuescat iā a puero nō reformidare hoies: neq; illa solitaria/et velut vmbratili vita pallescere. Cicl. Itaq; nos q̄ in maxia celebritate atq; in oculis quondā ciuitatis virimꝰ: nūc fugientes ospectū sceleratoꝝ hoim: quibꝰ oīa redundant abdimꝰ nos: et sepe soli sumꝰ. Idē in alteraz significationē Hac celebritate fame cū esset iā absentibꝰ notus: romā venit Mario et Catulo consule Quare improꝑe licet frequētissime dicit locꝰ celebris: an desertus quasi otrariū sit celebrē esse: ab illo desertū esse. Vbi em̄ baiuli aut aleatores aut lenones scortaq; esse osueuerūt: qs eū locū ꝑrie dixerit celebrem: nō aliter q̄z celebrē meretricē aut nobilē vt sepe legimꝰ et singularē improbitatem et vnicā turpitudinē vt in bonū: ita et in malum

De Ferus et feroꝝ Ca. xcvii

Ferus homo: q̄ animū ferinū obtinet: vt leonis/vsi/pardi/lupi. feroꝝ q̄ animosus ad certandū cū altero et ad vim aliq̄ faciendā atq; ad

De Corporeus et corporalis Ca. xcviii

Innocendum

Corporeū est existens ex materia atq; substantia corporea. et e diuerso incorporeū: vt lapis est res corporea: virtꝰ incorporea Corporale vero existens in materia substantiaq; corporea. et e diuerso incorpale: vt domꝰ fundꝰ mancipiū. Corpalia dicimꝰ: nō corporea: legatū hereditas iura. Incorpalia: nō incorporea Nā hic de qualitate agimus que ineſt substantie: ibi de ipa substantia Quas res diligentiꝰ exequimur in dialecticis nr̄is. Et: sanitas: vires: pulcritudo: bona corpalia appellant: nō corporea. Preterea (vt alia ratione hāc differentiā distinguam) corporeus et incorporeꝰ nō nisi cū hoc nōie: res aut substātia iūgunt: aut vbi res subintelligit: vt lapis est res siue substantia corporea: nō aūt ē corporeus. Virtꝰ est res incorporea. nō aūt virtꝰ est incorporea. Dia corpea aut tangunt aut vident. id est: oēs corporee res: nō aūt sic res incorporee

De Lassus laxus lapsꝰ fessꝰ defessꝰ defatigatꝰ. xcix

Lassum quod labore fatigatū est tā animo q̄z corpe Ideoq; ad ea demū spectat: que laboris molestiā sentiūt. Laxū vero magis ad inani/

mata: que sunt/lenta/mollia/flexibilia/nõ dura/nõ rigida: vt laxi rudentes laxi funes/laxe corde Lapsus a labendo: ꝙ vel corpore: vel per translationem: animo et opinione labit̃. Fessus idem est quod fatigat⁹: siue animo siue corpore. Defessus defatigatusq̃: qui ita fessus atq̃ ita fatigat⁹ est: vt nõ queat amplius: et sepe a labore atq̃ incepto quod instituerat desistat. vt in Bruto Cicero. Et ne defatigaret̃ orauisset. Et de oratore. Profecto nunq̃ ꝯquiescaz: neq̃ defatigabor: anteq̃ illoꝝ ancipites vias rationesq̃ et pro omnibus et contra omnia disputandi percepero

De Bonum et bonitas Ca:c:

Bonũ generale nomẽ ẽ: honesta pariter atq̃ vtilia ꝯplectẽs: vt bonũ animi/bonũ corpis/bonũ fortune Bonitas vero nõ (vt multi opinãtur) idem vtiq̃ qđ bonũ honestũ: sed idẽ qđ benignitas. A p̃mo fit bon⁹ vir/bon⁹ seru⁹/bon⁹ iudex id est iust⁹ et exequẽs officij sui debitũ. Ab hoc: bon⁹ pater/bon⁹ dñs/bon⁹ de⁹/bon⁹ eneas: hoc est benign⁹ et clemẽs: quã alterã iustitie partẽ esse ꝯstituũt/vocãtes eandẽ beneficentiã. Nã iustitiam partiunt̃ in duas partes: iustitiã: q̃ est seueritas: et bñficentiã: quã ego voco bonitatẽ. Ergo q̃ plane bon⁹ esse vult: plane q̃ iust⁹/bis bon⁹ sit necesse est. Et hoc q̃dẽ ad virtutẽ ꝑtinet. Est aũt et alia bonitas nõ ex industria: ꝫ ex natura tã homini q̃ q̃busdã alijs reb⁹ attributa Cice. Que et bonitate nature multi assequũtur et ꝓgressione discẽdi id est excellentia et dote nature. Quintl. At in solo fecundo plus cultor: q̃ ipa ꝑ se bonitas soli efficiet Nõ dixit pl⁹ bonitas cultoris q̃ bonitas soli. qꝛ excellens cultor industria fit: nõ natura nascit̃ Nõnunq̃ tñ bonitas ꝓ iustitia: siue ꝓ honesto accipit̃ Cice. de offi. iij. Cũ em̃ bonitatẽ alicui⁹ fidẽq̃ laudãt: dignũ esse dicũt: qui cũ in tenebris mices. Quintl. in. xij. Qꝛ si mediocrib⁹ etiaz patronis cõuenit hec: q̃ vulgo đꝛ bonitas: cur nõ orator ille: q̃ nondũ fuit ꝫ p̃t esse: tã sit morib⁹ q̃ dicendi virtute ꝑfect⁹? Nõnunq̃ etiã bonũ accedit ad naturã bonitatis. Nam cum dicimus de equo et bono/nõ. de rigore iustitie et de sũmo iure loquimur: sed quasi de bona equitate

De Lubricus Capitulum. ci.

Lubric⁹ loc⁹ est in quo nequeas insistere: nec ingredi: q̃les sũt herbe ꝑfuse sanguine: vt apud Virgl. de Niso: et Homeꝝ de Diace Oileo. Aut aliter humecte Marmora lenigata: lapidesq̃. vel humore ꝯspersi t̃ra glaciata/aqua gelata. pauimẽta/ceteraq̃ hmõi lubrica dicũt̃ Inde ꝑ trãslationẽ adolescẽtiã vocam⁹ lubricã: in qua q̃ sũt velut in glacie facile labũtur. Anguilla q̃z congrus/murena ac similia lubrica sũt. Alio tamẽ modo

videt. Cic. dixisse lubricos oculos. Et imitatus cū Lactanti⁹ in li. de opifi/cio. Ita. n ait ille de natura deoꝝ. Sed lubricos oculos fecit/et mobiles: vt declinarent: si q̄d noceret: et aspectū quo vellent: facile ꝯuerterēt. Dicti sunt oculi lubrici eo modo: quo a quibusdā pes lubric⁹ pro eo ꝙ in lubri/co. Ita oculi quasi in lubrico positi sunt: vt vix queant ꝯsistere. Quale ē cū dicimus Spargo humū floribus, ꝓ eo quod est/spargo humi flores: Et Sterno lectū pallio pro eo quod est/sterno palliū lecto

de Equalis et equabilis Ca cij

Equalis q̄d sit notū ē: vt in illo. Sintq; pares in amore ⁊ equales Sepe accipit ꝓ coetaneo/siue coeuo. vt Virgl Equalemq; ab hu mo miserās attollit amicū. Cice Q. F. maximū eū/ qui Tarentum recepit: senē adolescēs ita dilexi: vt equalē. Et iteꝝ. Nec cū equalib⁹ solū: q̄ pauci admodū restāt: ꝫ cū vr̄a etiā etate atq; nobiscū Equabilis idē q̄d equalis in p̄ore significato: vt idē. Non ius eq̄bile (q̄d aliq̄d vtilitatis ha/beret) acceperat. Iteꝝ. Et vox reducit in sonū quendā eq̄bilē atq; ꝯstātē

De Perfidus et Infidus. Caplm ciij.

Perfidus qui fidem violat. Infidus cui nō est fidendum. Hoc a fido descendit: quod habet primā longā: siue fido a fidus. Illud a fides q̄d habet primā breuē. Ideoq; hec duo adiectiua vario accentu efferunt.

De Moratus et Morigeratus Caplm. ciiij

Moratus qui moribus bonis est predit⁹. Morigerat⁹/participiū ex morigero: quod est morem gero: id est obsequor: et obedio. Vñ morigerus/obsequens/ obediens et facile morem gerens. Quod Accursius non intelligens (quid aūt intelligat si ignorat: quid sit morem gerere?) pro glosa scriptum reliquit. Soluat Apollo: quasi aut enigma es/set: aut Apollo soluere enigmata soleret: magis q̄ ꝓponere soluenda. Et alibi. Primipilus inquit nomen grecum est

de Proteru⁹ Procax et Petulans ca. co

Proteruus/procax/et petulans multum similitudinis habent: Et quasi aliud alio maius increscit taꝫ in factis q̄ꝫ in dictis. Tria hec tum quandam lasciuiam/libidinem q; declarant: tū iniuriam. Naꝫ et proteruam/petulantemq; eodem loco de inhonesta femina apud Cice. legimus pro Celio. Si vidua/libere proterua/petulanter diues/effuse libi/dinosa meretricio more viueret. Proteruam minore gradu/ q̄ꝫ petulantē significauit Petulans. pro libidinoso/lasciuoq; accipi notum est. Vt petu lansq; iuuenta. Et Ouidius. Quinetiam vt possem verbis petulantius vti

non semel ebrietas est simulata mihi: id est lasciuius et licentius. Procaces q̃z meretrices legim⁹/qualis Bachis Terentiana: cetereq̃z impudice muli eres: que pudori suo (que vna dos feminaꝝ est) ne verbis quidẽ mordaci bus simul et turpib⁹ parcũt/a se ip̃is/sueq̃z ꝯditionis feminis principiũ ca pientes. Proteruia leuior q̃daz ꝯtumelia. Procacitas maior. Petulantia maxima. Cice. in Salust. Ne in idem incidã viciũ ꝓcacitatis/q̃d huic obij cio. Et iteꝝ. Non em̃ ꝓcacitate lingue/vite sordes eluunt̃. Atq̃z iteꝝ. Nam ꝙ ista inusitata rabie petulanter in vxorem/filiãq̃z meã inuasisti. Et iteꝝ in eadẽ. Desine bonos petulantissima insectari lingua. desine morbo ꝓcacita tis isto vti. Salusti⁹ in Cice. Grauiter et iniquo animo maledicta tua pa/ terer. M. Tulli. Si te scirem iudicio animi/magis q̃z morbo petulantia ista vti. Et iteꝝ. Bibulũ petulantissimis verbis ledis. Hec eadẽ nomina in fa ctis quoq̃z nõnunq̃z repiunt̃: vt siq̃s ambulans ꝑ impotentiã mentis: ob uiũ cubito feriat: aut cũ ꝯtumelia sibi cedere cogat: hunc ꝓteruũ dicim⁹. Et Virgl. Austros ꝓcaces vocat Et ab eodẽ. Ediq̃z petulci florib⁹ inci/ dant: dictũ est ꝙ edi soleant iniuriã facere ꝑ animositatẽ quandã transcen dendo sepes et in alia loca penetrando: que iniuria petulantia est

De Orbus et Celebs ca. cvj

ORbus est quicunq̃z aliqua re chara priuatus est. ꝓprie aũt parens amissis liberis/quasi amissa luce oculoꝝ. Vñ illud: frequẽs parẽs liberoꝝ an orbus Et hinc orbitas: que est illa qualitas patꝝ post amissos liberos. vt vxoris viduitas post amissũ maritũ. Quintl. de p̃rib⁹: In ip̃os loquens ꝑ vxorib⁹ ait. Nõ habet orbitas vr̃a lachrymas super ardentes rogos: tenetis inconcussã/rigidãq̃z faciẽ. Cõtrariũ huic est cũ di cit̃ orb⁹/quasi orphan⁹: vt apud Terentl. Orbe qui ꝓximi sunt: vxorez du/ cant. Et hinc orbitas apud. M. Tull. in de oratore/quasi orphanitas De plorauit em̃ causam atq̃z orbitatem senatus: cui⁹ ordinis a consule: qui q̃si parens bon⁹: aut tutor fidelis esse deberet: tanq̃z ab aliquo nephario pre done diriperet̃ patrimoniũ dignitatis. Celebs tñ tam qui caruit semper vxore: q̃z qui nunc caret: et inde celibatus

De diuturnus et diutius Ca. cvij

DIuturnus et diutius nihil differunt. Vtrunq̃z em̃ et in bonũ et in malũ repit̃: et vtrunq̃z a diu/siue diuti⁹ venit. Sz vnũ eo modo for mat̃ quo a die diurn⁹: a nocte nocturn⁹ Alteꝝ quo modo a sero se rotin⁹: a mane/siue a Matuta q̃ dea est: matutin⁹. et vt aliq̃ vtunt̃ a vespe: vesptin⁹. De diuturn⁹ plurima exempla sũt. De diutin⁹ apud Cic. ꝑpauca

ad Brutū sic scripsit. Libertatis desiderio/tedioq; diutine seruitutl. Quintl. Nō sic ɔfundūt obuios grauib⁹ catenis colla stridentia: nec diutino squalore ɔcreta facies Quia dixi serotin⁹ a sero/videor significasse sero ꝓ vespe nō ꝓ eo qđ est tarde siue post tps. Hec em̄ tria sero significat que tñ pene idem sūt. Una et vera significatio est ꝓ vespe: qđ est post occasū Altera q̄ hinc nascit̄/q̄ est post tps: qđ em̄ post solis lucē est: id vere pōt post tps dici. Cicl. Cū accusator Milonis idētidē interrogat⁹/instaret: quo tpe Clodius esset occisus: vrbane respondit sero nō tā horā intelligens/q̄ tardi⁹ occisum: et post tps: quo debuisset occidi. Tertia significatio est ꝓ tarde: nō ꝓ tardius: vt apud Senecā in Trage. Sero nos illo referat senectus Nemo ad id sero venit: vnde nunq̄ (cū semel venit) potuit reuerti. Serotin⁹ igit̄ tū a primo significato (vt quibusdā placet) venit: qui dicūt horā serotinā/temp⁹ serotinū/pluuiā serotinā: tū a posterioribꝰ. Appellam⁹ em̄ vt p̄/coces vuas/precoces ficus/precocia poma: que ante legitimū: ɔsuetūq; tēpus/siue cito maturescūt: ita serotinas vuas/serotinas ficus/ serotina poma: que post legitimū tps ɔsuetūq; ceteris pomis vel tarde maturescunt Precox q̄z ingeniū ꝑ translationē dicim⁹: ꝙ nimis cito maturitatē ɔsecutum/nimisq; cito videt̄ adoleuisse. Ideoq; ait Quintl Illud ingenioꝝ velut precox gen⁹ nō temere vnq̄ ꝑuenit ad frugē: id est nō fere vnq̄ ad ꝑfectionē: tanq̄ ad frugē fructūq; ꝑuenit. Precox quasi ante tps excoctum Huic simile/ac dissimile est p̄maturus: qđ est anteq̄ sit matur⁹/et ante maturitatē: vt segetes p̄mature/frumenta p̄matura: poma p̄matura id est nō dū matura. Et ꝑ translationē p̄matur⁹ sū militie/p̄matura etas/p̄matura legatio p̄matura allocutio/p̄matura postulatio. id est immatura. Quanq̄ maturꝝ ip̄m in frugib⁹ ꝓprie dicit̄: et id vno modo. In ꝑsonis vero figurate: et hoc duob⁹ modis. Uno sic. Ego sū matur⁹ audiende ph̄ie: tu es matur⁹ rei militari: id est ꝑfectionē tpis habeo ad hanc rem. Uñ senilis etas vocat̄ matura: quasi om̄ino ꝑfecta/et tps debitū assecuta. Altero sic. Ego sū hō matur⁹: id est ꝑfect⁹ morib⁹. Et in hac significatōe nō ɔponit̄. Inde maturesco/matur⁹ fio. Et maturo as maturꝝ facio/vel ꝑficio/atq; festino. vt Virgl. Maturate fugā. Cicl. ad Heren In etate maturrima dixit: pro in etate festinātissima. Et mature aduerbiū ꝓ cito:

de Annuus Ca. cviii

Annuus eodē modo quo diurn⁹: spaciū diurnū spaciū annuū/vni⁹ diei/vni⁹ ve anni. Annuus q̄z qūo quotidian⁹. Febris quotidiana est q̄ singulis dieb⁹ venit Ita apud Virgl. Atq; annua magne sacra refer cereri id est singulis annis Et duo illi Epicurei ph̄i annua febri q̄ die nati fuerāt

corripiebant. quā febri et mortui sunt: atq; eodē quidē die. Dictū est ergo annuū quasi anniuersariū. Nam vt festa/ita febres quibusdā quoꝝ etiam Augustus fuit: anniuersaria sunt:

De Capitalis capitulum cix

Capitale odiū: qđ caput et vitā alteri⁹ petit. Cice. Cū ijs tribun⁹ plebis capitali odio a. Q. Pompeio: q̄ tū erat consul: dissideret: Item capitale suppliciū. Capitalis morb⁹. q̄ caput alteri⁹ petit Capitalis aūt hō capitale vitiū. capitale pccm: nō qđ petat alteri⁹ caput: ꝫ cui⁹ caput: aut ꝓpter qđ caput ꝯmittētis peti debeat ad penā Vt idez Capitalis Ethiocles/vel potius Euripides. Et alibi. Fieri ait in ciuitatib⁹ vitia capitalia:

De Meritorius ca. cx

Meritoriā tabernā diuersoriū atq; hospitiū mercenariū vocamus: quo cuiq; introire licet danti mercedē. Naz mereri/mercede opari/laborare atq; alteri inseruire ē Ideoq; merere in militia est exerceri: ꝓprie tñ spe stipendij/ac p̄mij: qđ dicit stipēdia facere. Hinc meretrices dicte/suā et ipe militiā exercētes/ac stipēdia sua facientes. Et abinde adiectiuū meritori⁹ ria. riū Vñ scorta mascula pueri meritorij vocant. Nā puelle nō vocant meritorie. Quippe ꝓpriū suū habentes nomē: qđ est meretrix. Quidā aiūt hos pueros dici cathanitos: qđ mihi nō videt: ꝫ poti⁹ ꝯcubinos. Meritorij nāq; (vt meretrices) pretio merent. Cice. in Antoniū. Ingenui pueri cū meritorijs: scorta cū matrib⁹ familias versabant. Ingenuos liberos dixit Meritorios ergo nō liberos quos mango: q̄ ideo hōies mercat/vt vendat: ꝯmodare etiā abutēdos p̄tio solet: siue illi dñoꝝ ꝑmissu: ꝛ ipi suo iure ꝓstant Appellam⁹ corpus meritoriū tam pueꝝ meritoriū q̄ meretricem. Rationē quoq; meritoriā quasi vilem et male coemptā:

De Infensus et Infestus Ca. cxi

Infensus vehement̄ irat⁹/et odiū gerens. Infest⁹ vehement̄ molest⁹ atq; in aduersū vadēs. Inde infestare/incursib⁹ crebris molestia afficere: et signa infesta q̄ in aduersū tendūt. hoc est vexilla in hostē euntia/vt molestiā inferant. Molestare aūt rarius repit̄ q̄ infestare. Modestin⁹ iuriscōsult⁹ ait: ab Aurelio Sempronio fratre meo neminē molestari audio

De Presens ca cxij

Presens nō modo: qđ est hui⁹ tp̄is: sed etiā alteri⁹: vt Cicero. Ego in columitati ciuiū primū/et postea dignitati. Ille presenti poti⁹ digni/

tati q̄z future ꝺsulebat: de mortuo loquit. Ergo nō nūc de presenti ꝫ tunc. Quintl. de ipo. Cicl. iā defuncto loquēs ait. Postea vero q̄z triūuirali ꝓscriptione ꝺsumptꝰ est/passim q̄ oderār/q̄ inuidebāt: q̄ emulabant/adulatoēs etiā pītis potētie nō resonsuꝝ inuaserūt. Presentis potentie: q̄ tunc erat pīs. Neqz in p̄teritū modo: vel etiā in futuꝝ: vt Orati. Hec amet: hec nō: hec pīs in tps emittat id est in suū tps: vt dixi: et q̄ñ tps dicende rei aderit: nisi accipiat ꝓ in p̄sentiaꝝ. Vt idē. ñ. carminū. Letꝰ in pīs animꝰ q̄ꝺ vltra est. Oderit curare/et amara lento tēperet risu. Nihil est ab oīni parte beatū. Presens q̄z dicit subitꝰ/et nō dilatꝰ in altez tps. vt Virgl. Pītez q̄z viris intentant oīa mortē. Juuenalis. Pena tñ pīs. et pīs vltio. Unde presentissimū piculū: q presentissima medicina: remediū presentissimū: venenū presentissimū/qꝺ etiā presentaneū vocat: qz statim aut sanat aut occidit. Et q̄ñ ea que pītez vim/effectū q̄z exhibēt: p̄stantioza ac potētioza ceteris videnť. Ideo in hunc q̄z sensū accipi solet. Uñ pīs animꝰ dicit prestans atqz excellens. Et pīs remediū/pīsq̄z virꝰ. id est potens/et in ꝑmis efficax. In rem pītez/nō tps sed locū significat: vt Cicero officioꝝ li. ꝓio Ut si ostitueris cupiā te in rem pītez esse ventuꝝ/ id est ad locū de quo ctrouersia est. Liuiꝰ li. xxxviij. Responderi legatis vtriusq̄ partis placuit: missuros se in Africā: qui inter populū cartaginensem/et regem in re pīti disceptarent. Idem li. xlviij. Eodē anno inter populū Cartaginensez et regem Masinissam in re pīti disceptores rhomani de agro fuerūt. Valeriꝰ maxi li vij. Q. Fabius. Labeo arbiter a senatu finiū ostituendoꝝ inter Nolanos et Neapolitanos datꝰ cū in rem pītez venisset: vtroq̄z sepatim monuit. Ad tps duobꝰ modis sumit. Uno ad ꝺditionē/tpis necessitatē/opoꝛtunitatē. Cice. ꝓ Milone. q̄z ad tps apte simulationes. Quintl. Fingere nimiꝝ ad tps videboꝛ/et rem nimiū manifestā impudēter ꝺploꝛare. Altero ad spaciū tpis: vt silebo ad annū: latebo ad tps: id est vsq̄z ad annum: et vsq̄z ad tps quoꝺdā vel in tps: vt Quintl. Optimū emendandi genꝰ: Si scripta in aliqꝺ tpus reponant: vt ad ea post interuallū: velut noua atqz aliena redeamꝰ id est vsq̄z ad aliqꝺ tps. Nā sepe subintelligit vsq̄z Ut idē Neqz id veteribꝰ rhomanis ꝺdecoꝛi fuit. Argumentū est sacerdotū noīe et religione durans ad hoc tps saltatio: id est vsq̄z ad hoc tempus:

De Stultus Fatuus et Stolidus Ca. cxiij

Stultus qui imprudens est: et improuidus Multiqz nō insipientes hoies aliqñ stulte agūt. Fatuus/plane insipiens est Tractū a sapore cibozꝝ. Nā cū illi nō sapiūt: fatui dicunť Ita homo qui nō sapit fatuꝰ vocat. Martialis. Ut sapiāt fatue Fabiozꝝ prandia Bete. O q̄z sepe

petet vina piperq; cocus. Melior hui⁹ vocabuli videt. hec causa: q̄ q̄ q̄bus dam placet: fatuos dictos qui furore quodā/ quali vxor regis Fauni fatua nomine corripi solebat/ futura predicunt: vt illa faciebat. Stolidus est qui proxime accedit ad naturam/ sensumq; pecudum

De Beatus et felix capitulum cxiiij

Beatus qui reb⁹ om̄ib⁹ ad vite vsum/ ornatūq; spectantib⁹ abūdat Ideoq; locupletes sane hoies beatos vocam⁹: vt apud Juuenalem. Vetule vesica beate. Et Ciceronez Sint florentes/ sint beati. Et alibi Crotoniate quondā cū florerent om̄ib⁹ copijs/ et in italia cum in primis beati nominarent. Vñ apud inferos in helysijs cāpis beati vocātur/ et a nobis q̄ apud superos viuūt: vt pene idē sint felices: et beati. Felicitas et beatitudo. Felices inq̄ omniū bonoꝝ ꝯpotes. Sunt et alie res ꝓ sua queq; natura beate/ felicesq; veluti de voce apud Quintl. Ornata erit ꝓnūciatio: cui suffragat vox facilis/ magna/ beata/ flexibilis/ firma/ dulcis durabilis/ clara/ pura/ secans aera/ aurib⁹ sedēs Beata dixit ꝓ eo. qđ ē plena et ꝑfecta. Et alibi. Nā vocis quantā in nullo cognoui felicitas

De Mollis Ca. cxv

Mollis homo dicit et molle op⁹. Hoc in laudē/ et illud in vituꝑationē. Virgl. India mittit ebur: molles sua thura sabei Idē. Excubēt alij spirantia molli⁹ era. Credo eq̄dez. viuos ducent de marmore vult⁹. Qđ nō sine rōne factū ē Nam q̄ nō fuerit seuer⁹/ fortis et ꝯstās. et in morē rei dure patiēs: resistensq; fortune/ vel aduerse/ vel blande: hic mollis est similis cere: aut tenellis plātis: cū p̄sertim q̄ mollicula mēbra habēt: fere molli sint mēte: vt pueri femineq;. Cōtra aūt milites/ naute/ agricole: vt corꝑe: ita aīo indurati putant. Hoc igit mō mollis accipit in vitiū In laudē vero: ꝙ vt dur⁹ cib⁹/ duꝝ cubile/ duꝝ solū: ita duꝝ ingeniū/ veluti dur⁹ equ⁹ ad domandū/ duꝝ ingeniū ad docendū: et ad (vt sic dicā) sculpendū Eadē rōe molle dicet qđ nō est duꝝ: eritq; laudabile. Quintl. de signis loquēs inq̄t. Illi⁹ oꝑa duriora/ hui⁹ molliora. Dicunt aūt signa oꝑa sculptilia/ siue fusilia/ siue cetera eiusmodi ad effigiē aīaliū fabricata: quēadmodū tabule/ oꝑa pictoꝝ. Siquidē in tabulis antiqui pingebāt: nō in parietib⁹. Hec talia magis dicent mollia que fiunt: q̄ ingeniū quod facit:

De Crudus Capitulum cxvi

Crudus vocat. nō qui cibū indigestū habet in stomacho. sed q̄ egre difficileq; digestibilē: ꝛ a quo offēdit: vel tanq̄ nimio: vel tāq̄ noxio

vt Cicero de Roscio. Qui in cenā nō veniret: qō esset crudior Et Quintl. Crudo oratori declamandū nō putat: Ut cibo indigesto fere et oram⁹/et negocia agim⁹: vel magis q̄z digesto. Siq̄dē digesto/ et modificato cibo itez refici malim⁹/q̄z cetera facere. Appellam⁹ aūt hoiez crudum/presertim qui est truci aspectu/ q̄ eius aspectu oculi nostri offendunt: vt stomachus cruditate cibi/vel q̄ facies crudum habentis animū/ insuauis et feda est: vt facies crudum stomachum habentis: siue crudum cibum/ in stomacho Est etiam crudum idem quod recens. Unde crudus dolor/crudū vuln⁹. Et recrudescere dolor/et vulnus dicitur: quasi renouari. Et cruda poma dicimus: que non sunt matura: vt Cicero: Poma que cruda sunt: vi auel/luntur. Que autem cocta et matura decidunt:

Finit liber quartus Feliciter

liber

Laurentij valle viri disertissimi et oratoris clarissimi de latini sermonis elegantia liber Quintus:

Prohemiū in quo ꝑ metaphorā a puella viro collocanda sumptaz: et dote sex talentoꝝ ei danda: rationes afferunt̄: cur nō pluris de hac materia q̄ꝫ sex libros autor scripserit: et quibus item causis adductus festinantius q̄ꝫ statuerat. hos ip̄os libros ediderit

Tertius iam mihi. et prope quartus annus agitur peregrinanti semꝑ/et ꝑ omnia maria/terrasq̄ꝫ volitanti: ꝓxima etiā estate/et quidē totā militiā experto Quod vtꝝ honestiore/an magis necessaria causa fecerim haud equidē scio Illud tñ vel me nō affirmante/indubitatū cunctis esse nō ambigo: q̄ maxime atq̄ꝫ adeo sola studioꝝ presidia sūt: ea mihi om̄ia defuisse lr̄atoꝝ ꝯsuetudinē/libroꝝ copiā/ loci oportunitatē/ tp̄is otiū, ip̄az postremo animi vacuitatē. Quoꝝ singula cū plurimū incōmoditatis afferāt/dū desunt: q̄d tandē putandū est vniuersa fecisse: Tam etsi repugnauim⁹ assidue. et quoad licuit necessitatib⁹ reluctati sum⁹ Interq̄ꝫ nauigandū/peregrinandū/militandū/frequenter ad studia respeximus ita vt si nihil lucri in litteris (q̄d optabam⁹) certe q̄d ꝓximū est: nihil dāni facerem⁹. Q̄d si nō ꝯtigit: iacturā hanc multaꝝ reꝝ notitia. quas vel vidimus/vel sum⁹ exp̄ti/fortasse pensabim⁹. Hac em̄ p̄cipue via Homer⁹ informandū esse viꝝ sapientē p̄cipit Ulixis exēplo Ita nanq̄ꝫ odysseā inchoat Dic mihi musa viꝝ capte post tp̄a troie. Qui mores hominū multoꝝ vidit/et vrbes. Quanq̄ꝫ q̄d tergiuersamur: q̄d blanda aut inani excusatiōe nosmet fallim⁹? Qualescunq̄ꝫ redierim⁹: nihil tñ quo dotem filie iam me absente adulte ampliare queam. attulim⁹ Et collocandi iaz tp̄s est. satiusq̄ꝫ multo q̄ꝫ primū nuptui dare. q̄ꝫ diuti⁹ custodiendo/pudicicie periculū adire. Mira em̄ est puelle vel ꝓcoꝝ vel amatoꝝ multitudo. Ip̄aq̄ꝫ teneri amplius nō vult. Et (q̄d me valde solicitū facit) alios magis incipit amare: q̄ꝫ patrē. Quare nō vocat cōp̄are plura: quo splendidi⁹, ac magnificenti⁹ collocem⁹. Sex nanq̄ꝫ talenta que ante ꝓfectionē nr̄az parta ac reposita erant: in dotē dabim⁹. q̄d cū satis esse debet: tū plus est q̄ꝫ q̄d multo post hec tp̄e accessionis adijcere possem⁹. Et certe similia impedimenta (vt de morte taceam) extimescenda sūt. Ne forte (q̄d dij omen auertant) vel absente pr̄e/vel mortuo: filia (vt que ea etate atq̄ꝫ adeo ea mente sit) prostet. Sufficiāt igit̄ huic operi quattuor sup̄iora volumia, quintūq̄ꝫ hoc de verbis/accedente sexto de notis auctoꝝ. ꝙ si etiā plura scribendi facultas. tē/

pusq; suppeteret: nescio an faciendū putarē. cū sciā ea que vel optima atq; pulcerrima sunt: nisi ꝯpendij gr̄a iuuent̄: vt pontificales olim cene longitudinis fastidio laborare Simulq; hui⁹ de qua loquor materie neminē (de prudentib⁹ loquor) vniuersū corp⁹ aggredi esse ausū. Suaz sibi vnusq̄sq; particulā ad scribendū delegit/ siue ne longiore ope legentib⁹ fastidiū moueret (Qd̄ em̄ vocabulū nō suā habet in significādo elegantiā) siue immēsitatē/ infinitatēq; voluminū veritus. Quib⁹ reb⁹ me q̄z motū fuisse fateor tū mea sponte: tū illoꝝ exemplo maxime/ ne semp impfectū/ ne semp inclusum habere ne semp efflagitantib⁹ c pus negare videamur/ ne ve quibus obsequi: et a quib⁹ laudū suffragia nancisci cupim⁹: eisdē iuste querele iusteq; vituperationis materiā prebeam⁹. Cū eo q̄ insidiatores et fures re expertus (vt secundo libro dixi) cauere debeo: quos nunc multo plures esse ac fore amici ostendūt. Que causa Prisciano (vt ip̄e testat̄) fuit: vt festinātius opus illud de arte grāmatica ederet. Hac eadē nos causa et ceteris quas enumerauim⁹: sum⁹ adducti. nō modo vt festināti⁹ libros nr̄os. veꝝ etiā vt pauciores ederem⁹. Et illi emuloꝝ tantū insidie nocebāt. Mihi etiā preter cetera fautoꝝ atq; amantiū studia nocent Tradat̄ ergo aliqñ viro puella ꝯtenta hac (quātulacunq;) dote. Nō em̄ formosā esse credibile est: que maritū nisi magnitudine dotis ꝯciliante nō inuenit. Virgo presertim Maritū aūt puelle cetū lr̄atoꝝ intelligim⁹: a quo sanctitatē vxoris pudoremq; et custoditū esse cupim⁹: et custodiri debere testamur. Sed ad ꝓmissam verboꝝ disputationē (cui⁹ hoc libro locus est) descendam⁹:

Incipit liber quintus capitulum Primū

De Disco Edisco Dedisco et Dedoceo

Disco et edisco manifeste dr̄nt. Nā discere est vt intelligas. Ediscere vero vt memoriter ꝯplectaris. Ideoq; capitulū apd̄ Quintil. qd̄ inscribit̄ de ediscēdo: ita incipit. Illud ex ꝯsuetudine imitandū ꝓrsus existimo in his de quib⁹ nunc disserim⁹ etatib⁹: ne omnia que scripserint: ediscant: et certa (vt moris est) die discant. Dedisco: qd̄ didici obliuiscor. Dedoceo te: ostēdo falsū esse qd̄ doct⁹ es: docēs qd̄ veꝝ est: vt apud eundē in. ij. Et quidē ꝑus ac difficili⁹ opus dedocēdi q̄z docendi. Illud quo quidā vtunt̄ instruo: quale est instruā te in via hac qua gradieris nobis apud idoneos auctores incomptuz est. Dicim⁹ em̄ Instruo classē: istruo aciē: instruo causā: instruo militē: instruo rogū: istruo agꝝ nō ꝓprie d̄r ꝫ colo agꝝ Sic nec instruo vineā ꝓprie d̄r ꝫ pastino. Similit̄ dicim⁹ instruo cauponē seu nautā. nō aūt discipulū: aut mentē alicui⁹ nisi eo mō q̄ instruim⁹ ea que dixi

De Excogito Repio Inuenio Offendo Nact⁹ sũ

Excogitare est ꝑ cogitationẽ inuenire Idq; ad res tm̃ in corporeas ꝑtinet: vt excogitauit argumẽta/rõnes/ figuras/causas. Est ergo excogitare ꝯsilij: repire vero fortune. Unde Oui. Tu nõ inuẽta repta es. Sz iã vsus obtinuit: vt idẽ sit repio: qđ inuenio Est ãt iuenire vl' ꝯsilio vel casu vl' corporea siue incorporea repire Offẽdo fere qđ repio Neq; solũ rẽ verꝝ etiã: et ad statũ reꝝpublicaꝝ vel ꝑuataꝝ ꝑtinet: vt offendas r.p. perturbatã ꝯsilijs nepotis mei Verꝝ etiã sine his. Ut idẽ Cicero. Sed tñ neminẽ tã maleficũ offendi q̃ illũ negaret Antoniũ dignũ senatu. Nactus sum etiã ꝓ inueni/seu repperi frequent accipit Ut idẽ in ꝑadoxis. Eũ tu hoiez terreto: siquẽ eris nact⁹ istis mortis aut exilij minis Et de senectute. Viris q̃dez que natura caduca/ et nisi fulta ẽ fert ad terrã/eadẽ/vt se erigat clauicul' q̃i manib⁹ q̃cq̃d ẽ nacta/ꝯplectit:

de desipio desipisco et resipisco Ca. iij

Desipio/siue desipisco significat vel qđ aliq̃d a cõi sensu sapiaq; min⁹ habeo: vel qđ a meo sensu destituor. Qđ vere vitiũ aut ex etate venit/aut ex morbo/aut amore aut timore/aut simili aliquo affectu. Cui⁹ contrariũ est resipiscẽ. Et senes q̃dez iã dementes nunq̃ resipiscũt. Ceteri resipiscẽ id ẽ/ad ꝑorẽ mentis statũ: vel ad meliorẽ mentẽ redire solẽt. Terẽti⁹ Multo oim nũc me fortunatissimũ puto esse gnate: cũ te intelligo resipiscẽ:

de Prohibeo et Inhibeo Ca. iiij

Prohibeo vel generale nomẽ est/vel ante rem inceptã. Inhibeo ãt re iam incepta: Illud vetat/neq̃d facias/vel neq̃d incipias. Hoc ne pergas ire/desistasq; ab incepto Virgi. Qđ gen⁹ hoc hoim: q̃ve hũc tã barbara morẽ. Permittit patria: in hospitio ꝓhibemur arene. Idẽ: Parcite iã rutili: et vos tela inhibere latini: Et illud Ouidij Heroidũ Siqua cura mei erga te pia mouet Horesten. Inhibe non timidas in tua iura manus

de Vtor Fungor et Fruor Ca v

Vtor et fruor apte drñt/ꝫ nõ ea rõne qua q̃dã volũt/oia sua impitia ꝯfundẽtes: q̃ aiũt. nos vti hũanis/frui ꝟo diuinis Imo et diuinis vtimur: ⁊ hũanis fruimur. Quis em̃ m̃ vsũ diuinoꝝ intdicat? Quis rursus vetet me frui reb⁹ meis: labore et idustria ꝑatis? ⁊ q̃s dicat me frui sacris cũ ĩ illoꝝ ꝟsor vsu atq; admistratõe Vl' q̃s neget cũ voluptati operã do me frui his reb⁹

vnde capio voluptatē: q̄ si dicerent debere nos frui reb⁹ diuinis: vti vero humanis. Quanq̄ ne in hoc q̄dez illis accedo fortasse audirē. De reb⁹ cū nō de verbo disputarēt. Nūc verbū exponūt: nō res: sed hos cū sua impe ritia (qđ fedi⁹ est) cū sua ptinatia relinquam⁹. Vti igit̄ est alteri⁹ rei gr̄a. Frui nulli⁹: sed (vt sic dicā) ꝓpter se. In illo iter est. In hoc meta. Hoc alte ri⁹ finis ad quē illud tendit Qui hoc habet q̄escit et otent⁹ est Qui vtitur: nunq̄ otent⁹ est: semp q̄ vlteri⁹ tendit. Ideo q̄ reprehensus est Hānibal. q̄ cū posset vti cannensi victoria: frui maluit. Vtor armis: vtor domo: vtor libris: vtor studio: diligētia: opaq̄: q̄ ex hoc postea emolumenti aliq̄d bo niq̄ osequor. Fruor bonis meis: fruor tuo aspectu: tuo colloquio: tuo can tu: hoc est delectationē: voluptatēq̄ ꝓcipio ex hac re: atq̄ ex hui⁹ rei vsu. Nōnunq̄ eadē re duo piter hic vtit̄: ille fruit̄: vt si alter ad focū sedeat sa nitatis causa: alioq̄n id nō fact⁹: alter voluptatis Hic non tendit vltra sed apud finē ip̄m q̄escit. Ille nō otent⁹ p̄nti otione ad vlteriora tendit: qualis hanibal si fuisset: nec tā p̄nti victoria req̄escere: q̄ ꝓgredi maluisset nō cū ad herbal scire vincere: ꝫ victoria nescire vti: dixisset id est q̄ frui illa q̄ vti maluerat. Dicim⁹ tñ nōnunq̄ vtimur ꝓ fruimur verecūdie cuiusdā causa: vt vtor pane triticeo: vtor palmulis: vtor ficis: quasi viuendi poti⁹ causa edam⁹ q̄ edendi causa viuam⁹ Deniq̄ frui est delectationē capere ex vtendo. Itaq̄ in idem recidunt: idemq̄ efficiunt frui: delectari: voluptatē capere. Quo fit: vt nō fuerit causa: cur recentiores hoc vocabulū frui: vnde venit fruitio: solis reb⁹ diuinis dare voluerit. Habet em̄ hoc verbū duo supina fruitū q̄ fretū. quoꝝ primū vix in vsu est: nisi apud eos qui verboꝝ nouitatib⁹ et gaudent et gloriant̄. Secundū significat cōfisus: vt fret⁹ fortasse familiaritate: que est ei tecū: ausus es cōfiteri. Adiungim⁹ etiā alteꝝ verbū ad persona (de vtor dico) significatq̄ ouersor et opa sua vtor Idē Cicero ad Celiū. Fabio viro optimo et homine doctissimo familiarissime vtor. Et inde fit vsus mihi tecū fuit id est ouersatio: familiaritas: consue tudo Quintl. Mulierem cū qua longus illi fuerat vsus. Atq̄ q̄ solemus aliqua re ideo vti vt ex ea fructū percipiam⁹: factum est: vt dicamus vsum ꝓ vtilitate q̄ fructu: tam in singulari q̄ in plurali. Quoꝝ exemploꝝ plena sunt omnia. Fungor aūt idem est quod officium: munusq̄ ago: vt fungor magistratu: fungor pretura: fungor legatione: fungor officio delegato: fū gor munere iudicis: fungor aūt vita: q̄ fungor officio vite: et munere ad ministrandi, gubernandiq̄ corpus. Munere inquā assignato nobis ab im peratore deo. Inde defunctus est vita: id est finiuit officium vite Virgil. O tandem magnis pelagi defuncte periclis. Titus Liuius. Defuncta mor bis corpora salubriora esse incepere. Defunctus periculis: q̄ finita sunt pe

ricula:et defuncta morbis corpora:q̄ finiti sunt morbi corporꝝ. Legimus aūt defunct⁹ morte id est vitam finiuit De potior dixi alio loco

de Sto Sedeo Sido Sisto Cap. vi

STare est nō ire/in his duntaxat que eunt sine pedib⁹: aut que erecta nō sūt:vt nauis stat/flumē stat/currus stat sol stat. vñ est solstitiū:et iustitiū:qꝛ ius stat:forūqꝫ clausū est. Anguis etiā et piscis et lacert⁹ et auis in aere stat. Quedā e diuerso que erecta sunt dicunt̄ stare q̄ꝫ diu nō cadūt.sed hec fere sunt inanimata: vt arbor stat/simulacꝝ stat/domus stat/columna stat Quedā vero dicunt̄ stare:nisi nec eant: nec erecta sint:vt homo/equ⁹/volucrisqꝫ stat Nāqꝫ homo cū sedet/et equ⁹ cū recūbit/et auis cū cubat:nō stāt:nec tñ eunt. Illud tñ notandū aliter dici:sedere de hōib⁹/aliter de auib⁹ Nā cetera nō sedent:nisi simia:et siq̄d est simile Ip̄m vero sedere auiū est in loco altiori esse:vt passer sedet in tecto: irundo sedet in pertica:cornix sedet in arbore. Nec recte dixeris stat in arbore sed tali poti⁹ quodāmodo cornix stat nō cubat Virgl Alitis in parue sbitā ꝯuersa figurā:Que quondaꝫ in bustis aut culminib⁹ desertis Nocte sedens/serū canit importuna ꝑ vmbras. Quintl. Vt si querat̄:an sit credibile sup caput Valerij pugnātis sedisse coruū qui os/oculosqꝫ hostis galli rostro/atqꝫ alis euerberaret. Deniqꝫ eodē modo dicit̄ sedere auis supra rem quāpiā/vt hō sup equū:aut iumentū nō dicit̄ stare/aut manere/sed sedere quocūqꝫ modo/aut quocūqꝫ corpis habitu gestuqꝫ ꝯposit⁹ sis. Sidē aūt a sedē multū distat. Est em̄ sidere deorsū descendē pessūqꝫ ire Virgl. Sedib⁹ optatis gemina sup arbore sidūt id est ab alto demittunt̄. Vñ de sido/subsido:vt idē Subsidere valles Et iterꝝ Subsedit dubi⁹ Nā (vt ego sētio) a sedeo p̄teritū mutuat̄ Inde insido q̄ꝫ insedi:ꝛ resido resedi:assido assedi. Siquidē assidere est apud aliquē vt egrotū:vt regez sedere Cū em̄ Salusti⁹ inq̄t. Cōsul postq̄ꝫ assedit:magis ab assido q̄ꝫ ab assideo p̄teritū hoc esse significatio pōt esse documento Vt aūt a sedeo distat sido:ita a sto sisto:vt siste gradū:siste fugā:siste lachrymas:id ē. Fac stare gradū:stare fugā:stare lachrymas. Atqꝫ vt illa supiora idē p̄teritū habēt:vel alterꝝ ab altero mutuū sumit:ita hec duo idē supinū:vel sisto a sto/vel sto a sisto accipit/q̄d est statū. Vñ fit stator:q̄d magis a sisto q̄ꝫ a sto descēdit. Ob idqꝫ Jupit̄ stator vocat⁹ est/q̄ Romulū orantē:vt fugā suoꝝ sisteret/audiuit. Quare nescio cur hieronym⁹ aduersus Jouinianū dixerit:offendit Jouē statorē:q̄ libenter sederit.quasi Jupiter stator a stando dicat̄: et non a sistendo. Nimirꝝ oblitus historie est.vt sup Jonā fabule:vbi ait:Ex Joppe iudee portu Andromeden a Perseo liberatam In quo incolaꝝ manifest⁹

est error: qui cũ legunt ꝙ Jonas surrexit: vt fugeret in tharsis et venit in Joppen: opinant hanc esse Andromede vrbem: cum sit in India ciuitas tharsis: vnde illa fuit: vt ipe quoqꝫ hieronim⁹ meminit. Ouidius libro primo de arte amandi Perseus andromeden nigris portauit ab Indis. Et Sapho ad Phaonẽ. Candida si nõ sũ: rapuit cepheia pseo Andromede patrie fusca colore sue. Eadẽ obliuio eiusdẽ fuit ꝙ gallos matris deum in Osee/ait esse ex gente gallorꝫ: qui a rhomanis ob ignominiã illi⁹ nationis vindice animo effeminant: cũ a grecis hoc antea/vt tũc fuerit factitatum. Sistere dicim⁹ etiã ꝓ representare/et pñtiaꝫ corpis exhibere: dictũ ab eo qđ nõ tm̃ cõparere quis debet: nisi et manserit: Vnde de iudicio sisti: hoc est de sistendo aliquẽ in iudicio. Cicero ad atticũ. Des operã id qđ mihi affirmasti: vt te ante kal. Januarias vbicũqꝫ erim⁹ sistas. Et hinc Stator nunci⁹ tabellari⁹ ve ꝯsulis. Idẽ de officijs. iij. Vas fact⁹ est alter ei⁹ sistẽdi: vt si ille nõ reuertisset moriendũ esset sibi. Virgl. Et patrio te limie sistã

de Appeto et Expeto Capitulum vij

Appeto cũ affectu. Expeto cũ ratione. Appeto qualiacũqꝫ Expeto honesta/planeqꝫ bona. Vñ de reb⁹ expetendis scp̃sere philosophi que scꝫ peti debent: nõ aũt de appetendis. Ex quo deriuat appetitus: qui immensa et immoderata cupiditas dicit. Quare qui dixit omnia bonũ quoddam appetere videntur: mallem dixisset expetere:

de Vendico et Vindico Ca viij

Vendico idẽ est qđ (vt sic dicã) approprio: ac meũ esse dico Quintl. Circo vsitatũ est nomen Peni sibi vendicant. Et iterꝫ. Rustic⁹ petit partem bonorꝫ/orator sibi totum vendicat. Et fere hoc verbũ postulat datiuũ. Et hunc frequentissime ex ꝓnominib⁹ primitiuis. vt hunc agrũ ego vẽdico m̃, tu vendicas tibi. frater vendicat sibi Vindico vlciscor vnde vindicta. quotiens iniuriã ꝯtumeliã ve illatam punio. Interdũ vindico idẽ est quod ab iniuria ꝯtumelia ve siue iactura facienda/ defendo. Cicero ꝓ marcello. Nobilissimãqꝫ familiã iam ad paucos redactã pene ab interitu vindicasti Idem de senectute. Et est senectus natura loquatiorne ab omnib⁹ eam vitijs videar vindicare. vitijs id est vituperationibus: quẽadmodum criminibus. pro criminationibus. Dicimus vindicare in libertatem: aut in seruitutez: quasi asserere in libertatem/ aut in seruitutem/ non (vt quidam volunt) vendicare: vt Liuius libro. xxxiij. Intermori vehementioribus qꝫ que pati possit/ remedijs ciuitatem sinere/ in ipsa vindicta libertatis perituram. Et in primo Judici pecunia ex era/

rio libertatis/et ciuitas data. Ille primū dicit vindicta libertatī. Quidaz vindicie quoqz tractū ab illo putant Vindicio ipi nomē fuisse. Ego nescio an vendico reperiat/sed tm vindico

de Explodo Complodo et Supplodo Ca ix

Explodo nō tm significat ejcio/sed ejcio manib⁹/et quidē cū sono pulsantib⁹: qualiter quēpiā e domo/e theatro/ex aliquo osilio/inie ctione manuū atqz pulsatiōe ejcim⁹. Qō apparet ex alijs a plodo opositis. cōplodo et supplodo. Etem est oplodere aduersas man⁹ inuicem collidere: qō fieri plurib⁹ de causis solet: vel ad testificandū more femiaz dolorē: vel p gaudio: vel pter subitā admirationē: vel siqne sunt alie cau se. Supplodere est pedē terre incutere: qō interim solet in oratore laudari. Itaqz cū dixit Cicero. Qm̄ Pyrronis Aristonis et Herilli iampridem ex plosa sententia est/appositissimo vocabulo (vt semp) est vsus. Nō cm̄ dixit iectā sententiā eo modo quo cetera ejciunt: sed quasi pulsatione manuū tanqz ipi illi hui⁹ sententie autores ab ipo cetu iniectis in eos manib⁹ eie cti sunt: vt apertius alio loco indicat. Histrio si paulum se moueat extra numeꝛ: aut si versus pnunciatus est vna syllaba breuioꝛ aut longioꝛ ex/ bilatur: explodit̄ur

de Dico et quibusdā deriuatis ab eo Cap. x

Dicere pzie est oratoꝛ/et eleganter: facundeqz loquentiū. Quintl. li. x. Nam mihi ne dicere quidē videt: nisi qui dispositē/ ornate/ co pioseqz dicit. Cicero de officijs. vt nō modo grecaz lraz rudes: sed etiā docti aliquantulū se arbitrent adeptos: et ad dicendū: et ad iudi/ candū: id est in oratoria arte: q in pbia. Omes fere codices habent discen dū p dicendū. Qō exemplū ideo subieci potissimū: vt vulg⁹ emendarem. Dm̄ dictio vocat oratoria et facunda oratio. Nā ab illo generali hui⁹ ver bi significato fit dictio: que est vocabulū siue verbū. Ex hoc ipo verbo di co duo frequētatiua oriunt: dicto et dictito. sed posteri⁹ poti⁹ frequētatm̄ est. Et idē est qō frequētib⁹ tpib⁹/frequentibusqz locis dico et narro. Alte rum aūt est/qō dico: si id alter scribens excipiat: et manu stiloqz notet: vt Cicero ad atticū quadā epistola testat se illā nō scripsisse: sed repandi la teris gratia obambulantem dictasse. Et Quintl. Delicias dictandi appel lat: sentiens delicati nō laborioši esse dictare. nec accurate dictando scribi. Ita ducta sūt dictito et dicto a dico: vt ventito et aduēto a venio: q eadē pene rōne significant. Nam ventitare est frequēter venire. aduentare vero primū iaz esse veniendo. Victitare aūt eodē modo dicit: significatqz nō

frequenter viuere:sed vesci/et quasi victu vti/siue tali genere vict⁹ frequen/tissime et fere semp vti:vt sarmate victitant lacte. Dictū et dicta de omni sermone intelligunt:sed specialē q̊z significationē habent ꝓ dicacis sermone. vnde dicta ē dicacitas:quā Quintl.sic definit Dicacitas sine dubio a dicendo.q̄ ex omni genere ꝯmuni dicta est. ꝓprie tñ significat sermonē cū risu aliq̊s incessentē Ideo demosthenē vrbanū fuisse dicūt, dicacē negāt Dicacis igit(vt.dicebā)sermo cū risu aliq̊s incessens/dictū vocat q̊d grece: dicit Quale ē Ciceronis.Nisi forte iure germanū Cimber occidit.Germani/quos francos nūc dici Hieronym⁹ ait. et Cimbri nationes sunt olim inter se dissidentes Cicero aūt de quodā cui nomē erat Cimber.a quo frater occisus est/loquit/captās risum ex hac ip̄a ambiguitate sermonis.Et illud Terentiani thrasonis in adolescentulū:q̊d Gnato vet⁹ dictū est,credidisse se simulat:id est veterē facetiā ac vet⁹ ridiculū.Tute lepus es:et pulpamentū q̄ris. Valeri⁹ martialis ad Domicianū. Cōsueuē iocos vr̄i q̊z ferre triūphi Materiā dictis nec pudet esse ducē.Qualia aūt sūt dicta:que in ip̄m triumphantē milites ioculari solebāt Illud q̊d Cesari dictatori fuit decantatū:erit exemplo Cesar triumphat:q̄ subegit gallias.Nicomedes nō triumphat qui subegit Cesarem.Illud subegit/et cesarem:in quem dicit mordet:et alijs/apud quos dicitur risum mouet

De Adorare et Supplicare capitulum xi

Adorare ab oro:quod est ore precor/ꝯponit.Supplicare a plico:q̊d genu poplitēq̄z/aut ceruicē plicam⁹/cū a potētiore aliquo magnum aliq̊d p̄camur Et tñ adorare sine oratione est.hoc est sine voce fit. Supplicare nō sine plicatione genuū/ac gestu corpis:nō sine ore et voce Hinc est quare supplicare tm̄ homini dat.Adorare etiā mutis.Vñ elephas et phenix ⁊ alia quedā irrationabilia solez adorare dicunt.Nosq̄z rebus mutis et sensu carentib⁹ non supplicamus:sed adorationis honorem exhibemus vt regum statuis/signis vestibus:litteris:alijsq̄z similibus.Et precipue picturis imaginibusq̄z:tum dei:tum sanctorum:tum ip̄ius etiam crucis:quā sapientes adorant:stulti etiam orant.Quod de cruce:idem de sudario dico:ceterisq̄z similibus Idem de reliquijs sanctoꝝ:quoꝝ corpora presentia adoram⁹:animas vero absentes oram⁹. Siquid aūt ad hec muta que videm⁹/dicim⁹ /salutatione vtimur:nō precatione quale ē Salue sancta crux

de Assurgo Capitulum xij

Assurgunt sani vt stent aut vt obuiaz eant:Assurgunt egroti vt sedeant aut vt cubito innitant. Vtroq̄z modo in alteri⁹ honorem aut of

ficij/aut beniuolentie causa hoc agentes. Ideoq; fere adiungit datiu⁹: vt aduenienti magistratui om̄es assurgam⁹/etiaz morbo affecti: videlicet ob honorem. Et pater cū iaceret in lecto/redeunti a peregrina militia filio assurrexit: optatissimū illud caput amplexurus. Nempe ob charitatem

de Sustuli Ca xiii

Sustuli filium ex vxore id est habui filium. Item sustuli filium id est educaui. Et ab vtroq; fit sublatum. Primū est a tollo/pro capio: Secundū a tollo pro educo. Paulus. Tamen intelligendū est de his legem sentire: qui liberos tollere possunt. Itaq; si castratum libertū iureiurādo quis adegerit: dicendū est non puniri patronū hac lege Quintl. Cupidus ego liberoꝝ vxorem duxi. filiū sustuli/natū educaui/in adolescētiam perduxi. Aliud est igit hic sustulisse/et educasse Et alibi. Qui ex duobus legitimis alteꝝ in adoptionez dederat: alteꝝ abdicauerat/sustulit notum id est habuit Quanq̄ paꝝ ꝓprie significo: quod volo Nam vt femia cū mater fit: dicit peperit filium: Ita vir cum fit pater/dicitur sustulit filiū Terentius. Quicquid peperisset decreuerunt tollere: id est educare. Idem Meministi me grauidā esse/ꝛ mihi te opere maximo si puellam parerē/nolle tolli Chremes. Scio: quid feceris. sustulisti. Eodem modo dicimus tulit filium/et sustulit. Suetonius in Domiciani vita. Deinde vxorem domiciani ex qua in secundo consulatu suo filium tulerat repudiauit. Alia duo significata notiora sunt/ quoꝝ alteꝝ est/sūmouisse: vt Virgilius. Jubet et sublata reponi pocula. Alterum in altum tulisse vt idem. Et sublatum surgit in ensem. Que duo declarantur ex illo in Neronē epigrammate. Quis neget Enee magni de stirpe neronem? Sustulit hic matrem/sustulit ille patrem. Hic sustulit matrem: qui occidit: et de medio abstulit. Ille sustulit patrem id est supra humeros sumpsit/et. ab incendio eripuit

De Prouoco et lacesso Cap. xiiii

Prouoco in malam partem dicitur/et in bonam. De mala notum est. De bona vero Cicero ad brutum. Tuis litteris amantissimis sum prouocatus. Lacesso plerumq; in malum vt idez. Sed iustitie primū munus est: ne cui quis noceat: nisi lacessitus iniuria. Sed nō nunq̄ in bonum. vt idem quinto Tusculanarum. Tuis me amantissimis libris lacessisti. Et ad atticum libro. xiij. Cum ip̄e homo nunq̄ me lacessisset. id est nunq̄ me libris suis prouocasset. ad respondendum. Est autem prouocare et lacessere tentare ad pugnam et ad contertationem

De Hio Hisco et Dehisco Cap xv

Hiare est aliquid sua sponte ex extrema aliqua vi diffindere: vt telus estu et ligna aridítate aut nimio labore hiant. Hiscere est quidem oris et tñ humani: et accipit p eo qđ est loqui: aut os aperire ad loquendū. sed fere p negationē: vt coram illo nō audeas hiscere: aut p interrogationē. Quid nunc habes q hiscere audeas. Ouidi⁹ tñ poetice dixit. Hiscere nempe tibi terra neganda foret. Cum oratores soleant poti⁹ dicere dehiscere id est deorsum pessumqz se aperire:

de Do et habeo fidem Ca. xvi

Do fidem nō est (vt nunc multi loquūtur) des fidem verbis illius: et nō dedit fidē illi, secū tantis verbis loquenti. Ibi videnť significare q nō credať illius verbis/qđ latine dicit fidem habere. Loquendūqz sic poti⁹/habeas fidē verbis illi⁹. nā dare fidē est aliqđ sancte p mittere. vt Terenti⁹. Grauidaqz facta fidem dat vxorē sibi fore hanc Virgili⁹ Accipe/daqz fidem id est accipe sponsionē sanctā a me/ et tu da mihi vicissim tuam. Quintl. Fidem habeas hominibus: quos mentiri alios affirmat. Actius apud Ciceronē. Neqz dedi: neqz do infideli cuiqz fidē id est non p̄mīsi vere ex animo: quia ipe mereť: vt vicissim fallatur

De Pre se fero Ca. xvij

Pre se ferre est dicto facto ve: et ipa statim fronte qualē opinionez de aliqua re aut homine habeas: ostiteri. Quintl. Fiduciā igitur p̄ se ferat orator: sempqz ita dicat: tanqz de causa optime sentiat. id est ex ipo aspectu oratoris/ex ipa voce ex ipa tota oratiōe eluceat fiducia Quēadmodū qui pugnaturi sunt in vultu et gestu indicant tacitā vel formidinē vel fiduciā: hoc est pre se ferūt. fiduciā vel formidinē. Cicero Nam ille qui accipit iniuriā: meminit/et pre se fert id est ait se accepisse iniuriam: mentem ve se habere p̄sequēde iniurie ostendit. Item Ut beneficio sū vsus tuo. Qđ quāqz illud ipm qđ memoras: p̄ me semp tuli: malui tñ me tibi debere ostiteri: qz cuiqz min⁹ prudenti/nō satis grat⁹ videri. Pre se ferre q ostiteri p eodē posuit In eundē sensū accipi solet p̄fero. Item pre me duco pre me gero/ante me duxi. Idem. Et tñ cū ita viuit: neminē pre se ducit hominē. vbi accipit pre se/ante se: vel in opatione sui. Et alibi Pre se vtilitatē gerit. Et alibi. Tñ iniuriā a te in me iactam semp ante me duxi

de Rationem habeo et ratio constat Ca xvij

Rationē habeo: idem est qđ respectū habeo sed tantūmodo in bonū Ut habenda est ratio salutis/ratio honoris/ratio rei familiaris: non aūt infirmitatis/turpitudinis/ incōmodoꝝ: vt quosdam annotaui scribentes vt facis contra rationē valitudinis: id est nō habes respectū valitudinis. sanitatis inquā nō egritudinis: que duo hoc significat nomen: que exempla quia passim inueniunt̄ omitto. Cicero inusitatius inquit ad mariū. Pudori tñ malui cedere q̄ꝫ salutis mee rationem ducere. Et in. ij. Officioꝝ. Siue ratio substantie virtutisq̄ ducit̄: aut hec ars est/ aut nulla omnino: ꝑ quā eā assequamur. Et hoc fit cū genitiuo. Cū ablatiuo aūt preposita prepositione cū/habet aliam significationē/vt Cicero in Catone maiore. Rationē habet cū terra: que nunq̄ꝫ recusat imperiū id est negotiū et cōmertiū habet cū terra. Quod ꝓbat̄ ex illo in Tusculanis. Quis est omniū qui modo cum musis id est cum humanitate et doctrina: habet aliquod cōmertium? qui se non hunc mathematicuꝫ malit q̄ꝫ illū tyrannū Idem ad Atticū Nunc vero qm̄ ea que putaui preclara/expertus sum: q̄ꝫ essent inania: cū omnib⁹ musis rationem habere cogito. Rationē constare (vt breuiter dicā) est equā legitimamq̄ꝫ rationē aut ostendi aut apparere ostendi posse. Plinius iunior. Mihi et tentandi aliquid et quiescēdi illo auctore ratio ꝯstabit. Et iteꝝ. Miꝝ est q̄ꝫ singulis dieb⁹ in vrbe ratio constet aut ꝯstare videat̄: plurib⁹ cunctisq̄ꝫ nō ꝯstet. Ulpian⁹. Plane si defendēdi gratia aliquid fecerit: rationē ei ꝯstare appareret: id est rationē eū iustam aut ostendere/aut facile posse ostendere

De e ⁊ ex diuersis nōib⁹ verbisq̄ꝫ appositis ca. xix

E Re pub. id est ꝓ re pub. est. Quintl. Ad hoc nemo dubitabit: quin si nocentes mutari in bonaꝫ mentē aliquo modo possunt: sicut posse cōceditur: saluos eos esse magis e re pub. sit/q̄ꝫ puniri. E republica dicendū est: vt in Oratore Cicero: testatur. non ex republica. Tollitur em̄. x. sicut in omnib⁹ fit fere: que ab r incipiunt. vt e regione id est ex opposito vel ex aduerso atq̄ꝫ econtrario: non ex regione. e re mea. e re tua. e re nostra. Liuius li. xxxij. Perinde ac non postulauerint que e re sua essent sed suaserint: que nobis censerent vtilia esse. Similiter e dignitate: ex vtilitate: ex vsu: pro eo quod esset pro dignitate vel ad dignitatem: vtilitatem vsū: Cicero. Ex tua ac reipublice dignitate facias. Et alibi. Legem (vt equum est) ex vtilitate reipublice considerate. Terentius. Quod ex vsu fiet. Cesar in commentarijs. Utrum prelium committi. ex vsu sit. Ex tempore dicere est ex improuiso et impremeditatum dicere. Nec domi compositam orationem afferre. Hinc vocatur extemporalis oratio. Persius etiam ait. Ex

tempore viuē: Ex tpe q̄z agere. Cicero officioꝝ. ij. Quos credim⁹ expedire rem: et ꝯsiliū ex tpe cape posse. Alit̄ idem in. iij. eiusdē opis libro dixit. Uni⁹ generis questiones sunt he om̄es in quib⁹ ex tpe officium querit. Ex tpe quasi ex tpis ꝯditione. E renib⁹ laborat: Idem inquit. hoc est morbū in renib⁹ patiebat̄ Ex vinculis causaz dicere est alligatū respondere criminib⁹ vt ex equo pugnare est in equo sedentem pugnare.

De Estimo et existimo Ca xx

Estimo et existimo a plerisq̄z ꝯfundunt̄: cū diuersa sint/sicut cogito et excogito. Ante em̄ est cogitare/deinde excogitare: licet nō q̄cunq̄z cogitat statim et excogitat Ita p̄us rem estimam⁹. deinde qualis sit existimam⁹. Estimare em̄ est ꝯsiderare. Existimare v̄o iudicare. Quintl. Cōsumptis affectib⁹ nō reperiēs quo digne modo vultū p̄ris posset exprimē: velauit ei⁹ caput: et suo cuiusq̄z animo dedit est mādū. Cicero de legib⁹. Sisenna ei⁹ amic⁹ om̄es adhuc scp̄tores: nisi q̄ forte nondū edi/derūt: de quib⁹ estimare nō possum⁹: facile supauit Et in verrinis. Expendite hec atq̄z estimate. Vn̄ dictū est estimare ꝑ taxare/ab es eris/et thimie grece qd̄ est pretiū latine. Ouidi⁹. iij. de tristib⁹ libro. Qd̄ quicunq̄z leget (si quis leget) estimet ante. Compositū quo sit tpe/quo q̄z loco:

De cōiuro et cōspiro Ca xxi

Coniurare et ꝯspirare fere in malū accipiunt̄/quotiens in patriā/ a bonū p̄ncipē ꝯiuratio fit atq̄z cōspiratio Sed si honesta causa id fiat in bonū etiā accipi debēt Nā et Muti⁹ Sceuola ad Porsennā regē inq̄t. Trecenti ꝯiurauim⁹ p̄ncipes iuuētutis Romane: vt in te hac via grassaremur. et Cicero ad cesarē ꝑ ligario/ Fratꝝ ꝯspirationē dixit: quasi vnanimitatē. Ueꝝ ꝯspiratio vt in hoc ip̄o loco/nōnunq̄z nemini ꝑnicio sa est in neminēq̄z grassat̄. Cōiuratio sꝑ in alteri⁹ ꝑniciē grassari solet

de Cordi est et In animo est Ca xxij

Cordi est/et in animo est: dr̄nt Nanq̄z hoc scd̄m/notū est significare in animo habeo: vel anim⁹ est mihi: vel volo: atq̄z ꝯstituo: vt ad Terentiā Cicero. Nā mihi erat in animo/mittere ad Dolobellam Illud vero est delectat et placet: vt idē. Itaq̄z nō tā me ista sapiētia: quaz modo Fanni⁹ ꝯmemorauit. fama delectat/falsa p̄sertim: q̄z ꝙ spero amicitie nr̄e memoriā sempiternā fore Idq̄z m̄ eo magis est cordi: ꝙ ex om̄ib⁹ seculis vix tria aut q̄tuor numerant̄ paria amicorū. quo in genere sperare videor Scipionis et Lelij amiciciā posteritati notam fore. i. eo magis me

delectat et placet Tereñ. Si tibi he nuptie sũt cordi. Et alibi. Quia vterq; vtriq; est cordi id est nuptie iocunde sunt mihi: et vterq; alterꝫ amat:

De Inuerto et Interuerto capitulum xxxv

Inuertere est quasi in otrariũ vertere: vt interiora vestis aut pellis aut aliaꝫ rerꝫ exteriora facere: prepostereq; verba pnũtiare: vt p lauo vola Interuertere est rẽ aut omodatã aut depositã aut credi tã callide doloq; ne dño restituat efficere: vt Cicero in verrem Candela braꝫ qđ rex egypti Joui capitolino dono tulerat: a Verre qui illud a rege omodato acceperat: interuersũ esse oquerit Marcellus iurisconsult⁹ Si duo inquit heredes rem apud defunctũ depositã dolo interuerterint

De Compertũ est et exploratum est capitulũ. xxxvi

Compertũ est mihi/et exploratũ est mihi: idẽ est qđ scio p inuestigationẽ Similiter cõperi et explorauí. Constitutũ est mihi: deliberatũ est mihi: decretũ est mihi/idez quod apud me cogitando firmatũ est. Similiter ostitui et decreui: At nõ ita deliberaui. Possũ nanq; deliberasse/et nihil tñ ostituisse Quintl. in egro redempto. Oderitis licet ofessionem meã/deliberaui: h: est/dubitaui/et hesitaui. Itaq; differt an dicamus: senatus deliberauit: an senatui deliberatũ est id est decreuit Plinius minor. Tñ ego si fixũ istud tibi ac deliberatũ est: sequar te. Cicero in verrẽ Deliberatũ aũt est: si res opinionẽ meã: quã de vobis habeo: fefellerit: nõ modo eos plequi ad quos maxima culpa corrumpendi iudicij: sed etiam illos/ad quos oscientie otagio ptinebit. Explorauí tñ p inueni fere accipiť: cũ explorẽ idem sit qđ inquiro sagaciter. vñ dicunť explorator̃es Idẽ fit in nõnullis alijs: vt exigo qđ est vehementer et iure quotã postulo. vñ exegi/exactum/pro postulando obtinui: et postulando obtentum. Tale est quesitum pro partum a quero

De fenero ac feneror Mutuo et mutuor Ca xxxvii

Fenero tibi dicit: sicut mutuo tibi/feneror abs te: sicut mutuor abs te Qui mutuat pecuniam dat mutuo. Qui fenerat pecuniaz dat ad vsuram. Qui mutuatur/pecuniam mutuo accipit. Qui feneratur/pecuniaz ad vsuram accipit

De Gradum facio et Gradum iacio Cap. xxxvi

quintus

GRadū facere nō est transitū facere: sed ad aliquā rem gradū et q̄i scalā ad alia facere. Ideoq; a q̄busdā dicit̄/gradū iacere vt si riuū transire/si in arborē fenestrā ve aut tectū scandere velim: ex saxo ꝛ scamno aliqua ve alia re gradū facio: vt apud Quintl. Nāq; et illud frequens est: vt ea quib⁹ nimis cōfidim⁹: cū tractata sūt: omittam⁹ Interim spōte nr̄a velut donātes/interim ad ea/q̄ sūt potētiora gradū ex his fecis/se ɔtēti. Hoc eodē mō Ambrosi⁹ in libris officioꝝ vtit̄. Cicero ɔtra Rullū Hūc q̄si gradū quēdā atq; aditū ad cetera iactū intelliget. Idē ꝑ cluētio Anteq̄ ad h̄ nephariū facin⁹ accedēt: aditū sibi alijs scelerib⁹ an̄ muniuit

De Certum est Cad xxvii

CErtum est nō modo accipit̄ ꝑ manifestū est: vt Quintl. Nempe legem esse certū est: sed etiā ꝑ deliberatū et ɔstitutū ē. In quo secū/do plerunq; adiungit̄ datiu⁹ cū infinitiuo: vt certū est mihi ire in hyspaniā. Nōnunq̄ datiu⁹ subintelligit̄: vt apud Virgl. Certū est in siluis inter Spelea ferarum: malle pati id est mihi

De Liceor Licitor et addico Ca xxviii

LIceor videt̄ carere preterito: tn̄ quasi preteritū habeat format a se frequentatiuū sed eiusdē tn̄ significationis licitor. vnde sunt participia licitans et licitatur⁹ Vtriusq; igit̄ verbi significatio est: pretiū deferre in auctione facienda: hoc est in venditione: q̄ publice fit Hinc vnū ɔpositū est polliceor: nō multū a p̄mitiua significatione dissidēs. Est em̄ polliceri vltro aliq̄d ꝑmittē Ita q̄ licent̄ aut licitant̄: vltro ꝑ re emēda p̄tiū: ali⁹ alio maius pollicent̄: vt sibi poti⁹ q̄ alteri venalia addicant̄. Nā tali modo vēdere addicē est. Et inde apud iuriscōsultos de in diē addictione titul⁹ est: quē nr̄i iurisperiti emendant/de in diem adiectione/nō verbū modo sed sententiā q̄z atq; ius ip̄m corrūpentes Afferam⁹ ergo exempla vtriusq; verbi: Vlpian⁹. si res eius venerit/et existat: qui plus liceatur: an in integrum ꝓpter lucrū restituendus sit/et quotidie pretores restituunt: vt rursum admittatur licitatio Caius. Licitatio vectigalium: que calore licitantis vltra modū solite cōductionis inflauit: ita demū admittenda est si fideiussores idoneos et cautionē is qui licitatione vicerit: offerre paratus sit. Ad conducendum vectigal inuitus nemo compellitur. Et ideo impleto tempore conductionis alloquendi sunt licitatores vectigaliū ad iterandā ɔductionē: anteq̄ supiori ɔductioni satisfaciant: admittendi nō sunt. Paulus. Si venditor simulauerit meliorem allatā conductionem: cum minoris vel etiam tantidem alij venderet/ vtriq; emptori in solidū erit obligatus.

Sed si emptor aliū nō idoneū subiecit: eiq̄ fundus addict' est: non video inquit quēadmodū p̄ori sit empt': cū alia ɔductio et vera subsecuta est. ꝫ si neuter subiecit emptorē: maiore aūt precio addictū est prediū ei/ q̄ soluendo nō ē: abitū ē a priori emptione: qr ea intelligit̄ melior: quā vēditor cō ꝓbauit: cui licuit nō addicere. Quib' ex verbis intelligit̄: quid sibi velit illud Ciceronis in officijs li. iij. Nō licitatorē vēditor: nec qui ɔtra liceatur: emptor apponet Idē ꝓ cesennia. Cū esset (vt dicere instituerā) ɔstituta auctio rome: mulier mandat: vt fundū sibi emant. Ebutio negotiū dat̄: adest ad tabulā/ licet̄ ebuti'/ deterrent̄ emptores multi: parti gr̄a cesēnie parti p̄cio: fund' addicit̄ ebutio pecuniā argētari' ꝓmittit Ebutio: q̄ testimonio nūc vir optim' vtit̄/ sibi emptū esse: quasi vero nos aut ei negem' addictū: aut tū quisq̄ fuerit: qui dubitaret/ quin emeret cesennie: cū id pleriq̄ scirēt. omnes audissent: cū pecunia cesennie ex illa hereditate deberet̄: eaꝫ porro in predijs collocari maxime expediret: essent aūt predia/ q̄ mulieri maxime ɔuenirent/ ea venirent licerēt̄ is quē cesennie dare operam nemo miraret̄ Quintl de pastu cadauerꝫ. Si vobis nihil ex ɔmeatu nostro partiris nos vicine ciuitati vendem'/ liceat seruire: vbi frumentū est. Nō exigua res est ꝓ vita: ꝓ sepultura: ꝓ innocētia licemur. Idem in agro redempto. Om̄s facultates in pretia collegi: rus, seruulos/ penates/ et om̄ia vtiliora ꝓperanti festinatione: parentis addixi. Inde addicti apud veteres dicebant̄: q̄ pretoris ꝓnuntiatione ac iussu/ cū soluendo essent: creditorib' vendebant̄ de quib' magna apud Liuiū fit mentio: Et addict' morti/ destinat' dicit̄: Cicero officioꝝ libro. iij. Et is qui morti addict' esset: paucos sibi dies cōmendandoꝝ suoꝝ causa postulasset: vas factus est alter. Aliqñ sine auctione fit licitatio: vt apud Curtiū de Dario qui pollicebat̄ pretiū pro capite alexandri: si quis eū dolo occidisset: ita inquit: Et cum habeatis arma licitamini hostiū capita. Si quid tamē interliceri et licitari differt. hoc est: ꝙ liceri videt̄ aut sine respectu esse alioꝝ emere volentiū/ aut tantum semel deferre pretiū. Licitari vero cum multis/ et sepius augere pretiū. vt emere volentes deterreas ab emendo

De audio et exaudio Oro et exoro. Ca. xxix

Audio et exaudio indifferenter ponunt̄ pro duplici significatione Una ꝓ eo quod est aurib' accipio. Altera ꝓ eo quod est audita petenti concedo: vt Visa sum audire vocē militis/ et vox q̄ꝫ ꝑ lucos vulgo exaudita silentes. Item audijt et celi genitor de parte sinistra. Intonuit leuū et nulli exaudita deoꝝ. Vota/ precesq̄ mee. Audio tñ frequent̄ accipit̄ ꝓ eo qd̄ est credo/ accedo/ pareo p̄cipiēti: ꝫ fere cū negatōe

et frequentius ꝑ participiū: qđ transit in nomē: qđ est audiend⁹ vt apud Quintl. Nec audiendi quidā: quoꝝ est albuti⁹: qui tris modo primas esse volunt: qꝛ memoria atqꝫ/actio natura nō arte ɔtingāt. Audiend⁹ non est idem ē qđ audiri nō debet ideoqꝫ licebit dicere neqꝫ vero quosdā/quoꝝ est albuti⁹: audire debem⁹. Sine participio Cicero li. ꝑmo. Hoc homerum audio qui Ganimedē a dijs raptū ait ꝓpter formā. Sine negatione. Idē in eodē. Endimion vero (si fabulas audire volum⁹) nescio quonā in litio obdormiuit. Sed ɔiunctio hec tacitā quandā in se habet negationē. Aut certe idem hoc loco dicem⁹: qđ dixim⁹ li. iij. de vllus. Sed nōnunqꝫ sine negatione apte dicit: vt apud Liuiū. Ciuē tuū nō audisti arma cape ac sequi se iubentē hanibalē. Paulo post Audisti castra ꝓdi: et arma tradi iubentē Audio insup ꝓ fateor: q̄ similis significatio. supiori. est. Ideoqꝫ sepe sic scriptū legim⁹ audio et fateor: quasi posteri⁹ declaret ꝑmū Exoraui hoc munus. id est qđ orando impetraui. Exoraui patrē: orando induxi. quod licꝫ etiā pueris notū sit (quippe Terentiū legentib⁹ verbū milies est/ nec vnqꝫ repit aliter acceptū) tñ quidā sic loquūtur: Exoram⁹ te deus:

De lego et ꝑlego. multisqꝫ alijs a ꝑ cōpositis. xxx

Lego et ꝑlego ita dr̄nt: et multa hmōi. Legere q̄d sit notū est. Perlegere vero ad finē vsqꝫ legere. vt Quintl. in. xij Ideoqꝫ op⁹ est intueri om̄e litis instrumentū: qđ videre nō est satis: ꝑlegendū erit. Ouidi⁹ Perlegis? an ɔiunx ꝓhibet noua. Lactanti⁹ in ꝓhemio libro. v. Nō iniuste petere: vt siq̄s erit qui inciderit in hec: si legit/ ꝑlegat Ita differt scribere et ꝑscribere: q̄ exempla sunt plurima. Tit⁹ Liui⁹ li. ꝑmo statim in ꝓhemio. Factur⁹ ne opc pretiū sim si res gestas. ꝓpl̄i romani ab inicio ꝑscꝑserim Perferre vsqꝫ ad ɔstitutū finē ferre. Virgl. Nec spaciū euasit: nec totū ꝑtulit ictū. Et multi ferunt lr̄as sed eas vel negligentia vel dolo vel casu non ꝑferunt. Cicero. Sed nunti⁹ ille qui lr̄as accepit nō ꝑtulit Seneca in Tragedijs Leue est miserias ferre: ꝑferre est graue. id est ad spaciū tꝑis in miserijs esse leue est. ad finem vero vsqꝫ vite graue est: vt in illo simili exemplo Martialis. Nam vigilare leue est: ꝑuigilare graue. Hoc est partē noctis vigilare leue est. vsqꝫ ad finē vero et totā noctez insomnē ducere graue. Qđ dicit etiā ꝑnoctare. vnde et ꝑnox: qđ a ꝑuigilando ita differt/ ꝙ hoc interdiu q̄ꝫ fieri pōt. Illud vero tm̄modo noctu. quanqꝫ pernoctare vigilātes possum⁹ id est totā noctē ducere. Peruigil draco dict⁹ est: nō ꝙ ꝑnox essꝫ sed ꝙ nunqꝫ dormiret semꝑ vigilans. Peragere reū/nō est tm̄ agere reum nisi ꝑuenias ad illius ɔdemnationē. Dicit em̄ accusator reum ɔdemnasse cū ad ɔdemnandū illū curauit. Vlpian⁹. Peregisse aūt quis reū nō aliter

videt̄:nisi et ꝯdemnauerit. Perorare finem orationis orare. Vñ ꝑoratio finis orationis dicit̄. Sed qꝛ in hac parte vtimur plerũqꝫ affectib⁹: Ideo vsurpamus interdũ ꝑorare ꝓ ipa ꝯmotione affectuũ: vt Quintl. At ista legem recitat: et in cadauer filij ꝑorat id est indignationẽ cõmouet. Persuadere est suadẽdo inducere: vt Cicero in philippicis. Duo tñ tpa inciderũt in quibus aliq̄d ꝯtra cesarẽ pompeio suaserim: ea velim rep̄hendas si potes. Vnũ ne q̄nquennij impiũ cesari ꝓrogaret̄. Alteꝝ ne pateret̄ fieri: vt absentis ei⁹ ratio haberet̄ quoꝝ si vtrũuis ꝑsuasissẽ: in has miserias nũqꝫ incidissem⁹. Suasit ergo et nõ ꝑsuasit Cicero pompeio. Ideoqꝫ dicere solemus. Sic mihi ꝑsuadeo: nõ aũt sic mihi suadeo: et ꝑsuasum habeo Persuasum est mihi: nõ aũt suasum habeo. Suasum est mihi. Idem ad brutũ Persuasum est adolescenti: et maxime ꝑ me: nisi Antonio eiecto rempubl̄. stare nõ posse. Ille tñ q̄ alijs siue alios (vtrũqꝫ em̄ dicim⁹) persuasit: nõ persuasor eius sentẽtie appellari solet: ꝫ auctor. Cicero li. officioꝝ. iij. Atqꝫ huius deditionis ipe Postumius: qui dedebat̄ suasor/et auctor fuit: quasi dixissꝫ suasor et persuasor. Apud Quintl. aũt ceterosqꝫ sui temporis dicit̄ persuasio ꝓ certa opinione atqꝫ sententia: quã nobis persuasimus: vt li. ij. si qua publice est recepta ꝑsuasio. Que (quantũ ego quidez sentio) id significare videt̄ qđ xp̄iani dicũt/fidem. Etsi originẽ grecã inquiram⁹ nescio an ꝯmodius dicam⁹ persuasio q̄ꝫ fides ꝑsertim re ipa ꝓ nobis faciente. Fides em̄ ꝓprie latine dicit̄ ꝓbatio vt facio fidẽ ꝑ instrumenta/ꝑ argumẽta/ꝑ testes Religio aũt xp̄iana nõ ꝓbatione vtit̄: sed ꝑsuasione q̄ p̄stantior est q̄ꝫ ꝓbatio. Nã sepe ꝓbationib⁹ nõ adducimur: vt malus seru⁹. mal⁹ fili⁹ mala filia. mala vxor optimo ꝯsilio qđ cõfutare nõ põt/ nõ tñ adquiescit. Qui ꝑsuasus est plane adquiescit. nec vlteriorẽ ꝓbationẽ desiderat. Nõ solũ em̄ sibi ꝓbatum putat sed se ꝯmotũ ad ea exequenda intelligit. Sed qꝛ fides etiã ꝓ (vt sic dicã) credulitate accipit̄/quale est/habeo tibi fidẽ/recte etiaꝫ nr̄a religio nominata est fides: sicut a grecis Veꝝ eo/vnde egressi sum⁹: reuertamur Persuadere ẽ in effectu/suadere aũt in actu. itemqꝫ dissuadere.. Itaqꝫ nõnulli peccant cũ dicunt: dissuasi hoc illi ꝓ eo qđ est reuocaui ab opinione in qua erat. Siquidẽ ꝓ hoc sensu dicim⁹ persuasi ne faceret: sicut e diuerso/ꝑ suasi vt faceret. Quare et suasor et dissuasor nisi persuadeant: nihil effecerunt. Quintl Ergo pars deliberatiua: que eadẽ suasoria dicit̄: de tempore futuro ꝯsultat. querit etiã de preterito: officijs ꝯstat duob⁹ suadendi et dissuadendi. Nõ dixit persuadendi: qꝛ nõ est officiũ oratoris positũ in euentu: qualis est persuasio neqꝫ eius ars est persuadendi sed suadendi et dissuadendi in deliberatiuo genere. In vniuersũ aũt benedicendi qđ est in actu nõ in euentu. Preterea deliberatio vocatur

suasoria: qm̄ vtrinq; suadet̄: Qui em̄ dissuadet nil aliud q̄ e cōtrario sua/
det. Cicero in catone maiore. Dissuasim⁹ nos. Deinde vt scias finem euen
tumq; dissuasionis: subiunxit Itaq; lex popularis suffragijs populi repu
diata est id est dissuasim⁹: et dissuadendo ne fieret ꝑsuasim⁹ Quantū errēt
phi nr̄i quoꝝ ē Albert⁹: cū de ꝯparatione dialectice et rhetorice disputāt:
hui⁹ verbi significationē nescientes: quisq̄s illos legit/intelliget. Permane
re ē vsq; ad finē manere Plinius iunior Tunc demū lente cunctanterq; ve
niūt. nec tamen permanent sed ante finez recedunt: alij dissimulanter ⁊ fur
tim: alij simpliciter et libere

De q̄busdaz alijs a ꝑ et p̄ vel re cōpositis Ca. xxx

Locuti sumus nō nihil de prepositione per: qn̄ ꝯponit̄. Addamus
adhuc aliquid amplius Nōnunq̄ per ꝯpositionē in malū accipit̄
Periurus, perfidusq;/qui iusiurandū fidemq; violat: Pertinax q̄
nimis est tenax. Perfuga qui ad hostes transit Perditus qui in omne sce
lus est traditus. Periratus: qui iracundia furoreq; est incitatus: Peruer/
sus qui versat̄ in malo et a bono versus est. Perpessus laboriose passus.
Sepe accipit̄ quasi per mediū. vt perlucidū siue pellucidū id per cui⁹ me/
diū fulgor emanat. Perspicuū id per cui⁹ mediū licet opertū sit: oculos di/
mittim⁹ et per eius mediū videm⁹: vt aqua/glacies/laterna/vesica/vitrūq;
cristallus/gemma. Sed perspicuū plerūq; ad mentem refert̄: vt id qd̄ ais
perspicuū est id est tale quale vitꝝ aut cristallus. Pellucidū magis ad cor
porea Plautus in aulularia Ita is pellucet: quasi laterna punica. Seneca
de tranquillitate Quid pellucentis ad imū aquas et circūfluentes ip̄a con
uiuia. Quintl. Sed vt inter se iuncti atq; ita coherentes ne commissura pel
luceat Aliquando sed figurate ad mentē refert̄: vt apud M. Tul. in bruto
Ita recōditas exq̄sitasq; sententias mollis et pellucens vestiebat oratio
Idē est pellucens et translucens adeo vt plinius maior fere nunq̄ vtatur
perlucens siue perlucid⁹: ꝫ translucēs siue translucid⁹: qd̄ etiā figurate ad
mentē refert̄ vt apud Quintl. li. viij. Similit̄ illa translucida et versicolor q̄
rundā elocutio res ip̄as effeminat q̄ illo verboꝝ habitu vestiant̄ Perfluē
per mediū alicui⁹ fluere. vt si lagena male materiata maleq; ꝯpacta sit/per
fluit. i. per eius mediū humor q̄ intus est fluit. Terenti⁹. Hac atq; illac per
fluo. i. in modū nō fidelis lagene: q̄ mihi ꝯmittunt̄ effundo. Plini⁹ idē sepi
us vtit̄ transfluo ꝓ perfluo: que idem sunt: vt perfuga et transfuga. Per/
pluere per mediū alicui⁹ pluere: vt hec dom⁹ perpluit. hoc tectum perpluit
Quintl. in. vi. Cum cenaculū eius perplueret. Frequentissime accipitur pro

valde vt alio libro ostendi pmagnū/pgraue/piocundū. Quo in loco notā dū est: q cū pre in eadē significatiōe repiat/tñ queda vocabula cū pre cō iungunt/nō cū p: vt prepotens/ pcelsus plat⁹/pfulgens/pdiues/pdulcis/ plong⁹ pdurus/preclar⁹/precult⁹ Qd siquid inter has prepositiones interesse velis: id erit: q vehementi⁹ auget pre. Nā prelong⁹ homo: plonga oratio: ea dicit q enormi longitudine est: vt prepotēs/pcelsus et similia/maiorē in modū potens celsusq; et quasi pter modū mozē ve alioz potens ac celsus. vñ etiā precox fruct⁹/pter mozē ceteroz coct⁹ siue ante ceteros. vñ vue ficusq; pcoces dicte: et pmatur⁹ anteq; sit matur⁹ collect⁹. Quidā tñ pcoqu⁹ dicūt: vt Martialis. Lilia maternis fueram⁹ pcoqua ramis. Nunc in adoptiuis pfica cara sum⁹. Eadē prepositio iuncta cū verbo nōnunq; habet pene nihil diuersam a sui simplicis significationē. vt pcludo: pcido: pmozioz: pcingo. Idē sūt qd claudo/cedo siue incido/mozioz/cingo. Cui⁹ nature est etiā re: vt reseco recido recingo repugno refodio repromitto reuinco q sepe vix quippiā a simplicib⁹ dissentiūt in significatione. Per in obtestatōib⁹ atq; adiuratōib⁹ fere solet separi a suo accusatiuo: interiecto nominatiuo q frequentissime est ego. vt Virgl. Per ego has lacrimas dextrāq; tuāq;. Quintl. in mathematico. Per has ego te optime pater (si vis) tantū fortes man⁹

De Prosequor et psequor Ca. xxxii

Prosequor a psequor multi nesciūt distinguere: q ne falli possint ita accipiant. Prosequi nō fere carere comitatu ablatiui: vt psequor te oculis charitate odio honore versib⁹ cantu comicis. Significaturq; actio declarans alteri⁹ affectū in alterū. Persequor aūt vel in mala parte id est insequor et insector: vel in bonā. vt pseuero pseq; qd agē cepera

De Partio et Impertio et Partior Ca xxxiii

Partio et partior quidaz p eodē legunt Sed mihi videt raro reperiri partio sine in: et partior cū in: qñ est deponens: sed qñ est passiuū Est nanq; impertio idē qd impendo vel partē do. Marc⁹ Tullius Huic rei aliquid temporis impertias: quasi impendas. Idem Laboris mei laudem nemini impertio: quasi partē do Refertur aliquando mutata ostructione: vt apud Terentiū. Plurima salute Parmenonē suū impertit gnato: quasi plurimā salutē Parmenoni suo impertit gnato Eo modo quo dicitur: dono tibi hunc equū: et dono te hoc equo. Huius passiuū est impertior. vt Cicero. Atq; etiam viro forti collega meo laus impertitur. Partior idem est quod partes facio: partesq; distribuo sicut sortior sortem facio: sortem ve recipio. Virgilius Et socios partitur in omnes

Quintil. Partire vel gratis: dū quo respirem⁹ afferas. Partiri itaq; de partibus dicimus Impertio magis de re incorporea: et quasi omunico. Impertiri tñ aliqui dicunt ꝑ impertire: ab ipo deponente partior

De In manu et in manibus est Ca. xxxiiij

IN manu est/in manib⁹ est vtrūq; accipiť ꝑ eo qđ est in ptāte: ꝫ dupliciter: de pñti et de futuro. De pñti. Cicero Nō est istud in manu mea. Et fili⁹ in pris: et seru⁹ in dñi manu dicit esse. Dñ mancipiū et manumissio. Lucan⁹. In manib⁹ vris quant⁹ sit cesar habet. Virgl. Terra aūt in manib⁹ vris est. De futuro Salusti⁹. Vex emuero proh deor/atq; hoim fidē testor/victoria in manu vobis est. viget etas/anim⁹ valet Cōtra/illis annis atq; diuitijs oīa defecere. Tantū incepto op⁹ est. Cetera res expediet. In plurali tñ frequēti⁹/cū dicim⁹ victoria in manib⁹ est q̄i iāiaz teneť. Etiā dicim⁹ in manib⁹ est: in alia significatōe ꝑ eo qđ est: inter man⁹ ē: aut qz admirationi est. aut qz nōduz operi sūma man⁹ imposita/qz est admirationi. Cicl. in catone maiore. Est in manib⁹ laudatio: quā cū legim⁹ quē pēm nō contemnim⁹. Quia res nō est dsūmata. Idez in eode libro. Septim⁹ mihi liber originū est in manib⁹. Omnia antiquitatis monumenta colligo

De Preditus sum et affectus sum Ca. xxxv.

PReditus sum bono dicit/ et preditus sum malo sicut affectus sum malo/et affectus sum bono. id est (vt breuiter magisq; optime dicā) habeo bonū/et habeo malū: vt predit⁹ sū humanitate virtute diuitijs/dignitate virib⁹/qui sermo est vsitatissim⁹. Nunq; tñ cū ablatiuo q prepositione a vel ab: vt fit in affect⁹/veluti/ego sū a rege magnis bonorib⁹ affect⁹: nō aūt sū pdit⁹ adeo magnis virib⁹. De malo rarior. Cicero ꝑ sylla. Nisi vero vnū me vis ferū/preter ceteros/me aspex me inhūanum existimari: me singulari immanitate et crudelitate predituū. Idem ꝑ Rabirio. Senectute affectus morbo predit⁹. Contingit idem in singulari: vt in primo exemplo. Existimari me singulari immanitate. Sepeq; legim⁹ Ille est singulari improbitate: tu es singulari stultitia. Similiter fit in alijs tribus: quatuor ve: notabilis: nobilis: insignis: et eximius. Quintil. Hunc tu animū modo inter libidines ac scorta perdebas: macie notabilis: pallore deformis: solaq; impatientie tue fabula notus Nobile scortum quasi in ordine meretricio excellens: vel maxime inter alia notū: vt apud Liuiū. Nobilis ille clade rhomana locus. Et apud Ciceronē. Cui⁹ preter ceteros est nobilitata crudelitas. Et latrones vocamus insignes: qui maiore manu: maioreq; audacia grassantur. Et insignis improbitas: insigniſq; stultitia

dicit/quēadmodū singularis Eximiaqz stultitia rari⁹ ē Cicero Uerrinaz quarto. Sui hāc vos in rege tā eximiā iniuriā:tā acerbā neglexisse audiēt

de Descendo Ca xxxvi

Descendo in preliū:descendo in foz: descendo in campū dicimus nō qz de loco supioze in inferiozē descendim⁹. sed qz de loco tuto in locū discriminis.opinoz:q̄ qui in loco celsioze se tenet:pugnam detrectare existimat quē cū relinquit:et in locū equū venit atqz descendit/ mentē se pugnandi habere declarat Ideoqz nō fere dicit in foz descendere.nisi qui pugnandi et defendendē litis causa venit in foz:nō rez vena/ liū coemptoz ac negociatoz Et in campū descendere nō nisi qui litis dignitatis ve causa(sicut in campo martio fiebat)certatur⁹ vadit. Nec in preliū pugnā ve descendere:q̄ in loca inferioza descendat Non em̄ locus est pugna et preliū cū nihil interfit qualis locus sit:plan⁹an mōtuosus:in quē se offert: qui in pugnā descendere dicit. Ut apud Virgl.(Satis aūt erit in re pspicua vnū exemplū ptulisse) Instructos acie tyberino a flumine teucros:Tirrenāqz manū totis descendere campis

De Amo et diligo Ca xxxvii

Amare est generalis significati/idē qd diligere:nisi q̄ putat plus q̄dā esse in amando:qz in diligendo:vt Cicero ab brutū. Luci⁹ clodi⁹ valde nos diligit:aut(vt veri⁹ dicā)valde nos amat. Et itez. Sic igit facies et me aut amabis:aut quo otent⁹ sū:diliges. Idē ad dolobellā Quis erat/q̄ putaret ad eū amorē:quē erga te habeā:posse aliq̄d accedere! tantū tñ accessit:vt mihi deniqz nūc amare videar antea dilexisse. Adamare est amatorie amare:vt Quintl multis in locis/sed vn⁹ sufficerit. Me quidē marite siquis interroget oīes matres liberos suos tanqz adamauerint/ amant. Uidebis oculos nunqz a facie/vultuqz deflectere/ comere caput/ habitumqz componere/suspirare cū recesserint/ exultare cū venerint. Conserere manus/pendē ceruicib⁹/nō osculis/nō colloq̄is/ nō p̄sentie voluptate saciari. Amic⁹ tā honesta res est/amica qñ ad viz refert inhonesta: vt hec amica mea est id est ocubina Ego vero suus nō amic⁹ sed amator sum Ideoqz apud Terentiū dz. Ibere putaui hūc pamphilū amicū amatorē virū. Ne putares amicū in malā partē accipi adiecit amatorē Sz apud prosam hoc obseruatū semp inuenies:apud poetas fortasse nō semper

de declaro Ca xxxviii

Declaro frequentius ad facta pertinet q̃z ad dicta. Cicero Declarauit id modo temeritas Cesaris: Qui omnia iura diuina et humana peruertit. aliquando etiam in dictis. Idem ad Ligariũ. Postea vero q̃z magnaz spem habere cepi fore: vt breui tempore te incolumẽ haberemus: facere non potui: quin tibi et sententiam et voluntatẽ declararem meã. Et in eadẽ epistola. Quando quid sentirem exposui: vellem tua causa: re potius declarare q̃z oratione Interdum accipit p̃ significo: vt idem libro primo de finib⁹. Nullũ verbũ est: qđ idez declaret latine: quod grece q̃z voluptas declaret: id est significet/vel ostendat vel indicet

De ingredior capitulum xxxix

Ingredior oponit quidẽ ex in/sed diuersa ratione: nunc ad locum: vt ingredior for̃: vel in for̃. Qui mod⁹ loquendi nemini ignot⁹ est. Nũc in loco/qđ est ambulo et incedo. Virgl Continuo pecoris generosi pull⁹ in aruis. Altius ingredit: et mollia crura reponit. Cicero libro. v. ad Atticũ. Si dormis. expergiscere. si stas. ingredere. si ingrederis curre. si curris. aduola. Idẽ est ergo ingrederis hoc loco: qđ graderis qđ est ambulas

De cõsulo cõsulto cõsultor et cõsultus ca. xl

Consulo te/consiliũ peto a te/vel interrogo/et inquiro. Quintl. Quid p fidem facere vultis. Iuuenẽ quẽ de parricidio cõsulit pater ille seruatus Miror hercle (nõ dixisse volui) sũ venefic⁹: sũ parricida Idẽ ergo qđ primũ est: vt qđ imitatur⁹ est/quisq̃z intelligat: et quare bonũ sit/sciat/tñ in suscipiendo onere oculat suas vires. Et ite r̃. Ego aures consulens meas Consulo tibi: consiliũ do tibi/vel r̃uideo tibi Sed hoc frequẽti⁹ ac magis r̃prie in rebus Vt consule vite tue/cõsule valitudini/cõsule dignitati/cõsule saluti/consule rebus tuis. Adeo frequentissime cũ dicit Consulere volo tñ et liberis meis: intelligit potius de corpore et reb⁹ externis: q̃z de animo. In plurali aũt numero interdum reperit: sine appositio tñ: vt consulũt senatores: quod frequẽti⁹ dicim⁹ cõsultant id est deliberant Nisi cñ adsit qui consiliũ petat: et qui consiliũ det: nõ erit deliberatõ atq̃z cõsultatio Atq̃z vt consulũt dicim⁹ p̃ consultant: hoc est q̃ altera pars petit altera dat cõsiliũ Ita econtrario nõnunq̃z consultare est vni⁹ nõ pluriũ partiũ: sed ita si is apud se duas partes sustinet secũq̃z deliberat Hinc duo nomina nascunt consultor et consult⁹ Consultor fere p̃ eo qui aliũ consulit accipi solet Nõ nunq̃z tñ p̃ eo qui alij consulit Salusti⁹ in Jugurtl. Simul ab eo petiuit vti fautor: consultorq̃z sibi adsit. Et ite r̃ Ita cupidine atq̃z ira pessimis cõsultoribus grassari: nec facto: nec dicto abstinere Consultus est homo pru

dens ac sciens dignusq; a quo ꝯsiliũ petas. Ceteꝝ nõ occurrit vbi reppe/
rerim: nisi aut participiũ: vt ibi Consulti medici dixerũt eundẽ esse languo
rem. Aut nomẽ ꝑ iuriscõsulto: vt Orati⁹. Eris tu q̃ mõ miles: mercator: tu
ꝯsult⁹ modo rustic⁹. Quintl. in. v. Scripti et volũtatis frequentissima. inter
ꝯsultos q̃stio est. Liui⁹ tñ li. ij. ait de Numa Pompilio. Cõsultissim⁹ vir/vt
illa quisq; etate esse poterat: oĩs diuini atq; hũani iuris. Et in x. Callidos
sollertesq; iuris atq; eloquẽtie ꝯsultos. Orati⁹ ꝑmo carminũ. Parc⁹ deoꝝ
cultor/et infrequẽs insanientis dũ sapie ꝯsult⁹ erro. In ꝯpositiõe frequẽs
est sed adiectiuũ: vt apud Quintl. O incõsultã muliebrẽ ꝑ amẽtiã. i. impru
dentẽ/incõsideratã: et nulli⁹ ꝯsilij. Alteꝝ q̃z ꝯpositũ si ꝯpositũ est iuriscon
sult⁹: qđ etiã dici solet iurecõsult⁹. Nõnunq̃z in simplici. vt Ouidi⁹ ꝑmo de
arte amandi. Sit tibi credibilis sermo/ꝯsultaq; verba

de Ago grãs-habeo-refero-ac reddo grãs Ca xli

Agere gr̃as est verbo: qđ quidã barbare dicũt regratior. Habere
gr̃as est in animo/cũ memorẽ accepti beneficij mentem aimq; ha
beo: et inuicẽ gratificãdi voluntatẽ. Referre siue reddere gr̃as est
facto: vt si tu a me subleuat⁹ aut pecunia aut patrocinio aut manu alio ve
sbsidio/vicissim me aliquo modo subleuaueris: gr̃as retulisti reddidistiq;
licet Seneca nolit malas referri posse: sed reddi. Cicero tñ in Salustl. ait.
Nam ꝙ ista inusitata rabie in vxorẽ et filiam meã inuasisti (que se facilius
mulieres abstinuerunt a viris: q̃z tu vir a viris) satis docte ac perite fecisti
Non em̃ sperasti me mutuã tibi gr̃az relatuꝝ vt vicissim tuos ꝯpellarem.
Quanq̃z Cicero nunq̃z fere ait reddere gratiã: sed referre. Porro hoc exẽ
plũ in aliũ quoq; vsum attuli: qđ videt̃ significare gr̃az etiã verbo referri
nõ solũ facto. Sed multum tamen differt ab illo/ agere gr̃az/quo tm̃ in/
nuit̃ ꝯfessio accipientis beneficiũ Qui vero refert gr̃az: reddit beneficium
et interdũ maleficiũ siue facto siue dicto qm̃ dicendo nõnunq̃z ꝓsum⁹ eque
atq; faciendo. Plancus ad Ciceronẽ. Immortales ago tibi gr̃as: agãq;
dũ viuam. Nam relatuꝝ me affirmare nõ possum. Tantis em̃ tuis officijs
nõ videor mihi respondere posse. Ecce respondere officijs ⁊ satisfacere be
neficijs/est gr̃as referre. Ceteꝝ frequenti⁹ est refero gr̃am q̃z habeo gr̃az
Item frequẽtius habeo gr̃az q̃z ago gr̃az. Vix eni audiuim⁹ ago gr̃am
sed gr̃as. Et raro refero graciaz sed gratias. Cui⁹ rei testimoniũ est illud
in li. xlvi. Titi Liuij. Satiatusq; tandez ꝯplexu filij renunciate (inquit) gra
tias regi me agere/referre gratiam aliam nunc non posse q̃z vt suadeam
non ante in aciem descendat: q̃z vt in castra me redisse audierit: Dici
mus item ago grates: sed sepius apud poetas: qui necessitate versus

ago gr̃as dicere nõ pñt. Nõnunq̃ etiã apud oratores vt Ciceronem Ali
quãtoq̃ post suspexit ad celũ: et grates tibi inq̃t ago sũme sol: vobisq̃ re
liqui celites. nisi legendũ est gr̃as et nõ grates ꝓ eodẽ significato siue pro
eo qđ est reddo gr̃as. Seneca in tragedia: que inscribit̃ agamẽnon: dixit:
Reddunt grates tibi grandeui/lassiq̃ senes compote voto. Reddũt gra/
tes id est (vt ego interpretor) agunt gratias. Quis em̃ referre possit gra
tias deo? quod etiã fando nunq̃ cognitũ est: preterq̃ apud quosdã recen
tes nisi barbare loqui nescientes. Sz gr̃as agim⁹. Raro etiã gr̃az dñs ha
bere dicimur: quotiens agnoscim⁹: apudq̃ nos ip̃os fatemur ab illis bñfi
ciũ accepisse: citra spem gr̃az referendi: vt in Andria. Pol dñs habeo gra
tias: ꝙ in pariundo aliquot affuere libere:

de Gratulor et Grator capitulum xlij

Gratulari est verbo testari/te gaudere fortuna ac felicitate alteri⁹
apud eũ ip̃m q̃ affect⁹ est felicitate. Nõnunq̃ apud te ip̃m ob tuaz
felicitatẽ. Ideoq̃ fere postulat dtm̃: vt gratulor tibi ob preturam
adeptã Gratulor manib⁹ meis: quib⁹ vt te ꝯtingerẽt datũ est. Quintl. Nõ
efficiet tñ infandũ pñtis reat⁹ indignũq̃ discrimen: vt misera puella non
gratulet̃ sibi: ꝙ ip̃az paup accusare iam põt. Poete nõnunq̃ p̃tereũt dtm̃
vtiq̃ cũ fuerit ꝓnomẽ. Que fuit causa: vt q̃daz existimarẽt q̃ꝝ est apulei⁹
hoc verbũ idẽ significare qđ gaudeo Ouidi⁹ i heroidib⁹. Gratulor oeba/
liaz titulis accedere nr̃is Gratulor inquã tibi vel mihi vel nobis. Idẽ de
arte amandi. Prisca iuuent alios ego me nũc deniq̃ natũ gratulor. subin/
tellige m̃. Et interdũ etiã oratores Quintl. in pastu cadauerꝝ. Gratulemur
iã ꝙ nulla ciuitas fame laboret/subintellige nobis. Verba aũt apulei hec
sũt in apologia de magia. Eo in tpe: qđ nõ negabũt. in Getulie mediter/
raneis mõtib⁹ fuisse: nisi pisces ꝑ Deucalionis diluuia reperirent̃. qđ ego
gratulor nescisse istos: legisse me: p̃termisit dtm̃. qꝛ gratulor ꝓ gaud eo ac
cepit. Qđ tantũ abest: vt approbẽ: vt possit gratulari q̃s: cũ minime gau/
deat atq̃ adeo doleat (qđ frequent̃ vsu venit) vtiq̃ inter falsos amicos:
cũ alter inuid⁹ atq̃ emulus: tacite quidẽ dolens: ꝙ alter honorib⁹ auctus
sit/tñ illi gratulat̃. Forte et apuleius subintellexit m̃. In eadẽ significatione
accipit̃ grator. sed poeticũ historicũq̃ est. Virgl. Inueni germana viam
gratare sorori. Tit⁹ Liui⁹ li. vij. Tuũ sequentes currũ Iouis optimi maxi/
mi templũ gratãtes/ouantesq̃ adire. Dicim⁹ aliqñ gratulari ꝓ eo qđ est
gr̃as agere: sed nõ fere nisi dñs immortalib⁹ Ideoq̃ ꝓpe idem qđ suppli/
care. Siquidẽ triũphantes in capitoliũ ascendebãt Ioui optimo maximo
ceterisq̃ dñs gratulatum. Eiusdem quoq̃ significationis fortassis est gra

tor qd̄ significat Liui⁹.li.xxx dicens Itaq; pretor extemplo edixit/vti edi/
tui edes sacras tota vrbe aperirent circūeundi salutandiq; deos agendi
q; grates per totam diē populo potestas esset. Nec mir̄: si dicimur gratu
lari/gratari ve dijs: quasi ostendere/nos illis aggaudere/ cū dicamur etiā
eosdem salutare quasi salutē illis optare: quod hominib⁹ ꝯuenit/nō dijs

de Fingo et Effingo Ca. xliij

Fingere ꝓprie est figuli: q̄ formas ducit ex luto Inde generale fit voca
bulū ad cetera q̄ ingenio manuq; hōis artificiose formant̄: presertim
inusitate et noue. Effingere est ad alteri⁹ formā fingere: et q̄dāmodo fin/
gendo rep̄sentare. Cic. ij. de oratore. Tū accedat exhortatio: qua illū/quē
delegerit: imitādo effingat atq; exp̄mat. Quintl. Nā id q̄z est docilis natu
re: sic tñ: vt ea q̄ discit effingat. Et iter̄. Nā mihi videt̄. M. Tulli⁹ cū se totū
ad imitationē grecor̄ ꝯtulisset effinxisse vim Demosthenis/ copiā Plato
nis iocunditatē Isocratis. Vñ dictū est nomē effigies/figura ad viuā al
teri⁹ similitudinē: vel ad veritatis imaginē facta: tā in picturis q̄z in sculpturl.

de Obeo Oppeto et defungor Ca xliiij

Obeo legationē/exequor mun⁹/et officiū legationis/obeo ꝓuinciā
exequor officiū ꝓuincie. Ita obeo mortē/exequor vel pago mor/
tē/vel adeo mortē: q̄admodū d̄r q̄s obijsse diē: ꝓ iuisse. Itē obijt
diē suū: idē est qd̄ mortu⁹ est. Et iuit ad diē fati: vt apud Sulpiciū. Nūcia/
tū est Marcellū diē suū obijsse. Pret̄mittim⁹ aūt nōnunq̄z illū ad m̄ dicētes
Marcell⁹ obijt. Qd̄ itē fit in illis significatione similib⁹ verbis oppetijt: et
defunct⁹ est: atq; etiā in detulit: et siqua adhuc alia. Nā in priore subintelli
git̄ accusatiu⁹ mortē. In posteriore ablatiu⁹ vita. Quid signi? q̄ sepe repe
rim⁹ hec nomina esse verbis adiuncta. Est aūt oppetere frequenti⁹ quidem
mori nō fatali sed illata morte. Interdū tamen et fatali Cicero de officijs
Et aiax quo animo tradit̄ milies mortē maluisse oppetere: q̄z mulierib⁹ (si
circe et calipso mulieres appellande sunt) vt Vlixes fecit inseruire. Idē de
diuinatiōe. Eq̄us esse censuit se maturā oppetere mortē: q̄z. P. africani filiā
adolescentē feminā emisit. Ip̄e paucis post dieb⁹ est mortuus. Sine accu
satiuo vt apud Virgl. O terq; quaterq; beati. Quis ante ora patr̄ troie
sub menibus altis. Contigit oppetere. Defunct⁹ quoq; dicit̄ quasi ꝑfunct⁹
munere viuendi. Ideoq; vt dicim⁹ ꝑfunct⁹ est/siue defunct⁹ officio p̄torio
munere/edilitio/cura tribunitia: ita defūctus vita id est ab hac administra
tione/ab hoc munere/ab hac ꝓcuratione cessauit: vt apud eundez. Defun
ctaq; corpora vita. Detulit aūt quod tertio loco posui in idem significatū

accipio quod est accusauit: vbi subintelligitur reum: vt Quintilianus Diuitem detuli reum pauper. inimicus occisi pater

De Vestigo puestigo et Inuestigo Ca. xlv

Peruestigo et inuestigo non solũ quero sed etiã et quidẽ frequẽti⁹ querendo inuenio/vt sit vestigo quero. Inuestigo et puestigo quasi adquiro. Ductũ est aũt hoc verbũ a vestigijs/ tanq̃ signis indicijsq̃: quib⁹ ad rei notitiã puenim⁹. Cicero. iij. de Oratore. Ip̃a tractatio ⁊ questio quotidie ex se gignit aliq̃d/ qđ cũ desidiosa delectatõne inuestiges Idẽ in eodẽ li. ij. Nosse regiones intra quas venias: et puestiges qđ queras. Idẽ ꝓ ligario. Sz qm̃ diligẽtia inimici inuestigatũ est: qđ latebat cõfitẽdũ ẽ vt opinor Tereñ. Nihil tã difficile est q̃n q̃rendo inuestigari possit

De Nutrio et Alo Cap xlvi

Nutriri est paruoꝝ: vt crescãt. Unde nutrices dicunt̃: nutricijq̃ q̃ curã infantiũ habẽt/habuerũt ve/⁊ adultoꝝ vt viuãt Ali q̃z in eodẽ significato Uñ lex illa. xij. tabulaꝝ Liberi parẽtes alãt aut vinciant̃. At in reb⁹ incorporeis frequẽti⁹ vt crescãt. Quint. Sz alere facũdiã vires augere eloquẽtie possit. Cicero Sz nec illa extincta sũt: alunt̃q̃ potius/et augent̃ cogitatione/et memoria mea Cõiunxit et ip̃e hec duo sicut solem⁹ in mult. q̃ similia sũt/vt possũ et licet/vt mun⁹ et officiũ/vt mens/animꝰq̃. Virgl. Hos successus alit. i. q̃si hoꝝ animos successus augescẽ facit

De Spero et Cõfido Ca. xlvii

Spero ꝓ credo vsitatũ ẽ: siue de p̃nti loq̃mur siue de p̃terito. De p̃nti Quint. Facilis (vt aĩaduertẽ vos spero) defensionis mee cursus est. De p̃terito idẽ. Et innocentiã q̃dez puelle satis (vt spero) defendim⁹. Et Cicero. Spero iã ꝓbatã esse amicitiã nr̃az. Silr̃ ɔfido ꝓ credo/tũ in p̃terito/tũ in p̃nti/tũ in futuro. In p̃terito. Qm̃ ꝓbatã rationẽ officij mei vob̃ esse ɔfido. In p̃senti Quanq̃ a Cratippo nr̃o principe hui⁹ memorie philosophoꝝ hec te assidue audire atq̃ accipere confido. In futuro. Ita fore confidim⁹. Hec exempla ex Cicerone sunt

De Dico et fero sniaz. Dico ⁊ fero legẽ Ca. xlviij

Dico sententiã consiliari⁹. fero sententiam iudex: quoꝝ exempla frequẽtiora sũt: q̃z vt a me repeti debeãt. Nõnunq̃z tñ dico ꝓ fero: vt apđ Quint. Apud iudices quidẽ scđm legẽ dicturos/sniaz de cõfessis p̃cipue/ridiculũ est Juris q̃z ɔsultos hoc verbo in hũc sensũ frequẽtis

sime vsos videm⁹. Dico leges/aliud q̃ꝫ fero leges. Etem̃ ferre ad suos/dicere fere ad victos. vt Liuius libro. xlvi. Nihil ea mouerunt regem/ tutã fore bellis Asiam ratum: qñ ꝑinde ac victo iam sibi leges dicerentur

De Circumsto et circumsisto Ca xlix

Circumsto et circumsisto: vtrunqꝫ facit circumsteti. Sed primũ pro circundo: alteꝝ ꝓ inuado et irruo: et quasi terrificatione aggredior. Virgl. Circumstant anime dextra leuaqꝫ frequentes Idez. Ac fessi tandem ciues infanda furentem Armati circumsistunt. Et alibi. At me cũ primũ seuus circũstetit horror. Quintl. in apes pauperis Cum me reuocassent subito trepiduꝫ totoqꝫ fortune sue strepitu circũstetissent Nõnunqꝫ nõ terrificandi sed terroris auferendi gratia ponit̃: vt Cesar in cõmentarijs. Si quis grauiore vulnere accepto deciderat/ circũsistebãt. hunc socij iacentem exhortabant̃/ tela hostiũ arcentes. Nõnunqꝫ etiã vt circũsto accipit̃: vt apud eundem. Et mercatores in oppidis vulgus circũsistit: quib⁹ qꝫ ex regionibus veniant quasqꝫ ibi res cognouerint/ ꝓnunciare cogat: Quo etiam modo apud Quintilianũ accipi potest

De Vsurpo Ca l

Vsurpare est vti siue vsitare/tũ dicto tũ facto. Cicero in Oratore. Post inuẽta ɔclusio est/qua credo vsuros veteres illos fuisse: si iã nota atqꝫ vsurpata res esset: qua inuẽta om̃es vsos magnos oratores videm⁹ Hoc etiã sic dicere licebat in eandẽ sniaꝫ. Post inuenta ɔclusio est: quã credo vsurpaturos illos fuisse, si iã nota atqꝫ vsitata res esset/ quã inuentã om̃es vsurpasse magnos oratores videm⁹. Idẽ Qd̃ sꝑ vsurpam⁹ in om̃ib⁹ dictis ac factis minimis ac maximis Cũ hoc decere dicim⁹ illud nõ decere. Idẽ. Preclare em̃ hoc est vsurpatũ a doctissimis. quorum ego autoritate nõ vterer: si mihi apud aliq̃s agrestes habenda esset oro. Sed cũ apud prudentissimos loquar: quib⁹ hec inaudita nõ sunt/cur ego simulẽ me/siq̃d in his studijs ope/posuerim/ꝑdidisse? Dictũ est igit̃ ab eruditissimis viris/nisi sapientẽ/liberꝝ esse neminẽ. Vsurpatũ et dictũ ꝓ eodẽ accepit/sicut doctissimis et eruditissimis. Quid multa? Cũ frequenter iuris consulti vtant̃ vsurpo ꝓ dictito. Nam pro factito minus dubium est

De Presto sum et assum Ca li

Presto sum idẽ est qd̃ assum: nec/alteri fere verbo coheret nisi v̄bo substantiuo: et huic simplici. Naꝫ presto adsum magis poeticũ est Quid igit̃ significat assum? Tria. vnũ naturalit̃. duo ꝑ quendam

flexū et deriuationē. Primū est pñs sū qđ modo cū ablatiuo iungit in pre positione seruiente: vt apud Ciceronē de oratore. In pauli pugna nō affu erat. Modo cū datiuo: vt apud eundē in philippica. Omīb⁹ his pugnis do lobella adfuit Et apud Quintl. Nā in libris obseruationū a Septimio edi tis affuisse Ciceronē tali cause inuenio. Scdm ē hinc ductū q sepe corro/ gam⁹ q nobis adsint pclitantib⁹: quales sunt aduocati: qz officiū est ad/ esse in iudicio. Sz ipm illud adesse: fauere est prehdioqz esse. Ideo dicim⁹ adesse p eo qđ est esse psidio. Virgl. Modo iupiter adsit. Et itez Assis o tandē: et placid⁹ tua numina firmes. Et in psa Quintl. Nūc omēs in auxi/ liū deos ipmqz in pmis: quo nec presenti⁹ aliud: nec studijs magis pprium numen est: in vocē vt quantū nobis expectatōis adiecit: tantū ingenij aspi ret: dexterqz ac volens adsit. Idē. Si tñ pater: q diuisit patrimoniū et reos parricidij defēdit: sic agat: qđ otra legē sufficit: parricidiū obijcit iuenib⁹ qz pater viuit/ atqz etiā liberis suis adest Tertiū est aduenio, seu magl. ad ueniā. Nā ppe idē sūt: iā veniet et iā pñs erit. Itaqz aderit accipit p vtro/ qz: siue p vtrouis. Virgl. Jāqz aderit multo Priami de sanguine pyrrh⁹ Itez. Huc ades o formose puer Et itez. Huc ades o galathea. qs ē naz lud⁹ in vndis! Et itez. Huc ades o Melibee. caper tibi salu⁹ et hedi. Ubi si eadē foret significatio q ē in illo pñs sis/ hic ades: non huc ades diceret. Ergo huc ades p adsis idē est qđ huc veni. Has easdē significatiōes hz pśto sū/ et eadē rōne In pma. Ciceronis exemplū est in bruto. Quib⁹ qđez causis tu etiā brute pśto fuisti. In scda/ eiusdē p Murena Jus ciuile didicit multū laborauit/ vigilauit/ pśto multis fuit. Et p eodē Tu interea rome scz amicis pśto fuisti. In tertia eiusdē ad Herennū. Jrūdines estiuo tpe pśto sūt: hyeme pulse recedūt. Et in eplis frequēt. Stator tu⁹ m cū lris pśto fu it. Et ppe accipi solet hoc vltimū p eo qđ nūc dicim⁹/ opareo: vt siqs aliq dignitate imperio ve affect⁹ alteri sic iubeat. Tras mihi ad hūc locū et ad hanc horā presto sis id est cōpareas et te representes atqz exhibeas mihi

De Fleo Gemo Ploro Plango Eiulo Lamen tor Vociferor Capitulum lq

Flere est lacrimis. Ideoqz tm hoim sicut ridere: Gemē est in pectore: cū p angustia in sonū prūpit. Ideo et iumēta sub nimio pondere ge mūt: et inaiata qz cū nimis onusta sūt: gemere dicunt: vt apud Virgl. Ge muit sub pondē cymba. Plorare est voce flebili et effusa dolorē suū apire Iñ implorare est plorādo opē orare. Plangē est pcussione ac verberati one pectoris/ capitis, vult⁹: alioz ve mēbroz se in dolore affligē. Regitqz

post se accusatiuū. Ideoq; ꝑ translationē dicit̄ fluct⁹ plangere litora/ q̄si ad declarandū dolorē in modū lamentatōis. Eiulare est voce sublata flere: qd̄ magis mulier̄ est ꝓpriū. Vociferari est voce effrenata nō modo dolorē ꝫ etiā indignatōez (quanq̄ indignatio doloris gen⁹ est) ostendē. Interdū sine affcu: ꝫ tm̄ vehemētiꝰ exclamare Lamētari ē voce q̄rula et tristi orōne cladē tristari suā. Quor̄ exēpla lecturis h̄ op⁹ inuestigāda relinq̄m⁹

De Existo et Exto Ca liiii

Existit atq; extat: q̄r̄ verbor̄ vnū atq; idē p̄teritū est: simile q̄ddā significant: qd̄ est eminet et sup̄est. sed p̄mū cū motu: alter̄ sine motu vt illud sic ꝓdit vel exurgit: hoc vero sup̄stat. Cicero de diuinatione Atq; delapsus in flumē nunq̄ ꝯparuisses: me ꝯtremuisse timore perterritū: tū te repente extitisse. Et iter̄ in eodē libro Sūmersus equ⁹ voraginib⁹ nō existit. Et iter̄ in eodem. Vocem ab ede Junonis ex arce extitisse Atq; iter̄. Neq; diu vlla vox extitisset. Et in scd̄o Anguem ab ara extitisse Et iter̄. In lysandri statue capite delphis extitit corona. De reb⁹ quoq; mentis existere dicim⁹: vt idez in Lelio. Existit hoc loco q̄stio subdifficilis De extare exemplū vnū Virgilij suffecerit bucolicor̄. iij. Instāt circūfusa pruinis Corpa magna boū: ꝯfertoq; agmine cerui. Torpent mole noua et sūmis vix cornib⁹ extant. Quo fit: vt de libris q̄ demortui nō sūt dicam⁹ extare. vt Extāt Varronis paucissimi libri. plurimi nō extant. Nā vt de homine q̄ adhuc viuit loq̄mur sup̄est: q̄si nō subterest sub terra humat⁹ ita de reb⁹ extat/ q̄si extra stat/ nō intra et in tenebris latet. Cice. in oratore. Que (vt scis) extat oratio Et de senectute. Et tn̄ ipi⁹ Appij extat oratio

De Cōcilio et ineo cum aliis verbis Cap. liiii

Conciliamus amorē alicui⁹ nobis: ꝯciliam⁹ beniuolentiā/ non aūt cōciliam⁹ nobis gr̄az. Rursus inim⁹ gr̄az/ nō aūt inim⁹ amorē aut beniuolentiā. Quar̄ omniū orationū eadē fere sentētia est: acsi h̄ verbo vterer ꝯtraho vel ꝯparo nisi ꝙ inire gr̄az est magis fauorē ꝯparare q̄z amorē vt apud Quintl Quinetiā hoc timeo: ne ex eo minorē gr̄am hic liber ineat ꝙ pleraq; nō inuenta ꝑ me sed ab alijs tradita ꝯtinebit Recōciliari tn̄ et in gr̄az redire idē sūt: quotiens amici interposita aliqua offensa cū aliquādiu fuerūt inimici in pristinā redeūt beniuolentiā ac familiaritatē Sed redire in gr̄az etiā cū inanimatis solem⁹: vt Cicero de senectute. In gr̄az cū voluptate redeam⁹. Preterea ꝯciliam⁹ nobis laudē famaz honores/ similiaq;: nō aūt inim⁹. Quintl. li. ij. Nā et plus auctoritatis afferunt ea q̄ nō p̄ntis gr̄a litis sūt ꝯparata et laudē sepe maiorē: q̄z si nostra

sint ociliant: Rursus ineo ratione: ineo fed⁹: ineo pace: ineo societate: ineo bellū: ineo pugnā: ineo viā: quasi capesso atq; ingredior. Qō non fere nisi in re momentosa aut graui/grandi ve dici solet. Nam non ita rite loquar: ineo prandiū/cenā ve/vt ineo conuiuiū. Iñ principiū rei maioris initiū vocat vt initiū orōnis Quintl. q̄z testante: q̄ ait q̄ principiū latine vel exordiū dicit. maiore quadā ratione greci videnť phemiū noiasse qō a nris initiū modo signat. Et hui⁹ verbi participiū absolute positū sine regimine maioribꝰ rebus adhibet: vt incunte pueritia/incunte adolescentia/ incunte etate ineunte vere/incunte estate/hyeme incunte/ineunte anno nouo/nō aūt dormitione ineūte/conuio ineūte/die ineūte/nocte ineūte/hora incūte: ꝫ incipiēte. nisi dicam⁹ illud ipm incūte certis nōib⁹ debē adiūgi: q̄ sūt ea: q̄ modo exposui

De Obruo et Ingurgito Ca. lv

Obruere est operire siue aqua/vt obrut⁹ vndis: siue terra/ vt obrue versata cerealia semina terra: siue p trāslationē ad aīm vt Quintl. Tot voluptates obruere possunt nrm dolorē Sed de multo vino potādo etiā obruere dicim⁹: sicut ingurgitare de absumēdis multis cibis Cicl. p deiotaro ait: vino se obruisse: nudūq; saltasse. Et in Anthoniū. Ut frez imitet se obruit vino. Et in eundē Joē. Cū se cibis ingurgitauisset Ingurgitare aliqñ vtrūq; oplectit: sicut crapulari nō mō in vino/vep etiā in cibo: vnde fit crapula vt idē in eundē. Edormi inquā crapulā: et exhala.

De Deuenio et Peruenio Ca. lvi

Peruenim⁹ in montē/deuenim⁹ ad diuitias/minus vsitatū/ac minoris rōnis est q̄z puenim⁹ in montē/puenim⁹ ad diuitias. Similit e diuerso/deuenim⁹ in planū: deuenim⁹ in vallē: q̄tiens ab editiore loco pfecti sum⁹: vsitati⁹ pbabili⁹q;/q̄z puenim⁹ in planū/puenim⁹ i vallē. Ita deueni in pauptatē: q̄si descēdi et delapsus sū in humiliora. Deuoluo: deorsū voluo vt deuolue rogos/deuolue trabes/deuolue saxa. deorsū pcipitare. Despicio deorsū aspicio. sicut suspicio sursum aspicio. Inde p translationē cū q̄s aliū otemnit ac pui facit: despicē videť: q̄si infra se et ad pedes suos pectū aspicē: quēadmodū suspicere est venerari q̄si sup nos aspiciam⁹ illū esse collocatū. Nā dispicē est puidere et circūspicere mente: et tanq; in omnē partē lumina mentis intendere omniaq; discernere. A quo dispicientia dicta ē circumspectio et prouidentia vel consideratio diligens atq; discretio

De Occupo Ca. lvii.

Occupare est locū tenere/aut capere: aut vi capere. vt apud Liuiū libro xxxiij. Nam et ipis vocantib⁹ vrbem hāc accepi, nō occupaui id est vi accepi/aut mea sponte accepi/et nō alioꝝ rogatu Sepe vero ante capere et (vt aliqui loquūtur) p̄occupare Vñ scema illud preoccupatio appellatur: quotiens q̄ dici ab alio poterant: ea ipi p̄ueniendo dicim⁹ in nr̄aꝫ partē ne nobis postea officerent retorquentes. Cicero offi. li. primo Sunt aūt nulla priuata natura: sed aut veteri occupatione: vt hi q̄ quondam in vacua venerunt. Certe primi illi qui venerunt in vacua non potuerūt in aliena ire: vt isti aiūt Qui volūt occupare vti ꝙ esse in aliena re se possessorē facere. Proprie est em̄ occupare quod in medio/ siue in mediū atqꝫ in ꝯmune positū est: ante ceteros capere. Qđ testat̄ Quint. inq̄ens Multa nihilomin⁹ q̄ libera fuerūt: transeūt in ius occupantiū/sicut venatō et occupatio. Inde occupat⁹ dicit̄ qui ante negotio aliquo detent⁹/ nō potest alteri⁹ negotio operā dare. Cicero. Nemo adhuc me ꝯuenire valuit q̄n fuerim occupat⁹: hoc est cui causarer me quibusdā alijs negotijs ante preuentū Atqꝫ hinc vocat̄ occupatio: cū alicui necessarie rei: et cui ante om̄ia operam dare debemus: cū diligentia vacamus

De Peto Posco Postulo Flagito Cap. lviii.

Petere est in bonū ⁊ in malū. Quod declarat̄ ꝑ ipaꝫ rem aut bonū aut malū significantē. vt medic⁹ sanitatē egri petit. pater laudem filij: tu diuitias: ego voluptatē peto. Itē multi filij petunt mortem patris/serui mortē dominoꝝ/medici longitudinē morbi. Petere aūt vitaꝫ alteri⁹ Itemqꝫ petere caput alteri⁹: petere famā: petere pudorē accipit̄ in malū: ꝙ illa in hominis ꝑniciē petas siue ꝙ ea oppugnes. At cū non in rē sed in personā refert̄: peto vtiqꝫ cū ablatiuo in malam partem accipit̄: vt peto te gladio: peto te veneno: peto te insidijs. Nam illud apud Virgiliū. Malo me galathea petit lasciua puella: idem est quod malo me incessit: et pomoꝝ iactu percutere me solet Et ideo quasi audacie culpeqꝫ sibi conscia dicit̄. Et fugit ad salices Ab hac significatione absunt alia verba. Posco qđ est ꝓprie rem debitā et honestā peto. Inde reposco qđ est rem meaꝫ ⁊ qđ mihi debes reddi peto. Postulo est quodāmodo requiro: vt res tꝑus loc⁹ ꝑsona causa/postulat: et tanq̄ꝫ rem iustā peto. Curti⁹. Postulabat autem magis q̄ꝫ petebat: nisi accipim⁹ vt Varro apud Seruiū vult: humilit̄ petebat. Sic em̄ ait Poscere est cū aliquid ꝓ merito nostro deposcim⁹ Petere vero est cum aliquid humiliter et precib⁹ postulam⁹. Et expostulo qđ est cū querela apud amicos requiro et quasi officium amicicie in alio desidero: vt Terenti⁹ in adelphis. Quā ipi fecerūt vltro iniuriā expostulant.

Sed frequentissime post se habet ablatiuū seruiente prepositione cū: vt q̄d habes quod mecū expostules? Flagito vehementer et plus q̄z postulo: vt Cicero p̄ quintio Quanq̄z hoc causa postulat: etsi postulat nō tñ flagitat Et Quintl. ad triphonē. Efflagitasti quotidiano cōuitio: vt libros quos ad Marcellum meū de institutione oratoria scripseram iam emittere incipe rem. Que verba etiam Ciceronis sunt in epistola:

De Labo et labor Ca. lix

Labo et labor ita dr̄ñt: q̄ labare est ruere et repente cadere: vt apud Virgl. Labat ariete crebro ianua. Labi vero leniter sensimq̄z decrsū ire: vt labunt flumia: labit celū: labit anguis: labunt ab ethere pene: labū tur dñi a celo: nō labāt. Quintl. Ut numen et de⁹ delabi siderib⁹. et venire de liq̄do puroq̄z aere videbat. Cicl. Nō quasi vnū ex hac vrbe missū: z q̄si de celo diuinū hominē i hanc vrbē delapsū intuent. Ideoq̄z demones magis e celo labarūt q̄z delapsi sunt. Angeli vero assidue ad nos labunt. Labi q̄z dicunt q̄ in lubrico imp̄mentes vestigia ad terrā ferunt nō cū ruina: sed lenti⁹ et cū aliqua mora. tāetsi nōnunq̄z lapsus p̄ ruina accipit. Et per translationē de corporeis ad incorporea: de eo q̄ aut p̄ infirmitatē animi aut p̄ imprudentiā deliq̄t: dicim⁹. lapsus est/ q̄si pes animi vn⁹/ambo ve: q̄ sunt fortitudo et prudētia in lubrico lapsi sint. Et alibi q̄z: piculū fugere dicit eo modo quo anguis lubric⁹/murena ve aut anguilla manu p̄hensa lapsu fugit: qđ est e manu elabit. Ita q̄ e medio piculo euasit: elapsus dicit. Virgl. Ecce aūt elapsus Pyrrhi de cede polites: sed hic nō est translatio: vtpote in re corporea: erit translatio in incorporea. Quintl. Seruiū quidē galbā miseratione sola: qua nō suos modo liberos paruulos in contiōe p̄duxerat/sed galli etiā Sulpitij filiū suis ipe manib⁹ circūtulerat elapsum esse/cū alioz monumentis/tū Catonis oratione testatū est. Cice. Hic tito fratre suo censore: q̄ prim⁹ ante me fuerat/elapsus est: id est accusatoz q̄i prehensātiū man⁹ effugit. Translatio q̄z illud Terentianū est a labo nō a labor. Labascit vit⁹ vno verbo q̄cito? Labo p̄maz breuē habet/labor p̄/ mā longā. Hic labor laboris: et labōro laboras p̄mā breuē Quod an ab altero illoz verboz deriuet: et ab vtro poti⁹ libez opinaturis relinquo: Hoc tñ nō omittens inelaboratū dici/qđ nō artificio satis excultū est. Il laboratū vero qđ sine labore videt factū Illud vitio dari solet/hoc laudi Quintl. de Cicerone ita ait. Cū interim hec omnia que vix singula quisq̄z intentissima cura consequi posset: fluunt illaborata: et illa qua nihil pulcri⁹ oratio pre se fert: tamen felicissimā facilitatem:

De Deligo et eligo Ca. lx

DEligere et eligere sic dr̃nt/ꝙ deligere est qd̃ magis idoneũ ad rem agendã est/cernere. Eligere vero vel ad nr̃m emolumentũ: vel ad illi⁹ qui eligit̃ dignitatẽ. Delegit sibi sepe po.ro. impatorẽ ad bella vt Pompeiũ ad bellũ Mitridaticũ. Impator q̃z deligit milites/nõ eligit/ ad rem videlicet bellicã idoneos/et inter eos agit delectũ: quis cui rei sit maxime cõmod⁹. Et agricola delectũ agit inter tauros: quos scindẽdo solo: quos qz ꝓcreãde soboli destinet. At si ex multis daret̃ optio ꝙ̃ sibi vellet: eligẽt: nõ deligẽt. Ideoqz sp̃ fere dicit̃ in eodẽ sensu/dat̃ tibi siue offert̃ optio: et dat̃ tibi siue offert̃ electio. At Cicero. Deligere inq̃t oportet quã velis diligere/de vxore loquens: deligere dixit: q̃si ad res domesticas ad/ ministrandas Nec inficias eo posse fieri: vt in aliquẽ cadat delectionis ⁊ electionis nomẽ vt in ip̃m principẽ quẽ ad honorẽ pariter et ad R. P. bñ gerendã assumim⁹ Ceteꝝ deligo sine prepositione accusatiuũ habere solet vt po.ro. delegit Pompeiũ impatorẽ. Eligo alteꝝ accusatiuũ cũ prepositione: vt idez ꝓpl's elegit in principẽ sibi Octauiũ Cicero inquit. Quos cesar in senatũ elegerat Porro vtrũqz hoꝝ verboꝝ tã in supiores q̃z in inferiores cadit: vt illud qd̃ modo dicebã: quos Cesar in senatũ elegerat. Et sacerdotes eligũt sibi pontificẽ. et cler⁹ ep̃m. Rursus consul milites deligit: ⁊ milites impatorẽ: Naute gubernatorẽ: discipuli p̃ceptorẽ sibi deligũt. Nã inter collegas paresqz aut fere pares dicit̃ cooptare Liui⁹ Dictatorez dici placet. Dicit̃. M. Furius Camill⁹ qui in magistꝝ equitũ. L. emyliũ cooptat Cicero in bruto. A quo in collegiũ auguꝝ fueraz cooptatus Illud nõ est silentio transeundũ: duob⁹ tm̃ modis dici deligere preterq̃z ꝑ hoc ipsum v̄bũ. Uno agere delectũ: altero habere delectũ: nunq̃z facio delectũ. Qui duo modi differunt ab ip̃a significatione deligendi ꝙ deligim⁹ aliquãdo vnũ tm̃ Agere vero vel habere delectũ: ad multa semp̃ refert̃. Apud Quintili. legi facẽ ꝓ agere. Quod haud scio: an vitio librarioꝝ factũ sit/an etiã sic dicere liceat. Ita em̃ legit̃ Prop̃etates ingenioꝝ dispicere ꝓrsus necessariũ ẽ. In his quoqz certũ studioꝝ facere delectũ nemo dissuaserit. Nãqz erit alius historie magis idoneus/alius ꝯpositus ad carmen: alius vtilis studio iuris: et nõnulli rus fortasse mittendi:

De Percontor ⁊ interrogo ac sciscitor Ca lxi

PErcontari significat interrogare: quamuis suapte natura spectet ad finem coarguendi: vt Quintl. testatur dicens. Quid em̃ taz ꝯmune q̃z interrogare vel percontari? quoꝝ vtroqz indifferenter vtimur. cũ alte/

rum noscendi/alterꝫ arguendi gratia videatur adhiberi Interrogo igitur (vt ego interpretor)noscendi gratia adhibetur. Percontor vero arguendi. Sciscitari(vt ipa vox indicat)sciendi causa interrogare est

De debello et expugno Ca lxij

Debellare est bello vincere aut bello capere. Expugnare pugnādo cape: vel poti⁹ pugnādo et oppugnādo vincere. Qđ significauit Liui⁹ li.xlv. Haud paulo facili⁹ q̄ꝫ ante/due vnā/tūc vna duas naues expugnauit/cepitqꝫ. Sed debellam⁹ poti⁹hōies. Unde debellatū esse dicim⁹: ꝓ eo qđ est bello certatū/belloqꝫ res parta est aut perdita. Expugnam⁹ aūt opera molesqꝫ: vt castra/vt vrbes/vt castella/ vt naues. Quo miror illud in psalmo. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea: dicat nunc israel. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi: pro eo quod est oppugnauerunt siue impugnauerunt me. Si em̄ nō potuerunt mihi: ꝓfecto nō expugnauerunt sed oppugnauerūt tm̄. Grece aūt magis est oppugnauerunt siue impugnauerunt q̄ꝫ expugnauerunt. Pro eodem tn̄ significato interpres accepit: nisi librarioꝝ vitium est

De Compositis a re Ca. lxiii.

Figo inde refigo/qđ fixū erat: educo. Tego inde retego/ qđ tectū erat denudo. Texo inde retexo: qđ erat textū/ reddo nō textū: et quasi infectū/qđ erat factū. Claudo siue cludo recludo/ qđ clausū erat aperio. Velo reuelo: velamentū tollo. Signo resigno: qđ erat signatū obsignatū ve: relaxo vel patefacio. Et multa alia huiusmodi sunt. Multa nō sūt/vt repeto/reposco/renouo/represento/reuelo remoueo/ remaneo

De Preparo et apparo Cap. lxiiij.

Reparare et apparare ita drn̄t: ꝙ p̄parare est antea parare sibi q̄ vtilia sūt aut fore credit. Apparare ad dignitatē quandā ac verius pompā. Ideoqꝫ oratores p̄parāt quib⁹ obtinere causā possint. At ꝓhemiū apparatū rep̄hendit̄: ꝙ pl⁹ pompe atqꝫ ostētationis q̄ꝫ vtilitatis habere videat̄. Cicero officioꝝ p̄mo. Facile toti⁹ cursū vite videt: ad eāqꝫ degendā p̄parat res necessarias: vt pastū/ vt latibula/vt alia generis eiusdem. Idē de oratore.iij. Illa que in apparatu fori appellant̄ insignia. Quā q̄ꝫ apparat⁹ videt̄ interdū significare vtrūqꝫ vt apparat⁹ belli: quasi preparatio. Sed vt dicim⁹ naues nō modo instructas sed etiā ornatas/ꝙ q̄ res īstructiores ad bellū/eo pulcrioēs sūt: ita apparatū belli vocam⁹ vbi instrumēta bellica etiā ornata sunt

De Presū et presideo Ca lxv

Oresum et presideo dñt. Ab hoc fit preses/sicut a desideo deses: a resideo reses. Ab illo vero presens qđ a suo verbo i significato recedit de quo añ dixim⁹. Preesse est prepositū esse rei cuipiā gerēde atqz administrāde. Presidere est ad opē pstandā pesse/quā ppie. prestāt hoies iuriā q̄dez pacientib⁹ aut in discrimen adducl. Dñ vero beneficē/tiā fauorēqz inuocātib⁹. Atqz aliqñ tñ indifferenter. Suetoni⁹ de Tiberio Presedit et actiacis ludis/quasi dixisset prefuit. Cicero p Sylla Noli animos eoz ordinū qui presunt iudicijs: offendere. Idē p eodē. Quāobrem vos dñ et patrij penates/q̄ huic vrbi atqz imperio psidetl. Idē p Milone Vos i ciuis inuicti piculo cēturiones atqz milites vob nō modo inspectā tib⁹: sed etiā armatis et huic iudicio presidentib⁹: hec tanta virt⁹ ex vrbe expelleť/exterminabiť/ejcieť! Quintl. in. x. Nā et beniuolū auditorē inuocatione deaz: quas presidere vatib⁹ creditū est: et intentum ppositā rez magnitudine/q docilē sūma celeritate oprehensa facit Et nō longe post Quē psidentes studijs dee ppius audirent. Vñ tam dñ qz hoies presides dicti sūt: illi q̄dez in suo quisqz numine/suaqz vi: ibi vero in sua quisqz puintia aut a rege aut a pplo sibi omissa. Idē Quinti. Ex omnia sic egerit: vt geni tū presidē bellorz deo incredibile nō essz quasi cuius in manu essz imperiū bellorum: aut auxiliū: vt apud Liuium libro. vi. Dñ deeqz: qui capitolium incolitis: siccine vestz militē ac presidē sinitis vexari ab inimicis. presidem dixit p auxiliatorē ac defensorē: vt alibi. Etiā sepe preses (vt diffinit Ulpian⁹) is est: qui maius in puintia imperium habet oīb⁹: post pncipem Hinc presidiū dictū est auxiliū principale. Nam subsidiū id qđ in auxilium succedit: dicit. Et milites qui ad tutelā oppidi castelli/similiumqz collocati sunt: presidiū vocanť. vt impositū est presidiū. Caiete. Naz presul antiquit⁹ is dicebať qui primus erat inter Salios id est martis sacerdotes rhome duntaxat: a saliendo dicti in portandis ancilibus

De assentor adulor blandior Ca. lxvi

Assentari adulari blandiri ita dñt: p assentari est insidiose et concilīande alicui⁹ vtilitatis grā/effusi⁹/et plerūqz falso quēpiam laudare. Adulari vero inseruire et captare: vt fauorē emercamur quoq̄ modo: vel voce vel gestu. est tractū qđ est seru⁹ Et sane adulari seruile ē nō liberale et ingenuū. Blādiri ppie ad tactū ptinet: et p abusionē ad alios sensus transferť: et nōnunqz etiā ad animū. Quintil. Tū nō cogitas quē/admodū suspensa manu sonantē blande cardinem flectas. Idem Blandiar paulisp iudices calamitatib⁹ meis: et sic agam: tanqz inuenerim vtrūqz sanū. Ideoqz idē quodā loco pene p eodē posuit hec duo posteriora ver

ba. Transeo oblatā nolenti munerꝫ vacationē et blandi⁹ q̄ militie disciplina postulat: adulatū militi tribunū. Adulatū blandi⁹ dixit: ne aut blandi⁹ blanditū: aut adulanti⁹ adulatū diceret: si tñ adulanti⁹ reperit. Alibi. Et animaliū q̄z sermōe carentiū ira/letitia. et adulatio. et oculis ꝛ alijs signis corporis deprehendit. Sunt em̄ muta animalia hominū serua. que signa maxime apparēt in canib⁹ de quib⁹ inquit Virgi. Hinc canib⁹ blandis rabies venit. Nam assentari nō cadit in muta animalia nisi credim⁹ hoc modo corui a vulpe fuisse deceptū cū optimū cibū ore gestaret:

De Excuso et Causor Ca. lxvii.

Excusare apertā significationē habet Itēq̄z causari. Excusam⁹ crimen obiectū: q̄d cū videt satis purgatū: recētes dicūt habeo te excusatū. Veteres dicebāt: accipio excusationē. Sicut in illo: tū q̄s mihi tulit oditi onerꝫ (verbi grā) an velim negociari in sua pecunia in omune lucrꝫ/dicam accipio oditionē. Est et altera hui⁹ verbi significatio q̄ a pore defluxit: q̄ti ens id q̄d in causa fuit vt peccarem⁹: afferim⁹ in excusationē. Nec dicimus (vt aliqui loquūtur) accuso: ꝫ excuso. q̄uis poti⁹ videat ratio exigē vt p accuso q̄z p excuso loc̄mur: veluti si latrones aut flumina impedimēto fuerint ne ad diē adesse possem. Dicā eo modo quo Quintl. Tu tñ si interpellat⁹ tēpestatib⁹ seri⁹ venisses: excusares mare et ambiguos flat⁹ et tibi bonā causā habere videreri. cū diceres ante nō potui Excusares dixit: nō accusares. Liui⁹ li. vi. Exacte iā etatis camill⁹ erat/in comitijs iurare iā parato in verba excusande valitudinis solite/ossensus populi restiterat Et libro xlvij. Ubi dies venit: citariq̄z absens est ceptus. L. scipio morbū cause esse cur abesset: excusabat. Lucan⁹ in. viij. Lituſq̄z malignū excusat. Causari est causā rei geste afferre. Suetoni⁹ Syllanū itē socerꝫ ad necē/secandasq̄z nouacula fauces cōpulit/causatus in vtroq̄z: q̄ hic se ingressum turbati⁹ mare nō esset secutus. Aliqñ pene q̄ illa significatio superioris verbi (de excuso dico) in secundo significato Quintl. Nec causanti pupillo sic tutor irascatur vnq̄z vt non remaneant amoris vestigia: et sacra quedam patris eius memoria. Causanti pupillo/quasi excusanti acerbitatem tutoris. Cui simile est illud Papiniani. Jussus rationē reddere/et liber esse/si heres causabitur accipere rationes/nihilomin⁹ liberꝫ fore id est si impedimenta prētēdet Virgilius. Causando nr̄os in longū ducis amores id est impedimēti causas afferēdo. Ulpian⁹. Proscribere palā sic accipim⁹ claris litteris: vt plane recte legi possint ante tabernā scz vel ante eum locū in quo negociatio exercet/nō in loco remoto/sed euidenti/litteris grecis/an latinis/ puto ꝑm conditionē ne quis causari possit ignorantiam litterarꝫ. Et alibi. Causari

tempestatem ac vim fluminū. Vbi liceat dicere excusare ignorantiam litterarum: et excusare tempestatem et vim fluminū

De Mando precipio iubeo impero edico et indico

Ca. lxviii

Mandare est cuiuis psone gerendū aliq̄d exequendūq̄ omittere: vt Quintl. Mandata tua fili pago id est (vt nūc loq̄mur) omissiones: nō aūt iussa. Mā deforme alioq̄n esset: si filiꝰ iuberet imperaretq̄ patri. Precipere est tum magistroꝝ qđ est precepta tradere: tū magistratuū et superioꝝ psonaꝝ. Salustiꝰ in catilinario. Judices reꝝ capitaliū quibꝰ preceptū erat. Idem in iugurtino. Mi/cypsa pater meus moriens mihi precepit. Jubere frequenter idem est qđ imperare: vt Quintl. Pater me iussit. Et alibi. Nam quāuis infestū latro/nibꝰ mare iussus intraui neq̄ dissimulauerim magnas fuisse causas patri: cur hoc mihi imperaret: quod ipe facere nō potuerat. Pro eodē accepit iubere et imperare. Hic tñ annotandū est q̄ sicut eleganter dicimꝰ impero mihi: vt apud eundē. Imperauit sibi: ne quas admitteret amplꝰ preces: vt etiā pmisi mihi: pmisisti tibi: pmisit sibi. Ita nō eleganter dicas: iussi mihi. Preterea cū ita dicamꝰ impata/vt iussa: huic apponimꝰ verbū exequor: perago: et siquid est simile. Illi aūt fere vnū verbū quod est facio: vt apud eundē. Neq̄ ipe hoc periculū ignoro/expertꝰ nō leui documēto/quanti steterit mihi q̄ semel imperata nō feci. In hoc etiā hec verba differunt: q̄ impero tibi hanc rem dicimꝰ. Jubeo vero preter hanc ostructionē pōt habere et illam cuiꝰ exemplū modo ꝓtuli Pater me iussit. Est etiā iubere non plane imperare sed quasi hortari: vt idem. Spera tu: iube sperare matrem Cicero etiaꝫ frequenter hoc modo loquit: vt pro deiotaro. Litteris quas ad me Terracone misisti bene sperare iussisti. Cui simile est quale est Terentij Jubeo te saluere. Virgl. in. v. Reddiq̄ viro ꝓmissa iubebāt. q̄ꝫ queso deorum fuisset: vt regi milites ac comites sui imperarent? Edicere est magistratuū regū ve. Unde edictū osulum: sunt littere consulū: quibꝰ aliquid iubent atq̄ imperant. Nam indicere ꝓprie denunciare est: vt indictū est bellum: indixi bellum fortune: indixi bellum voluptatibus. indixit Romulꝰ spectaculum. Liuius. Indici deinde finitimis spectaculum iubet. Itemq̄ indixit in posteꝝ diem vt adessent. Idem. Indicto iusticio. Iterum. delectuq̄/et iustitium indictum est

De Introcludo et Intercludo. Capitulum lxix.

Introcludo te id est in interioꝝ claudo. Intercludo te est iter tuū impedio: et q̄si iter cludo. Virgl. Intercluſit hyems et terruit au/

ſter euntes. Cicero. Qui iter penoꝝ cadauerib⁹ corpoꝝ ſuoꝝ intercluden/
dum putauerunt. Qua ratione etiam dicim⁹ interſepio. Quintl. ſbis textus
ne vniuerſi mellis interfluat pondus: interſepta onera claudunt Quaſi cir
cũſepta vel qua effluere mella poterant: ſepta

De Ex ſententia et ad votũ habere Ca lxxx

EX ſententia aliquid habere: et ad votũ/ licet aliud videatur ratio
nis eſſe: hoc affectus: Eodem tamen fere ſignificationis veniunt:
vt Quintili. ſbabes ne vrorem ex animi tui ſententia. Et alibi. Et
ad omne votum fluente fortuna laſciuit otium

De Iter facere et iter habere. Viã facere viã mu-

ITer facere/viã facere/viã munire. Itẽ iter facere: et nire Ca. lxxxi
iter habere dicũt. Iter facere eſt (vt imperiti loquũt
itinerare: et (vt periti) ingredi iter: aut viã: vt Cicero de ſenect. Maſſiniſſã
cũ pedib⁹ iter ingreſſus eſt: in equũ nõ aſcendere: cũ in equo: ex equo non
deſcendere. Idẽ li. ꝓmo officioꝝ. Tps a natura ad eligendũ quã q̃ſq; viã
viuendi ſit ingreſſur⁹/datũ eſt Viã facere ꝓprie eſt/ vbi nõ erat via ac tranſi
tus aperire. Quintl. ſferat igit nõ ſemitis ſed cãpis: nõ vti fontes anguſti
fiſtulis colligunt: ſed vt latiſſimi amnes totis vallib⁹ fluat: ac ſibi viam (ſi
qñ nõ acceperit) faciat. Dꝛ nõ ꝓbe dixeris muniat. Eſt em̃ munire viaꝝ re
purgare reficere ac ſubſtruere/interdũ lapidib⁹: quales ſunt vie romane a
pleriſq; portis in multoꝝ dieꝝ iter ſilicib⁹ ſtrate. Cicero ꝓ milone. Ideo
ne Appius ille cecus viã muniuit: nõ qua popul⁹ vteret: ſed qua ſui poſtẽi
latrocinarent. Et ꝓ translationẽ de corporeis ad incorporea. Quintl. li. iij.
Propterea q; plurimi auctores: quãuis eodẽ tenderent: vias tñ diuerſas
munierunt: et in ſuã quiſq; induxit ſequẽtes. Dicim⁹ etiã vt viã/ita ripam
munire/alueũ munire: cũ illa reficim⁹ vel reparam⁹. Cicero etiã aditũ muni
re ꝓ viã munire dixit ꝓ cluentio. Aditum ſibi alijs ſcelerib⁹ ante muniuit:
Iter habere: eſt iter aliquẽ eſſe factuꝝ Cicero. ſbabebat iter ad Deiotaꝝ
regem ꝓ Flacco. Et ad fratrẽ. Et q; ille in Sardiniã iter habebat

De Propono et oſtendo cũ aliis verbis Ca. lxxxii

PRopono premiũ/ ꝓpono metũ/oſtendo ſpem/oſtendo metũ/fere in
eadẽ ſignificatione: hoc eſt/hinc horror/illinc deterreo/ niſi q; ꝓpo
nere eſt poti⁹ ptãtes impiũq; habẽtis. Oſtendẽ vero ꝛſiliũ dantis
Cicero. Quis eſt q̃ proꝓſito tanto premio nõ excitet? Idem. Propoſitis
mortis et exilij minis. Iterum. Spem metumq; oſtendere. Atq; iteꝝ. Ma/
gnum huic vbi periculum oſtenditur.

De Pacificat⁹ sũ pacat⁹ sũ et placat⁹ sũ. Ca. lxxiii

Pacificatus sum/pacẽ feci. Pacat⁹ sum in pace sum/vel ab armis recessi. Placat⁹ sũ vel ab indignatõe aimi ad lenitatẽ redij: vel aio leni sũ.

De parem esse et paria facere Ca. lxxiiij

Parem esse idem est qđ sufficere alicui operi/ siue resistendo illi/ siue exequendo. Cicero ad atticũ li. xi. Tum interpellat flet⁹/ repugno quoad possũ. Sed adhuc pares nõ sum⁹. Quintl. In geminis languentib⁹. Nũc infelix par nõ est dolori/nũc nõ inuenit vlla solacia. Exquo videt̃ sibi filiũ ꝑdidisse victurũ. Idẽ. Nõ fallit nos nefãde qđ captes/ hoc qđ supra silentiũ trahis alta suspiria. qđ in ꝓrumpẽti videris exclamatione deficere Mendacio parat̃ auctoritas: et in fidẽ erupture vocis afferť vt fateri videaris inuit⁹. Dic tñ par est huic rei matris integritas: vt mẽtiarl. Lucan⁹. Hunc habuisse pares phebeis ignib⁹ vndas. Et hoc in resistendo In exequendo aũt idem Quintl. Aspicio par laborib⁹ corpus. Nonnunq̃ par idem est qđ decens. vt idez. Si ꝓpter matrimonia violata vrbes euerse sunt: qđ fieri adultero par est? Paria facere est: qđ alibi amissum est: vel qđ aliunde acceptũ/alibi vel aliunde ꝯpensare. Idẽ Quintl. Paria tecũ facio respub. que ꝓpter me vnũ ciuẽ ꝑdideras. Et alibi. Sic paria faciem⁹. tu illic eris vicari⁹ meus. Plini⁹ auũcul⁹ Nascunť et alio modo terre. et repente aliquo mari emergũt: velut paria secũ faciente natura. queq̃ hauserit hiat⁹ aliquo loco reddente. Plini⁹ minor ad Priscũ libro. vi. Habuerũt officia mea in secũdis/habuerũt in aduersis. Ego solatiũ relegataꝝ: ego vltor reuersaꝝ: non feci tamen paria: atq̃ eo magis hanc cupio seruari: vt mihi soluendi tꝑa suꝑsint. Seneca. Ut statim tibi soluã/quod debeo: et quantũ ad hanc epistolã paria faciamus

De Solicito Ca. lxxv

Sollicito te/vel ꝙ spem/metum ve tibi ostendo: vt sollicitare plebem: vel inquieto: et tibi curam inijcio

De Gratum facio ⁊ gratificor Ca. lxxvi

Gratum facio et gratificor (siquid differunt) ita differunt: quanq̃ vtrunq̃ est ex gratũ et facio: nõ tñ vtrũq̃ ꝯpositũ. Differũt autez ita ꝙ gratũ facere est quiddã min⁹: et ꝓpe idez quod obsequi et inseruire. vt Cicero. Si hunc iuueris: gratissimũ mihi feceris. Gratificari qđ/dẽ mai⁹. vñ deũ gratificari hõib⁹ dicim⁹: nõ aũt gratũ facere: quasi idem sit quod beneficia conferre

De Duco et reduco Capitulum. lxxvii

Deduco et reduco generalē habēt significationē: ꝫ in hoc specialē. Quotiens alicui officij gr̄a p̄stam⁹ comitatū: vt deduxi Catonē in senatū: eūqꝫ vt domū reducā: hic expecto. Sed ꝓprie hoc est inter hoies nō multū dignitate et autoritate distantes Comitari vero minoꝝ poti⁹ erga minores. Ceteꝝ deducē et reducē est q̄si ad certū locū. Assectari vero q̄i comitatū p̄stare/nō tñ in itinere aut nauigatiōe aut militia: ꝫ fere ꝑ vrbē: vt Cicl. de oratore li. ij. Cū edilitatē crassus petēt: eūqꝫ maior natu et ꝯsularis Sergi⁹ galba assectaret̄: ꝙ Crassi filiā. C. filio suo despōdisset

De Satio et saturo Ca lxxviii

Satiare ad omnes sensus attinet. Saturare ad vnum/gustum. Naꝫ figurate locutus est Cicero. Iracundiam meam satura tuo sanguine: quasi sitim meam satura. Satiare frequenter ad animum transfertur

De Incedo et ambulo Capitulum. lxxix

Incedere est ambulare Inde incessus siue tardus siue festin⁹ siue cōmotus/incōpositus/immoderatusqꝫ. Prop̄e tñ sublimior quidez ⁊ fastū p̄ se ferens. Virgl. Regina ad tēplū magna stipante caterua incessit. Et iteꝝ. Et vera incessu patuit dea Qđ Seneca quodā loco declarat. Tenero ac molli passu suspendim⁹ gradū: nec ambulam⁹ sed incedim⁹

De aduersor tibi et auersor te Capitulum. lxxx

Aduersor tibi: et auersor te. De primo nihil dubij est. Secundū sumit significationē a gestu/quotiens ab aliqua re quaꝫ detestamur vultū auertim⁹. Quintl in xi. Aspectus em̄ eodē semꝑ vertitur quo gestus: exceptis que aut damnare aut ꝯcedere aut a nobis remouē oportebit: vt idem. Illud videamur vultu auersari/manu repellere. Dij talē terris auertite pestem. In deutronomio et alijs pluribus locis est. Gentes quas dominus auersatur id est detestat̄ atqꝫ abominat̄: et a quibus pre odio vultum auertit. Multi tñ indocti legunt scribuntqꝫ: aduersat̄ domin⁹:

De Leuo et cōpositis suis Capitulum. lxxxi

Leuo est alleuio: et molestiā laborēqꝫ extenuo Nā ꝑ illo significato qđ est sustollo: notū est. vt Liui⁹ li. xxi. Mox aqua leuata vento cū super gelida montiū cacumina ꝯcreta esset. Subleuo. auxilium defensionēqꝫ presto. Cicero. Sophyrus: qui se naturā cuiusqꝫ ex forma pro/

spicere ꝓfitebat̄:derisus a ceteris est:qui illa in socrate vicia nō agnosce/
rent.Ab ip̄o aūt socrate subleuat⁹:cū illa sibi signa ratione a se deuicta di
ceret.Alleuo in altū tollo vel de imo:et vbi quid iacet atq; ꝓiectū est :sur/
sum tollo.Quintl. Vidi multos q̄ꝝ sup̄cilia ad singulos vocis conat⁹ alle
uarent̄.Idez Homini in aquā lapso:atq; vt alleuaret̄:oranti.Inde ꝑ trās
lationē ad qualitatē fortune/vt idem.Quare nō petit vt miseꝝ putetis:ni
si ⁊ innocēs fuerit.Nō petit vt afflictū alleuetis nisi et ꝓbauerit sese infelici
orem:ꝙ patrē amisit:q̄ꝫ ꝙ oculos etiā Nōnunq̄ꝫ subleuo ꝓ alleuo vt apd̄
Suetoniū de vespasiani vita. Dūq; surgit ac nitit̄ inter man⁹ subleuantiū
extinct⁹ est.Eleuo imminuo et extenuo:vt idem Quintl. Naz quis ignorat
q̄n id longe sit honestissimū:ac liberalib⁹ disciplinis:et illo quē exigim⁹ani
mo dignissimū:nō vendere operā;nec eleuare tanti beneficij auctoritatem
cū pleraq; hoc ip̄o possint videri vilia:ꝙ p̄tiū habēt Nusq̄ꝫ memini in aliū
sensum repperisse me.Nam Hieronym⁹ testat̄ quodā loco illud Isaie. Ele
uatū est sup̄liminare templi:debuisse transferri sublatū est.Sed ad tollen
dum ambiguitatē ne quis putaret sensum esse talem:qualis est/sublatū est
mihi palliū:ad aliud verbū recursum fuisse.Propriū tamen erat sublatuz
vt idem Quintl. Tunc te fas est sublatis ad celum manibus proclamare:
manifeste mentitus est.

De Perpēdo expendo appēdo Impēdo Ca.lxxxii

Perpendere est exacte ponderare atq; examinare.Non aūt(vt ali/
qui volunt)intelligere atq; animaduertere.Cicero.Quid in amici
cia fieri oportet:que tota virtute perpendit̄. Expendere eiusdem
fere significationis est Idem in verrem.v.Deinde hec expendite atq; esti/
mate.Idem officioꝝ p̄mo. Que ꝯtemplantes expendere oportebit quid
quisq; habeat sui:eadēq; moderari:nec velle expediri q̄ꝫ se aliena deceant
Appendere est tū suspendere:vt notū est:vt appendi vuas:tū ad lācē/state
rā ve ponderare.Idem in Antoniū. Vt iam appendat̄ pecunia:nō nume
ret̄.Et in ꝓhemio orationū Eschinis ac Demosthenis a se translataꝝ fi/
gurate ad incorporea transtulit. Ea putaui nō annumerari lectori debere
sed tanq̄ꝫ appendere.Impēdo habet participiū p̄ntis tale quale est ab im
pendeo:vt admoniti sum⁹ cauendum esse .ne ista nos fallat ambiguitas.
Quale est apud eundē de senectute Mortez igit̄ impendentē om̄ib⁹ horis
timens/quis possit animo ꝯsistere?Hoc participiū est ab impendeo:nō āt
ab impendo.Est aūt impendē supra caput iāiaz casuꝝ pendere:vt nubes
impēdent.Et gladi⁹ ille eq̄na seta appensus supra dionisij cōuiue caput im
minens impendebat.Impendere ab impendere apice distinguendū est

De Rapio eripio et preripio Ca. lxxxiij

Rapere manifestā significationē habet: cū de alīs reb⁹ loq̄mur: cū vero de psonis/duob⁹ modis accipit. Uno qui ad res quoq; pertinet: vt apud Virgl. Quid faceret/quo se rapta bis diuge ferret Rapta dixit p ablata. Et alibi. Raptas sine more sabinas. Altero p eo qđ est vim afferre siue viciare/vel si nō aspōrtet/ vel feminā loco deducat: Quod ꝑpie de virginib⁹ que vitiate sunt/dicit: vt apud Senecā: qui eandem legem nō eisdem verbis repetit: quodā loco sic extulit Rapta raptoris aut mortem aut indotatas nuptias optet. Alio loco sic. Uitiata vitiatoris aut mortē aut indotatas nuptias optet. Ab hoc verbo duo cōposita sunt. eripio et preripio. quoꝝ primū quotiens habet cū accusatiuo dativū fere in malā partē accipit: vt Eripuisti mihi oēs bene viuendi facultates. Quotiens vero ablatiuū cū prepositione a vel ab siue abs: plerūq; in bonā: vt Eripuisti me a periculo. Interdū in malā: vt Eripuisti a me filiā: Quod verbū ita differt a preripio: ꝑterq; q nunq; hoc postulat talez ablatiuū q qui alteri aliq̄d eripit: pōt id nō in suos vsus eripere: vt eripuit illi vitā. Qui vero preripit in suos ꝑpie vsus capit. Neq; prepositio illa antecessionē tpis declarat Cicero p Gallo. Demosthenes tibi preripuit: ne esses p̄m⁹ orator: tu illi/ne solus. Nō hoc intelligit Cicero q demosthenes huic aut aliq̄d eripuerit (vt qui auferre nihil posset nondū nato) aut priorē se fecerit. Nō cū demosthenes p̄m⁹ oratoꝝ antiq̄tate tpis dicit sed facultate. Neq; hunc solus Demosthenes etate antecessit: eo q̄dez magis q hic ipe equalis Ciceronis/nō potuisset inuicē antiquissimo illi aliq̄d añ auferre. Ergo ille p̄ripuit tibi id ē rapuit sibi istā dignitatē: vt sūm⁹ orator esse videat. Futurus etiā solus: nisi tu partē in te illi⁹ laudis transtulisses: essesq; tu dign⁹ nomine oratoris: quāuis nō equand⁹ Demostheni: quo nomine adhuc post illū preter te dignū vidim⁹ neminē. Nōnunq; hoc verbū significat ante capere: sed magis in passiuo: vt Immatura morte preript⁹: nō potuit prestare qualē ꝑmiserat regem. Sunt em̄ verba Plinij minoris de viris illustrib⁹: quasi dixisset Immatura morte preuentus

De Titubo nuto et vacillo Ca. lxxxiiij

Titubare est pedib⁹ nō valentis insistere: quales sunt ebrij aut infirmi aut vulnerati aut decrepiti senes: vt apd Quintl. At nō tua culpa fames cepit: sed vulneratū iugulasti/titubantē strauisti/fumātē incendisti. Transferť etiā ad animū: vt apud eundē. Neq; vlla vnq; tanta fuerit dicendi facultas: que nō titubet aut hereat q̄tiens ab aio verba dis

sentiunt Titubare quoqꝫ lingua et dentes dicunt̃. Hinc lingue et oris titubantia. Nutare est ꝓprie alicui⁹ male solidate molis ruinam minantis. De animo q̃z dubitante et nesciente: quo se potissimũ ꝯferat: nutare dicit̃ Vacillare est alterno motu incõstantẽ esse: vt idẽ. Est ⁊ illa indecora in dextꝝ ac leuũ lat⁹ vacillatio alternis pedib⁹ insistentiũ. Cicero Cũ ex eo in vtrãqꝫ partẽ toto corpe vacillante quesiuit. Vñ et naues vtiqꝫ vacue vacillant. Et idem Cicero de quodã p̃ infirma valitudine nõ recte scribente inquit. Vacillantib⁹ litterulis. Ad animũ q̃z transferim⁹: vt apud iurisconsultos de fide testis vacillante: qui inconstãtia et diuersa testimonia dixerit

De Vaco ⁊ Vacat Ca lxxxv

Vacas sapientie: das operã sapientie Vacas sapientia: cares sapientia. Quanqꝫ carere ꝓprie est vacare: quib⁹ indiges. Qd̃ significauit Cicero cũ inquit Satiatis vero et expletis iocũdi⁹ ẽ carere/ qꝫ frui. Quanqꝫ nõ caret is q̃ nõ desiderat. Impropẽ tñ dicim⁹ cares culpa cares piculo cares damno. Cũ nomine tñ significante actionẽ quandã siue qualitatẽ adiungim⁹ a p̃positionẽ. vt vacas a labore: vacas a ꝯponẽdo. vacas ab agricultura: vacas ab om̃i molestia. Similit̃ p nomẽ/ vacu⁹ sũ ab om̃i occupatõe atqꝫ ab om̃i solicitudine. Hoc aũt verbũ cũ sit impersonale queri põt q̃d significet. Quintl. inq̃t. Nõ imo oderit reũ verba aucupantẽ et anxiũ de fama ingenij: et cui deserto esse vacet. Hic videt̃ accipi ꝓ eo qd̃ est/ cure sit. Idẽ alibi. Tũc inchoare hec studia vel nõ vacabit vel nõ libebit. Hic videt̃ esse ꝓ eo qd̃ est/ tps vacuũ erit. Nã libebit idẽ est qd̃ cure erit Et ne q̃s auderet immutare licebit ꝓ libebit. Plini⁹ minor (q̃ꝫq̃ꝫ infinita sint hmõi exempla) q̃rens ꝙ nõ posset operã dare admirãdo cuidã pho: ita ad amicũ scribit. Quo magis tu cui vacat: hortor cũ in vrbem ꝓxime venies (venias aũt ob hoc maturi⁹) illi te expoliendũ limandũqꝫ p̃mittas. Quid igit̃ has duas significatiões huic tribues verbo: cũ p̃ter id qd̃ ambiguũ erit: vtꝝ poti⁹ significet̃: supuacuũ videat̃ dicẽ/ vel non vacabit vel nõ libebit. satis sit dicẽ nõ vacabit: quo videbunt̃ fortasse illa duo significari. Quare exponam⁹ vt ceteros locos ita et illũ: cui esse deserto vacet. Vacuũ est: hoc est vacuũ tps est: vel si vis/ cui est vacu⁹ anim⁹. Qd̃ significauit Virgl. cũ inq̃t. Sꝫ si tãt⁹ amor cas⁹ ꝯgnoscẽ nr̃os. Ho q̃ntũ ad volũtatẽ qd̃ ẽ si libet. Deinde q̃ntũ ad facultatẽ tpis vel vacuitatẽ animi Et vacat ãnales nr̃oꝝ audire laboꝝ. Dixerat em̃ Et iã nox hũida celo p̃cipitat suadẽtqꝫ cadẽtia sidẽa sõnos: q̃i nõ videt̃ tps illud tantã narrationem pati. ꝗ ip̃a Dido eo tpe equo aio posse audire qd̃ audire cupiebat

De Consciſco aſciſco et deſciſco Cap. lxxxvi

Conſciſcere fere ad mortē ꝑtinet. Plerūq; em̄ ſic legim⁹. mortez ſibi ipe ɔſciuit. Mortē tibi ipe conſciſcis. mortem mihi ipe cōſciſcā Cogā te ad mortē tibi ꝑ te ipm ɔſciſcendā. Aſciſcere eſt remotū aliq̄d quaſi ſcite vocatū. capere. Cicero de oratore. Expertes eſſe prudentie quam ſibi aſciuerunt Idem in oratore. Q̄ minime politi/minimeq; elegantes ſunt: aſciuerūt aptū ſuis aurib⁹ opimū quoddā: et quaſi adipale dictionis gen⁹. Deſciſcere eſt ab imperio ſe ductuq; alteri⁹ ſbtrahere vt militis a duce/populi a dño/diſcipuli ab opinione magiſtri/ quā prius ſequebat̄/ preſertim ad alterius vel imperiū vel ſententiam ſe ɔferentis

De aſſeuero Ca. lxxxvii

Aſſeuerare eſt inter ipa argumēta ꝓbationeſq; admiſcere vim animi motumq;. Quod declarat Quintl. cū inquit. Altera ex aſſeueratione ꝓbatio eſt. Ego hoc feci/tu hoc mihi dixiſti. et o facinus indignum. Et alibi. Cum preſertim quorundā ꝓbatio ſola ſit in aſſeueratione et perſeuerantia:

De Exhibeo facio vel faceſſo negociū. Ca. lxxxviii

Exhibere illi negociū/facere vel faceſſere negocium eſt alteꝝ moleſtia ac labore afficere: frequenter quidē ꝑ accuſationē. vt Cicero offi. iij. Criminabatur etiā ꝙ Titum filiū qui poſtea Torquat⁹ eſt appellat⁹: ab hominib⁹ relegaſſet et ruri habitare iuſſiſſet. Quod cū audiſſet adoleſcens negotium videlicet exhiberi patri. Hoc eſt patrem accuſari/ vel moleſtia laboreq; affici. Nam negociū ſepe pro labore apud hunc preſertim legimus: vt quid negocij eſt iſta poetarum portenta ɔuincere? Quomodo quid operis. Que exempla paſſim reperiunt̄. Hinc eſt cur dicimus exhibeo moleſtiam: vt idem pro Lelio. Nam nunq̄ hera errans hanc nobis moleſtiam exhiberet Meda animo egra/amore ſeuo ſaucia. Idem de natura deoꝝ. Dij nec habent negociū ipi: nec alteri exhibent. Quintl. li. v. Ut vulneratus, aut filio orbatus/nō fuerit alium accuſaturus/ qñ ſi negocium innocenti facit: liberet cum noxa: qui admiſerit id eſt ſi nocentez reū facit. Cicero ad Appium. Cum eſt ad nos allatum de temeritate eoꝝ qui tibi negocium faceſſerent id eſt accuſarent/inſectarent̄/ad penā vocarent:

De Deturbo exturbo et diſturbo Ca lxxxix

Deturbare est deorsum cũ violentia deijcere. Virgl. Puppi detur/bat ab alta. Exturbare e loco eundez in modũ deijcere. Disturbare dissipando diruendoqz disijcere. Quintl. Non em̃ discussos alicuius operis angulos: aut disturbatos parietes obijcimus. Cicero. Ut dicere in hoc ordine auderet. se publicis operis disturbatuz: publice ex senatus sententia edificatam domum

De admoueo ⁊ amoueo aduerto ⁊ auerto. Ca. xc

Admoueo manũ/appono manũ. Amoueo manũ/remoueo manum Aduerto oculos/mentẽ ve/aliquo oculos/mentẽ ve ꝯuerto. Auerto oculos aut mentẽ: aliũde ꝯuerto oculos aut mentẽ Aduersus oppositꝰ opposito pectore atqz obiecto auersus terga ostẽdens. vñ illd̃ Tullianũ aliq̃nto obscenꝰ/ꝫ ad rẽ declarãdaz ꝑtinẽs. Et aduersus et auersus impudicus es

De Consternere et Consternari Ca. xci

Consternere est corporis Cõsternari aũt animi: cũ mens turbata ẽ et de statu mota et quasi humi strata. Ideoqz sepe ꝯiungi animũ videmꝰ: vt ꝯsternatꝰ animo. Salustiꝰ tñ ꝑmo historiaꝝ inq̃t. Equi sine rectoribꝰ exterriti: aut saucij ꝯsternant̃: cũ sit vsitatius consternunt̃

De Nõ placeo displiceo et placeo mihi Ca xcii

Non placeo mihi et displiceo mihi/ab illo placeo mihi diuerse significationis sunt preter negationẽ. Nã ea ꝑma apti intellectꝰ sũt: vt de oratore Cicero Nunq̃ mihi minꝰ q̃ hesterno die placui. Et in philippicis. Cũqz de via languerẽ et mihimet displicerẽ. Tertiũ est idez qd̃ suꝑbio dote aliqua bono ve: qd̃ mihi assit: ⁊ glorior ⁊ mihi eo nomine cõfido/plerũqz cũ inferioꝝ ꝯtemptu. Quintl. Placeas licet tibi opum tuarũ fiducia diues: si mihi idem inuidere nõ expedit: pares sumꝰ. Pene in hunc sensum accipit̃ mirari se. Nã id efficere in alteꝝ laudabile est. vt apud eundẽ de socrate dicit̃ Nã ideo dictꝰ est id est agens se imperitũ et admirator alioꝝ tanq̃ sapientũ: de se ip̃o crebriꝰ in vitiũ est. Idẽ Q. se silentio parricida mirarẽt. Martialis valerius. Ip̃e ego quẽ dixi quid dentem dente iuuabit rodere: carne opus est: si satur esse velis Ne perdas operam: qui se mirantur in illos: virus habes. Nos hec nouimꝰ esse nihil. Se mirant̃ dixit: quasi sibi placent: vel de se magnifice sentiunt

De Moror te et maneo te Ca. xciii.

Oroz te/et maneo te a quibusdaz exponunt p expecto Sed mea tamen sententia magis poetice qz oratorie. Virgl Et tua proge/nies mortalia demoror arma. Terenti⁹. Quem hic manes? Oratores potius accipiunt moror te: p retineo te: et in mora teneo. Joeqz hec duo verba sepe iungunt: vt apud Quintl. Quid me adhuc pater detines quid moraris obeunte? Maneo p eo qđ ẽ futuz est: vt ipe accipio: apud ipos interdũ etiã poetas. Virgl. Te quoqz magna manent regnis penetralia nostris id est tibi futura sunt. Cicero. Cui⁹ te fatũ sicut curionem manet. hoc est cui⁹ fatum tibi futuz est: sicut fuit curioni

De cõflani cõtraxi et dissolui es alienũ Ca. xciiii

Onflaui es alienũ: et otraxi es alienũ: idem est qđ factus sum debitor aliene pecunie. Dissolui es alienũ id est qđ otraxerã eris alini restituo ac plurib⁹ soluo: vel quasi catena qua ligabar: me solue da pecunia dissoluo. Quintl. Nõ ego es alienũ luxuria otraxi. Cicl. Patri psuasi vt es alienũ filij dissolueret. Quibus exemplis plena sunt omnia

De migro decedo discedo et recedo Cap. xcv

Migro decedoqz: sic a discedo recedoqz differũt: q migrare est domiciliũ mutare: et alio se ad habitandũ oferre relicta pore habitatione. Et est apud iurisconsultos titul⁹ de migrando. Similia huic sũt/emigrare, demigrare, cõmigrare. Remigrare aũt est reuerti in pristinũ domiciliũ. Transmigrare est in longinq̃oris loci domiciliũ habitationem migrare Immigrare in domũ aliquã habitãdi gratia ire. Ea pter hoies qui moriunt migrare dicunt. sed recti⁹ cũ apposito q̃ sine apposito: vt multi faciunt/ nescientes Ciceronẽ cũ apposito solere loqui: vt de republica libro sexto. Anteqz ex hac vita migro/ conspicio in meo regno et his tectis P. Corneliũ Scipionẽ. Et Quintl in corpe pecto. Seu cũ ad infernas sedes anima migrauit. Etenim qui moriunt tanqz domicilium corporis relinquentes/alio ad habitandũ dũtaxat aia se transferũt. Contraqz nequaqz milites cũ castra mouẽt: aut de statione munitionib⁹ve decedũt: migrare dicunt: vtpote vbi domiciliũ nõ habuerunt nec in domicilium se cõferunt Decedere quanqz accipiat nõnunqz p eo qđ est discedere aut recedere: tñ proprie est a mandato custodie sue recedere. Unde consules/ pcõsules presides/pretores dicunt ex puincia decedere. Item presidia de vrbibus atqz castellis, Sine apposition intelligunt p mori quasi a custodia et gubernatione corpis pficisci. Cicl. de senectute. Uetatqz pithagoras sine iussu imperatoris id est dei de p̃sidio et statione vite decedere. Joez de repub.

Idcoq; et tibi Publi:et ceteris omnib⁹ retinend⁹ est anim⁹ in custodia cor poris:ne assignatū vobis a deo munus defugisse videamini.Eo igit mo/ do dicit decessit quo dicit defūctus:vt subintelligatur vita.Ac in excedo additur vita/non subintelligitur.Idem in Antoniū. In ipa cura et medi/ tatione obeundi sui muneris excessit e vita:

De Precor et Imprecor Ca. xcvi

Precari quid significet certū est:cū merū accusatiuū habet:adiūcto aūt cū datiuo idez est qđ imprecari: id est optare alicui deos pre cando bonam fortunā aut malā.Qui datiu⁹ sepe subintelligit vt apud.M.Tul.in pisonē.Vt oēs sui ciues salutē/incolumitatē/reditū pre carent:qđ mihi dtigit:an qđ tibi pficiscēti euenit:vt oēs execrarent:ma le pcarent.Et Quintl.Inde fugientia vela lōgo visu psecuti/facilē empti onē secūdos ventos/placidū mare nō sic si ipi nauigarem⁹:pcati sum⁹ Cū datiuo/idē.Sed si tantopē efflagitant:q; tu affirmas:pmittam⁹ vela ven tis:et oram soluent:b⁹ bñ pcemur.De impcamur vero hoc eiusdē sit exem plū.Nō impcamur debilitates naufragia morbos:paup sit:et amet quā/ cunq; meretricē:et amare nō desinat.qđ crebrius accipit in malū

De habeo orōnē:facio ⁊ habeo sermonē. Ca. xcvii

Habui orationem/nō feci orationē.Feci sermonē potius q; habui: Nōnunq; etiā habui.Cicero de senect.Cyrus quidem in eo sermo ne quē moriens habuit:cum admodū senex esset:negat se vnq; sen sisse senectutem suam imbecilliorem factam:q; adolescentia fuisset:

Item habeo qūo iungat alijs Ca. xcviii

Dantū habeo polliceri inquit.Cicero ad lentulū. Idem in Catone maiore.Neq; eos solū uenire habeo quos vidi:sed etiam quos audiui et legi Itē de oratore Audire habeo:quid hic sentiat.Qđ (vt ipe interptor)idē est qđ pollicendū/uenientū audiendū est mihi.Qđ pbat ex illo licet diuerso loquēdi modo/ qualis apud Quintl.Deoq; lu dibrijs misere sū diuersitatis implicit⁹:vt impetrandū a vobis habeam o dij mei fauorē.id est:vt impetrād⁹ ħ sit a vobis o dij mei fauor. Qđ licet cōmutari in supiorem modū sic vt impetrare habeam o dij mei fauorem. Sicut dtra illū/in hūc sic.tñ habeo pollicendū Neq; eos solū uenientes habeo:Audiendū habeo hui⁹ sententiā:vel habeo p volo: vt nō mirū sit quare aliqui legant aueo. Sz nō recte legere eos:ex illis cesaris Augusti verbis ostendit:cū dixit.Quid aliud habeo deos immortales precari:

De mereor bñ vel male de te. demereor ⁊ emereor

Mereor de te/est aliq̃d in te ofero: si bñficij q̃dez bñ mereri de te dicor. Sin aũt offensionis: male de te mereri. Nõnunq̃ vtrũq̃ reticem⁹/ꝫ in ambiguũ sensũ: vt Quid de te sũ merit⁹? Nõnunq̃ ꝑ negationẽ sic shoies nihil de me meriti id est q̃ nihil in me bñficij aut officij otulerũt. Quib⁹ exẽplis omnes. M. Tullij libri scatent Demereor q̃z ꝑ bñ de aliquo mereor accipiẽ: ꝫ cũ accusatiuo: vt Ouidi⁹ heroidũ. Dic mihi q̃d feci: nisi nõ sapienter amaui. Crimine te potui demeruisse meo Et Quintl. Simul et plenioꝛe obsequio demererer amãtissimos mei. Emereor idẽ pene qđ mereor/ꝑteritũ ei⁹ emerit⁹. Iñ emeriti stipẽdia q̃ militia pfũcti sũt: noiant. Et in significatione passiua: stipẽdia emẽta: vt idẽ. Emeritis huic bello stipẽdijs. Et ꝑ trãslationẽ a Virgl. emeriti boues dicunt et q̃daz alia. Emeriti aũt senes solẽt habere eos q̃ ꝑ se laboꝛẽt: q̃ dicunt ꝑ alio op⁹ agẽ. Quintl. de apib⁹ inq̃t. Shabebã q̃ ꝑ me op⁹ ageret

De Refero et fero Ca. c.

Tulit pompeius ad Senatũ id est cõsuluit. In eadez tñ sententia pompeius ad ꝑplm tulit. Ex illo fit senatus osultũ: ex hoc rogatio q̃ instar est legis. Dicimus ꝑterea: refero tibi acceptũ ꝑ eo qđ est fateor me hoc abs te accepisse: Neq̃z id modo in bonã partẽ: verũ etiã in malã vt ꝑ Deiotaro. Cicero. Vitã acceptã refert clementie tue. Idem in Antoniũ. Oñia deniq̃ q̃ postea vidimus(q̃d aũt mali nõ vidim⁹) si recte raticionabimur: vni accepta referem⁹ Antonio. Idẽ est fero tibi acceptũ siue ꝑ eo quod est habeo ꝑ recepto abs te: quod mihi debebas: etiamsi solutio nulla interceserit. Unde fit acceptilatio quã Justinian⁹ ꝑ interrogationem et responsionem fieri vult. Rettuli expensum id est rationem de impensis confeci vel exhibui

De Exhoꝛreo et abhoꝛreo Ca ci

Exhoꝛreo hanc rem id est expauesco. Abhoꝛreo ab hac re idẽ est qđ perq̃z alienus sum ab hac re. Shoc semper postulat huiusmodi ablatiuũ. illud vero nunq̃z: sed accusatiuũ

De bñ et male mecũ vel tecũ agiẽ et actũ ẽ Ca. cii

Bene mecũ agitur idem est quod in bona oditione sum. Item preclare tecũ agiẽ/ optime cũ illis agiẽ melius cum hominibus ageretur. si parno otenti essent. Ita male mecũ agiẽ ac peius incõmodi⁹ ve et pe[illegible]me

Cicero. Cum illo vero quis neget actum esse preclare mecũ incõmodius? Nõunqz actiue. Valerius maximus libro quinto. Bene egissent athenienses cum Miltiade: si cum post trecenta milia Persarũ Marathone deuicta in exilium ptinus misissent: ac non in carcere ac vinculis mori coegissent: Actum est semper in malam partem accipitur. vt actum est de repub. id est respublica extincta/desperata/perdita est

De Salio et salto Ca. cliii

Salio: vnde saltus pro eo quod est saltũ facio. Salto tripudio/ vñ saltatio. Interdũ salio p salto. Virgl. ñ. georgicoz. Mollib' in pratis vnctos salire per vtres Quid aũt distent saltus et saltatio notum est. Saltus cũ est qualis ceruoz lepoz qz. Saltatio vero illa hominũ iactatio quã vulgo tripudiũ vocant. Et licet salio p salto accipiatur non tamen saltus pro saltatio/saltus vc: que eiusdem significationis ẽ Liuius. Ferre ac p vrbem ire cũ tripudijs solenniqz saltatu iussit

De abdico et exheredo Ca. cliiii

Abdicare est expellere a bonis filium: duz viuit pater. Exheredare vero post mortem. Sed abdicare est grauius: quod etiam in se exheredationem continet

Finit liber Quintus

sextus

Laurentij valle viri eruditissimi oratoris qz clarissimi de latini sermonis elegantia Liber sext⁹ et vltim⁹ q̄ inscribit̄ de scriptorum notis

Prohemiū

Sulpitius ille Seruius/cui⁹ quanta in iure ciuili fuerit auctoritas:plurimoꝝ monumēta testant̄:siue aliq̄ꝝ exemplo: siue priuato consilio fret⁹/nō existimauit turpe sibi ad famā fore/ vt librū de notis Sceuole ɔscriberet:non modo antistitis in ea facultate atqz omniū p̄ncipis:veꝝ etiā p̄ceptoris sui. Cogitabat em̄ neqz id posse sibi vitio dari:quod publice vtilitatis causa susciperet:neqz iniuriā illi fieri qui reprehenderet̄ si modo rite reprehendatur: quod in se fuisset ip̄e facturus: si errata sua animaduertisset. Probe itaqz Sulpitius et ingenue ac vere rhomane.quin ip̄e quoqz populus prudēter et grato inuicem animo:qui factum huius non reprehensione/sed laude dignum et gloria putauit. Nec minore volumen hoc q̄z cetera honore prosecutus est. Nam precepta aliqua doctrine tradere cuilibet mediocribus saltem litteris imbuto promptū est. Errores maximoꝝ viroꝝ deprehendere id vero cū doctissimi hominis est.tum opus vtilissimū ꝛ quo nullū dici possit vtilius. Quis em̄ dubitet non minus agere:qui aurum/argentū/cetera qz metalla expurgat:q̄z qui illa effodit?qui triticū mundat:q̄z qui metit? q̄ pinus/amigdala/ceterasqz nuces seligit:q̄z qui easdem legit? Ita eum qui emendat(nisi paucissima sunt que emendat)non inferiorem existimare debem⁹:q̄z ip̄m illū inuentorē:nec minorem ab illo:q̄z ab hoc percipi fructuz Insuperqz non modo huic ex illius castigatione nullū damnū afferri atqz iacturam:verūetiaz pretiū ac dignitatez:perinde atqz auro ac ceteris que modo cōmemoraui quantū corpori purgatio ip̄a detrahit: tantū residuo precij(vt dixi)et dignitatis accrescit Adeo plus vtilitatis in parte est:que superat: q̄z que fuerat in solido. Quare siquis apud inferos Sceuole de Sulpicij facto sensus fuit(que erat illi equitas et iusticie amor)ausim affirmare fuisse gauisum secumqz preclare actum esse dixisse ꝙ suorum librorū aurum ab omni scoria esset ac fece compurgatum:nihilqz foret per quod cōciues sui per eius scripta falli possent. Neqz immerito Plinius iunior ad amicum ita scribit. Ita em̄ magis credam cetera tibi placere:si quedā displicuisse cognouero. Quomodo igitur non sit beneficiū id offerre quod solet beneficij loco postulari. Q̄ si hoc non prestat̄ aut iam defunctis: aut tale beneficium respuentib⁹: ꝓfecto ijs prestatur:ad quos ex ip̄a magno/

rū auctoꝝ emendatione multa in primis vtilitas ꝑuenit. Ideoqꝫ ab opti
mis quibusqꝫ cuiuslibet artis ꝓfessoribꝰ receptū est: vt eoꝝ ipoꝝ/ quos di
scentibꝰ imitationē ꝓponūt: etiā vitia (siqua fuerint) ostendāt. Huiusmodi
igit̄ ego et exemplis et rationibꝰ adductꝰ/ faciendū mihi putaui. vt vnum
librū hunc de notis scriptoꝝ ꝯponerē: nō quo illos carperez (nā preterqꝫ
ꝙ hec inhumana voluptas foret/ certe ⁊ alibi maior mihi hec facultas da
ret̄: et de hac ipa re pene infiniti libri ꝯscriberent̄) sed quo ꝓdessem aliq̄d
linguā latinā discere volētibꝰ nō mō ex nr̄is p̄ceptis: ꝫ ex alioꝝ q̄z errat.
Vbi et de nr̄o nō nihil ad rei testificationē admiscebimꝰ. Dedimꝰ aūt no
strorū librorū suā cuiqꝫ materiā: vt si ꝑ se opꝰ nō multū sibi fauoris para/
ret: ipa certe varietas ꝯmēdationē blandiret̄ Ex hoc p̄sertim volumine in
quo et vniuersa: q̄ in supioribꝰ singula ꝯtinent̄: et de plurib⁹ p̄stātissimisqꝫ
auctoribꝰ ꝓnunciat̄: iudiciūqꝫ ꝯtra eos fit. Sumꝰ aūt ijdē simꝰ et accusato
res et iudices. sed q̄ aliorū parit̄ accusationē/ iudiciūqꝫ subeamꝰ nisi legiti/
me et actoris et iudicis fuerimꝰ officio functi. Sed iam in forū descēdamꝰ

Incipit liber sextus

Capitulū primū In Noniū marcellū de alumnꝰ

Alumnꝰ eū significat (Noniꝰ Marcellꝰ inq̄t) q̄ ab aliquo alitꝰ
est: et qui aliquē aluit. Cui in prima significatione suffragor:
in secūda refragor. Nec illiꝰ exempla secū facere ostendā/ sed
mecū. Que hec sūt: tū Ciceronis in Verrem. Italia aūt alū
nū suū seruitutis extremo sūmoqꝫ supplicio fixū videret. Tū
Varronis Et ecce de improuiso ad nos accedit cana veritas attice ph̄ie
alūna Quorū exemplorū (salua Nonij pace) vtrūqꝫ significat educatū: nō
educatorē. Nā Cicero q̄dez Italiā q̄si altricē: illū ab ea alitū dixit Varro
vero nō alio mō locutꝰ est q̄ꝫ Quintl. vbi ait. Verba cm̄ia et vox eiꝰ alum
na vrbis esse solet/ vt oratio romana plane videatur/ nō ciuitate donata
Vult em̄ verba nr̄a et vocē videri debere natā et alitā intra rhomaz. Ita
Varro itra athenas atqꝫ in sinu altricis ph̄ie. Adijcit etiā Noniꝰ alumnū
significare dn̄m: vt apud Virgl. Corpꝰ vbi exanimi positū pallātis Ache
tes. Seruabat senior: q̄ parrasio euandro Armiger ante fuit: ꝫ nō felicibꝰ
eque Tū comes auspicijs caro datꝰ ibat alūno: Dure nimis (ne dicā ine/
rudite) vir sane eruditꝰ exposuit/ q̄si nesciamꝰ nō dn̄i mortē a seruo vel co/
mite Virgiliū fecisse deplorari: ꝫ qd̄ est plꝰ q̄ꝫ si vel euander ipe fuisset oc/
cisus/ ac multo tristiꝰ ab altore siue nutritio mortē eius quē aluerat: et quē
loco filij habebat: qualis Phenix ille Homericꝰ in achillem fuit: quem qm̄

educasset filiū semp appellat/ p alumno. Et certi armigeri magnoꝝ princi pū semp et ipi magni viri fuerunt. Siquidē (vt taceā de Phenice qui bo/ ne parti Mirmydonum imperabat) Patroclus auriga Achillis/ princeps erat: et Sthelenus Capanei regis filius auriga Diomedis: et Meriones inter p̄mos duces Crethensiū auriga Ilionei: et hectori aliquis fratꝝ fere aurigabat̄ currū. Talis fuerat Achetes euandro. Ergo nō erat seru⁹ aut seruo similis apud Euandrū: multo min⁹ apud filiū sed patri similis: et p patre presertim illo absente. Duo aūt hec nomina que ab eadē littera inci piūt/ armiger et auspiciū: que apud Virgiliū modo legim⁹ nō nota om̄i/ bus etiā explicem⁹. Armiger est qui in prelio gerit tela dn̄i sui: vt scutū et arcū/ lanceā/ vt cetera hmōi Impiti armigeꝝ vocāt armatū equitē. Auspi ciū est vel a pastu auiū: vel ab inspectione auiū. Sed qꝛ ꝯsul anteq̄ꝫ iret in expeditionē capiebat auspiciū: hinc factū est vt dicam⁹ auspicia ducū atqꝫ p̄ncipū: que a solo duce capiunt̄. Et hinc auspicari non modo auspiciū ca pere: sed etiaꝫ incipe/ nec in bonā tm̄ partē (qđ frequentissimū est) verū in malā q̄ꝫ: vt apud Pliniū. At homo infeliciter nat⁹ manib⁹ pedibusqꝫ de/ uinctis/ animal ceteris imperatuꝝ/ a supplicijs vitā auspicat̄. Nā qn̄ n̄ ē ver bū: fere in bonū accipit̄ vt apud Terentiū. Haud auspicato me huc attu li id est nō feliciter: quasi auspicijs repugnantib⁹. Qđ declarat Quintl. de Achille (vt opinor) loquens qui ad mortē quā dij futurā denūciauerant: cupiditate vlciscendi Patrocli ruebat. Sic nāqꝫ ait. Eant nūc poete anti/ quaꝝ fabulaꝝ cōditores et se ad exhortandū amicicie fidem magna que dā ꝯposuisse carminib⁹ putent: si dixerint aliq̄s p maria/ terrasqꝫ asperio/ rem fortunā amicoꝝ tm̄ secutos/ aut principē grecie viꝝ in vltionē interfe/ cti amici in auspicata bella gessisse. Et alibi Itaqꝫ vt apud illos Homer⁹/ sic apud nos Virgilius auspicatissimū dederit exordiū. Auspex qui p̄erat nuptijs celebrandis: qꝛ auspiciū p nuptijs capere solebant. adhibebat̄qꝫ p parte mariti: vt p nuba: que preest et ipa nuptijs celebrandis p vxore. Aliqn̄ etiā magis ꝓprie p eo qui dux militie est/ vt primo carminū apud Oratiū. Nil desperandū Teucro duce: et auspice teucro

In eundem de Citare Ca. ii

Citare idē inquit p laudare accipit̄. vt Cicero. Citet̄qꝫ Salamis clarissime testis victorie. Nescio cur id dixerit. Non em̄ tantus vir tam parua nesciuit: nisi putet se acutiorem visum iri: si clara faciat obscura Citant̄ testes/ non laudant̄. Nam salamis (qui fuit locus victorie Themistoclis) nihil laudis meretur: quippe que nihil egit: sed testis fuit: quia interfuit/ vel quia in ea posita sunt trophea victorie/ que rem gestam

testificant transeuntib⁹. Ergo si testificari locus pōt: pōt merito vt testis citari: nō tñ tanq̄ venturus sed ad quē eant: qui testimonium desiderant. Vel citent Salamanij: ɔtinens ꝓ contento: vel citent auctores et libri q̄ de hac Salamine victoriā meminerunt/ testimoniūq̄ dicunt

In eundem de Capio Ca. iij

Capio ſm eundē in passiuo significat ꝓpitiationē: vt apd Lucretiū Nec bñ ꝓ meritis capit: nec tangit ira. Capere: facere. Terenti⁹ in andria. Nō si capiundo mihi inimicos sciā esse om̄es hoies. Capere ꝑpeti. Terenti⁹ in eutontumerumenos. Dū abs te absū: om̄es fuere mihi labores: q̄s cepi leues. Cape: tollere. Terenti⁹. Hic tibi nate p̄us vinculis capiund⁹ Varro in meleagris. Quē idcirco terra nō cepit: et celū nō recepit. Idē in eumenidib⁹. Stolā calceosq̄ muliebres ꝓpt positos capio Cape: eligere. Terenti⁹ in echyra. Cū illū in genez cepim⁹. Virgl. in georgicl. Añ locū capies oculis. M. Tul. de officl. Q̄ insit aliq̄d ꝓbi: qd capiat ignaros. Cape: delectare: sustinē: habere: decipe: circūuenire: occupare: detinere: satiare: accipe: ɔplecti: inuenire. Singulorq̄ exempla subijcit q̄ ipe (ne longior essem) ꝑtermisi. In quib⁹ nō est ꝓbabilis expositio. Naz quis credat auctores vni dictioni tot significata: et q̄dez ꝓ se quēq̄ noua dare voluisse: tanq̄ linguā ipaz ɔfundere cuperent Cur igit ita locuti sūt? Nempe qd nihil interest inter has significationes: capio hostē: capio genez: capio saxū. Preterea due ꝓprietates in hoc verbo notande sūt. Vna q̄ habet reciprocū quendā vsū: vt idē sit: cepi voluptatē: et cepit me voluptas: Cicl. Magnā cepi ex lr̄is tuis voluptatē Quintl. Nec me tāta capiebat voluptas: q̄ fluentia ceris mella ɔderem. Plini⁹ ad caluisiū li. viij. Capio aliquā voluptatē: q̄ vlla voluptate nō capiar Cepi somnū: capt⁹ sū somno: vix dicit. Sed dici posset: vt oppressus videlicz q̄ opprimit somno: capitur somno. Cepi delectationē Vix vnq̄ delectatio cepit me: ꝫ in passiuo poti⁹ Capt⁹ sū delectatione. Et itē in ceteris q̄ ad delectationē ꝑtinēt. Capt⁹ sū amenitate loci: dulcedine vocis: specie mulieris: amore pecuniaꝝ: spe bonoꝝ: magnitudine sublimitateq̄ materie. Ista em̄ om̄ia delectant. Ideoq̄ ubintelligi solet delectatio. Quare ip̄m illud M. Tullij: q̄ insit aliq̄d ꝓbi qd capiat ignaros: id est delectet. Ergo ꝓbitati inest delectatio/ vt sit ita exponendū/ cui⁹ ꝓbi delectatio capiat ignaros: siue ignari capiant delectatione: Habet inquit Tereñ. capt⁹ est/ subintellige amore siue pulcritudine femine: id est delectatione. Non aūt (vt testatus sū) actiue cepi amorez Nec longe ab hac ratione abest illud: Captus sum oculis: pro orbatus sum oculis. Nec hoc vnquam reperies: nisi in passiuo. Et nunquam

fere nisi de oculis dici similib⁹ qz. Misericordia cepit deos: nō dñi miaz dici mus id est nō delectatio: ꝫ dolor ille ex alieno malo. Et merita mea cepe/rūt deos: vt ait Lucreti⁹ q̄ sermo rar⁹ ē: id est admiratio vel delectatio vel affect⁹ eos cepit. Capio dolorē tñ poti⁹ qz cepit me dolor dicim⁹. Nō qz nō possum⁹ etiā sic dicere. ꝫ qz habem⁹ aliū in vsu modū magis ꝓpriū. Tenet me dolor sicut tenet me desideriū. Delectatio cū videt tñ capit nec diu p/manere. Dolor aūt et desideriū tenere q̄si ꝑmanēdo. Itē cepi indignatōez cepi siue otraxi molestiam poti⁹ qz cepit me indignatio cepit me molestia. Cōtra cepit me tediū cepit me obliuio/cepit me odiū poti⁹ qz retorsū. Cepit me societas ciuitatis: cepit me amor patrie: cepit me fauor principis: cepit me magnanimitas fortissimi q̄ritis: cepit me igeniū bone indolis ado lescentiū. Virgl. Tāta mee si te ceperūt tedia laudis. Tereñ. Neqz agri neqz vrbis odiū me vnqz cepit. Cicl. Propter qđ tantū odñ cepit eloquētia vt hōies studiosissimi quasi ex turbulentissima tempestate se in studiū tra/derēt quietū. Idē. Vt eos iustitie capiat obliuio. Plini⁹ tñ li. vij. naturalis historie ait. E ꝑalto tecto lapsus mris et affiniū ꝓpinq̄qz cepit obliuio/nē. Altera ꝙ cape significat vel spōte vel nō spōte accipe. Sumē tñ spōte Atqz hinc est illud: Cepi labores: cepi molestiā: cepi dolorē: cepi vel suisce/pi inimicitias: suscepi curas: suscepi sūpt⁹: Accepi calamitatē: accepi cladē: accepi damnū: accepi iniuriā accepi otumeliā:: accepi repulsā accepi vuln⁹ qđ nunqz fere alit dicim⁹: nō sustinui: nō ꝑpessus sū vuln⁹: sed fere sp acce/pi: nisi more poetico: vt apd Oui. li. ij. metamorphoseos. Nullā patiere re/pulsā. Cicl. In domū multipl catā honorib⁹ nō solū repulsā rettulit ꝫ etiā ignominiā et calamitatē cū dixit: nequaqz otra ß: qđ p̄cipio facit. Nā su/mo supplicū: sumo penā nō in me: sed a me in aliū infligi intelligit. Ideoqz adiūgit ablatiu⁹ cū ꝓpositione de. Cicl. De illo paulo post supplicū sumit Quintl. Vt nisi occurrisset ad diē: de eo q̄ restiterat: pena sumeret. Pōt tñ q̄s de se etiā sumē supplicū: erūtqz tanqz due ꝑsone: q̄ agit et q̄ patit. Nec lōge ab hac rōne abest illud: capt⁹ sū oculis: ꝓ orbat⁹ sū oculis. Nec vnqz hoc repias nisi in passiuo: et nunqz fere nisi de oculis dici. Porro qz sume/re est vltro: quasi nō ꝑmissu alioꝝ capere. eo fit: vt intelligat ꝓ nimiū: et interdū ꝓ arroganter sibi tribuere: vt Cicero de offi. Orationē aūt latinā efficies legendis nostris profecto pleniorem. Nec vero hoc arroganter di tū existimari velim. Nā philosophandi scientiā ocedens multis: quod est oratoris ꝓpriū apte: distincte: ornate dicere: qm̄ in eo studio etatē osumpsi si id mihi assumo: vidcor id mihi meo iure quodāmodo vindicare. Assum psisse se ait eam sibi laudē: que nisi vera esset ac palā vera: ꝓpter rei magni tudinez arrogans videret. Ergo assumere est multū et pene nimiū sibi tri

buere. Idē ꝑ Plantio. Quanq̄ nō tantū mihi sumo iudices: neq̄ arrogo Inde ineruditoꝝ vocabulū presumptuosus. Deniq̄ quodā loco Valeriꝰ maximꝰ ita plane hoꝝ verboꝝ ꝓprietatē distinxit: vt hāc differentiā pene precipe videaꝝ: cū de Catone censorio loquit. Qui ensem de medijs hostibus recepit. quāq̄ hoc aliqui filio Catonis tribuūt/inquiens. Ut nō roadus accipet: sed sua sponte sumere videret. Quare si latine et nos loq̄ volumꝰ: dicamꝰ dñm ihm carnē quidē humanā sumpsisse: morte vero accepisse Meo iure qđ modo apud Ciceronē legimꝰ. sicꝫ forte desiderat: exponamus. Significat aūt idem quodāmodo qđ mea autoritate/meaq̄ licētia ac oessa mihi ab oīnibꝰ libertate: vt idem ꝑ Archia. Quare suo iure noster ille Ennius sanctos appellat poetas/suo iure inq̄t: q̄ poeta eratet probatissimꝰ poeta. Idē est ꝑ meo iure: vt idem alibi. Pro meo iure hoc dico Vos eo me ꝑuastis/q̄si ofidenē dico. Est eñ efficiēs causa/nō finalis/q̄lia cetēa sūt hoc mō dicta/ꝑ mea in vos beniuolētia/ꝑ vr̄a in me hūanitate ꝑ tua māsuetudie/ꝑ sua pietate. vbi efficiēs (vt dixi) cā intelligit/nō finaꝝ

In eundem de Contendere Ca. iiij

Contendere idē ait/est festinare: vt Virgl. Que ꝓrima litora cursu otendūt petere. Contentio est pseuerantia vel elatio. M. Tulliꝰ de offi. li. ꝑmo Ex otentione vocis et sūmissione et ceteris similibꝰ facilꝫ indicabimꝰ. Salustiꝰ historiaꝝ li. iiij. Rursus iumenta nacti ad oppidū ire otendunt. Contendere: otinuare. Cicero de oratore ꝯmo. Jo qđ eius scripta declarant: et cōtentiones vocis/et remissiones otinuarenē. Et. iij. Nihil pnitiosius est q̄ sine intermissione contentio. Preterea ait. otendere est astringere/intorquere/oparare/certare/extorq̄re/ꝓripe/ vel dirigere signū. Jteꝝ ꝑ festinare/intendere. Sed neq̄ p̄cepta neq̄ exempla satis distincta sunt Quid eñ differt otentio est pseuerantia: et otendere est otinuare! Cū presertim eadē exempla vtrobiq̄ subiiciat. Quid igit virgilianum illud. Contendunt petere. Et illud Salustianum/Jre otendunt. Que duo idem declarant: quod tendunt vel pergunt ire sue petere. Jaz vero apud Cice. otentio nō est pseuerantia: neq̄ otendere cōtinuare: ꝫ intētio atq̄ intendere. Indifferenter eñ dicimꝰ hoc loco cōtentio et intentio: cōtendere et intēdere. Nā plurimi fallunt accipiētes intentionē ꝑ volūtate atq̄ ꝓposito Afferā ad hoc ꝓbandū ex. M fabio exēplū: ꝑ qđ q ipa res de qua agimꝰ ꝓbabit. Neq̄ grauissimꝰ aūt in musica sonꝰ: nec acutissimꝰ oratonibꝰ cōuenit Nam et hic paꝝ clarus/nimiumq̄ plenus nullum afferre animis motū potest. Et ille preteruis et immodice claritatis cum est vltra verum tum neq̄ ꝓnūtiationē flecti/neq̄ diutius ferre intentionē potest. Nam vt

vox vt nerui quo remissior/hoc grauior et plenior.quo intẽsior/hoc tenuis et acuta magis est.Sic ima vim nõ habet.sũma rumpi periclitat.Medijs ergo vtendũ sonis ibi q̃z cũ augẽda intentio est:excitandi:cũ sũmittenda sũt tẽperandi.Manifestũ ergo est q̃d sit intentio/cui⁹ etiã similitudo neruorũ manifestius docet.Jñ similitudo sumpta est.Mã vt neru⁹ in cithara:a neru⁹ in arcu/quo magis intendit:eo vehementiorẽ sonũ vel ictũ efficit.q̃ magis relaxat:eo remissiorẽ:ita et vox q̃ vtiq̃ vsũ neruoꝝ corpis exigit: quos videre licet in acutissime exclamantib⁹ maxime intẽdi/tanq̃z in cithara aut in arcu/siue otendi/que(vt dixi)idem sunt:atq̃ idem esse ex verbis vtriusq̃ auctoris:quos nominauim⁹:liquet.Neq̃ vero quisq̃ negauerit. otinẽter esse: quod otinue:siue otinuate/ quod marcellus ait: sed a otineo venit.Contentus vero a contendo:licet et contineo faciat contentũ:

Jn eundem de Cursus et Volatus. Ca.v.

QVrsus inquit idez est volatus:vt Virgl.Cursumq̃ per auras/dirigite in lucum: quasi nõ figurate dicam⁹ de volatu cursum: et de cursu volatũ:vt ille apud Terentiũ.Festinato seruũ ire iubens inq̃t vola⁹.p eo quod est curre.De nauigatione q̃z festina dicim⁹ cursũ:vt.M. Tulli⁹.Que cursu frumento onustas naues petentes rhodum viderit. Et Quintl.nauigationẽ dixit fugã siue naues fugientes:que velocem cursum cõficerent:cũ inquit.Jnde fugientia vela longo visu ꝓsecuti.Js em̃ qui fugit velocissime currit.Eoq̃ Virgl.inquit.Pedib⁹ timor addidit alas.Jdẽ quoq̃ Quintl.inquit Multa sunt grece et latine nõ denominata.Mã et qui iaculũ emittit:iaculari dicit.qui pilã aut sudem:appellatione priuatim sibi assignata caret.Et vt lapidare:quid sit manifestũ est:ita glebaꝝ testaꝝq̃ iactus nomen non habet Vnde abusio que
dicitur necessaria est.Quare ad hanc Quintiliani formulã non aliter nauẽ velociter euntem:et auem velociter volantẽ currere dicim⁹: q̃z iaculari sudem.Illud aũt apud oratores obseruaui/volitare poti⁹ q̃z volare pro diu currere dici solere:vt apud eundẽ.Me p omnia maria volitantẽ. Et apud Ciceronẽ Qui p foꝝ volitant:quale est reptare.Mã cum repere sit animaliũ carentiũ pedibus:et ventre euntiũ:licet quedam reptilia pedes habeãt vt lacerte.tñ reptare hominẽ dicim⁹ qui segniter/lente/et quasi testudineo passu incedit.Quales sunt qui in ortis aut vineis similibusq̃ locis spatiantur.Ora tius An tacitum siluas interreptare salubres.Plinius ad Bebiũ. Scholasticis porro dominis vt hic est: sufficit abunde tm̃ soli: vt releuare caput/refigere oculos/reptare per limitem/vuam semitem terre: omnesq̃ viticulas suas nosse et numerare arbustulas possit Jdez frequen

tioꝛ currentibus q̄z reptantibus lapſus eſt. Terentiꝰ in adelphis. Prere/ptaui vſq; omne oppidum/ad portam/ad lacum:quo non?

In eundem de Carpere Capitulū vi

Carpere inquit ꝓ attenuare et aperire. Virgl. Nec nocturna q̄dez carpentes penſa puelle/hoc eſt:ne puelle quidē ipe dicerent. Nā vt carpimꝰ linū virens ex humo: cū vellimꝰ.ita puelle ſiniſtra manu de colo penſum trahentes:ſenſim q̄z vellentes carpunt. Et vt decerpimꝰ roſam primis digitis:ſic puelle p̄mis et ipe digitis decerpunt particulatim li nū/lanā ve. Jteꝝ carpere celeriter p̄terire: vt Virgl. Et acri carpe prata fuga. Et in eodē. Carpere mox gyrū incipiat:quaſi in p̄mo celeritas illa nō magis intelligaꝫ ꝓ hoc q̄d dixit fuga/qui eſt celer curſus q̄z ꝓ illud carpe: Et in ſecundo ſignificeꝫ velociter preterire. Aliud eſt nanq; ire in gyrum: aliud preterire:quod de equo et ſeſſore vtrūq; poetice dictū eſt

In eundem de accipere Ca. vii

Accipere ꝓ paſcere idē inq̄t Terentiꝰ. Accipit homo nemo melius p̄ſus atq; p̄lixius. Et hūc imitatꝰ Seruiꝰ in Virgl. Illos portꝰ cibꝰ rex accipiebat in amplis. Urbaniꝰ p̄fecto et lautiꝰ loqui potebant. Pecora gregatim altiliaq; dicunt paſci/nō boues. Nos cū quotiēs accipimur ſiue excipimur in conuiuiū: nō ad ſaginā ſed ad iocunditatē illam atq; apparatū inuitamur: vt minima ꝑs cibis aſſigneꝫ. Jn conuiuē dicimꝰ/eo tpe:nō omeſſari aut opotare:aut (q̄d deformiꝰ ē) opaſceri ſiue opaſci Siq̄dez. Terentiꝰ de thraſone. Nō tanq; de ſaginatore locutꝰ eſt. ꝫ tanq; de ſplendido apparatore conuiuioꝝ. Et Virgl. Helenū regē vult regiā q̄n/dā magnificentiā in exhibēdo conuiuio declaraſſe. Nō ſolā (vt ita loquar) paſtionē. Et (vt dixi) ſaginā. Fateoꝛ tñ accipe nōnunq; ſignificare in do/mū ſuā honoris et amicicie gr̄a aliquē conuiuā cape ita/tñ vt ſubintelligaꝫ in conuiuiū. Acceptꝰ ſū a te laute. id eſt acceptꝰ ſū in conuiuiū vel tractꝰ. Nā frequēter in ꝺtrariū dici repimꝰ. Ego abs te miſeris ſū acceptꝰ modis. Hoc apud Terentiū et apud Ciceronē. Ex quo illud laudaꝫ archite. qui cū villi co factꝰ eſt iratioꝛ quo te modo inquit accepiſſem:ni iratus eſſem

In eundem de Graue Ca. viii

Graue inquit ſignificat grauidū. Virgl. Donec regina ſacerdos Marte grauis. Circūlocutio fecit: vt intelligatur grauida Nam ſi dicamus regina aut leena eſt grauis nemo prorſus intelligat. Si aodaz ex rege aut ex marito:fortaſſe intelligatur eſſe grauida. Jta apud

Virgiliũ. Marte grauis/p femine Martis impleta. Graue plenũ. Virgi. Non insueta graues tentabunt pabula fetas. Si accipit fetas p grauidas. supuacaneũ ẽ/exponere graues p plenas. Per illud enim qđ prægnãtes sũt: plene esse intelligunt. Graues đo esse p epitheton appositũ ẽ Quippe grauide oẽs graues: vt ipsa quoq; vox indicat. Nã a grauis fit grauidꝰ. Sin accipit fetas p ijs: q̃ pepererũt/vt puerperas mulieres: q̃ primis diebꝰ matres sũt facte/graues lacte dicent. q̃si onustas/nõ q̃si plenas. Durũ sit nanq; appellare oues/capras ve plenas lacte/sed vbera plena lacte vt ẽ apđ eundẽ p translatiõez grauida. Et grauido superãt vix vbere limen. Qđ siqñ reperiat grauis p plenꝰ: hoc tñ in loco nõ ita accipit. Ibũc eundẽ quẽ ego ꝓtuli đsuz: et ille affert/q̃si de grauido/q nõ de graui sit q̃stio. Nec poete mõ/verũetiã oratores sic loquũtur: vt Quintili. Luctantur inter viscera aie. et vteq; funerib' grauidũ in eos agũt. Sed ad graues reuertamur. Grauis inquit plenꝰ Virgili. Tũ pietate grauẽ/ac meritl. si forte vix quẽ dsperere. Vix piũ/q benemeritũ appellare plenũ pietate/q plenũ meritis quis audeat! Nõ ergo ita exponẽdũ ẽ: vt nec esset vtendũ. In quo paulo pꝰ meã sentẽtiã oñdaz. Graue/inquit grandeuũ Virgiliꝰ. Ibic grauis Entellũ dictis castigat Acestes. At ego potiꝰ accipio/grauis prudentia q moribus quomodo ꝓme grauis pietate q meritis dicebatur. Multa p̃terea ſignificata dat huic/eidem nomini: q̃ ꝓfecto forent infinita si ad illũ modũ poetaq; oim exponam' exẽpla. Qđ lõge abest tũ ab vtilitate discentiũ/tũ ab ipsa rei natura. Etenim graue suapte natura põderosũ significat: vt graue saxũ/grauis sarcina/grauia arma/graue scutũ: qđ scz grauat nos in ferendo/q qđ egre/q cũ molestia ferũt. Inde p abusionem trãsferim' ad senectutẽ/ad morbũ ad laborez/ad dolorẽ/qz hi/qui molestiã ex senectute/morbo/ceterisq; sentiũt/q̃si onere intolerabili põmunt. Qđ cupide velut graue põdꝰ a se vellẽt deponere. Neq; solũ ad molestias corporis trãslatio hec fit: verũetiã ad molestias animi: vt grauis otumelia/grauis iniuria/grauis meror/grauis iactura/ que oim genere quodã ponderis põmunt. Itaq; vnꝰ modꝰ est/q̃ corpori/aut aio molesta sũt: ea grauia appellare. Eoq; molestia a mole. i. a re magna/magniq; ponderis vocitata est. Alter modꝰ est/ꝑ quẽ admodũ grauia q grãdia saxa ac grandes trũci nõ facile loco mouent: ꝛ ad omnẽ tpis mutabilitatẽ herẽt: ita hoies ostãtes/ac põiti sapiẽtia: merito p figurã graues noiant. ꝑ nec põderibꝰ/nec minis/nec vanitate/nec ꝓmissis ab equo q iusto sũmouent: vt hi faciũt: quos leues vocamꝰ: qui in similitudinẽ pulueris/et palearum ad omnẽ aurã ventilant. Sciamꝰ tñ grauis tũc regere datñ: cum est in prio re significato: vt tu es grauis mihi. Quare nõ ꝓbe quidã legũt apđ Ci-

ceronē de officijs. Qđ etati tue essz aptissimū: et auctoritati mee q̄uissimū mā hoc grauissimū supuacuū ē. Cetez q̄d mirer: si in his que sunt altioris intelligentie fallit: cū in leuioribꝰ/atq; aptis allucinet Marcellus.

In eundem de Inficiator. Ca. ix.

Inficiatores inquit sūt falsi criminis obiectores: vt Cicero de oratore li primo. Ut si ille inficiator, pbasset iudici añ petitā esse pecuniā: q̄z essz cepta deberi. Hoc de reo dictum ē a Cicerone/nec reo criminis ꝫ pecuniaz. Ille vero accepit nō tm̄ p actore: ꝫ p actore etiam q accusatore falsi criminis: Ubi em̄ pecunia/q petitor noiant: ibi nulla ē criminatio. Inficiator igit is significat: qui negat se vel debē: qđ actor petit: vl omisisse qđ accusator obiicit. Ita ꝫ stat⁹ diecturalis dicit inficialis: in q̄ sp re⁹ inficiat: vel inficias it. Inficiari em̄ et id qđ dixi inficias ire: ē v̄bo negare. mā negare ē aliq̄ etiā facto. vt Uirgili. Egregij forma: ꝫ quis fortuna negarat. In patriā redit⁹. Uetō notū ē aliud esse/q̄z nego: et (vt breuiter signē) rariū est illis impero/q iubeo. Nō est aūt huic nomini nisi accusatiu⁹ casus/q vnū v̄bū eo, is, it/De inficias loquor: cui sit suppetias p eo/qđ ē ad auxiliū. vt in xj. ementarioz Cesaris et nūciabant auxilia magna eq̄tat⁹ oppidanis suppetias venire/Et in eodē. Suisq; rebus timēs elephātis xxx. relictis suis finib⁹ oppidisq; suppetias pfect⁹ ē. Et iterū in eodē. Atq; suis fugiētib⁹ suppetias ire dētdit. Suetoni⁹ de vespasiano. Legatū insup Syrie ꝺsularem suppetias ferentē rapta aquila fugauerūt. Suppetias p auxiliū. Plaut⁹ in epidico. Sed memēto si quid seuiūt senes/suppetias mihi cū sorore ferre. Idem in eodē nominatiuo ē vsus. Auxilia mihi/q suppetie sūt domi.

In eundem de incisim Ca. x

Incisim inquit/quasi simul. Cicero in oratore. hec quidē duo binis pedibus incisim: deinde membratim dicere solebāt. Quid magis contrarium/q̄z incisim. i. minutatim/q simul qđ est coniūctiz: q̄si nesciamus/q̄d sint/cola comata. q periodi. De qu b⁹ Cicero plurib⁹ in locis disputat/appellans ea incisionem, mēbz/circuitū/siue ambitū/siue ꝓpheńsionem siue continuationem/siue circūscriptionem. Cui⁹ vltimi (qđ multis noibus Cicero vocat) duo genera Quintili. facit. Priora aūt sic diffinit. Incisum ē sensu non expleto numero ꝺclusū/plerisq; ps membri: vt dom⁹ tibi deerat. At habebas. pecunia supabat. At egebas. Fiūt aūt ex singulis verbis incisa. Membz est sensus membris ꝺclusus: sed a toto corpore abrupt⁹ per se nihil efficiens.

In eundem de Cãdeo: Ca.xl:

Quid ergo/nihil ne benedixit Marcellus? Imo vero aliquid. Atq; adeo multa. Sz nũc bñdictis nõ est locꝰ tametsi in his: que laudari queãt nõ nihil interdũ desidero/vt cãdeat/ignitũ ẽ. M. tulliꝰ de officijs. Candente carbone adurebat capillũ. Candet cãdidũ ẽ Virgil. eneidos iiij. Cãdẽtis vacce media inter cornua fudit. Sed hic (vt dixi) nõ nihil desidero Nã excãdescere hoiez dicimꝰ? cũ vehemẽter irascit. Preterea oñenda ẽ passim causa: quãobrez vnũ ꝟbũ plura significet: velut in hoc Cũ enim ignis obstãtia exuperat/ac fumũ vincit: cãdorem flãme accipit: vel q̃ sol q̃nto cãdidior/tãto ardentior: ita animꝰ dũ ira accitatꝰ ẽ: inflammatꝰ/incensus et excandescẽs dicit. Vel q̃ mare ventis ꝺfractũ/q̃ in morem aque ebullientis in lebete/vel ipsa aqua lebetis ebulliens/spumas albentes ciet: ita animꝰ simili ꝑturbatiõe percitus/excãdescere dicitur: vt tãta ꝺmotio mentis significet: quanta ẽ vel maris: vel aque ad ignez iaz albescentis. Qꝺ ex vniꝰ a Quintiliano. expositi vocabuli patescet exẽplo. Verter inquit ẽ otorta in se aqua vel quicquid aliud similiter vertit. Inde ꝑter flexũ capillorꝝ: pars sũma capitis/Ex hoc inquã in montibus eminẽtissimũ Recte dixeris hec omnia vertices: ꝑrie tamen vnde initiuz durit Quare nemini debet mirum videri: cur interdum vna vox plura significet.

In Seruiũ de letus: Ca:xlj:

Letum Seruio placet multa significare/fecũdũ/pingue/grauidum/pulcꝝ/viride/q̃ multa alia. Joq̃ apꝺ Virgiliũ. mõ. Qꝛ si alios q̃ qz poetas exposuisset: adhuc alia multa significata adiecisset. Sz ipse ratiõez reddam: cur in varios sensus abutamur: cum vnũ natura significet Letũ id appellamꝰ: qꝺ aspectu gaudiũ ꝓmit. Nã gaudere ꝑrie est intrinsecus. Letari extrinsecus. Recte igit aiata dicũtur leta: quotiens letãtur. Et qz sic natura ꝺparatũ est. vt q̃ bona corꝑis habitudine sunt: alacriora. q̃ vero debili: tristiora sint. Eo fit vt pinguia vocemꝰ leta: vt letas oues/letos greges/leta armenta. Transferimꝰ hoc ad similia ad segetes. ad vites/ad oliueta/ad ceteras arbores. Inde sicut ex illis supioribꝰ dñi ꝓcipiũt fructꝰ: q̃ quẽadmodũ illa/ita hec q̃z qualia sint: declarat aspectꝰ: appellantur q̃z lete segetes/lete vites/leta oliueta/leta arbusta/eo quidem magis: q̃ multi volũt hec etiã aiata esse. Vel leta dicimꝰ ab effudu/q̃ nos letos faciũt/vt locũ tutũ/qz nos tutos efficit. Ideoq̃ nõ appellant hoies leti ob fecũditatem pinguedinẽ/pulcritudinẽ/grauitatem et si

milia: sed ea tm̄: q̄ in nostros vsus cedūt/aut (si ita ɔtingat in nr̄az dele/ctationem) letitiā nobis voluptatēqz parientia. Hanc igit̄ regulā tenenti bus/hoc nomen apud auctores inuentum facile intelligitur: et multifari/am sine ambiguitate in vtendo suppeditabit.

In eundem de accuso. et incuso Ca. xiij

Accusare (vt idem cū multis alijs voluit) ē maioris de minore Incusare ē minoris de maiore: vel paris de pari. Quoꝝ singularis inscitia vehemēter ē castigāda. Apd̄ quē ei auctoꝝ obꝑuatio ista repiet̄? Nōne apud veteres adolescentuli solebāt ꝓbitatis sil̄ et eloquētie laudē capessere ex magnoꝝ viroꝝ accusatione? Atqz (vt ait. M. fabi⁹) crediti sūt etiā clari iuuenes obsidē Rei. P. dare maloꝝ ciuiū accusatōez Qd̄ significauit ⁊ Cicero: cū dixit/q̄z ē illa misera, q̄dura seruit⁹/adolescētib⁹ paulo loq̄tiorib⁹ seruiēdū est. Nūq̄d Demosthenes cū tutores suos adolescentul⁹ in iudiciū vocauit/aut Cicero cū Verrē reū fecit p̄toriū viꝝ ip̄e q̄stori⁹ nō accusauit? Maleqz locut⁹ ē/dicēs: accusatiōez suā sp̄/nunq̄z incusationē. Et h̄ quidē de accusādo/Quid aūt de incusando? Certe si illud nō ē de maiore in minorez neqz h̄ erit de minore in maiorē/Et alioquin nullo vnq̄z in iudicio auditū ē nomē incusatōis/Quid porro extra iudiciū? Virgi. inquit/Quē nō incusaui amens hoim ve/deū ve Dij quidē maiores Enea sūt: hoies vero troiani dūtaxat minores: At ē apud Terentiū p̄r ad filiū loquens/Quid me incusas clitipho? Hoc em̄ isti exēplū ponūt/Ceteroꝝ exēpla omittūt: q̄ ɔtra eos faciūt/q̄ sūt infinita: vt cesar ɔmētario p̄mo Hoc cū animaduertissz Cesar/ɔuocato ɔsilio oimqz ordinū ad id cōsiliū adhibit. cēturionib⁹/vehemēter eos incusauit/Sz (ne multis morer) accusare ē vel apd̄ iudices: vel apd̄ aliū quēuis etiā apd̄ illū ip̄m: quē accusas/significare atqz oñdere aliquē peccasse/Incusare v̄o rep̄hēdere mores alteri⁹/⁊ plerūqz cū q̄rela: qd̄ ab illo iniuria sis affectus/Et ita apud Virgiliū/Terētiū/Cesarem/ceterosqz auctores accipiendum est.

In eūdem de barba. et barbe. Capitulum. xiiij.

Barba vero idē inquit hōis ē/Barbe v̄o q̄drupedū: Sz nō ē barba tm̄ hoim: neqz barbe tm̄ q̄drupedū/Quin et barba q̄drupedū ⁊ barbe hoim. vtiqz multoꝝ dicunt̄. Orati⁹/Utqz lupi barbā varie cū dente colūbe Abdiderint furtim terre/Plini⁹. li. xxix. Rabiē hircoꝝ si mulceat̄ barba mitiorez. Eadē p̄scisa/nō abire eos in alienū gregē Nā illud Virgilianū. Styriaqz impexis induruit horrida barbis/magis de hōibus dictū ē: q̄z hircis Et illd̄ Nec min⁹ interea barbas in canaqz mēta

Ciniphei tondent hirci. Ad multos hircos referr̄/ꝑinde ac si diceremus caudas: cū tñ singule singulis hircis sint. ita et barbe sūt etiaꝫ. Et barbe alioꝝ q̄ꝫ q̄drupedū: vt Plini⁹ i. xxx. Cū geminos trāsit sol cristis/ ⁊ aurib⁹ ⁊ vnguibus gallinaceoꝝ: si luna rasis barbis eoꝝ.

In eundem de Nūcius: et Nūcium Ca. xv.

Nuntius inquit idē ē/ qui nūtiat. Q̄d aūt nūtiat̄ licet neutro dicat̄ tñ inuenit̄ ⁊ masculini. Miror cur ita dixerit. Ego quidē nusq̄ꝫ hoc nūtiū legi. Ac ne ip̄e quidē (vt opinor) cū Festus Pōpeius vetustior eo auctor/ ita scribat/ Nūtius et res ipsa/ et nuntius dicitur.

In eūdem de arceo et presto Ca. xvi.

Arcere idē ait ē ꝓhibere/ Sed mihi videt̄ poti⁹ esse/ vetare: ne accedant ij: qui veniūt Juno septē tātum ānos arcuit Troianos ab italia: q̄m vbi ɔtigerunt: non arcebat ab ea amplius: ꝫ in ea esse ꝓhibebat Transfert̄ (vt pleraq̄ꝫ) de corporeis ad incorporea. Cice. in paradoxis. Que vis. em̄ ē: q̄ magis arceat hoies ab im ꝓbitate: q̄ꝫ si senserint nullū in delictis esse discrimē? Contrariū huic v̄bo ē abigere/ q̄d significat a loco fugare/ atq̄ꝫ expellere: vt abige muscas a facie mea scribētis. Abige canes a popina tua. Abige sturnos/ sonitu a vinea. Quintili. Jbo in lit⁹ miser planctib⁹ aues abigā. De pecorib⁹ v̄o idē/ q̄d de ceteris animalibus accipiendū ē. Que si nobis odiosa sūt: abigim⁹ id est expellim⁹: vt oues capras/ asellos: ab ortis/ a vinetis/ a pratis Q̄d si ita nō sit: ꝫ furto tollim⁹: vtiq̄ꝫ gregatim abigere aliud significat id ē furto tollere. Aut etiā latrocinio: vt ap̄d eundē Quint̄. Adhuc spolia trāseuntiū/ ⁊ abacti pecoꝝ greges/ sub h̄ titulo defendebant̄/ Unde abactores vocant̄ pecuarioꝝ aialium fures/ latrūculi ve Ihos quidā abigeos vocāt/ Ulpian⁹ aūt inquit. Abigei ꝓprie hi hñtur: q̄ pecora de pascuis/ vel ex arm̄tis subtrahūt: ⁊ q̄/ dāmodo dep̄dant̄: et abigendi studiū quasi artē exercent equos de arm̄tis/ vel oues de gregib⁹ abducētes. Ceteꝝ siquis ouem oberrantem/ vel equos in solitudine relictos abduxerit: non est abigeus: sed fur potius. Hic abigeū a non abigeo distinguit loco non numero. Claudi⁹ numero non loco/ inquiens/ Quantitas discernit furem ab abigeo. Nā qui vnā suem surripuerit/ vt fur coercebit̄/ Qui gregem vt abigeus Hic furem ab abigeo separat: vt superior fecit/ Macer non separat: cū ait. Abigeat⁹ crimen publici iudicij non est: qꝛ furtū magis ē sed qꝛ plerūq̄ꝫ abigei ⁊ ferro vtunt̄: si deprehendant̄. Jdeo grauiter puniri eoꝝ admissum solet/ Quō aūt hi iurisconsulti inter se ɔueniāt/ aut non ɔueniant nihil ad h̄ tempus

Hoc tm̄ dixerim: nō modo fures siue furtim aliq̄ solent abigere armēta vel greges/sed etiā latrūculi/q̄ facta p̄donū manu in alienū agꝝ incursionē exercentes: pecora etiā inter diu abigūt/ꝛ abigei noiari possūt. Prestare (quo v̄bo sepe ꝛ ꝯsulti/et oratores vtunt̄) ē ꝓhibere/ne alicui fiat aliq̄d incōmodi/etsi nō ꝓhibuerint: satisfacē. vt vēditor debet p̄stare vitiuz rei q̄m vendit id ē ꝓhibē/atqꝫ efficere: ne emptor dāni q̄d faciat. alioq̄n satisfacere Neqꝫ illud in alteꝝ mō/verūetiā in nos ipsos Cicero in tusculanis Cum id qd̄ ab hoie nō potuerit p̄stari euenerit. i. caueri et ꝓhiberi.

In eundem de innocuus et innoxius: Ca: xvii.

Innocuus inquit Serui⁹ est: cui nō nocet̄. Innoxius qui nō nouit nocere. Vellem exēpla recitassz: quib⁹ oñderet eā expositiōez innocui verā esse/Nāqꝫ illud Virgilianū qd̄ eū in hāc opinionē impulit Donec rostra tenēt siccū/et sedere carine/oēs innocue: nō est accipiendū/q̄ sederunt tales vt eis nihil noceret̄: ꝫ vel more poetico: q̄ nihil peccauerint q̄si innocentes hoies. Nocētes em̄ sūt quicūqꝫ ab honesto recedunt. etiamsi nemini noceant/vel quia non nocuerūt neqꝫ sibi ipsis/neqꝫ vectoribus/aut nautis

In eūdem de instar Capitulum. xviii:

Instar montis equū diuina Palladis arte Instar Serui⁹ ait. i. ad similitudinē. Quid similitudinis equo ad montē? Qd̄ si etiā similis essz nō tn̄ eū magnū poti⁹ q̄ꝫ paruū esse: qd̄ Virgil. sensit: intelligeremus. Archimenides ille geometric⁹ globū ad similitudinē celi fabricat⁹ ē in quo effigies celi aderat: magnitudo nō aderat. Idem fit de tabula illa depicta ad similitudinem orbis terraꝝ: q̄m nō ausim dicē depictā /instar orbis terraꝝ. Neqꝫ alia multa huiusmodi. vt instar antonij ambulas /instar patris scribis/instar languidi sedis. Sed ad similitudinē/vel in similitudinem/vel in modū/vel in morem/vel tanq̄ꝫ et similia. Instar poti⁹ significat ad equipatiōez/vel ad mensurā: vt apd̄ Virgilium. Argolici clypei/aut phebee lāpadis instar. Cicero Exametroꝝ instar versuū. Nam illud apud eosdem Instar mortl. ducūt. Et fulminis instar/significat equipatiōez doloris in morte/et impet⁹ ex fulmine. Q̄ siqñ reperiatur ꝓxime accedere ad significationem similitudinis: admoniti sumus: vt nimiā vtendi licentiā deuitem⁹. Nā vix ego sic auderē vti: vt Seruij familiarissim⁹ Macrobius cū sepe alias tū statim in ꝓhemio Saturnaliū ita inquiens? Vt que indistincte atqꝫ ꝓmiscue ad subsidiū memorie annotarem⁹/in ordinē instar membroꝝ coherētia conuenirent.

In eūdem de Passim et Vsquā. Ca. xix.

Passim inquit significat vbiqz Mihi aūt aliud videt vbiqz/qz passiz Nā in prato vbiqz est herba: nō passim Cōtra grex passim pascit poti⁹: qz vbiqz Quippe aliquid interualli ē inter pecudē ⁊ pecudē Non ita inter herbā ⁊ herbā. Est aūt passim q̄si passu distāte: vel sparsiz quēadmodū dicim⁹ passis manib⁹/et passis crinib⁹. Qd accipi solet etiā ꝓ crebro. dū de reb⁹ mentis loquimur/Lactāti⁹ tñ ꝓ vbiqz accipit/cū inquit. Credit ei passim tanqz cognite veritati/Neqz solū ꝓ vbiqz: ꝫ etiā (qd inusitati⁹ ē) ꝓ vndiqz. Cūqz is numer⁹ ꝯdende vrbi paꝝ idone⁹ eē videret: ꝯstituit asylū. eo passim ꝯfugerūt ex finitimis locis pessimi quiqz sine vllo ꝯditionis discrimine. Vsqz duo hec poti⁹ significat in loco simul ⁊ ad locum. Vt Terenti⁹ in eunucho. Occidi. neqz virgo ē vsqz. Cicero in philipp. Nec vero vsqz discedebam.

De aduerbijs in im exeūtibus. Ca. xx.

Addam⁹ de quibusdā aduerbijs in eā vocē exeūtib⁹. Priuatim nihil differt a priuate: si priuate dicē liceret. Nihil sepatim a sepate: si ꝫ repiat. Nihil ꝓperatim/a ꝓperanter/nihil dissimulatim a dissimulanter. Vbertim idē ē: qd copiose. Afatim qd abunde. Raptim qd festināter Cursim qd currēdo Tamē aliud ē generatim/qz generaliter Hoc em̄ significat oia sil q̄ sub genere sūt amplectēdo Illud vo ꝑ singula genera. seu magis ꝑ singulas species. Siquidē species genera vocamus: vt q̊t sūt genera arboꝝ q̊t sūt genera vitiū poti⁹ qz q̊t sunt species. Virgili. Generatim discite cult⁹. Varro Nō in volucrib⁹ generatim seruat analogia/nō ex aquilis aquile/neqz ex turdis ꝓcreant turdi: sic ex reliquis sui cuiusqz generis. An aliter hoc fit: qz in aere/qz in aqua? Nō hic conche iter se generatiz inumerabili numero similes. Eodē mō: vt generatim ꝑ singula genera dicim⁹: ita sūmatim ꝑ singulas sūmas Aliqñ dicim⁹ sūmatim ⁊ generatim nō ꝑ singulas sūmas generaqz? ꝫ ꝑ vnā/vnū ve: vt dicam de hac re sūmatim. Cicero de oratore. li. ij Infinitū mihi videt id dicē: in quo aliquid generatim q̄rit ꝫ modo expetēda ne essz eloq̄ntia? expetendi ne honores? Ceteꝝ quō differat ab illis ad sūmam/in sūma postea reddaz Viritiz ꝑ singula capita viroꝝ: vt gracchus diuidebat viritim sex modios frumenti. Tamē de vno aliqñ dicim⁹ vt apud Curtiū Si quis viritiz dimicare vellet: ꝓuocauit. Noiatim. ꝑ noia singuloꝝ: vt assignati sūt cōiurati noiatim custodi carceris. Et de vno etiā. Vt tenēs cruentū pugionē brut⁹ noiatim ciceronē inclamauit. Mēbratim ꝑ mēbra. Cesim ꝑ incisiōes

gladij. Pūctim ꝑ pūctiōes/infixionesq; gladij/siue incidēdo/ꝛ pūgendo. Strictim stringendo singula vel certū aliquid. Carptim hinc ꝛ hinc de/cerpendo/nō ipsaꝫ seriē seq̄ndo. Tractim trahēdo nō interrūpēdo seriez Cateruatim/gregatim/turmatim/manipulatim/ꝑ diuersas cateruas/di/uersos greges/diuersas turmas/diuersos manipulos. Domesticatiz. vi/catim/regionatim/oppidatim/municipatim/ꝓuintiatiz/ꝑ varias domos varios vicos/varias vrbis rome regiōes/variaq; oppida/varia munici pia/varias ꝓuintias. Venio nūc ad id/qđ ꝓmiserā/In sūma ꝛ ad sūmā magis mō vtendi differūt a sūmatim: q̄ꝫ significato Quint̄. in corꝑe ꝓie/cto. In sūma nō recedo. Fas ē mihi ec̄ inuitis parētib⁹ pie facere. Cicero de off. Ad sūmā (ne agā. de singulis) ꝯmunē toti⁹ generis humani socie/tatē/ꝯgregatōez/ꝛ ꝯciliatōez colere/tueri/ꝯseruare debem⁹/Differt autē ad sūmā ꝛ ad sūmū: ꝙ scđm ad numeꝝ referť: vt idem Cicero ꝓ milone. Vnus aut ad sūmū duo inuenti sunt qui Milonis cām nō ꝓbarēt. i. non plures q̄ꝫ vn⁹/aut duo ex oib⁹: Idē ad. L. Messeniū Noli em̄ existimaē mi hi nō solitudinem iocūdiorem esse: qua tñ ipsa vti non licet q̄ꝫ sermones eoꝝ: qui frequentant domū meā/excepto vno aut ad summū altero. Hoc est excepto vno/aut (vt multū) duob⁹. Quintili. in sensu priore solet vti ta li genere dicendi ꝑ aduerbiū/semel. Deniq; vt semel finiā sic fere ꝯponen dū/quō ꝓnūtiandū erit. Et alibi. Et vt semel oīa ꝯplectar. Et iteꝝ. Et vt semel qđ ē potissimū dicā/secretū: dictando petit. i. vt in sūma dicā. Cuius rei causa est ipm illud semel: qđ significat vna vice ꝓ oib⁹: ita vt postea non oporteat quid addi. Ideoq; solet accipi ꝓ imutabiliter/et irreuoca/biliter. Qđ em̄ semel tm̄ fit: id nō habet regressum: vt iteꝝ fiat. Idē in ma thematico. Quid hec fulgentiū siderū venerāda facies: ꝙ quedā velut in/fixa/ac coherentia ꝑpetua/semelq; capta sede collucent: alia toto sparsa celo vagos cursus certis emetiunť erroribus. Virgili⁹ Qui ne quid tale videret. Procubuit moriens/ꝛ humū semel ore momordit. Ouidi⁹ Nulla reꝑabilis arte lesa pudicitia deperit illa semel. Lucan⁹. Dixit: qꝛ semel na scentib⁹ auctor quicquid scire licet Semel inquit/vt nullū postea v̄bū ad/dat. In eundē sensum idez Quintil. accepit breuiter: vt in geminis languē tib⁹ Breuiter tñ longe crudelitatis explicanda seuitia est: ex oībus q̄ ꝑtu/lit leuissimū fuit: ꝙ occisus est: Plini⁹ maior. A reliqua vero gallia latere septētrionali montibus Hebēna et iugeribus agroꝝ/cultu viroꝝ morū dignatione/amplitudine opū/nulla ei ꝓuintiaꝝ p̄ferenda/breuiterq; ita/lia veri⁹ q̄ꝫ ꝓuintia. Et iteꝝ de luscinia/que vulgo dicit̄ philomena. Nūc continuo spiritu trahit̄ in lōgū/nūc variat̄ inflexo/nūc distinguit̄ conciso. copulatur intorto/p̄mitur/reuocat̄/infuscatur/ex inopinato interdū/ꝛ se/

cum ipse murmurat:plenus:grauis/acutus/creber/extēt'. Vbi visum est vibrans/summus/medius/imus:breuiterq; omnia tam puulis in faucib' que tot exquisitis tibiaq; tormentis ars hoim excogitauit.

In eundem de tandem Demū Deniq;. Ca:xxi:

Tandē idē ait poni nō necessitatis:sed ornat' causa:vt in illo Virgiliano. Sz vos qui tandē:quib' aut venistis ab oris ? nec cui' ornat' aut q̄re sit ornat' explicat. Idē sentit priscian' dicēs. Tandem nō solū p aduerbio tpali sed etiā p diūctione expletiua inuenit. Vt Cicero inuectiuaq; li.i. Quousq; tādē abutē Catilina patientia nr̄a? Mihi quidē nullū ornamētū videt esse in supuacuis/q nihil agentib' ȳbis Quā q̄ apud grecos dictiōes nō nulle sūt:que aut numeq;/aut sonuz implent. Qd̄ in hac dictione nō est:que habet poti' vrgens quidda/et accelerās eo q; fere per interrogationem :que exempla vulgo sūt plurima vt illud ipsum quo vsus est priscianus Ciceronis exēplū. Quidam tamen inter primos huius etatis docti solent citra interrogationem b aduerbio vti non tam auctoritatem sequentes eiusdē ȳgilij in eodem loco Et quo sub celo tandē: quibus orbis in oris/iactemur doceas. Et Oratij q̄ ait Quāuis sceua tibi per te tibi consulis:et scis:quo tandē pacto deceat-maiori/bus vti/Disce docendus adhuc:q; ciceronis in catone maiore dicentis. Qua tandē spe sibi tam audacter obsisteret? respondit/senectute Et p Roscio Cū ab eo q̄reret/quid tandē accusatur' esset eū. Nōnullisq; alijs in locis. Sz tñ vtrūq; interrogationem hz/et eā directā latenter ad secūdā psonam. Nā hic qui loquit:ȳba alteri' refert Siquidē Philostrat' a Solone sic quesuit. Qua tādē spe mihi tā audacter obsistis? Et Fimbria ab illo(q̄squis fuit)sic petiuit/quid tandē in eo accusatur' es? Neq; vero legē istius dictionis scribo/sed vsum frequentissimū trado. Sine interrogatione aūt quid significet:nemo ignorat :vt Virgil. Jam tandem italie fugientis prendimus oras Eiusdē significationis sunt demū/et deniq;:vt notum ē. Vt idem Virgil. Tunc demū optata gemine super arbore sidunt Cicero Cum excessisset e vita tum deniq; viueret. Sed plerūq; cū sunt multa enumerata/tum subiūgimus deniq;.significantes hoc vltimū esse oim: vt idem Virgilius :et Cicero. O crudelis alexi nil mea carmina curas : Nil nostri miserere.mori me deniq; cogis/Cum sibi non multitudinem militum non idoneos imperatores/non pecuniam sibi presto esse viderēt :nō deniq; vllā rem:que ptineat ad bellū administrādū/Demū solet accepi p solū/siue p oino, p̄cipueq; iūctum cū is/q cū ita Cicero in Sallustiū/ Ea demū magna voluptas est Crispe Salusti eqlez.ac parez ver/

bis vitam agere. M. fabi⁹ Illud ingenioꝝ velut precox genus: nõ temere vnq̃ ꝑuenit ad frugem/ ij sũt qui parua facile faciũt: ⁊ audatia ꝓuecti/ illud quicquid possũt: statim oñdũt Possũt aũt id demũ: qđ in ꝓximo est/ ꝟba ɔtinuãt. Et vultu interrito nulla tardati verecũdia ꝓferũt. Et iteꝝ. Tũ illa q̃z ex causa/ ꝙ mentẽ tante rei intentã vacare oib⁹ alijs/ ec̃ culpa carentib⁹ curis oportet. Ita em̃ demũ libera/ ac tota nulla distringẽte/ atq̃ alio ducente causa spectabit id solũ: ad qđ accingit̃. Et alibi. Jacebat hec insõnis/ inquieta cũ diceret/ iam statim apparebit: iã statim veniet. Nũq̃ tñ tardius venit. Miserã me fili ꝓxima nocte iã veneras. Ecce iã medios sidera tenẽt cursus. Indignor: irascor. Ita demũ mihi satisfacies si apud patrẽ fuisti. Ideo aũt dixi solũ siue oino: qđ Plini⁹ videt̃ accipe ꝓ oino de irũdine dicẽs. Ea demũ sola auiũ nõ nisi volatu depascit̃. Quidaz volunt ab is/ ⁊ demũ ɔponi idem. Ouidi⁹ ꝓ demũ posuit deniq̃ li. iij. sine titulo. Si qua metu dempto casta est: ea deniq̃ casta est.

In Macrobium de stella: et sidus. Ca: xxij

Stella/ et sidus drñt: si Macrobio credim⁹/ ita scribenti. Nũc videamus que sint duo hec nomina: quoꝝ pariter meminit: cum dicit. Que sidera/ et stellas vocatis/ Neq̃ em̃ hic/ res vna gemina appellatione monstratur/ vt ensis gladi⁹. Sed sũt stelle quidẽ singulares/ et erratice quinq̃: et cetere que non admixte alijs/ sole ferũtur. Sidera vero que in aliquod signum stellaꝝ pluriũ ɔposite feruntur: vt aries/ taurus/ andromeda/ ꝑseus/ vel corona/ ⁊ quecũq̃ variaꝝ genera formaꝝ in celũ recepta credunt̃. Sic ⁊ apud grecos aster/ et astron diuersa significãt. Et aster stella vna: astron signũ stellis coactũ. nos sidus vocam⁹/ Hec differentia (Macrobij pace) nusq̃ reperit̃: vt apđ eundẽ Cicero. de vniuersitate. Itaq̃ nesciunt/ hos sideꝝ errores. Et iterum. Toto igitur orbe ɔstituto siderib⁹ parem numeꝝ distribuit aioꝝ: et singulos ad singula adiũxit Et li. ij de natura deoꝝ Nam cum duo sint genera sideꝝ: quoꝝ alterũ spacijs immutabilibus ab ortu ad occasum ɔmeãs nulluz vnq̃ cursus sui vestigium inflectit. Alteꝝ aũt ɔtinuãs ɔuersiones duas eisdẽ spacijs cursib⁹ q̃ inficiat. Quintili. in mathematico. Quid hec fulgentiũ siderum venerãda facies: ꝙ quedam velut infixa ac coherentia ꝑpetua/ semelq̃ capta sede collucent: alia toto sparsa celo vagos cursus certis emetiuntur erroribus Qđ non sensisse ciceronem (vt Macrobi⁹ vult) documento est: ꝙ nõ ꝑposuit stellas. Debet em̃ species generi: pars toti ꝑponi: vt dicã de prudentia/ et virtute hui⁹/ Dicã de facie Helene/ eius q̃ pulcritudine: nõ aũt e diuerso. Fateor tñ nunq̃ stellã arietẽ dici/ tauruz andromedã/ ꝑseuz: sed

sidus. Et hinc est qđ dicimus hibernū sidus. Et illud Quitil. Nos graue huius anni sidus afflauit.

In Aulum Gellium de Rescisco Ca. xxiij

Resciscere Aulus Gelli⁹ vult rez eē occultā/inopinatā/insperatāq; cognoscē. Miror de h̄ solertissimo v̄boꝝ inuestigatore/atq; cēso/re: qui vocabulū h̄ de facili difficile ⁊ de claro obscurū/de trito nouū/de exposito abstrusum fecerit: ne dicā falso exposuerit. Nūquid si vide am hoiez celo volantē: vt fecisse Dedalus/perseus q; fert̄: aut aliquē e terra ꝓdire: q̄lis Tages fuisse ab Etruscis/aut satyꝝ aliquē semiuiꝝ /se/micaprū q;: quō se vidisse nōnulli scripsere: aut arcana q̄dā nature ꝑ ue/stigauero: dicar resciuisse? nō opinor. Est igit̄ ꝓprie resciscere/rē postq; ge/sta ē scire: q̄m nesciebas: cū gereret̄/p̄sertiz ad te/tuos ve ꝑtinētē: vt Terē/tius in adelphis Hem tibi resciuit/oēz rem/id nūc clamat scilicet.

In eundem de Deprecor: Capitulum. xxiiij:

Dep̄cor suppliciū idē. A. gelli⁹ ait: dictū esse/q̄si detestor/vel execror vel depello/vel abominor. Ego aūt ita dici puto dep̄cor /vt p̄cor ⁊ imp̄cor. Precor tibi bonū/p̄cor tibi malū: sic dep̄cor liberatōez ⁊ dep̄cor penā/illā vt patiar: hāc vt vitē. Ouidi⁹. li. i. de pōto. Sepe p̄cor mortē: mortē q̄z dep̄cor idē: Ne mea Sarmaticū ɔtegat ossa lat⁹. Depre/cor dixit. q̄si p̄cor mortē nō dari m̄ in hac t̄ra. Nec miꝝ id fieri in dep̄cor cū fiat in magl. vsitatis: vt in defēdo. Siq̄dē dicim⁹ defēdo me qđ fere dr̄ ⁊ nōnūq; defēdo ict⁹ vt Cic. de senect. Vestitaq; pāpinis nec modico te/pore caret: ⁊ nimios solis defēdit ardores Cū p̄sertim mos romanus sit ec̄ mala p̄candi ne veniāt. Vñ tēpla timori/pallori febri/alijsq; silib⁹ fuere dedicata: ⁊ ijs (vt ita dicā) numinib⁹ fiebāt sacra. Qđ etiā Virgi. ꝓbat Nigrā hyemi pecudē: zephiris felicib⁹ albā. Neq; solū dep̄cari ē voce: ꝫ etiā ꝑ ea q̄ instar vocl. obtinere solēt vultū/gestūq;/Etem̄ Bucephalū (q̄ p̄ter vnū Alexandꝝ oēm aliū recusabat sessorem) nō recte dixeris dep̄ca/ri alios sessores p̄ter regem. Deniq; dep̄cor magis significat vel dicto/vl facto recuso: q̄m illa que. A. gellius attingit.

In Priscianū de situs Ca. xxv

Situs priscian⁹ inquit dicit̄/ꝓ negligētia: vt Virgili. Si te victa situ: veriq; effeta senect⁹. Sed nō ita est/poti⁹ q; sordes illa ⁊ illu/uies /qualis inter opaca dom⁹ que diu nō repurgat̄: vt inq̄t. M. fabi⁹. Excitāda mēs/⁊ attollēda sꝑ est: que in huiusmodi secretl. aut lan/

guescit: ⁊ quendā velut in opaco situ ducit: aut ɔtra tumescit inani ꝑsua/
sione. Huiusmodi igit̄ quidā sit⁹ sedet in vultu/capite/totoq; ⁊ corpe vetu
laꝝ ⁊ habitu p̄sertim inopū: qualem illā Virgili. intelligit. Et Lucan⁹ de
malefica anu ait. Feda situ macies. Qđ etiā pedorem possum⁹ appellare:
vt idez Lucanus. Longusq; in carcere pedor/Et Cicero in tusculanis. Pe
dores muliebres. Et iteꝝ. Barba pedore horrida. Miror priscianuz h̄ in
loco a diffinitione Seruij desciuisse: qui hoc vocabulū ꝓprie diffinit/inq̄
ens. Situs ꝓprie est lanugo quedam ex humore procreata. Fit autem in
locis carentibus sole. Situs vero ꝑ loci qualitate manifestū est: vt de situ
Messane/et de situ Syracusaꝝ/et similium.

In eūdem de Docilis. et Docibilis. Ca. xxvi.

Docilis idem inquit ē: qui facile. docet̄ Docibilis ē qui facile discit̄
quo mō penetralis est qui intimis ē ꝑtib⁹. Penetrabilis qui facile
penetrat̄. Nō occurrit vbi nā legerim docibilis. Est em̄ ɔsuetū ma
gis p̄ceptibilis/nisi magis apđ ecclesiasticos/atq; in aliū sensum. Et erūt
docibiles dei dictū ē q̄si dociles Nā Cyprian⁹ sup illud pauli. Episcopū
nō litigiosum/nō ɔtētiosū/ꝫ mitē/et docibilez esse debē ait. Docibilis aūt
ille ē: qui ē ad discēdi patiētiā lenis/et mitis. Hoc (vt ego sentio) idē ē: qđ
docilis. Ratio tn̄ postulat: vt id significet: qđ ait p̄scian⁹/eo quidē magis
qđ habem⁹ in eodē sēsu docilis: vt supuacuū fuerit duas voces adeo cō/
fines vni significatōi dare: nisi dicim⁹ sile h̄ esse illis eq̄le/⁊ eq̄bile: de q̄bus
dixi alio volumine. Insup sēsibile: ⁊ sensile. Lucreti⁹ Ex insēsibili ne credas
sensile nasci. Hec duo ꝑ eodē accepit/Exitiale/et exitiabile. Virgili⁹ in se
xto. Sed me fata mea/et scel⁹ exitiale lacene: his mersere malis. Ouidi⁹ vi.
metamorphoseos Dūq; manu tētat trahere exitiabile ferrū/Rationale/⁊
rōnabile. Quintili. in. ij. Sz qr carēt ꝑmone q̄ id faciūt: muta/atq; irratio/
nabilia vocant̄. Porro penetralis (q̄ntū mea fert opinio) nō repit̄: ꝫ pene
trale: substātiuūq; est/nō adiectiuū. Penetrabilis adiectiuū qui facile pe/
netrat vt apđ Virgili. Penetrabile telū: ⁊ penetrabile frig⁹ tū q̄ facile pe
netrat̄: vt apđ Liuiū. li. xlv Et in asperis locis silex sepe impenetrabilis fer
ro occurrebat. Serui⁹ Qđ penetrat inq̄t penetrale dicit̄: qđ aūt penetrat̄
penetrabile/In q̄ꝝ priore dissentio cū nō sit neq; adiectiuū: vt ipse vult.
exponens penetrabile frig⁹ ꝑ penetrale frig⁹: neq; significationis actiue.
Deniq; (vt ad docilis reuertar) docillim⁹ mea sententia facit poti⁹/q̄z do
cilissim⁹: qualia sūt facilis/gracilis/agilis/similis/humilis.

In eūdem de Numine et Nutus. Ca. xxvij

Numen idē inquit est dei nut⁹ Ante hūc Varro dixerat. Numē dicūt ē imperiū a nutu. Uter: hoꝝ ɔmodi⁹ diffiniuit? Certe numē ē imperiū/potestasq; dei. Non aūt nutus neq; imperiū cuiuslibet. Sed varronez de imperio dei suspicor intellexisse.

In eundem de necatus: et nectus Ca: xxviii

Necat⁹ idē inq̄t ꝓprie ferro. Nect⁹ v̄o alia vi perēpt⁹ dicit̄. Sz ego sentio generalē significatiōez necat⁹: specialē v̄o nect⁹ esse. Cic. in rhētorici. ⁊ in libris ad Herēniū ⁊ alibi sepe ait Veneno necat⁹. Quint̄. in iij. Hinc adulter loris cesus ē fame necat⁹. Preterea nūq̄ nect⁹ dr̄ sine certo genē mortis vt nect⁹ siti Tātal⁹. nec tā mortu⁹ q̄ ꝓpe modū mortu⁹: sic̄ exanimat⁹ ꝓ eo q̄ silis ē mortuo vt fame: siti: situ enecti q̄ exēpla sūt plima

De ne Ca. xxix

Ne ꝓ valde idē dixit Nec tñ sol⁹ Teren. in ādria Ne illa illū haud nouit. Mihi videt̄ idē apd̄ nos significare qd̄ apd̄ grecos scribi/ q̄cū dipthōgo debē ne/ qd̄ ē certe: vt apd̄ eūdē. Faciūt ne itelligēdo: vt nihil intelligāt. Quasi faciūt ꝓfecto. Hec apd̄ Ciceronē dictio frequēs ē: vt de oratore. li. iij. Ne ille haud sane quēadmodū v̄ba struat/ ⁊ illūiet: a mgr̄is istis req̄ret Apd̄ Quint. ceterosq; ei⁹ eui rarissima. Ne ɔponit̄ cuz q̄o/ cū scio/ cū volo. Freq̄nti⁹ tñ sine ɔpositiōe/ apposita negatōe repim⁹ illd̄ ꝑmū q̄ duo seq̄ntia. Adeo barbaꝝ putat Cic. dicē/ nō scio: ⁊ nō volo: licz nōnūq̄ apd̄ ip̄z q̄z repiat̄ Jdo freq̄ntissime legim⁹/ haud scio/ haud veli. Jdē priscian⁹ ait/ a poti⁹ fieri potissime. Qd̄ ego nunq̄ legi: ꝫ potissimū.

In Donatum de Valeat Capitulum: xxx.

Valeāt q̄ inter nos discidiū volūt: Donat⁹/ Serui⁹ / ⁊ q̄dā alij sic exponūt. Pereāt qui h̄ nob̄ volūt. Que vox/ ⁊ orō aliena fuēat ab ingenio pāphili pio/ ⁊ ꝓbo Cic. Si de⁹ talis ē: vt nulla g̃tia/ nlla hoim caritate teneat̄: valeat Quid ei ꝓpiti⁹ p̄t minime. Nūq̄d eo irreligionis/ atq; eo iprudētie Cic. venerat: vt deo exitiū p̄caret̄? Absit/ Lactātij q̄z testimōio: q̄ de his ipsis Cic. v̄bis ait Quid em̄ ɔtēpti⁹ potuit dici in deū? Valeat inq̄t. i. abeat ac recedat: quādo ꝓdesse nulli p̄t. Vides vt Lactātius: cū vult Ciceronē contumeliosū fuisse in deū: nō tamē exposuerit: valeat ꝓ pereat: sed abeat ac recedat Quanq̄ (vt mihi videt̄) non significatur ꝑ valeat/ ꝙ abeat ille a nobis ꝫ qd̄ nos a se valedicētes. Eniuero vale salutatio ē recedētis: vt salue/ ⁊ aue veniētis. Quō ergo v̄bū salutāt. p̄t accipi ꝓ mala p̄catōe/ atq; salutatiōe? Est āt salutaē ⁊ aduenient. ⁊ abeun

tis. Virgili.in.ix. Hāc ego nūc ignaram hui⁹ qđcūq; ꝑicli ē: Inq; saluta tā linquo. Ideoq; nōnūq; reperim⁹ salue eč in discessu: vt in calce epl̄aꝝ. Ci.ad Tyronē. Vale mi Tyro. vale vale ⁊ salue Et iteꝝ. Etiā atq; etiā nr̄ tyro vale Medico Curio Lisoni descripsi diligētissime. Salue/vale Virgili⁹.in.xi Salue eternū mihi maxima palla: Eternūq; vale. Nec miꝝ si in fine loquendi reperiam⁹/salue: cū etiā ille: q̄ adit̄/⁊ salutat̄/dicat̄ salutare: quēadmodū qui abit/⁊ qui alteꝝ a se dimittit: dicit vale. Qđ etiaz greci faciūt: vt Homer⁹ primo iliados. Neq; ē apud latinos aliud v̄bū: quo adeūti nos rn̄deam⁹: q̄ salue: nisi more iaz vulgari magis q̄ ꝓbato/dicam⁹/Bn̄uenerit is Idē v̄bū apud eūdē/pro vale.xxij. Iliados. Cicero ad atticū indicatiuo hui⁹ verbi vsus ē/dicēs Et saluebis a meo Cicerone Plaut⁹ in truculēto in prima positōe vtit̄. Salue. satis ē mihi tue salut̄. mihi moror. nō salueo Martial̄ etiā dixit valeb̄ Cū mihi pinguis turt̄erit: lactuca valebis Et cocleas tibi habe ꝑdere nolo famē/Ceteꝝ (vt ad institutū redeā) qui vale/at/ꝓ execratiōe acceperūt: forsitā hoc argumento inducti sūt: ꝙ nōnūq; h̄ verbū languorem significat: vt idē de oratore/ Sicut medico diligenti prius q̄ conet̄ egro adhibere medicinā: nō solū morbi ei⁹: cui mederi volet: ꝫ eč ɔsuetudo valētis (quanq; accipi p̄t valētis/ꝓ sani:) ⁊ natura corporis ɔgnoscēda ē. Vn̄ valitudo ꝓ lāguore frequētissime accipit̄. Et testes valitudinarij noiant̄. Idē ad Terentiā/⁊ ad Tyronē. Valitudinem tuā cura diligēter/h̄ ē lāguorez/⁊ infirmitatē/Alibi ꝓ sanitate Sz nūc valitudini tribuam⁹ aliq̄d. Freq̄nter tn̄ apponimus adiectm̄ vel faustū/vel infaustū ad distinguendū statū corꝑis/Siquidē indrn̄ter significat more sui primitiui. Dicim⁹ em̄ vt vales/Quō valuisti? Qualiter valet fili⁹? Sic q̄ valitudine es? Qua valitudine fili⁹? Rn̄debis infirma/aduersa/mala valitudine? Vel ɔtra/bona incolumi/optima valitudine.

In Varronem de Vas Ca:xxxi:

Vas inquit Varro appellat⁹ ē: qui ꝓ altero vadimoniū ꝓmittebat Cōsuetudo erat cū reus paꝝ essz idone⁹ inceptis reb⁹: vt pro se alterum daret. Videt̄ Varro significare vadē eum esse: quē fideiussorem vocam⁹: ⁊ vadimoniū fideiussionē Nos h̄ ne audem⁹ negare ita esse qui possum⁹: cū varro oim ɔsensu sit romanoꝝ eruditissim⁹: et lingue latine ꝑitissim⁹/qui latinas lr̄as fecit et latiniores/⁊ lr̄atiores Quanq; mlti sūt: qui eū quibusdā in locis rep̄hendāt. Que facultas precipue discipulis Quintiliani adessz/longe Varrone doctioris/atq; eloquentioris/Verū ego non ausim rep̄hendere: ꝫ tātū affirmare/me nō legisse (dūtaxat

quantū aut recordor/aut intelligo)vadē eū esse: q̄ui vadimoniū p alte/ro dat (si vadimoniū ſignificat fideiussionē)ſz eū:qui sponsor est alterius in capit. ꝑiculoso:siue idē suppliciū subitur⁹:siue pecuniā soluitur⁹:vt apd Quinti.in declamatōe:q̄ inscribit Amici vades.Et apd Ciceronē li.v tu sculanarū q̄stionū de pithagoreis amicis:q̄z altēi cū tyrānus diē mortl. dixisſz:alter p amico ad visendā matrē ituro vas fact⁹ ē.Et apud Titū liuiū de balerone capitis reo/ita dicentē.Jn vincula conjci vetāt.Sisti re um:pecuniāq̄z nisi sistāt:pl'o ꝑmitti placere/ꝑnūciāt sūmā pecunie/ q̄ntā equū essz ꝑmitti. Veniebat in dubiū.Jd ad senatū reñcit.Reus(dū dsu lerent patres)retēt⁹ in publico ē Vades dari placuit.Qui vnū vadē p alijs tria milia eris obligauerūt q̄t darent ꝑmissū est Tribunis.decē fini/ erūt.Tot vadib⁹ accusator vadat⁹ ē reū.Hic prim⁹ vades publicos de/ dit.Qd ffest⁹ q̄z sentit dicēs.Vas sponsorē significat in re capitali Vadi moniū(q̄ntū ego sentio)ē sponsio ad certū diē sistēdi se in iudicio: id ē cō parendi p se/vel p aduocatos:vt in orōe Ciceronis p Quintio dat intel ligi:vbi lōga est altercatio de vadimonijs/altera ꝑte dicēte fuisse sibi va/ dimonia deserta:altera vo nequaq̄z a se illa fuisse facta.Et Quint. de le/ gato frumētario:q̄ ad p̄stitū diē venerat:inq̄t Nisi tū ad vadimoniū lega te venisses nō multoz diez dmeatū habebam⁹ Et h ipz fortasse varro sē sit.Obses aūt ē q̄ tradit imperio alteri⁹/ea dditōe:vt si dator obsidis a fi de recedat:recipiēti sit ius in corp⁹/t vitā obsidis.Qd p̄cipue inter potē/ tes dmertiū ē qui nō habent superiores:ad q̄s p iusticia ꝑuocent.

Jn eundem de Decurio: Ca:xxxii

Decuriones inquit idē primi singulaz decuriaz dicti:qd ꝑbat Tē pani⁹ ille/apud titū Liuiū:qd et ipse approbat ffestus. Jdēq̄z ait Decuriones appellant qui denis equitib⁹ p̄sūt.Est ergo dictus decurio a decē vt centurio a cētū Nā(vt ait Pedian⁹)decurie sūt nobiliū. cēturie inferioz. Quidā volūt/quoz ē ffrōto:decurionē pesse turme: que constat ex duobus et.xxx.equitibus Neq̄z vo belli solum/sed domi quoq̄z decurio dicitur /nomen quoddam prepositure turme signifcans vt Sue/ tonius in Domitiani vita.Saturius decurio cubiculariorum.Et hoc qui dem apud romanos.Jn municipijs autem(vt mihi videtur)idem est de curio:qui rome senator.Nam qui in senatu et consilijs. Rei P.municipa lis interesse poterant:decuriones erant.Cicero pro Sextio.Qua de cau sa et tum conuentus ille capue huic.P.sextio apud me maximas gratias egit : et hoc tempore beneficium fidem q̄z hominis testimonio decla/ rant : periculum deprecantur suo decreto . Recita queso .P.sexti quid

decreuerint Capue decuriones Q. ãt. differãt decurio roman⁹: ⁊ decurio municipalis ex epistola Plinij Junioris e primo libro declarat̃/dicentis. Esse aũt tibi centũ miliũ numũ censum satis indicat: ꝙ apd̃ nos decurio es Igitur vt te nõ decurione solũ: verũetiã equite romano ꝑfruamur: offerre tibi ad implendas equitis romani facultates/trecenta milia numũ Nõ dicit̃ itaq; decurio aut ꝙ decem p̃sit militibus (vt quidam volunt) quẽ greci decharchon vocãt: cũ decurio sit maior equite: eques cẽturiõe centurio decharcho: vt ex stipendioꝝ magnitudine dat̃ in multis libris intelligi: aut in municipijs: qui decẽ equitib⁹ p̃est: cum sit equite dũtaxat romano minor. An qꝛ decem p̃sit eq̃tib⁹ municipalib⁹? aut h̃ erit dicendũ aut Põponij iurisconsulti opinio sequẽda/dicenti. Decuriones quidã dictos aiũt ex eo ꝙ in initio cũ colonie deducerent̃: decima ꝑs eoꝝ/qui deducerent̃ consilij publici gratia conscribi solita sit. Quare cũ/quẽ nũc militem appellamus aut falsa dignatione afficim⁹ (naꝫ etsi omnes qui militãt milites sunt: miles tamen proprie qui pedibus militat dicitur. eques qui equo) aut si vera decurionem potius appellemus. Quidam hoꝝ tẽporũ docti equitem vocant: sed recti⁹ decurionem vocarent. Nam eques ẽ aut qui rome ex ordine equestri ẽ: qd̃ non facit ad gloriã militarẽ: aut qui eq̃ militat: cuius nulla dignatio est: quanq̃ iurisperiti multa ineptissime fabulantur de dignatione militum: que quidem vel nulla/vel cõmunis est oim siue pedestriũ/siue equestriũ: qui militiam exercẽt. Naꝫ de auro gestãdo/et huiusmodi nugis/nullũ verbũ est in iure ciuili Sꝫ hec omittamus que nõ sũt hui⁹ scriptionis: dũ illud admonuerim⁹/romanũ decurionem: qui preest decez romanis equitibus: longe prestare ceteris decurionibus quibus etiam ipse equ s romanus prestat.

In Festũ Põpeiũ. de exẽplũ et exẽplar Ca. xxxiij

Exemplũ inquit Festus: est qd̃ sequamur aut vitemus. Exẽplar: ex quo simile faciam⁹. Istud animo estimat̃ illud oculis aspicitur Mihi aũt (licꝫ Fest⁹ sciẽtissime de exponẽdis vocabulis loquat̃) aperiẽda tñ ẽ magis hoꝝ noim dr̃a. Nã et exẽplũ ẽ: ex q̃ sile facim⁹: vt opera homeri exẽplũ sũt poemata scribere volentib⁹. Quintili. li. x. Sic lr̃arũ doct⁹/vt scribendi fiat vsus: pueri sequũtur. Sic musici vocẽ docentiũ. Pictores opa prioꝝ. Rustici ꝓbatã experimento culturã/in exẽplũ intuẽtur. Et exẽplar aio quoq; estimat̃. Cicero. li ij. de oratore. Illa orõ fuit mihi exẽplar benedicendi. Quintili. in. x. Corneli⁹ ãt Seuer⁹ etsi versificatorq̃ poeta melior: si tñ (vt est dictum) ad exẽplar primi libri bellũ Siculũ ꝑscripsissꝫ: vẽdicaret sibi scd̃m locũ. Orati⁹ in satyra inquit. Plautus ad

exemplar Siculi ꝓperate epicharmi. Idem Cicero ꝓ Murena. Domesti/cū te habere dixisti exēplū ad imitādū. Est illud quidē exēplū tibi ꝓpoſi/tū domi: ſed tamen nature ſilitudine illud ad te magis: qui ab illo ortus es: qz ad vnūquēqz noſtꝝ ꝓtinere potuit. Ad imitandū vero tā mihi ꝓ/poſitū exēplar illud eſt: qz tibi. Ita ꝓ eodem pene exēplū ꝙ exēplar poſu/it/et quidem eodē in loco. Tetꝝ exēplū ē ipſa res: quam nos imitamur aut (ſi ita ſors tulerit) deuitam⁹ in aliquo. vt in catone. Cato aūt ipſe exē/plar. Hoc otentū: illud otinens. Qđ ſi dicam⁹ ad exēplar Catonis: aut ad exēplar/Epicharmi: ſic intelligit Ad exēplar catonis qđ ē ipſe cato. Ad exēplar epicharmi: qđ eſt epicharm⁹: ſiue op⁹ epicharmi. vt op⁹ hōis ꝓ ipſo homine. Animā corpuſqz filij diſtruis: q̄ſi aliud illa ſint a filio Exē plū ꝓ exēplari Eſt eñ otentū ꝓ otinente: vt apud eundē fuit ille vir exē plū otinentie quō dicim⁹ Ille vir fuit norma viuendi: cū tñ nō ſit forma viuēdi vir/ſed in viro Ita nec ille exēplū otinentie: ſed in illo Ideo exēpla/ria multa ſūt/vni⁹ tñ exempli: vt Reddite ſunt mihi bine littere tue eodem exemplo. i. eiuſdem forme. Et duo/vel tria exemplaria Eneidos. hoc eſt multi codices eodem exemplo: et exemplar ab exemplari ſumit: nō ab ex emplo. Nam exemplū incorpale eſt: exemplar plerūqz corpale. Hinc Sa luſti⁹ litteras/ quas ſibi nomine Catiline redditas dicebat: eaꝝ exemplū infra ſcriptum eſt: hoc eſt eaꝝ forma infra ſcripta eſt: melius qz eaꝝ exem plar. Qꝛ forma ſit exemplū/Paul⁹ iuriſconſult⁹ teſtatur. Si legatū petat: non iubet ꝓtor ꝛba teſtamenti edere: ideo fortaſſe/qz heredes ſolēt habē exemplum teſtamenti id eſt formā. Cicero ad appiū. Ex his litteris/qua/rū ad me exēplū miſiſti. Et ad hūc eūdem. Cū plan⁹ exemplar ei⁹ chiro/graphi Titio miſi: tū Aſinius pollio ex litteris cognoſces. Nā eaꝝ exem plar miſi. Ibi de pagina ſcripta: qđ corpale eſt: intelligūt. ille de ſentētia: que in pagina otinet: vel poti⁹ ex pagina ꝓcipit Qꝛ ſi in diſtincte his duo bus libet vti: non ſane repugnabo: cū p̄ſertim Ouidius dicat exēpla plu ra vnius rei id eſt exēpla ꝓ exēplarib⁹. Nā vni⁹ rei vnū/atqz idē exēplū ē ꝑprie (vt dixi) in diuerſis licet exemplarib⁹. Loquens eñ de ope ſuo meta morphoſeon li. i. de triſtibus ait. Pluribus exēplis facta fuiſſe reor. Repe/ritur etiā exemplarium ꝓ exemplar Plini⁹ li. vi. Juba hec omiſit in ꝟ tra/ctatu: niſi exemplariū vitioſum ſit Non de eo aūt exemplo dixi: qđ adhibe tur rei aut ꝓbande/aut ornande cauſa: que ſignificatio nota ē oībus Hīc pars ꝓbationis vocatur ab exemplis: et in elocutione exemplum inter ornamenta numeratur.

In Boetium de perſona. Ca. xxxiij.

Persona est (inquit Boetius) incõmutabilis nature/individua sũ stantia/existimans se argumẽtatione collegisse: q̃re nõ sit q̃litas: nec aliud p̃dicamentũ vllũ: ꝫ substantia in deo. Sz huic homini romano oñdam: romane loqui nescire. Persona nanqz nõ est in deo non magis qz in bruto: sicut humanitas/sicut alia plura. Sed dem⁹/vt in deo etiã sit psona: q̃ro quãobrẽ ea nõ sit q̃litas: siue de hoie loquimur: siue de deo. Nã in hoie quidẽ psona significat q̃litatẽ: qua ali⁹ ab alio differim⁹ tũ in animo/tũ in corpe/tũ in extra positis: que a rhetoricis enumerantur in attributi. psone. Animi vt q̃ studio se exerceat: an medicine: an iurisciui lis: an militie? q̃qua mente: iracũd⁹/an moderat⁹? auar⁹ an liberalis. Corporis: iuuenis/an senex? pulcer an deformis? fortis an ibecillis? mas an femina? Extra positoꝝ/diues an paup? clar⁹ an obscurus? marit⁹ an celebs? Parens liberoꝝ an orbus? q̃ his similia. Ideoqz figure et sigilla quedaz: que rostris/aut alia corpis pte aquã fontanã emittunt: qz repñtant vari os hoim vultus/et gestus: psone dicũtur. Et histriones in scena psonas accipiũt: cũ aut seruũ agũt/aut ancillam/aut matronã/aut meretricẽ/ aut senem aut adolescentem/aut patrem/aut matrem/aut filiũ/aut regem/aut militem/aut lenonẽ/aut parasitũ/aut mille hmõi: q̃ nõ sũt singula in singulis: ꝫ plurima: veluti in me est psona hũani/liberalis/timidi/iracũdi/hebetis/sõniculosi/litterati/senilis/mariti/soceri/genẽi/patris/filĩ/fratris/pulcri fortis/diuitis/nobilis/q̃ interdũ otraria. Nam ad ditissimũ/ fortissimum/ pulcerrimũ non suz fortis/nec pulcer/nec diues/ꝫ ibecillis/deformis/pauper. Alia itaqz ad hũc psona sum: qz ad eũ: cui his in oñibus antecello. Et ad Priamũ sũ psona filĩ. ad Astionacta psona p̃is: q̃ ad Andromacha psona viri: ad Paridẽ psona fris: ad Sarpedonẽ psona amici/ad Achillem psona inimici. Quo fit: vt assit/mihi multiplex psona/ac diuersa: ꝫ vna tm̃ substãtia. In deo aũt psonã ponim⁹: vel q̃ nullũ aliud vocabulũ quadrat/nõ natura: quo veteres vtebant/nõ suba quo greci vtuntur vel q̃ vere in deo triplex est q̃litas. Atqz hic mihi os oprimet Boeti⁹: ne/qz vocem p̃dire pmittet/dicens q̃litatem eã esse: que possit etiã abesse ci/tra subiecti corruptionem. Hanc ego diffinitionem (tãqz greculã q̃ ineptã) derideo. Dico lucem/vibrationẽ/calorem in sole esse q̃litates/q̃ in hoc di/ co/latine oĩb⁹ qui vnqz latine locuti sunt dsentientib⁹. quãqz de hac re suo loco in nr̃o ope dialectice disseruimus. Tales qualitates statuo in deo: q̃ has dico esse psonas: q̃ ab eo abesse nõ possũt: q̃ q̃litatem significare/ nõ suba (vt boeti⁹ voluit) qui nos barbare loqui docuit. Hinc em̃ forsitan adductũ vulg⁹ ẽ: vt sic loquatur: tres psone me expectãt. Ideo duas psonas. hic est bona psona Qui sermo antea fuit inaudit⁹ Et hodie ne/

mo nisi impiꝰ omnino sic loquiꝫ. Quanqꝫ boetiꝰ ipse viderit: Quero si ꝑ/sona est suba Sunt aũt in deo tres ꝑsone Num et tres substantias illi ad/esse intelligamꝰ? ꝑsertim ꝙ neqꝫ vlla vox meram subam significat: neqꝫ vl la res ẽ mera suba: vt in eodem nostro opere ostendimus.

In Justinianum de Noxe. Ca. xxxv.

Noxe vedere Justiniani pace/siue Tribuniani/et socioꝝ (Nã Justi nianꝰ nec iura nec forsitan latinas lr̃as nouit) est pene dare/siue tradere ob noxam qua significaꝫ culpa Ille aũt ait/noxa ẽ corpꝰ qđ puniꝫ. Et in eodẽ loco. Corpꝰ vediꝫ noxe. Si noxa corpꝰ est: quõ cor pꝰ vediꝫ noxe? Nũquid corpꝰ vediꝫ corpi: aut corpꝰ sibi? Quanqꝫ q̃d hec oratio ad significandũ penã faceret? Est aũt hec pena seruoꝝ: quos dñs malũt ad penam tradere: qꝫ ꝑstare maleficiũ: quod illi admiserũt. Paulꝰ ita definit. Noxales appellaꝫ actiones: que non ex contractu: sed ex no/xa/atqꝫ maleficio seruoꝝ aduersus nos instituũtur: quaꝝ actionũ ius/et potestas hec ẽ: vt si dãnati fuerimꝰ: liceat nobis veditiõe ipiꝰ corpis: qđ deliquerit/euitare litis estimationem. Ulpianus q̃z addit: vt corpus tra daꝫ viuũ igni. Quintil. in gladiatore Plebat deuotũ corpꝰ: grauior oñi fame sagina: et inter vedita noxe mancipia otẽptissimꝰ tyro. gladiator: vt nouissime ꝓderem calamitatis mee innocentiam: discebam quotidie sceles. Noxa etiam vãnum significat: vt apud Ouidiũ. li. xv. Metamoꝝ/phoseos. Nocte nocẽt poete. sine noxa luce bibũtur. Et Suetoniũ de cesa ris vita. Spurinãqꝫ irridens: et vt falsum arguens: ꝙ sine vlla sua noxa ious Martie adessent. De brutis aũt impropꝛie diciꝫ: ea vedi noxe: vt de capra apud eũdem Ouidiũ li. i. fastoꝝ Uerba fides sequiꝫ. noxe tibi ve/ditus hostis Spargitur effuso cornua bacce mero. Seruiꝰ sup illud Uir gilij. Uniꝰ ob noxam: et furias Diacl. Oilei. ait noxam ꝙ noxia. i. culpa quasi per se noxa non significet culpã: quã familiaris suꝰ (vt opinor) Ma crobiꝰ leuem culpã accipi vult. Atqꝫ (vt sibi crederemꝰ) noxam nõ culpaz esse: sed penã/ait culpã noxiã dici: quasi noxiã q̃m noxam sepiꝰ in hac si/gnificatione reperiamꝰ: q̃m dictionem nusqꝫ repimus. Quod dixi Justini anũ forsitan nec iũra/nec litteras latinas scisse: nemo miretur: tũ qꝛ semꝑ in grecia vixit: tũ qꝛ se dñm Justinianũ (vt ex numismate eius apparet) dici voluit: vt quidam alij cesares fecerunt: qđ a viro romano est alieniſſi mũ: et character ipse litteraꝝ/figurarũqꝫ illoꝝ tẽpoꝝ numismatis gothi/cum magis redolet/q̃z latinum.

In eundem de Testamentum. Ca: xxxvj.

Testamentū idem inquit ex eo appellat̄: ꝙ testatio mētis est: Que diffinitio q̊rūdaz iuriscōsultoꝝ fuit: quos si iuste. A. gelli⁹ coargu/ it: quanto ego iusti⁹ hunc arguere possum: qui explosam /atqꝫ de risam etymologiam inculcat? Nā cur a mente poti⁹ dicatur: q̄ꝫ a mento/vl̄ a menta? Quia nihil ad hāc significatiōez mentū/menta ve/ facit inquies Quid ergō mens ad salsamentū/ad ornamentū/ad ꝯdimentū/ad arma/ mentū/ad pauimentū/ad cementū/ad calciamētū/ad vestimentū/ꝛ hmōi infinita? Nec min⁹ inepta videtur mihi hec etymologia/q̄ꝫ illa apd̄ Do/ natū/apud Seruiū/apud Isidoꝝ/Oratio dicta ē: q̄si oris ratio. Quid a/ ratio? quid deuoratio? quid trituratio? quid opatō? Quid mille hmōi? Nū q̄d in his ratio est? an talia sūt q̄lia cetera a supinis ꝓfecta? satio/potatio. messio/lectio/ Quid: nō etiā a supino ratio venit? Reor ratū ratio: sic̄ ab o/ ratū oratio: eo magis ꝙ secundā syllabā bis accipi vult: q̄si dicat̄ orira/ tio/ꝛ nō oratio Non est ergo vera etymologia hec. Neqꝫ a mente/neqꝫ a mento/neqꝫ a menta? ꝫ poti⁹ hec noia assumūt/tū/syllabā: cū exirēt antea in men: vt vestimen/calciamen/sic̄ munimen/lenimen/nutrimen/spiramē/me dicamen/velamen/quib⁹ adiecta tū fit munimentū/lenimentū/nutrimētuz/ spiramentū/medicam̄tū/vestimentū/velamentū/calciamentū: ita testamen addita syllaba tū/fit testamentū: qd̄ si a mente descēderet testamentū: te/ stamentia dicerem⁹: quēadmodū dementia/ꝛ amentia. Nihil hz magis ri diculū hec de qua loquimur/sciētia: q̄ꝫ etymologiā: in qua ipse q̊z Varro et lusit/et lusus est. Sinceꝝ Donat⁹ inquit/q̄si sine cera: mel simplex/ꝛ puꝝ et sine fuco: imo cū cera. poti⁹ synceꝝ/a syn ꝯponit̄. nō a sine: q̄ nunq̄ꝫ cō/ positionē admittit: qd̄ ipsa etiā scriptio declarat: q̄/y/habz nō/i. Est enim ex duob⁹ grecis ex syn et cera que ab illis dicitur

vel a conuertimus Quo magis si venusta. atqꝫ apta hui⁹ auctoris etymologia ē: indicat̄/etymologiā plerū qꝫ fallacem esse: qꝛ significatio hec nō ita absoluta/et vera est . Quid ve/ nustius/atqꝫ aptius dici potest: q̄ꝫ fidem ideo vocatam: qꝛ fiat: qd̄ dicit̄. Quam etymologiam mendacē esse declarat: ꝙ hoc nomen cordā signifi cat. Et tamen licet dicere syncerum: quasi cum cera mel quod integꝝ est. et solidum /et nulla sui parte fraudatum: vt si diuidere fructum ꝯmunium aluearioꝝ cum socio velim: partēqꝫ tm̄ mellis assignem: nimiꝝ non ago syncere quia sine portione ceraꝝ mella dedi

In Iurisconsultos de Mulier: Ca. xxxvij

Mulieris appellatiōe Caius inquit etiā v̄go viri potens ꝯtinetur Vlpian⁹ aūt quodā loco ita ait. Qꝛ si ego me virginē emere pu

tarem: cum esset mulier: emptio non valebit. Hic mulierem appellat: que virgo nõ est. Ille etiam que virgo ẽ. Et Ulpiani quidẽ locutio recta ẽ/ Ciceronis testimonio: qui obiurgãtib⁹: ꝙ sexagenari⁹ Popiliã virginẽ duxissꝫ: cras mulier erit/ inquit Sꝫ Caij q̃ꝫ diffinitio locum hꝫ aliqñ: vt si q̃s videns decẽ feminas: quaꝝ aliqua virgo sit/ etate tñ quia mulier esse posset: dicat. vidi decẽ mulieres. Quõ etiã i euãgelio dicit̃ quid mihi/ et tibi ẽ mulier? Sed e greco sumptũ est: quo significatur vel femina vel mulier. Idem quoqꝫ Ulpian⁹ inquit. Mulierem ita artam vt mulier fieri non possit: sanam non videri constat. Eandem dixit et mulierem. et non mulierez primum pro ea que est femina: scd̃m pro corrupta.

In eodẽ de Mun⁹ et donũ et municeps. C: xxxviij

Munus Paulus inquit trib⁹ modis dicit̃. Uno donũ ꝛ inde munera dici dari/ mitti ve. Altero/ onus: quod cum remittitur: vacationem militie muneris qꝫ prestat. Inde immunitatẽ appellari. Tertio officium: vnde munera militaria/ et quosdam milites munificos vocari Igit̃ municipes dici ꝙ munera ciuilia capiãt. Idem alibi. Municipes intelligendi sũt et ij/ qui in eodez municipio nati sunt. Ulpian⁹ Municipes quidẽm ꝓprie appellantur muneris participes/ recepti in ciuitatem: vt munera nobiscum facerent. Sed nunc abusiue municipes dicimus cuiusqꝫ ciuitatis ciues: vtputa Campanos Puteolanos. Pomponius ita ait. Munus publicum est: officium priuati hõis: ex quo ꝯmodũ ad singulos vniuersosqꝫ ciues/ remqꝫ eoꝝ imperio magistratus. extraordinarium peruenit. Marcus aũt sic. Munus ꝓprie est: qd̃ necessarie subim⁹ lege: more: imperio ve eius: qui iubendi habet potestatem. Dona aũt ꝓprie sunt/ que nulla necessitate: aut iuris officio sed sponte prestantur: que si non prestentur nulla reprehensio est. Et si prestentur: plerũqꝫ laus est. Sed in hoc ventuꝫ est: vt nõ qd̃cũqꝫ mun⁹/ idẽqꝫ qd̃ donũ accipiat̃: at qd̃ donum fuerit: id munus recte dicatur. Quõ hi iuriscõsulti inter se ꝯueniant: et an aliquid desit alicui hoꝝ: Accursi⁹ cũ Bartholo/ Baldoqꝫ consultet: dum mihi (vt more ipsoꝝ loquamur) ambo/ tres ve rñdeant: affirmentqꝫ qd̃ marc⁹ ait: donũ esse speciẽ/ mun⁹ v̄o gen⁹. idẽ ꝯtrariũ esse verbis Ulpiani dicentis: Inter donũ/ et mun⁹ h̄ interest: qd̃ inter gen⁹/ et speciem. Nam gen⁹ ẽ donum. Labeo ait a donando dictum: munus est species Nam munus esse donũ cũ causa: vtputa nataliũ nuptiaꝝ Hic meã nõ interpono sententiã ne illos triũuiros doceã contra me respondere. Q̃ si me vtiqꝫ sequi vellent: rñdeant neutꝝ veꝝ dicere. Nam neqꝫ gen⁹/ neqꝫ species in hec duo nomina cadit. Et nullum mihi videtur donum sine causa esse.

tarem: cum esset mulier: emptio non valebit. Hic mulierem appellat: que virgo nõ est. Ille etiam que virgo ẽ. Et Ulpiani quidẽ locutio recta ẽ/ Ciceronis testimonio: qui obiurgãtib⁹: ꝙ sexagenari⁹ Popiliã virginẽ duxissꝫ: cras mulier erit/ inquit Sꝫ Caij q̃ꝫ diffinitio locum hꝫ aliqñ: vt si q̃s videns decẽ feminas: quaꝝ aliqua virgo sit/ etate tñ quia mulier esse posset: dicat. vidi decẽ mulieres. Quõ etiã i euãgelio dicit̃ quid mihi/ et tibi ẽ mulier? Sed e greco sumptũ est: quo significatur vel femina vel mulier. Idem quoqꝫ Ulpian⁹ inquit. Mulierem ita artam vt mulier fieri non possit: sanam non videri constat. Eandem dixit et mulierem. et non mulierez primum pro ea que est femina: scd̃m pro corrupta.

In eodẽ de Mun⁹ et donũ et municeps. C: xxxviij

Munus Paulus inquit trib⁹ modis dicit̃. Uno donũ ⁊ inde munera dici dari/ mitti ve. Altero/ onus: quod cum remittitur: vacationem militie munerisqꝫ prestat. Inde immunitatẽ appellari. Tertio officium: vnde munera militaria/ et quosdam milites munificos vocari Igit̃ municipes dici ꝙ munera ciuilia capiãt. Idem alibi. Municipes intelligendi sũt et ij/ qui in eodez municipio nati sunt. Ulpian⁹ Municipes quidem ꝓprie appellantur muneris participes/ recepti in ciuitatem: vt munera nobiscum facerent. Sed nunc abusiue municipes dicimus cuiusqꝫ ciuitatis ciues: vtputa Campanos Puteolanos. Pomponius ita ait. Munus publicum est: officium priuati hõis: ex quo ꝯmodũ ad singulos vniuersosqꝫ ciues/ remqꝫ eoꝝ imperio magistratus. extraordinarium peruenit. Marcus aũt sic. Munus ꝓprie est: qd̃ necessarie subim⁹ lege: more: imperio ve eius: qui iubendi habet potestatem. Dona aũt ꝓprie sunt/ que nulla necessitate: aut iuris officio sed sponte prestantur: que si non prestentur nulla reprehensio est. Et si prestentur: plerũqꝫ laus est. Sed in hoc ventuz est: vt nõ qd̃cũqꝫ mun⁹, idẽqꝫ qd̃ donũ accipiat̃: at qd̃ donum fuerit: id munus recte dicatur. Quõ hi iuriscõsulti inter se ꝯueniant: et an aliquid desit alicui hoꝝ: Accursi⁹ cũ Bartholo/ Baldoqꝫ consultet: dum mihi (vt more ipsoꝝ loquamur) ambo/ tres ve rñdeant: affirmentqꝫ qd̃ marc⁹ ait: donũ esse speciẽ/ mun⁹ v̄o gen⁹. idẽ ꝯtrariũ esse verbis Ulpiani dicentis: Inter donũ/ et mun⁹ h̄ interest: qd̃ inter gen⁹/ et speciem. Nam gen⁹ ẽ donum. Labeo ait a donando dictum: munus est species Nam munus esse donũ cũ causa: vtputa nataliũ nuptiaꝝ Hic meã nõ interpono sententiã ne illos triũuiros doceã contra me respondere. Q̃ si me vtiqꝫ sequi vellent: rñdeant neutꝝ veꝝ dicere. Nam neqꝫ gen⁹ neqꝫ species in hec duo nomina cadit. Et nullum mihi videtur donum sine causa esse.

facias? Ipse aliter possessiõez non definit. Si quis dubitet: an possessio ꝓprietas sit: accipiat ꝑter ipsoꝝ iurisconsultoꝝ etiã Ciceronis/et Quinti. testimonia: quoꝝ alter in paradoxis ita scribit Etenim si isti callidi estimatores prata/et areas magni estimant qõ ei generi possessionũ minime noceri ꝑt. Non de vsu locut⁹ est Cicero: cui certe noceri ꝑt: sed de ꝓprietate. Alter i sexto de oratoria institutiõe. Patris ei⁹ dialogos dedit legẽdos. q̃ rũ cũ imꝑuernati vnus: alter in albano: tertiꝰ in tyburti ꝑmonẽ habituꝝ oplecterẽ: requirebant/vbi essent he possessiones. ois aũt illas Brut⁹ vẽ diderat Nemo interrogat vbi est vsus prediꝝ: sed vbi ẽ ꝓprietas Nemo qꝫ vsum vendit: sed ꝓprietatem aut vsumfructũ. De predio aũt Vlpian⁹ ita scribit. Predia vrbana oia edificia accipim⁹/nõ solũ ea: q̃ sũt. in oppidis: sed etiãsi forte stabula vel alia meritoria in villis/vel in vicis: vel si ꝑ/toris voluptati cũ deseruientia/quia vrbanuꝫ prediuꝫ. non locus facit: ꝫ materia: Proinde ortos quoqꝫ (siqui sunt in edificijs constituti) dicendũ est/in vrbanorum appellatione contineri plane/si plurimi orti in reditu sũt vineariꝫ forte/vel olitoriꝫ magis. Hec non sunt vrbana. Etiam de predio. sicut de fundo iurisconsultorum contrauersia est Nec mirꝫ: cum nemo nõ habeat suaꝫ de reb⁹ quibusqꝫ verbisqꝫ sententiã. Sꝫ de posteriorib⁹: qui ex operib⁹ illoꝝ excerpserunt: miror qꝫ hec indiscussa reliquerũt. Jo (vt ego quoꝺ ad me attinet faciam) ita sentio. Agrum continere fundũ: nõ otinere a fundo. Nihilqꝫ prohibet eum cum villa esse. Erãt in agris senatores: et vixerunt multi nobilissimi philosophi in agris. Nimirum non sine villa et habitatione. Differtqꝫ ager ab aruo: qꝫ aruũ sementi datur: Salust. Quia numide pabulo pecoris/magis qꝫ aruo student. Quintil. Pauper. et diues in agro vicini erant iunctis ortulis: Et mor. Sed ex omni parte circũiect⁹ diuitis ager vix tenuem ad gressus meos semitã dabat. Quid agimus inqꝫ? Undiqꝫ vallo diuitiaꝝ clusi sumus Hinc ortuli locupletis. Hinc arua/inde vineta hinc salt⁹. Fundus (vt diri) minus quidꝺã ẽ. Singula enim prata/singule vinee/singuli orti/singula oliueta/pomeria/salicta arbusta/pascua/nemora/loca aucupatoria/venatoria/piscatoria/ siue villam/atqꝫ edificium/siue piscinam/siue aluearia/ siue vinaria habeant/siue non habeãt: singuli fundi sunt. Et hoc quidem in agro In vrbe autem/ siue oppido/siue vico/siue castello: tantummodo predium est/quicquid talle est/ Cetera hec/ que enumeraui. Nãqꝫ eadem in agro etiam predia sũt Fundus enim species prediꝝ est. Itaqꝫ fundus est possessio rustica. Prediũ et rustica/et vrbana dũtaxat possessio: qualem descripsi. Nam videtur possessio etiam significare tabernas/hospitia/horrea in vrbe. Cice. in philippicis. Possessiones vocabat et vrbanas/et rusticas. Puto non tantũ ꝓ-

facias? Ipse aliter possessiõez non definit. Q siquis dubitet: an possessio ꝓprietas sit: accipiat ꝑter ipsoꝝ iurisconsultoꝝ etiã Ciceronis/et Quinti. testimonia: quoꝝ alter in paradoxis ita scribit Etenim si isti callidi estimatores prata/et areas magni estimant qõ ei generi possessionũ minime noceri ꝑt. Non de vsu locut⁹ est Cicero: cui certe noceri ꝑt: sed de ꝓprietate. Alter i sexto. de oratoria istitutiõe. Patris ei⁹ dialogos dedit legẽdos. q̃ rũ cũ imꝓiuernati vnus: alter in albano: terti⁹ in tyburti ꝓmonẽ habituz oplecterẽ: requirebant/vbi essent he possessiones. ois aũt illas Brut⁹ vẽ derat Nemo interrogat vbi est vsus predioꝝ: sed vbi ẽ ꝓprietas Nemo qz vsum vendit: sed ꝓprietatem aut vsumfructũ. De predio aũt Vlpian⁹ ita scribit. Predia vrbana oia edificia accipim⁹/nõ solũ ea: q̃ sũt. in oppidis: sed etiãsi forte stabula vel alia meritoria in villis/vel in vicis: vel si ꝑ/ toris voluptati cũ deseruientia/quia vrbanuz predium. non locus facit: ꝫ materia: Proinde ortos quoqz (siqui sint in edificijs constituti) dicendũ est/in vrbanorum appellatione contineri plane/si plurimi orti in reditu sũt vineariꝫ forte/vel olitoriꝫ magi. Hec non sunt vrbana. Etiam de predio. sicut de fundo iurisconsultorum contrauersia est Nec mirꝝ: cum nemo nõ habeat suaz de reb⁹ quibusqz verbisqz sententiã. Sz de posteriorib⁹: qui ex operib⁹ illoꝝ excerpserunt: miror ꝙ hec indiscussa reliquerũt. Jo (vt ego quod ad me attinet faciam) ita sentio Agrum continere fundũ: nõ otinere a fundo. Nihilqz prohibet eum cum villa esse. Erãt in agris senatores: et vixerunt multi nobilissimi philosophi in agris. Nimirum non sine villa et habitatione. Differtqz ager ab aruo: ꝙ aruũ sementi datur: Salust. Quia numide pabulo pecoris/magis qz aruo studebant. Quintil. Pauper et diues in agro vicini erant iunctis ortulis. Et mox. Sed ex omni parte circũiect⁹ diuitis ager vix tenuem ad gressus meos semitã dabat. Quid agimus inqz? Indiqz vallo diuitiaꝝ clusi sumus Hinc ortuli locupletis. Hinc arua/inde vineta hinc salt⁹. Fundus (vt diri) minus quidẽ. Singula enim prata/singule vinee/singuli orti/singula oliueta/pomeria/salicta arbusta/pascua/nemora/loca aucupatoria/venatoria/piscatoria/ siue villam/atqz edificium/siue piscinam/siue aluearia/ siue vinaria habeant/siue non habeant: singuli fundi sunt. Et hoc quidem in agro In vrbe autem/ siue oppido/siue vico/siue castello: tantummodo predium est/quicquid talle est/ Qualia hec/ que enumeraui. Nãqz eadem in agro etiam predia sũt Fundus enim species predij est. Itaqz fundus est possessio rustica. Prediũ et rustica/et vrbana dũtaxat possessio: qualem descripsi. Nam videtur possessio etiam significare tabernas/hospitia/horrea in vrbe. Cice. in philippicis. Possessiones vocabat et vrbanas/et rusticas. Puto non tantũ pre-

dia/sed cetera: q̄ vulgo imobilia appellāt. Addam⁹ ad hec aliquid de h̄ fundū: qd̄ an fundo fundas: an poti⁹ fundo a fundū/siue a fund⁹ veniat ambigi potest. Quidam fund⁹ a funda dici volunt. Cicero in quodā iocu lari libello: fundū vero vocat quē possit mittere funda. ni lapis excide/ rit. Qua caua funda patet. Nisi hec sentētia sit tā ꝑuū illum fuisse fundum: vt funda p̄hendi: et in morem lapidis iaci possz. Fundū igit̄ est ima ꝑs rei ꝓprie aliquid liquoris intra se ɔtinens: aut ad ɔtinendū facte: vt dolium vt nauis/vt alueus/vel fluminis/vel lac⁹/vel stagni/vel maris. Nā fundum turris (vt quidā scripserunt) ipse nō dicerem. Fūdamentū (vt omnibus li/ quet) aliud ē: q̄z fundum: et tñ fundare magis ad fundamentū: q̄z ad fun/ dum ꝑtinet. Fūdamus em̄ domū non nauē/ aut dolium: vt Virgili. Ille vrbem Agrippā patrie cognoīe gētis Victor Gargani fundabat iapi/ gis aruis. Nam fundamentare nō reꝑitur. Ne fundare quidem ē sane fre/ quens: nisi ꝑ trāslatiōez ad incorꝑalia. Quintili in gladiatore. Hoc funda tā paternis/auitisq̄z opib⁹ domū exhaurit. Est em̄ frequēti⁹ iacere fun/ damenta/etiā ꝑ trāslatiōez: vt idē li. i. Nā inde ⁊ ɔtēpt⁹ opis innascit̄ et fundamēta iaciunt̄ imprudentie: et (qd̄ est vbiq̄z ꝑniciosissimū) p̄uenit vi/ res fiducia. Et Cicero/ In quo tēplo (q̄ntū in me fuit) ieci fundamēta pa cis. Sine trāslatiōe. Suetoni⁹ de vita Caij. In arce capitolina noue do/ mus fundamenta iecit. Ceteꝝ hoc differt. Fundare/et fundamenta iacere ꝙ fundare ē validis fundamentis fulcire. Fūdamenta v̄o iacere q̄si q̄lia/ cunq̄z fundamenta facere: ⁊ quodāmodo dare rei principiū. Neq̄z v̄o sic̄ reperit̄ fund⁹/⁊ fundū: ita reꝑitur pūct⁹ et pūctū. Errātq̄z ph̄i cū punct⁹ ⁊ linea dicūt. Nam de pūctum/qd̄ est breuissimū temp⁹: nulla lis est. vt Terē ti⁹ in phormione Tum tꝑis mihi pūctum ad hāc rem est. Pro eo āt sensu in quem vtuntur ph̄i. Cicero ꝓ plantio. Nam ꝙ quest⁹ es/plures te testes habere de voltimia/ q̄z quot in tribu pūcta tuleris. Quidam momentum pro eo significato accipiunt: cuius est pūctum. Tamen aliter est. Breue em̄ tempus significatur per illud: per hoc vero breuissimum. Orati⁹. Quid em̄ concurritur hore momento.

In eosdem de Noualis Ca. xli

Oualis (inquit Paul⁹) est terra ꝓscissa que anno cessat: q̄m gre/ ci vocant. In quo auctoritatem Varronis secutus videtur: dicentis. Ager restibul⁹: qui restituit̄: ac seritur: quotan/ nis. Contra qui intermittitur a nouando noualis ager. Et Plinij q̄ ait. Nouale est: qd̄ alternis annis seritur. Idē q̄z sentire videtur Fest⁹ pom/ pei⁹: q̄ dicit. Noualis ager noue relict⁹ semēti. Sūt qui volūt noualem esse

aruū/tūc primū ad sementem ꝓscissum quoꝫ est Seruꝰ:qui inquit.Dicimus et has nouales/et hec noualia.Propꝛie nouales tūc primū arua ꝓscissa.Qđ ita sensisse Virgil.palā est in illo ℞su.Impiꝰ hec tā culta nouualia miles habebit.Ineptū erat deplorare agꝫ a barbaris possideri:ꝙ nō essꝫ restibulꝰ:sed ꝙ anno interquieuissꝫ.Deplorabat igiť agꝫ/in q̄ instruendo magnopꝛe laborassꝫ:et nouitate ipsa p̄ter ceteros vberiorꝫ data tū iri in manꝰ alienas et barbaras/et impias.Qđ etiā et sentit /et declarat in milite Mariano Quintili.Mor ingentibus lacertis humum fodere segnē futuris noualibꝰ eruere siluā ſhieronymꝰ etiā diffinit in hūc sensuꝫ dicens:Nouale est ager nūc primū ꝓscissus Sed Virgil.in sensū priorꝫ accipit:cū inquit.Alternis idem tonsas cessare nouales.Et segnē patiere situ durescere campū.Jocoqꝫ Seruꝰ alibi ait.Noualia.i.noua terra:q̄ per singulos annos renouatur per semina.

In eosdem de Liber et volumen: Ca.xlii.

Si cui Vlpianꝰ inquit cētū libri sint legati:centū volumina ei dabimus:nō centū:que quis ingenio suo metiť sit:q̄ ad libri scriptura sufficerēt:vtputa cū haberet ſhomerꝫ totū in vno voluine/nō q̄dragintaocto libros putabimꝰ:ꝫ ħ vnū ſhomeri volumē ꝓ libro accipiendū ē Vlpianꝰ ſhomeri opꝰ nūc vnū libꝫ nūc q̄dragintaocto libros noiatNec tñ ait libꝫ duo significare/ipm opꝰ:et certā opis ptē.Preterea opꝰ siue opa ſhomeri libꝫ appellat:et volumē:quoꝫ vtrūqꝫ inauditū est. Virgilij Eneis nō liber est:sed xij.libri.Georgica nō sunt itē liber/ꝫ libri q̄ttuor Bucolica vnꝰ liber est: idemqꝫ vnum volumen.Georgica q̄ttuor volumina/Eneis xij.Ouidi⁹.Sūt mihi mutate terquinqꝫ volumina forme Sed quid exēplis agimꝰ:cū nusq̄ꝫ plura afferri possint!Vt Vlpianꝰ putat etiāsi oia opa Didymi:quo nemo plura scripsit/in vnū codicem oglutinarenť:vnū tm̄ debere volumē appellari.qđ nemo nec possꝫ euoluē /nec ferre vellet.Est em̄ volumen vel a volo:qđ in libris voluntas apparet:vl (qđ magis sequerer)quod voluiť:quales libros hodie hebrei quosdam habent :qualesqꝫ in veteri/et nouo testamento lectitamus fuisse.Et romani:qui libris arboꝫ.i.corticibꝰ scribebant:quod libellos illos:quo ferrēt commodius cōplicabant:volumina forte appellauerunt. Itaqꝫ volumina libellis similiora fuere : q̄ꝫ libris. Quod ex eo quoqꝫ loco apparet: vbi Plinius de libris auunculi loquens/ait. Libros tres in sex volumina propter amplitudinem diuisi : quasi dicat in sex minores libros: vt sint volumina aliquando minora/q̄ꝫ libri. Quod etymologia quoqꝫ non nihil probat : vt ostendi. Vnde adhuc durat verbum euolue/

re libros ꝑ eo qđ est aꝑire libros/lectitādi gratia: q̄si rez ɔplicitā explica re: quēadmodū euelare ē/rem velatā detegere/Nisi dicam⁹ euolui libros ꝓpter numeꝝ paginaꝝ. Accipit aūt nūc euoluē libros/siue auctores ꝑ eo qđ ē lectitare Nec inficias eo libros accipi ꝑ codicib⁹/Et i singulari libꝝ ꝑ quolibet magno codice. etiāsi is ɔtineat iliada: ⁊ odisseaz vt tenet rex manu libꝝ. ⁊ is sit homer⁹. Non tñ recte dicas tenet librum Homeri.

In eosdem de Probrū. et opprobrium. Ca. xliij:

ORobꝝ ⁊ opprobriū Ulpian⁹ inquit idē est. Probra q̄dā naturalit turpia sūt/q̄dā ciuiliter/⁊ q̄si more ciuitatis im ꝓba: vtputa furtū adulteriū natura turpe. Em̄uero tutele dānari/ħ non natura probrū ē: ꝫ more ciuitatis. Nec em̄ natura ꝓbꝝ ē: qđ p̄t etiā in hoiem idoneū incurrere. Ulpian⁹ ꝓbrū accepit ꝑ infamia tm̄: q̄lis est ex furto/vel male gesta tutela/nō ꝑ flagitio: qđ principale significatū ē. Nā ꝓbrū idē ē: qđ dedec⁹: qđ duo significat: vnū/qđ est crimē: vt Quintili. in principio declamationis pro milite Mariano inquit. Satis dedecoris/atqꝫ flagitij castra ceperūt Alteꝝ qđ est ignominia/atqꝫ infamia: qđ notū ē. Siliter accipit ꝓbꝝ pro crimine: vt idem li. i. Jā si minor in eligendis custodū/⁊ p̄ceptoꝝ morib⁹ fuit cura: pudet dicere in q̄ probra nefandi hoies isto cedēdi iure abutant. Pro ignominia. Liui⁹. li. ij. His freti occursant portis ingerūt ꝓbra: egre abstinent/quin castra oppugnēt. Que duo nō tanq̄ similia eodē loco. Cic. ɔiūxit in Catone maiore. Mihi ꝟo/et Flacco neutiquā ꝓbrari potuit tā flagitiosa/⁊ ꝑdita libido: q̄ cū ꝓbro priuato ɔiūgeret imperij dedec⁹. Preterea ne simile quidē ē sane ꝓbrū opprobrio. Nō enim latine dixissz Cice. q̄ cū opprobrio priuato ɔiungeret imperij dedec⁹. quē admodū in Salustiū dixit. Itaqꝫ timēs ne facinora ei⁹ claz vobis essēt (cū oib⁹ matribus familias vestris opprobrio essz) ɔfessus ē nobis audiēti/b⁹ adulteriū. Est aūt opprobriū aliqñ facto: ꝫ freq̄nti⁹ ꝟbo. Naz Salusti⁹ (vt vult Cicero) vel ex eo ꝙ feminis quib⁹ cū habuisse vsum se erat notū vel ꝙ ipse illis vulgo impudicitiaz obijciebat: opprobrio erat. Horati⁹. Sic teneros aios aliena opprobria sepe absterrent vitijs Quintili. Modo maledictis/opprobrijsqꝫ vulgi: modo crebra riualiū ɔtētione pulsat⁹ abigi tñ/ɔpesci nō possit. Opprobrijs dixit: q̄si exprobrationib⁹/atqꝫ ɔuitijs. Et alibi. Solebat indignatio vestra ɔuitia nostra ferre non posse. Et matronalis indignatio dicere videbatur nō parcis erga me marite verbis. Nullam habet nostri tuus sermo reuerentiam. facile ꝓrumpis in opprobria/⁊ cōuitia. Nec inficias. eo/nonnunq̄ ħ modo accipi ꝓbꝝ Ut Liuij ꝓximū exemplum/et Ciceronis ad atticū. Epl̄as mihi legerunt plenas

omniũ in me ꝓbroꝝ. Sed de h̄ significato Ulpian⁹ non intellexit. A ꝓ/
bro vnũ verbũ ꝯponit̄: qđ est ex ꝓbro: qđ significat tũ q̄lēcũq; culpā im
propero: vt apud Ouidiũ li. xij. metamorphoseos. Sat bene titydes: q̄
nomine sepe vocatũ Corripuit: trepidoq; fugā exprobrauit amico Tũ in
gratitudinis: vt Terenti⁹ in andria. Nā istec ꝯmemoratio q̄si exprobratō
est immemoris beneficij. Sz ꝓ hoc significato frequenter nos vitij alieni
nomen exprimimus: frequenter etiā nomen nostri meriti. Cicero de amici
tia. Quoꝝ pleriq; aut q̄rũtur sꝑ aliquid/aut etiā exprobrant: eoq; magl.
si habere se putant: qđ officiose/ꝛ amice/et cũ labore aliquo suo factũ q̄/
ant dicere. Odiosum sane genus hoim officia exprobrantiũ. Exprobrare
ergo bñfacta sua/est immemorem beneficij accepti culpare Imputare ꝟo
frequenter citra reprehensionem/qđ an apud Ciceronez sit: nescio. In po
steriorib⁹ vero creberrimũ est: vt. Quintili. Neq; ego grauissimũ patrem
suprema sua iuueni iactasse crediderim: ꝙ heredē filiũ scriberet: non ē res:
q̄ imputet̄. Et alibi. Imputas nobis ꝓpicios ventos/et secundũ mare/ꝛ
ciuitatis opulente liberalitatē: q̄ tantũ frumenti vendidit: q̄ntũ duob⁹ po
pulis satis essz. Imputare nōnunq̄ꝫ ꝓ ꝯputare repit̄. Ut Caius. Qua ra
tione placuit legata q̄ legatarij nō capiunt/cũ apud heredē subsiderint:
hereditario iure apud eos remanere intelligi: ꝛ om̄i q̄dranti imputāda.
Marc⁹ in q̄rta hereditatis: q̄m ꝑ legē falcidiā heres habē deberet: impu
tant̄ res/q̄s iure hereditario capit: non q̄s iure legati/aut fidei ꝯmissi/vel
implende conditionis causa accepit Nā hec in q̄rta nō ꝯputant̄. ꝫ in fidei
ꝯmissaria hereditate restituenda/siue legatũ datũ sit heredi/siue ꝑcipere.
siue deducere/vel retinere passus est: ei imputant̄. Reputare quoq; in idez
significatum. Ulpian⁹ Preterea si matrem aluit pupilli tutor: putat la/
beo imputare eum posse/sed est verius non nisi per q̄m egenti dedit/impu/
tare eũ oportere Deinde. Sed etsi seruis cibaria p̄stiterit/vel libertis scilz
rei pupilli necessarijs: dicendũ est reputaturum. Idemq; est si liberis ho/
minibus: si tamen ratio prestandi iusta intercedat. Item sumptus litis tu
tor reputabit/et viatica: si ex officio necesse habuit/aliquo exire/vel pro/
ficisci.

In eosdem de Stuprũ et adulteriũ Ca: xliiij

Inter stupꝝ/et adulteriũ Modestin⁹ ait h̄ interesse quid ā putāt: ꝙ
adulteriũ in nuptā: stupꝝ in viduā ꝯmittit̄. Sed lex iulia de adul
teris indifferenter h̄ verbo vtit̄. Et h̄ quidē cōtinet̄ in libro de re/
rum: et ꝟboꝝ significatione. Alibi aũt idē/ait. Stuprũ ꝯmittit: qui liberaz
mulierem cupidinis causa/non matrimonij continet/accepta videlicet

concubina. Adulteriū in nupta/stupꝝ in vidua/vel virgine/vel puero cō/
mittit. Quid miꝝ: si plures iurisconsulti in definiendo inuicem dissentiāt:
cū vnus /atqꝫ idē secū dissentit? Hic non videt sentire cum lege iulia. Ibi
videtur Sꝫ culpa illoꝝ est: qui definitiones hmōi descripserūt: q̄ si apte fu
issēt ꝯglutinate ꝓbari possent: vt illa Papiniani dicentis. Lex iulia stuprū
ꝛ adulterium ꝓmiscue grece appellat. Sꝫ ꝓprie adul
teriū in nupta ꝯmittitur ꝓpter partū ex altero ꝯceptū ꝯposito noie Stu/
pꝝ vero in virgine/vidua ve ꝯmittitur. Quod greci
appellant. Cui⁹ definitionem approbo/ Illud tñ addens. Legē
Juliam recte hec duo ꝓmiscue appellasse: non ꝙ omne stupꝝ sit adulteriū
Sed qđ omne adulterium sit stupꝝ. Neqꝫ rite iurisconsulti excipiunt stu/
prum a nupta: cū etiam in quotidiano sermone sic loquamur. Quale ē a/
pud Quintil. Vxor marito dixit appellatā se de stupro a priuigno: et sibi
ꝯstitutum tp̄s/et locum. Et alibi. Furtiua stupra/raptosqꝫ ꝯcubit⁹. obijci/
at vel falso marit⁹: fas est. fieri solet. Parti⁹ tñ si iam sit et mat: si in fidem
castitatis vxoria fecūditate profecerit/ Quare ego ita sentio/. stuprum esse
coitum lege vetitum: qui duplex est. Vnus cūm nupta/aut cum puero/aut
cum sanguine coniūctis/aut cū sanctimonialib⁹ Quanqꝫ hec duo posterio
ra poti⁹ appellam⁹ incestū. Alter cū vim afferimus cuilibet persone etiam
ancille. Vnde stuprare dupliciter accipitur. cui⁹ posterioris sensus testimo
nio est lex: que stupratoribus masculoꝝ penam statuit decem milium: cum
peditionibus nulla esset pena constituta.

In eosdem de Instratum et Stragula Ca. xlv.

Instratū Vlpian⁹ inquit/om̄e vestimentū ꝯtineri/quo amiciamur
Labeo ait. Neqꝫ em̄ dubiū quin stragula vestis sit om̄e palliū. Vi
detur Vlpianus intelligere stragulā vestez esse vestimentū hōis:
quo amicitur: quale est grecoꝝ palliū Vt enim/romani togati a toga: sic
greci palliati a pallio vocant: Ego vero nō memini reperisse me stragu/
lā vestez in hūc sensuz: ꝫ in opertoriū lectoꝝ poti⁹: vbi et dormiebāt/ꝛ dis
cūbebāt Qđ Varro testat de culcitra loquēs. ac quicq̄d insternebāt: a
sternendo stragulū appellabāt et equoꝝ: similiūqꝫ: quoꝝ operimentū etiā
instratū vocatur Hic illud admonebo inuerti frequenter significatū verbi
vt in hoc ipso verbo sterno. Sternimus quidez vestes humi/ramos arbo
rū/flores et multa hmōi/ Tamen frequenti⁹ dicim⁹ sterno humū florib⁹/ra
mis/vestib⁹/ Hinc est: quare dicim⁹ thoros/lectosqꝫ sternere: et equū ster/
nere/ nō quia sint diuersi sensus: sed quia resoluūtur: vt sit sternere: vbi gr̄a
lectos/et equos tapetis: idem qđ sternere tapeta lectis et equis Culcitra

autem est tam lanea/stupea/et siquid est huiusmodi q̃ plumea

In eosdem de pulsatio et verberatio. Ca.xlvj:

Inter pulsatiõez.ꝛ ꝟberatiõem Ulpian⁹ ait/hoc interest:vt Offi/li⁹ scribit verberare est cũ dolore cedere Pulsare sine dolore. Sed cũ vtriusq; venia nõ est hmõi inter hec ꝟba dr̃a. An cũ ꝟberam⁹ frumenta:cũ dolore ꝟberam⁹? Aut pulsam⁹ poti⁹/q̃ ꝟberam⁹:Et iumtũ cũ sentit ex flagellis dolorẽ:ꝟberatur? Cũ nõ sentit pulsat̃? Aut Entellus ille Virgilian⁹ sine dolore pulsabat dareta? Sz(ne multis)quis nõ videt ꝟberare esse/ꝟbere cedere:qđ est instrumẽtũ lõgũm et exile:qualis ẽ ꝟga bacul⁹/fustis/lora/flagellum/ferula/harũdo:et siquid est simile. Nec aliter dictum est verberare a verbere? q̃ flagellare a flagello: fustigare a fuste. Nam verbera licet ꝓ verberatione accipiantur:tñ rem corpoream ꝓprie significant:vt flagella que sũt ꝓprie sũmitates sarm̃toꝝ Quintili. Ignes ex ꝓximo raptos/ꝟberaq; casus obtulerat Pulsare vero est graui/ac vehementi ictu cedere:nec tam instrumento longo/et exili:q̃ breui ac rotundo :vt pugnis/et calcib⁹:vt malleis/vt saxis:que manu teneant̃:cũ alium ꝑcutim⁹ in similitudinem tympanoꝝ:que manu pulsant̃:nec semel/ꝫ mul/tis ictib⁹ percutere. Nã nõ ꝓprie pulsatũ aliquẽ dixeris:qui semel pugno percussus est. Adeo non minor iniuria fit ex pulsatione q̃ ex verberatiõe preter eam causam /q̃m modo dixi/q̃ pulsatio est multa percussio/Quippe cũ pulsatio plerũq; fiat in facie. Et ob pulsatos eoꝝ legatos laurẽtes Tatiũ regẽ occiderunt:qui nõ punissz ꝓpinquos suos:qui laurentib⁹ hãc iniuriã fecerant. Et ipsa incussio calciũ ꝯtumeliosissima est/sepe etiã mortifera est/vtiq; si fiat in egꝝ/in senem in pueꝝ/in pregnantẽ. Taceo si alia re quis alteꝝ pulsauerit/q̃ manu/aut pede:cũ vicin⁹ meus vxorem solit⁹ sit non modo pistillo:veꝝ etiã mortario ereo pulsare:vt nõ crebri⁹ pulset ipsum mortarium. Dictũ est aũt a pello:qđ est ꝑcutio/et ferio:vt apud Marcũ tullium li.i.de diuinatione . Ut pellantur animi vehementius sepe etiã cura/et timore. Et.in.ij. Num igitur/cuz aut muros babylonis/aut homeri faciem cogito?imago illoꝝ me aliqua pellit.

In eosdem de Pellex et pallata Ca. xlvij:

Pellicez apud antiq̃s Massuri⁹ Paulo testãte scribit libro memorabiliũ/eã habitam:que cũ vxor nõ esset:cũ aliquo tñ viuebat:q̃m nunc vero noie amicam:paulo honestiore ꝯcubinã appellari. Cai⁹ flaccus in libro de iure Papiniani scribit pellicẽ nũc vulgo vocari:q̃ cũ eo :cui vxor sit:corp⁹ misceat Quosdã eã:q̃ vxoris loco sine nuptijs i domo sit q̃m gre

ci vocant. Horꝝ vtrũqꝫ vere et sensisse /et dixisse ãrbitror. Sꝫ tñ pro suscepti opis officio: admonere debeo pellicem apud oratores / et poetas eã demũ haberi: que cũ eo/cui vxor est: corp⁹ miscet. Ideoqꝫ Juno sꝑ persequitur pellices: que sibi vxori Jouem preriperent. Unde Plinius li. xxxv. vbo greco maluit vti: cũ de Alexandro loqueret: quẽ ꝯstat eo tꝑe celibem fuisse: cũ Appellem scorto donauit: qꝫ veteri si verꝝ est: latino .i. potius/qꝫ pellice. Ita aũt ait. Nãqꝫ cũ dilectam sibi ex pellacis suis p̃cipue nomine Campsacẽ nudã pingi ob admirationem forme ab Appelle iussisset. Quo fit vt Curtium vbi de eodem alexandro/et alijs loquitur: ceterosqꝫ scriptores opiner pellacem /potius qꝫ pellicem ꝑ ꝯcubina celibis hominis dixisse: culpaqꝫ librarioꝝ in editionibus esse vitiatum Suetonius de vespasiano loquens, pellacaꝝ dixit/non pellicum. Et alibi quoqꝫ/Et Titus Liuius/multiqꝫ alij greco nomine vtũtur. Sin aliter inuenitur: librarioꝝ (vt dixi) vitio dandũ est. Cuius rei hoc argumẽtum est ꝙ non recte quis dicitur habere pellicem: sed vxor. Et est hoc nomen relatiuũ ad alterius vxorem: cuius cum viro rem habet: non aũt ad masculum. Nec recte dicturos fuisse reor auctores illos: qui pellacem dixerunt: si pellices dixissent.

In eosdem de cauillatio Ca. xlvxiii

Natura cauillationis: quam greci appellauerũt: hec est: vt ab euidẽter veris ꝑ breuissimas mutationes disputatio ad ea/que euidenter falsa sunt: perducat. Hec duobus in locl. Ulpian⁹. Caius aũt inquit. si calũnietur/et moret/et frustretur. Inde calũniatores appellati sunt: qui ꝑ fraudem/et frustratiõem alios vexarẽt litibus. Inde et cauillatio dicta est. Caius nullam fecit mentiõez de euidenter veris. aut euidenter falsis. nec de breuitate. Nec puto faciendũ fuisse: cũ plerũqꝫ cauillatio sit tecta/et insidiosa: multisqꝫ ac longis frequenter ambagib⁹ vtens. et que vix ab acutis deꝑhenditur. Quare cauillatio est subdola ratio: q̃m nos conscij nobis mendacij vincendi tñ causa ꝓferim⁹. In hũc sensũ sꝑ iurisconsulti vsi sint: et Quintiliani fere seculũ Cicero aũt ꝑ genere quodã facetiaꝝ: et hũc imitatus Aulus gellius. T. Liui⁹ vtroqꝫ mõ. Ipse quoqꝫ diffinit. Cic. li. ij. de oratore dicens. Etenim cum duo sint genera facetiaꝝ: alterum equaliter in omni sermone falsum Alteruz peracutum/et breue. superior cauillatio: altera dicacitas nominata est. Ceterum Caius videtur sentire/idem esse calũniari. et cauillari. Qđ nõ sentit Martianus: tm̃ accusatori tribuens calũniari. Cum ait: Calũniari est falsa crimina intendere: qđ per legem illam declaratur. xij. tabulaꝝ. Calũniator

.v. .x.

idem patiatur: quod reus: si conuictus esset.

In eosdem de preuaricator. tergiuersator ꝛ calũniator. Ca. xlix

Preuaricatores Ulpianꝰ inquit eos appellamꝰ: qui causam aduersarijs suis donant. et ex parte actoris in partem rei cedũt. A varicando em̃ preuaricatores dicti sunt Idez alibi. Preuaricator aũt ẽ q̃si varicator: qui diuersam ꝑtem adiuuat ꝓdita causa sua. Qđ nomen Labeo a varia certatione tractũ ait. Nam qui preuaricat̃: ex vtraqꝫ parte ꝯsistit In prima diffinitione videtur sentire/ p̃uaricatiõez in solũ actorẽ cadere: in scđa ꝟo etiã in reũ/ Sꝫ forsitan et hic de solo actore sensit: cui assentiri videtur Martianꝰ: qui ait. Accusatoꝝ temeritas tribꝰ modis detegit̃: et tribꝰ penis subijcit̃. Aut em̃ calũniat̃/ aut p̃uaricat̃/ aut tergiuersatur. Calũniari est falsa crimina intendere. Preuaricari est vera crimina abscondere/ Tergiuersari in vniuersũ ab accusatione desistere/ Et post iteruꝫ Preuaricatorem eũ esse ostendimꝰ: qui colludit cũ reo: et translatiõe munere accusandi defungit̃: eo ꝙ ꝓprias quidẽ ꝓbationes dissimularet: falsas vero excusationes admitteret. Qđ nos quidem veꝝ fatemur esse: legẽqꝫ antiquitꝰ de p̃uaricatoꝝ pena fuisse: vt Cicero philippicaruꝫ. ij. Uereor: Patres conscripti ne (qđ turpissimũ est) p̃uaricatorem mihi apposuisse videar. Ceteꝝ (vt preteream: qđ cicero idem in partitiõibꝰ ait/ p̃uaricationem definiri nũc ab accusatore/ nũc a reo corruptelam esse iudicij) reperio nõnũqꝫ p̃uaricatõez ex ꝑte rei q̃z: neqꝫ ꝑfidia tm̃/ ac malitia: ꝫ imprudẽtia etiã/ et negligẽtia peccantem. Quintili. in. vij. Ut in p̃uaricationũ criminibꝰ vt absoluatur reus/ aut innocentia ipsiꝰ fit: aut interueniẽte aliq̃ potestate/ aut vi/ aut corrupto iudicio/ aut difficultate ꝓbationis aut p̃uaricatione nocentẽ fuisse ꝯfiteris. Nulla ꝑtãs obsistit. Nulla vis/ Corruptum iudiciũ nõ q̃reris/ Nulla ꝓbandi difficultas fuit/ Quid supest: nisi vt preuaricatio fuerit? Hic ꝓ ꝑfidia accusatoris accipit/ Alibi vero aliter Sed de vna causa loqui supuacuũ est. Ergo in vniuersum neqꝫ oratoris puto esse vnqꝫ p̃uaricari/ neqꝫ litem intelligo: in qua ꝑs vtraqꝫ idẽ velit Ideoqꝫ p̃uaricatõez appellamꝰ: q̃cũqꝫ a p̃scripto officij sui deflexerit/ atqꝫ aberrauerit/ Plinꝰ. li. xix. Orator nisi incuruus p̃uaricatur/ Plinꝰ Junior ad corneliũ tacitũ/ Alioquin p̃uaricatio est trãsire dicenda Preuaricatio est breuiter/ et cursim attingere q̃ sunt inculcanda/ infigenda/ repetenda Et adaꝫ p̃uaricatũ fuisse dicimꝰ. Tergiuersari ꝟo nõ est (q̃ntũ ego intelligo) ab accusatiõe desistere. Illi vident̃ trahere ex hoc significatiõez: qđ qui terga vertunt: a pugna desistunt. Uerũtamen nõ ꝓtinꝰ/ qui terga vertunt/ a pugna desistũt: vt Parthi. Itaqꝫ qui vertentes terga/ adhuc tamẽ pugnant

nec rōibus volunt se victos agnoscere/tergiuersant. Cic. de officijs li. iij. Atq; in his tñ trib' generib' quoquo mō possunt nō incallide tergiuersā tur. Prudētiaz introducūt/sciētiā suppeditātem voluptates: depellētē do lores. Fortitudinē quoq; aliq̄ mō expediūt: cū tradūt rōnem negligende mortis/ppetiendiq; doloris. Etiam tēperantiā inducūt/nō facillime illi q̄/ dem. Sz tñ quoquo mō pñt. Dicunt em̄ voluptatis magnitudine dolorl. detractiōez fieri. Nūquid qui hec dicūt: a desistūt ab accusatiōe: aut accu sasse se iudicant? Idez p roscio comedo Attēde q̄so Piso Fannij vultum: et huc atq; illuc tergiuersantē: testimoniū ɔtra se dicere cogo. Erat āt Fā ni' accusator: quē si oio ab accusatiōe desisteret: nō inseq̄ret iure prōcinij Cicero: sed victū nolle tñ dare man'/obiurgabat. Liui' li. ij ab vrbe condi ta. Mouebāt ɔsulem hec Sed tergiuersari res cogebat. i. nō agnoscere ve ritatem: et eā quibuscūq; rationib' poterat/dissimulare: et quasi subterfu/ gere. Tertiū aūt verbū ab eodem Martiano diffinitū (de calūnia loquor) meret et ipsum aliquam emendationem: qđ non modo apud Ciceronez p cauillatione accipit/non illa quidem mouente risum: sed ea qua Cicero ipse nō vtit: vt de officijs li. i. Existūt etiā sepe iniurie calūnia quadā/ꝛ ni/ mis callida ac maliciosa iuris interpretatione. Ex quo illud sūmuz ius sū ma iniuria: sed etiā apud Quintilianū nōnunq̄ Ut ibi. Quāuis exiguo diuisus spacio opem non feret/non succurret: vt hac saltē se calūnia defen dat/non abij/non reliqui/nō abscessi/neq; pede (vt aiūt) vno a parēte dis cessi. Aliosq; ɔplures: quoꝝ et Caius est/vsu q̄z pbante: p quez vtraq; pars iurat de calūnia vitanda Nimiꝝ de cauillatione eo magis q calū niari p cauillari dicim': que vox quattuor primas litteras habebat eas/ dem cū calūniari. Postremo pbatur hoc ex illo digestorum loco: cuius ti tulus est Si mulier ventris nomine calūnie causa in possessione fuisse di/ catur. Calūnia scilicet vbi intelligitur dolus malus.

In eosdē de Ferri. et portari agi. Ca. l:

Ferri pprie dicim' Caius inquit: q̄ quis corpe suo baiulat. Porta ri ea q̄ quis iuumento secū ducit. Agi ea/q̄ aīalia sūt. In hoc ipse Caio assentior: nisi q portare est suo etiā corpe: interdū etiā magis q̄z fer re. Quis em̄ neget/iuumenta portare? Que cū hoies imitant et ipsi porta/ re dicuntur. Teren. in andria. Mi homo quid istud obsecro? Quo puerum portas? Oratius. Ne forte sub ala fasciculum portes libroꝝ vt rusticus agnū. Et ab hoc cōposita/Deportauit Verres amicaz de puincia De/ portauit pōpei' beneficio Ciceronis tertiū triumphū. Multi imperatōres victorez exercitū reportauerunt/q̄si reduxerūt. Agere aūt non vno modo

dicitur:sed de vno tñ non tacebo Martialis li.ij.epigrāmatū.Semp agi. causas/et res agis attale semper:ē/non est:quid agas:attale semper agis Si res/et cause desūt:agis attale nullas.attale(ne quid agis/desit)agas animam.Celius ad Ciceronem.Hortensius cuz has litteras scripsit:animam agebat.Id est expirabat.

In eosdem de Cōuitiū:et Maledictum. Ca.li.

Conuitiū apd Vlpianū iniuriā eē Labeo ait:q̄si maledictū iniuria non sit.Addit idez Labeo.Cōuitiū aūt dicitur vel a concitatione vel a cuentu:h̄ est a collatione vocū.Cū em̄ in vnū oplures voces ferū tur.quasi cuotiū est.Sed qd addit a ptore aduersus bonos mores non oēm in vnā collatā vociferationem ptorem notare:z eā/q̄ bonis moribꝰ im̄ pbat:que qz ad infamiam/et inuidiā alicuiꝰ spectat Et itez.Cōuitiuz aūt non tm̄ pñti/vez absēti quoqz fieri posse Labeo scribit.Proinde siqs ad domū tuā venerit/te absente:cuitiū esse factū dicit.Item si ad statōez vel ad tabernā ventū sit:pbari oportere fecisse cuitiū non tm̄ is videtur qui vociferatus est:vez is quoqz:qui citauit ad vociferatiōez alios/vel sūmisit q̄ vociferarent.Et paulo pꝰ.Ex his apparet nō oñe maledictū cuitiū esse:sed id solū:qd cū vociferatiōe dictū est:et siue vnꝰ/siue plures dixerint cuitiū est:qd in cetu dictū ē.Qd aūt in cetu nec in vociferatiōe dicit:cuitiū p̄prie nō dicit/sed infamādi gr̄a dicit.Et ipsa nois etymologia argumentū significatiōis Labeo sūpsit.Sed cū falsa sit etymologia:falsa erit et diffinitio.Cūqz falsa sit diffinitio:falsa erit et etymologia.Quis em̄ Labeoni credat cuitiū a concitatione/aut a cuentu dictū/aut collatione vocis/quasi cuotiū:cū sit alia p̄pria magis siue etymologia/siue expositio p opositionez a con/et vitiū/vel a con et vito:quasi vitandū/et vituperationis causa factū.Habet aūt cuitium ui:nō breuem:vt vitiū:sed longaz vt vito Licet conuito aliud significet:q̄z cuitium:si modo significat idem. qd inuito non obstat:cū a suo q̄z simplici:qd est vito in significatiōe magis distet:qz cuitium a suo/siue illud sit vito:siue vitiū.Ipsa q̄z con p̄positio in bonam/et malam rez accipi solet:vt ficio/pro pficio:et pro eo qd est cauciando trucido.Inde fectores feraz.Cōuitiū igit a vitium vel potiꝰ a vito descendit:vt vitupero.Tametsi non omnino repugnem scribi p c/vt quibusdaz placet non/p t/et hoc quidez de etymologia:que si p Labeone Vlpianoqz.nō p me faceret:tñ diffinitiōi repugnare auderem nulq̄z repiens apd sūmos viros hāc dr̄az custoditā inter cuitiū et maledictū.Inter q̄ (siqua est)hec erit:p cuitiū est maledictū contumelioſum. Quintil.in.vij.Sic aūt p̄parabit actione p̄ma iudicū animos:vt noluis

se poti⁹ obijcere: q̃ꝫ non potuisse: credat̃. eoq̃ sati⁹ est/omni se ante acte vi te abstinere ꝯuitio: q̃ꝫ leuib⁹ aut friuolis/aut manifesto falsis reũ incessere quia fides ceteris detrahit̃: et qui nihil obijcit: omisisse credi p̃t maledicta tanq̃ supuacua. Qui vana ꝯgerit/confitet̃ vanũ in anteactis argumẽtũ. Ex his v̄bis plane datur intelligi: nec vociferatiõe vtiq̃ fieri ꝯuitium: nec aliud esse/q̃ꝫ maledictũ. Tice. ꝓ Celio. Maledictũ aũt nihil habet ꝓpositi. p̃ter ꝯtumeliã: que si petulãtius iactat̃: cõuitiũ: sin faceti⁹/vrbanitas noia tur. Illud aũt verbũ inuidiã: quo Labeo/siue Vlpian⁹ vtitur: quid mirꝝ si Accursius nõ intelligit: qui in institutiõib⁹: vbi dicit̃ appellatione aũt tigni oĩs materia significat̃: ex qua edificia fiũt: sic interp̃tatur: vt cemẽta/ꝛ la pides/immemor a iuriscõsultis exponi materiã ꝓ ligno ad edificia vtili. Quãq̃ꝫ ꝛ Cato/ꝛ Varro/ꝛ Columella/ꝛ Plini⁹: q̃ de agricultura scripsẽ: alijq̃ꝫ viuã etiã arborẽ/ꝑticulãq̃ꝫ illi⁹/materiã appellãt: ꝛ breuit̃ oẽ lignũ.

In eosdem de Versicoloria. Ca. lii.

Versicoloria apud iurisconsultos vocant̃: q̃ natiuũ colorem mu/tauerũt: vt vestes/si albe sint/aut nigre/subnigre ue/quales ex lana non tincta solent esse/colorie. Si in aliũ colorez tincte sint: versicolorie no minant̃. Ceterꝝ vix in hunc sensum reperimus. Nã Cicero collũ columbi/pauonisq̃ꝫ/et eius caudam versicolorem vocat: et nõnulli aquã maris/vl̃ qd̃ versat et mutat colorez subinde/vel poti⁹ ꝙ sit discolor: vt apud Plini um libro. xxxvi Vbi tamen sciendũ auctoritatem fuisse maculoso marmo/ri: quã fecere/et a paro Cycladaꝝ insulaꝝ vna: eque et a lesbo liuidi⁹ h̃: versicoloresq̃ꝫ maculas habens. Et in eodem. Primũ (vt arbitror) versico lores istas maculas Chiorum lapiduz ostenderũt: cũ extruxerũt muros Et in xxxvij Veluti cũ calculi fiunt: quos quidã abaculos appellãt aliq̃s et pluribus modis versicolores. Et in. xvi. Ingens postea turba prunoꝝ versicolorum nigra/candida/ ordeacea/appellata a comitatu frugis eius eodẽ colore. Et in. xxv. Versicolorib⁹ viperaꝝ maculis. Et in xxviij. Nul lum animal pauidi⁹ existimat̃: et ideo versicoloris esse demutationis id ẽ per qd̃ apparet collũ cõlũbe/pauonisq̃ꝫ/et caudam/aquãq̃ꝫ non ideo v̄si/colorem dici: quod verset colorem: sed qd̃ diuersum colorez habeat. Alio quin satis habuisset Plinius dicere. Et ideo versicolor est: nec adiungere demutationis. Neq̃ꝫ vero vestes ab hac significatione communi excipien/de sunt: putandeq̃ꝫ sole ipse versicolores ita demum dici: si lana tincta cõfe cte fuerint: vt apud Quintilianum. Dum in his de quibus erit questio: me minerimus: non Athletarum thoros: sed militũ lacertos esse. Nec versi/colorem illam: qua Demetrius Phalerius dicebat̃ vti: bene ad forensez

puluerem facere. Apud Titū vero Liuiū est/scdo punico bello interdictū fuisse matronis: ne versicolorib' vestirent. Qd qualiter accipiendū sit Valeri' maxi. li. ix. significat dicēs. Quā femine tollere cupiebāt: qz in his nec veste varij coloris vti nec auri plus semiūcia habere/nec iuncto vehiculo ꝓpi' vrbem mille passus/nisi sacrificij gr̄a vehi ꝑmittebat. Idē Liui' alibi ait. Corp' alteri magnitudine eximiū versicolori veste/pictisqz et auro celatis refulgens armis. Profecto de varij coloris veste locut' est. Et iteruz Tunice auratis militib' versicolores: argentatis lintee/candide. Nā illud Virgili. Versicoloribus armis. exponit Serui' depictis: per qd bellicosus ostenditur. nisi versicolorie aliud sit qz versicolores

In eosdem de Penes te. et Apud te. Ca. liij:

Penes te (vt vlpian' ait) ampli' ē: qz apud te. Nam apd te est/ q̄lit/ cūqz a te tenet. Penes te est: qd quodāmodo possidet. Et añ hūc Festus pōpei' Apd et penes in hoc differunt: ꝙ alterū ꝑsonā cū. loco significat. alteꝝ ꝑsonam/et dominiū/ac potestatem. qd trahit a penit' Personam cū loco Festus accepit/ꝓ ꝑsonam/et locū: vt apud. Platonē/et apud foꝝ. i. in platone/et in foro. Quoꝝ vtriusqz diffinitiōez ꝓbo. Illdqz addo: penes dū tantū ad ꝑsonā refert: nō modo dominiū adesse significare: veꝝ etiā laudē ac vituperatiōez. De laude/vt Cicero in bruto. Cuius penes q̄s laus adhuc fuit/nō fuit rōnis/aut scie. De vituperatiōe/vt Quintili. in gladiatore. Vereor ne illi' inexpiabilis/et sepe rep̄hensi odij alij culpa videatur penes patrez: qui tā facile irascit. Illud quoqz/qd trebro vsurpam': fides penes auctores sit in laudē/vituperatiōemqz sit accipit: quasi laus veritatis: aut vituperatio falsitatis/penes auctorē sit: ad quem spectat fidem rei: cui' auctor est/facere. Ad me certe ista vel laus/vel vituperatio non spectat: qui hoc nō affirmo. sed ad alteꝝ auctorē relego Qd de laude/et vituperatione dico: idē accipio de ꝯmodo/ꝛ incōmodo vt Liui'. Vt penes eosdez pericula belli: penes quos p̄mia essent. Nōnū/ qz etiā loco seruit: sicut apud Ciceronem li. iiij. ad Herenniū Ita petulās es/atqz acer: vt ne ad solariū quidem (vt mihi videt) ꝫ penes scenā/et in eiusmodi locis exercitat' sis. Penes scenā id est apud scenam.

In eosdē de prēs. maiores: posteri et mīores. c. liiij

Patres inquit Paul' vsqz ad tritauos ꝓprio vocabulo nūcupant apd romanos Vlteriores/qui nō hn̄t speciale nomē maiores appellant Itē libēi. vsqz ad trinepotē/vltra hos posteriores vocant Sed cū venia Pauli neqz vsus hoc/neqz ratio ꝯsentit. Omnes em̄/qui an

te nos fuerit: vtiq; qui liberos reliquerunt atq; id in nra ciuitate: maiores dicunt. Qui vo post nos posteriores. Cicero in Salustiu. Ego meis maioribus virtute mea preluxi: vt si prius noti non fuerint. a me accipiat initiu; memorie sue. Tu tuis vita: qm turpit egisti magnas effudisti tenebras vt etiamsi fuerint egregij ciues: certe venerint in oblivionem. Nũquid Cicero ait se preluxisse illis tm: qui supra tritauũ fuerunt: Salustiũ vero tenebras effudisse? An poti9 vt quisq; a Cicerone/atq; Salustio recentissim9 erat: ita illi maxime hoy vtrũq; vel preluxisse: vel tenebras effudisse? An si quis claris maioribus ortus quereret non multo magis is dicat/qui patrem/auum. pauu;/abauũ/atauum/tritauum/claros: ceteros aũt obscuros habuit: q; qui ista e contrario? Hoc ne ipse quidem. Paulus negaret Insuper patres non opinor vsq; ad tritauos posse deduci. Cũ em dicim9 patrum memoria aliquid factum esse: de proxima etate semper intelligim9 non de illa etiam sexta. Dixi de maioribus/et patrib9. Videam9 de posterioribus/siue posteris. Idem Cicero eundem locum sic persequitur. Quare noli mihi antiquos meos obiectare. Satius enim est/me meis rebus gestis florere: q; maiorum opinione niti: et ita viuere: vt ego sim posteris meis nobilitatis initium/et virtutis exemplum. Ita opinor: non pertinebat ad filium/non ad nepotem/nõ ad pnepotem/nõ ad abnepotẽ/nõ ad atnepotem nõ ad trinepotem Tulliana nobilitas/et virtutis imitatio: q; a filio trinepotis inceptura: qr ab eo posteritas tulliana initium acceptura erat/cũ poti9 tũc essy acceptura occasũ Idẽ alibi. Nec vo dubitat agricola (quãuis sit senex) querenti cui serat: rñdere: dijs imortalib9: qui me nõ accipe modo hec a maiorib9 voluerũt: sed etiã posteris pdere. Taceo qõ Caius Calligula volebat solos filios posteros esse nec iura decessa posteris ad nepotes peruenire. Sed ne causari queat nõ positũ exẽplũ posterioy/sed posterioy esse Quintilian9 in. xi. Maluit enim vir sapientissim9 qõ superesset ex vita sibi perire: q; q pterisset: et qñ ab hõib9 sui tpis pay intelligebat posterioy sese iudicijs reseruauit. Nescio tñ an poti9 legendum sit posteroy: vt intelligam9 hoc: q; illud nomen esse vsitati9/et non modo ad eos qui ex nobis geniti sunt: sed ad vniuersos/qui post nos erũt: pti/nere. In eundem opinionis errorem incidit Seruius: qui in vij. eneidos a/sit. Minores non dicimus: nisi quotiens graduũ deficit nomen: vt pater/filius/nepos/pronepos: abnepos/atnepos/Ubi isti gradus defecerunt: merito iam dicimus minores: sicut etiam dicimus maiores/post patris aui/proaui/atauiq; vocabulum. De maioribus satis modo disputauimus. De minoribus cuius nominis ratio eadem est vno exemplo satis pbabit: eoq; qr cũ Seruio expositoẽ Virgilij agim9 Virgiliano ex pmo

eneidos. Hunc letū tyrijsq; diem/troiaq; ꝓfectis esse velis. nostrosq; hu/ius meminisse minores. Quis non videt didonem locutam de parentibus qui tunc erant: eorūq; filijs/natisq; natoꝝ: et qui nascerētur ab illis: non autem de filijs atnepotum/et deinceps: qui illius diei meminisse non po/terant/nisi a parentibus accepissent.

In eosdem de Victus. et penus. Ca. lv:

Victus ꝟbo Ulpianus inquit: ɔtinent. q̄ esui/potui/cultuiq; corpo ris: que q; ad viuendū homini necessaria sūt. Vestē q̄z vict⁹ habē vicem. Labeo ait. Cetera quib⁹ viuendi/curandiq; corpis nr̄i gr̄a vtimur ea appellatione significant. Ne hoc quidez aut ratio/aut vsus ꝓbauit. Vi ctus a viuendo venit. At viuere sine vestitu/cultuq; corpis licet. vt in ethi/opia/sine esu potuq; non licet. Ideoq; semper distincta hec duo reperim⁹ et sp̄ addi alteꝝ (de vestitu loquor) quare alteꝝ: qd̄ est victus: hoc etiam significatum nō ɔplectit. Alioquin non diceret: vict⁹/et vestitus. Signifi/cat etiam vict⁹ genus vite/quantū ad mores: vt quibus cuz quis viuat: et a quib⁹ instituatur/et quib⁹ morib⁹. At neq; de penu iurisconsultis assenti or/multa que ad victum nō ꝑtinent: penui cedere volentibus. Potior a/pud me breuis illa Ciceronis diffinitio valebit in libris de natura deoꝝ. Est enim omne: quo vescuntur homines penus.

In eosdem de Pignus. et hypotheca Ca. lvi:

Inter pign⁹/et hypothecā tm̄ nominis son⁹ differt: Hec Martian⁹ Ulpian⁹ ꝟō ꝓprie pign⁹ dicim⁹: qd̄ ad creditorez transit. Hypo/thecam aūt cū nō trāsit possessio ad creditorem. Ego magis cū Martia/no sentio. Justinian⁹ ꝟo cū Ulpiano in institutōibus dicens. Nā pignor. appellatione eam ꝓprie ɔtineri dicim⁹: que simul etiam traditur creditori/maxime si mobilis sit. At ea/q̄ue sine traditione/nuda ɔuentione tenet: ꝓ/prie hypothece appellatione ɔtineri dicim⁹ Sz nō esse hāc dr̄az ex eo ar/gumentū est: q̄ alteꝝ latinū: alteꝝ grecū siue vtrūq; deseruiens lingue Pi gnus aūt non tm̄ creditori datur: sed inter paratos secum decertare mu tuo offert: et apd̄ sequestꝝ deponit Virg. in bucolicis/ Ego hāc vitulaz (ne forte recuses! Bis venit ad multrā: binos alit vbere fetus) Depono. tu dic: mecū quo pignore certes. Qui tn̄ sensus rarissimus est. Nā illo fi/gurato crebrius vtimur: vt apud eundē Ipse pater dextrā anchises haud multa moratus dat iuueni: atq; animū presenti pignore firmat Quasi di cat secuꝝ fecit: vt qui dat pignus. A priore significato dicim⁹ pignero: ⁊ oppignero: qd̄ est do aliquid arraboni: q̄m quidā arrā appellāt Et repig

nero:qđ ẽ recipio pign⁹ soluto debito.Propter hec verba quidam/quorum est prisciañ⁹:existimãt pign⁹ in hũc sensum ꝙ in aliũ primũ habere genitiuũ pigneris.In illũ/quo significam⁹ filiũ/ꝙ per abusionez diũctissimas sanguine psonas habere gtiñ pignoris.Unde eñ oppignero/ꝙ repignero inquiũt haberem⁹:nisi pign⁹ pigneris faceret.Non inepta quidẽ ratio Sed quid respondebunt/cũ habeam⁹ fen⁹ fenoris:facit tñ fenero/et feneror.Idem prisciañus ait/antiquos dixisse etiã feneris.Nec tñ(vt ei credam⁹)exemplo pbauit.Quid qđ ex frigus frigoris fit refrigero?Quid qđ ex tẽp⁹ tpis fit tempero?Ex lit⁹ litoris fit oblitero?Ex penus penoris(vt sentio)fit penetro addita t/quasi ad locũ penoris intro.Tam eñ penus. ꝗ penetro breui prima syllaba est.Ut mihi quidẽ ꝓpria/et vera pignoris significatio esse ea videt:vnde ṽba deriuantur.Nihil eñ illi aliꝙ significato cũ his ṽbis:et filiꝙ(vt sentio)non alia rõe appellati sũt pignora:nisi qđ pignus quodđã inter diuges sunt tũ vinculi:ne aliter forte diuortiũ fieret:tũ charitatis Cuius rei argumentũ est:qđ legimus sepe pignora filiorum vt apud Suetonium in tiberiꝙ vita.Cõmunis filiꝙ pignora.Et iteruz Tam marium/ꝗ feminarum pignora.

In eosdem de Ferruminatio:et plũbatura.C.lvij

Ferruminatio Cassius apđ Paulũ ait:ꝓ eãdẽ materiã facit difusiones:plũbatura nõ efficit.Idẽ sentire videt Pomponi⁹ dicens. Si ciphũ tuũ alieno plũbo plũbaueris:alieno ve argẽto ferruminaueris:nõ dubitat ciphũ tuũ esse:et a te recte vendicari.Ciphum eñ argenteũ intellexit.Cũ his plerisqꝫ non sẽtiunt:quoꝝ est Plinius:qui.li.x.ait Nanqꝫ furculo sup bina/oua imposito/ac ferruminato alui glutino subdita ceruice medio equa vtrinqꝫ libra deportant.Alio Ferruminato dixit quasi a glutinato materia illa Idem.xi.Et medulla ex eodẽ videtur in iuuenta rubens/in senecta albescens/non nisi canis et ossibus.nec cruribus iumentoruz/aut canũ.Quare fracta nõ ferruminatur Quasi non glutinat nec coalescit/ac colligatur.Idem.xxxi.Barris arabie oppido muros/domosqꝫ massis salis faciũt.aqua ferruminantes:quasi glutinantes.Idem xxxv.Calcis quoqꝫ vsum bitumen ꝓbuit.ita ferruminatis babylonis muris.Idẽ.xxxvi.Ea maxima cã.ꝙ fulto calcis sine ferrumine suo cementa diponẽtes.Quasi dicat glutine.Et in eodẽ Uitꝫ sulphuri decoctũ ferruminat in lapides.ꝗ glutinat i formã lapidis.Idẽ.xxxvij.Infestant plumis vitꝫs scabro ferrumie maculosa nube occlta aliꝙ vomica ꝓduro/fragliqꝫ cẽtro:ꝗ glutino ꝙ admixtura/siue iũctura/siue ligatura Ergo ferruminatio ñ vtiqꝫ ꝓ eãdẽ materiã facit difusiõez/ꝫ inedũ ꝗz ꝓ aliã Plũbatura ꝓ soluz

plũbum efficit ofusionem: vt ipm indicat nomen: si hec ofusio dicẽda est.

In eosdem de Veterator: et nouitius. Ca. lviij

Seruus (vt est apud Venuleiuz) tã veterator/qm nouitius dici pt sed veteratorẽ non spacio seruiendi: sed genere/et causa esse estimandum Celius ait. Nam quicũqz ex venalitio nouitioz empt⁹ alicui ministerio ꝓpositus sit: statim eũ veteratoz numero esse. Nouitiũ aũt non tyrocinio animi: sed oditione seruitutis intelligi: nec ad rem pertinere latine sciat loqui: nec ne. Nec ob id veteratorez esse: ꝙ liberalib⁹ studijs eruditus sit. Apud Vlpianũ sic scribit. Precipiunt ediles/ne veterator pro nouitio veneat. Et hoc edictũ fallacijs venditoz occurrit. Vbiqz em curant ediles ne emptores a venditoribus circũueniant. Vt ecce pleriqz solent mancipia: que nouitia non sunt: quasi nouitia distrahere: ad hoc scilicet/vt pluris vendant. Presũptũ est em ea mancipia/que rudia sunt: simpliciora esse/et ad ministeria aptiora. et docilioza/et ad omne ministeriũ habiliora. Trita vo mancipia/et veterana difficile est reformare/et ad suos mores formare. Quia igit venaliciarij sciũt facile decurri ad nouitioz emptionem: idcirco interpellant veteratores: vt ꝓ nouitijs vendant. Quid tam otrarium: qz ee due iurisconsultoz sententie: Quid magis absurduz: qz non dico inter eas non iudicasse sed eas aut ambas scripsisse: aut contrarias esse non vidisse? Et cõplura in reb⁹ (vt dictura ducimur) esse dñt cũ in verbis tot sint/et tam manifesta contraria. Ego vt instituto officio fungar: et inter hos duos sententias feram: qñ alterius diffinitio a me tolli non potest: potioz mihi videtur Vlpiani opinio: et cũ ceteris scriptoribus conuenire. Venaliciarij mangones dicuntur venaliũ hoim. Martialis milia pro puero centũ me mango poposcit.

In eosdem de Quot annis. et in singulos annos ac similibus. Capitulum. lix

Nihil interest Pomponi⁹ apd Vlpianũ scribit: vtz in annos singulos: vel quot annis: an in singulos menses/vel quot mensib⁹: an in singulos dies: vel quot dieb⁹ legat. Ipse quoqz huic sentẽtie accedo/pinde etsi qt ãni legent: tot ãni idẽ erit dicendũ. Corrũpere ẽ illud Vlpiane/atqz Pomponi latinam lingnã/nõ iuuare. Quis vnqz dixit. qt diebus/et nõ potius quotidie? Quis etiã qt mensib⁹/ꝛ nõ singulis mẽsib⁹ Cur etiã nõ addim⁹ qt horis: qt noctib⁹: qt lustris? Q siquis hoc modo loquatur: intelligem⁹ quidem ex ipsa verboz serie: quid velit. Tamen vt barbare locutũ reprehendemus: vt ne deinceps ita loquat: admonebimus Non aũt formulam alijs loquendi trademus: vt vos facitis. Jabolenus

meli⁹ vini inquit falerni quod domi nascetur: quot annis, vel in singulos annos: binos culeos heres meus Titio dato. Quidam aduerbium hinc ducunt: quod est annuatiz: vt Plini⁹. li. xij dicens/ Herodoto teste qui tradit: singula milia talentum annuatim thuris pensitasse arabes regib⁹ persarum: si codex verus est.

In eosdem de Turba et Rixa. Ca. lx

Inter turbam /et rixam testimonio Ulpiani rectissime Labeo ait mltum interesse. Nāqz turbam multitudinem hoim esse ꝑturbatiōez/ et cetū. Rixam etiā duoꝝ Uidenť Ulpian⁹/et Labeo sentire turbā suapte natura significare multitudinem Ideoqz turbā in altero sensu esse ꝑturbatōez multitudinis. Ego ṽo poti⁹ primū et naturalem sensum eē ꝓ ꝑturbatione: qđ docet ṽbū ex ea significatiōe ductū turbo ꝑturbo disturbo/de/turbo/ɔturbo: q̄ nequaqz ad solā mltitudinē referūtur. Et turbo turbinis ꝛ homo turbidus: qui est iracūd⁹. Cōtraqz vinū/et multa alia turbida dicunť. Ipsaqz greca origo. In hunc eundem sensum. Ceteꝝ qꝛ multitudo nō fere vacat ꝑturbatione: et ipsam appellam⁹ turbam: vt colluuiē hoies viles/ꝛ ɔtēptos dicim⁹: et fecez/et sētinā: nō ꝙ homines sint sordes/fex/sentina: sed ꝙ sordidam/et abiectā vitā agāt. Terē. in andria. Sz si tu denegaris ducere: culpam in te ibi omnē trāsferet. Tū ille turbe fient/Inter quos he turbe fient? Nempe inter Simonem/et pamphilū: in quem omnis culpa trāsferetur. Ergo turba erit inter duos At idem in eadem ait. Dij nostram fidem Quid turbe est apud foꝝ? Quid illic hoim litigat. Ego nō nego aliquando turbaz inter multos: quēadmodū rixam non sꝑ inter duos: cuius multa exēpla sunt: sed etiam inter plures: vt apud Liuiū. Eo anno rome cum per ludos a Sabinoꝝ iuuētute per lasciuiā scorta raperentur: concursu hominum rixa/ac ꝓpe preliū fuit: Et non longe post. Cuz conuersus in patres impetus essz: ɔsulū intercursu rixa sedata est Sed Terenti⁹ fortasse ideo adiecit illud: quid hominum illic litigat: quia per verbum turbe non satis significatum erat ꝑturbationem esse multorum. Quanqz et illud turbe nōn min⁹ pro multitudine hominum accipi potest: qz pro ꝑturbatione: cum presertim de perturbatiōe adijciat quid illic hominum litigat. Sed de vno loco non attinet disputare: vbi infinita suppeditant. Dixi a turba fieri turbo: cui⁹ genitiuū grāmatici quidam volunt esse ꝓ ludicro illo instrumento turbonis Qđ vel ex hoc falsum esse documentū ē: ꝙ formaz acumine fastigiato vocamus turbinatam: ad similitudinem ligni illi⁹. Falluntur igitur grāmatici in turbo turbonis: quomodo in cardo cardonis: quod nec ipsum inuenitur.

In eosdē de Exauctoro. Ca.lxi.

Ignominiosa aūt missio(si Juliano credimus)totiens ē: qūotiēs is/qui mittit:adīcit nominatiz ignominie se causa mittere. Sēp.n debet imperator addere:cur miles mittatur. Sz si eū exauctorauit : inter infames efficit:licet non addidisz ignominie causa eū exauctorasse. Pace tñ Juliani exauctorare est ducem ab impio suo dimittere: vel missū facere militem. illūqz donare missione militie plerūqz: vt apud Quintilianū in milite mariano. Pater huic emeritis bello stipendiis/tū cū tota subnixū numidia fregim⁹ Jugurtam exauctoratas armis manus agresti labori subegit. Tit⁹ Liui. ab vrbe condita li.xxxv. Volonū qz exercit⁹ qui viuo Graccho sūma fide stipendia fecerat: velut exauctorat⁹ morte ducis. a signis discessit. Et in.xxxix. Ubi hoc modo exauctoratū equitez cū gra imperatoris viderunt: se quisqz excusare: et vicariū accipe. Et in.xlij. Ubi is venisz omnes milites exauctorati domū dimitterentur: ꝑter quinqz milia socium his obtineri circa ariminum ꝓuinciam satis esse. Idem li.xlv. Postero die contione aduocata⁹ de reb⁹ a se gestis: et de iniuria Tribuni bello alieno se illigantis: vt sue victorie fructu se fraudaret: cum deseruissent milites /exauctoratos dimisit.

In eosdem de Depectus Ca.lxii.

Depectus(si Ulpiano credim⁹)dicit turpiter pact⁹. Mihi aūt pro simplici potius accipi videt/id qō in multis fit: vt demiror/deambulo/desumo/demōstro/ deosculor/depingo/deposco deuito/degusto /demoror/demulceo. Qō si qñ reperiat ꝓ turpiter(qō non memini legisse me)id fit non magis vi ꝓpositionis: qua hoc verbū oponit: qz in ipsi⁹ verbi qō citra opositionem nōnunqz turpem pactionem significat. Cicero in paradoxis. Si quotidie fraudas/decipis/possis pacisceris/aufers/eripis :si socios spolias: erarium expilas: si testamenta amico ꝓ expectas. Dc ne expectas quidem: atqz ipse supponis. Hec vtrū abundantis: an agentis signa sunt? Exemplū vero ꝙ depect⁹ non significat turpiter pact⁹ :sed tātū pact⁹: apud Teren. in phormione Ita me bene dij amēt: vt mihi liceat tā diu: qō amo/frui/Jam depecisci morte cupio. Tale est hoc terentianū: q/le illud Virgilij. Uitāqz volunt pro laude pacisci. Illud quoqz apud. M. Tullium. ij .rhetoricoꝝ. Quidam cū circūsideret: neqz effugere vllo mō posset: depect⁹ est cū hostibus: vt arma/et impedimenta relinqueret: milites educeret. Itaqz fecit. Armis/et impedimentis amissis preter spem milites conseruauit. Non est accipiendum ꝓ turpiter .pactus/ab auctore esse posi/

tum. Quippe qui causam narrat: de q̃ cõtrouersia est: an ille turpiter pact⁹ sit: Non aũt factũ hominis dãnat. Et aliquotiens factũ hoc/paulo p⁹ pactionem vocat. Vt in libris ad Herenniũ. hanc eandẽ rem gestam ita exponit: vt qõ erat sui officij/neqz accuset: neqz excuset. sed tantũmodo pactum inter Pompilium/et gallos ita fuisse significet. Hancqz controuersiã ab accusatore/atqz ab reo declamandam ꝓponat.

In eosdem de Gemma et Lapillus Ca. lxiii

Gemmas/ lapillosqz Vlpianus sic distinguit/dicens Gemme sũt plucide materie: que (vt refert Sabin⁹ ad Vitelliũ) Seruius a lapillis sic distinguebat: q gẽme essẽt plucide materie: velut smaragdi/chrisoliti/amethisti. Lapilli otrarie supioribus nature vt absiani neuẽtani. Margaritas aũt nec gẽmis/nec lapillis otineri satis ostitisse idem Sabin⁹ ait: quia concha apud rubrum mare et crescit/et coalescit Murina aũt vasa in gẽmis non esse. Tassus scribit hoc falsuz esse pace hoz quatuor consultoz cuz omnes auctores ꝓbant: quoz Plinius titulũ de gẽmis non translucentibus fecit Et murina in gẽmis numerat: q omnes lapides pretiosos/preter margaritã vno nomine (qõ tm̃ lingua latina habet) gẽmas appellat: Tũ ipsa ratio. Nã quis nõ videt/lapillus/qõ generale nomen est oim paruoz lapidũ/sed subintellectione p̃ciosus/idẽ esse/qõ gemmula. Nam gẽmas etiam accepim⁹ multoz cubitoz inueniri: quas vt vere lapides non lapillos appellare possumus. ita cum minute fuerint: lapillos appellare debemus. Q. si hi lapides tam grandes translucidi non fuerint: siue perlucidi: quales sunt interfecti: nũquid vocabim⁹ eos lapillos? Quid hoc magis ridiculum? Q. si etiam omnis lapis perlucidus gemma est: etiam paruũ marmor: qõ in modũ vitri translucidus est: gemma erit. Postremo reperim⁹ eiusdem coloris lapides quosdam permixtim constare. ex perlucidis/et non plucidis et ita pmixtos natura: vt non possis ptẽ appellare gẽmam/ptem lapillũ Curtius libro. viij. Cũ dixisset gẽmas/margaritasqz mare litorib⁹ infudit: Paulo post de eisdem Indis ait. Lapilli ex aurib⁹ pendent/ꝓfecto perlucidi intelligendi sunt. Et itez libro. x. de rege Indo. Pendebant ex auribus insignes candore/ac magnitudine lapilli. Margaritam vero/siue margaritum quis negare lapillum possit: qui sẽper est pusillus lapis? Ego quidem .candidos illos lapillos ex Indi regis auribus pendentes/ margaritas interpretor: Oratius cum inquit. Nec magis huic intra niueos/virideſqz lapillos: de margaritis/ et smaragdis intelligit. Margaritam autem sicut lapillis fortasitan ego: ita gemmis fateor non cõtineri. Quod fere omnes: cedũt. Seruius tamẽ gram

maticus/quasi multi aliter sentiant:inquit. Sane multi separant gẽmam a margarita vt Cicero. Nullam gemmam/aut margaritam:Et gẽmas volunt dici diuersi coloris:margaritas vero albas, vel gemmas integras: margaritas pertusas. Hec Seruij opinio ab omnibus et ab ipsa veritate dissentit. Est enim margarita que in concha nascitur. vnde conchilium dicitur:qm vulgo perlam appellant. Hec etiam vocatur vnio(vt idẽ Plinius ait) quia nunqꝫ nisi indistincta reperiatur. Estqꝫ generis masculini. Nam feminini illud/ qno nunc quidam pro vnanimitate vtuntur: nec auctoritate nititur (Nescio enim apud quem reperiatur)nec arte:cum deceret esse masculini potius generis:Talio Stellio Burgulio.

Laurentij valle viri eruditissimi.et oratoris clarissimi de Elegantia lingue latine Liber Sextus et vltimus diligenti emendatione finitus.:

Prologus.

Laurentij Valle ad Johānem tortellum aretinū cubiculariū apostolicum Prefatio in tractatum. de reciprocatione sui ⁊ suus.

Singularis tua Johānes Tortelle. tum erga me beniuolentia: tum de meis (q̄ntulecūq; sint) lr̄is opinio (ñsq; p̄cipue/que ad eloquentiam spectāt) facit: vt quicq̄d de elegantia lingue latine (qui primus ad eloquētiam gradus est) adnoto: id omne ad te potissimum scribam. Cum presertim nihil eius generis tam exiguum p/ficiscatur a me: quod non tuo nescio iuditio dicam/an amori magnum esse videatur. Non repudiabis igit̄ hoc tanq̄ exiguū: quod de pronomine Sui cum eius diriuatiuo adnotaui: velut appendicem questionis illi⁹ vbique sunt huic cum genitiuis prime ⁊ secunde psone cōmunia (quemadmodum scis) disseruimus. Nam illic que trium omniū: hic vero que vni⁹ tantum propria sunt explicant̄: eatenus prorsus quatenus pertinet ad recip/cationem. Nec iu dicet aliquis perexigua/perexilisq; materia: nec satis scribi digna. Isti ego (vitandus est enim in principio maxime contēpt⁹ opis) affirmo: non talem sibi introgresso eam visum iri: sed magnam/p̄fundā/sumosam similemq; laberintho cuidam: etiam si minothaurus non ines/set. vt vere liceat. Virgiliano versu dicere: hic labor ille domus/⁊ inextricabilis error. Vbi vtinam non pleriq; falleremur/non modo plebei: sed etiam principes in dicendo. ac theseo pares. q̄ filo illo adrianes aut non vtimur aut abutimur. Neq; de nostra tm̄ memoria/verum de aliquot iaz proximis seculis loquor. in quibus vir quispiam vitio hoc non laborauit vel vtendi isto pronomine cum non oportet/vel non vtendi cum oportet Ut q̄; vsitato/q̄; necessario/quante etiam dignitatis vocabulo. Etem̄ (vt supersidcam de genere hoc toto dicere) quantum grāmaticis/dialecticis/p̄bis vtiq; in ijs que metaphysica vocāt quantum theologis/iurisperitis/oratoribus: quantum denique omnibus sermone vtentibus conducit rerum verborūq; interpretatio: quod p̄rium est eloquentie. Certe hoc cui⁹ vim. iusq; interp̄tamur tanti faciendū est inter cetera vocabula: quanti pluto inter reliqua numina/triū maximorum deorum ⁊ vnus ⁊ frater tertius. Rides vicissim comparationis hyperbolem. Tu vero vel p me licet rideas. tecū etiam risurum (cum (vt inquit Oratius) ridentem dicere verum nil vetat) rideas inquā non derideas. Nam et p̄ius ad ve/

ritatem accedet mea superlatio ridicula: qz tua cum detractione dersio. Nec nihil bella/nec inconcinna/nec inepta sane cõparatio erit. Siquidem quemadmodũ tres filij saturni (si vetustati credimus) omnia inter se diuisere: vt iupiter celuz/neptun⁹ maria/pluton inferos sortiret: ita tria pronomina et inter se germana/et inter ceteras voces primaria: tuz omnem psonaz numez cõplectunt: Ego simile ioui/cui⁹ prima est dignitas: tu simile neptuno/cui⁹ secunda: sui simile plutoni/cui⁹ tertia: tum omnia derivativa p totidem casus singula sibi vendicãt. Nã qd est qd nõ meũ/aut tuũ/aut suũ dici q̃at. Et licet sui nõ otineat tertiã oino psonã: tñ illi⁹ veluti fons ẽ: p qz ipsũ ea tota nũcupat. ditius nimiz ac locupleti⁹ vtroqz alioz. qñ plures voces possidet tertia psona qz reliqua. Et hinc qz plutoni oparãdũ: qui dijs a diuitijs/q eadẽ causa grece pluton appellatur. Et eo quidẽ magis: q sicut pluton defectũ lucis sentit/eiusqz imperiũ oẽ ex alieno pendet orbe: q hinc illuc aie descendũt/sine quib⁹ non existeret illi⁹ regnũ: ita sui/q defectũ notatiui hz: q nisi regimen ei⁹ aliũde pẽdeat/nequit subsistere. et (qd ad rem maxime facit) quẽadmodũ plutone pside bene maleqz factoz iudicia exercent: sic in vsu dictionis hui⁹ bene maleqz loquẽtes pcipue videant. vt qui ex hoc iudicio absoluti discesserint: ij optimo iure tanqz ad helysiũ eant: cũqz virgiliano anchisa dicant: quisqz suos patimur manes: exinde per ãpluz mittimur helysiũ: et pauci leta arua tenem⁹. Quare si pnomen istud tanto deo oparari potest: cur ei⁹ tractatõ perexigua/perqz exilis existimetur? Libuit iocari Jobes dũ nostram materiam (mun⁹ videlicet vite meum) non esse tantopere otẽnendam ostẽdere voluimus. Sed id ipsa tractatio planũ faciet: meqz non mõ potuisse illam laberintho oppare/sed fortassis etiã intra minothauz id est despera tionez habenti. De cui⁹ natura q vsu cũ alij veteres grãmatici nõnulla/tũ priscian⁹ (cui inter ceteros fere tribuit palma) pmulta pcipit: q hauscio an vlla de re diligẽti⁹ . vt mirer sic lapsam loquẽdi osuetudinez deflu risse de via. Nos hmõi erroris cãs (vt aberrãtes reducam⁹ in viã) qad facultas feret diligentius tradere conabimur. ::

Ca. i. Ostendens in quo distent sui et suus inter nos et grecos .:.

Principio (quoniam Priscianus pleraqz ad grecam figuraz revocat/q hoc in primis pnomen/quo agimus) indicandũ est multa esse tum alibi tum vero hic/inter nos grecosqz dissimilia. primum apud illos sui/id est

non sane frequenti in vsu: q suus id est

in min⁹ frequenti esse: apud nos vero frequentissima

⁊ q̃ꝫ vsitatissima. Itēqꝫ ꝑ his duob⁹ apud eosdez aliud ꝓnomen / id est est vsurpari. qđ ꝓprie est ipsi⁹ ipsi ipsū ipso. vel ex vtroqꝫ ꝯpositū Et licet nōnihil differāt: tñ crebro illud ꝑ hoc poni: vt vix scias q̃d inter ipsa itersit: neqꝫ an oēs id scriptores obſuarint. Certe nec oēs editiōes seruatū hñt: ⁊ q̄ habent / vix vbiqꝫ. Et si vbiqꝫ habent: non tamen in totū ligue latine rñdent. Preterea hoc ip̄m ꝯpositum prime secundeqꝫ persone accommodari non solum tertie vt apud nos (si verbum sit e verbo) absurdissimū attēdite vobis sibi. siue vobis sibi ipsis. cū tantūdē significet vobis. Postremo apud homeꝝ / ⁊ siqui sunt alij: sexcentis in loc. reperiri hoc ē sui / sibi / se: ꝑ ei⁹ / ei / eū eo: siue ꝑ illi⁹ illi illū illo. cuius auctoritatē imitatum nostrorum inuenio neminem Ita et suam naturam interdum deserit hoc pronomen / et in locum suuz aliud succedere patitur. qđ nobis adeo denegatū est: sicuti mei ⁊ me⁹ / tui ⁊ tu⁹: ita sui ⁊ su⁹ nequeant alterū ꝑ altero poni. cū nō latina sit sed barbara oratio: ego amo amicū mei vel tui. hic amat filiū sui: ꝑ meū tuū suum. Et hic me credit oīa facere amore meo: odio tuo. inuidia sua ꝑ mei / tui / sui / q̄ apud grecos nō ē dr̄a. Siquidez (vt alibi ꝓbauim⁹) sui: vt mei / tui / nr̄i / vr̄i / passiue sp̄ accipit̄. suus vero / vt me⁹ tu⁹ / nostꝝ vestrum / noster vester. passiue vel actiue qđ priscianū ignorasse ob grecā forsitan imitatōez q̃ꝫ miꝝ tam verū est. Cū ergo tot sint quibus a greca nr̄a dissentit orō: non quid illi dixerint est intuendū (ne in eūdez in quem nōnulli (sicut oñdaz) errorē incidam⁹) Sed quid nostri. quorum auctoritatem imitamur.:.

Ca. ii. ostendens nō esse tria genera cōstructionis p̄dictoꝝ ꝓnominum: sed reciprocationem sufficere.:.

Hec p̄fatus / ad rem ipsam venio: cuius priscianus tria genera facit. Vnū / quod vocat reciprocū: cum pronomen in se ipsū inflectitur vt Cato amat se. Alteꝝ / qđ vocat transitionē: cū per deriuatiuū eius loquimur. vt Cato amat suū filiū:: siue Catonem amat suus fili⁹. Tertiū / qđ vocat retransitionem: cum accidit alterū verbū: vel in primitiuo sic: Cato precatur me vt sui miserear. Vel in deriuatiuo sic: Cato p̄catur me vt sui filij miserear. Sed optimū fuerit eius ad litteram subijcere v̄ba: eaqꝫ aliquanto longius repetita (quoniam non in vnius tantum questionis vsum repetentur) que hec sunt. Possessiua vero modis construunt̄ tribus. cum verba vel a possessore in possessionem / vel a possessione in possessorem / vel extrinsecus transferuntur. a possessore in possessionem: vt doceo meum filium. doces tuum discipulum: docet ille suū auditorē. A posses

sione vero in possessorem: vt paret mihi meus filius: paret tibi tuus cliēs paret illi su⁹ seru⁹. Extrinsecus/vt doces tu vel ille meū filiū. doceo ego vl̄ ille tuū filiū. doceo ego vel tu suū vel illi⁹ filiū. Sz meli⁹ hoc ꝑ retrāsitionē Ut rogat ille me vt doceā suū filiū. Cū eniz suū sit relatm̄: exigit / vt pri⁹ cognoscat̄ ꝑsona possessoris sui ad quā referat̄ Et sciendū/ ꝙ oia ista possessiua possessoris quidem ꝑsonā scd̄m primitiuū significāt. Possessio vero ipsa tertie est ꝑsone/vt me⁹ tuus su⁹: quō ⁊ nomina quib⁹ ɔiūgunt̄. vt me⁹ pater: tu⁹ filius. excepto vocatiuo: qui sol⁹ in prime ꝑsone possessiuis inuenit̄: cū secunde copulant̄ ꝑsone. vt mi pater: o mea tu: o noster chreme Oia tn̄ possessiua in genitiuos primitiuorum non solū noib⁹ ꝫ etiā ꝟbis trāsitiuis sociata possūt resolui. vt amicū meū moneo ꝓ amicū mei: ⁊ euādriū filiū turn⁹ iterfecit: ꝓ euandri filiū. Et dauni⁹ fili⁹ ab enea vict⁹ ē/pro dauni fili⁹. Hoc aūt iterest inter possessiuū ꝓnomē: vt me⁹ tu⁹ su⁹/⁊ primitiuū mei tui sui ꝙ voce possessiui gen⁹/⁊ casus/⁊ numer⁹ ipsi⁹ possessoris oñditur. Et substātiua quidē ꝟba possessiuis ɔiūcta ad possessores referunt̄ vt tu⁹ sū fili⁹ ⁊ me⁹ pr̄ es. ⁊ su⁹ ē illi⁹ seru⁹. Et aliquāto posteri⁹. nos vero primitiuis quidez id ē sui sibi se a se vel ꝑ reciꝓcationez: vt sui potit̄ sibi indulget: vel ꝑ retrāsitiōez vtimur. vt hortat̄ me ille vt sui potiar. rogat te ille vt sibi indulgeas. Possessiuis vero cū in ea possessiuoꝝ fiat trāsitio. vt sui ꝟui miseret̄/⁊ suo ꝟuo ꝓdest/⁊ suū ꝟuū diligit. Nec aliter tamē potest sup̄dictū possessiuū tertie ꝑsone ɔstrui cū aliis extrinsecis personis nisi ꝑ retrāsitionē (quō ⁊ primitiuū ei⁹) id est nisi prius a possessore ei⁹ ꝓficiscat̄ in aliā ꝟbi ꝑsonā: ⁊ sic ab illa rursus ad possessionē tertie: sicut et ad se. vt rogat me ille vt su⁹ ꝟu⁹ ministret mihi vel tibi. ꝓcat̄ vt sui patris miserear. petit te vt suo ꝓsis filio. Obsecrat cicero varronē vt suū erudiat gnatum. Et notandū ꝙ cū a tertia in tertiā fit trāsitio ꝑsonā: in dubiū venit/ possessio ad q̄m ꝑtineat eaꝝ. vt rogat iste illū ne suo noceat filio: ābiguuz cui⁹ filio suo/isti⁹ an illi⁹ id est an rogant/. an eius qui rogatur. quo modo et apud grecos

dubiū fit vtꝝ platonis/an Aristotelis suū. Nō video q̄d op⁹ fuerit hac diuisione. cum ⁊ alia genera ⁊ alie species eē possint. vt posterius apparebit: neqꝫ hec ipsa satis iter se distincta sint. Que em̄ spēs hec erit. Cato cupit me amicū sibi vel suū: optat te coli a se ⁊ a suis: ait domū tuā se auctore extinctā sine sua pecunia: relinqꝫ rei publice testimoniū. mee in se volūtatis: rex est domi sue. letus sua gloria: sua quenqꝫ delectāt: terra per se stat ⁊ alia plura. vt fortasse sicut expeditius/ita satius fuerit hec omnia appellare reciprocationem. quod propemodūm priscianus ipse confitetur / cū longe post inquit: Non aliter tamen hoc fit nisi prius a tertia persona

verbū aliqđ (vt diximꝰ) ꝓficiscat̄ ad aliā extrinsecus ꝑsonaz: ⁊ sic ab illa ꝑ retransitiōez ad eā reci ꝓcetur. aliud v̄bū. vt rogat me ille vt ad se veniaz. petit te vt sibi des. hortat̄ milites imperator vt se largo potiant̄. Qua ꝓpter hoc tanq̄z generali vocabulo (si mō ausim dicē) solo vti possumus

Ca. iii. ostēdens vnde dicta sit reciprocatio.

Quod ex eo dictū ē: ꝙ sicut reciprocatur spiritus cū recipitur. et vnda vicissim alluens litus: et ad pristinum subinde cursum rediens reciprocus est: ita hec pronomina alterum primitiuum/alteꝝ deriuatiuum ad id vnde prodierant reuocantur. Quod greci

et vocant.

Priscianusq̄z interp̄tat̄ sui passū/⁊ sui passionē tū dure tū nimis aperte. qꝛ sui (vt diximus) tantūmodo passiue accipitur. Satis aūt erat reciprocum et reciprocationem dixisse. :.

Ca. iiij. ostēdēs quō soloecismꝰ admittatur. in sui et suus

Et hac quidem quomodo sit vtendum ex superioribꝰ liquet. Quonā aūt modo aliq̄ abutant̄: Priscianꝰ oñdit inquiēs. Tertie vero ꝑsone possessiuū sine voce altera significante possessorē suū nō p̄t adiūgi alij ꝑsone ꝑ se. si eniz dicā suus ꝟuꝰ mistrat mihi vel tibi: soloecismū facio ꝓpemodū ipse p̄ceptor. h̄ ꝓnoie abusꝰ ē. Ego dixissez ipsiꝰ: vt referat̄ ad possessiuū: potiꝰ q̄z suū. qđ referri videt̄ ad vocez alterā qđ ille non sētit. De quo latius postea. Sed cur de primitiuis soloecismo omisit exempla? que res multum faciebat ad h̄ vitiū deuitandum. vt ego dixi sibi: nō est sibi cure res publica: tu fuisti secum: ꝓ eo quod est/ego dixi ei: non est ei cure res publica: tu fuisti cuz eo. An ꝙ temporibus eiꝰ in hoc nunq̄z/aut vix vnq̄z peccabat̄? Quippe cum hac quoq̄z tempestate minus in sui peccetur q̄z in suus. Sicut enim datiuo/⁊ ablatiuo postposita p̄positiōe cū: prout exēplis docui: ⁊ nōnūq̄m forsitan genitiuo/vt feci amore sui/vulgꝰ vtitur: ita nō vtit̄ accusatiuo ablatiuoq̄z. Quis .n. e vulgo sic loquitur? vidi se: ꝑgo ad se: indigeo se: redeo ad se? ꝓfecto (ꝙ sciā) nullus. vt si recte ratiocinamur: minor sit eiꝰ pars in qua peccatur. vtpote non plane ꝑ duos casus. at vero in suus per oēs. ꝑ noiatiuū/quale fuit prisciani exēplum ⁊ in apposito vt hoc est opꝰ suū: ꝑ obliquos/vt ego sū amicus patris sui: tu nō places filio suo: legisti libꝝ suū: pone hoc ad pedes suos: libris suis fruor: in ortis suis cenauimus: ꝓ eius / siue ipsius/siue illius. Que dici nō latine siqua ratio reddi ista potest In primitiuo .quidē: ꝙ cū inter hunc modum loquendi quem reformidant / et illum quo vtunt̄ nihil intersit:

talam est eos (sp̄ em̄ falsitas seipsa ꝯuincit) sua ꝯfessione peccare. vt nup̄ quēdam lr̄aꝝ grecaꝝ ignaꝝ quē/ ꝙ negaret ꝓpter loquēdi ꝯsuetudinem dicēdi esse aristoteles/ ita sū p̄cōtatus: nōne aristotelic⁹ oēs dicūt? Cūq; ille rn̄disset etiam: ergo etiā vestro testimonio dici debet aristoteles/ non aristotiles: vt fieri possit aristotelicus. In deriuatiuo autē ꝙ consequēs est (cum hoc sit eiusdem nature) quod illi tanq̄ genitori/ vel domino/ vel duci non licet id huic vel filio/ vel seruo/ vel militi non licere.:.

Ca. v ostēdens que sit prima causa cur sui et suus abutamur pro eius vel ipsius vel illius.

Verū hic quispiam/ neque hac mea ratione ꝯtent⁹/ neq; prisciano credet: satis fidei habēs/ aget nobiscū auctoritatib⁹. opponet Virgilianū illud Tum breuiter barcē nutricē affata sychei est Nanq; suam patria antiqua cinis ater habebat. Quod haud dubie illi simile est/ seruus suus ministrat mihi siue seruū suū vidi: et cetera que protuli paulo ante per omnes casus exempla. vbi etsi abest ad quod referat̄ suus: id tn̄ subauditur. nemo em̄ dicit suus. nisi de eo cuius habita est mentio. vt si roganti vbi est titus/ respondeas nescio/ seruus suus est hic. In quo si soloecism⁹ est: ⁊ in versu virgiliano sit necesse est. sin in hoc non erit: falso ait priscian⁹ in illo esse. Quid igitur ad hoc dicemus? Si virgiliū dānamus/ tantum virum/ et poetarum latinoꝝ longe principem quis ferat: ⁊ non eius auctoritatem qualibet ratione potiorem existimet? Sin priscianū: iaz oīs huius rei ars subuertetur: nullamq;/ aut superuacuam maximoꝝ auctoꝝ fuisse dicamus obseruationem oportet Ego ⁊ si video priscianum (si modo animaduertit) hoc dissimulasse: tamen ipse non dissimulabo: aut iā nō dissimulaui potius. quippe qui superioribus exemplis simile esse confess⁹ sum. Sed vel poeticam licentiam excusandam reor: vel operis imperfectōnem. Etem̄ credere libet virgilium cum talem quendam versum faceret/ Nanq; suam patria liquerat tellure sepultam/ impeditum prima syllaba verbi longa: mutasse formam dicendi: atq; ita in soloecismum (si dictu fas est) incidisse. An non illud huic ex superiore libro etsi non persimile/ tamen non dissimile prorsus est: Viuite felices/ quibus est fortuna peracta iam sua? Pro vestra positum est sua. Q̄ siquis dicat positum esse pro propria: recteq; hoc dici/ vt id recte diceretur Viuite felices quibus ē fortuna peracta iam propria: Hic nihil dicit. cum suum etiam pro proprio acceptum naturam tertie persone non imitetur: nemoq; sic loquatur/ est mihi aut est tibi suus scribendi mos. cum tamen dicamus/ est mihi aut est tibi propri⁹ scribendi mos Nā in illo huius eiusdez poete versu Quisq; suos

patimur manes/nō referr̄ id suos ad primā ꝑsonaz. qꝛ sic resoluenda est oratio: nos patimur manes: sed quisqꝫ nostꝝ suos. Eiusmodi passim reperiunt̄ exēpla. vt cū in bibliotheca nos ad suū quisqꝫ studiū libros euoluerem⁹. Nō est aūt huic virgiliano de quo disputam⁹/ouidianū illud sile/respice laerten vt iā sua lamina claudas. vbi nōnihil rationis est: ꝙ vtrūqꝫ v̄buz eidem supposito seruit. Hec igit̄ virgilij auctoritas: ⁊ siqua sunt eiusmodi apud alios loca (quoꝝ nōnulla posteri⁹ attingaz) prima extitit causa (vt iam causas enumerare incipiam) vulgaris erroris.:.

Ca. vi. ostendens secūdam causam cur suus et sui abutimur pro eius ipsius vel illius.:.

Altera quod nonnullis in locis/siue hominum siue temporuz culpa libri corrupti sunt. vt apud Ciceronem in salustium Q. si istius vita memoriam vicerit aliam patres conscripti: non ex oratione sed ex moribus suis spectare debetis. quem locum (nisi emendetur) vt in tota sententia/sic in verbo suis quid ratio poscat: non respiciunt. nec solū ꝯmunis est huiusmodi menda libroꝝ/sed etiā priuata in suis cuiusqꝫ codicibus. Nec aliunde factū est vt qꝫ encleticam quidaz p̄ponant (quoꝝ sūt Ebrardus et alexander) nisi ꝙ Virgilium male legunt. vt in illo versu: Se satis ambob⁹ teucrisqꝫ venire latinisqꝫ.:.

Ca. vii. ostendens tertiam eiusdem causam

Atqꝫ he quidem cause citra nostrā forsitan culpā sūt: totidē aūt q̄ sequūtur nobis vtiqꝫ assignande sunt: nō nihil ex duab⁹ superioribus alimenti sumētes: prior qñ nō p̄uidemus quo referat̄ hoc ꝓnomen quadā ambiguitate decepti. vt apud Virgilium: En priam⁹. sunt hic etiā sua premia laudi. Et apud Quintilianū: Itaqꝫ accedā in plerisqꝫ ciceroni: atqꝫ in ijs ero que indubitata sunt breuior in quibusdā pauluz fortasse dissentiam. nam cū etiā iudiciū meū ostendero: suū tamen legentibus relinquam. quasi id suum de Cicerone dicitur non de legentib⁹. Et alibi dū idē auctor cur Ciceronis exēplum ꝯtraxerit inquit: que qꝛ erant longiora/non suis verbis exposui. suis acciperent pleriqꝫ pro Ciceronis cum sit accipiendū eo modo quo illud: exponā altercationez nostraz suo ordine/ac suis verbis Idem quoqꝫ in primitiuo contingit vt apud eundem Nam et de filio nihil aliud perdiderat misera nisi dies: nec iam timebat ne ille quo fruebatur mori posset: planctibus/lachrymisqꝫ (pene improbe dixerim) partius vtebatur. nec sibi permittebat dolor lugere venientem. nam id sibi ad dolorez refertur nō ad matrē. Permulta sūt hui⁹

generis exẽpla' in quib⁹ errãdi ambiguitas est causa :ex quadã rei simili tudine nobis labantibus.vt quia illud bene dicitur:adolescens assidue a me increpatur·obiurgatur castigatur/hoc suis nõ placet:videatur ⁊ hoc bene dici /adolescentem assidue increpo obiurgo/castigo:quod suis non placet .quod non ita est.quia illud perinde est acsi dicas/ adolescentem assidue increpari/a me obiurgari/castigari suis non placet.quod ipsarum statim iudicio aurium probabile est.hoc autem secus : ⁊ perinde est acsi dicas:me increpare adolescentem assidue / obiurgare/castigare suis non placet.nisi quis velit verba hec actiua passiue resolui posse:Et huius gene ris locum illum esse ciceronis:Qui autem annus ei primus ab honorum perfunctione aditum omnium consensu ad summam auctoritatem dabat is ei⁹ omnem spem atq; omnia vite consilia morte ꝑuertit.fuit hoc luctuo sum suis:acerbũ patrie:graue bonis omnibus .Illud transeo/quod in ne minem nisi stultum cadat vt hoc/non intelligat(quale est apud Quintilia nũ)Tu prima docuisti sibi non ꝑcere potius q̃ pl⁹ flere vbi subaudit/illũ vt sic.tu prima docuisti illũ sibi non parcere seu suis.:.

Ca.viij.ostendens quartã eiusdem causam

Posterior que eadem quarta est causa :ꝙ videmus indifferẽs esse an quis dicat :omnes optant qđ sibi ipsis vtile est .Ille repetit quod suum siue quod ipsius est.quisq; vult quod sibi vel quod ei siue ipsi expedit/prodest/conducit/placet.Idq; apud sũmos quosq; scri/ ptores Cicero pro marcello :multi dubitant quid optimũ esset/multi q̃d sibi expediret.Idem pro ligario :legatus in pace profectus in prouintia pacatissima ita se gessit /vt ei pacem esse expediret . Idem in philippicis . dicit enim siquis eorum qui prius se rogati essent grauiorem sententiam dixisset:in eam se iturum.Quintilia in milite marino :Neq; ignorauit que manerent eũ pericula. Dixi de is :dicam de ipse :addamq; de ille.Cice ro pro rabirio:nec enim cuiq̃ eius consilium vehementius q̃ ipse displicz Et in officiorum.iij.Vas factus est alter.vt si ille non reuertisset/morien/ dum esset sibi ipsi.Et in officiorum primo.Homo qui erranti comiti mon strat viam:quasi de suo lumine lumen accendat:facit vt nihilo minus ipsi luceat cum illi accenderit.Idem pro marcello:est vero fortunatus ille cuius ex salute non minor pene ad oẽs/q̃ ad illũ ventura sit/leticia ꝑue/ nerit .Quinti.in pariete palmato:qua ꝓpter non petit vt illũ miseꝝ putet. nisi ⁊ innocens fuerit.Et in milite mariano:affirmo tibi.C.mari/nõ sic nu per repugnassz/si illũ tribunus voluisset/ occidere Adijciã vnũ de libris

ecclesiasticis exemplū (de quib⁹ postea locuturus sū) iusiurādum qđ iura uit ad abraham patrez nr̄m daturū se nobis. vt sine timore de manū ini/ micorum nostroꝝ liberati seruiamus illi. in sanctitate ⁊ iusticia corā ipso. Aliqñ videre licet tibi desideres eū/ibi esse se: ⁊ rursus vbi se/ibi eū. Cice/ ro pro ligario: atqꝫ hec ꝓpterea de me dixi: vt mihi tubero cū de se eadez dicerem/ignosceret. Et per amphibologiam li. officioꝝ. i. nā negligere q̄d de se quisqꝫ sentiat/non solū arrogantis ē/sed etiā omnino dissoluti. nōne licebat hic dicere/quid de eo quisqꝫ sentiat: vt in illo eiusdem pro. L. sylla: quid est huic quod eum in hac vita teneat? E diuerso alibi: hic igitur tit⁹ ligarius qui tum nihil aliud egit (neqꝫ .n. hoc diuinabit/ nisi vt tu eum studiosum ⁊ bonuz virum iudicares) nunc a te supplex fratris salutem pe/ tit. vbi ego citius dixissem se: q̄ꝫ in illo eiusdem ad atticuz: sue querulas lit teras miserat quod quedam constituta a se rescinderem. cum non minus belle diceretur ꝙ quedam ab eo siue ab ipso. Hanc eandem indifferenti/ am agnoscas interuentu prepositionis. sed magis in ipse quam in is. Quintilia. in. v. institutionum nec libenter exemplum quod in se fortasse re cidat facit. Idem in. vi. Quanq̄ꝫ aliqui reperiuntur: qui ne id quidem qđ in ipsos recidere possit euitent. Sepe duo hec coniuncta reperias/vel nul la/vel aliqua interueniente prepositione: ⁊ precipue inter. vt idem in. x: cum sit diuersa non earum modo inter se ipsas conditio: sed in singulis e/ tiam partibus cause: sintqꝫ alia leuiter/alia aspere/alia concitate/alia re/ misse/alia docendi/alia monendi gratia dicenda/quorum omnium dissi/ milis/atqꝫ diuersa inter se ratio est. Huius prepositionis ⁊ illa proprie/ tas est: quod nihil interest: an se/an ipso vtaris: cum antecedit vel geniti uus: vt in proximis exemplis ⁊ in hoc tulliano/nec mihi ceterum iudicio videtur solum sed etiam ipsorum inter ipsos concessu ita tributum fuisse: vel datiuus aut ablatiuus. vt apud eundem Quintilianū: circa quem in/ explicabilis et grammaticis inter ipsos ⁊ ph̄os pugna est. Et iterum: nā in magnis quoqꝫ auctoribus incidunt aliqua vitiosa ⁊ a doctis inter ip/ sos etiam mutuo reprehensa/secus quotiens antecedit noiatiuus/accusa tiuus ve. vt apud ciceronem: vt em̄ pulcritudo corporis apta ꝯpositiōe mēbroꝝ mouet oculos et delectat hoc ipso ꝙ inter se omnes partes quo dam lepore consentiūt Et iteꝝ: damonem/⁊ pithiam pithagoreos ferūt hoc aio inter se fuisse. vbi ego non ausim dicere inter ipsas ⁊ inter ipsos. Nam illud ab hoc genere diuersū est. quale apud Quintili. nemo igit̄ du/ bitauerit longe esse optimū genus atticorum: in quo vt est aliquid inter ipsos cōe (id ē iudiciū acre tersūqꝫ) itaqꝫ ingenioꝝ plurime forme Acte nus exempla de sui Nunc de suus proferaz Cicero officioꝝ (vnde modo

protuli exempla)li.i. In primisq̃ versutum ⁊ callidum factuz solonis: q̃ (quo et tutior eius vita essz ⁊ plus aliquanto R. P. ꝓdesset:) furere se simulauit. ⁊ in eodem. Illa tamen prestare debebit/que erunt in ipsius potestate. Rursus in.iij. Quid agamenon? cum deuouissz diane quod .in suo regno pulcerrimũ natum esset. Et in eodem. Piscatores ad se conuocauit ⁊ ab eis petiuit vt ante suos ortulos postera die piscarentur. Inusitatiꝰ in eodẽ quid dñs nauis? eripiet ne suũ? minime. non plusq̃z si nauigantez in alto eijcere de naui velit/quia sua sit nec minus inusitate pro. L. Sylla (si modo sincera scriptura est) sylla si sibi suus pudor ⁊ dignitas non ꝓdesset nullum auxilium requisiuit. vtrũq̃z probatur ex altero: Illic quidez licuisse dicere/quo sua vita/⁊ que erunt in sua potestate: Hic autem q̃ in ipsius regno et ante ipsius ortulos suos/et quia eius illa sit/etsi ei suus pudor. Ceterum in ijs testimonijs duplicia verba fuere. quid ibi sunt? Nempe idem fieri videtur: nec differre vtrum dicas cepi columbam cum pullis suis/aut cum pullis eius. inueni turturem in nido suo/an in nido eius. expuli leonem ex antro eius/an ex antro suo. necaui lupam ⁊ catulos suos/an ⁊ catulos eius/siue ipsius. tuetur nos deus ꝓpter suam clementiã an ꝓpter eius/ipsius ve clementiam/Ante domũ suam me inclamauit/an añ domum eius ipsius ve. Et similia. Ego vero ita sentio cum non interuenit copula/nõ licere/vti suus. qꝛ nulla tũc est reciꝓcatio. Ideoq̃z nõ catulos suos dicendũ/ꝫ eiꝰ in ceteris: si substantm̃ ꝓnoĩs sui respicit ad suppositũ: suus vtiq̃z dicendũ/sui ad appositũ: sepiꝰ eiꝰ dici/siue ipsiꝰ/siue illius ad suppositũ: vt tuet̃ nos deꝰ ꝓpter suã clemẽtiã/nõ ꝓpter eiꝰ. quẽadmodũ dicimus/tuetur nos deus sua bonitate non eius bonitate. inclamauit me ante domum suam/non ante ipsius. quemadmodum dicimus: eiecit me domo sua/non domo ipsius siue eius. ad appositum: vt amamus deum propter bonitatem eius: allocutus sum hominem ante domum eius/libentius dixerim q̃z suam. Itẽ cepi columbam cum pullis eius. inueni turturem in nido eius. expuli leonem ex antro eius. nec tamen ratio obstat quin ex suo dicatur: ac ne auctoritas quidem. Cicero. de re publica libro sexto. Itaq̃z ego illum de suo regno ille me de nostra re publica percontatus est. Terentius in adelphis: suo sibi hunc gladio iugulo. nisi si q̃d addatur apposito adiectiuum/verbum ve ad qd̃ fieri reciprocatio debeat qd̃ genꝰ ẽ: inueni leonẽ iratũ/ac seueriorez ob amissaz p̃daz suã: video colũbaz tristẽ in periculo pulloꝝ suoꝝ: nosti illũ minꝰ suo q̃z suorum casu perterritum: sentio hominem ambulantem per domum suam non per domum eius: Item scio illum dolere fortunam suam. et in primitiuo quoq̃z: vt opinor hunc agnoscere contemptum sui. Illud transeo: neminem

posse errare cum sui est substantiuum / vt eius aut ipsius aut illius vta/ tur. vt ꝯperi illū cum suis/siue inter suos/ quin etiam vix errat̄:cum acci/ pitur pro proprio. vt de hac re dixi suo loco:non ipsius et referā hec oia suis locis /ac temporibus:non eorum.

Ca ix. ostēdēs cās cur ipsius illius abutamur pro suus.

ATq; ex ijs quidem q̄ ꝯmemoraui/non modo factū est vt multi ꝓ eius /siue ipsius/siue illi⁹/vterentur suus:verūetiam vt e contrario pro hoc illis abuterent̄.de quo soloecismo nullā facit Priscianus mentiōez.q̄lia sūt mea ꝓxima exempla.vt video colūbā tristez in pericl'o pulloꝝ suoꝝ.vel colūba luget pullos ei⁹ ⁊ q̄le Donati grāmatici(vt grā maticos potissimū sue artis admoneā:si modo Donati grāmatici libell⁹ē de vita Virgilij :in quo alteri⁹ q̄z generis vitia deprehendi)ait enim lo quens de Virgilio voluit etiā ei⁹ ossa neapolim transferri:vbi diu ⁊ sua uissime vixerat.ac paulo post.Trāslata igit̄ iussu Augusti ei⁹ ossa(ꝓut sta tuerat)neapolim/fuere sepulta via puteolana intra lapidē scd̄m:suoq; se pulcro id disticon qd̄ fecerat inscriptū ē.Et iteꝝ:itē rogauit q̄ pacto q̄s altera felicēq; ei⁹ fortunā ꝟuaē p̄t.supi⁹ vero:qd̄ cū mgr̄ stabuli Augusto recitassz duplicari sibi in mercedē panes iussit . Et alibi aliq̄tiens sibi vel suo ꝓ ei⁹:⁊ ei⁹ ꝓ suo vel sibi.Veꝝ e greca q̄z figura nō nimiū esse accessit huic errori id qd̄ me pollicit⁹ sū oñsurū.nā cū ꝓ vno liceat dicē tū suus/tū ei⁹/tū ipsi⁹/tū illius:nō tñ qd̄libz:tard⁹ aut indiligēs interpres cū hoc/cū illud ꝯpetat/nō despicit.q̄ vitio i interp̄tatione quidez ecclesia sticoꝝ librorū ois interp̄tes decepit ligua pegrina .Sed nos indigni re/ p̄hensione:qui maiorib⁹ credim⁹.Illi vero digni:qui maiorib⁹ suis credē noluerūt.Quo magis ex ijs p̄cipue vitiosa a me sunt exempla.ꝓferenda: vt errorem nostrum (vbi fontem eius agnouimus)deuitemus.cum tamē ex hoc nec contumelia vlla fiat libris ecclesiasticis:hebrea tm̄ aut greca lingua loquentibus nescio an honor potius habeatur:nec magna eorum traductoribus si modo dignitatis horum ratio habenda est/qui vel incer ti sūt/vel ignoti/vel inter se dissidentes hoc mihi dissimulandum non fuit vel ob id ne quis mihi istorum obijceret auctoritatem. In psalmis igit̄(quos hieronymus certe non transtulit)vbi pleraq; huiusmodi recte trās lata sunt/illud non recte:a gloria eorum expulsi sunt/pro a gloria sua.Et iterum :qui exacuerunt vt gladium linguas eorum/pro linguas suas.Et iterum:Saturati sunt filijs/et diuiserunt reliquias paruulis eorum/pro su is . Et iterum . perierunt propter iniquitatem eorum/pro suam.Neq; ve ro me latet / in quibusdam codicibus recte legi / sua /suas / suis / suam .

Sed ego rem non hominem noto.nec nō ibi.⁊ abstulit sicut oues popu/
lū eius.qđ melius alibi legit̄ suū.sicut ibi quoqꝫ:sicut locut⁹ est ꝑ os scōꝝ
suoꝝ qui a seculo sūt ꝓphetaꝝ ei⁹.qđ alibi lego/ꝑ os sanctoꝝ qui a secl̄o
sunt ꝓphetaꝝ eius.alibi meli⁹.per os scōꝝ ꝓphetaꝝ suoꝝ qui a seculo sūt
In his omnibus grece est genitiuus: Ille
pl̄is hic singularis.aliquando et si eius/seu ipsi⁹ /seu illi⁹ tolerari potest:
tamen latinius est/suus.vt in eisdem psalmis.neqꝫ descendet cum eo glo/
ria eius /pro sua.tametsi aliqui non legunt eius.et iterum:desiderium cor/
dis ei⁹ tribuisti ei/ ⁊ voluntate labioꝝ eius non fraudasti euꝫ pro sui ⁊ su
is. Et iterum: brachium eorum non saluauit eos/pro suum.Et iterum:be
nedicite domino omnes āgeli eius.benedicite domino omnes virtutes e/
ius . benedicite domino omnia opera eius:pro sui/suo/sua.quale est illud
in apocalypsi:opera eniꝫ illoꝝ.sequūt̄ illos.qđ ego citius dixissez/opera
enim sua.Huius tamen generis non est :si interuenit ꝟbum.ad hūc modū
ꝙ pater non amarit te/siue patrez non amasse te ꝓbat ipsius testimoniū
potius q̄ꝫ suum.vt est apud Quintili.li.i.quō et ipsū ⁊ virgiliū q̄ꝫ scripsis/
se manus eoꝝ docent.Nam apud psalmos/oīa a te expectāt vt des illis
cibum in tempore /dante te illis colligent.illis pro sibi positum est. De se
cundo illis magis loquor.quod sibi quoqꝫ translatū inuenio.Suus autez
pro ei⁹ (quod superioris generis vitium est)illic ad nihilum deductus est
in conspectu suo malignus.Et iterum:si aūt dereliquerit filij sui legem me/
am.quanq̄ꝫ lego in quibusdam editionibus vtrobiqꝫ eius.Et iterū:aīma
aūt mea exultabit in domino et delectabit̄ super salutari suo nam id suo
ad dominum refertur non ad aīam.quemadmodū grece

at ibi nescias an varietate gauisus interpres sit/an ꝯcilio muta/
uerit: quoniā secūdum altitudinem celi a terra corroborauit:misericordi/
am suam super timentes se.quomō miseretur pater filiorum misertus est
domin⁹ timentib⁹se.Et in eodē psalmo paulo p⁹:misericordia dñi ab eter
no/⁊ vsqꝫ in eternū sup̄ timētes se:⁊ iusticia illi⁹sup̄ filios filioꝝ his qui ser
uant testamentū eius.⁊ memores sunt mādatoꝝ ipsi⁹ Pro his quinqꝫ no
stris suam/.se/eius/ipsius/illius:vnum est pronomen grece

Idem quod modo dixi.quod nunc aspiretur nec
ne: non attinet dicere:vt taceam raris in codicibus psalmoꝝ reperiri hāc
diligentiam.nā ceteroꝝ ecclesiasticorum librorum in nullis adhuc repperi
nec eam (iudicio meo)satis exactam .vter tamen sermo melior super timē
tes se/an super timentes eum:luciditat̄.dūtaxat gratia.sup̄ timētes eum.
vel ipsi⁹ testimonio q̄ p̄orez q̄dāmō posteriore correxit.nisi varietat̄.gr̄a
id facit.Hui⁹ generis ille q̄ꝫ locus ē:stabūt iusti in magna ꝯstātia aduer/

sus eos qui se ãgustiauerũt.q̃ si dixissz aduersus eos qui ipsos ãgustiauerũt :obscuritatez deuitassz.vt taceã q̃ magis ad verbũ etiã transtulissz.

Ca.x.ostendẽs quõ vitetur amphibologia in sui et su⁹ p is ipse ille.q vt Prisci⁹ eã nõtans eandem incidit

Eminuero euitatur obscuritas hec amphibologie per aliquod fe/re trium pronominum is ipse ille.que cum alijs duobus sui et sũ⁹ modo pugnant modo conueniũt ritu troianorum puccorũ:vt ẽ apud Virgiliũ: et nunc terga fuga nudant/nunc spicula vertunt infensi: facta pariter nunc pace fruũtur.Mutaui modo se in ipsos . mutabo alio exemplo in eos(vt fecit interpres superius in psalmo.si tamen mutasse dicendus sit) Cicero in bruto.Is soceri instituto:quem(qz coaptat⁹ in augurijz collegiũ nõ erat)nõ admodũ diligebat.pertim cũ ille quintuz sceuolam sibi minorem natu generum ptulissz.nam ad sibi (vt Quintiliani verbis vtar/qui eũ notat)q ad soceꝛ referri/q ad fauniũ potest .at si dixisset ei:de faunio vtiqz locut⁹ intelligereꝛ:aut si ipsi :aut si illi /sic:preserti cum is quintum sceuolam illi.Et ego quidem deuitare cupio amphibologiam.At priscianus(cuius hoc erat officij)cum eam notat:non modo id non facit:verumetiam in ipsam incidit paulopost dum ait:vel cum transitum facit in obliquos sibi coniunctos . vt ille miseretur eorum qui secum viuunt:vel sibi parentium:vel secum diligentium:dat sibi fauentibus.incusat secum certantes .et inuidet se indigentibus. Nam id sibi et id se(cum tam pluralis sit numeri q̃z singularis) referatur:ambiguum est.sed hec amphibologia in primitiuo est.illa q̃m ipse notat in diriuatiuo:rogat iste illum ne suo noceat filio.q̃si vero nihil ad rem faceret illud de Ciceroneq varrone/ aliud ambigui protulit exemplum.:.

Ca.xi.ostẽdẽs suus est illius seruus et similia male dici.:.

In quo etiam exponendo quod in illo non fecisz errauit vt ad alia questionez transeam⁹ errauit em̃ inquiens.ambiguũ cui⁹ filio suo:isti⁹/an illi⁹/cuiusmõi est q̃ superius dixit. doceo ego vel tu suum illius seruũ.Et iterum su⁹ est illius seruus .Et iterũ: suus illius istius ipsius hominis inqz alia longe post materia nisi substantiuis vel vocati/uis verbis adiũgatur .sicut et noia meus es filius.meus vocatur seruus. tuus nominor parens.tuus est pater .suus illius sum filius . suus illius es filius suus illius est filius.Et aliquanto post.non semel. que verba mox subiungam .quorũ prisciani exemplorum vnum est.suus virgilij versus si/

mile illi vtrum platonis an aristotelis suū. quod sermonis genus (quan/tum memini) nusq̄ inueni. eoq̄ mallez aliena ꝓmpsisset exēpla is qui hoc tradit: q̄ sua finxisset. ad hoc ꝓbandū ea quoq̄ facient que de ꝯiuncta huic materia disputabimus.:.

Ca. xii. probans tum non esse eandem. vt prisciano

placet. rationez dicēdi/su⁹ cuiq̄ ē mos/vel cuiq̄ ē innat⁹ su⁹ error/vsi/tatissimū loquēdi gen⁹: ⁊ su⁹ isti⁹ fili⁹/qđ ratio vetat. tū su⁹ plerūq̄ ma le a prisciano accipi ꝑ ꝓprius. tū su⁹ nō discretionis neq̄ abūdātie cā posse addi ad ciceronis vel isti⁹ fili⁹ :sed potius redundare.:.

Iam verba que modo ꝓmisi me subiūcturū vtriq̄ atq̄ ad ea multiplici questioni seruient. ⁊ idcirco ꝓlixius recitentur. que hec sūt. Discretiōis quoq̄ causa/vel abundantie solet cum genitiuo possessoris addi nominatiuus possessiui. vt suus est homeri mos. intelligitur eniz non alterius. et suus ciceronis filius heres est patris constitut⁹. suus dicitur ad discretionem illius ꝙ secundum leges nō est suus id est sub potestate patris legitimi non est. Q̄ āt suus ꝑ vniuscuiusq̄ ꝓprio accipitur vsus confirmat. Virgili⁹ georgicorum. i. molles sua thura sabei. Terentius in phormione. quot homines tot sententie. suus cuiq̄ mos est. Sin autem in possessionem fit a possessore transitio : obliquis possessiui vtimur. vt cicero miseretur filij sui. prebet suo filio aspicit suū filiū. potit̄ suo filio. Sin extrinsecus fit transitio in possessionem tertie persone: sufficit genitiuo vti ipsi⁹ possessoris. vt misereor filij ciceronis. dono filio ciceronis. accuso filium ciceronis. licet tñ etiam addere possessiui casus ꝯsequētes/vel discretionis cā/vel abundātie vt egeo ingenij sui ciceronis. benedico ingenio suo ciceronis. Et similia. Illud quoq̄ sciendū ꝙ cū in alijs oibus possessiuis liceat primitiui genitiuo pro omni eoꝝ vti casu/qđ oñdimus: in h̄ quoq̄ possessiuo ꝓnoie tertie persone quomodo in alijs tunc vtimur/cuz ipse possessor aliquid agat in possessionem suā: ⁊ cum in aliam personam transitū oñdatur facere pro sua possessione. vt amat ille suū filiū / et amat sui filiū / bñdicit suo filio/et benedicit sui filio. petit a me vt ꝓsim suo filio/et vt ꝓsim sui filio. Si ipsa tñ possessio in possessorez faciat trāsitionez: nō est ꝯgruū vti primitiui genitiuo pro possessiuo. qr vim habet cōpositi greci vt ciceroni redditur sui filius nec ciceronem laudat suus filius pro sui filius. et similia quia nec apud grecos bene dicitur nisi more attico pro simplici compositum accipiatur. Et sciendū/ꝙ qr primitiuū eius taz singulare q̄ plurale est: licet in possessiuo et vnū et plures

possessores ei⁹ intelligere. ꝑ significatione genitiui ad possessorem ꝑtinentis. vt su⁹ illi⁹/ꝙ su⁹ illoꝝ. nec miꝝ si per retransitionez romani vtunt̄ his ꝓnoib⁹ sui sibi se a se. ꝙ ei⁹ possessiuo. vt ostendim⁹ nec nō si ad diūctionez sui ad alias etiā ꝑsonas aliquid agat. vt ille vocat me ad se. ducit te secū. trahit oia in se. vel cū transitū facit in obliquos sibi diunctos. vt ille miserēt eoꝝ qui secū viuūt/vel sibi parentiū/secū degentiū. dat sibi fauentib⁹. incusat secū certantes. et inuidet se indigentib⁹. Et vident̄ hec oia possessiuoꝝ vim habere: et similia. nec incōgrue hmōi ostructionez habuisse. Cū attici q̄z soleant hmōi ꝓpositis vti in constructiōibus. ꝀESPOIDOIN Dz ām de genitiuo vel datiuo qui loco sit genitiui possessoris bene addat̄ etiam possessiuū (vt supra dixim⁹) nō solū nostroꝝ/sed etiā antiquoꝝ vl⁹ ꝓbat Virgili. in bucolicis. Et me phebus amat. phebo sua semp apd̄ me Munera sunt lauri/ꝙ suaue rūbens hyacinctus Terentius in adelphis suo sibi hunc gladio iugulo. Plato in tymeo et (qd̄ miꝝ est) hoc ipsum Et prime ꝙ secūde adiūgitur persone apd̄ illos pro quo nos dicim⁹ meum ꝓpium/et tuū ꝓpriū dicitur tñ etiam suum ꝓpriuz illius: vt non putet̄ abundare suū: sed indubitabilez discretiōem significare. Illud quoqz notandum/ꝙ tertie ꝑsone possessiuū ad innumerabiles (vt dixim⁹) refertur ꝑsonas possessiuoꝝ. quippe cū ad omnia tertie persone pronomina/et ad omnia nomina et ꝑticipia potest referri. vt suus illius: suus istius: huius eius: suus virgilij versus sua discentis diligentia. prime aūt ꝑsone possessiua et secunde/non egent per se prolata adiūctione alicui⁹ genitiui. cum vim genitiui finiti in se habeant. quomodo nec suus eget genitiuo. sui primitiui quem in se possidet: sed extrinsecus alterius vocis ꝓpter multitudinem tertiaꝝ personaꝝ. Preter rem fuit hic notare tam multas/atqz adō innumerabiles tertias personas. cūm tamen vna sit/sed huius persone innumerabiles voces: primum aliud est suus illius filius et cetera. aliud suus est homeri vel homero mos/et suus cuiqz mos. Et apud catullum/suus cuiqz innatus est erroꝝ quoniam hic accipitur suus pro ꝓprius: illic minime. Deinde nulla illic reciprocatio: que hic est. quippe intercedente verbo inter suus ꝙ genitiuū datiuū ve. sic: homeri vel homero suus mos est. siue mos suus est homero. cuiqz ē mos su⁹/siue mos su⁹ ē cuiqz. cuiqz ē innatus su⁹ erroꝝ. siue su⁹ erroꝝ ē innat⁹ cuiqz. phebo sunt ꝑ lauri sua munera apd̄ me/siue lauri sua munera sūt sēp phebo apd̄ me. de quo genere ostruendi posteri⁹ quid sentiam apparebit. Nā illud exemplū/India mittit ebur: molles sua thura sabei/inutile exemplū est. in quo non accipitur sua pro ꝓpria. sed quomō cum dicimus: mittent suos legatos/suos mili/

tes/suas manus/sua agmina Quo etiam modo accipitur in Terentiano exemplo.suo sibi hunc gladio iugulo.quod sibi nulla nisi festiuitatis cuiusdam gracia additū est.nec ita coheret cum hoc ablatiuo datiu⁹ sui ꝑmitiui:vt sit in illis genitiuus/suus illi⁹/suus aristotelis/platonis ve nullo pacto separabilis.nam si separes:iam alterū genus loquendi erit/de quo ñ loquitur priscian⁹ hoc loco.suusq; significabit quod proprius.separo autem interiecto verbo:ad hunc modū/suus est illius mos/sua est istius natura/suus est aristotelis modus/suum platonis genus / suus est Virgilij versus.sua est discentis diligentia /sua docentis.Et sine verbo substantiuo :suus tenet dolor patrem/suus matrem.nec procul ab hoc abest virgilianū illud.fessosq; sopor occupat artus.Quapropter non eadem(vt prisciano placet)ratio dicendi:suus est homeri vel homero mos / vsitatissimū loquendi genus:⁊ suus ciceronis filius . heres est patris institutus/quod dici ratio vetat.nam ꝙ ait/ad discretionem illius qui secundum legem non est suus id est sub potestate patris legitimi non est : nulla ratio est:nisi et doceat sic locutos esse vel legumlatores/vel principes / senatum ve/aut populum/vel pretores vel iurisconsultos.qui etiam diffinitum reliquerunt qui sui dicantur vel heredes vel serui:nunq; hoc ꝑnomen cum genitiuis huiusmodi copulantes.Et(vt rationem quoq; addaz)suus heres ad eū cui⁹ quis heres est refertur:sicut suus seruus ad eū cui⁹ quis est seruus:vt si dicā.nemo potest suū instituere heredem serūū suū.et sua tutela ad illū refertur cuius tutela est.Nec aliter dicitur suus ad discretionem alterius.q̄ meus/tuus/alienus.cuz ergo nihil agat suus si apponatur ad ciceronis filius:palam est redūdare.non aliter q̄ in altero exemplo : ego ingenij sui ciceronis/benedico vel ingenio suo ciceronis.vbi suus redūdare non aliter q̄ in altero exemplo diffitetur priscianus.sed pro redūdantia dixit abundantia sane abūdantia interdū aliq̄o cause habet:redūdātia nihil.nam quo dictionem non dico absurdam sed otiosam/ac similem membro quod integro corpori(veluti sextus in manu digitus)adnascit quā ipse quoq; qui ait/tacite reformidat/longe post/cum de vocatiuis ꝑnoīm agit inquiens Itaq; q̄uis ad ipsam rerum naturam recte videatur posse dici/o sue fili euandri/et o sua vxor euandri.vt si dicam euandrie fili/⁊ euandria vxor:cum in hoc due tertie intelligantur persone possessionis vsus tamen deficit .Cur prisciane vsus deficit?nempe quia deficit ratio/atq; ipsa rerum natura.quoniam sue ⁊ redūdat / ⁊ reciprocationem(qđ ipsius proprium est) perdit. Dt tu vis addi etiam proprium nec tamen tunc redūdare siue abundare suum.sed indubitabilē significare discretōez hanc rez(cū ratio tecū nō faceret)si nulla vspiā reperiebas exēpla:tradē

precepta non debuisti. Si reperiebas: ⁊ illa debebas proferre. quod fecisses (opinor) si reperisses.

Ca. xiii. ostēdēs suꝰ nō carere vocatiuo cū natura non refrangetur: vt vsus vitande redūdātie. ⁊ conseruande reciꝓcatōis causa talem vtm̄ non respuat.

Quod si vsus ⁊ vitande redūdantie ⁊ cōseruande reciprocatōis causa respuit talem vocatm̄ o sue fili euandri: quid faciet neutra obstante istaꝝ causaꝝ? ꝓfecto vtm̄ oportet admittat. cum natura (prisciano q̊z testante) nō refrangeť At quo pacto reperiemꝰ nec redūdantem ⁊ reciꝓcū vocatm̄: id vero iā superiꝰ oñdimꝰ. Si em̄ illic/benedicite dño angeli sui/id angeli vocatiui est casus: perinde acsi diceret. o angeli sui Et quale esset: defendite adiuuate protegite cesarez vita periclitātem o amici sui o milites. sui/o ciues sui: q̄dni vtm̄ suus habere dicendū ē? Qꝛ si nulla huiuscemodi reperiant exēpla: nec miꝝ qꝛ raro sit opus hoc sermone: ⁊ ratio tam valida est vt ipsa possimus. esse contenti.:.

Ca. xiiii. ostēdēs nō tm̄ per noīatiuū quale est videt illū suus filiꝰ /licere loqui: sed etiam ꝑ alios casus.:

Sicut in ea questione que reliqua est ex prisciani verbis sic paulo ante dicentis. Est tamen aliqua differentia in possessiuo tertie persone cuiꝰ noiatiuo tūc vtimur: qñ ad suū possessorez possessio trāsitionem facit: ⁊ non ad aliū. vt indiget illiꝰ vel ciceronis suus filius. prestat illi vel ciceroni filius suus. videt illum vel ciceronem suus filius bene meretur de illo et de cicerone suus filiꝰ. Similiter passiua que a possessore solo fiunt. nominatiuum possessionis exigunt. vt amatur ab illo vel a cicerone suus filius. necnon tam nominatiuoq̄z alijs casibus possessiui licet vti: cum possessorem ostendimꝰ extrinsecus facientē trāsitionē ad aliquam aliam personam ꝓ sua possessione. vt rogat me ille vt suus legat apud me filiꝰ: ⁊ vt suꝰ doceatur a me filius: ⁊ vt sui miserear filij: ⁊ vt suo donez filio: ⁊ vt suū sequar filiuz: ⁊ vt suo potiar filio Nam cur ad noiatm̄ coartat hanc regulā? An non h̄ per accusatm̄ eiusdem generis est: piget ciceronis suum filium: rumor est cesari insidiari familiares suos: constat suum esse homeri morem: fugere pompeium sua interest: fratris iam pigere incipit vxorem suam. Nam per accusatiuum latinius dici q̄z per nominatiuum sic. Fratris iaz incipit vxor sua pigere /alibi docuimus. Cui simile est illud Quintiliani in milite mariano. nec si sit vite cupidissimus penitere eum facti sui potest.

Ca.xv. In quo sūt quedam reliquie preceptorum quando indifferenter/quando differenter vtamur his pronominibus

Harum porro duaꝝ prisciani regulaꝝ quas nūc ad lr̄am subieci in posteriore licet ꝓ suꝰ vti eiꝰ siue ipsiꝰ id ē genitiuo. vt rogat me ille vt eius legat apud me filius/ꝛ vt ipsiꝰ doceat̄ a me filiꝰ. in p̄ore nōn item. qđ superius q̄z significauimꝰ. Et.n. (vt diuersa pro mea claritatis gratia exempla) nō ausim dicere: pithagoraz venerabantur discipuli eiꝰ/sed sui: vt apud valeriū marcialem: ꝛ sua riserūt secula meonidē. Nā id qđ in principio negaui sub spēm transitionis cadere/sua quēqꝫ delectant. sua cuiusqꝫ sunt sua cuiqꝫ reddant̄: iā admonuimꝰ nō posse mutare ꝓnomen: q̄re nūc substantiuū est. Illud aūt ancipitis vsus ē (qđ in posterū cōsulto reseruādū) q̄tiens ꝑ ablatm̄ loq̄mur absolutū. vt beatꝰ ille ē tot se vl̄ eū iuuātibꝰ. p̄t iā secuē viuē tāta sibi. vl̄ ei accedēte hēditate Quo in genere nōnūq̄ꝫ vsu venit: vt ꝑ se/nō ꝑ eū vel ꝑ ip̄z vtiqꝫ loquendū sit.:.

Ca. vltimum ostendēs quemadmodum in cōstruendo resoluantur sui suusqꝫ in is ipse ille.

Et (quod mireris) ab ipso se incipiendū. vt apđ Quintilianū institutionū primo. tradito sibi puero/docendi peritus ingenium eius in primis. naturāqꝫ ꝓspiciet/Non .n. dixerimꝰ /tradito ei puero. sibi in ei mutato: aut eius/ et puero ꝑmutatis sic/docendi peritꝰ in primis ingeniū pueri naturamqꝫ ꝓspiciat tradito sibi eo. Sz magis hoc in suus ꝑmittitur/q̄ꝫ in is. ob id ꝙ sequi vult illud in ꝯstructōe Ideo resolui in quodlibet trium (de quibꝰ disseruimꝰ) ꝓnominū/is/ipse/ille: tanq̄ꝫ affinitatis quodam aut ꝯsanguinitatis gradu propinquorum. Vt apud senecam: Sepe in magistꝝ scelera redierunt sua quod ita ꝯstruendum erit/resoluendūqꝫ: scelera magistri sepe redierūt in eū: siue in ipsū siue in illum. Nōnunq̄ꝫ resolui nō potest. nō modo qñ est substantiuū: vt suum cuiqꝫ soluat̄: sua cuiqꝫ soluant̄/sua cuiusqꝫ sūt: nisi longa ꝛ perinde dura circuitione vtamur: qđ cuiusqꝫ ē ei soluat̄: que cuiusqꝫ sūt ipsiꝰ sūt: sed etiam quando: accipitur pro ꝓprius. vt suus est homeri mos: sūt et sua dona parenti: sunt hinc etiam sua premia laudi: nisi hic circuitione vtamur: vt mos homeri est eius: dona parentis sunt ipsi: premia laudis sūt illi qđ mihi non ꝓbatur. Est autem et alterum per hec ipsa tria pronomina resolutionis genꝰ. vt si dicas sepe in magistꝝ scelera redierūt ipsiꝰ vel eiꝰ vel illiꝰ. q̄le est illud superiꝰ ex Quintiliano. quō ꝛ ipsuz ꝛ Virgiliū scripsisse manus eoꝝ docent. Resoluamꝰ em̄ sepe scelera magistri rediere in ipsum

vel in eum: vel in illum: item quomodo manus ⁊ ipsius ⁊ Virgilij docēt eos scripsisse. Sed hoc transeo: et cetera/non tam natura materie q̄z ad/optiua. Nam gratius facere scriptorem existimo q̄ nō nihil omittit. ne saltem plus magnitudini voluminis q̄z vtilitati legentiū studuisse videatur.

Peroratio operis atq; cōclusio

Hec habui Johannes de pronominum sui et suus reciprocatiōe q̄ dicerē. Cuius questionis/tātum abest vt timeā ne quis tenuitatem facilitatēq; insectet: vt verear/ne magnitudine potius/ac difficultate deterreatur: ⁊ quidem (sicut initio dixi) laberintea. Et. n. me q̄z iuuat ad eius finem velut ad exituz laberinti peruenisse illius creteꝭ (naz cōplures fuisse memorātur) quā virgilius idē alibi narrat parietib⁹ textū ced. iter/ancipitemq; mille vijs habuisse dolum que signa sequendi frangeret indeprensus ⁊ irremeabilis error Verꝝ non est cur ego iam verear istā legentium (siqui modo hunc libellum legent) desperationem. nanq; oēz que antea erat difficultatem vt illi demerē ipse suscepi. vniuersaq; fere scrutatus cece domus ambages de laberintho vt amphiteatꝝ facerez elaboraui. q̄le in media vrbe visitur a vespasiano extructum: aut quale puteolanum/cāpanum ve/aut veronense (nam eiusdem exempla sunt plurima) mille vias illud quidem habens: sed sine cecitate. sine dolo: sine errore. aut (quo magis e vicino similitudinem sumam) quale sūmi pontificis palacium/qd̄ proxime Nicola⁹ quintus ex confuso ⁊ laborintheos anfractus habente angustissimū reddit. non tñ aboletis eorum titulus qui illud edificarant/exornarantq;: sed repatis/ātq; magnificentius restitutis. vt nō immerito veteres summi pontifices (siquis illis harum rerum sensus est) huic plus/quantum ad edificationem pertinet/q̄z sibi ipsis debere fateantur. a quo edificante plus ornamenti acceperunt. factum haud dubie omnium palaciorum magnificentia preclarius. Cui nonnihil nostrum fortasse conferri poterit. qui priscorum auctorum (quantum in nobis ē) restituimus reparauimusq; dignitatem. Sed quid demens ego: qui meum cuz illo opere coner vlla ratione ꝯpare? Casam cum regia: tofuz cum marmore: res cum auro: literulas cum excellenti virtute/ac singulari sapientia. presertim cum opusculum hoc non ausim edere: nisi prius ab eo ꝯproba/tum optimo litterarum censore: non solum litteraruz preside ac principe Est enim ille/vt semper antea doctrinaꝝ omniuz cultor censorq;: ita nūc non modo romani pōtificatus/ac romani imperij/verū etiam romani eloquij moderator/⁊ princeps. Que tria cui non p⁹ hoiez nato affuisse dicem⁹: id est ad duo priora hoc tertiū accessisse in primis curā gerēdi. vt cū

omnis doctrina /tum vero lingua romana (que vsitatiꝰ latina dicit) cun ctaꝝ doctrinaꝝ seminarium coleret/q crescceretur. res ꝑfecto (si vere esti/ mamꝰ) maioris laudis qꝫ cetera. Siquidem illa ad nos alioꝝ iudicio et interdum inuitos deferunt: hoc non nisi iudicio nostro studioqꝫ contingit Illa nonnunqꝫ parum recte administrantur: hoc non video quēadmodū non recte queat administrari. Illa huius operā atqꝫ opem desiderāt: ꝫ etiam vt illa non assint/per se potest esse contentum. Itaqꝫ ego Nicolauꝫ quintum /tum ꝓpter alia sūmum hominem iudico /tū vero ꝓpter id qđ nō tm̄ cultor est sapientie: sed plurimos etiam cultores efficit haud iniuria cō parandus choro musaꝝ (si que vnqꝫ muse extiterunt) queq sapere ipse omnia q nobis ad capessendam omnem sapientiam auctores esse credū tur. Ab hoc igitur (Johannes) cuius tu intimus es (vt ad nos reuertar) oraculum posces: nunquid hic liber tibi dedicatus editione sit dignus?

Foelix Finis.

Libellus. In errores Antony Raudensis.

Ab:abs prepositiones sunt. A quidē consonantibus oib⁹ recte preponitur. sed ab rectissime liq̄ dis. ab non solum duabus liquidis recte preponitur sed etiam osonanti. vt Virgili. ab ioue principium muse Fal/ sumq̄ est alijs quoq̄ consonantibns eandez posse prepo ni: nisi his quatuor. b. f. m. p. vt ait raudensis. Abs non solum t preponit vt abs t: sed etiam q/q forte etiam c. Vt Teren. abs q̄uis homine benefici um accipere gaudeas. Cicero vero persepe ponit ex pro a vel ab verbi causa. Si illum imitari volueris dices aliquid ex pompeio sciam⁹ id est a pompeio. omisit raudensis: quia etiam dicimus e pompeio. Quanq̄ hoc simile est illi. Ex preterea de pompeio. vt cicero. Audiebam adolescens de patre meo id est a patre meo.

Ablatiuo vtitur. sepi⁹ Cicero terminato in e q̄z in i. falsum est. Dicit em̄ q a Cicerone/q ab oib⁹. In illa infelici pugna sepi⁹ q̄z infelice. Ab illo in felici bello/in hoc felici certamine. A potente rege donatus suz. itē ab an/ tecedenti a osequenti a repugnanti. itez in opatiuis a maiori a minori a pari: vbi nunq̄z vsurpataz e inuenimus. Dit em̄ inuenies tñ hoc vnū obꝑ/ uatū ab ipso: vt sp ablatiuos opatiuos terminet in e vel in i: verbi gra/ tia. Diceret longiore via non longiori: psperiore fortuna q non prospe/ riori: vt grāmaticuli nostri dicunt. Hoc igitur poti⁹ erat dicendū quādo ablatiu⁹ regitur absolute: tunc frequēti⁹ vlurpari e: vt Cicero. Aflāte for tuna: flante austro non flanti. Virgili. Pluuia impendente recedūt. Cō/ paratiua aūt cū iungunt generi feminino sepius postulare e: vt nūc viui/ mus meliore fortuna: omodiore valitudine sum. Nam qđ de igni auctor scribit: q Cicero igni dicat non igne: quid mirum: cū ablatiuū habeat in i non in e: nisi forte licentia poetica? Pro vetere aūt amicitia non veteri di cendū esse non probat. Nam recte dicam in veteri templo in veteri domo de vrbe veteri: vnde illa vrbs dicta est: a qua qui proficiscuntur: de vrbe veteri venire se dicūt/non de vrbe vetere. Itemq̄z de ciuitate veteri nō ve tere naues proficiscuntur.

Abominor: detestor: depcor idem q̄si significare videntur. Falsū ē Ab ominari em̄ est quasi p malo quid omine verbis repellere. Detestari vero q̄si rem scelestem execrari. Depcari (vt. A. Gellius sentit) recusare pcādo vel alio gestu. Vnde Ouidius. Sepe precor morte. mortez quoq̄ deprc/ cor idē: ne mea sarmaticū contegat ossa latus. Id est vellem mori/ quia male viuo. rursus nollem mori ne in hac infelici regione sepeliar.

Abundo circa finē. Affatim media longa pro eo quod est eloquenter

aut pro alia significatione non repperi vt ait raudensis.

Abusio nihil hoc rhetorice p̄cepto ineptius mendaciusq̄

Accusare perduellis ⁊ perduellio non idem sunt: cū perduellis vocet hostis. Perduellio qui aut rei publice lesit aut principis maiestatem: vt in iure ciuili lex perduellionis

Adiunctio cū Alano de rhetorice preceptis insanit.

Aduena Inquilini non ꝑmanent: sed aduene sic. inquilini nō sūt qui nō permanent: sed qui in aliena ⁊ vrbe ⁊ domo habitant. Conuene non sūt idē: qđ aduene: ꝫ q̄ ex diuersis ꝓplis gētibusq̄. in vna menia ꝯuenere. simulq̄ coalescunt.

Aduocat⁹ ⁊ aliq̄ in meū patrociniū inciderunt id est aduocati fuerunt Non hoc dicit Quintilian⁹: sed ꝙ ipse fuit illaꝝ causaꝝ aduocatus. Scribendūq̄ est, alique non aliqui.

Adulter pellex id est adulter: pellex id est feia q̄ corp⁹ miscet cū viro alteri⁹. Non aūt meretrix Unde iuno apđ Senecā Pellices celum tenent. im ꝓprie aūt ac preter naturā de puero dicit ꝯcubino: q̄ cū viro vxorē habente rem hz. Ut Cicero in salustiū/ Oīm cubiculoꝝ pellex/ Et idē postea Adulter id est puer ledebas alienas vxores, preripiens eis maritos. vir postea lesisti maritos preripiens eis vxores

Affectio Alan⁹ in hoc rhetorice p̄cepto Gasparin⁹ ac raudenꝭ insaniūt contra Ciceronem Quintili. q̄ se loqui non intelligentes.

Affinis necessarij nō affines tm̄ sūt: sed etiā amici atq̄ aliqua ꝯsuetudie ꝯmertioq̄ ꝯiuncti/ Ut Cicero ait: sibi cū equitib⁹ romanis necessitudinē esse/ Tribulis aūt est nō affinis: ꝫ ex eadez tribu. Ut rome erāt sex et triginta tribus: apud hebreos autem. xij. tredecim ve.

Alacer falsum est letum geminat scribi/ presertim cum assit diphthong⁹: que vbicunq̄ adest: ibi duplex consona esse non potest: nisi forte in estimo: quod etiam raro sic scribitur.

Alapa alapa est latinum/ Colaphum vero grecum.

Ala ⁊ pina q̄si idē sūt aut pēna scribendū ē: aut auctor errat/ Pina eniz acutū significat/ Inde pinaculū tēpli ⁊ pinne muroꝝ id est merli: aut qđ

Alicubi male exponit quoq̄ pro alicubi cum ¶ simile sit merlis. quoq̄ sit aliq̄ id ē ad aliq̄ ꝑtē/ locū ve/ Alicubi ꝟo in aliq̄ loco. Itē male aliquo pro alicubi eadem ratione/ Itē male alicunde pro alicubi: ⁊ necunde ꝓ ne alicubi: cū illud sit ex aliquo loco: hoc aūt ne ex aliquo Item male necubi ꝓ nullibi: cū exponi debeat ꝓ ne alicubi: id est vt non in aliq̄ loco In hoc aduerbio sepe labitur leonard⁹ aretinus accipiens pro nusq̄ siue nullibi: si modo nullibi reperitur.

In errores Antony Raudensis.

Aliqualiter non diserte exponit auctor nō nihil ꝑ aliq̄liter: cuz deberet exponere aliquantulum. Aliud em̄ est quantū: aliud quale. Sed nec latine dicitur aliq̄liter vel aliqualis. sed rustice ac barbare.

Aliquod hebes est huius auctoris ingeniū: qui nesciat differentiā inter aliquid ꝙ aliquod. ꝙ itemq̄ inter hoc vocabulū ꝙ quidā ꝙ quodā: Aliquid est substantiuū: vt aliq̄d mirabile. aliquid boni: non aūt aliq̄d boni. Rursus aliq̄d templū: aliquod edificiū: nō aliquid tēplū. Item quidam pulcꝝ. quidā boni: ꝙ quodā tēplū quodā. edificiū: nō quidā tēplū Preterea hec duo siue ꝓnoia (vt donat⁹) siue noia (vt prisciān⁹ vult) sic differūt: vt aliquis/aliqua/aliq̄d: ꝙ aliq̄d significent rem incertam: vt aliquis vidit me fugientē: id est vnus quisq̄ ille sit/Quidā vidit me fugientē id est vnus: quē ego scio: ꝙ quē ipse cognoui/Ideo illud cū negatione fit vniuersale fere: vt nō est aliquis ciuiū: qui me oderit id est nullus/Quidā vero secus: vt quidam ciuis me amat: vel non amat me. Quidā ciuis videlicet quidam/Illus idem est/q̄d aliquis sed hac differētia: ꝙ nusq̄ v/surpatur/nisi aut cū negatione/aut interrogando aut dubitando/aut nescio: vt non est vllus beatus. Est ne vllus beatus? dubito nescioq̄ an sit vll⁹ homo beatus

Aliquando aliq̄tiens raro videor repperisse. Ut Cicero ꝙ quintio. M. iunius: qui hanc causaz aliq̄tiens egit. Multotiens vero non munde/nec latine dicitur.

Amicitia inter bonos/factio inter malos a factor: inde factiosus/factiosa/factiosū. Salustius inquit amicitia inter bonos factio inter malos/factio dixi nō factio/Inde ꝙ factiosi dicunt: vt sunt in hispania capita bādoꝝ/ꝙ ianue que capellatī dicunt/Iboc vocabulū Augustinus de ciuitate dei exposuit/reddens rationem quantū fieri potest cur a facio ducatur hoc nomen discordiam ciuium significans.

Modo non est vocabulum mundum.

Mplicatio vtinam non conaretur tradere. rhetoricam vbi de vocabul disputat Nam et que ex suo tradit stulte tradit ꝙ que ex alijs auctoribus mutūatur: inscientissime recitat.

Animal pullus est animal q̄libet nouelle etatis falsum est/Nam tātum vocatur fetus vel auiū ouaq̄ parientiuz: vel animaliū nō ferocium. Non em̄ pullus dicit leuncul⁹ aut vrsulus: sed cattulus leonis/vrsi ve/ceruorum vero caprearūq̄/ac capreoloꝝ dicitur hinnulus. Camelus falsum ē scribi per duplex l. Interroga grecos vnde vocabulū hoc venit.

Annominatio nec Cicero dixit: nec Quintilianus cogitauit.

Antiquus situs non est antiquitas: sed immundus quidam humor ex

locis opacis ⁊ incultis adherens parietibus/vel solo.

APpodiare hoc verbum nusq̃ inueni.

APotheca / ergasteriū/⁊ ergastulū nec idem sunt:⁊ neutrum vere expo/nitur.Ergasteriuz nescio vbi apud doctos inuenerim:nisi apud gregoriū ideo de eo nō dicaz.Ergastulū aūt est:quasi p̄uat⁹ carcer:vbi p̄uos do minus vel vinctos vel solutos noctu includit:vt ad operas illinc mane e/mittat:Apotheca est p̄rie vini:vt horreū p̄rie frumēti.Inde Cicero in philippi.apothecas vini obiecit ātonio.Taberna statio opificū p̄rie vbi merces vēdunt.Officina statio vbi res ab opificib⁹ fiūt.Ibi panni ven/dunt taberna est.Ibi vero panni fiunt officina.tonstrina aūt nec taber/na nec officina dici potest.

APpropriare impropriū verbum est

Ptus vt plurimū quo aduerbio hic auctor/⁊ vulgo multi vtūtur: scia/mus esse non latinum:nec ab aliquo vetez vsurpatum.

AQua paulo p⁹ Liuius ait equos aquatū ibūt:⁊ aquatū veniebāt.hoc liuius nec dixit nec dixisset:qm̄ aquatu/lectu/doctu/auditu venio nō inue/nitur/Jorzaula vt in legib⁹ inueni est aquam in aulam ferēs.hoc nomen nescio vbi reppererim:nec occurrit mihi ad verbū loc⁹:quez raudensis af/fert.Tamen scio hoc non significari(vt reor)qui canit organo aquatico Aulos enim tibia grece dicitur.Scribendum autem hydraula.

ACquirere paulo p⁹ sil ⁊ plenioze obseq̃o demererer amātissimos mei.i. acq̃rerez vel lucrarer .Et h̄ ait Quintil.Quid⁹ q̃z crimine te potui deme/ruisse meo.Demereri est merito aliquo sibi alios conciliare.

ARbor sine fructu estArbos cū fructuFalsū ē.Arbusta etiā sunt poma sil uestria.itidē etiā falsuz.Sed arbores multe ad fructū osite vt oliuetū vel vites arborib⁹ applicite.Arbutū arbutūs ē arbor illa q̃ poma instar cera siox seu fragox fert.Arbutū vero ipsū pomū.Subter arborez salicē ⁊ nō salicis ⁊ subter arborez ficū nec dicit fici.Quid miraris.D.Bellū sic dixis se :cū aliter dicere nō posset ?ramū em̄ aut surculū arboris dicim⁹ :arbo rez lauri non dicim⁹/h̄ arborez laux:qr laur⁹ ipsa arbor est:⁊ arbor laur⁹ non pars lauri:⁊ ita in similibus.Montē caucasū nō caucasi. Collez iani/niculū/non ianiculi :nisi foret nomen hois:vt mons auentin⁹:⁊ mōs auē/tini .Mons quidē auētin⁹ qr sic vocatur ille mōs.Urbez mediolanū:vr/bez placentiā :vrbez romā dicim⁹ non vrbem mediolani /placentie rome Item primū diē ianuarij/kalēdas februarij/nonas martij/id⁹ martij:non aūt mēse ianuarij:h̄ mēsez ianuariū:mēsez februariū:mensez martiū.Mōs vero auentini id est mōs illius regis ibi sepulti.Et qr possidentis ilice sub nigra id est quercu fallitur.Nam ilex multū differt a quercu.

In errores Antonii raudensis

ARmiger paulo post argytoaspidas id est milites aurata q argētea ar/ma ferentes. Falsum est. Sed qui argentata scuta gerunt.

ARs artis sed vt imiteris Nota /q Cicero et qui imitantur illum non vtuntur hoc vocabulo ars: sed illud subintelligunt Unde suetoni⁹ dixit funariam exercebat nec dixit artem cordaz. Hoc vez nō ē. Nā sūt q̄daz nomina substantiua habentia vocē adiectiui: vt argentaria/calcaria. Illō quidē pro opere ei⁹ qui exercet questū-cāpsoz: hoc aūt pro loco calcis co quende. An non dicimus artē ludicrā que ē histrionū: artē armoruz q̄ est gladiatoz: artē statuariā: sed sūt poti⁹ q̄dam opera q̄z artes. Et ideo nō dicunt artes vt ipsa argentaria. Quedā habent nomen ꝑriū vt sutrina/ caupona/pictura/sculptura. Q. aūt affert Quintilianū dicens rhetoricen in latinum transferentes tum oratoriam: tum oratricem nominauerunt: hoc raudensis non intelligit. Quippe reprehendit hos Quintili. sic dicen/tes/non probat. Preterea transferebant illi vnum grecū vocabulū in vnū latinum. Quid si subintelligi posset ars: non male dixisset artē oratoriam/ aut artem oratricem.

ALiptes non est medicus plagaz: sed qui scit distribuere cibum gladia/toribus ad corpus/viresq̄z augendas: vt ꝯis qui e morbo ꝯualuerūt ob ipsam eandem quam dixi/ causam.

ARticulus quisquis legit orationes eloquentiū deprehendet. hec rheto/rice precepta et nature q vsui esse contraria.

ASper aliud est scaber q̄z asper. Loricam em̄ contextā hamis auroq̄z tri licem asperam appellamus/nō scabram. Rursus scabraz si fuerit rubigino sa. Et vngues scabros et dentes scabros vocam⁹: qui sordidi sunt etiam si non tactu sint· asperi.

AStutus hoc nomine ab asti greco nomine quod oꝑidū vrbemq̄z signi ficat non a greco oppido: vt hic auctor vult.

ASciſti vti foro id est astut⁹· fuisti /immo sciſti te accommodare ad mo/res hominum: vt fit in foro: vbi neq̄z iudicib⁹ neq̄z populo peccanti re/pugnandum/aut contradicendū est. Aut scire vti foro est/scire in reb⁹ cō/trahendis apud foz astutū agere: ne quid eum fallat.

AStrologia paulo post sed si vis seminare farrū. Farrum pro far dixit quod non reperitur. Item scorpionem pro scorpio. Nam scorpius dicūt non scorpion. Item diuersimode q alibi omnimode/quod nemo veteruz scriptum relinquit.

AUdax paulop⁹/ petulās id est temerari⁹ q audax in petendo lasciuus q in ioco audax dicitur. Infrunitus dicitur sine freno: immo petulans est. aut libidinosus: aut ad iniuriam faciendam pronus: vt ferocio/

res equi in imbicilliores lasciuus sermone ꝙ vita molliculus. Infrunit⁹ nō dicitur homo sine freno/sed sine prudentia ꝙ sensu. Fronos enim prudens grece dicitur. Nusim non est pro audebo: sed pro audeam: vt nolim ꝑ nō velim: non autem pro noluero.

Auis: ales: pullus: prepes quasi idem sunt. Prepes non est auis: sed ad iectiuū velocitatem significans: vt Lucanus. Et prepetis omnia penne. Terēti⁹ Varro vult ex h nomie significari velocitatez in altū volanti.:

Attago attaginis ē gallina siluestris. Attagen dicitur nō attago. Nec gallinā significat: sed francolinū. Naz et vulgo sic greci francolinū vocāt Inde Oratius. non attagen ionicus.

Altilia nō sūt tm̄ capones pingues: ꝫ galline q̄z ꝙ anseres/ꝙ anates/ turtures: q̄netiā sues: ꝙ quicq̄d domi vel in villis vl̄ in vinarijs saginat

Aoturnix/ꝙ perdix quasi idem sunt. Falsum est. Coturnix ē auis: q̄m vulgo qualiam vocant. Nicticorax est bubo. Hieronymus negat

Aisare sordidū verbū: nec dignū de quo scriberetur Quippe quo nemo vetex vsus est/nuper (vt reor) ab indoctis confectum.

Auxiliū paulo post p̄sidiū ē/qđ est loco vtili positū Tenue/obscureq̄z exponit. Nā saltē sic (vt breuissime dicam) debuisset exponere. Presidiū ē auxiliū/qđ p̄stat alicubi/ꝙ p̄sertim qđ ad defensionez sufficere videtur. ꝙ primas pugne ptes implere. Nā qđ ad succurrendū venit: magis subsidiū dicitur. Presidiū q̄z est man⁹ armatorū hoim/alicui tuendo loco ipposita: vt sepe legim⁹ p̄sidiū hānibalis capua/tarento/regio pulsum.

Baptizare statimq̄z cathezizare ē baptisādū docere. Cathezizare ē quidē docē: ꝫ non solūmodo illū qui baptizand⁹ est: vt paul⁹. Cōmunicet qui cathezizat ei: qui se cathezizat id est q̄ doceat ei qui se docet. De baptizatis loquebat non de baptizandis. Naz stultū esset baptizandos iubere: vt munera preceptoribus tribuant: cum ambiguū sit an baptizari velint.

Balneū balneos/ꝙ thermes: licz altex latinū sit: altex grecū: tm̄ in h differre dicam⁹ q̄ in thermis tm̄ calefacimur: in balneis eē lauamur. Nā et baīs/ꝙ in alīs mlt̄is regionib⁹ sūt loca q̄dā sicca: q̄ nos vehemēti calore resoluūt in sudorē q̄ nequaq̄z balnee dici p̄nt: qr nō lauāt nos: ꝫ poti⁹ qđ necesse habeam⁹ lauari efficiūt. Popina apđ nos corrupte ꝑ ꝓpina dicitur Neq̄z corrupte dicitur. Neq̄z h significat. Nā ꝓpina nō inuenit: ꝫ ꝓpinare: qđ e greco sumim⁹ in significatiōe/q̄ ē alteri vinū crathere ifusū manu tua porrigē. Popina aūt ē vbi vel publice obsonia/caroq̄z cocta vendit vel p̄uatim vbi gulosa familia extraordinarie ligurire: ꝙ eleuari consueuit

In errores Antonii raudensis

Bancalia illitteratū vocabulum. Dicuntur poti⁹ peristromata: quanq̄ hec a tergo magis sedentium herent.

Barba barbitonsor non ē nomē dignū: q̄ vtamur: q̄ auctor vtitur. Idē ait capillū significare barbā ⁊ quencūq̄ pilū. Sed fallit̄: cū tm̄ dicam⁹ capillū ꝓ capillis: vt Cicero. Candēte carbone adurebat capillū. Videlicet capillos nō barbā. Nā barbā carbone cādente vrens/etiam carnem ipsam vreret.

Bellū auctor hic imitationum cum ait pro inducie treuge facit. vt se nequaq̄ imitari velimus: quos barbarismos frequenter admittit: vt hoc eodem loco portitores signoꝝ: qđ alibi etiam facit cū portitores sint portus custodes: vel ripe: pontisq̄. qui presertim vectigal loci illius a transeūtibus applicantibus ve exigunt.

Bibere paulo p⁹ fecez ex vinaceis expressam: q̄m vulgaliter nos insubres poscā appellam⁹. latine dicim⁹ puscaz vinū in torculari aqua mixtum: vt apud Pliniū/apud corneliū celsū/apud Marcū/apud elegantē medicine scriptorez quēdā in ope: qđ inscribit̄ pansomatis. Crudū epulū/male epulū ꝓ epulas dixit. Est eniz epulū qđ publice populo dat̄. Epulare vero ipse dapes: vt Cicero ꝓ murena. Cū epulū in funere africa daret.

Blasfemare hoc grecū verbū est/significans non execrari (vt auctor videt̄ significare) siue vt ait maledicere: sed aliquē ita loqui: vt alterius honorem/dignitatemq̄ carpat: ⁊ tanq̄ contumeliam facere.

Bonus bellus/multa q̄ ad eiusdem vocabuli expositionem pertinēt auctor omittit: ⁊ fere vbiq̄/q̄ omnia supplere alienū est a nostro proposito: vtpote nimis longū. Hoc aūt loco de bellus non siluerim fuisse etiam ab auctore dicendū/hoc vocabulo significari etiam pulcrum/ Vt bellus puer/bella puella/bellū corpus: que exempla sunt plurima apud catullum/tibullum/propertium/marcialem/⁊ alios cōplures.

Brache feminalia prius dicit/deinde noiat femoralia. Sciam⁹ tamen feminalia a feminibus dicta/non a feminis. Sunt em̄ femina femora seu interior pars femoꝝ. Ideoq̄ non miꝝ/q̄ brache a non nullis feminalia a non nullis femoralia vocitentur. Saraballa chaldaicū nomen est: vt testatur quodam loco hieronymus. Mutanda pro brachis nemo nisi nondum ferens brachas dixit.

Bracchiuz scribitur per duplex c/Falsum est. Grecos interroga. Ale et ascelle idem sunt/Poete appellant locum illum concauū super bracchiuz alam: quia in eo pili quasi penne nascuntur. Proprie tamen vocatur axilla non ascella: vt Cicero in oratore ait/dicens diminutiuū esse ab ala/vt a mala maxilla.

Breuitas in tradendis rhetorice preceptis sui semper est similibus.

Vacare paulo post. Cloace sunt: in quas publica stercora fluūt. Falsum est. Sed vie ille subterranee parietib⁹ in modū aqueductū munite: ꝑ q̄s aque pluuie extra vrbē vl' in flumine delabūtur. Unde Titus Liuius ait/opus cloacaꝝ: quod tarquin⁹ fecit: etiā augusti temporib⁹ admirandū esse/atq; difficile.

Campus paulo post. Sed salt⁹ est campi spatiū. Falsum est. Cum salt⁹ sit silua densior: ⁊ vbi pecora estiuare: aut etiam hibernare solēt. Exemplis plena sunt omnia.

Canto paulo post. Sūt em̄ exodia cātilene ludicre: ⁊ scurriles in scenis falsum est. Nam exodium est genus vestis. Lege festum pompeium. Nenia est cant⁹ fact⁹ nō habent. ꝓpinq̄s ꝑ mulierē ibidē adductā. Non recte diffinitur. Nā est cāt⁹ quē faciūt mulieres vt sicule loq̄r in tribulo. veruntñ ꝓ ineptia aut cant⁹ cuiuslibꝫ aut ꝑmonis accipit. Ibidē q̄ꝫ dixit ꝓ illuc. Illud em̄ est in loco: hoc aūt ad locū. Nescio etiā an reperiatur ibidem:

Candele paulo post. sepatus id est cum sepo. Seuum dicitur non sepuꝫ Lege Plinium.

Canister. canistrum dicitur non canister/calathus

Cartha ꝑ h scribi debere veꝝ ē. Sed aliter hoc ē in prima nō in secūda syllaba: sic charta. Cyrographus. hoc q̄ꝫ aliter scribendū ē sic chyrographus: ⁊ aliud significat: id est scripturā manu ꝓpria: nec vtiq; manu debitoris. Cicero ad atticū pupugisti me tuo chyrographo id est in ea ꝑte epistole. q̄ tua erat manu scripta. In mēbrana q̄ꝫ ⁊ dica fallitur dicens. Membrana est charta: similiter et dica: cū sit mēbrana pergamenea charta. Dica vero accusatio e greco sumptum.

Castus male exponitur celebs/⁊ celibatus ꝓ pudico/⁊ pudicitia. ē em̄ celebs qui vxore caret etiā si adulter ⁊ impudicissim⁹ sit. Celibatus eodē modo dicitur/quo nuptie seu matrimoniū. Qui in matrimonio est: in celibatu non est. Qui in celibatu est: extra matrimoniū est. Quid attinet exēpla repetere: vt omnia pro nobis sunt.

Casus nō est alterius vicem dolere illius casū dolere: ꝫ pro illo debere Nā et peccatūq; alterius cū dolemus: vicem illius dolemus/nō casū. Certe sciam⁹ vix hūc modū loquendi esse cum alio verbo q̄ꝫ cū doleo.

Cauete ab illo hoc barbare dicitur. Cū accusatiuo preterea caue facias ⁊ caue ne facias idez sunt: quod auctor negat. Ut apud Terentiū. Caue ne tristem sentiat id est caue tristem sentiat.

Cenare deinde opsoniū per p scribi debet: ⁊ est id/qđ post cenā/aut āte somnū sumitur. In hac ⁊ scriptione ⁊ in opsomnij diffinitione dissentio. Nam put o esse quicq̄d carnis piscisq; comedim⁹

In errores Antonii raudensis

Cecus in fine sentiens est pax videns. idem est et luscus. Mir q ignoret luscum esse: qui altero oculo captus est: qualis fuit antigon⁹/philipp⁹/hānibal. De quo iuuenalis. Portaret belua luscum. Etiam cecutiens poti⁹ dicitur: qui cum parum viderit: frequenter offendit.

Censores non eleganter vsus est qz p quantū cū suplatiuo cū ait. Quid dicam qz leuissimis ex causis censoriaz in vestre notam consueuerint. Et hoc circa medium. Nec longe p⁹ ridiculose inusitate dixit p ridicule.:

Certe quidez eidē quippe nempe porro vero enimuero vero immo certe vex vere vtiqz scilicet videlicet nimir atqz pfecto siquidem sane sanequidem ilicet adeo etiam ne in idem recidunt. Quis hoc credat: sed tamen ipse nihil explanat aut certe vir aliquid sentit.

Certate paulo post. Est em agontheca: qui certaminib⁹ pest. Agonthe ca si sciret auctor quid significat: debuerat dicere ēlis in quinto eneidos eneas qui munera certantib⁹ ꝓposuit. Et apud homex/achilles. Sz hoc nomen grecum est.

Circundo paulo post tantū telluris obiuit/id est circūdedit: immo circuiuit hercules terram non circūdedit. Idez est quaqzcircū/q quaqzuersū nec quaqzcircū repit: q quoqzuersuz dicendū id est in q̄cūqz parte.

Circubus est planicies rotonda: vt est sphera/et/stamnū/glomera/sphera non est plana/sed globosa.

Cito quantoti⁹ significare/qzprimū tunc credā cum hoc ipsū latine dici inuenero. Parūper id est cito velociter. Ego ita sentio idem esse quod paulisper id ē per aliquantulum temporis.

Cingulū strophiū nō ē cingulū-z pānicul⁹ delicat⁹ ad tergēdas nares qđ Cicero in verrez. reticulū vocat. Vas vrinariū nō aliter ergo qui hūc ꝺposuit hymnū errauit: qz alius qui documentū p doctrina posuit: cū inquit. Et antiquū documētū nouo cedat ritui: cū documentū sit probatio. Semicinciū nō est minus lata zona: sed gen⁹ vestis. Interroga grecos.

Circuitio rhetoricā tradens/rhetorice iniuriā/ac contumeliā facit:.

Clamare mouere tragoedias apud Quintulianū: vt ait raudensis: quē modū loquendi reperimus ipsum Ciceronez quoqz q alios non est clamare aut eclamationes esse: sed rem atrocem/q indignam efficere. quale est opus tragicorum de rebus semper graui⁹/atrocibusqz loquentium. Sunt quoqz alia inepte exposita/qūe coarguere longum est

Cognoscere nosce imperatiuus de nosco: vel est per sincopam preteriti plusqz perfecti temporis. Mirum q ita in minimis auctor erret. Nosce enim imperatiui est. Nosse vero pro nouisse infinitiui. Item cum exponit senecam. Omnes ignoscunt: nemo succurrit id est noscunt. Cum se/

neca sentiat/oēs quidem miseri paupes :ꝫ eis tñ succurrere neminem.

Collum collum non idem est quod ceruix/ꝙ iugulus vt ait raudensis. Si quidem collum totum: ceruix est posterior eius pars. Jugulus vero anterior. Ceruix autem nonnunqꝫ a poetis pro collo ponitur. Plinius dixit minando cuidam/video iugulum id est collum. Nec hoc Plinius dixit/sed apud ꝑplinium regulus. Nec minatus est: sed se videre locum vulneris dixit: nec collum significauit: sed anteriorem colli partem: vbi est mortiferus vulnus

Componere non idem est soluere pecuniam /ꝙ dissoluere. Dicimus em̄ es alienum dissoluit id est contractū debitum dissoluit. Nec idem est curatur /ꝙ procuratur. Nec idem posuit quod proposuit: nec idem protulit. ꝙ tulit: nec idem adorauit ꝙ orauit vt auctor ait.

Comoedia auctor videtur nescire togam esse vestem romanoꝝ: vt pallium grecorum vestem. Et togatas esse comoedias non esse e greco traductas: sed a romanis latinisqꝫ compositas. Qua in re afficinius princeps es. Etenim oēs /aut fere omnis sūmoꝝ comicoꝝ comoedie cecilij /plauti terentij e greco sunt traducte. Eoqꝫ non fuit raudensi dicendū /fuisse plautum maximū fabulaꝝ inuentorem multoqꝫ minus alias Plauti fabulas comoedias p̄ter illas octo que pri⁹ extabant nō esse plauti cū nihilo inferioris sint grece ꝙ eloquentie ac leporis: qꝫ cetere Puto eū (qz nō vidit) sic dixisse. Preterea turpe ē ita dormitasse raudensem: vt dū p̄ponere ꝑplauto Terentiū vult: dicat Ciceronem appellare familiarem suū terentiū. ꝟhoc non Cicero dixit sed apud ciceronem lelius: cui vna cū scipione ꝑmilano fuit Terentius familiaris.

Comparare offerre ostendere: quidā ait: illi suā vitam mecū ostendūt: id est oparant. Barbare sic loquunt. Dicēdū est em̄ sine accusatiuo.

Comētaria paulo post. comētariū est loc⁹: vbi comēta ponunt falsū est.:

Commodū paulo post tēpus meum amicoꝝ temporibus transmittēdū putaui id est comodis immo periculis laboribus difficultatibus. Sic enim Cicero: cuius hec verba sunt. Loquitur vt tempora aut sua aut amicorū pericula difficulta tesqꝫ intelligat. Et hoc loco significat se aduocatum fuisse non omnium/sed amicorum: ne quis eū putet rabulam /ac litigiosum/ ꝙ aduocatū reorum non actorū accusatorūqꝫ: qz deforme ē viro bono(vt Cicero quoqꝫ ipse testatur)accusatoriam vitā viuere: et hoies in periculum vite aut fortunaꝝ vocare. Terentius ait: in tempore redijt. Idem qꝫ comode Raudensis precipit/qꝫ non nisi cū superlatiuo debere coniungi: ꝙ ipse iungit cum positiuo. Argumentū ergo est hoc eū preceptum ab alio accepisse /non ex se excogitasse

In errores Antonii raudensis

Compensare et statim pensitanda sibi ista res est id est compensanda er ras:immo valde ponderanda/examinandaq3.

Complexio quo magis ostentare vult apud indoctos artem rhetoricā tenere:hoc magis ostendit apud doctos se non tenere.Itemq3 in tribus proximis locis :que incipiunt .compar /commoratio commutatio insul/ sissime.

Consilium paulo post et etiam consultus :qui consilium petit.Mentiris. Econtrario potius Salustius consultorem dixit pro eo :qui consiliū dat cum proprie consultor sit :qui consilium petit . Alium tamen q̄m consu/ larem virum rogari fas fuisse negant .Ex qua sane consuetudine iulius cesar catonem sententiam rogauit.Fallitur raudensis in cognitione histo ric.Non enim cato posterior fuit consularis id est qui consulatum gesserit vt cato superior: vt Cicero/vt alij.

Conuiuium deinde verba senece subdit.Nā sine amico visceratio leonis ac lupi vita est Viscerario ait repletio.Falsum est:quoniam visceratio est conuiuiū:qđ magnificentie causa pluribus datur ex carne .Reprehendit er go seneca conuiuiū:aut (vt sic dicam)cenationem opiparā/sine suauita/ te amicorꝫ tm̄ gule at ventri vacantem non aio ac colloquijs dulcibus

Contra paulo post Quintilianus dixit/euerso id est contra.Non hoc di xit Quintilianus:sed ediuerso .Nec raudensis eleganter exponit econtra (quod non inuenitur)sed econtrario.

Conclusio ineptit.
Contentor verbum caupona non schola dignum.
Contentio
Contrarium ineptit cum alano nam vterq3 et artem
Conuersio rhetoricam:q3 vsum oratorum nescit:
Continuatio
Coniunctio
Conduplicatio ineptit cum alano:.
Contentio
Confirmatio

Comperio paulo post opto capite id est discoopto sensus est otrari⁹

Chorea paulo post choraules id est principes/q magistri chorearum. Falleris immo auledus id est tibicen ad choreas.

Correctio mallem historias aliorum referre:vt facit sepe:q3 hec scriberet

Cortina auleum canopeum : quoniam auctor ipse non aperit quid sit canopeum:ego dicam.Est inquit papilio ille/qui lecto circundatur ad ar cendos culices .Conor enim grece culex latine.

Custodire paulo post specula locus editus/sed magis ad vincendum: q̄z ad custodiendum.immo magis ad custodiendum obseruandumq̄z:ne hostes veniant excubijs id est vigilijs noctis. Unde Cicero.ad cesarem nostrorum corporum oppositus.et excubias pollicemur.

Aria ariopagus locus athenis:vbi sapientes conueniebant/ Imo locus iudicum ac senatus/ non sapientes id est curia athenien sium. Nam curia solum dicitur locus consilij.Ergo curia regis/aut curia pape non re cte dicitur:nisi pro loco consilij publici.Auctor etiā dixit. vbi conueniebāt pro eo /quod est quo conueniebant.

Im si tempus significat scribi per e:vt cum fueris rome.Si vere comi tem significat scribi debet per q duas u vt quū principe erat. Contrari/ um inquit Quintilianus:quem raudensis affert.

Annum fit ex tempore Jactura quidem

de industria:vt proijcere merces in mare falsa tradit ora

Ecipio versura non est deceptio:sed pecunie sumptio cum vsura: vt creditoribus soluas.

efectus quidez dixit ex vitio tuo hoc proficisci videtur id est ex defectu Et paulo post quispiam cum dicere vellet id defectuosius esse videtur :di/ xit culpatius. Impolite locutus est.Defectuosus immo etiam improprie Nam defectus est(vt sic dicam)penuria non vitium /aut morbus:vt defe ctu ciborum deficimus nos.Item dixit impolite quispiam pro quidem et hoc frequenter /vt etiam in plus se habet. Item non longe ante dixit pariformiter / quod non inuenitur.

Electare paulo post Cicero in tusculanis.Item delectatio extrinseca / voluptas intrinseca est Non Cicero hoc ait:sed leonardus in prohemio ethicorum.Neq̄z is vere .Nam si delecto extrinsecus esset:cum delectat im personale et delector deponens intrinsecus foret.

Elicat⁹ in fine dicit etiā lautici⁹.Lauticia inuenit nō lautici⁹/sed laut⁹ pro hoie diuite ac sūptuosā nitidāq̄z vitā vel in vestitu vel in victu agētez

Espicere paulo post Terentius inquit :parui curaret illum. Hoc Te/ rentium in his comoedijs dixit:quas naufragio amisit .Fas nunc raudē sis in medio mari inuenit.

Emon paulo p⁹ energuminus ē:qui a demonio arguitur Grecū nomē est.q ideo non ab argus componitur :sed argome greco quod latine di citur agor id est agitor.

Jabolus deorsum ruens apud hebreos /grecū nomen est non hebreū. Significatq̄z criminator/vt plurima exēpla sūt grece .Et apud plautum

diabolus ille adolescens cũ certe tibi esse nesciret Plaut⁹ sed grece.

Desiderare nõ est gestire: vt hic ait desiderare/sed letari/siue leticiam oñdere ipso etiam corpis gestu auctor hic frequẽtissime ait. Alter dixit ꝓ eo qđ ẽ ali⁹/dixit tanq̃ꝫ nesciat dr̃aꝫ iter alter ⁊ ali⁹ .ꝙ illud ad vnũ de duob⁹ refert: h̃ ad vnũ de multis Versificator quispiaꝫ sic desiderant: o mihi p̃teritos referat si iupiter annos. aut ignorat hũc. v̄suꝫ esse Virgilij in nono: aut ɔtumeliosus est in tãtũ poetã quez versificatorẽ appellat. Cõcupiscuntur que habent/⁊ que non habent. Hoc reꝝ natura nõ patit. Qđ em̃ quis habet: quõ potest concupiscere Terentius sed cesso ire intro id ẽ desidero. Falleris. immo sed moror/aut differo ire intro.

Detrahere deinde Quintil. ait sic nec miꝝ cũ id inter opifices quoq̃ꝫ sit vulgatum id est corosores opifices ait Quintilianus. non opices. Nec. de corosoribus ille locus loquitur cornicum: vt dicitur oculos configere id ẽ emuloꝝ. Hoc prouerbio vtitur etiã Cicero pro murena: nõ accipiẽs cõfigere oculos cornicũ ꝓ emuloꝝ: sed ꝓ eoꝝ/qui se sapientiores/⁊ duces alioꝝ sunt/aut videri volunt. Nam cornix dicitur dux auium esse/ Lege et eius naturam/⁊ de illa fabulam.

Diluuium paulo post diluuium sic fit ex igne/sicut ex aqua. Falsum est. Qđ si quis afferat Virgilianũ illud diluuio ex illo diuersa ꝑ equora verti/metaforice dixit Virgili. euersionez troie diluuiũ. Itẽ alluuiones per duplex l sũt mixtiões vicinoꝝ agroꝝ/ita vt vix quo fuerãt termini agnosci possit: obscure diffiniuit. Sũt enim alluuiones vel fluminũ/vel aque pluuie/vel etiã naris aut demersiones/aut ereptiones/aut translationes locoꝝ terminorũq̃ꝫ. Adhuc auctor sicut superius inquit vbi pro quo: sic h̃ loco quo pro vbi.

Definitio
Denominatio
Descriptio
Demonstratio.

Hec ipse non modo non seruat cum componit: sed ne cogitat quidem.

Definire erras idẽ esse dicẽs definire/⁊ diffinire. Est em̃ definire terminare: ⁊ q̃si finez dare. Diffinire aũt hoc ab illo finiendo ac ꝑtiẽdo distinguere. Unde dicuntur cause infinite ⁊ definite id est finem habentes.

Dies ẽ p̃ntia solis dietim. Cicero dixit ꝓ maiori ꝑte singulos dies/⁊ nõ singulis diebus. Quis primis labris eruditiones attigit: qui dicat ꝓ maiori ꝑte ꝓ eo qđ est plerũq̃ꝫ/siue fere/siue frequentius: ne dũ hic magister elegantie: an sit turpius pretridie dixisse preterito die: qđ nõ inuenit. Multo mane multa nocte. Multo mane nõ memini me legisse. Dicim⁹ em̃ prima luce/ante lucem/vel multo ante lucem: ⁊ adhuc alijs modis. Quinto

die q̃m a senatu recederent id est per quinq; dies ante/mentiris. Licet hic locꝰ nescio cuius sit: sed quinq; dies post. Infra tres dies inerudite. Dicẽ dum est enim intra. Infra nanq; subter significat.

Jcere deinde dicax qui mlta dixit Cicero/Quintilianusq; aiũt dicacẽ esse hoiez cũ risu aliquos incessentẽ/mordentẽq;. Discerno falsum est. Discernere in duas ptes esse. Secernere vero in multas. immo discernere in duas pluresve: secernere vero/separare: vt ex chaos omnia elementa discerno sunt: ꝙ Cicero secernant se mali a bonis id est separent.

Jsiunctum
Jssolutio
Jstributio
Jminutio
Juisio

Jnimica precepta rhetorice/ꝙ eloquentie (vt barbaro raudensis vocabulo vtar) non amicantur. Amicatur enĩ hoc loco ter dixit.

Domus paulo pꝰ architectus ẽ princeps tectoꝝ/aliqñ ꝑ ipso deo accipiẽ. Tignarius ẽ sarcitector. Nesciat q̃d dicat. Architectꝰ ẽ princeps edificatiũ id est q̃ edificiũ ordinat/ꝙ ipse ꝙ primꝰ edificat/aut edificare iubet. Jnde vetruriꝰ duodecim libros dedit de architectura: id ẽ de edificijs ostruẽdis. Faber aũt tignariꝰ ẽ. q̃ solearia lignea facit id ẽ trabes/ceteraq; ad tabulata domꝰ vtilia. Naz igiẽ in iure ciuili scribiẽ tigni appellatiõe ois materia otineẽ. Cõtignatio igiẽ dicit solariũ domꝰ/siue stratũ sit cemento lateribus ve: siue nõ stratũ q̃lia sũt fere solaria domoꝝ appulie. Jnde apud liuiũ ꝑ miraculo referẽ/bouẽ in tertiã otignatõez descendisse id ẽ tertiũ solariũ. Diuersoriũ ꝓprie ẽ hospitale. Negat antiq̃tas apd q̃m hospitale nõ erat Est q̃nimmo hospiciũ qd vulgo dicit/albergũ. Jñ Cic. in diuersoriũ deriſi oferũt se se. Nec diuersiculũ ẽ hic locus appellandꝰ vt ait raudẽ sis: sed flexꝰ vie minor/ac secessus: vt apud. Terentiũ in enucho. Cuz veni ad ipm diuerticulũ. ff. de eo q̃ certo loco dicit qd insula ẽ quelibet domus Nõ ait hoc iure dsultꝰ: sed eã domũ esse insulaz: q̃ via cingit. Jnde auctor quidã enumerauit insulas romane vrbis: nõ domos. Fundꝰ ẽ mãsio alicuiꝰ cũ accessiõibꝰ. Cũ oibꝰ iurisconsultis/ꝙ cũ ipsa veritate dissentit. Jt breuiter aũt ipse dicã: nec sentẽtiã inter iurisconsultos ferã: est possessio in agro. Hippodromꝰ ẽ stabulum equoꝝ currentiũ: immo via lata/ꝑ q̃m eẽ multi possunt vna currere: vel in qua currere solent.

Jellum non est duellum tantum duoꝝ/sed multorum quoq; :ꝙ ipsoꝝ etiam exercitum. Jnde a plauto duellum appellatum est bellum thebanorum cum thebanis. auctor nescit pugilem esse qui testibus pugnat. Pãtea ciasten qui ad omne genus certaminis valet.

Jbitatio cũ de rhetorica loquit/rhetoricam discere volentibꝰ obest.

In errores Antony Raudensis.

Ecclesia paulo post. adytus per y grecum et est locus secret⁹ iuxta altare. ſhoc adytū dicitur/nō hic adyt⁹ Est q3 penetrale templi id est loc⁹ interior/q vulgo inaccessus.

Dere imperite exponit nuces esse oē pomū: qđ foris duro tegat: q itus habeat qđ esui ē. Malū vero qđ habeat foris qđ est esui: q duꝫ int⁹ inclu dat. Cū illud pri⁹ nō sit pomū: neq3 hoc secūdū malū: ꝫ illud nux/hoc ꝺo pomū. Malū aūt indiuiduū id ē qđ vulgo dicit melū. Est vero edulīū pre gustatoria comestio. Errat/cum sit edulīū quicqđ edimus/aut quicqđ ad prandium cenamq3 edendi gratia apponitur: ac sumimus: vt apud suum hieronymū milies vt ibi lentis edulio.

Dificare eodē raudensis erroꝛe: q accursi⁹ ducitur: vt sentiat tigni ap/ pellatione aliud q3 materiā id est ligna ꝺtineri. Dicit em̄ materia lignū Unde Virgili⁹. Jacet ois ad nudā materia. Quā indecēs ē opositorem elegantiaꝫ sequi accursiū: q huiusmodi glosatores in testimonium affer/ re: qui ab omni elegantia longissime sunt

Ligere aliq̄nto p⁹ comiciū loc⁹ in q̄ fiebat electio mgr̄atuū: q̄si coiciuz. Jtē vōbat ipa electio q gaudiū resultās ex tali electōe: q eē ipe collocutō psonat. Comiciū ē tm̄ loc⁹ vel act⁹ creādoꝫ mgr̄atuū: vt in comitio sede/ bā. Jtē actis comitijs suffragiū nō fiebat manu/vt ait Raudēp: sed voce.

Loquentia omitto q̄ de rhetorice sōniat a via veteꝫ recedēs vel cadēs Quid sōniculosi⁹ fuit: q3 senecā hoiez māsuetissimum/temperatissimumq3 facere exclamantem cum bili aduersus sertū? si cloaca esses/magna esses. Et alia etiam stomachatioꝛa: que quidem a seneca referuntur: sed a cas/ sio seuero/non a se dicta.

Quus deinde mānus māni id est palafrodus/immo lopoꝛ tāte: vt pli nius de reguli filio. ſhabebat mānulos plures iunctos solutosq3.

Gaso est custos equoꝫ. Est idē equiti⁹ q māgo/immo māgo venditoꝛ equoꝫ/ac frequenti⁹ hoim/p̄cipueq3 pueroꝫ ad libidinē. Unde martia/ lis. Milia p puero centū me mango poposcit. Et quintili. Māgones qui pueroꝫ virilitate excisa lenocinantur.

Tq3 pro et/ne p et. Ne nunq3 reperitur p et: nec neu p et ne: sed tm̄ p ne. Affertq3 exēplū Ciceronis. Jtem neu hoc faceret psuasit id est ne. Qđ apud Ciceronem non reperies.

Xcursiones sūt/q̄ fiūt ab armigeris. Armigeri tm̄ sūt qui paggi dicunt seu pueri sint: siue adolescentes seu viri Sed antiquit⁹ plerūq3 viri: q ꝺo/ minis scutū clipeū ve portabant pedestibus pedestices.

Xpecto paulo p⁹ tempus redimitis id est expectāt. immo temp⁹ emit.

Inde in iure ciuili q alibi redẽptores vectigaliũ id ẽ emptores: q apud paulum redimite.tẽp⁹ id est emite.

Eul.paulo p⁹inscript⁹ male diffinit:qui manet in patria:sed re spolia/t⁹:qz nusq3 in hunc modũ reperit.Infra ānuz inelegãter dicitur p eo qđ intra annũ.Circũscribere ẽ dãnare ꝑtis bonis expoliare.Male exponit cũ sit frau dulenter aliquẽ bonis priuare.

Ercit⁹ paulo p⁹ in sũma igitur pedites erant sex mille q centũ. Inelegãter dicit:p eo qđ est sex milia:aut sexies mille aut peditũ sex milia.

Facies paulo post cesius id est lenticulosas: imo qui hz oculos glaucos id ẽ in similitudinẽ noctue/nec vnq3 cesuz esse nisi de oculis legit/Inde Cicero ait.cesus minerue oculos:que dea apđ grecos dicit:hñe glaucos oculos:vt milies apđ homez.

Astidio/fastidis/dire/ditũ.Dicim⁹ em̃ quare fastidio mei:q fastidimus bonoz id est bonoz/me.Alioquin:pferre exẽplũ debuerat.Non dicit fastidis me i:vt ait raudensis:sed fastidis me.Virgili⁹ inuenies aliũ si te fastidit alexis.

Emina cined⁹ nõ scribit y greca:nec significat caninũ: sed mouentem se obscene circa pudenda nature/vel sicut ait marcellus saltatorem.

Enero feneras:q feneroz/aris/paulo p⁹ q̃ dat q q̃ accipit feneratoz est Non est fenerari accipiẽtis q dãtis:hz tm̃ accipiẽtl.Fenerare vero dantis Dicitur eniz fenero tibi:fenero abste Vide in iure ciuili.

Errũ q calibez in aspectu similia videm⁹:specie tñ drñt.Hoc nemo dixit/Ferrũ em̃ q calibs idẽ est. Vñ Virgil.Et calibes nudi ferrũ.Est autẽ ferrũ optimũ vocatũ calibs ab illis populis:vel populi vocati sũt a ferro q apud eos vis calibis/ hoc est copia aut virtus calibis.

Illocapt⁹ nõ ẽ nomen h a doctis sed ab indoctissimis factũ.Filos eniz nõ amorez significat:hz amicũ.Et hoc grece cũ q̃.noie dure latinũ diũgit: Proc⁹ est ipe sollicitatoz amoris.Mẽtiris imo q̃ aliquẽ p vroze postulat vt penolope apud Ouidiũ.Turba ruũt in me luxuriosa proci.

Ilius Q. nothus sit natus ex nobili patre q infami matre Imperitissime dixit:cũ paulo ante Quintilianũ attulerit/dicentez:nothũ/qui legitim⁹ nõ sit:greci vocant.Nec animaduertit/ q eodẽ loco dixit Quintilian⁹ vt catonis oratiõe testatũ est:qz non habem⁹ nostruz:vtimur peregrino. Ergo nothus absolute illegitimus

Idelis statimqz.Cicero em̃ in suo de re publica dixit.Fides em̃ ipm nomen videtur mihi habere cũ fit/qđ dicit/Nescio an hunc de re publica locum aliquis auctoz afferat.Raũdensis tamen non ea que non vidit: sed

ea que vidit afferre debuit id est primũ libꝝ officioꝝ fidem appellatã dicunt: quia fit quod dicitur.

Flere paulo pꝰ plorare ẽ cũ lachrymis ⁊ voce pectꝰ. ⁊ faciẽ tundẽ. Falsũ ẽ. Huiꝰmodi em̃ ꝑcussio plangẽ dicit̃/Ploratꝰ ãt ipa vox flẽtis est: sicut fletꝰ ipa lachryma ex oculis manãs ꝑ dolore tñ potiꝰ q̃ ex leticia.

Fungus non est aspergus fungꝰ: nec de fungo intelligit iuuenalis: quẽ raudensis affert. Scribendũ aũt asperagus non aspergus: quo noie etiã vulgo appellamus.

Gaudiũ nõ est ouare gaudere: sed se gaudere exclamantem. Alea nõ ẽ iuba idẽ qđ galea: sed quod galee imponit̃ instar iubaꝝ/aut equi/aut leonis/aut drachonis: quales in veteribꝰ nũmismatis agnoscimꝰ. Unde Virgil. Cristaq̃ insignis eburna.

Gladioꝝ ab ensis deriuat̃ ensicula: cũ dicere debuissz ensiculꝰ. Spata lõgior ensis/ac latior a q̃busdã esse dicit̃. Framea nomẽ ẽ grecũ. Pugio ꝟo ẽ cultellꝰ: qđ pugnalez hispani vocant. Mucro vero ẽ pugio lõgꝰ: vt ensis Nã is ensis foret: sed cuspis ipsa ensis. Improprie aũt pro ense accipitur Bipennem autez esse ex altera parte acutam cũ dicat Quintilianus ex vtraq̃: vt ipsum etiam nomen indicat.

Gradatio sic de ea loquit̃ tanq̃ aut ipse/aut aliꝰ frequẽter vsus sit.

Gulosus castrimargia gule ꝯcupiscẽtia gastrimargia dicẽdũ ẽ. Significatq̃ nimiã ingluuiẽ vt apđ aristotelẽ in ethic. Scurra nõ ẽ cibi captator ꝫ q̃ risũ verbis mouere captat nõ habita ratiõe verecũdie aut dignitatis

Heres paulo pꝰ ducatꝰ ẽ quicũq̃ fit heres in bona alicuiꝰ: qui heredez nõ habet: immo caducus/siue caduca dicunt̃ ipsa bona herede carentiũ: nõ aũt qui fit hoꝝ bonoꝝ heres. Nã nemo est heres: sed fiscus/aut dux militum /aut publica persona.

Ibi cicero sepissime cũ vult dicere ibi dicit istic verbi gratia. Tarẽti es. Nõ spero te illic hyemare iocũde: id ẽ ibi. Barbare exponit istic pro ibi: cũ dicere deberet hoc aduerbiũ referri ad secũdã ꝑsonã/sicut hic ad primã illic ad tertiam: vt ego sum hic: tu istic: ille illic.

Impedire statimq̃ paucoꝝ culpa nõ ꝑiudicat religioni id ẽ nõ impedit nõ est preiudiciũ anteq̃ iudicet̃ impedimẽtũ cause/immo quasi q̃dã sentẽtia ante sententie lationez tam ꝓ me/q̃ contra me. Nam ꝑiudicia in causa miloniana si contra milonem fuerunt: tũ ꝓ clodianis erant. Et nuꝑ cũ de corona murali duo contenderent: darentq̃ tres: vterq̃ muꝝ ascendisset: interim rex iussit penes alteꝝ esse ꝑmiũ: dũ lis finiret̃. Nimiꝝ factum illud regis preiudicium. fuit id est factum in eam partẽ fieri sẽtẽtia iudicis

adhortatur. Eodẽq̃ modo de duob⁹ scribis de officio iã diũ ɔtẽdẽtib⁹: quoꝝ alteꝝ officio fũgi iussit: donec causa terminet̃: q̃si iudicans iã nunc ante sententia se ꝓ eo sentire quem penes officiũ esse vult: ⁊ hoc p̃iudiciũ multũ adiuuat possidentem: vt obest excluso.

Mago. antirhetorice loquitur.

Infirmitas. paulo p⁹: Meliuscula est id est paulisper meli⁹: indocte dixit paulisper ꝓ paululũ seu aliq̃nto melius loqui. Est em̃ paulisper idẽ qđ ꝑ aliquantulũ tp̃is. Vomica nõ ẽ qđ Raudensis ait: sed grossities illa: que nascit̃ in aliqua parte corp̃is exteri⁹ eminens: in q̃m multum humoris/sã/guinisq̃ descendit Vnde apud Plautũ seruus gestans in loco crumenaꝫ per iocum inquit vomica est.

Induciari magis nos loqui non latine Raudẽsis doces/q̃ latine Quis vnq̃ induciari audiuit ꝓ eo qđ ẽ morari aut differre: nisi qui ꝟnacula tue gentis lingua loquit̃/nõ latina. Itẽ exponis Virgiliũ: opera oĩs semita feruet id est differt: cũ Virgili. significet calorez ardoremq̃ feruentem id est vehemens studiũ formicaꝝ in ope faciendo. Multa quoq̃ alia similia peccas: que prosequi infiniti fuerit operis.

Interrogatio.

Interpretatio: Quia sepe delinquis: sepe es castigandus.

Intellectio. Dedoces rhetoricam hoc modo/ non doces.

Mago.

Ocosus. Vult seriosus a serio venire cum dicatur serius id est grauis siue seuerus non seriosus. vt Quintili. At seria grauis que nũc amari recusat O q̃m voluit amari. Sic hoc loco peccasti Raudensis: vt superius: vbi dixisti industriosus/ ꝓ industrius: qđ non inuenitur.

Ocus mimi ethologi de etholia sũt recte scurre Cice. ait. mimi ethologi id est oĩa dicentes tam feda q̃ honesta.

Larua: multopost. tofus est scaber lapis cauernat⁹ mollis. Idẽ ẽ pumex hoc ciuitas Barlolectana negat: q̃ pulcerrimas q̃sq̃ domos ex q̃dratis lapidibus tofi habet. sũtq̃ passim mõtes tofacei etiã nihil rimaꝝ iũcturarũq̃ habẽtes/ vt solẽt mõtes marmorei. Negat p̃terea Catinensis ciuitas idem esse pumicem et tofum

Audare. postea eferũt qui laude extollũt ꝑ vnã f: sed efferũt ꝑ duas ff. dicit̃. Falsũ ẽ et Priscian⁹ negat Longe p⁹ plurimis verbis ɔparat sententias. Demosthenis ad alexandꝝ: et Ciceronis ad cesarem. Nec nouit nõ esse illã Demosthenis oratõez sed fictã a Petrarcha/aut nescio quo alio eo quidem magis ꝙ sẽꝑ aduersus fuit Demosthenes Alexãdro: et Esthi

ues amicus. Atqui orationes q̄ ferunt̄ esse amboꝝ discrepant a vita illo rū immo etiā a genere dicēdi. Postremo demades cui⁹ orō vna e q̄ttuor illis esse dicit̄: nihil scriptū reliquit. Fuerūt em̄ q̄dā p̄stantissimi viri q̄ lo/ q̄ndo eloq̄ntissimi doctissimiq̄z cū essent: nihil tñ memorie mādauerūt/ Pi thagoras/ Parides/ Socrates/ Demades Carneades.

Licentia: tu ita licenter de rhetorica loqui vt tibi minus liceat.

Littera. portitores litteraꝝ male dici superius admonuim⁹. Diploma q̄d sit ignorare Raudēsez (q̄d Seruius exponit) impudendū est. Est eni vt ille ait epistola vel scriptio alicui missa.

Loco. paulo p⁹: Necubi īuēt⁹ ē/ id ē nullo loco h̄ supi⁹ q̄z rep̄hēdi. Nam/ necubi duo v̄ba postulat: vt iussu necubi m̄ molest⁹ sis/ ne in vllo loco.

Longe emin⁹/ id ē longe. Emin⁹/ alonge significat. Nō aūt longe Nō em̄ recte dicit̄ emin⁹ habit⁹: sed eminus iacula mittebant/ id est a loco remo/ to: sicut cominus a loco ꝓpinquo: non aūt in loco ꝓpinquo. Cominus te percutiam: non autem cominus sedeo.

Lupanar nō ē ꝓstibulū id q̄d lupanar: ꝫ ip̄m scortū vt apud suū Hie/ ronymū frequēter: vt ibi. Prostibula regnū dei non possidebant.

Luxuria paulo p⁹: Stupꝝ illicita v̄ginū defloratio: rapt⁹ cū pulla vio lenter a domo patris educit̄ vt in vxorē habeat̄. Utrūq̄z falsū ē. Nā stu/ prare ē per vim cū femina aut cū masculo rez habere Unde lex stupratori posita ē: vt soluat x. milia cū habet rem cū ea femina: cum qua non debu/ it. Unde milies legim⁹ aliquā mulierem appellatam de stupro

Lij cadurcum tentiginem vocant. Falleris. Est em̄ vas illud numerosū quod ex piscina aut puteo aquā haurit iumento rotam versante.

Macies statim p⁹ obesus id ē exilis et gracilēt⁹ immo pinguis ꝛ. crass⁹.

Macellū lanista qui carnes laniat Falsū est Nam is est: qui homines e/ mit/ quos arte gladiatoria imbuat postea in ludum vendendos.

Macula neuus macula in facie hōis. Mentiris Ubiq̄z in corpore hōis eē neuus potest/ vt apd̄ Ciceronē. Neuus in articulo pure delectat alceum.

Memor in fine memini sermo est tot⁹ tp̄is p̄teriti. Si dixeris memini me fecisse: duo tp̄a simul iungis Vult ergo raudēsis/ memini debere ꝯiūgi vti q̄z cū v̄bo p̄sentis tp̄is nec vsq̄z aliter factitatum/ nisi in vno versu Virgi lij. Nanq̄z sub cebalie memini me turrib⁹ altis coriciū vidisse senem Et hoc poete necessitate metri facere licuisse Hoc q̄ridiculum preceptū sit. quis nō vel pueroꝝ intelligat. Si em̄ memini idem q̄d recordor nunq̄d minus recte dicam memini disputasse cum paulo q̄z recordor disputasse cū pau/ lo atqui memini p̄teritū est Sane v̄o

Nec em̄ nego in preterita q̄z significatiōe accipi: sed ꝓ p̄senti tñ et accipit̄ ⁊ quidem fere sp̄: adeo pene im ꝓpriū ē iungē tp̄s presens cū h̄ verbo memini similibusq̄z. Nec sine causa p̄terita. Nanq̄z recordamur non p̄sentia. Ergo p̄terito tp̄e vtendū est. Quintili. Memini narrasse mihi iuliū secūdū qđ a gim⁹ exēplis memini te fuisse accusatū/nō aūt accusari. Memini me salutasse frequēter te: nō aūt salutare. Meministi ne te interfuisse cause sabinoꝝ nō aūt interesse. Nā illud Virgilianuz. Cādido pueꝝ memini me cōdere soles Nō auderez ego dicere dūtaxat in ꝓsa: sed sic poti⁹ dicerē. Memini me pueꝝ solitū esse condere. Vel memini me ꝯdidisse dies cātando. Vides vt in cōtrariū ip̄a recidit: raudensis p̄cipit vt tm̄ memini me puerū solitū esse cū p̄senti tp̄e iungat̄. Ego sentio iūgi debere cū p̄terito.

Meretrix. paulo p⁹: Seneca pellices celū tenēt. Pellicat⁹ loc⁹ ꝯcubine et ꝓpter pellicat⁹ suspitiōez id est ꝯcubinat⁹ videt̄ accipere illud apđ Senecā ꝓ meretrices: qđ falsū est: vt ostendi superi⁹. Itē significat locū Ciceronis de officijs qui aliter intelligit̄ h̄ est: ꝙ thebe vxor alexandri pherei maritū occidit ꝓpter suspitiōez: ne alia mulier p̄riperet sibi maritū: que talis mulier vocatur pellex vxoris nō pellex viri. ¶ situm pertinet.

Membꝝ tam male de mēbro loquit̄: q̄z male hec materia ad suum ꝓpo/

Ille in fine Liuius etiā dicit galloꝝ. xi. milia sūt occisa ⁊ peditū septē cētena milia. Hoc nō dixit liui⁹ qm̄ nunq̄z eū ita locutū inuenim⁹. Siquidem dicendū est septies centena milia.

Iles cōmilitones suos eliogabal⁹ mulieres appellabat. hoc Leonard⁹ aretinus in orōe finxit q̄m eliogabalo dat.

Ors. postea ait cedes est mors. immo ē mors illata manu alteri⁹ occidere/aut ferire/aut percutere volentis.

Orb⁹. postea aūt pabula paruissima cutis erectio. Paruissima nō inuenitur. Preterea pabula est gen⁹ tanq̄z pustule similis grandi neuo.

Vtuari ⁊ mutuare q̄dā ait pecuniā sibi credidit id ē mutuat⁹ ē. Cic. ec̄ dixit ⁊ añ crediderat id ē mutuat⁹ erat Cic. etiā dixit nec temere se credē putabat id ē mutuari. A. G. inquit pecunia ē ꝑmutuata. Si plura in h̄ capitulo dixissz: plura peccassz Mutuare pecuniā: ē credere pecuniā: hoc est creditorez fieri: mutuari aūt ab alio pecuniā fieri debitorez.

Vs. statim inde muscipula muriceps catus/⁊ catulaster idem sūt. Muscipula tū apud alios tū apđ hieronymū suū instrumentum ē ad mures capiendos/quo in verbo etiam Ikarolus errat in translatione Homeri de bello ranaꝝ ⁊ muꝝ. Muꝝ idem dixit ꝓ muriū ꝯtra artē/vsūq̄z. Cat⁹ apud Seruiū de arte grāmatica ē generis feminini. Qđ si ita est: nō p̄t formare catulaster voce masculina Muriceps vocabulū ē insuetū q̄lia multa

cũ sũma licentia. Raudensis excogitat.

Natura: suopte ingenio id est natura suopte ꝯcilio. Itẽ meaptim suaptim eaptim nostraptim vestraptim. Videt auctor accipere hec posteriora in sensuz prioꝝ: cũ aliter significẽt: ⁊ aliter scribi debeant. Meatim. n. ẽ meo more/tuatim tuo more. Hoc Seruiꝰ ait super Donatum/⁊ alij quidam.

Nauis. liburne sũt naues negotiatoꝝ Hieronymꝰ ait esse/naues lõgas Lẽbꝰ lignũ cauatũ q̃si cymba Idẽ ẽ cãpillꝰ ⁊ carabꝰ ⁊ linter discurrẽs in pelago ex vimine ⁊ corio Vñ ille dixit. Cauat arbore linteres Nescio an linteres dicat ex vimine corioq̃z an ex ligno ꝫ vtrolibz mõ falsũ ẽ in pelago vsũ linteris eẽ. Est aũt linter ex vna arbore cauata vt etiã ab illitteratis vocat Trieris nauis magna q̃m greci duraconẽ vel dulconẽ vocãt a tribꝰ sessiõibꝰ. Vñ dictũ trieris magna trãsibat. Quid attinebat dicere ꝙ ꝫ nomen grece duraco dicit: si ip̃m grecũ nomẽ ẽ? et vt sentio idẽ qđ latine triremis aut pene idẽ. Arthemon ẽ veluz nauis breue qꝛ meliꝰ leuari p̃t in summo periculo extenditur. Vnde actuũ. xxij. Arthemone leuato secũduz flatũ aure tendebant ad litus: q̃m plane Raudensis ostendit/se in mediterranea vrbe natum: nec vnq̃z mare intrasse: qui pro amplissimo velo breuẽ esse arthemonem ait. Naulum id est lucrum et capitale imo pecunia que soluitur ꝓ vectura in naui. Nauclerus primꝰ nauigator immo qui in naui imperat. q̃cunq̃z ad faciendã nauigationem ꝑtinent Nec absurde idẽ esse intelligitur: qui in galeis comis dicitur.

Ne neu id est ne etiam immo tm̃ neu pro ne. ꝓ ne vetatiue vt Virgilius Neu mihi tũ molles sub diuo carpere somnos.

Nec. ne ꝓ nec sepissime vtit Cicero: ꝫ ad ornatũ. pꝰ adde hanc quidem verbi gratia. Non est amicus nostri/qui nostra bona tollit. Sunt ne ista Cice. ⁊ antiquorum verba que recitas? Immo adeo hoc exemplum cuz p̃cepto tuo nõ ꝯgruit Itẽ Cic. Neue mihi/neue tibi daret: ꝓ nec dixit: Ne nunq̃z ꝓ nec ponitur: nisi iuncta quidem/aliq̃ tñ interiecta dictione? vt nõ mõ miles sed ne dux quidẽ hoc facere id est sed nec etiã dux. Ergo quidẽ nõ ornatꝰ gratia ponit: quia sine ea oro ñ sit latina. Neue q̃z nõ ꝓ nec accipitur: sed ꝓ vt vel non. Est em̃ ne idem qđ vel: vt Cice. ne vel hiulce syllabe sint: neue nescius diducantur. Nam exẽplũ qđ auctor attulit non ex Cice. sũpsit/sed ex biblia corripit: vbi apud Salomonem meretrix illa cõtra alteram disputat.

Negare/Infirmare/Inficiari/Infiteri id est defiteri. Infiteri et defiteri nõ reperit: sed potius diffiteri id est negare non fatendo.

Nomen. qr plurib⁹ verbis lōga auctoris orō coarguēda esset: ideo q̄d verꝝ sit paucl. expediam. Sic em̄ quid ille q̄z peccauerit: apparebit. Veteres romani terna singuli fere noia habebāt (Nō attinz h̄ loco cām reddere: cur terna nō singula) cognomē p̄nomē nomē. vt Publius Cornelius Scipio Publi⁹ est p̄nomen. Corneli⁹ nomē. Scipio cognomē Et nom̄ q̄dez atqz cognomē oim q̄dez eiusdez familie cōe erat. Prenomē v̄o tm̄ singuloꝝ: et ideo nomen ꝓpriū q̄ (vt reor) se inuicem gētiles vocāt: verbi gratia pr̄ Ciceronis vocabat alteꝝ filioꝝ marcū/alteꝝ quintū: et marc⁹ fratrez vocabat quintū: et ab illo vocabatur ipse marcus. Agnomen vero accessit ex gestis/aut aliquo casu: vt african⁹: vt creticus: vt gallicula/vt bestia/vt asinus: sed hoc raro vsurpatur. Cognomen nanqz poti⁹ q̄z agnomen dicimus: vt scipio cui africanus fuit cognomen.

Nominatio Ea docet: que se ipse non
Notatio docuit: queqz nunqz expt⁹ est.

Nox nocte id est tēpesta id est congrua immo nocte tacita et silenti et fere media nocte.

Nuga nuge sūt v̄boꝝ circuitus ꝑplexitates. Falsum est. immō sūt s̄mones leuiū reꝝ ac nullius pōderis ⁊ plerūqz scurriles/ac ioculatorij Unde catullus/ac Valerius martialis poemata sua nugas vocant: vt de inanib⁹ rebus. Hoc vocabulū hieronym⁹ ait/et latinū/et grecū/et hebraicū esse sed ab hebreo fonte ad grecos/latinosqz deriuatum.

Nunq̄d vtꝝ ꝓ nūquid sepissime Cicero in orōibus suis Falleris. Utꝝ em̄ de duob⁹ interrogat. Nūquid de vno vel de plurib⁹? et non nunqz de duob⁹. De vtꝝ exēplo raudēsis sufficit isto modo interp̄tari. Utꝝ ꝯuertere ē dicta Platonis an ꝑuertere. De nūquid hoc sit exēplū. Nūquid ego sum qui te accusaui. Item nūquid ē aliq̄d nauigiū meo capacius? Itē nūquid alteꝝ oculoꝝ mihi effodies? Et nūc q̄dē aduerbiū ē nūquid. Aliqñ aūt nomen. Ut nūquid criminis habes: q̄d mihi obijcis? id ē nū aliquid? Item nūquis istoꝝ est? id est nū aliquis istoruz.

Nuncius apocrisarij nūcij pape q̄si secretarij Chrysis em̄ quādoqz dicit secretum/quandoqz aurum/quandoqz iudicium. Utinam contentus esses lingua latina/nam grecam non gustasti. apocrisarij sunt legati non tātum pape Chrysis et in genere masculino sic chrysos. Item reperitur nūcius. cij masculini generis et tunc sumitur pro nunciatione alicuius rei. Reperitur etiam nuncium neutri generis et tunc sumitur pro re aliqua/que nunciata est. Nuncius pro hac significatione nemo dixit. sed pro homine nunciante. Nuncium in genere neutro ipsa renunciatio accipitur Festus vtraqz significatione in masculino accipit. Sed raudensis nullum exem/

plum affert: qđ frequentissime facit: ⁊ sepe aut ad rem non pertinēs: aut contrariū affert Tamen significat iudiciū. Nam pro abscondere fit cum y pro autem cum h etiam.

Obscuritas paulo post videtur accipere teter ꝓ eo qđ est ater id est obscurus ⁊ subniger: vt in ꝓuerbio veteri. Quid curem an ater an alb⁹ sit? Est aūt teter idez qđ malus ⁊ insuauis: cū ad mentem pertinens/tum vero ad ceteros sensus: vt tetram bestiā/teterrimus hostis/teterrimū facinus/teterrima mens/tetro aspectu tetro odoratu/tetra voce. Sed in his potius sensib⁹ vsitatū est: q̄z in ceteris: vt Virgili. Tetro sedebant oīa odore: q̄si dicat̄ fetebant oīa tetro tactu Ad odorez refert̄ quem tangendo relinquebant.

Obligatio obnoxi⁹ ait esse obligat⁹ immo poti⁹ est subiectus appositus ve ac summissus. Unde loc⁹ aliquis dicitur obnoxi⁹ vento alicui: vt Lucan⁹. Illinc dalmaticis obnoxia fluctib⁹ ancon.

Obliqui. deinde aliquanto p⁹: Audi nūc illū de Catilina ⁊ ꝯplicib⁹ suis sic dicentē. Cōplices nō est latinū vocabulū. licet ipse nō longe p⁹ afferat hec ꝟba Cice. in Catilinaz. Tuoꝝ ꝯpliciū magna ⁊ ꝑniciosa sentētia: qđ scribendū ē comitū/nō ꝯpliciū. Unū cū multa de. M. Antonio dicat Cicero referā: ⁊ est Quintiliani immo celij in ip̄m antoniū sic. Erras. nā hec orauit in C. Antoniū M. Antonij patruū/Ciceronisq̄z collegā: q̄ bellū cum Catilina gessit Et apđ Salustiū. Obliqui ꝓ hac significatōe id ē obtrectare nō reꝑperi ꝫ ꝓ ea licz raro q̄m accipit Virgili. cū inq̄t. Obliquit̄ numerus septē discrimina vocū. Cōtra famā ei⁹ factā ⁊ celibez editos esse se ipsū in imitatiōem affert raudensis/quasi alter Cicero sit: qui sunt/quadaz in oratore refert celibez ꝓ adiectiuo accipit ꝓ que significatione casti: q̄ꝝ neutꝝ veꝝ est. Nam celebs vocatur vir qui caret vxore/etiam si impudic⁹ sit vt superius dixi. Atqui Raudēsis qui frater ē suꝑuacuo dicitur celebs ergo de castitate ipse locutus est.

Obliuisci. statim post: Ceruix in singulari collū/in plurali contumaciam significat. immo vt testatur Quintili. antiqui dicebant ceruices non ceruicem. Primusq̄z hortensius dicit ceruicem. Significatq̄z non collum ipsum sed posteriorem colli ꝑtē: q̄ boues iugū trahūt. Ideoq̄z apđ iudeos sicut a deo dicit̄ popul⁹ dure ceruicis q̄si mentis dure ⁊ ita indomabilis: vt velut durior bouis ceruix obtēperare nesciat. Ea ꝓꝑter potius in singulari contumaciā significat Neq̄z em̄ memini in hanc significatiōez ceruices inuenisse nisi forte multoꝝ. Quis em̄ vnq̄z audiuit homo aut populus durarum ceruicum/siue duris ceruicibus?

Obtinere. Vide imitationes exorauit: sed nō impetrauit id est obtinuit immo exorare ē obtinere/atq; impetrare orādo: si tñ ad rem hoc referat: vt Terēti⁹ Nequeo exorare abs te ob hoc biduū. Sin aūt ad hoiez erit p inducere orādo: vt idē. Sine te exorē. Quanq; vna eadēq; significatio pene est exoro te/ꝙ exoro biduū. Sz nō ꝑt eodez modo exponi ꝓpter ege/statem ꝝboꝝ eadez ratione qua dicim⁹ ꝑsuasi te/ꝙ persuasi tibi hoc. Nā idez affect⁹ ē. Ita nihil interest an te exorez/an aliq̄d abs te exorez: quē/admodū nihil refert cū tecū loquor oro te/ꝙ oro hanc rem.

Culus vide imitationes/limus/lima/mum/qui transuerse aspicit. Ego potius accipio pro eo qui semiclusis oculis aspicit. Quis em̄ transuersis o/culis pariter aspicit vno tm̄ transuerso. Licet. Virgil. dicat. Trāsuersa tu/entib⁹ hircis. Quintil. certe cū ait Oratorez nō debere oculos habere li/mos/de semiclusis intelligit.

Culus. pituita putāt aliqui ꝙ sit humectatio/que ab oculis fluit: immo idez est latine pituita q̄d catarrus grece/hoc est q̄libet humor redūdās: q̄ ore naribus ve fluit. oculus cesius id est lentiginosus mixt sic lentigines eē in oculis: aut si quib⁹ ē talis species in oculis. Hoc et rarissimū ē /ꝙ dissi/mile multū a lente. Nescio an referri possit ad colorez lentl. Nam grece minerua dicit habere oculos glaucos: hoc est similes noctue Ergo oculi cesij sunt oculis noctue similes.

Occupatio. melius tecum agerē: si in p̄ceptis rhetorite rauensis non esses occupatus.

Dire statim p⁹ odiū est inueterat⁹ animi rancor Rancor nō grecū/nō latinū/non hebraicū: sed rausidū nomen est. Simultas est latens odiū immo apertū. Nec em̄ odiū tm̄ significat: sed mutuū odiū eodez modo quo amicitia mutua beniuolētia. Differtq; si q̄d differt ab inimicitia: ꝙ hec habere aio/illa vero ꝓpire in actionez videt: vt Quintil. Hec est celebrāda virtus: hec animi suscipienda moderatio vincere iram: ꝙ inter simultates quoq; meminisse hominis. Exosus ꝙ perosus actiuez passiue dicit. immo tm̄ actiue. Inuidia id est odiū immo atrocitas vel reprehensio detractio/q; siue id q̄d agim⁹ ad ociliādū alteri odiū infamiāq; id ē ad exaggerādā rei atrocitatez indignitatez: vt Lucan⁹. Inuidiam facturaz deis. Et apd quendam. Inuidiam nimio cultu vitare memento: id est detractionez ex nimio sumptu vestimentorum.

Omnis/omnis/quicūq; quilibet quisq; quicūq; vnusquiq; nemo nō cōcti per o et per c vnusquisq; quilibet null⁹ nō in idez recidunt. Quilibet non vniuersale sed particulare est id est vnus quem tibi caperem debeat vt q̄s. Item vterlibet idem est quod vteruis: id est alter de duobus quem velis.

In errores Antonii raudensis

Quintil. Quādiu q̄libz vnus ex ciuib⁹ supfiūt: eū toti⁹ sūme esse creditorē. vn⁹ quispiā quō vniuersale ē cū idē sit qđ aliq̄s vn⁹. Singul⁹ q̄sqz nō dicitur sed singuli quiqz: vn⁹ q̄libz inauditū atqz agreste ē Cōcti per o scribi debere nemo nisi barbar⁹ dixit/de c q̄z dissentio. Aliq̄ credūt ꝙ q̄sqz ⁊ q̄qz nō recte ponant̄ nisi p⁹ suplatm̄ pluralē: vt optimos q̄sqz viros/⁊ sanctissimi q̄qz viri Sz r̄cūbāt in ludi nouissimo loco Legāt macrobiū q̄ in singulari numero neqz suplatiuo dixit die quoqz. i. omni ⁊ hoīe quoqz Quid raudensi hebetius. imm ꝯ q̄d maligni⁹: q̄ eum a quo discere debuit. potuitqz/carpit: ne ab eo didicisse videatur. Atqz ita carpit: vt se stultū plane esse fateatur. Ait macrobiū aliter vsurpare/Ergo laurentius non dico scribens (nondū em̄ elegantias non modo ediderat: verꝝ ne ꝯdiderat q̄dē sed precipiēs hoc) errauit: qui Ciceronez/Quintilianūqz in primis. Deinde cetera eloquētie luminaria ad imitandū ꝓposuit: apud quos nusq̄z aliter reperitur. At macrobiū aliter vsurpat. Hoc quidez nulli⁹ est ponderis cū vn⁹ sit contra infinitos: paruus auctor contra maximos: et (vt ipse testatur in prohemio saturnalium) non satis cultus in lingua latina. Postremo vn⁹ aut alter locus apud macrobium non maioris auctoritatis esse debet: q̄m alij loci infiniti. Quid ꝙ nec vnq̄z macrobius ab hoc vsu loquendi latine desciuit. O tuam dormitantem/plenāqz peruersitatis raudēsis diligentiam Laurenti⁹ ait quisqz coniungi cum superlatiuo non cū positiuo. Positiuū autem adiectm̄ est. Ergo de adiectiuo loquitur non de substantiuo. At tu affers exemplum de substantiuo. Dies em̄/⁊ homo substātiuū: qđ licere etiā fieri pecudes sciunt. Nec de hac re omnibus acta precipiendū Laurētio: nam quisqz ⁊ vnusquisqz idez sunt Nūc quis nō sic loquitur. vnusquisqz auū. vnusquisqz pr̄. vnaqueqz mulier. Nō de hoc laurētius loquit̄. Q si elegantias suas vidisses: nō hoc dixisses. immo nec op⁹ istud laboriosum non preclarum condidisses. Cuius rei hoc etiā argumēto ē: vnde ingenij tui tarditatē/stuporēqz cognoscas. Quis dicēt quisqz ⁊ quiqz nō recte collocari nisi p⁹ suplatiuū pluralem: cuz quisqz singularis sit: an etiam Laurenti⁹ in hoc errasset: in quo ne discipuli sui errarent? Sz quid plura? lege eius elegantias ⁊ te nō vt dignum ē de eo sentire deprehēdes: q̄nq̄z ab ei⁹ discipulis audiuisti q̄z cū suplatiuo/et per/cum positiuo coniungi: qđ et precipis: nec tamen ipse obseruas: Quēadmodū ab eisdem audisti numerū minorem preponi maiori et hoc cuz precipias alijs: custodire non potes: Tametsi Laurentius hoc non dicat. sed tūc preponi numerum minorem q̄tiens interuenit copula vt maior quinqz et. xx. annis. Aliter sequenda est numeri dignitas: vt maior est. xxv. annis: quod tu. nescis: et ea que a Laurentio hoc: hec a discipulis suis didicisti: licet nō

obstante qđ didicisti: nō Laurentio accepta refers: ⁊ que aut ipse male intellexisti: aut discipuli laurentij min⁹ ꝑfecte retulerunt: ea tu preceptori illoꝝ immo tuo vitio das. Sed (vt finem faciā) iteꝝ atqꝫ iteꝝ moneo: lege elegātias: ⁊ tuarū ineptiaꝝ pigebit pudebitqꝫ. Pro se quisqꝫ illū honorabat id est q̄libet ꝑ se. Falleris/ ꝫ ꝓ virib⁹ ⁊ quantū quisqꝫ poterat: ⁊ quasi certatim. Dixi quisqꝫ nō quilibet sicut tu qui male accipis quilibet.

Oportet/ ⁊ in fine plaut⁹ in aulularia da mihi operā id est occasionē facultatem/ immo inserui mihi: hoc est operā. Nam mihi impende: ⁊ vt idem Plaut⁹ in captiui duo: quē res bene vertat mihi meoqꝫ filio vobisqꝫ vult te bonus her operam dari tuo vereri dño. Aliqñ ꝓ eo qđ est audias Unde Cicero/ Quin. qꝫ testant̄ demosthenez dedisse operā Platoni id ē impendēdo operā audiendo Platoni auditorez fuisse. Raro dare operaz est inseruire: vt apud Teren. Operā dabam⁹ phedrie. Ne reus maiestatis illoꝝ fiam. Reus pro nocens accipit raudensis. Quale est in euāgelio. Reus est mortis. Sed de ratiōe euāgelij alibi disputabim⁹. Reus aūt .h̄ modo nunqꝫ reperit̄: sed pro eo qui est accusatus/ aut in iudiciū vocat⁹. Raudensis posterius in capitulo peccatum. reatum pro peccato accipit. eo ve vt hic improprie.

Ordo homo serius vult hoiem seriū dixi a serie dicat̄: cum dicat̄ a serio. Est em̄ serius homo grauis ac seuerus. Ipse q̊z seriem ab ordine non distinguit. Est aūt series ꝓcessus quidā rei aut sermonis q̄si per tp̄is gradus. Unde stacius Longa retro series id est longa reꝝ repetita retrorsū perijt queqꝫ gesta est tempore narratio.

Ornatus. plurima noīa ad ornatū ꝑtinentia narrat. nec exponit nil aliud faciens/ nisi se illa ignorare significat. Ego vero si illa ea coner exponere: opus vocabuloꝝ ꝯponam non Raudensis notas attingam.

Ortus per h scribi debet. inde hortulus. Si hoc ita est cur hoc vocabulū in capitulo lr̄e o ponis? ⁊ non in capitulo h littera est.

Olitor est olera vendens in foro olitorio. Immo olitor est qui a quibusdam dicit̄ ortulanus. Lege Columellam: qui libꝝ de ortis scripsit.

Quis statim post. Ammon est aries per duplex m Veruex. i. aries. Ammon est harena non aries. Nec latine sed grece. nec noīatiui casus sed gti nec singularis sed pluralis numeri. Decepit aūt Raudensem: ꝙ Jupiter: qui dicitur ammon sub imagine arietis colit̄. Sed imaginis quidem alia est Nominis aūt ratio est ab harenis quibus circūdatus est locus vbi Jupiter ille colit̄ Diciturqꝫ Jupiter ammon id est harenaruz. Genitiuiqꝫ casus est/ non nominatiui Veruex aūt est aries castratus non tm̄ aries sicut maialis non est verres.

In errores Antonii raudensis

Actū. ait raudēsis Quītilianum Seruium
q3 dissentire in preterito pepigi. qđ falsum est. Quintili. pepigi a pango venire/vt cecidi a cado: Seruius vero pepigi nunq3 lectum esse dicit. Quidam hoc sentiant a pango.

Alus. multo p⁹. larius lac⁹ gallie cisalpine. Benacus lacus ibidē ex q̊ nascit̄ nūti⁹ Tuanoꝝ fluui⁹. Deinde multop⁹/lemān⁹ locus gallie losāne lac⁹ in Sabaudia: per q̄ Rodan⁹ trāsit. Lucerie lac⁹ per q̄ rhen⁹ transit. Verban⁹ lac⁹ sup̄ mediolanū: q̄ nos lacū maiorez appellam⁹/p quē Ticinus transit. Seburn⁹ lac⁹ sup̄ brisiam iuxta Iseuz oppidū: vnde exit oli⁹. Cuman⁹ lac⁹ vnde exit abdua. req̄re Pliniū de naturali historia. appellat lacū cumanū sine ꝓprio noīe: nec intelligit hūc eē lacū lariū ⁊ ex eplis Plinij posterioris apparet. p̄terea nescit nō cumanū vocari/ꝫ cumēsez: nec cumas appellari vrbez illā/ꝫ comū Lemān⁹ ē lac⁹ nūc theutonicoꝝ nō gallorum/per q̄ transit Renus. vnde dicti sunt Alemanni id est a lemanno flumine venientes/vel oriundi.

Ario. puerperiū ꝓprie est primi⁹ part⁹. Deinde in fine puerpera ē puella primi partus. Immo puerpera ē q̄ recēs pepit: nec tm̄ puella: ꝫ an⁹/Non/ne anus q̊z primū partū aliquando edunt? Sed (vt dixi) q̄cunq3 recēter peperit puerpera ē. Et inde puerperiū temp⁹/quo puerpera cubat. Ideoq3 Terentius nō dicit gliceriū puerperaz: sed primo partam mulierem

Aro. paulo p⁹. deinde cū armis p̄sto forent id ē parati Raudensis eodem mō accipit hoc nomen: quo vulg⁹ ꝓ eo qđ aiūt. ego sū p̄sto id ē ꝓmptus. p̄sto significat presens. vt Cice. ad Brutū. Cui cause Brute tu p̄sto fuisti id est presens fuisti? non aūt paratus.

Aruul⁹. dicim⁹ pueꝝ tātillū id ē ꝑuulū. Ipse nō affert exēplū. Syr⁹ apđ Teren. ait quē ego pueꝝ tātillū in manib⁹ gestaui meis. Credibile ē Syꝝ significasse gestu man⁹ pusillitatē illā/q̄m dicebat. Sed iā a q̄busdā ē vsu receptū: vt etiā sine gestu dicat̄: vt Plini⁹ de regūlo. Ne tātillū quidez reliquit. Scribebat em̄ Plinius non loquebatur: vt posset gestū agere. Nam quantula nostra voluptas id est parua nō ꝓprie exponitur. Nam interrogatiue dicitur id est quantulum magna est?

Ascere. paulo post. ⁊ dum pabulatu redirent armenta Priscianus/Seruius/Donatusq3 nunquam preceperunt supinum hoc seruire verbo significanti reditum. immo nec vlli verbo sed tantum nomini. et quidem adiectiuo vt hic locus est idoneus pabulatu. Au. Gellius. dixit villatice pastionis quasi non Terentius Varro librum inscripserit de villaticis pastionibus: neque vero faciendum fuit vt cum sepe Aulum Gellium.

p teste afferat lingue latine hoiez curioſe nimis ac ſupſtitioſe loquentez Quid dicam de Apuleio in eo pſertim opere: cui⁹ nomen eſt. de aſino aureo cui⁹ ſermonez ſiquis imitaretur nō auree loqui/ſed aſinine videretur.

Audientia in fine. dicim⁹ etiam p ſe tulit/p te feras id eſt vltra naturā h patere. Hoc inauditū ē. ſed pre ſe tulit: q pre te feras id eſt palam q quaſi in fronte oculiſq; confeſſū habuit/habeat ve: q non diſſimulauit ſiue non diſſimules: vt Cicero. Qui accipit iniuriam pre ſe fert id eſt non diſſimulat: ſed fatetur ſe offenſum q animum vindicandi ſe habere.

Aucū paulo p⁹. quota ps erat id ē modica/nō eſt quota modica ꝫ q̄nta? verum cū interrogam⁹ ſuppleť q̄ſi p rñſionem modica. Ut. Juuenalis. Quota portio fecis achiue. ſuppletur parua. Itē fit apud oratores.

Ex paulo p⁹. treuga eſt ſecuritas p̄ſtita pſonis q reb⁹ ad tp̄s diſcordia nōdū finita. Si cū litteratis agis rauenſis q̄d ita diffinis illitterate vocabula? Si cū illitteratis tuā diffinitiōez nec deſiderāt nec intelligunt. Quid q pſonas ais p hōib⁹ nō min⁹ inepte q̄ꝫ cū treuga p inducꝫs v/teris. Nemo vnq̄ꝫ dixit p trib⁹ q̄ttuor ve hōib⁹ tres q̄ttuor ve perſonas.

Ellis pelliparius parans pelles. Quid eſt parare pelles? nempe prepa rare ad frigus hybernum. Quis preterea vnq̄ꝫ dixit pelliparius? en magiſter elegantiarum: qui contra elegantias loquitur. atq̄ꝫ lingue latine pene bellum indixit vel potius contra illam bellum gerit.

Ena mugilus piſcis eſt velociſſimus in modū ſerpentl.: qui in ſacco parricidali p ſerpente mittebatur: vt p culū ingrederet. Quis piſcis in ſacco incluſus viuit: niſi forte anguilla /murena ve: quis itē piſcis immo que anguilla aut murena intrare locū illū hois poſſet: aut auderet? frigida loca adamant piſces/non calida. Ideoq̄ꝫ ſerpentes fortaſſis intrarēt/ quanq̄ꝫ ne hoc quidem fieri credam. Sed nimis de re illiberali nec digna: que ab homine pudenti dicatur. quanq̄ꝫ rauenſis nec pudenter attigit.

Enitet pluribus verbis conatur exponere: et verbum penitet q locuz Ciceronis quo ad te quantū proficias non penitebit. Ego ſtatim breuiter exponam. penitet eſt piget vt idem Cicero. Nec me ſenectutis penitet. Et hunc in modum exponuntur omnes auctores. Non aūt vt hic q alīq̄ dam volunt penitet pro parum videtur. Nec. A. Gellius docte ſubtiliter q̄ defendit. M. Tullīū ab inuidis obtrectatoribus.

Enſio inde penſionarius cenſus eſt annua penſio. Penſionarius ē rauenſe verbum/non romanū. Cenſus quoq̄ non eſt annua penſio niſi apd non ſane doctos. Nam cenſus eſt aut quicquid fortunarum quis habet: aut id qd̄ principi p capita ſoluitur. Dictū q̄ꝫ eſt a cēſendi ſubſtātīꝫs ſingulorum. Proprie eſt quod vulgo dicitur lecolte.

Pensio. Apuleius ait grad' pensiles id est passus. Quid exponis grad' impensiles si gradus nihil hoc ad ꝓpositū. si impensiles hoc non significat passus frequentissime ɔmittit Raudensis h̄ vitiū: vt q̄ loquit̄: non intelligat. Pensiles igit̄ dicunt̄ pendentes: vt vna pensiles orci. pensiles in Babylonia qui suspensi sūt/ in aereq̄ pendentes.

Penu. cellariū/ ꝓmptuariū. auctor accipit penu non modo ꝓ reb' q̄ reponunt̄ ad victum: vt oēs dicūt: ꝫ etiā pro loco ipso quē idem cellarium ꝓmptuariūq̄ appellat qđ nemo doctorū dixit.

Penuria. Cic. dixit in sūma ānone caritate id ē penuria. Faller. Aliud est penuria ānone aliud caritas. Penuria em̄ est paucitas ac raritas annone Caritas v̄o caꝝ p̄ciū. Itaq̄ p̄t esse in nulla penuria annone caritas. vt h̄ ē penuria bonoꝝ/ viroꝝ/ ⁊ hi qui sūt nō cari sūt Nōnūq̄ caritas ē cum penuria nō ē vt qñ q̄ annonā hñt/ supprimūt: vt cari' vendant.

Pera clitelle etiā sarcinule sūt. imo sūt basci iumentoꝝ id ē sup q̄s onus iumento imponitur.

Permissio permutatio Utinā tute nosceres in eadē oratiōe genera causarum ⁊ ɔstitutiones.

Persequor ōmisit ꝑsequi etiā in bonū esse. Nā Cicero catilinā ꝑsecut' est in malā ꝑtez accipit̄. Persequor que inceperaz dicere: id ē qđ ceperā pergo/ continuo/ ⁊ exequor.

Petere ɔtēdere ē cū efficatia petere: imo q̄si ɔtendēdo petere: sꝑq̄ desiderat abltm̄ h̄ modo: vt apud Ciceronē. Freq̄nter a me sepe ɔtēderūt Et exēplū raudēsis ex eodē Cicerone: qđ nescio cur attulerit: nihil ab eo ipso inuito ɔtēdebā. Itē iubeo te illā amare id ē peto cū magna instātia. Falleris/ Nā iubere ē dicere: vel aperte alteꝝ q̄d. faciēdū sit/ monē: ⁊ q̄si hortari: vt apđ Terētiū: iubeo Chremetē eē saluū Vir. reddiq̄ viro ꝓmissa iubebant. Cicero/ Litteras ad me misisti: q̄b' me iubeas bene sperare.

Piger. paulo p': Accidia est animi torpor: quo q̄s bonū desinit ichoare Nec sic scribit̄ h̄ nomen: nec h̄ significat. Scribit̄ em̄ ꝑ y grecū nomē ē et vnū c sic acydia: significatq̄ tediū laboꝝ in bene agendo siue incipias siue ꝑgas/ Taceo qđ desinere ē eoꝝ qui inchoarūt/ nō eoꝝ q̄. nōdū inchoarunt vt ait raudensis. Nemo em̄ potest desinere inchoare. Ignauia ē animi vitiū: quo q̄s in aliquo oꝑe nullā discretiōez adhibet. Erras. Est nāq̄ ignauia ɔtraria fortitudini/ Cū id qđ aggrediēdū ē: pre formidine non aggredimur/ Et hoc Cicero atq̄ alij mille testant̄/ Discretio nō ē vocabulū dignū eo qui de eloquentia p̄cipit.

Pinguis vitulū saginatū/ qui butyro/ et melle saginatur. Quis dixit vnq̄ vitulum pasci butiro et melle? herbis fenoq̄ vitulus impinguat̄: aut

alīs cibis humana manu porrectis /nō butyro/ac melle./Mortuū fortasse vitulū raudensis intelligit/non viuū.

Lures in fine. pq̄ plusculos id ē q̄plures. qđ auctor p̄cipit. At ipe nō ꝓuat. Siq̄dē superi⁹ p̄ceperat q̄ cū suplatiuo diūgi/nō cū positiuo: qđ cū neq̄at ipse custodire. declarat aliū de accepisse illđ p̄ceptū nō ex septulisse

Luuia in fine. imbrex ē cānale tecti: vnde aqua effluit. Imo est tegula curua. Preterea cānalis dicit̄/nō cānale Etiā illud vnde nō satis est latinū sed potius qua.

Ondus Libripēs est q̄ libra pōdera rex determinat. Erras. teste vlpiano: q̄ hūc in testimoniū affert boetio in topicis. Est em̄ libripens: q̄ libra tenet cū quis seru⁹ manumittitur

Oeta/Luceiū accipit ꝑ poeta: qui erat historic⁹: vt ex epistola Ciceronis datur intelligi. Itē deitatē ait cū veteres oēs dicant diuinitatē Quic qđ sit de his interp̄tatiōib⁹/et ꝟsib⁹. Hoc vnū scio: ꝙ poete sepe numero ofūdunt istas: et vnā ꝑ alia ad vsū suū ꝑ cōmoditate trahūt. Barbar⁹ ꝓmo hic ē Dicendū est em̄ vtcūq̄ sit nō quicqđ sit: Itē aliā ꝑ alia non vnā ꝑ alia/Dubitat̄ q̄z an añ vel p⁹ hesiodū vixerit: q̄ tñ. contēporanei fuerūt Sed qui etate maior fuerit ambigit̄: tñ annis multis fuit añ romulū Pro an dixit. vel In dubitādo sp ponit̄ an: quanq̄z imperiti hōis ē nō ponē aut vtrobiq̄z/aut. aut vtrobiq̄ vel Itē otēporaneus nō inuenit̄ Itē dicendū erat sed vter etate maior fuerit ābigit̄. Itē cū a multis alīs: tū vero a cicerone dissentit: q̄ in catone ait: de q̄ doctus hesiod⁹ ne ꝟbū qđem fecit. At homer⁹ qui multis (vt mihi vidēt) ante seculis fuit. Quid rauden se delirius! q̄ cū hec dixerit: paulo p⁹ ait: hesiod⁹ poeta otēporaneus homeri nō solū poeta sed pithagoreus fuit. Nūc in tusculanis Cicero noiat fuit tpe tarquini prisci nō hesiod⁹. Itē archilochū facit esse tragicū: cum sit iāboꝝ scriptor/q̄ principem lyricoꝝ Pindaꝝ tragicū vult esse de quo mille auctores latini vt de lyrico loquūtur. Eschilū ait fuisse tempe darīj. Quis nō putet tpe darīj: cū quo alexander pugnauit! Atqui ante cū multis seculis eschilus fuerat vtpote prim⁹ oīm tragicoꝝ. Alceus q̄z lyricus fuit vt etiā sapho (q̄ fuit conciuis ei⁹) testatur: et eū raudēsis tragicū facit Aratū nescit: in quo numero poetaꝝ reponat. Nec legit op⁹ illud esse primū a Cicerone: deinde a germanico augusto in versus latinos translatū Affraniū grecum esse suspicat̄ cū fuerit latin⁹ comitius id est comediaruz togataꝝ ꝟ est romanoꝝ scriptor. Cicero illū q̄z familiarez habet! ecce raudensis q̄z cū positiuo contra p̄ceptum tuū imo non tuū sed ab auditoribus Laurentij auditū. Nam si tuum foret: non ita peccares. Accīū comicū poetam ait. Pacuuius. qđ sit tacet cum vterq̄ tragicus et in primis egregi⁹

fuerit. Orati⁹ tpe augusti fuit et Virgilij q̃familiaris. Iterꝝ q̃familiaris ꝓ familiarissim⁹ siue ꝓ ꝑq̃ familiaris/siue ꝓ familiaris. Lege rogo iuuenalē. Et alibi nō nūq̃. Lege h̄ p̄cor. Quid alieni⁹ a dignitate auctoritate ꝯponētis: q̃ obsecrare legētes: vt legāt q̃si iudices: vt audiāt/aut misereantur: custodiēda est ab auctore maiestas: ⁊ attētio nō p̄cib⁹ sed rōibus ac rerꝝ dignitate pondereq̃ ꝯparanda. Musas tibi q̃familiares esse ait: easq̃ sicilidas Iterꝝ. q̃familiares ꝓ familiares.

Pomū baccis id est pomis Que bacce sūt/poma nō sunt vt oliua bacca lauri grana myrti similiaq̃.

Pomeriū. viridariū. i. pomeriū. lōc⁹ plen⁹ viriditate. Pomariū dicit̄ non pomeriū. Licet i historia susāne dicat̄. pomēiū. Ratio ei pomariū dici vult ⁊ auctoritas q̃z vt Ouidi⁹. Obicib⁹ magnis pomaria clauserat athlas.

Popul⁹ aliq̃nto p⁹. arpi populi sūt i italia Inde credit̄ Cicero vōtus sit Que tanta ista tua raudensis ābitio. vt oia in h̄ ope inserere velis. Etiam tuas orōes taceo q̃ornatas. etiā astronomiā/rhetoricā/flumina/vrbes/montes/populos/⁊ alia multa etiā q̄ ignoras. Nā arpi in appulia sūt ꝓpe vrbem: que nūc dicit̄ foggia. Arpinū: vnde fuit oriund⁹ cicero: longe illinc abest. Quare vereor tū ꝓpter nimiā inanēq̃ loq̃citatez: tū ꝓpter insipientiam dicam non negligentiam: h̄ op⁹ tuū oēs hoies a scribendo ne dicaz a legendo deterreat. Gethenil aliud sunt nisi gothi. Getuli etiā dicti sunt. Getuli sūt in africa. Gothi aūt ex septētrione venerūt.

Porcus cicuris ē ꝓprie porc⁹ domestic⁹ licet hoc (vt reor) hieronym⁹ dicat: tñ ceteri aliter accipiūt. Aliterq̃ Varro p̄cipit hoc ē ꝓ aiali nō mansuefacto: vt ip̄m quoq̃ exēplū raudensis qđq̃ ille tanq̃ ignoret: nō exponit. Probat cū dicit̄ cicuribus feris Fere em̄ bestie id ē nō mansuefacte cicures contrarie sunt.

Porto in fine. Tit⁹ Liui⁹ sepe dicit/ꝯportant ligna. ꝯportant bladū. nec dicit portāt. raudēsis sepe sua v̄ba alteri tribuit. Quis em̄ apud Liuiū alium ve auctorez legit bladū. tñ et apđ liuiū/⁊ apud alios portāt. frequent̄ hunc in modū inuenimus.

Portic⁹: gestatio ē deābulatoriū in porticu Imo loc⁹ in quo q̃s ab alijs vltrocitroq̃ gestari ꝯsueuit: nec solū in porticu (Nā alioquin porticus et gestatio idem essent) sed etiā sub diuo: vt idē plini⁹/cui⁹ raudensis affert verba: vt hoc ipsum discamus/nec ea ipse audet exponere: vt criptoporticꝰ. ⁊ xistus q̃d illa mollis ⁊ tamen solida gestatio.

Post quādoq̃dem ꝓ posteaq̃ accipit pro opinor ꝓpter illū v̄suz Virgilij: Quandoq̃dez ausonios nō fas ꝯtingē teucros: id ē (vt mlti exponūt) postea q̃ h̄ male illos loqui sciam⁹: qui posteaq̃ ꝓ qm̄ accipiūt: vt si dicā

Postq̃ tu h̃ ꝓ te nõ vis. mihi da. Dicendum em̃. qm̃ tu h̃ ꝓ te nõ vis: si ue quando/siue quandoquidem tu h̃ ꝓ te non vis id est quoniam.

Possum ẽ nanq̃ animaduertere id est aĩaduerti potest. ⁊ nusq̃ scriptum inuenire est/id esse factũ id est inueniri potest: ⁊ multos est videre pecunie cupidos/id ẽ videre possum⁹ Raudẽsis videri vult hoc op⁹ non sedula lectione sed memorie beneficio ꝯponere qd̃ prudẽtie lectori lõge videt̃ esse Sec⁹ tñ in plurib⁹ alijs Tamen nota ꝙ inopia maxima exẽploꝝ nulla hõi exẽpla succurrũt Sed q̃dã ex se ipso ꝯfingit: vt hoc loco/vbi exẽpla ex nullo auctore ꝓferunt̃. Ac ne ꝓferri quidem possunt: nisi ex poetis. Ut apd̃ Virgil. Nõ est refallere quenq̃ id est nõ est possibile quenq̃ fallẽ te Qui mod⁹ loquendi ꝑ negationez poti⁹ fit. Estq̃ grecus. Unde fit vt multa talia indocti interp̃tes effũdãt: q̃le est illud nõ est dare vacuũ in natura.

Potens Impugnat Priscianũ q̃ ait apd̃ Teren. scribendũ esse: q̃d agis? cũ ṽgine vna adolescẽs cubuerit pl⁹ potus nõ potis. Nec intelligit raudẽsis versũ nõ pati cũ potus habeat syllabã lõgaz: potis vero breuem.

Precisio si vera forẽt: q̃ de arte rhetorica tu cũ alano precipitis: difficilius foret obseruare q̃ dicitl. q̃z cetera oĩa q̃ in ipsa rhetorica traduntur.

Preciũ Itẽ minoris vendidi. nõ maioris vendidi vel emi sed pluris.

Prefectus multo p⁹. quinetiã vt inquilin⁹ quisq̃ aquam in cenaculo habeat qua igneo ingruente terrore presto accurrere posse censeatur. Barbare vsus est presto pro. celer. coniunxitq̃ cũ alio verbo q̃z. cũ sum es est. Dicim⁹ (vt iteꝝ testatus sum) presti sint. i. presentes sint.

Presentialiter en latinum elegansq̃ vocabulum.

Presepia dicunt̃ non tm̃ in q̃bus aut cantheria id est equi antiqui: vt iumenta: aut cetera aĩalia pabulant̃: sed oĩa loca clausa ⁊ tuta dicta sũt p̃sepia. Unde Virgili⁹. Fucos a p̃sepib⁹ arcent Canterij nõ canteria/sũtq̃ equi castrati non veteres. Nec pabulari est in stabulo comedere equos: ꝫ homines pabulum equoꝝ ex agris capere Unde sepe legimus/misit milites multos pabulatũ. Preterea male diffinit p̃sepia. Nam Virgili⁹ figurate presepia eodẽ mõ quo fucos dixit pec⁹ Nã hic eius ṽsus est. Ignauũ fucos pecus a presepib⁹ arcent. Quod imitatus Quintil. vt aliquantulum abhorrens a prosa in vsum oratorium cõmutauit. Alie militarib⁹ castris pellerent vulgus ignauũ. Ergo dicam⁹ omnia loca clausa esse castra quia Quintili. alueuz apiũ dixit castra. Hoc raudensis eloquentie (si ei credim⁹) preceptor ignorat: qui ꝓpria a translatis verba nunq̃ distinguit. Et sic de omnibus loquitur quasi ꝓpria vtiq̃ essent.

Proconsularis: paulo p⁹. Quo seriosius delectum facere posset: consulẽ creauit. Seriosius ꝓ ordinatius posuit: qd̃ non inuenitur. Nec in hunc sen

sum nec in aliū obseruari ceptū est: vt q̄ quicq̄ āno osules fuisset: sequenti pcōsules remanerēt. ¶Hoc nūq̄ audiui. ¶Nam Cicero non fuit proconsul āno p' osulatū/ꝫ multis p' annis Et scipio ante pconsul q̄q̄ consul.

¶Roditior statim p'/vsq̄ ad calcem errat. Dit em̄ factiosus qui fingit se facere: vt pfit. sed facit vt noceat. Seditiosus q̄ discordias seminat. Cō/mentum. occultus ꝛ malicioſus tractatus. Item vbem ex oposito inua/dunt scz p poitiōez. Est nanq̄ factiosus (vt superius dixi) q̄ potēs in ci/uitate vult esse otra emulos. Seditiosus. q̄ seditiones amat/ꝫ ē omotiōez ciuitatl. ad pugnā: ꝛ qui frequenter tplm ad man' vocauit: cū ipse fretus manu valida ptes inimicas vult tollere. ¶In ¶Virgili'. Dt veluti magno in populo cū sepe coorta est seditio: seuitq̄ animis ignobile vulgus. Jam q̄ faces ꝛ saxa volant. furor arma ministrat. Cōmentū est excogitatio. an omentū ¶Donati est malicioſus tractat'? quanq̄ raudensis illitterate tra/ctatū p omutatiōe intelligit. Ex oposito ē q̄si ex cōuento: cū aliqui clam inter se ouenerūt. ꝛ ꝫ frequētissime in bonā ptē: vt duces in bello socīj cuz insidiant hostib': ꝛ amici inter se cū aliquid honesti agūt simulātes apō alios rem nō ab eis opositā/sed fortuitā esse.

¶Rofessio nō apte ꝫ nomen raudensis diffinit. Ego (vt breuiter dicam. Neq̄ em̄ nisi breuiter mihi dicere licet) sic expono. Professio est aperta ac volūtaria ofessio/¶Jt pfiteor me amicū cesaris. nō esse. Inde qui artes docent pfessores dicunt: qz artes illas se scire pfitent: ꝫ est se trad ē pu/blice dicūt. Profiteri aūt apud ptorem vt de archia ē apud Ciceronē: et pfiteri noia (vt est in euāgelio) p pfitebantur omnes noia augusti tēpe ex hoc fonte venit.

¶Rolōgare in hūc sensuz accipit induciari. ¶Illitterate nos loqui docet raudensis: nō (vt pfitetur) litterate.

¶Romitto paulo p'. Spōdent id ē certificāt. Docti aiūt: spondē esse vl/tro pmittere. ¶Inde. ¶Virgili'. Nō sit mihi iupiter auctor. spondeat ꝫ spez italiā contingere celo.

¶Ronūciatio Raudensis impudens qui p' Ciceronez Quintili. q̄ꝫ/fileo marcianum capellā/De pnūciatione loqui audes/hō ita remot' a pfecti one rhetorice: vt etiā q̄ prima sūt rhetorices opa ignores? Ars em̄ cāne p arterie quasi hec duo idē sint Jtē garrire p acute exclamare q̄si garru lū esse sit clamosū esse. Jtem strepitu p vociferatione: cum sit strepitus q̄/lis est pedum sonitus: cū multi ambulant. Jtem colis. comis. et periodis p distinctione pnunciandis. Et (vt rudes dicunt) p distinctione pūctoz Dicisq̄ comis in plurali: cū dicatur coma in singulari. Et Quintilianuz senti. cū ait. Tragedias omouere de pnūciatione dixisse/atq̄ de exclama

tione/cepit cauda ad aures vtrinq; repercussa excādescere: ⁊ suscitare se ira. Vide quantū obest in sua semp patria aliquē māsisse: ⁊ pegrinas nō adisse regiones. qr mediolani nō visunt leones: vt florentie/atq; venecijs: ⁊ apud alios adhuc italie principes: vt taceā de his q̄ bonā ptē orbis terraꝝ lustrarūt. Raudēsis putat tā ꝓcerā esse leoni caudā: vt ea verberare caput ꝯsuescat/ ac possit. acrimoniā ec̄ inesse id ē rugata frōte Quā ꝓprie q̄so expositio tā etsi q̄s furiosi⁹ p̄sertim in narrādo rugabit frōtē (si mō rugari p̄t) sed saltē ꝯtrahet supcilia: vt terribilis: qd̄ raudēsis ait eē videat q̄lis xp̄s futurus ē in iudicio vltimo. Ergo orator iudex erit/atq; adō ꝯdēnant Dabatq; octauian⁹ assiduo phonasco operā. Est em̄ potio qua vtebant poete cū recitabāt. O te raudensis ipsi⁹ quā tradis artis imperitissimū. Phonasc⁹ potio! ait suetoni⁹ octauianū dedisse operā phonasco assiduo: h̄ est audisse musicū cantorēq; assidue: a quo disceret. Nō em̄ deerat augusto bonitas vocis: sed vtende perfectio.

PRope/nō est comin⁹ idē qd̄ ꝓpe: sed (vt sic dicā) a ꝓpe quo min⁹ me incessabant lapidib⁹ id est a ꝓpe hoc est e vicino loco: sicut e cōtrario eminus e longinquo: ita tñ longinquo: vt iactus huc illinc fieri possit. Nō em̄ rc̄e dicas, comin⁹ veni aut emin⁹: si de alia vrbe in aliam venis. Multa trāseo q̄ a Laurentio vallensi ꝯtubernali meo ac socio studioꝝ meoꝝ accuratissime disputata sūt vt in hoc ipso loco. Secūdum nō tm̄ ꝓpe significat/sed etiā p⁹: vt qui heres institut⁹ erat scd̄m filiū id est post filiū ⁊ alijs fortasse etiam modis.

PRouerbiū deinde dicim⁹ iuxta vet⁹ elogiū id ē ꝓuerbiū falsum ē. Nam elogiū ē testificatio aliq̄ scriptis mādata de alicui⁹ vel v̄tute vel vitio Cicero. Quid elogia sepulcroꝝ. de h̄ verbo lege libros elegantiarum.

PUgna. J. H. dicit in maledictis aduersus im ꝓbos nō est velitandum id est leuiter pugnandū/licet hoc loco absq; leuiter dicat: q̄si velitari veniat a leuiter/ ⁊ nō a velos: qd̄ est iaculū grece. quo genere teli qui pugnabāt ⁊ eū in modū quē liui⁹ valeriusq; narrat velites dicti sūt et hinc velitorpugnor ac digladior. Velitandū ergo id est mutuis conuiciorum iaculis pugnandum.

PUlcer aliq̄nto p⁹. cēsura ē animi nō corpis. Ideo meli⁹ mēbroꝝ decorem aut pulcritudinem dicim⁹/q̄ censurā. Tamen qr in vsu censoriū hominem pulcꝝ dicim⁹: p̄t hoc ad pulcritudinē referri. Hūc vsum nō agnosco Ac prorsus mihi talis ignota est significatio Censorius em̄ homo ē qui censor fuit/aut qui dign⁹ est: vt alios de morib⁹ censeat id est iudicet vel q̄ iudicare mores alioꝝ consueuit.

PUer/paulo post: Suetoni⁹ de octauiano ait pueros pomilios atq; di

stortos abhorrebat. Pomilios id est molles et enerues seu elumbes Quō credibile est augustū exhorruisse molles enerues atq; alūbes tales: aut q̄ si ipse vocet: aut aliquis ad eū ferret. Non ergo de his loquit̄ suetonius: sed de nanis ꝛ enormia mēbra habentib⁹: q̄lē Valeri⁹ Martialis describit in illo de schico: cui nomen ē pumili⁹. Si tm̄ spectes hōis caput: hecto/ra credas. Si stantē videas: astianacta putes.

Inire in aliquanto p⁹ vindicabo eā: ne veniens in nouissimo suggillet me id ē puniat. Imo detrahat et carpat accusetq; vt frequenter apō hie ronymum suum.

Quando. aliquādo rome esse cepim⁹ quid nobis defuit: id ē q̄m. h̄ inauditū ē nobis aliq̄ pro q̄ poni. hoc poti⁹ erat dicendū aliquādo ꝑ aliquotiens accipi Aliquādo pergo in villā. Itemq; ꝑ vna aliqua vice. vt aliquādo amittes animā id ē aliqua vice. Exempla hui⁹ rei in elegantiꝭ plura reperies.

Vasi nullus ꝓphetaꝝ ꝓpe modū tam apte dixerit id est q̄si. Itē subridens id est q̄si ridēs. Subirascebat id ē q̄si/subobscurus id ē quasi / subi/dē tēp⁹. sub eadē hora advenit id est q̄si. Hoc adverbiū raudēsis inepte ꝛ vsurpat et tradit. Nā quasi imaginem significat. vt loqueris quasi rex. irascens quasi leo id est tanq; rex ac leo esses. Prope modum idē ē qđ ꝓpe/hoc est pene /subridēs/subirascit/subobscurus est aliquātulū ridēs/aliq̄n tulū irascit/aliquantulū obscur⁹ Sub idem tēp⁹. sub eandē horam ē in eodem tpe in eadem hora: vt apud Liuiū frequentissime ꝛ apud Quintiliānū Peruenit in ciuitatē in qua mun⁹ parabatur sub temp⁹ ipsum quo pugnaturus erat dues filius id est eo ipso tpe. vt ex historia et narratione ipsa etiam elucet.

Quare Quatin⁹. diunctio causalis. id est qua ratione. per i scribit̄ eatin⁹ id est ea ratiōe. aliquatinus id est aliqua ratione. Erras Nā nec per i scribenda sunt nec hoc significant q̄tenus. eatenusq; id est inq̄tū intantū vt frequenter in iure ciuili. Eaten⁹ te laudabo/q̄tenus video te recte agentez Item q̄ten⁹ ꝑ q̄m. sed nunq; apud Ciceronē. Ut Plini⁹. Et q̄ten⁹ denegatū est nobis diu viuere: faciam⁹ aliquid: quo nos diu vixisse testemur Aliq̄ten⁹ ē aliquantulū vel aliqua ex parte. vt Quintilianus vex hoc aliq̄ tenus temporum conditione mutatum est.

Ve. vt coniunctio coniungit: sed ve distinguit. vt inter asinum ꝛ lupuz ve magna distinctio est. Quā parua in re q̄vehementer errauit. Ve enim idem est quod vel: ut bonum malum ve sequimur omnes id est bonum aut malum sequimur omnes

Quidam vbi nota ꝙ plus ꝯueniunt quispiam ⁊ quidam. Et iterum paulo p⁹. Aliquis enim rectius ꝯiungit̃ nomini cõmuni. vt aliquis homo ⁊ quidã ⁊ quispiam nomini ꝓprio vt quẽpiam simonem. Falleris. Aliquis ⁊ quidam sic differunt ꝙ aliquis incertũ hominem significat: vt aliquis intrauit conclaue id est vnus quicunq; sit ille. Quidam vero certum: vt q̃dam intrauit conclaue id est ille quem ego vidi. Ideoq; illud accepta negatione fit fere semper vniuersale: vt aliquis non intrauit cõclaue. Hoc sp̃ est non dico particulare sed singulare: quia singularem hominem intelligit Quispiam autem vt quisq̃ eandem naturam habẽt: q̃m aliquis. Licet nonnũq̃ reperiatur ꝓ quidã: ꝫ aliquis frequẽtius De hoc non attinet hoc loco plura disserere.

Quis ⁊ q̃t⁹/⁊ q̃tusq̃sq;. q̃tusq̃sq; ꝓ q̃s exponit: cũ debẽt dicẽ quot. Ut apd̃ Marcialẽ. Dic quotus es? id est tu cũ quot es. Itẽ q̃tusquisq; sp̃ int̃rogatiue ꝓ eo qd̃ est quot: vt ipsa raudensis exẽpla ostendunt.

Recitare raudensis in eundem sensum accipit recitare comedias/tragediasq; ⁊ agere actitareq; Qd̃ lõge diuersũ ẽ Recitare ẽ scripturã alta voce. vt alij audiãt/itelligãtq; legere Agẽ vo gesticulationẽ exercere: qd̃ est histrionũ/atq; mimoꝝ. Illud vero grauioris persone ⁊ pluribus generibus hominum cõmune.

Recõmendatitie lr̃e ⁊ erũt v̄ba Ciceronis ꝓ maiori ꝑte ꝯmẽdatitias lr̃as dicim⁹ nõ recõmendatitias: sicut ꝯmendo/nõ recõmendo. Et ꝯmitto me tibi: nõ aũt recõmitto. Pro maiori ꝑte dixit cũ dicere debuisset ex maxima ꝑte Item vereor ne qꝛ q̃plures tibi recõmendo. ꝯplures dicẽ debuit. tũ qꝛ Cicero sic loquit̃: tũ qꝛ ꝯtra p̃ceptũ raudẽsis est: vbi ait qꝛ superlatiuo debere ꝯiungi. nec recõmendo dixit cicero sed cõmendo.

Recordor te vt dixi fero oculis id est memoria teneo: et te sp̃ pre me feram. Item multa me fugiũt id ẽ nõ recordor. ⁊ nõ te fugit id ẽ recordaris In oculis te fero: ꝙ sp̃ videor videre te/et alloqui/audireq; p̃ beniuolentia. Pre me fero/qd̃ nõ dissimulo ⁊ voce/vultu gestuq; fateor: aut amare me quẽpiam/aut odisse/aut bene sentire de aliquo hoĩe ac re/aut male et que sũt similia. Multa me fugiũt ẽ idem qd̃ multa nescio: vt Cicero. Sed tũc ea ratio me fugit id est hanc rationẽ nesciui At si raudensi credimus quecunq; nos fugiũt ea aliqñ sciuim⁹ /qm̃ nemo dicit̃ nõ recordari: nisi q̃ didicerat /Nũc secus fit quia de omni re ac ratione: q̃ nobis cogitantibus nõ occurrit dicim⁹ ea nos fugisse.

Reddo reddis. restituo restituis: redibeo redibes sine h imo cũ h vt exhibeo prohibeo.

In errores Antonii raudensis

Rationatio quecunqz tradis de arte rhetorica ꝙ ratione ꝙ ratiocinatione carent.

Regula norma est maxime in regendo. imo norma est instrumentū illud duoꝝ latez quo fabri omnia dirigunt/metiunt̄qz. inde que recta dimensaqz fiunt normam habere dicuntur

Repetitio male vt cetera de rhetorica.

Relinquere itē vxor mea defecit me id est reliquit Et deficiet me temp⁹ enarrantem. Deficio cū tpe ponit̄ nō cū ꝑsona iunctū cū accusatiuo. Dies em̄ me deficiet idē ē ꝙ dies mihi deficiet. Sed illo. mō ꝑ accusatiū apd eruditos frequenti⁹. Vxor me defecit ego nō dicerē/ꝝ milites sed discipli mei a me defecerūt. hoc est ab imperio a ꝓceptione mea recesserūt.

Respōdere nequaqz lr̄is satisfacerē id ē rn̄derē ꝝ incusationi ac q̄rele similibusqz me excusarē. Illi sic obstrepūt id ē rn̄dent. Erras. Sed strepitu loq̄ntez impediūt. Atqz dictis ill⁹ murmure ac strepitu aduersant̄. Cū hec diceret: redde nesciuit id ē rn̄dere Cui⁹ hoc exēplū ē raudēsis/auctoris ne alicui⁹. Nego tuū. Ergo malū dicim⁹. Tamen cur hoc fecerim/aut cur hoc dixerim: suo loco reddā id ē ostēdā vt apd Ciceronē Quintilianūqz sepe.

Respicē totū lustrabat lumine corp⁹ id ē respiciebat: imo circuibat: vt idez auctor alibi. Lustrat auentini mōtē. Respicē q̄z est ratiōe aspicere.

Reputare id est in bonam vel in malam partem aliquid habere. Vt hō nullius momenti id est reputationis. Reputare est secum cogitare seu recogitare vt Boetius. Cum hec mecum tacit⁹ ipse reputarē. Quintil. Quotiens facta reputaui: flagella mentis sonāt: vltrices video furias: ꝙ in qua cūqz me parte uerti: occurrunt vmbre meoꝝ. Nec hō magne reputationis dicit̄: nisi ab ineruditis. Sed magne 'existimatio/nis: aut magne opinionis videlicet ꝙ hoies de eo egregie existimāt atqz opinant̄. sic exponit Prisci⁹ in. vij. maioris Turpe ē in errorez idoctoꝝ labi q̄ dicūt Prisciani maioris/minorisqz cū vnū op⁹ sit nō duo/eo quidez turpius ꝙ libꝝ appellāt op⁹ qd plurimis constat libris.

Rhetorica ꝙ rhetorice in ntīo ꝙ ablatiuo. si greci carent ablatiuo: quero an possit dici in eo casu rhetorice: qūe greca vox est! Quintili. ait rhetoricen in latinum transferentes /tum oratoriam: tum oratricem nomiauerunt /ergo et nos nominare possumus/ Ita videris dicere raudensis: atqz b nō possum⁹/quia eos qui hec noia dāt: Quintili. ait errare circa vnūqdqz /imo circa vnūquodqz. Nūc enim est substantiuū: secus aūt cū adiectiū: vt vnūquodqz nauigiū/Similiter laudes /ꝙ vituperia /Vituperia nō inuenitur. Patronus ergo Verris cōmutauit persōnam pro facto/nolens ob infamiam eum nominare/sed dixit: ꝑsiderate iudices victorē. Da

cie/et attendite q̄ntā gloriā nobis ꝓparauit subiugādo ipsos dacos no/
stre potestati. Ubi ꝫ legisti rauēnsis? nūquid orationes horteñs̄ habes
q̄ fuit Uerris patron⁹? ꝫ quis nō agnoscat ꝛba ista abhorrere ab omni
antiq̄tate: ꝙ semibarbara eē? Preterea q̄s narrat Uerrē superasse dacos
Tātū sicilia otra pyrrhatas fortiter tuitū esse accepim⁹. Simile hoc tuū
vitiū rauēnsis ē/ꝙ aut aliū ꝓ alio auctore noias: vt Plinū ꝓ Quintilia
no: aut vbi tua sordida verba cū illoꝝ politissimis misces illi vitio cū nō
multo ante recitas ꝛba Quintiliani. Interdū indocti vidēt̄ copiā habē
maiorē: quia dicunt oia: que sciunt: ꝙ q̄ nesciūt: garriūt/obstrepūt/latrant
ſhoꝝ verboꝝ nouē sūt Quintiliani. Cur octo posteriora rauēnsis sordi
da ꝙ im ꝓpria sed ꝫ nō ēst satis nec his modo: q̄ doctrinā hāc ingressi no
uiter sūt: ceteꝝ ne his q̄z: qui aliud ꝓferūt: Profitet̄ se rauēnis artē tra/
dere rhetorice: nec latine loqui scit. Dit em̄/Ceteꝝ ne his quoq̄z. ꝓ ceterū
ne his quidem. Imo ꝓ sed ne his quidem Est nanq̄z inusitatū ꝫ loco ce/
teꝝ ꝓ sed. Dit etiā nouiter. qđ nusq̄z reperiet̄. sed recenter. Quid qđ non
videt̄ intelligere dīaz inter his ꝙ ijs. Est em̄ his ab hic hec hoc. significat
q̄z istis. Jis vero ab is ea id. Significatq̄z illis. ſhoc ē vt de pñtib⁹ seu q̄si
p̄sentibus dicamus his. de absentib⁹ remotisq̄z dicam⁹ ijs Igitur ꝫ in
loco dicendū fuit vtrūq̄z ab is ea id. sic nec his modo. sed ne ijs quidem
Sed ad rhetoricā rauēnsis redeo Quid sibi vult o homo inanissime: q̄o
sibi vult ista tua tanta ꝛbositas? an cetera de arte rhetorica omittis? inuti
lia sunt. et Cicero Quintil. q̄z insaniūt. aut si ꝫ nō est quid attinet narrare
tot historias? an vt essemus historici Tot versus poetaꝝ: an vt poete fia
mus. tot flumina/montes/astra an vt in his artibus eruditamur? Dicā qđ
sentio: pessime mihi de disciplinis atq̄z de volentibus discere mereris: qui
et disciplinas amputas obsecasq̄z: et discipulos tuos/qui tuū tm̄mō op⁹
legent infantes/imperitosq̄z reddes. Ego quo ad. me attinet tam in his q̄
de exponendis vocabulis tradis: q̄z in ceteris nō patiar te optimis libris
atq̄z optimis iuuenib⁹ iniuriam facere. ſmā quibusdā auctorib⁹ tui simlib⁹
q̄lis fuit isidorus: cum stultum vulgus credit et p̄stantissimos auctores
passum est interire et ipsum imperitissimū euasit?

Unū em̄ verbū ꝓprie significanterq̄z positū
totam interdum illustrat orationez. hec verba non tua rauēnsis sūt/sed
Quintiliani: in duob⁹ tm̄ locis ꝙ sententijs q̄z abs te dicta. Ueꝝ hoc ego
non laboro. sed illud qđ subiūgis. Itaq̄z hoc a veterib⁹ non est elabora
tū: sed q̄ non sit ab his aduersum: vel q̄ difficilis haꝝ reꝝ est tractatō
O te insolētissimū Rauēnis: atq̄z vanissimū. ſmō est elaboratū a veterib⁹
quomō verba ꝓprie significanterq̄z ponerētur. Etiā ñ hoc. nō fecissent tu

magis q̃ illi aiaduertisses tibi min⁹ q̃ eis: haꝝ reꝝ tractatio difficilis es/
set tibi inq̃/ q̃ nescis loqui/ nedũ eloqui. Ne alia exquirã: h̃ ipso in loco sub
iũctiuũ cũ indicatiuo iũxisti ɔtra ratiõez lingue latine/ dicẽs: vel qꝛ nõ sit:
vel qꝛ est/ cũ vtrũq̃ esse debuerit/ aut tm̃ sit: aut tm̃ est. Sed nõ plura dicã
Ipsa te impudentie tue accusat oratio. Sic Aristotelez cum metaphisicen
Metaphisica dicit̃ non metaphisice. Sũtq̃ duo vocabula ⁊ apud gre/
cos tria metaphisica neutriq̃ generis ac pluralis numeri: vt phisica nõ
feminini ⁊ singularis. Aristoteles aũt nõ Aristotiles esse dicendũ ipsa nos
lingua docet. Nemo em̃ libri Aristotilici dicit sed Aristotelici. Et q̃ nobis
tribuere q̃multũ soles ꝓ ꝑmultũ inq̃t q̃multũ. ad suã ego eũ legẽ ɔuenio
atq̃ ɔuinco. sed tñ cũ neq̃ libris ipsis abundem⁹: nec fieri potest vt nõ ali
qua interdũ excidãt memoria: idem vitiũ qđ paulo ante attigi de diuer/
sis modis in eadẽ orõe. Nã id ipsum qđ apprime cupiũt q̃m facile credũt:
q̃facile ꝓ facile. Apprime minus oratoriũ est. Significat tñ valde media
producta. Animosq̃ mihi q̃familiares offendere. q̃familiares impolite
dixit. Hui⁹ em̃ ɔmentarij cognitio studio sed iuuenib⁹ ⁊ si non magnã vti
litatẽ (vt nõnulli iam indicant) afferret: at certe (qđ magis cupio) bonã
voluntatẽ. Verba Quintiliani ꝓ suis posuit preter illud (vt nõnulli iam
indicant) et cupio ꝓ petimus. Tamen videtur Quintilianum non intelli/
gere. Quintili enim bonam voluntatem accipit animum propensum. vir
bonus raudensis non in hoc opere virum bonum non informat. appellat
q̃ commentarium: quo inanius non fuit. Varronis duo et quadraginta
librorum. stabit semper incõcussa sententia malle imitationem homines si
ne arte/ q̃ artem sine imitatione possidere. Quod hic de imitatione eisdez
pene verbis de arte Quintil. tradit et quanto sapientius! nam idem vult (
vt sua sponte patet) imitationem partem esse artis Etem̃ si quid in aliquo
auctore vt dignũ imitatione inuenio: arte carens: iam tunc artem mihi fa
cere incipio. aut certe ab arte id est a vero errabo. Hoc vnum probat rau
densis nostri supuacuũ laborem esse: q̃ de imitatione tanq̃ de re noua p̃/
cepta se tradere existimat. Circa elegantiã vocabulorum splendoremq̃
verboꝝ tot⁹ hic liber est editus. editus dixit ꝓ ɔditus. cõdere. em̃ ẽ ɔpo/
nere. Edere autem publicare.

Reuertor/ paula post: Accipies reduces id est reuertentes dixit Virgi/
lius. At ꝙ raudensis a periculo reuersos exponit Serui⁹ preposteros ha
bes tabellarios id est redeuntes. nõ internoscimus qñ raudensis ipsi⁹/ qñ
aliorum sũt exempla. Et nescio an inscitia. an calliditate hoc faciat: vt sua
que fingit exempla: plus habeant auctoritatis. Hec verba Ciceronis
sunt in epistola quadam/ nescio an ad plancum: significatq̃ tabellari/

os ideo ꝑposteros esse: qđ q̄ prius agenda sūt: posteri⁹ agūt q q̄ posteri
us /ea agunt pri⁹. Vel qđ nō tpe/ordineq̄ res agūt: vt apđ Quintili. ꝑ/
postera res ē/filiū occidē deinde eruteſcē id ē puersa q q̄si inuersa. Cicero
in lelio/ꝑposteris vtimur ꝯsilijs q acta agim⁹. Hoc ē qđ ante agim⁹: po/
stea deliberabim⁹: cū pri⁹ deliberandū sit postea agendū. Receptui canas
oportet. signū tibi anū ad armigeros reuocandos. Armigeri nō sūt mili
tes: sed paggi: qui lanceas ducib⁹ suis gerūt: sic nō dicendū ē stipendiarij
sed stipendiati. Nam stipendiarij populi dicunt: qui stipendia aut principi
aut superiori rei.p. soluūt. Frequēter raudensis tibicines ꝑ tubicines ponit
Tibicines sūt qui tibijs id ē (vt sic loquar) flancis bifozis: similibusq̄ ca/
nūt/Tubicines vero tuba. Ego Quintiliano hac in parte nō satis adhe/
reo: vt mot⁹ ꝑ arbitratu meo in alio hr̄e possim et gemit⁹ et singult⁹ et la
chrymas veras fundere. Flent de facili mulieres imo et viri gregales /et
inepta animi magnitudine nescientes. Similiter effeminati q̄daz: vt aliq̄
histriones/et mimi. Jocirco Quintil. ipse exēplū (vt si crederet) eduxit di
cens. Non vides raudensis te Ciceroni q̄z: atq̄ ipsi quoq̄ veritati: oiq̄
indoli romane repugnare? an nō mouit lachrymas Cicero? certe ex arte
nō q̄ lachryme ipse sua sponte erūperent. Negas adhuc? stulte igit̄ Cice
ro de mouendis lachrymis precipit. quid marius in causa aquilij. Anto/
nio orante non flebat? nō sepe vides Cicerone perorāte: non vniuersus
populus roman⁹. C. Graccho necem fratris deflentem? nō mille alij q̄s le
gim⁹ audientiū lachrymas concitasse sola vi orōis? Non deniq̄ sancti ip
si atq̄ apostoli? Nā xp̄s etiā fleuit/atq̄ potissimū humani hoies q non a/
greſtes et duri lachrymas fundūt. Histriones aūt q̄s effeminatos ait nō
in rebus effeminat⁹: sed magnoꝝ principū lachrymas mouent/Quod o/
pus non nisi optimoꝝ oratoꝝ.

Rigidus infract⁹. ꝑ rigido accipit. qđ quantū memoria repeto ꝑ facto
frequētius accipit vt apud Virgiliū/Turn⁹ vt infractos aduerso marte
latinos. Ergo ꝑfract⁹ dicere debuerat. vt Cicero Itaq̄ cato noster, nimis
nō ꝑfracte erariū defendere videbat id ē nimis rigide ac seuere.

Ripa q̄ttuoꝝ noia attingit: quoꝝ nullū recte exponit aut nihil exponit.
Ripa sic est extremitas terre: q̄m aqua fluminū torrētiū riuoꝝq̄ aluit: vt
extremitas terre q̄m abluit mare est lit⁹: nisi ꝙ ripe possūt esse alte. Lito/
ra nemo vocat scopulos/rupesq̄ mari imminentes lacuū/stagnoꝝ/ma/
gnarum paludiuꝫ: magis litus q̄m ripe dicitur: quia ꝓpius ad figuram
accedunt: vt sint tantum ripe aquaꝝ currentiū. Alueus est fluuij torrētis
riui (vt sic dicam) lectus quia sup ipsum aqua sedet/aut iacet/ aut decur/
rit. Crepido ē ora terre: quā aq̄ abluit/ex hoc appellata: ꝙ vi aq̄ crepitat

crepat ve. Per metaphorā aūt et os putei extremā oram: que ad ipm puteū respicit et omnē extremitatē crepidinē appellam⁹. Riperia aūt nō inue/nitur: licet genuenses et alij quidā oram maritimā ipor riperiā vocent: Iuula diminutiuū a riua. Rimula et rima scribendū est

Sacrificare. Nullo nō se die extulit id est extra vitā se tulit. Imo ad sepulturā se exportauit. Etem extulit se id est exaltauit se. venit tū ab effero. vt effert se laudib⁹. tū ab extollo: vt te supra modū extollis. Item extulit ab effero id est ad sepulturā extra domū vel extra vrbez tulit. Siquidē veteres solebant oēs nō intra nisi forte impator aut publica psona esset: sed extra vrbem sepelire: et preci pue honesti homines circa vias. Iñ frequenter epitaphij ad viatores di rigunt. Parentare est vmbris mortuor aut tumulis parere/obsequi ministrare. Non dicit parentare a parendo: cū parētare habeat primā breuē. Parere vero longā. Sed mortuis pīsertimqz ab hoste occisis sanguine humano/hoc est hostili satisfacere: et eor placare manes: vt achilles patroclo: et eneas pallanti. Cicero de antonio dixit: q cinerib⁹ cesaris sanguine tū ipi⁹ Ciceronis: tū alior multor parētare vellet. Operari deos religio se et ex sacrificijs sūma veneratiōe litare vel ouiuari. Virgl in pmo geor/gicor. Letis operat⁹ in herbis exponit Honius. Sed ego non memini. Quid nō meministi raudensis? Honiū ne hoc dixisse: an Virgiliū. Ita ne memoriter hoc opus oponis. et ita memoriter vt ne repetere quidē libros velis. Si nō recordaris: euolue auctorē. Sin male cū dixisse estimas: pfer sententiā tuā. Preterea litare aut nō exponis aut nō intelligere videris. Litare est sacrificijs deos ppicios impetrare: hoc est cū aues addicūt aut cū exta bene pmittūt vt frequenter legim⁹ de multis ducib⁹ eos cū sacrificas sent litare nequīsse

Sacerdos: sacerdos est magis latū nomē qz presbiter. Nā presbiter id ē eps et qui et cetera. qd ait: nō pbat. Nos aūt sciam⁹ sacerdos esse nomen latinū: presbiter vero grecū: nō q̄dez a pncipio sacri officij ppriū: sed tm significans hoiez seniorē. Verū qz sacerdos debet esse senex aut certe sensu si nō annis Institutū est ab apostolis vt presbiter dicat sacerdos. Neqz B nisi grece qd nomē latini postea oseruarūt. Et nescio cur presbiter poti⁹ qz presbiter⁹ dicat: cū grece sit presbiteros. sed sūt imitati morē illum: quo ex alexādros dicim⁹ alexāder: ex ātipatros antipat: ex menādros menāder

Scrariū postoforiū vbi sacraria recondunt: imo postoforiū talamo in templo: imo sacra nō sacraria. Sacraria em locus sunt

Saltem emicat in currū id est saltat Salit dicere debuisti aut insilit. Salta

re cñ tripudiare est. Illinc venit salt⁹. hinc saltatio. Sanitas san philomena est. Pamphil⁹ rñdet meliuscula est i. pauliſp meli⁹ se hz. Male exposuisti Raudensis. Pauliſper eñ ad tps ptinet id est p aliquantulum tpis. Hic aũt exponendũ est aliquantulo melius habet:

Atelles emissari⁹ id est sicarius. Hoc ipe non repperi. sed p eo qui ante exercitũ mittit vel ad explorandũ: vel ad preliũ lacessendũ.

Icarius a sica. i. gladio absconso in ligno: vt ita sit q̄ sica abscõsa esset in ligno. Cur nõ illõ Quinti. addebas sicarios eos etiã appellari qui cedẽ telo quocũq; omiserint

Camnũ Nam papa in suggesto: cardinales in subsellio inferiori sedent. Suggestus eñ est regalis sedes. Falleris. Nam suggestũ est locus superior vnde ad populũ senatũ ve orationẽ habem⁹. Hinc est q̄ dicit quis ex superiore loco orare: qõ significat Cicero cũ pretor ad ꝓpm inquit Hic autez loc⁹ ad agendũ amplissim⁹: ad dicendũ ornatissim⁹ est visus quirites Qõ ꝓbat Raudenſ exemplũ ex eodẽ Cicerone sumptũ. Idẽ est in omnibus suggestis ostitere: nõ audere concionari ex turri alta solebat:

Celus Terenti⁹ dixit ab minime gentiũ id est nequissime. Falsũ est: imo minime sicuti vbi gentiũ p vbi nusq̄ gentiũ p nusq̄ siue nequaq̄:

Cire quare viderit Epicurus id est sciat. Inscite exposuit: cũ dicere deberet Epicuro huius rei cura sit

Copare in psalmo habet. Scopebã spiritũ meũ. En vafer auctor q̄ verbo ꝑme oiugatõis adiunxit exemplũ tertie. Hieronym⁹ in Isaiaz. tam in ipi⁹ ysaie verbis q̄z suis scopare ait nõ scope. nisi me codex fallat

Cribere Cicero ait. Sepe scribaz ad te: tu ad me velim. Et nunq̄ dicit nisi. Hoc itez supi⁹ preceperat. En quã sollers, acutusq̄ preceptor! Cicero ad Trebaciũ ita scribit. Scripsit ad me Cesar phumaniter, nondũ te tibi satis esse familiarẽ ꝑpter occupationes suas: sic certe fore. Cui quidez ego rescripsi: nõ dixit ad quã ego scripsi Itez circa finẽ, rescribit eñ ipe mihi te sibi grãs agere debere. Et itez in tertia ab hac epistola Sed tu in ista epistola nihil mihi scripsisti: et multis adhuc alĩs in locis

Cutũ. Virgl. ait dentib⁹ infrendens et tergo decutit hastã id est scuto De aprο loquit, quo scutũ intelligendũ est et nõ tergũ ipm:

Ecretũ penetral et adit⁹ sũt loca secreta Adytũ nõ adyt⁹ cũ hypsilo nõ iota: significatq̄ secretiorẽ (et vt sic dicã) inaccessã ptẽ tẽpli et q̄i sca scõz

Enatoz Cicero aũt libro de senectute. Tantũ aliqñ senectuti honoris tributũ scribit q̄ vt quisq̄ natu grandior esset. ita ꝓr in senatu sententiaz dicere rogaret. Cur Ciceronis verba corrumpis et eum barbare loqui facis? Non dicimus prior inter plures, sed inter duos. quanq̄ et alia contra

elegantiam peccas. Sic igitur inquit Cicero. vt quisq; in senatu maxime grandis natu erat:ita primus sententiam dicere rogabatur

¶ Eneca Quintilianū nominat. Seneca ir.declamationū suarum dicens Transeo istos q̄z cū vita fama extincta est. Jn hūc errorē incidit Petrarcha:vt iam stultiores sint Petrarcha atq; Raudensis q̄z Vincenti⁹ qui dicit historialis. Nā vt ille nō deprehendit tres Catones fuisse. Cesoriū. Vticensem.et eū q̄ hoc noīe falso inscribit:qui poetica quedā moralia opposuit vtiq; nesciuit aliū Ceciliū Statiū Tolosanū/et mille hmōi: ita hi duo non vident Quintilianū plurimis annis supstitē Senece fuisse. Quippe q̄ opus suū sub Domiciano Traianoq; oposuit. Senecā vero a Nerone interfectū q̄ senior Quintiliano circiter.lxxx.annos fuit:quiq; (si ipi credim⁹) potuisset audire Ciceronē. Ergo ali⁹ Quintilian⁹ fuit de quo Seneca memi nit:et forte pater Quintiliani qui eloquens fuit: vt quodā loco fili⁹ ipe testat/afferens oīnis illi⁹ testimoniū. Q̄d si ita est: nō ex Calagurritana vrbe Quintilian⁹ est:vt aliq̄ aiūt. Sin illinc est:ergo nec pater Quintiliani fuit:de quo seneca fecit mentionē. Transeo q̄ dicūt Galbam:q̄ imperator fuit post Neronē duxisse Quintilianū ex hispania: de quo alias plura dicem⁹ De Seneca aūt an vnus sit an duo negligenter locutus est/otent⁹ sententia nescio cui⁹ Sidonij poete. Nec animaduertit Quintilianū testimonium afferre Senece in tragedijs:vbi media ad Creontem loquit. Quas peti terras iubes! Et tamen vnū Senecā inter legendos nominare/etiā Martialis:qui equalis Quintiliano ac Juuenali fuit:nō appellat alterū philosophū:alterū moralez Senecam:cū duos a te esse binosq; senecas/et vnum Lucanū facundia loquit corduba. Sed de hoc latius dicere cū debeam⁹: nō possumus:tantū Raudensi annotet error

¶ Ecta.sectam/et factionem idem esse vult:cū secta sit inter pbos/aut philosophis similes.factio vero inter potentes ciues vt supi⁹ ostendim⁹

¶ Entire Nonius ait sensus qui sentiunt.sensa que sentiunt. Nescio an hoc plane dicat Nonius Quintiliano melius:veteres que animo sensissent/sensa dicebant:nam corporis sensus vocauerunt

¶ Ententia est color rhetoricus Ciceronis:quē si imitari collibuerit:nō incongrue ouenit exordio modo nō ponat in principio. Tunc em̄ incideret illud exordij vitium:quod appellat cōmune et vulgare. Quis istas minutias preceptor aut tradidit aut traditas custodire posset! Preterea quis te edocuit Raudensis sentētiam facere vitium:quod dicitur omune et vulgare! Nam si ita esset omnis sententia vitiosa esset. Siquidē vitiū cōmune atq; vulgare in qualibet parte orationis omitti pōt:nō tm̄ in exordio Sz tale sit exordij principium:quale Cicero precipit. Quodnam istud genus

principij est? Neq; em̄ vnū est exordiendi gen⁹. Valet in ɔfirmatione et cō futatione. Cur nō in narratione vt ꝓ Milone? qd̄ quisq; seruos suos in ta li re facere voluisset. Et apud Quintl. nihil est tam capax malignitatū ser/ monūq; q̄ bellū. Cur nō in egressione vt idem Cicero et ꝓ eodē. Fabulā vanā factā ꝑhorrescim⁹. Conclusioni aūt ɔuenit ꝑ amplificationē et cōmi serationē. ergo sine amplificatione et ɔmiseratione sententijs non possum⁹ Ergo om̄es sententias et lachrymas mouent aut indignationē. Cōgruit generi demonstratiuo/maxime deliberatiuo generi. O insaniā singularem etiā honesto nōnunq; in dubio Vix dici pōt quantope Raudensis inepti at. Honestū gen⁹ cause et dubiū cū genere demonstratiuo deliberatiuoq; ɔiungit: quasi quiddā simile inter se habeant. Ausim iurare quid loquatur raudensem nō intelligere. Verꝝ qꝛ hac in re nō nihil etiā victorin⁹ errauit? nō dico in hac specie insanie. sed qꝛ ignorauit in quo differant tria genera causaꝝ: demonstratiuū: deliberatiuū: iudiciale. ab alijs quatuor generib⁹ causaꝝ seu q̄nq;: honesto: turpi: ambiguo: admirabili. Reddā ip̄e differen tiam. Om̄is causa aut de preterito ē aut de futuro. Si de preterito: aut ꝓ nr̄a voluntate laudam⁹, vituperam⁹ ve: aut apud aliū accusam⁹ seu petim⁹ ac defendim⁹. Illud demonstratiuū gen⁹ est: hoc iudiciale. De futuro con sultam⁹ hoc erit deliberatiuū. Item omnis causa aut in lite est aut extra li tem. si in lite est: iudicialis est. si extra litem: aut in consultationē venit quod est deliberationis: aut laudam⁹/vituperamusq; quod est generis demon/ stratiui. At illa alia quatuor non sunt nisi prohemij: que est vna pars ora tionis nec ɔmunia ambaꝝ partiū. Siquidem causa iudicialis ɔmunis est actoris et rei: vt clodij/ clodianoꝝ q; et milonis. Deliberatiua vt fabij et scipionis de traducendo in africam exercitu. Cōmunis est demonstratiua vbi hinc laudat̄: illinc quispiaz vituperatur. Vtriusq; persone ɔmunis est At in exordio secus fit Ponamus ip̄i⁹ verba Ciceronis: vt pro viro forti contra parricidā. Sit questio de obtinendo consulatu vt fuit inter Cicero nem catilinamq;/causa id est ɔtrouersia vna fuit et ɔmunis amboꝝ Nēpe iudicialis. In exordio vero diuersa. Siquidem Ciceronis vtpote viri inte gri causa honesta: et eo honestior ꝙ contra virum flagitiosum et perditū erat. Causa vero Catiline turpis: qꝛ ꝓ viro pessimo: et hoc turpior qꝛ cō tra viꝝ optimū Vides vt differāt hec genera causaꝝ? Quod vt euidenti⁹ pateat hoc adijciā. Genera causaꝝ q̄ dicunt̄ habere in exordio sedē nihil habēt ɔmercij affinitatisq; cū ip̄a causa: q̄ litē facit: sed pēdēt ex p̄sumpta hominū opinione. Neq; em̄ causa id est vel mea pars cause vel aduersarij hoc ip̄o ꝙ dicit̄ honesta turpis ve: honesta est aut turpis. sed ꝙ talis ho/ minib⁹ videt̄ eum quidē possint: vt sepe vsu venit de bona causa male sen/

tire: et de mala bene. Grecaqꝫ vox testat̄ non ita dici honestā causā vt ho
nestū ip̄m dicim⁹. Nam illud dicit̄ Hoc vero
Eadē ratione de turpi. Sed hoc satis sit. Pergam⁹ ad reliqua. Magis etiā
ꝯuenit ꝯiecturali/et iuridiciali q̄ꝫ legitime. Quō istd̄ ꝓbas? An legalis ma
teria minus pōderis habet q̄ꝫ cetere? et qd̄ ꝯiecturalis recipit: id legitima
nō recipiet? Quid nō legitima versat̄ in ꝯiectura Quid ꝙ nō vna principa
liū ꝯstitutionū legitima est: sed aut ꝯiecture: aut finitioni: aut qualitati suc
cedit: que sunt sola capita ꝯstitutionū. Eam⁹ nūc et credam⁹ Raudensi re/
cte de arte rhetorica ex se noua tradere precepta: qui nec ab alijs tradita
intelligit In argumentando ꝯfirmationi et exornationi tm̄ O ineptissime
hominū ꝯfirmationē partē argumētationis facis: cū argumētatio sit ꝑs
ꝯfirmationis. Siquidē ꝯfirmatio nō solū argumentis fit: sed testib⁹/tabu
lis alijsqꝫ nōnullis. Q̄ si ꝯfirmationi ꝯuenit: ergo et omni argumētationi
Quid ꝙ exornationē sub argumentatione ponis? que est species elocutio/
nis Item figure graui et mediocri aliqñ etiā attenuare ꝯuenit: cū ip̄a at/
tenuata ad mediocre transit: quasi omnes sententie graues sint et medio/
cres et nō etiā plurime attenuate. Vt em̄ materia grandis vel parua vel
mediocris est: ita sententie varie repiunt̄. Etiā conat̄ afferre ex Terētio nō
nullis locis: videm⁹ cū presertim sermo dat̄ patrib⁹ vt Simoni in andria
et alijs grauib⁹ et bonis viris: vt Cremeti cū Menedemū alloquit̄ in prin
cipio eutontumerumenos. Tunc em̄ liceret vti sententia. Vbi vero apud
Terentiū est aliqua sententia: an nō statim libertus Sosia non pauciora
sententiose dicit q̄ꝫ Simo patron⁹ et senex: veluti illud. Nam istec ꝯmemo/
ratio quasi exprobratio est immemoris beneficij. Et iterꝫ. Naꝫ id apprime
in vita vtile credo: vt nequid nimis. Atqꝫ iterꝫ Obsequiū amicos: veritas
odiū parit. Et iterꝫ. Nam si illum obiurges: vite qui auxiliū tulit/quid faci
es illi qui dederit damnū aut malū? Et hoc quidem in narratione: in qua
non vult Raudenꝭ locum esse sententijs: cum in eodem loco Simo et ip̄e
nōnulla sententiose dicat. quale est illud. Nam qui cum ingenijs conflicta/
tur eiusmodi: neqꝫ cōmouetur animus in ea re. tamen scias posse habere
iam ip̄m sue vite modū. Et iterꝫ. Ita vt est ingeniū omniū hominū ꝓcliue
a labore ad libidinē. In epistolis maxime ad cōfirmationem narrationis
vel petitionis aut etiā cōclusionis. Sed rarius. Alia ne ratio est vtēdi sen
tentijs in epistolis q̄ꝫ ceteris sermonib⁹: cū plurime epistole sint graues ac
sublimes ac ꝓxime accedentes ad summū illū gradū: qui est in oratiōib⁹
Et multe orationes presertim quibusdaꝫ in locis sint quotidiano sermoni
proxime. Quid porro dices de libris: quales sunt dialogi aut ex persona
ip̄i⁹ auctoris: quales plurimi Ciceronis sūt? aliqui tñ vtebant̄ in exemplo

sed nō Ciceroq antiqui. En scitus orator alius (vt suis verbis vtar) color est sententia. Aliud exemplū nō est inquis sententia in exemplo: neq erit exemplū in sententia. sed qui sunt isti alij qui vtebat? Nec hec hactenꝰ Que nunc de sententia dixi: eadem aut totidē dici possunt in vnūquēq aliorum colorꝫ: de quibus huiusmodi stolida aut stolidiora tradit precepta

Sequitur: vide imitationes Ciceronis. Liuiꝰ et alij antiqui nō dicerēt annō sequenti sed insequenti. et dies insequens, non sequens. imo otrariū frequentiꝰ: vt ille mensis fuit foris periculosus/sequens nō minus domi

Seruus/ paulo post Dediticiꝫ sunt qui ante libertatē ob manifestā culpā a dominis suis stigmata vel tormenta perpessi sunt. Hoc mihi inauditum est. Sed dediticios esse eos: qui se vel hostibus dedunt: vt ciuitates obsese: presertim desperantes se posse vrbeꝫ defendere aut castra: vel qui timore hostiū alteri principi aut populo se dedunt: vt a periculis impendentibꝰ liberentur: vt fecerunt campani cū metu gamnitū dedidere se populo romano. Per abusionē tamē dicimꝰ: ego sum dediticius tuus id est tibi dedi/tus. Clientela est multitudo seruorꝫ. Falleris. Nam p hoc nomine significant ꝫ qui potentem aliquem ciuem fauore ꝓsequunt: et cuiꝰ dignitatem factione tutant/ducti aliqua mercede vel beneficio. Vnde Lucanꝰ inquit. Emptiq clientes. non seruos intelligens Non em̄ in seruis spem sibi Pompeius reponebat sed in liberis ac ciuibus Misit vnū de stipatoribus suis id est seruis pedissequis. Cur seruos interpretaris stipatores? cum regum stipatores sint maxima ex parte nobiles ac proceres. Pregustator est seruꝰ: qui ad mensam dñi sui pregustat cibū et potum. Cur seruus dicis: qui plerunq est etiā egregius aliquis. Ita pileus impositus. Pileū dicit nō pileꝰ vt Martialis. Cunq decent nostꝫ pilea sumpta Jouem

Ermocinatio/ plura in hanc q̄ in sententiam dixi dici possent:

J: sin: siquidē idez sunt. Vide imitationes Cicero ait. Molesta veritas Siquidem ex ea nascit odiū: id est si. imo siquidē p qm̄. Nam hoc ipo est molesta veritas. q̄ odiū parit: non si parit odiuz. quasi de hoc auctor dubitet: qd nō facit: sed eodē modo affirmat quo Terentiꝰ in andria. Veritas odiū parit. Nōnunq siq̄dez p si accipit. Lege Laurentij elegantias:

Jc. paulo post hactenꝰ exaudiuit id est sic/vt malū his qui desciscent minaret. Item de eodem. Domū suā cū absolutā dedicaret hactenꝰ comprobauit id est sic. vt se diceret: quasi hominē tandem habitare. Melius exposuisset in tantū/vel adeo/vel vsq eo. Idem em̄ nunc significat hactenus et eatenus: sicut cū dicimus. qui bonus: is diues est. vel hic diues est:

Jgillū/paulo post spinge vsus ē imagine. i. griphonis Quis tibi osētiat Raudeñ. spingē idē esse qd griphem siue (vt verbo tuo vtar) griphonem:

In errores Antony Raudensis

SImulare paulo post/ qui fingit se scire .quod nescit simulat. Qui vero quod scit dissimulat nescire. Absolutius sic exponitur. Qui fingit aliq̃o esse quod nō ē simulat: qui fingit non esse quod est/dissimulat:

SImiliter cadens. similitudo: idem dico quod de similibus dixi. Tantam em inceptiam preterire non possum: vt nō totiens arguā quotiens inuenio

SImonia a simone mago dicta est: scribit. ff ad. l. iuliam de ambitu. Nunquid in digestis fit mentio de simone mago. Sciam⁹ litterā qua significamus opus digestoꝝ esse. d. grecū solennius. Quod ita fieri debet. ff. ad differentiā. d. pro distinctione: sicut fit in. C. grandiuscula: qua littera intelligitur codex. vt differat a. c. parua: que significat capitulum:

SIne causa. ab re id est sine causa: imo non sine vtilitate aut nō sine iusta ratione vel causa

SOcietas: nō multo post. caterua est hominū. turma est auiū. imo caterua peditū. turma equitū: quē admodū et plurimi exponūt: et oēs vtuntur

SOnare paulo post. tinnire est sonare acute. Non possum omnia passim dure/barbareq̃ exposita psequi. sed q̃ a veritate maxime abhorrent. Tinnire non est acute sonare. sed ꝓprietas soni metallici. vnde Quintl. Naz homines sono: sicut era tinnitu dinoscim⁹. hoc est q̃ aliter tinnit auꝝ alic̃ ar/gentū/alic̃ es/alic̃ ferrū/alic̃ plūbū/alic̃ stannū. Thraicia digitis increpuis/se lyrā id est sonasse. Hoc etiā poterā omittere. sed qꝛ primū supiori erat omittē nolui: sonasse ꝙ sonuisse posuit. et adm̃ significationiq̃ trit uit huic verbo p̃ter ei⁹ naturā. Igit̃ pulsasse nō sonasse debuit dicē. Nablū hebraice psalteriū latine. vtrūq̃ grecū est. Lyra ab ipo sono dicit̃ s. lyron. lyron idē est et syringa. Proba: qꝛ nō credo. Lyrā manu modulamur. syringam ore. Nola est sonaliū accipitrū. si nola nomē vet⁹ est: nō pōt esse id q̃ accipitres nūc ferunt: cū veteres ne venaticas quidē aues haberent. ne dū tinnabulis ornarent. Sin nouū referat auctorem vnde inuentum sit

SOmniare allucinare: vana somniare. allucinari pro eo quod est visus erroꝛe atq̃ caligine aberrare

SPerma genitale est semen: grecū nomen est pro omni semine. Et cum dicit̃ apud ecclesiasticos de semine abrahe/de semine Isaac/de spermate grece dicit̃. quod non minus pudens vocabulum est q̃ apud nos semen. Nā idem nomen est cum dicitur. exīt qui seminat seminare semen suum:

SPina. fruter pluraliter frutecta quasi frutices nō reperiat̃. Nec autē dicunt̃ frutecta a fruter: vt a carex carecta. a sentes senticeta: a rosis roscuz et pluraliter roseta. Est tamen fruter: nō spina (vt raudensis sentit) sed plātule arboꝝ aut arbustule: vt latius in elegantiꝭ a Laurentio dicit̃.

STipendium paulo post Item meruerant sub eis id est stipendiarij sunt

qui pendūt nō q̄ recipiūt. ꝓpl̄i multi erāt stipēdiarij rei. p. romane. hoc est ꝙ pendebāt soluebātq; stipendiū. Ergo dicendū est. stipēdiati. i. stipēdia recipientes. Quo vocabulo nō nulli (nescio an de veterib⁹) certe de recētib⁹

Studiū. Gymnasiū: loc⁹ exercicij studiosi. imo loc⁹ ludoꝝ ¶ vtunt̄ appellatū a palestra: quā nudi exercent. qui locus cū a ludis vacat ꝯsueuerunt philosophātes in eis disputare. Cicero ait. Multis seculis gymnasia ante inuenta sunt q̄ꝫ in his philosophi garrire ceperūt:

Ubrogare paulo p⁹. si militare nō vis: vicariū tibi dabo: cui arma tua dabis. i. loco tui: q̄ vicē gerat. loco tuo dicendū erat: non tui. Possessio em̄ signifi. at̄ nō passio: q̄le esset: amore tui hoc faciā. Nēpe qꝛ tu amaris a me

Uꝑfluere in fine. hic aūt ex abundanti facit. i. suꝑflue. imo cumulatiue et quodāmō benigni⁹: vt nō solū satis sit rōnuꝫ in cā: ꝫ (qđ mlto p̄stat) abū

Ubiectio: suꝑlatio: suspicio: mirū vnde hec p̄cepta tradere in ¶ de sit mentē venerit: que si rhetorica ip̄a preciperet: eam mentiri putarem

Tanq̄ꝫ. ac ip̄e vtpote adolescens alti cordis id est tanq̄ꝫ vtpote presens fuisset: id est tanq̄ꝫ velut veluti Non intelligis Raudeñ. significantiā. Nam ꝓ causatiua accipit̄. Sꝫ hoc erroris est. illud vero secordie: qđ ex se fingit exempla/nō aliūde repetit: et quidem inscite fingit. Nam secundū exemplū prauū est. Primū sic exponat̄. At ip̄e alti cordis est vtpote adolescens id est q̄m̄ est adolescens: cui⁹ etatis est ꝓpriū sublimi esse animo:

Arde paulo post. surrexi tempestiue: veni mature. Uidet̄ accipe tempestiue ꝓ cito. qđ falsū est: cū significet tꝑe suo et debito. vt Virgi. Et tempestiuā siluis euertere pinū. Et Cicero. Intempestiue adeuntes. hoc est q̄ nō adeūnt nos qñ tꝑs locusq; postulat: sed tꝑe nō idoneo

Tempesti paulo post. ꝓcella nō est minus terraꝝ q̄ꝫ celi. Sed tempestas fluctuū est. Fluct⁹ vis maris. Contrariū foret verius. sed magis hoc modo differunt ꝙ ꝓcella est vehementior quidā venti impet⁹: nec ita durans et in mari potius q̄ꝫ in terra. Tempestas maris terreq; ꝯmunis. vnde Liui⁹ ait sepulcrum scipionū se vidisse tempestate collapsum. Fluctus est lacuum quoq; et stagnorum magnorumq; fluminū:

Temperantia Frugalitas est honesta largitas et parcitas moderata. nihil habet frugalitas affinitatis cū liberalitate: vixq; etiā cū parcitate. Frugi homo vocat̄ ꝓprie qui in victu temperat⁹ est/nōnunq̄ꝫ in vestitu similib⁹ q; sicut e ꝯtrario luxuriosus: vt apud Senecā Quintilianūq; de duob⁹ filijs frugi luxuriosoq;. Cicero etiā frugi vult esse qui ad omnia apt⁹ vtilior est et omni virtute predit⁹. Cui ꝯtrariū fit neq̄ꝫ cuius significatio vna est:

q̄ sit libidinis intēperatioris: altera q̄ ad nihil bon⁹ sit/sed plane malus: Unde piso frugi appellatus est. cui⁹ adhuc cū hoc numismata extant. Priscian⁹ dixit. hic et hec et hoc frugi. Sed moderni tres obliquos casus habent. frugi: frugem: fruge. Qui sunt isti queso moderni? frugem et fruge ab eo venit: quod est fruges: non ab eo quod est frugi:

Tergere tegmina tegule: qr edes tegunt̄. tigillū diminutiuū a tecto. tegumina dicim⁹ nō tegmina. Tigillū a tignū est diminutiuū quod significat lignū: presertim trabem. Unde tigillū parua trabes

Terenti⁹ multo post. Nam in ꝓlogis scribendis opera abutit̄: nō qui argumentū narret: sed qui maliuoli. Posuit vtrobiq̄ qui ꝓ qūo. Cur hoc dicis Raudens? cū nunq̄ qui/quod est ablatiui casus ponat̄ nisi duob⁹ modis: aut iunctū cū prepositione tñ postposita: que est cū: siue interrogatiue vt qui cū loquit̄ fili⁹? siue sine interrogatione: vt ille qui cū veneraz. aut sine prepositione ꝑ interrogationē: vt Quintil. Sed dissimulare qui possim: id est qūo. Dicam⁹ igit̄ idē esse: nō q̄ argumentū narret. acsi dicēt̄. q̄ non argumentū narrat. Vel poti⁹ ꝑ elegantiā illā q̄ exponit̄ hmōi oro ꝑ talis. Hoc mō. nō talis q̄ narret argumentū (vt Cicero) sint a nobis spectāde. i. ꝓbāde vel exigēde. i. expellēde: an exigēde dicē debuit: q̄ ꝯiūctio in dubitādo adhibet̄: et q̄ Terenti⁹ ipe vsus erat: cui⁹ Raudens ꝟba depuauit. Illud quoq̄ spectande intelligendū est vidende. cū agunt̄ in scena poti⁹ q̄ ꝓbande. Etiā male interpretat̄ Terentij verba cū inq̄t duci nos falso gaudio/volens falsum gaudiū esse simonis: cum sit gaudiū illud Pamphili ac Daui/sperantiū nuptias nunq̄ fore. Expletis his dubijs iuxta petitionez scholariū restarent multa alia Scholariū dixit ꝓ scholastitoꝝ siue discipuloꝝ Scholaris em̄ adiectiuū est nō substantiuū. Male ergo alexāder dixit ꝯmunis dico scholaris. Quod Priscian⁹ veterūq̄ aliquis nō dixerat per Priscianū tam in maiori q̄ in minori volumine. Volumen liber est nō op⁹ et Prisciani illud opus: quod quidem vnū est non duo vt vult Raudensis ꝯtinet duo de viginti libros Cicero primū libꝝ ad Hieronymū cū finisset inquit. Qm̄ huius voluminis magnitudo creuit Et alibi etiam milies Credo etiam q̄ iuriste acceperunt a Terentio titulū illū de restitutione in integrū Ridiculū. Quasi hoc non foret verbum ante Terentiū ceterosq̄ amicos et in iudicijs et in legibus frequentatū. Unde Terenti⁹ Sicuti multa alia mutuatus est

Thesaurus non est auꝝ nec argentū: sed locus vbi talia exponunt̄ Imo ꝓprie ipm̄ aurū argentū ve. Nam qui thesauꝝ inuenit nō locū auri argenti ve: sed aurū ipm̄ argentū ve inuenit. et sublatis diuitijs q̄ hunc locū repperit nequaq̄ dicet̄ thesauꝝ repperisse

Testamentū Codicillus est scriptura: nulla indigens solennitate sed solum testatoris voluntatem significans. Tum alia quedam addere debuit tum illud quod semper ad aliquem codicilli scribuntur:

Tribulor grecū nō latinū verbū est. Ideo nunq̄ a veterib⁹ vsitatū Cicero. Obsecro ne quo te aut timore aut egritudine afficias. Hec Ciceronis non sunt verba. Nam preter elegantiam est: Cum em̄ ne quo antecedat necesse ea que sequūtur masculini aut neutri generis esse non feminini. Sic ne quo te aut timore aut angore afficias. Nam miscere femininū vt Raudensis facit: non aliter permissum est/q̄ si dicerem⁹: ne quo te aut egritudine aut molestia afficias. Hoc in elegantijs Laurentij latius disputat:

Traductio/transitio/transgressio translatio: si de imitatione scribis Raudensis: cur preceptiones rhetorice tradis

Tribunal in fine. ex ijs apparet orhestrā poti⁹ esse locū aut camerā senatoriam q̄ pulpitū aut suggestum: imo est locus vbi saltabat publice: hoc ē tripudiabat et vbi similia quedam fiebant/et vbi circūsedebant magistratus et alij ꝓ sua dignitate rhomani. plebe aūt stante non sedente

Triumphus Tropheū ꝓ triumpho ponim⁹ vt vbi: trophea sacra pangim⁹ En auctorē grauē: quē ꝓ teste adducit raudens? quāq̄ hoc loco nec ꝓ triūpho/nec ꝓ tropheo accipit: aut certe magis ꝓ tropheo q̄ triūpho Triūph⁹ est (vt iterꝫ dixi) pōpa illa solēnis q̄ fit redeūtib⁹ in vrbē cū victoria. Tropheū qđ in testimoniū victorie e publico in loco statuit vt apud thebanos equus eneus: qđ erat monimentū victorie ɔtra lacedemones:

Tuba non multo post. Classica sunt cornua que ɔuocandi causa erant facta: et a calando classica sunt dicta ꝓprie/ vsitati⁹ significant sonū tube vocantis ad pugnam: vt Quintilian⁹. Ad primū em̄ obscene libidinis sermonem: non aliter q̄ si hostem classicū cecinisset: gladiū illum quē a te propudicicia nr̄oꝝ ɔiugū acceperat: ꝑ pectus infandi corruptoris exegit

Tullius/in fine possem nunc catalogū totū oratoꝝ his inserere ɔmentarijs Quid magis diuersum/q̄ opus suū appellare libꝝ id est vnū ɔmentariū? presertim cum superius dicat ɔmentariū ac librum

Thus/ferula vero in gargano nascit: in gargano minimū ferulaꝝ nascitur: sed in subiecto plano campisq̄ appulie in sicilia: in mille etiam alijs regionibus non socū italicis sed etiā ꝓuincialibus:

Vagari in fine. homo discolus c̄ vagus indisciplinatus Grecū non latinū est nomen: significatq̄ malū/ꝑniciosū/ et ad tolerandum difficile Unde petrus in epistola Seruite regibus non tm̄ bonis sed etiam discolis

¶ Biqz vbi vbi sit id est vbicunqz. Terenti⁹ dixit abeat quouis gentium: id est vbi voluerit. Cõtra grãmaticaz exposuit: vbi voluerit pro quo siue quocunqz voluerit. Quod itez facit dicens. Quorsumcunqz id est vbicũqz si modo quorsumcunqz inuenitur

¶ Elamen paulo post: credo q ozarium et peplum sit idem. Item sudariũ et ozarium habeas pro capite sacerdotis Peplum grecum nomen est: vestemqz significat. diciturqz peplus non peplum vt apud homez:

¶ Endere aliquanto post. vnde audio ꝑrie videtur mihi fieri sub hasta. Falsum est. Quecunqz res in foro publice ve presertim que vsibus domestici s seruiebant vendi dicunt: que aũt ex ciuiũ damnatoz/exulũ ve sũt/similiumqz: sub hasta venerunt. Hastariũ aũt ꝑ loco nõ inueni. Et alter alterum superare otendunt ali⁹ aliũ dicere debebat. vtpote de multis loquẽs Mango id est ꝑseneta. minime vez est: sed qui homines venditat. Nonnunqz etiã qui equos/precipue tñ qui castratos pueros ad libidinẽ et vẽdit et omodat precio. venaliciq mercatores id est vẽditores expoit Noni⁹ Sũt tñ seruorũ negotiatores id ẽ q̃ seruos mercãtur et vendũt

¶ Enire Cicero ait brundusiũ futurus sũ id est ventur⁹ sum Legendũ puto brundusij nõ brundusiũ. Nõ memini loci hui⁹ apud Ciceronẽ. Nec raudensis nominat: vt statim facit dicẽs: et ad Atticũ ait Js denũciat Domiciũ ad me iter habere: id ẽ venire. Jmo venire velle siue ostituisse ad me venire Et huc omigauit. i. venit imo mutato domicilio huc ad habitãdũ veit

¶ Enenũ hyppomanes est herba insanire equos faciens. Serui⁹ pro veneno distillante ab iguinib⁹ eque accipit momentariũ venenũ id est subito occidentem. Nunqz repperi momentariũ venenũ subito occidens: sed presentariũ seu presentaneum. occidentem pro occidens dixit

¶ Erecundia circa finem. labem et ignominiã id est verecundiaz. et quando probro ciuitati sit id est verecundie. q̃z peruersa exposito. verecundia ẽ honestus quidam timor ignominie infamie probriqz subeundi. et Raudẽsis pro ipa ignominia ac probro interpretatur

¶ Ja circa medium strata: quia pedibus vulgitata. sicubi strata sine oppositione vie reperitur. nõ ideo sic dicta est sed quia lapidib⁹ strata est: vt sũt vie romane et omes fere italie vrbes silicib⁹ strate. Jdeoqz plus scelcris latro/predo/pcussoqz omittit: si in via strata in aliquẽ grassatur:

¶ Jciosus exoleti. i. fetidi: ꝑsertim in luxurie vicio. Falleris. Nã exoleti sunt impudici nõ tã pueri q̃z grãdiusculi a adulti. vñ Suetoni⁹ ait de galba q nolebat nisi duros et exoletos. et Plaut⁹ inq̃t habeo domi ꝛginẽ exoletã .i. iã grãdẽ maturãqz viro: et plusq̃z maturã Luxurie ñ latie dixit ꝑ libidie Luxuria multũ abẽ a libidie eo q non videt in fine lr̃e t intelligẽ Ciceronẽ

quē affert: cuius etiā (vt solet) verba corrumpit: inquiens. Luxuria cū omī etate sit turpis. senectuti fedissima est. Senectuti fedissima est id est ciborū vestium et que sunt ad genus delicatior ac sumptuosior cura. Et ea ꝓpter adijcit tanq̄ diuersum dicens. Q̄ si accesserit libidinis intēperantia:

Vilis popularis est de grege et de minorib⁹ imo potens in populo: qualis Pompei⁹: cesarq̄ ante bellū ciuile: et alij ꝑmulti: vt Cicero non modo vtit̄: sed quadā in oratione etiā docet vernilis animo et minuti animi Vñ et de Seneca dicit̄ ꝙ habuit eloquentiā vernaculā. Vernilis est seruilis a verna: qd̄ ē seru⁹. et vernaculā id ē ꝑuilē: vel qua tāq̄ ꝯmuni oēs vtebant̄

Vlterius ꝑm cōmunē vsum loquendi tantū valet sicut insup̄/et sicut quin et sicut ceterū/et sicut extra. Hec vt ita sit Raudensis quod longe est secus tantū ne etiam valebit: sicut quantū valebit ip̄m quantū Quod em̄ dixi in elegantijs postq̄ sicut pro quantum. Debuisti ergo dicere tantum valet: quantum insuper et quantum quin

Vltra preter modū diligit id est vltra: ille citra mare: ille preter erat. erat em̄ preter quadraginta id est vltra. Item preter ceteros boni et honesti sectator. Consule aures tuas Raudeñ. et vel ip̄e iudica an elegans sermo sit tibi preter mare et preter quadraginta id est vltra. Ego nescio an ista prepositione liceat vti in hunc sensum: cum locum tempusq̄ loquimur:

Vnus Cicero ait vnas a te lr̄as accepi. Terenti⁹ ait in vnis domib⁹ Et in vna domo. Nescio vbi hoc dicat Terenti⁹. Sed in vnis edib⁹ Nā in nominib⁹ q̄ singulari carēt necesse est sic loq̄: vt Laurēti⁹ in elegācijs copiosi⁹

Voco in fine cio/cis: et cio cies. imo cieo cies idem est qd̄ moueo: vt Cicero de republica. Motu cietur interiore et suo. et inde citus id est velox. et concitus cōmotus. Percitus in malum. vt in furorem iracundiā ve motus

Voluntas/auspicijs meis id est voluntate imo ductu ac sub fortuna mea quia dux belli auspicia accipere solet Dicimus voluntas sicut et volūtas Stultum est rem incredibilem proferre sine autoritate: cum omnia hui⁹ loci scriptorum autoritate nitantur. Simile est quod subijciam.

Vsquequo adquo potero: id est quoad. Quis istud dixit bene. Raudeñ. Surarius. quadruplator est vsurari⁹: imo qui ex accusationib⁹ ac delationib⁹ quartā partē bonoꝝ damnati expectat. Sed tñ amoto q̄ram⁹ seria ludo id ē vtilia: imo grauia nō iocosa. Orati⁹ intelligit cui⁹ hic versus est:

Vtor. Curabo obsolenta calcare vestigia id est dissueta. cui⁹ ista sunt verba Raudensis: obsolentū appellam⁹ sordidum: nec satis mundū vt apud Hieronymū tuū: vbi ait viri vocem obsolentiorē esse q̄ femine. Dixi tuū Hieronymū non quia nō sit et meus plurimoꝝq̄ alioꝝ: sed qr tibi tu vendicas: quasi solus eū aut familiarē habeas aut intelligas. In logica detri

ti sumus id est. vsi. Aptius exponere poteras: q̄ ita in ea exercitati vt gladius exercitatus: qui ex ip̄o nimio vsu ꝯminutus est. Perfuncta satis sum his id est vsa imo finem fungendi vtendiq; feci. vt Cicero. Perfuncta hoc misero fataliq; bello respublica

Vtrinq; In fine vltrocitroq; res male gesta ē: id est hinc inde. nō vterer hoc ego genere sermonis. Vltro em̄ citroq; significat reciprocā quandā itionez/aut reciprocū respectū: quod de re vtrobiq; male gesta dici nō potest. vtrobiq; dixi: non vt Raudensis hinc inde.

Vua precoqua vel precox id est prematura. Racem⁹ dicit̄ vnū granum arillum vel acinus/vel granellū quod in racemo est. Erras. Nā precoqua siue precocia dicunt̄ poma/vue/similiaq;: que ante alia eiusdē generis maturescunt. Itaq; distinguim⁹ p̄cocia poma a serotinis. Vt em̄ sunt quedā celerioris maturationis: ita quedā tardioris. Lege Pliniū Columellā aliosq; nōnullos p̄matura dicunt̄ que ante maturitatē legunt̄. Vnde Cesar penuria frumenti ad prematura: vt inquit Lucanus segetes die ciuilis belli tendebat. Racemū vero quis nescit nō granū esse vue: sed illā (vt sic dicam) testam vuarum. Acinū aūt id esse quod raudensis racemū vinaciūq; quod idem acinū vocat. Nam arillum et granellum Raudensia vocabula ip̄i Raudensi relinquamus

Finis.

Laurētii vallēsis oratoris clarissimi in elegātissimū de libero arbitrio dialogum ad garsiam Illerdensem episcopū prefatio seu prohemiū feliciter incipit

Maxime vellem garsia episcoporū doctissime ac sūmopere optarē. vt cū xp̄iani homines: tū vero hi q̄ theologi vocant̄ nō ita multū tribuerēt philosophie. nec tantū in ea opere ꝯsumerent et ꝓpe parem ac sororē ne dicā patronā theologie facerent. Male em̄ sentire mihi, vident̄ de nostra religione quā putant philosophie presidio indigere. Quod minime illi fecerunt q̄ꝝ multis iam seculis opera stant: aplorꝝ imitatores et vere in templo dei columne. At quidē si ꝓbe animaduertam⁹ quicq̄d illis tp̄ib⁹ heresis fuit q̄s nō parū multas esse accepim⁹. Id omne fere ex ph̄oꝝ dogmatū fontibus nascebat̄ vt nō modo nō ꝓdest ph̄ia sanctissime religioni sed etiā vehemētissime obest. At cā isti de quib⁹ loquor natā esse ad extirpandas hereses iactant quaꝝ poti⁹ seminariū est Nec intelligunt se imperitie accusare pijssimā antiquitatē que in expugnandis heresibus ph̄iaz non habuit ac sepe contra ph̄iaz depugnauit acerrime. et tanq̄ꝫ Tarquinū in exilium deiecit: neq̄ꝫ redire passa est. Ita ne imperiti fuerunt illi et inermes: et quomodo tātū orbis terraꝝ in ditionē suā redegerunt? Vos contra tali armatura muniti ne tueri quidē potestis Proh rem indignā et flebilem quod ip̄i nobis tanq̄ꝫ patrociniū reliquerunt. Quid cause igit̄ est cur in maiorū vestigijs nolitis insistere. sed si min⁹ ratio certe auctoritas effectus q̄ꝫ inducere debuit vt imitaremini se potius q̄ꝫ nouam viam ingrederemini. Odio sum puto et execrabilem medicum qui egrotum ꝓbatis iam vsu medicamētis curare nō vult. sed nouis et experimento nō cognito. Et nautā qui malit insuetum iter tenere q̄ꝫ id quod ceteri salua naui ac mercibus nauigarunt. Itaq̄ꝫ eo insolentie ꝓcessistis vt putetis neminē theologū euadere nisi qui precepta ph̄ie teneat eaq̄ꝫ diligentissime perdidicerit. stultos q̄ꝫ simul eos facitis qui ante hac vel nescierūt hec vel nescire voluerūt. O tp̄a. O mores Apud senatum olim rhomanū non licebat nec ciui nec hospiti loqui lingua peregrina. sed tantūmodo illius vrbis vernacula. At vos qui xp̄iani reipublice senatores gentilē. sermonē magis q̄ꝫ ecclesiasticū et audire et ꝓferre delectamini. sed aduersus alios dicēdi multis in locis dabit̄ tp̄s Impūtiarū ꝟo oñdē volum⁹ boetiū nulla causa nisi ꝙ nimis ph̄ie amator fu/

it non eo modo quo debuit disputasse de libero arbitrio in q̄nto libro de ꝯsolatione Nam p̄mis quatuor libris respondim⁹ in opere nostro de vero bono. atq; hāc omnem materiam q̄ diligentissime potero discutere et resoluere conabor vt de ea non frustra post omnes ego scriptores videar disseruisse. Aliquid em̄ de nostro et preter ceteros afferemus ad quod faciendū cum mea sponte animatus essem tñ currentē vt aiunt incitauit mihi quondaz disputatio habita cū Anthonio glatea homine ꝑlitterato ac bene acuto. mihiq; tum ꝓpter mores: tum quia ꝯterraneus sancti Laurentij est longe carissimo. cuius disputationis verba in libellū retuli. exponēs illa quasi agat̄ res nō quasi narret̄ ne inquā et inquit sepius interponeret̄ Quod se fecisse marcus tullius immortali ingenio vir Cur hoc dixit Cicero. cur dixit in libro quē inscripsit Leliū equidē nō video. Nam vbi auctor non a se disputata sed ab alijs exponit quonā modo inquaz interponere pōt veluti est in Lelio Ciceronis in quo disputatio ꝯtinet̄ habita a Lelio cum duob⁹ germanis. C. catinio et .Q. sceuola expositaq; ab ip̄o sceuola Cicerone cum nōnullis familiaribus audiente et vt in illa etate vix ausero disputare et colloqui cū sceuola quandā pre se vel etatis vel dignitatis religionem ferente. Sed ad ꝓpositum. Anthonius igit̄ ad me meridie cum venisset nec occupatum sane offendisset. Sed cum domesticis quibusdam sedentem in exhedra quodaz quasi prohemio ꝑlocutus ad rem atq; op⁹ accōmodato: ita deinde subsecutus est

Anthonius

O Redifficilis mihi et in primis ardua videt̄ questio de libero arbitrio ex quo pendet om̄is reꝝ humanaꝝ actio. omne ius et iniuria omne premiū et pena. Neq; id in hac solum vita veꝝetiā in futura qua questione non facile dixerim an vlla sit vel ne magis scitu necessaria vel que minus sciat̄. Sepe em̄ mecū metip̄o sepe cū alijs ab ea re querere soleo. Nec vllū adhuc hui⁹ ambiguitatis exitū reperire queo. vsq; adeo cōturbor inquirendo aliquo modo ꝓpterea apud me atq; ꝯfundor. veꝝ tamen nō idcirco vnq̄ inq̄rendo defatigabor neq; desperabo hoc ꝑcipi posse licet multos sciā eadem spe fuisse frustratos. Ideoq; tuā quoq; audire in hac questione sententiā velim: nō modo ꝙ om̄ia indagādo et collustrādo fortassis ad id qd̄ quero ꝑueniā sed etiā quod notū habeo q̄ acri iudicio sis ⁊ exacto Laurēti⁹ Est vt ais p̄difficilis q̄dez ista q̄stio ⁊ ardua et haud scio an vlli ꝯgnita ꝫ nō est causa. cur ꝯturberis ꝓpterea ac ꝯfundaris vel si nūq̄ istd̄ scitur⁹ sis. nūq̄d em̄ iusta idignacō ē si id nō asseq̄ris ꝙ vides assecutū neminē! atq; mlta sc̄ apd̄ alios q̄ ñ sc̄ apd̄ nos neq̄q̄ tñ

egro ferenda animo sed moderato et equo Alius nobilitate preditus est. alius magistratu: alius opibus: alius ingenio: alius eloquētia: alius hoꝝ plerisq; alius omnib⁹. Nemo equa rerū extimatio ac sue sibi industrie con scius. ea de re dolendū sibi existimauit ꝙ ipa illa nō haberet. Quanto aūt minus ꝙ pennis auiū careret quas nemo habet At em̄ si ꝑ om̄ia que nesci mus molestiā ꝯtraherem⁹ durā nobis et acerbā vitā redderem⁹. Vis ne enumerē quanta sint nobis ignota non solū diuina et supnaturalia quale hoc est: sed etiā humana et que in nr̄az scientiā cadere possūt breui dicam multo sunt plura que ignorant̄. Unde achademici falso illi quidez sed tn̄ nihil nobis cognitū esse dicebant ¶ Anthonius ¶ Ego vero fateor istud verū esse quod dicis. sed nescio qūo impaciens sum et auidus vt impetum animi cohibere nō possim. Nā qđ de pennis auiū dixisti nō esse dolendum si illas nō habeo quas nemo habet: audio. Sed cur tn̄ recusare deberem alas si modo Dedali exemplo assequi possem. Nunc vero quāto prestan/ tiores alas ꝯcupisco quib⁹ nō e carcere parietū sed e carcere errorū euo/ lem. Et in patriā nō hanc que corpora genuit vt ille fecit. sed in eā vbi ani me nascunt̄ transuolem ac ꝑueniā. Hinc achademicos cum sua ꝑsuasione dimittam⁹ qui cū om̄ia dubia ponerent: tn̄ eos dubitare recte dubium nō erat. et cū nihil sciri affirmarent: tn̄ inquirendi studiū nō relinquebāt Hos porro scim⁹ posteriores ad ea que ꝑus inuenta erāt multa addidisse quo rum exemplū et institutio animare nos debet ad alia q̄z inuenienda. qua/ re nolim queso hanc mihi solicitudinē molestiāq; eripere. Erepta em̄ mole stia: eripueris simul et inquirendi diligentiaz: nisi forte tu vt spero et opto auiditati mee satisfeceris Laurentius ¶ Ego ne satisfaciā qđ nemo ali⁹ potuit. Nam quid dicis de libris quibus siue adquiescis nō est aliud pre/ terea requirendū. siue nō adquiescis: nihil est qđ ego queā melius dicere: quanq̄z tu videris q̄z sanctū q̄z sit et tolerabile omnib⁹ libris equidē ꝛ pro batissimis bellū inducē et cū nullo illorū facere ¶ Anthoni⁹ ¶ Scio qui/ dem videri nō tolerabile ac pene sacrilegū libris iam vsu ꝓbatis nō adq̄ escere. sed te nō fugit plerosq; solere inter se illos nō ꝯuenire diuersas sen/ tentias defendere ac paucissimos esse quorū auctoritas maior est q̄z vt eorū dicta veniant in questionē Atq; in ceteris quidē rebus: fere nō repu/ gno scriptorib⁹ modo hunc modo illū ꝓbabiliora dicere existimans. In hac aūt de qua tecū loqui instituo pace tua et aliorū dictū sit nemini assen tior. Naz quid de alijs dicā cū Boetius ipe cui in explicanda hac questio ne dat̄ ab omnib⁹ palma qđ susceperit implere nō possit sed ad quasdam res ꝯfugiat imaginarias et ꝯmentitias. Ait em̄ deū per intelligentiā que supra rationez est et per eternitatē omnia scire omniaq; habere presentia.

Ut ego ad agnitionem intelligentie et eternitatis qui rationalis sum et nihil extra tps agnosco aspirare qui possū. Nec quidez Boetiū ipm suspicor intellexisse si modo vera sint que dicit quod non credo. Non enim verū dicere censendus est cuius orationem nec ipe nec alius intelligit. Itaqz cum recte hanc disputationem introduxisset non recte eam executus est: in quo si mecum sentis gratulabor sententie mee. sin minus p tua humanitate nō grauaberis quod ille obscure locutus est illud tu lucidius eloqui. Utroqz autem modo aperies mihi sententiā tuam. Laurentius. Uide qz equa postules qui iubes me vel damnando vel emendando Boetio contumeliam facere. Anthonius. Nunquid tu vocas contumeliam veram de altero sententiam ferre? vel eiusdem obscurius dicta apertius interpretari. Laurentius. Atqz odiosum est hoc in magnos viros facere. Anthonius. Odiosius certe non monstrare viam erranti vt et monstres oranti. Laurentius. Quid si viaz ignoro. Anthonius. Istud est nolentis monstrare viam dicere viam ignoro. Quare noli recusare iudicium tuum aperire. Laurentius. Quid si dicam tecum sentire de Boetio? tecumqz illum non intelligere. nec aliquid preterea habere quo hanc questionez explicem. Anthonius. Si hoc vere dicis non ita vecors sum vt abs te plus petam qz prestare potes. Sed caue ne parum sis functus officio amici si erga me fastidiosum te et mendacem prebeas. Laurentius. Quid istuc est quod tibi explicari postulas? Anthonius. Nūquid prescientia dei obest libertati arbitrij. Et an de hac recte questione Boetius disputauerit. Laurentius. De Boetio postea videro. q si ego tibi in hac satisfecero sponsionem facias. Anthonius. Quam tandem sponsionem. Laurentius. Ut si te laute accepero in hoc prandio ne iterum velis accipi in cena. Anthonius. Quod mihi prandiū aut quam cenam predicas? non enim intelligo. Laurentius. Ut sis contentus hac vna questione discussa nec alteram preterea adhicias. Anthonius. Alteram inquis quasi vero non satis superqz satis hec vna sit quare libenter spōsionem tibi facio nullam abs te cenaz me esse petiturum. Laurenti⁹. Age igitur ipaz profer in medio questionez. Anthonius. Probe admones. Si deus futura preuidet aliter non potest euenire qz ille preuiderit. Veluti si iudam preuaricaturum esse viderit fore impossibile hunc non preuaricaturum esse. id est necesse est iudam preuaricari: nisi quod absit deum carere preuidentia volumus. Hoc cum ita sit nimirum censendum est humanum genus non habere in sua potestate arbitrij libertatem. nec de malis tm̄ loquor. Nam vt his necesse est malefacere. ita bonis e contrario bene. si boni

tamen mali ve dicendi sunt qui arbitrio carent vel eorum actiones existi/
mande recte atq; secus que necessarie sunt et coacte. Atq; hic quid iam cō
sequens sit vt tu ipe vides. Nam deum vel hunc iustitie laudare vel illum
iniustitie accusare et alterum premio afficere alterum pena vt licenti? dixe
rim iustitie videtur esse contrarium cum actiones hominum sequantur ne
cessario prescientiam dei. Relinquamus ergo religionem: pietatem sancti/
tatem: cerimonias: sacrificia. nihil ab illo expectemus: nullas preces adhi/
beamus: misericordiam eius omnino non prouocemus: mentem reforma
re in melius negligamus. nihil deniq; nisi quod libuerit agamus. Siquidē
prescita est a deo nostra iustitia vel iniustitia. Itaq; aut non prouidere vi
detur futura si prediti sumus arbitrio: aut non equus esse si caremus.

Laurentius. Tu vero non modo questionem in medium protulisti sed
eam latius quoq; executus es. Dis deum preuidisse iudam preuaricatu/
rum fore. Nunquid ideo ad preuaricandum induxit. non video causam
cum deus prescisset aliquid faciēdum vt id facias nulla necessitas est quia
voluntate id facio. quod autem voluntarium hoc nescit esse necessarium:

Anthonius. Noli expectare vt tibi tam facile dem manus aut terga
vertam sine sudore et sanguine. Laurenti? Magna virtute esto congre
dere propius et cominus collato pede non telo decerne sed gladio. An
thonius. Dicis iudam voluntarie fecisse: ideoq; non necessario. Quod
voluntarie fecerit. abnuere id impudentissimum est. Quid igitur Di/
co nempe voluntatem hanc necessariam extitisse cum deus eam prescierit
quod autem erat ab eo prescitum id necesse fuit iudam velle et agere: ne
prescientiam alioquin mendacem faceret. Laurentius. Adhuc non vi/
deo cur tibi ex prescientia dei voluntatibus atq; actionibus nostris ne/
cessitas defluere videatur. Si eum prescire aliquid fore facit vt illud futu/
rum sit. profecto et scire aliquid esse facit vt idem sit. Atqui si noui ingeniū
tuum non dices ideo aliquid esse quia scias illud esse. veluti scis nunc diem
esse. nunquid quia hoc scis ideo est dies? an econtra quia dies est ideo scis
diem esse. Anthonius. Perge vero. Laurentius. Eadem ratio est
de preterito. Noui iam octo horis noctem fuisse: sed mea agnitio non facit
illud fuisse. potius ego noui noctem fuisse quia nox fuit. Atq; vt propius
veniam prescius sum per octo horas noctem fore: ideo ne et erit? minime?
sed quia erit ideo prescisco. Ac si prescientia hominis non est causa vt ali/
quid futurum sit vtiq; nec prescientia dei: Anthonius. Decipit nos
mihi crede ista comparatio. aliud est scire presentia et preterita: aliud futu
ra. Nam cum aliquid scio esse id variabile esse non potest. vt dies qui nunc

est nequit fieri vt non sit. ¶Preteritum quoqz nihil differens habet a presenti. id nanqz non tm̃ cum factum est agnouimus sed cum fieret et presens erat. Itaqz in his temporib⁹ concedo non ideo aliquid fuisse aut esse quia hoc est aut fuit. Sed alia ratio est de futuro quod variabile est nec pro certo sciri potest quod incertum est. Ideoqz ne deum fraudemus prescientia: fateamur certuz esse quod futurum est: q ob id necessariuz: hoc est qđ nos libertate arbitrij priuet. Neqz est q dicas id quod modo significabas: nõ ideo quia deus preuiderit futura ita fore. sed qiua futurum est deum preuidisse: et hoc vulnus infligas deo vt necesse ei sit futura prescire ¶ Laurentius ¶ Armatus pulcre ad pugnam: munituſqz venisti. Sed animaducrtamus vter decipiatur: ego an tu. primo tamen de hoc posterioze satisfaciaz vbi ais. Si deus futura prospicit qua futura sunt necessitate illum laboza re cui necesse est cuentura prospicere. hoc vero non est tribuendum necessitati: sed nature: sed voluntati: sed potentie: nisi forte deum non posse peccare: non posse mozi: non posse relinquere sapientiam suaz: infirmitatis est et non potius potentie ac diuinitatis. Sic non posse futura non prospicere: que species sapientie est cum dicimus non vulnus ei infligimus sed hoznem tribuimus. Itaqz non vereboz que euentura sunt. deum non posse non prouidere. Atqz vt id quod dixi autozitate confirmem ¶ Hieronymus in Jeremia idem eisdez verbis dicit inquiens. Non enim ex eo q deus scit aliquid futurum esse ideo futurum est: sed quia futuruz est deus nouit quasi prescius futurozum. Venio nunc ad id quod primo respondcras presentia et preterita variabilia non esse: ideoqz sciri posse. Quero igitur Num mutari possit quin ad octo vsqz hozas nox adueniat: quin post estatez sit autumnus: post autumnum hyems: post hyemem ver: post ver estas:

¶ Anthonius. ¶ Naturalia sunt ista et eundem cursum semper currentia ego autem loquoz de voluntarijs ¶ Laurentius ¶ Quid ais de fortuitis. possunt ne a deo prouideri preterqz q illis necessitatē afferat: vt forte hodie pluat aut thesaurum inueniam. Concedis ne hoc sine vlla necessitate posse prescisi ¶ Anthonius ¶ Quidni concedaz. putas ne ita me male sentire de deo ¶ Laurentius ¶ Vide ne male sentias cum dicas bene sentire Naz si hoc concedis cur dubitas de voluntarijs: vtraqz em̃ in vtramlibet partem cadere possunt ¶ Anthonius ¶ Non ita res est. Illa nanqz fortuita suam quandam naturam sequũtur. Ideoqz et medici et naute et agricole solent multa prouidere cum ex antecedentibus colligant sequentia: quod in voluntarijs fieri non potest. Vaticinare tu vtrum ego pedẽ prior rem moueam: vtrumlibet dixeris mentiturus cum alterum moturus sum:

Dialogus laurentij

¶ Laurentius ¶ Quis queso vndiqz tam argutus est inuentus vt hic qui glarea qui se deo putet posse imponere more illius qui apud Esopum vi/ ueret ne passer quem sub pallio tenebat an mortuus esset apollinem deci/ piendi gratia consuluit. Non enim mihi dixisti vaticinare sed deo. Ego quidem nec si bona vindemia erit id quod tu agricolis tribuis vaticinari possum.sed deum nescire vtrum pedem moturus sis priorem dicens atqz ita dicens magno me piaculo abstringis ¶ Anthonius ¶ An existimas me aliquid affirmare ac non disputandi gratia querere?Ceterum tu vide/ ris tergiuersari ista oratione et quasi deiectam de gradu pugnam detra/ dare Laurentius ¶ Quasi ego victorie causa pugnem magis q̄z verita tis. ac inde q̄z sim de gradu deiectus das nosse deum nunc voluntatem scire tuam vel melius q̄z tute ipe ¶ Anthonius ¶ Do vero ¶ Laurentius ¶ Des illud quod necesse est te non aliud acturum q̄z quod voluntas fe/ ret ¶ Anthonius ¶ Ita sane ¶ Laurentius: ¶ Quomodo ergo ignorare potest ille actionem si nouit voluntatem que est fons actionis ¶ Anthoni/ us ¶ Nihil minus.Nam neqz ipe scio quid facturus sim licet quid voluntatis habeam sciam:sciam em̄ volo h̄ unc pedem vel h̄uc vtiqz mouere sed alterum q̄z quem ille enunciauerit. Itaqz si me comparas deo vt ego quid acturus sim nescio.ita ipe nesciet ¶ Laurentius ¶ Quid negocij est tue me isti captioni occurrere?Nouit te paratum respondere aliter q̄z ipe enuncia turus est et moturū sinistrum priorem si ab eo nominatus sit dexter Vtrū q̄z ergo dicet compertum sibi est quid euenturum sit ¶ Anthonius ¶ Vtrum autez dicturus est? ¶ Laurentius ¶ De deo loquaris.Fac me nos se tuam voluntatem et pronunciabo quid euenturum sit ¶ Anthonius Dge scias meam voluntatem ¶ Laurentius ¶ Mouebis priorem dexterū ¶ Anthonius En tibi sinistrum ¶ Laurentius ¶ Nunquid ergo presci/ entiam meam falsam docuisti:qui te moturum esse sinistrum sciebaz An thonius ¶ Cur ergo aliud dixisti q̄z sentires? ¶ Laurentius ¶ Vt te tuis artibus fallerem et decipere volentem deciperem ¶ Anthonius ¶ Vt deꝰ ipe in respondendo non mentiretur nec falleret.Neqz tu recte facis respon dens pro altero,quod ille non responderet ¶ Laurentius ¶ Nonne dixisti mihi vaticinare non ego debui respondere pro deo sed pro me quē roga ras ¶ Anthonius ¶ Vt versipellis es.Paulo ante dicebas me deo dixis/ se vaticinare:non tibi nunc contra loqueris.Respondeat deus vtrum pe/ dem moturus sum priorem ¶ Laurentius ¶ Ridiculum quasi ille tibi sit re sponsurus ¶ Anthonius ¶ Quid si vellet posset ne vere respōdere Lau/ rentius ¶ Imo posset mentiri si veritas est ¶ Anthonius ¶ Quid respon/

deret igitur ¶ Laurentius ¶ Certe quid acturus esses. Sed te tamen non audiente diceret mihi: diceret vni istorum: diceret pluribus. quod cum fecisset putas ne vera predicturum ¶ Anthonius ¶ Imo vero predicturum vera. Sed quid putas si mihi prediceret: ¶ Laurentius ¶ Mihi crede tu qui sic aucuparis deum fallere si audires aut certe scires quid te acturum diceret vel caritate vel timore instinctus festinares agere quod ab eo scires esse predictum. Sed hec omittamus que nihil ad prescientiam pertinent. aliud est enim prescire: aliud futura predicere. Loquere si quid habes de prescientia relicta predictione: ¶ Anthonius ¶ Ita fiat. Nam ea que per me dicta sunt non tam pro me q̄ contra me respondebantur. ¶ Redeo igitur vnde digressi sumus vbi dicebam Jude necesse fuisse vt preuaricaretur q̄a deus ita fore preuiderat nisi tollamus omnino prouidentiam. Ego enim quod ad me attinet mallem illum minus sapientem esse q̄ minus bonum. hoc noceret generi humano: alterum vero non; ¶ Laurentius ¶ Laudo modestiam tuam ac pronitatem qui in eo quod vincere non potes nō pertinaciter pugnas sed cedis et ad aliam defensionem te confers que mihi videtur ratio eius quod dudum proposueras: Quare vt tibi respondeaz nego si possibile est aliter euenire q̄ prescitum est consequens est prescientiam falli posse Nam quid obstat hec simul vera esse. Num quia potest aliter euenire continuo euenit? Longe diuersum est aliquid posse fieri et aliq̄d futurum esse: possum esse maritus: possum esse miles: aut sacerdos: nūquid protinus et ero? minime. Ita possum aliter agere q̄ euenturum sit: non tamen aliter agaz. Et in manu Jude erat non peccare. licet secus acturum esset prouisum. Sed peccare maluit quod sic iam fore erat prescitum. quare rata est prescientia remanente arbitrij libertate. Hec ex duobus alterum electura est: nam vtrunq̄ agere non licet et vtrum electura sit lumine suo illa prenoscit ¶ Anthonius ¶ Hic te teneo. An ignoras philosophoz preceptum esse. Quicquid possibile est id tanq̄ esset debere concedi? Possibile est aliter euenire q̄ prescitum est: concedatur ita esse euenturum: per quod falli iam prescientiam manifestum est cum aliter eueniat q̄ illa crediderat.

Laurentius ¶ Philosophoz mecum formulis agis quasi eis contradicere non audeam. Illud profecto quod ais cuiuscunq̄ sit q̄ absurdissimū puto. Possum item mouere priorem sinistrum. hoc ergo concedamus futurum: mouebo igitur et dextrum priorem sinistro: et dextro sinistrum: et per tuam possibilium concessionem deueniam ad impossibile: vt intelligas nō esse concedendū quicquid possibile est euenire id vtiq̄ euenturum: quod cū ita sit possibile est te aliter agere q̄ deus prescivit. verūtamen nō aliter

ages:ergo nō falles: ¶Anthonius Non repugnabo amplius nec cum tela mea omnia fregerim vnguibus pugnabo vt aiunt et dentibus. sed si/ quid est quo vberius mihi hoc explices ac plane persuaderes audire ha/ beo: ¶Laurentius ¶Concupisti alteram pronitatis et modestie laudem. tamen es tui similis. Itaq; faciam quod petis qō eram etiam mea sponte facturus. Que enim adhuc dicta sunt non erant que me dicturū constitue/ rā:sed que ipa defensionis ratio postulabat. Nunc accipere mihi persuade at:et fortasse etiaz tibi persuadebit prescientiam non esse impedimento ar bitrij libertati Sed vtrum mauis pauculis me verbis perstringere an com plusculis lucidius exequi? Anthonius ¶Mihi vero qui lucide loquunt nunq; non videntur breuissime loqui:qui autez obscure licet paucissima di cant:plusq; longissimi fuerunt Habet preterea ipa orationis copia appo situm quoddam et aptum ad persuasionem. tamen vtrum tibi cōmodius: id agas. nunq; em̄ iudicium meū anteferam tuo ¶Laurentius ¶Mea qui dem interest morem gerere. sed quod tu cōmodius existimas: idem ego. Apollo igitur apud grecos tantopere celebratus. siue suapte natura siue ceterorū deorū concessu futura omnia preuisa et agnita habebat non mo/ do ad homines verum que ad deos etiā pertinerent reddens deus oracu la consulentibus vera q indubitata si credimus. sed hoc tempore vera fuis se concedamus. Nihil enim obstat nunc sextus Tarquin⁹ consuluit quid si bi foret euenturum. fingamus eum respondere et quidem versu vt solet sic. Exul inopsq; cades rapta celsus ab vrbe sextus. Quid ais apollo. quid ego sic de te merui vt fatum mihi tam crudele denuncies. vt ita tristem cō ditionez mortis assignes Reuoca obsecro responsum tuū letiora vaticina re:melior in me sis qui ad te regale detuli munus Contra apollo/Munera tua iuuenis grata sūt mihi acceptaq; sane. Pro quibus oraculum vicissim reddidi:miserum illud quidez et triste vellem letius Sed in mea manu nō est hoc facere:ego nosco fata non statuo. Ego denunciare fortunā possuz non mutare Ego sortium iudex sum non arbiter: meliora denunciarem si meliora me manerēt. Nulla hui⁹ rei penes me culpa est quippe qui ne meis quidem aduersis que futura prospicio obsistere queo Incusa si libet iouē incusa parcas:incusa fortunam Inde euentorum causa descendit penes illos et fatorum potestas est et volūtas. Penes me nuda prescientia et pre dictio. tu poposcisti oraculum/ego dedi. Veritatem exquisisti/mendacium dicere nō potui:ad templum meū e longinqua regione venisti/sine respon so dimittere non debui Hec duo procul a me absint:mendacium et silentiū Nunquid ad hanc orationem sextus posset iure respondere Imo vero pe

nes te culpa est apollo qui fatum meum sapientia tua preuides nisi etiam tu preuidisses:hec mihi euentura nō essent:¶Anthonius ¶Non modo in iuste Sed nequaq̄ sic responderet.¶Laurentius¶ Quomodo ergo ? Anthonius ¶Ipe dicas¶ Laurentius¶ Nonne hoc modo.Ego quidē sancte apollo gratias tibi ago qui me neq̄ mendacio decepisti neq̄ silen/ tio aspernatus es Sed hoc item queso respōde Cur tam iniquus in me tā crudelis est Jupiter: et sic tristia michi fata assignat immerenti innocio dcorum cultori?¶Anthonius Profecto hoc modo ego si forem sextus apollini responderem quid ipe inuicem apollo¶ Laurentius ¶Immeren tem atq̄ innocium te vocas serte.ne erres scelera que admissurus es in cul pa sunt:adulteria:proditiones:iniuria:et velut hereditariuz tibi superbia An hic sextus dicat tibi potius scelerum meorum obscribenda est culpa:ne cesse est em̄ me peccare quem tu peccaturum prosperisti¶Anthonius Insanus sic si ita responderet sextus non solum iniustus¶Laurentius Recte ais:quia nō ideo q̄ apollo preuidit sextus est peccaturus: sed quia hic peccaturus est ille preuidit.Sed nunquid tu aliquid habes quod pro illo loquaris?¶Anthonius¶Nihil prorsus¶Laurentius¶Si nihil er/ go habet sextus quod de prescientia apollinis causetur: profecto nec Ju/ das habet quod incuset prescientiam dei.quod cum ita sit/nimirū tue que/ stioni satisfactum est qua te turbari confundiq̄ dicebas¶Anthonius Satisfactum vero:et quod vix sperare audebam plane absolutū:quo no/ mine et ago tibi et habeo gratias prope dixerim immortales Nam quod Boetius mihi prestare nō potuit:tu prestitisti¶Laurentius¶Et nunc io operam do vt de illo aliquid dicam:quod et te expectare scio et me polliei tus sum facturum¶Anthonius¶An est quod de Boetio dicas gratum mihi erit iocundumq̄¶Laurentius¶Seruemus tenorem fabule institu/ te.tu nihil existimas sertum habere quod respondeat apollini Interrogo te quid diceres aduersus regem abnuētem se deferre ad te munus aut ma gistratum q̄ diceret te capitalia in eo munere flagicia admissurum¶An/ thonius¶Juro tibi rex per hanc fortissimam et fidelissimā dexteram me non cōmissurum in hoc magistratu flagitia¶Laurentius¶Idem dictu/ rum puta sextum apollini Juro tibi apollo me nō admissurū esse que dicis ¶Anthoni°¶ Quid rursus apollinē¶Laurenti°¶Certe nō eo mō quo rex.nec enim compertum habeo admonendi te gratia locutus sum:an ora culum reddidi Tibi iterū dico adulter eris.proditor eris superbus ac ma lus eris¶Anthonius¶Digna apolline oratio. Quid poterit aduersus hec sextus hiscere¶Laurentius¶An non venit in mente quid hic afferre

posset in suā defensionem Num se condemnari ita molli animo feret ¶ Anthonius ¶ Quidni si sceleratus est ¶ Laurentius ¶ Non est sceleratus sed predicitur futurus. tu vero si hoc tibi apollo denunciaret credo ad preces confugeres orares q̄ non apollinem sed Jouem vt tibi meliorem mentē daret: fataq̄ immutaret ¶ Anthonius ¶ Ita agerem: sed apollinem mendacem facerem. ¶ Laurentius ¶ Recte loqueris Q̄ si hunc sextus mendacem facere non potest superuacue preces adhibebit: quid faciet non indignabitur: non irascetur: non in querelas erumpet Jta me apollo a sceleribus temperare non possum: virtutē amplecti nequeo. reformare mentem a malignitate non valeo: libertate arbitrij non sum preditus ¶ Anthoni? Fortiter sextus et vere et iuste quid itē deus: ¶ Laurentius ¶ Sic se res habet sexte Jupiter et lupum rapacem creauit: leporem timidū: leonē animosum: onagrum stolidum: canem rabidū: ouem mitem Jta hominū alio finxit dura precordia alio mollia: alium ad scelera: alium ad virtutes propensiorem genuit Preterea alteri corrigibile ingeniū dedit: tibi vero maligna animā nec aliqua ope emendabilem tribuit: ita et tu pro qualitate ingenij male ages: et Jupiter pro actionū tuarū atq̄ operum modo male mulctabit et ita fore per stigiam paludem iurabit ¶ Anthonius ¶ Semet ipm belle apollo excusat Jouem vero vel magis accusat: Naz ego equior sum sexto q̄ Jouī: expostularet itaq̄ optimo iure sic Et cur meū crimen est potius q̄ Jouis: quando q̄dem mihi male agere non licet cur me Jupiter suo crimine condemnat cum me sine culpa vlciscitur: quicquid facio non libero arbitrio facio sed necessitate volūtati potentieq̄ sue qui obsistere nō possum Laurentius ¶ Hoc est quod pro mea probatione afferre volui. Nam hec vis huius fabule vt cum sapientia dei separari non possit a voluntate illius ac potentia: hac similitudine separarem apollinis et Jouis: et quod in vno deo obtineri nō valebit id obtinebitur in duobus vtroq̄ suam certam naturā habente: Altero quidem creandi hominū ingenia: altero autē sapiendi: vt appareat prouidentiā non esse causam necessitatis: sed hoc quicquid est ad voluntatem dei esse referendum ¶ Anthonius Si iterum in eundem me precipitas puteū vnde eruras similis dubitatio hec est illi que de Juda a me prolata est: ibi necessitas ascribebat prescientie dei hic voluntati. aut quid interest qūo arbitriū tollas: a prescientia tolli illud: tu quidem negas. sed ais a voluntate ex quo questio in idem recidet Laurentius ¶ Ego ne aio tolli arbitriū ex voluntate dei? Anthonius ¶ An non consequens est nisi tollas ambiguitatem? ¶ Laurentius

Queras qui tibi eam soluat: ¶Anthonius Equidem te non dimittam
nisi solueris Laurentius ¶At istud non est stare conuentis nec prandio
esse contentum sed cenam etiam postulare ¶Anthonius ¶Si cene me cir
cumscripsisti et per dolum sponsionem facere adegisti: non stant promissa
in quibus circumscriptio interuenerit: nec abs te prandio me esse acceptū
existimo siquidem quicquid epulatus sum cogis euomere: aut vt lenius lo
quar nō minus esurientem dimittis q̄z acceperis ¶Laurentius ¶Mihi cre
de non ideo te sponsionem facere volui vt circūscriberem: naz que mihi fu
tura vtilitas erat cum liceret ne prandium quidem dare? in quo cū sis lau
te acceptus: et cuius nomine mihi gratias egisti ingratus es si dicas per
me coactum te esse illud euomere aut esurientem dimissum qualis veniſſes
Cenam est istud petere non prandiū velle accusare: ac petere tibi poni am
brosiam ac nectar deorum cibos non hominū Ego tibi pisces atq̄z aues
de viuarijs meis et vinum de suburbano colono apposui ambrosiaz vero
et nectar ab ipis pete apolline et Joue Anthonius ¶Quam ambrosiā
et quod nectar nominas poeticas res et ficticias: Relinquamus hec ina
nia dijs inanibus et ficticijs Joui et apollini. Ex quibus viuarijs celisq̄z
promisisti prandiū ex eisdem viuarijs celisq̄z cenam peto ¶Laurentius
An ita me agrestem putas vt amicum ad cenam venientem meam abige
rem Sed cum viderem quonam hec questio foret euasura Jam tamē mi
hi consulebam sponsionemq̄z te facere coegi cū preterea a me aliquid pre
ter id vnum quod querebatur exigeres Quare tecum non tam iure ago
q̄z equitate: penes alios fortassis hanc cenam nanciscaris que penes me
si amicicie credendum putas omnino non est ¶Anthonius ¶Nō ero mo
lestus tibi amplius ne beneficio ingratus et amanti incredulus videar: ve
rūtamen vbi suades me exquirere? Laurentius ¶Si istud possem non
mitterem ad cenaz sed vna cenaturus venirem: Penes nullos putas hos
vt ais diuinos cibos esse: ¶Anthonius ¶Quidni ita putem An non le
gisti verba pauli de duobus filijs rebecce ex Jsaac dicentis. Cum nondū
nati fuissent aut aliquid boni egissent aut mali vt ꝑm electionem proposi
tum dei maneret non ex corporibus sed ex vocante dictum q̄ maior seruie
at minori sicut scriptum est Jacob dilexi Esau autem odio habui. Quid
ergo dicemus ¶Nunquid iniquitas apud deum: absit: Moysi enim dixit.
Miserebor cui misereor: et misericordiam prestabo cuius misereor:
Ergo non volentis neque currentis sed miserentis dei est Dicit enim
scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipso excitaui te: vt ostendam in te

virtutem meam et annuncietur nomen meum in vniuersa terra:ergo cuius vult miseretur:et quem vult indurat. Dices itaq; mihi quid adhuc queritur.voluntati eius quis resistet O homo qui es qui respondeas deo.nunquid dicit figmentum ei qui se finxit quid me fecisti sic An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem: aliud in contumeliam Et paulo post quasi nimio splendore sapientie oculos prestringente proclamat O altitudo diuitiarū sapientie et scientie dei q̄ incomprehensibilia sunt iudicia ei⁹ Q̄d si ille vas electionis et qui in tertium vsq; celum raptus audiuit arcana verba que non licet homini loqui hec tamen non loqui sed percipere quidez potest.quis tandem speret se inuestigare posse et assequi? Atq; illud mihi diligenter aduerte: non eodem modo liberum arbitrium impediri voluntate dei et prescientia.nam voluntas habet antecedentem causam que sita est apud sapientiam dei Siquidem cur ille hunc induret illum misereatur vt est sapientissimus q optimus dignissima causa aduocatur atq; aliter sentire impium est nisi illum absolute agere bene In prescientia autem non est antecedens nec vlla omnino iustitie et bonitatis causa Non enim sic dicit quare hoc prescisit sicut quare hoc vult Nos porro hoc querimus solum quonaz modo deus bonus est auferens arbitrij libertatem Auferret autem si non esset possibile aliter euenire q̄ prescitum est Nunc vero nullam necessitatem affert nec priuat nos libertate arbitrij:hūc indurans: illum miserans cum sapientissime ac sanctissime illud agat Cuius cause rationem in quodaz arcano quasi erario absconditam collocauit Neq; dissimulauerim quosdaz ausos hanc rationem inquirere dicentes:qui obdurantur et reprobantur eos fm iustitiam obdurari et reprobari.esse enim nos ex massa illa ob culpam primi parentis inquinata et vti luteam conuersa Nam vt multa transeaz et vno argumento respondeam Cur adam ipe factus ex materia coinquinata q ad peccandum conuersus est et vniuersam massam luteam sobolis sue fecit. Cur simile est illud factū angeloz quoz quidā misericordiā consecuti cum omnes ex eadem substantia essent:ex eadem massa: ex non polluta quos adhuc in natura substātie et qualitate vt antea permanere audacter direrim Neq; hos p electionem in materiā meliorem uersos:neq; p reprobationē illos in deteriorem:alteri quasi vasa in ministeriū mense diuine electi honoris gratia acceperūt:alteri vero existimari possunt.vasa q̄ ab oculis relegata qđ otumelioſi⁹ē q̄ si lutea foret:oñez obscenitatē columēq; suscipiūt Ideoq; flebilior illoz dānatio ē q̄ hoim Pl⁹ cū otumelie aurū accipit ex q̄ facti sunt angeli q̄ argentū ex q̄ facti sūt hoies si feditate impleat

Quare in adā nō est materia argētea immutata aut si mauis dicere lutea ꝫ eadē remānsit q̄ antea fuit. itaqꝫ qualis in eo fuit talis in nobis ē. An nō ait paulus ex eadem materia lutea fieri aliud quidez vas in honorē aliud in contumeliam Neqꝫ dicendum est vas honorificum ex inquinata materia factum. Sumus igit̄ vasa argentea malo dicere q̄ lutea: sumusqꝫ diu vasa contumelie. damnationis inquā et mortis et non obdurationis. Infuderat enim deus in nos ꝓpter preuaricationem primi parentis in quo omnes peccauimus penam mortis non culpam que venit ex obdurationē Ait idem paulus Ab adam vsqꝫ ad moisen regnauit mors etiā in eos qui non peccauerunt in similitudinem preuaricationis ade Quod si per preuaricationem ade obdurati essemus certe per gratiam xp̄i liberati non amplius obduraremur quod ita non fit. plurimi enim ex nobis obdurantur. Quare omnes qui in christi morte baptisati sunt ab illo peccato originali et ab illa morte liberati sunt Sed eorum aliqui misericordiam consequūtur non sufficiente baptismo. aliqui non secus obdurantur q̄ adam et angeli obdurati sunt Respondeat igitur qui velit cur hunc induret et illius miseretur: et angelum potius q̄ hominem confiteor si modo hec angelis nota sunt: quod tamen non credo cum paulo quod vide quā tñ illi tribuā nota non fuit Quapropter si angeli qui semper faciez dei vident hec nesciunt que tandem nostra temeritas est omnino ea scire velle Sed antea q̄ per ozem⁹ aliquid de Boetio dicamus ¶ Anthonius ¶ Oportune de ipō fecisti mentionez quippe de illo mecum animo agebam qui se sperauit hoc scire et alios docere posse. non eadem via qua paulus sed eodem tamen tendens: ¶ Laurentius ¶ Nō modo plusq̄ sibi ofisus est et maiora suis viribus agressus est sed nec eodem tendit nec viam confecerat quam inierat ¶ Anthonius ¶ Cur ita? ¶ Laurētius ¶ Audies. Ihoc enim est quod ego dicere volebam Nam primū Paulus ait Non volentis est nec currentis hominis sed miserentis dei Boetius vero in tota disputatione colligit non quidem verbis sed re: non prouidentis dei sed volentis et currentis hominis Deinde non satis est disputare de prouidentia dei nisi etiam dicatur de voluntate qđ ne multa dicam ex facto tuo probari potest qui nō contentus prima questione explicata de proxima quoqꝫ querendum putasti Anthonius ¶ Cum penitus rationes tuas considero: verissimam sententiam de Boetio protulisti a qua ne ipe quidem appellare deberet ¶ Laurenti⁹ ¶ Et qđ cause putas fuisse vt hō xp̄ian⁹ a paulo descisceret. eiusqꝫ nunqꝫ meminerit. Cū in eadē materia quā ille tractauit vsaret atqꝫ adeo toto ope de dsolatiōe nulla vsqꝫ de religiōe nr̄a: nulla de p̄ceptis ad vitā

beatam perducentibus: nulla de xpo mentio ac pene significatio reperiat
Anthoni⁹ Opinor q̄ vehementior admirator philosophie fuit Laurentius Optime opinaris ac potius intelligis. nam existimo nullum vehementiorem philosophie admiratorem posse deo placere. Ideoq; boeti⁹ aquilonē pro austro sequens classem oneratā vino non portum patrie inuexit sed in barbaras oras atq; in peregrina litora impegit Anthoni⁹: Probas mihi omnia que dicis Laurentius Ad perorationē igitur veniam⁹: aliquo modo finem faciamus. Cū tibi de prescientia de voluntate dei de Boetio querenti vt reor satisfecerim: hoc quod reliquū est exhortandi non dicendi gratia dicam Anthonius Age vero nunq; exhortatio non opportuna aut inutilis fuit quaz libenter tibi cū a ceteris tum ab amicissimis ac grauissimis qualem te semper putaui accipere soleo Laurentius Ego quidem nō te solum sed ceteros qui hic adsunt et me in primis adhortabor. Q̄ dicebam aūt causam diuine voluntatis qua alterū induraret alterius miseretur. nec hominibus nec angelis cognitam esse q̄ si ergo ꝓpter hui⁹ rei ignorationē et multarū quoq; aliaꝝ a charitate dei angeli nō refugescunt a ministerij ordine nō recedūt beatitudinē suā ꝓterea imminui nō putant. Nos ob hanc ipaz causam a fide: a spe: a charitate decidem⁹ et quasi ab imperatore desistem⁹. Etsi sapientib⁹ viris etiā sine ratione ꝓpter auctoritatē fidem habem⁹. xpo qui est dei virtus et dei sapientia nō habebim⁹? Qui ait se omnes saluos velle et mortē nolle peccatoris sed magis vt conuertat et viuat. Etsi bonis hominibus pecuniaz sine chyrographo credim⁹. a xpo in quo dolus inuent⁹ nō est cirographū postulabim⁹ Etsi amicis vitam omittim⁹. xpo omittere nō audebim⁹? Qui ꝓ nostra salute vitam carnis et mortē crucis accepit. Nescim⁹ hui⁹ rei causaz quid refert? Fide stam⁹ non ꝓbabilitate rationum. Scire hoc multum ad corroborationem fidei faceret plus humilitas ait Apostolus. Nō alta sapientes sed humilibus osentientes. scientia diuinoꝝ vtilis est: vtilior charitas Dicit cm̄ idem apostolus. scientia inflat: charitas aūt edificat. Et ne de scientia humanoꝝ tm̄ dici putes ait. q̄ ne magnitudo reuelationū extollat me datus est mihi stimulus carnis Nolim⁹ altū sapere sed timeam⁹ ne simus similes qui dicentes se sapientes stulti facti sunt qui ne aliquid ignorare viderent de om̄ib⁹ disputabant apponentes os suū in celū atq; illud scandere ne dicā rescindere volentes quasi superbi ac temerarij gigātes a potēti brachio dei in terrā ꝑcipitati sūt atq; i inferno vt tiphe⁹i sicilia cō sepulti q̄ꝝ in ꝑmis fuit aristoteles in q̄ de⁹ optim⁹ maxim⁹ maximā supbiā ac temeritatē tū ipi⁹ aristotelis tū ipoꝝ pboꝝ patefecit atz adeo dānauit

Nam cum non posset euripi naturam inuestigare se in profundū illius pre cipitans demersus est:prius tamen testatus elogio greco

Hoc est quoniaz

Aristoteles non cepit euripum:euripus capiet aristotelem.quo quid superbius aut furiosius aut quomodo potuit deus ingenium illius ceterorūqz similiū magis aperto iudicio odemnare qz vt permitteret illum ex scientie immoderata cupiditate in rabiem verti:et mortē ipaz sibi consciscere mortem inquā vel fediorē qz sceleratissimi Jude:Fugiamus igitur cupiditatē alta sapiendi humilibus potius consentientes. Christiani nanqz hominis nihil magis interest qz sentire humiliter. hoc cū modo magnificentius de deo sentimus Unde scriptum est.Superbis deus resistit:humilibus autez dat gratiam.Hanc vt adipisci possim de ista questione quod ad me attinet amplius curiosus non ero ne maiestatem dei vestigans obscurer a lumine quod item spero tu facies.Hec habui pro exhortatione que dicerem que feci nota vt te et istos animarem qz vt mei animi persuasionem ostenderem ¶Anthonius ¶Ista vero exhortatio et animū tuū optime persuasum ostendit.et nostros vt pro alijs respondeam vehementissime animauit.Ceterum hanc disputationem quam inter nos habuimus:nonne mandabis litteris et in omentarium rediges? ¶Laurentius ¶Probe admones. Faciamus huius rei ceteros iudices.si bona est participes. Et ante omnia ad episcopum Lerdensem disputationem hanc scriptam vt ais in cōmentarium redactam mittamus.cuius iudicio nullum noui quod anteponere audeam et quo vno probante aliorum reprobationes nō formidē plus enim huic qz anthimachus platoni aut.M.Tullius Catboni tribuo. ¶Anthonius ¶Nihil rectius dicere potes. Et hoc queso qz primū efficias ¶Laurentius Ita fiet

¶Laurentij vallensis oratoris disertissimi:ornatissimus de libero arbitrio dialogus Per me Johannem koelhoff de Lubeck Ciuem Colonie accuratissime Impressus Anno gre.M.cccc.lxxxij.die vero.xix.mensis Maij feliciter explicit

Alique abbreuiatiões Romanoꝝ more q̄ plurimū in autenticis libris offendūtur. quas quidem vt scire opere pretiū et necessarium est sic ignorare turpissimum:

A. Aulus. C. Caius. debet autem per. g. proferri. D. Decius. F. Fuluius. aliq̄s/ed frequenti⁹ filius. Diungitur aūt oportuni⁹ cū alia precedenti littera: vt. A. F. Auli filius. C. F. Caī filius. et sic de reliquis. K L. kalende. Notandū aūt ē p̄cedens et dsequens in oratione vt casus occurrēt vt sic. kl. nouembris tunc significatur kalendis. et sic de reliquis oīb⁹ vt A cerbonū. tunc aulum significabit. L. Lucius. M. Marcus. P. Publius. Q. Quint⁹. T. Titus. Ti. Tiberius. pp pater patric. Pon pontifex. P. C. patres dscripti. S C. senat⁹ dsultū. R. P. respublica. P. R. popul⁹ roman⁹. Gn. Gneus P. R. pretor. P. r. r. pretores. Ques. questor. Quest. questores. Cons. consul Conss. consules. Imp. imperator. Impp. impatores. TR. tribun⁹ plebis. TRR. tribuni plebis. Ser. sextus. Ses. sestius. D R Drusus. Ser. seruius Sp. spurius CL. Claudius. Caes Cesar. Aug. Augustus. Pro. c. pcōsul Pro. q. pquestor. Propr. ppretor. Des. designat⁹. TRM. tribun⁹ militum Ju. op. ma. Jupiter optim⁹ maxim⁹ ¶ Sunt et alia breuiationū rhomanorum genera. sed non vtiq̄ in litteris habent autēticis: nisi forte in scissuris lapidū. tabellaꝝ. numismatum: que non tm̄ necessaria sūt cognitu. S. B. F Sacrū bñmeriti fecit. P. R. E post reges eractos. E. R. eques rhoman⁹. S. M L. socij nominis latini. Col. Colonia vel Colonarij. Mu municeps vel municipiū. L. J. lex iulia. V. B. D. viri boni arbitratu. S. V. L. Q. sibi: vxori: liberoq̄. Et huiusmodi multa:

BIBLIOTHECA VNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

LAURENTIUS

VALLA

ETC.

COLONIAE

1482